

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 23

REDAKTORI:

Fabjan Trgo, pukovnik | Šandor Kaufer, major

Odgovorni urednik

Fabjan Trgo, pukovnik

IZDAJE

VOJNI ISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIIJE

VOJNI ISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA
O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU
JUGOSLOVENSКИH NARODA

TOM

V

KNJIGA 23

BORBE U HRVATSKOJ 1944 GOD.

BEOGRAD

1958

BORBE U HRVATSKOJ 1944 GOD.

- SIJEČANJ -

I

DOKUMENTI JEDINICA NARODNOOSLO-
BODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE

BR. 1

DIREKTIVA ŠTABA OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 1 SIJEČNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA DEJSTVO NA PODRUČJU LIVNO-GLAMOC I U SREDNJOJ I SJEVERNOJ DALMACIJI¹

DIREKTIVA BR. 1

Štaba VIII korpusa N.O.V. Jugoslavije za 1.1.1944. godine.

Sekcija: Zadar, Novi Grad, Zirje, Šibenik, Knin, Split, Drvar, Livno, Jajce
Razmjer 1:100.000 jugoslavenske izradbe.

Stanje kod neprijatelja: Prema posljednjim prikupljenim podacima, neprijatelj je napustio sjevernu Dalmaciju zapadno od rijeke Krke, izuzev Zadar². Na tom sektoru ostala je mjestično domaća banda³ u dosadašnjim neprijateljskim garnizonima. Na liniji Knin—Otrić—Lapac neprijatelj je izvršio jaču koncentraciju, koja nam brojčano nije poznata. Namjere te neprijateljske koncentracije također nam nisu poznate, ali se može pretpostaviti, ili odlazak u nekom pravcu ili nadiranje u pravcu

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historijskog instituta pod reg. br. 1/1—I, k. 515.

² Nijemci tada nisu napustili sjevernu Dalmaciju. U studenom 1943 god. 264 divizija smijenila je 114 diviziju koja je početkom prosinca glavninom snaga učestvovala u operaciji „Citen“. Po završetku ove operacije 114 lovačka divizija grupisana je na liniji Knin—Otrić odakle je u prvoj polovini siječnja povučena u Italiju pravcem: Gračac—Gospić—Otočac—Senj—Novi—Rijeka. Opširnije o tome vidi dok. br. 98 u ovoj knjizi i tom V, knj. 22, dok. br. 18 i 134.

³ Odnosi se na ustaško-domobranske i četničke snage.

sjevero-zapada prema Grahovu i Drvaru. U garnizonima Knin, Drniš, Split, Šibenik uobičajene neprijateljske snage, promjenljive jačine, koje također osiguravaju liniju Knin—Drniš—Split i Drniš—Sinj. U Kosovu i okolini Knina nalaze se četničke bande popa Đujića. Snage neprijatelja u Muću i Sinju mijenjaju se, ali se uglavnom kreću do 500. One osiguravaju taj put i put Sinj—Livno. U Livnu je izvršena jača koncentracija neprijateljskih snaga, koje su pred dva dana došle od pravca Knina i Drniša. Njihova namjera nije tačno poznata, ali se može pretpostaviti, da će pokušati sa prodorom u pravcu sjevera, linijom prema Kupresu ili Glamoču. Uglavnom se može očekivati, da će neprijatelj pokušati ofanzivno djelovati sa sektora Livno i sa linije Knin—Zrmanja—Srb. Osim ovih snaga neprijatelj drži na pomenutim linijama manja osiguranja, na pogodnim mjestima. Moral i borbenost kod neprijatelja nisu na dovoljnoj visini, što se najbolje vidi iz slabog nastupa njihove pješadije ako rije potpomognuta sa motorizacijom i jačom vatrom teškog oružja. Prema dosadašnjem iskustvu uočava se da se neprijatelj uglavnom kreće cestama, sa motorizacijom, što vjerojatno proističe uslijed slabosti pješadije koja se ne može upotrijebiti za jače manevarske poduhvate. Sastav neprijateljskih jedinica po narodnosti je raznolik, tako da imade vojnika iz porobljenih zemalja, gdje je borbenost vrlo slaba.

Opći zadatak: Ofanzivno djelovanje naših jedinica u pravca najosjetljivijih neprijateljskih linija i centara. Uništavanje četnika i ostale domaće bande i temeljito rušenje neprijateljskih saobraćajnih linija, što će biti naročito efikasno, s razloga što se neprijatelj kreće samo cestama.

Za izvršenje gornjega,

n a r e đ u j e m o :

IX divizija sa dvije svoje brigade⁴ i Glamočkim odredom

ima za zadatak da u slučaju eventualnog neprijateljskog nadiranja linijom Livno—Glamoč, Glamoč—Mliništa, uporno brani taj pravac, primjenjujući uglavnom način energičnih bočnih udaraca.⁵ Ovaj način

⁴ Odnosi se na Treću brigadu koja je po ovoj direktivi posjela položaje na pravcu Livno—Glamoč i Četvrtu brigadu koja se razmjestila na orostoriji s. Halapić—s. Glavice—s. Šumnjaci sa zadatkom bočnog dejstva u slučaju neprijateljskog prodora na pravcu Livno—Glamoč—Mliništa. Vidi dok. br. 6 i 135.

⁵ O dejstvima jedinica Devete divizije na pomenutoj prostoriji vidi dok. br. 135.

borbe najlakše će ostvariti sa naslonom na padine planine Staretine. Ukoliko bi neprijateljska kolona bila manja, suprotstaviti joj se frontalno sa manjim snagama i kombinovati sa energičnim bočnim udarom sa težnjom, da se uništi. Svoje snage smjestiće prema već dobivenom telefonskom naređenju, s tim da osigura dobru izvidničku službu. U pogodnim momentima izvršiće, sa manjim odeljenjima, desetina ma ili vodovima, snabdjevenim sa više automatskog oružja, demonstrativne noćne napade na neprijatelja u Livnu, radi uzne miravanja.

XIX divizija sa svim svojim snagama⁶ j grupom Sjevernodalmatinskih odreda⁷

ima za zadatak, da aktivno djeluje na liniji Knin—Otrić—Srb, sa zapadne strane, s tim što će Kninski odred, sa oba bataljona prebaciti na sektor Plavno—Rastičevo, sa zadatakom dejstva na liniju Knin—Zrmanja, sa istočne strane i Knin—Golubić—Srmica sa zapadne strane, kao i onemogućavanje i uništavanje četnika na tom sektoru. Dejstvo na liniji Knin—Zrmanja—Srb izvršiće u vidu zasjeda i prepada sa težnjom uništenja neprijateljskih kolona, a u pogodnim slučajevima nastojati likvidirati po koje neprijateljsko uporište, naročito na označenoj liniji. Na ovoj liniji mora se razviti što veća aktivnost, da bi se ista izbacila iz prometa, tirn više što će uslijed snježnih vijavica saobraćaj sa njome biti vrlo težak. Na sektoru sjeverne Dalmacije likvidirati sva četnička i banditska uporišta i prema istima biti nemilosrdan, naročito u onim mjestima odakle se

⁶ U sastavu ove divizije djelovale su Peta, Šesta i Sedma dalmatinska NO brigada.

⁷ Grupu sjevernodalmatinskih odreda sačinjavali su: Kninski, Zadarski, Otočki i Sjevernodalmatinski NOP odred. Naredbom Štaba Osmog korpusa izvršena je u prvoj polovini siječnja 1944 god. reorganizacija Grune. Zadarski i Otočki odred tada su rasformirani, a ljudstvo raspoređeno u ostale jedinice Grupe i Devetnaeste divizije. Vidi dok. br. 29 i 33.

napadalo na naše snage za vrijeme borbe sa okupatorom. Pristupiti što jačoj mobilizaciji radi popune brigada. Naročito posvetiti pažnju mobilizaciji sa sektora Bukovice i okolice Knina. Sve ljudstvo iz Odreda, preko 350 ljudi, prekomandovati u brigade. Ukoliko za to postoje objektivni uslovi prebaciti divizion od tri haubice kalibar 105 mm u sjevernu Dalmaciju i koristiti ga za razbijanje neprijateljskih uporišta na rijeci Krki, Skradinu i Roškom Slapu. Stalno prikupljati podatke sa sektora Promine, t.j. istočno od Krke, kako bi u pogodnom momentu mogli izvršiti akciju u tome pravcu⁸, kombinujući sa snagama koje bi djelovale sa istočne strane u pravcu linije Knin—Drniš. O mogućnostima izvršenja i samom načinu izvršenja ove akcije češće nas izvještavati, a naročito naglasiti kad nastupi povoljan momenat. Na otocima sjeverne Dalmacije ostaviti samo jedan bataljon od Odreda i staviti mu zadatak da ugrožava neprijateljske posade u Pašmanu i Ugljanu (Preko), a u povoljnom momentu treba pristupiti likvidaciji tih uporišta; drugi bataljon prebaciti na kopno i nastojati ga očeličiti u što češćim akcijama.

XX divizija sa svojim snagama" i grupom srednjedalm. odreda¹⁰

ima uglavnom zadatak dejstva sa istoka u pravcu linije Knin—Drniš i u pravcu linije Sinj—Muć—Drniš. Ukoliko je ista oslobođila VrMku, odnosno Cetinjsku dolinu,¹¹ ovo će izvršiti na taj način, što će sa dvije

⁸ Prodor na područje Promine izvršile su jedinice Devetnaeste divizije 23 siječnja 1944 god. i pritom napale sela Oklaj, Mratovo i električnu centralu Manojlovac na Krki. Opširnije o tome vidi dok. br. 117.

⁹ U sastavu ove divizije djelovale su: Osmi, Deveti i Deseti dalmatinska NO brigada. Vidi dok. br. 10.

¹⁰ Grupu NOP odreda za srednju Dalmaciju sačinjavali su: Dinarski, Mosorski, Svilajsko-mosečki i Šibensko-trogirski NOP odred. Vidi dok. br. 58.

¹¹ Borbu za oslobođenje Cetinske doline započela je Dvadeseta divizija 22 prosinca 1943 god. O postignutim rezultatima vidi dok. br. 34.

brigade djelovati aktivno na pravcu Vrlika—Kijevo—Polača—Knin i nastojati da na tom pravcu likvidira neprijateljsko uporište Kijevo, s tim što će ga odsjeći od njegove baze i pritiskom bočnim kao i vatrom teškog oružja nastojati likvidirati.¹² Na desno krilo ovih dviju brigada, t.j. prema Dinari, upotrebiće Dinarski odred sa zadatkom aktivnog dejstva linijom Podinarje prema Topolju i Vrpolju.¹³ Zaštitu Cetinske doline osigurati na liniji Runjevica (k. 515) i Goleta (k. 627). Sa trećom brigadom aktivno djelovati linijom Vrlika—Drniš i u slučaju neprijateljskog nadiranja braniti tu liniju. Sa odredom Morskim zatvoriti liniju Vrlika—Sinj i aktivno djelovati u tom pravcu i liniji Sinj—Livno u vidu prepada, demonstracija i zasjeda. Sa Mosečko-svilajskim odredom djelovati na liniju Sinj—Muć i prema Drnišu, na najpogodnijim mjestima i sa pogodnijih pravaca. Segetsko-marinski odred aktivno upotrebiti prema konkretnoj situaciji i iziskivanim potrebama. Težiti što upornijoj odbrani Cetinske doline koja je vrlo pogodna kao baza za operacije te divizije. Naročito prikupljati podatke na neprijateljskoj saobraćajnoj liniji Knin—Drniš, kao i ostalim linijama na tom sektoru i svaki povoljan momenat iskoristiti. Stajati u vezi sa XIX divizijom i nastojati iskoristiti situaciju koja bi eventualno nastala na tom sektoru operacijama XIX divizije na njezinom sektoru. Naročito ispoljiti aktivno dejstvo prema liniji Knin—Drniš sa zadatkom razbijanja četničkih uporišta.

Grahovsko-peuljski odred

zatvoriće i braniti pravac Knin—Grahovo na taj način, što će dva bataljona spustiti prema Strmici, povezujući se sa Kninskim odredom i djelujući prema Golubiću, a

¹² Napad na neprijatelja u Kijevu tada nije vršen.

¹³ O dejstvima ovog odreda od 15 prosinca 1943 do 14 siječnja 1944 god. vidi dok. br. 44 i 58.

jedan bataljon zadržati kao rezervu kod Bosanskog Grahova. Obezbediti se patrolama prema Livnu.

Način izvođenja akcija

Posto se neprijatelj u dosadašnjim svojim akcijama isključivo služio cestama, svak« će jedinica na svom sektoru poduzeti sve potrebne mjere za temeljito rušenje i urušavanje cesta sa kojima se neprijatelj služi i kojima bi se eventualno mogao poslužiti. Na svim cestama uništiti sve mostove, a gdje istih nema orekopavati sa velikim jamama na što više mjesta i prezidivati debelim zidovima. Ovome zadatku posvetiti naročitu pažnju i iskoristiti sve mogućnosti za potpuno uništenje svih puteva. Divizije će poduzeti sve potrebne **mjere** da u svojim tehničkim radionicama uzmognu praviti nagazne mine, koje će postati/ljati na pogodnim mjestima na rteprijateljskim saobraćajnim linijama; XIX⁵ divizija neka se obrati Glavnom štabu za nagazne mine. Nagazne mine pokapale su se najuspe[^]nie, naročito protiv težih neprijateljskih tenkova. Da bi se nep[^]iatelju oduzela inicijativa iz ruku i da mi preuzmemo čvrsto inicijativu u svoje ruke, potrebno je što jače aktivizirati sve naše snage na određenim sektorima. No smije se dozvoliti pasivno držanje jedinica na pojedinim položajima. Naročito treba nastojati očelicitati mlade jedinice uvodeći ih postepeno u sve jače borbe. Kod jedinica razvijati što jaču upornost pri odbrani i što jači ofanzivni polet u napadu. Neprijatelju se ne postavljati frontalno nego ga uvijek nastojali osjetljiv na bokove i da se ovakim udarima Treba imati u vidu, da je neprijatelj vr[^] osjetljiv na bokove i ja sa ovakim udarima najlakše razbija. Naročito pažnju posvetiti razbijanju četničkih uporišta nanoseći im što jače gubitke i politički iskorištavajući svako kolebanje u njihovim redovima. Teško i protr[>]olsko oruđe treba s'o više iskorištavati u borbi protiv neprijatelja.

- Znaci raspoznavanja** Svaka divizija izdaće sama znakove raspoznavanja za podređene jedinice.
- Veza** Sve jedinice ostvariće vezu sa ovim Štabom putem radiostanice i putem redovnih dnevnih izvještaja. Za svaku akciju poslati odmah kratak izvještaj, koji treba da sadrži sve potrebne podatke i što prije operativni izvještaj (relacija), a najdalje u roku od tri dana od dana završetka akcije. Jedinice će se također povezati međusobno na najpogodnijim mjestima radi kombiniranja akcija.
- Ishrana** Sve jedinice organizirati će ishranu sa svoga sektora ili će vršiti ishranu na dosadašnji način. Napominjemo da se pitanju ishrane treba posvetiti naročita pažnja, da bi se borci održali u potrebnoj kondiciji za veće napore.
- Mjesto štabova** Štab Korpusa ostaje do daljnjega na istom mjestu. Štabovi divizija izvjestiće nas o svom smještaju.
- Napomena** Štabovi divizija i Štab Grahovsko-peuljskog odreda potvrdiće primitak ove direktive. Izvršenju ove direktive sve jedinice pristupiće odmah po primitku.¹⁴

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Kukoč Ivo

(M.P.)¹

Komandant, p.pukovnik
V.¹⁵ Cetković

¹⁴ Vidi dok. br. 6, 10, 56, 58 i 135.

¹⁵ Narodni heroj Vlado Cetković. Poginuo 20 listopada 1944 god. kao komandant Osmog korpusa NOV Jugoslavije.

¹⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 2

NAREĐENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 1 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU BJELOVARSKOG NOP ODREDA ZA DEJSTVO POSLIJE POVLAČENJA NEPRIJATELJA IZ ĐURĐEVCA I RUŠENJE KOMUNIKACIJE BJELOVAR-KRIŽEVCI¹

op. 1. 44.
1. I. 44.

ŠTABU BJELOVARSKOG N.O.P. ODREDA

Primi¹! smo izvještaj² zamjenika komandanta Odreda, da su vaše jedinice ušle u Đurđevac, koga je neprijatelj napustio.³ Povlačenje neprijateljskih snaga iz Đurđevca novi je dokaz slabosti neprijatelja. Oslobođanjem Đurđevca vašem odredu pružaju se velike mogućnosti mobilizacije novih boraca u našu vojsku. Doznajemo, da u Đurđevcu ima nekoliko »neprijateljskih trgovina koje namjeravate konfiskovati. Iste nemojte dirati do dolaska II. pomoćnika načelnika ovog Štaba, druga Brunovića⁴, koji će sutra do podne stići u Đurđevac. Pristupite hapšenju narodnih neprijatelja u Đurđevcu i okolini, ali pri tom pazite, da se ne dopušta neodgovornim elementima da vršljaju sami po terenu. U Đurđevcu postaviti će se Komanda mjesta⁵. Novoformirana četa,⁶ koja djeluje na sektoru Đurđevac—Kloštar, ući će u sastav Komande mjesta. Postavljanje Komande mjesta izvršit će jedan član vašeg Štaba u zajednici sa II. pomoćnikom načelnika Štaba zone. Sada su zreli uslovi za formiranje komande područja na vašem sektoru.⁷ Dostavite svoje prijedloge.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nailazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 1/1, k. 551.

² Redakcija ne raspolaže ovim izvještajem.

³ U Đurđevcu su se do 31. prosinca nalazili oružnici (žandarmi) koji su pobjegli saznajući za približavanje naših jedinica. Vidi dok. br. 2, 38 i 150.

⁴ Milan Brunović

⁵ Ona je formirana naredbom Štaba Druge operativne zone od 5. siječnja 1944. god. (Podatak iz arhive Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 3—1, k. 113 A.)

⁶ Riječ je o Podravskoj četi.

⁷ Misli se na Komandu Bjelovarskog područja koja je formirana naredbom Štaba Druge operativne zone od 5. siječnja 1944. god. Za komandanta područja postavljen je Josip Parag. (Podatak iz arhive Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 3—1, k. 113 A.)

Aktivnost vaših bataljona treba da se pojača na komunikaciji Bjelovar—Križevci, gdje morate rokirati veći dio vaših snaga. Na taj sektor rokirat ćete 2 bataljona i premjestiti vaš štab u s. Povelic (sekc. Čakovec 1 : 100.000). Jedan bataljon zadržavat će se u s. Raščani, koji se treba povezati sa snagama Kalničkog p. odreda, koje se nalaze kod Carevdara. Taj bataljon pored ostalih zadataka treba u zajednici sa snagama Kalničkog p. odreda da spriječava prodor neprijatelja iz Križevaca prema Koprivnici. Ako bi neprijatelj kretao iz Križevaca, bataljon bi se stavio pod komandu komandanta Kalničkog odreda, druga Kobala⁸, koji se u tom slučaju određuje za komandanta sektora. Ovo je potrebno iz razloga što uspješnije koordinacije vaših snaga i Kalničkog odreda, ali uvijek težite, da po svim pitanjima dođe do suglasnosti i zajedničkih mišljenja i nemojte dozvoliti, da dođe do zategnutosti. Pruga Križevci—Bjelovar mora biti izbačena iz prometa i to je glavni zadatak vašeg odreda⁹. Sektor Križevci—Bjelovar (Sv. Petar Čvrstec, Cepidlak, Durđić, Trema) neprijateljski je raspoložen prema našoj borbi i vojsci. Iz pomenutih sela ima dosta ustaša (aktivnih), pa upozorite vaše jedinice na pojačane mjere osiguranja, a sami nastojte, što više pročistiti pomenuta sela. Prijedloge o kaznama nad tim ljudima, dostavite našem štabu.

Jedan bataljon zadržite prema Trojstvu sa zadatkom, koga ste dobili usmenim putem. Taj bataljon treba pojačati rad na uništavanju pruge.

Premještanje Štaba u Povelic izvršite odmah; čim to stignete, izvjestite naš štab.

Nastojat ćemo, da vam dademo jednu radiostanicu za održavanje veze s našim štabom. Pronađite jednu do dvije anodne baterije, koje su nam neophodno potrebne za rad s radiostanicom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:

Ivan A. Šibi

Za komandanta—pukovnika

Načelnik Štaba—major

⁸ Vlado Kobal

⁹ O diverzijama na ovoj pruzi vidi dok. br. 150, 166 i 168.

BR. 3

**NAREDBA OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 2 SIJEČ-
NJA 1944 GOD. O POHVALI PRVE ISTARSKÉ NOP ČETE
ZA USPJEHE POSTIGNUTE U BORBI I NAPADIMA NA
NEPRIJATELJSKA SAOBRAČAJNA SREDSTVA¹**

NAREDBA Br. 12

Operativnog štaba za Istru NOV Hrvatske, od 2. siječnja 1944.g.

I.

POHVALA I. ISTARSKÉ PARTIZANSKE CETE

Pohvaljujemo borce i komandni kadar 1. Istarske partizanske čete², koji su u borbama pokazali hrabrost, smjelost, neustrašivost i disciplinu i postigli lijepe uspjehe. Samo u devet dana decembra potukli su borci ove čete 69 njemačkih vojnika, srušili dva vlaka i zapalili četiri kamiona³. Pored ovoga izvršene su mnogobrojne akcije i tako tukući mrskog okupatora osvećivali su svoj napaćeni narod.

Borci i komandni kadar ove čete ističemo za primjer ostalim borcima i pozivamo ih, da još smjelije i odlučnije udaraju po neprijatelju naših naroda do konačne pobjede.

II.

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Jože Skočilić

Komandant, major:
Savo Vukelić

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2—1/8, k. 132il A.

² Poslije kapitulacije Italije (rujna 1943 god.) u Istri su formirane sljedeće jedinice: Prva NO brigada „Vladimir Gortan“, Druga istarska NO brigada, Prvi NOP odred „Učka“ i Drugi NOP odred sušačko-kastavski. Prilikom prodora Nijemaca u Istru početkom listopada 1943 god. ove su jedinice bile razbijene. U studenom iste godine na području Istre djeluje 13 partizanskih četa. Vidi tom V, knj. 19, dok. br. 146 i dok. br. 1—7 i 16—1, k. 1321 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Opširnije o tome vidi dok. br. 35.

N A R E D B A - B r . 1 2

Operativnog Štaba za Istru NOV. Hrvatske, od 2. siječnja 1944. g.

I.
POHVALA I. ISTARSKE PARTIZANSKE ČETE

Pohvaljujemo borce i komandni kadar I. Istarske partizanske čete, koji su u borbama pokazali, hrabrost, smjelost, neustrašivost i disciplinu i postigli lijepe uspjehe. Samo u devet dana decembra potukli su borci ove čete 69 njemačkih vojnika, srušili dva vlaka, izapalili četiri kamijona. Pored ovoga izvršene su mnogobrojne akcije i tako tukući morskog okupatora osvećivali su svoj napaćeni narod.

Borci i komandni kadar ove čete ističemo za primjer ostalim borcima i pozivamo ih, da još smjelije i odlučnije udaraju po neprijatelja naših naroda do konačne pobjede.

II.

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

S H R T P A Š I Z M U - S L O B O D A N A R O D U !

Politički komesar:

Jozo Šušteršič

Komandant, major:

Ljubo Pucelj

BR. 4

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 2 SIJEČNJA
1944 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE O REZULTATIMA ČI-
ŠĆENJA MUSLIMANSKE MILICIJE NA PODRUČJU CA-
ZINA¹**

Š T A B
II. UDARNE BRIGADE VIII. DIVIZIJE
2.1.1944 godine.—

Dostavlja operativni izvještaj:
operacije čišćenja Cazinskog
sreza od Huskine bande 19.XII.43.
godine.

ŠTABU VIII. DIVIZIJE

Prema telefonskom naređenju Štaba IV. korpusa N.O.V. Jugoslavije ova brigada dobila je zadatak da očisti Cazinski srez od neprijatelja (Huskine bande²). Nakon propisno izdane pismene zapovijesti bataljona Cazinskom partizanskom odredu, kojim je Brigada bila ojačana, krenuli smo 19.XII.43. godine u 2 časa izjutra na izvršenje zadatka bez III. bataljona.

Kratak opis: Prema dobivenim podacima na sektoru koji smo mi trebali čistiti javljeno je da imade najviše do 500 naoružanih muslimana i to slabije, a o Nijemcima nismo dobili nikakve podatke.

I. bataljon kretao je od Male Kladuše cestom i lijevo od ceste u pravcu sela Todorova da čisti teren preko Todorova, da sa jednim dijelom snaga blokira Pećigrad sa sjeverne i istočne strane, a po likvidaciji neprijatelja u Pećigradu da krene preko Dobretina—Hajdarovac—Šalkić Selo i izbije na liniju Skokovi—kota 349, gdje da se utvrdi.

II. bataljon kretao je od Male Kladuše desno od ceste sa zadatkom: da izbije zapadno od Pećigrada, na liniju Barska—Skokovi.

IV. bataljon se nalazio u rezervi i kretao se cestom za Pećigrad.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta por. reg. br. 1/12, k. 831.

² Muslimanska milicija Huske Miljkovica. o njenom formiranju vidi tom V, knj. 19, riok. hr. 26.

Cazinski odred imao je zadatak da čisti pravac Vrnograč—Bužim.

I. i II. bataljon kretali su se ravnomjerno i izbili oko 7 časova: I. bataljon preko Krivaje na Urgu (k. 378) i selo Todorovo gdje je naišao na jednu grupu bandi, protjerao je, uhvatio 9 živih i blokirao Pećigrad sa pravca kote Visibaba.

II. bataljon prošao je kroz selo Rosici—Mrkovine i blokirao Pećigrad sa zapadne i južne strane dok je istovremeno neprijatelj napucao na II. bataljon sa Metle [(k. 498)] i pravca Brest na što je II. bataljon razvio tri čete u pravcu Metle i Bresta. napao neprijatelja, a jednu četvu ostavio na blokadi Pećigrada. U isto vreme stigao je i IV. bataljon koji je bio u rezervi zapadno od Pećigrada. II. bataljon uspio je proterati neprijatelja sa Metle i jedna četa se spuštala prema Čajić Selu, dok je jedna ostala na Metli, a jedna izbila na Brest. Ova četa koja se spuštala u Čajić Selo, naišla je na veću grupu Huskine bande i otvorila se žestoka borba. Istovremeno jedna grupa Huskinih povikala je i krenula iz Kudić Sela u pravcu Kudić Brda na što je II. bataljon ovu četvu sa Metle poslao prema Kudić Brdu (k. 522), da bi suzbio ovu bandu koja dolazi na desno krilo i zaštititi svoje desno krilo, ali neprijatelj je prvi uspio izaći na Kudić Brdo i odbiti četvu da ne izađe na Kudić Brdo. Istovremeno neprijatelj je iz Čajić Sela potisnuo četvu tako da se nije mogla održati ni na Metli. U 8 i 30 časova situacija je bila takva da se prema pucnjavi i prema larmi neprijatelja osjetio protivnapad neprijatelja u polukrugu Kudić Selo—Čajić Selo—Skokovi—Dobretin i istočno od Todorova. U ovoj situaciji u kojoj se našao II. bataljon, poslat je odmah IV. bataljon da izbije na desno krilo II. bataljona na Kudić Brdo i kotu 430. Dve čete IV. bataljona koje su krenule na Kudić Brdo nisu mogle izbiti na Kudić Brdo i neprijatelj ih je odbacio. Zauzeta je kota 430 i tu je IV. bataljon dao otpor neprijatelju kako bi olakšao II. bataljonu odstupanje iz ovog obruča pošto je neprijatelj iz Pećigrada pošao također u protunapad, gdje se nalazilo preko 200 njemačkih vojnika (u Pećigradu). II. bataljon se povukao pod jakom va-

trom preko Mrkovine, prešao cestu kod kote 190 i otišao desno od ceste preko kote 303. Za to vrijeme neprijatelj je navaljivao svom žestinom na IV. bataljon i počeo ga obilaziti s desne strane preko Pećkih Brda—Gornji Šumatac zato je naređeno i IV. bataljonu da odstupa preko Šabići—Lipovac i dalje cestom prema Maloj Kladuši. Neprijatelj koji je napadao na ova dva bataljona po ličnom osmatranju bio je jak 2000 a možda i više.

Istovremeno dok je neprijatelj pritiskao na II. i IV. bataljon sa pravca Skokova i Dobretina preko svih kota, grupe Huskine bande neutvrđene jačine navaljivale su na I. bataljon.

Oko 10 časova nastalo je opće povlačenje. I. i II. bataljon bez naređenja pod pritiskom neprijatelja, a IV. bataljon po naređenju Štaba brigade. Kada je neprijatelj osjetio naše povlačenje, moralno je ojačao i počeo još više navaljivati. Bataljoni su se počeli organizirano povlačiti ostavljajući po jednu četu da štiti bataljon, ali je neprijatelj tako brzo nadirao i uvijek je uspio razbiti tu jedinicu koja je štitila. Povlačenje je bilo u tri pravca: IV. bataljon preko Male Kladuše na Veliku Kladušu, II. bataljon preko Marjanovac Poljane na Podzvizd, I. bataljon Todo-rovo—Velića Glava—Podzvizd—Božino Brdo—Kozjak.

U odstupanju nije bilo veze između bataljona i Štaba brigade, sem sa IV. bataljonom. Kod izbijanja u Veliku Kladušu pokušano je da se neprijatelj odbije od Velike Kladuše [time] što smo posjeli sa dvije čete Tuk—Nepeke, dok su dvije čete IV. bataljona bile razbijene još u odstupanju, ali se ni tu nije uspjelo jer je neprijatelj i tu bio nadmoćniji i počeo opkoljavati Kladušu sa istočne i zapadne strane i zato smo na[^] redili odstupanje u pravcu Cetingrada oko 16 časova. Vezu tada sa I. i II. bataljonom nismo imali i sa dvije čete IV. bataljona. Svi pokušaji da se veza uspostavi su propali zbog bande koja je sa raznih pravaca napadala.

Sa Cazinskim odredom nismo imali vezu niti nam je poznato o njegovom radu, jedino smo ka-

snije dobili jedan izvještaj u kome su rekli da na neprijatelja nisu naišli.
Gubitci neprijatelja i naši gubitci ostaju kao u starom operativnom izvještaju. Utrošak municije isto.

Kritički osvrt: Razlozi neuspjeha akcije:

a) Što je učestvovalo u borbi naših 490 boraca, a suprotno neprijatelj je brojio preko 2000 naoružanih, a možda toliko i nenaoružanih.

b) Što je neprijatelj zauzimao mnogo širi front napada nego što su ga naše jedinice držale.

c) Što je neprijatelju poznat teren i bio pripremljen za otpor protiv nas, jer su znali dan ranije našu jačinu i vjerovatno namjere.

Prilažemo skicu rasporeda naših snaga i neprijatelja.

Operativne izvještaje nismo sačuvali, ukoliko vam trebaju javite pa ćemo narediti bataljonima da ponove³.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
D.⁴ Hrstić

Komandant—major
Joco Tarabić

[^]Napomena: Kod pisanja pogrešno je zavučena hartija na obrnutu stranu; da bi dobili u brzini nismo prepisivali.

Joco

⁵ Posljednja rečenica u originalu dopisana je mastilom.

⁴ Dušan

⁵ Dopisano mastilom.

BR. 5

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSAMNAESTE NO BRIGADE OD 2 SI-
JEČNJA 1944 GOD. ŠTABU DVANAESTE DIVIZIJE O BOR-
BAMA KOD NOVE GRADIŠKE I NOVSKE I FINGIRANOM
NAPADU NA OKUCANE I EOGICEVCE¹**

STAB
XVIII. BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

Broj SI. dana 2-1-1944 g.

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU XII. DIVIZIJE N.O.V.J.

Položaj

Dostavljamo vam operativni izvještaj o borbi koja je vo-
đena sa neprijateljem 31.XII. noću i 1.1.1944.

Jedinice ove brigade držale su zasjedu kod Medara i Trnave
od neprijateljskog uporišta Nova Gradiška i zasjedu kod Bo-
rovačkog Potoka od Novske, a jednim bataljonom vršen je fin-
girani napad na neprijateljsko uporište Okučani i Bogičevci-
(Sekcija Pakrac 1 : 100.000).

II. bataljon koji je bio u zasjedi prema N. Gradiški, stupio
je u borbu sa neprijateljem u jednom kamionu u kom se na-
lazilo 15 neprijatelj, vojnika. Kamion je uništen kao i jedan
motocikl. 1 bandit je ubijen, a jedan živ uhvaćen, ostali su se
razbježali. Zaplijenjeno je 6 kanti benzina.

1.1.1944 oko 12 sati naišla je banda³ cestom od N. Gradiške
sa jednim motorom, 9 tenkova i 20 kamiona. Motor je uništen
od nagaznih mina, kao i jedan tenk, dok je drugi uništen od
protutenkovske puške.

Usljed jačeg pritiska neprijatelja ovaj bataljon se povu-
kao. Gubitci 2 mrtva, 6 ranjenih i 5 nestalih, 2 puške nestale,
3 konja.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 1—6, k. 908.

² Opširnije o napadu na ova neprijateljska uporišta vidi dok. br
18, 20, 23, 31, 146, 147, 148 i knjigu gepeša Glavnog štaba NOV i PO
Hrvatske u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/2—1, k. 119/1.

³ Odnosi se na dijelove 901 oklopnog grenadirskog školskog puka.
(Podatak iz mikroteke Vojnog istoriskog instituta, film 4, snimak br.
90 i 95.)

Jedinice u zasjedi prema Novskoj bile su u sastavu II. bataljona Čehoslovačke brigade, a jedan vod pripuckavao je sa sjeverozapadne strane na neprijateljsko uporište Okučani. Ove jedinice vodile su borbu koja je bila dosta ogorčena i kasnije se povukle sa II. bataljonom Čehoslovačke brigade. Imale su 1 ranjenog i 3 nestala, za koje se misli da će se povratiti.

I. bataljon bio je u napadu na pomenuto uporište, koje je bilo branjeno žestoko od strane neprijatelja. U uporištu Gor. Bogičevci, koje je napadala jedna četa, bilo je oko 100 žandarma i ustaša u civilu⁴, a u onom dijelu gdje su napadale dvije čete bilo je oko 120 ustaša i Nijemaca. Neprijatelj se zbio u podrum i nije se mogao likvidirati.

Ljudstvo je bilo izdržljivo za sve vrijeme pored velikih marševa (bosih i slabo obučenih).

Ovdje je zarobljena jedna puška, 4 opasača i par uniformi.

Gubitci neprijatelja nisu ustanovljeni, ali bilo ih je prema dokazu mrtvih i ranjenih, a vlastiti gubitci ovog bataljona 2 ranjena.

Ukupni gubitci: mrtvih 2.
ranjenih 9.
nestalih 8. (za 3 se misli da će se vratiti)

Utrošeno municije: 2.800 metaka,
za protu-tenk. pušku 19 „

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po'it. komesar:
S.O.

Komandant—kapetan:
B.⁵ Vuković

⁴ Domaće ustaše i jedna desetina žandarma iz Okučana. (Podatak iz arhive Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 5/1 i 17—2, k. 114 i 1/1—82, k. 58.)

⁵ Branko

BR. 6

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 3 SIJEČNJA 1944
GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O
RASPOREDU JEDINICA I STANJU NA PRAVCU LIVNO—
GLAMOČ—MLINIŠTA¹**

ŠTAB
IX. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
3.1.1944.
Br. 2/44.

ŠTABU VIII. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

1.) Prema telefonskom naređenju toga štaba² dobivenog noću 30/31. prošlog mj. izvršili smo slijedeći raspored snaga za zatvaranje pravca Livno—Glamoč i Glamoč—Mliništa i to:

III. Dalmatinska brigada sa dva bataljona drži položaje od Priluke do Korične na putu Livno—Glamoč. Jedan bataljon iznad Priluke na položaju Prosišće (k. 1036 i 1081)—Puciguz (k. 1058) i Kurozeb (k. 1038), imajući na pogodnim mjestima protivtenkovske puške. Drugi bataljon se nalazi u Starom Selu spreman da u slučaju neprijateljskog pokreta od Livna prema nama što prije izađe na Koričnu i posjedne položaje k. 1203, 1033, 1176, Jaukovac i Jelovac (k. 1082). Sa ovim bataljonom na ovim položajima bio bi i Glamočki odred koji po jednu četu drži stalno na Korični. Druga dva bataljona ove brigade nalaze se u selu Podgradina i Kamen da bi u slučaju potrebe t.j. neprijateljskog pokreta od Livna prema Glamoču jedan zauzeo položaj Velika Glavica (k. 1165) na Rastik i Kuk iznad Rudine, a jedan odatle i na Rajan (k. 1238). Ovi bataljoni imaju zadatak tući neprijatelja koji bi od Korične prodro za Glamoč na barikadama koje se postavljaju na ovom putu.

Od Korične prema Priluci put je na više mjesta prekopan, a tako isto na više mjesta su postavljene i barikade, koje se sa predviđenih položaja mogu dobro braniti protivkolskim i automatskim oruđem. Pored toga na ovom prostoru ima prilično velikih smetova snijega — nameta, koji pretstavljaju također prilične prepreke za neprijateljsku motorizaciju.

Zajedno sa Štabom ove brigade i Štabom Glamočkog odreda predviđeni su položaji pojedinih bataljona i četa, kao i

¹ Original, pisan na mašina, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 1/2, k. 824 A.

² Vidi dok. br. 6 i operacijski dnevnik Devete NOU divizije u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 56/2, k. 842 A.

mjesta pojedinih protivkolskih i automatskih oruđa, za što bolje branjenje ovoga pravca. Sa ovim položajima su upoznati i komandiri četa.

IV. Dalmatinska brigada nalazi se na prostorijski Glamoč—Vaganj na odmaranju, a spremna da u slučaju potrebe zatvori pravac Glamoč—Mliništa djelujući sa svojim snagama bočno na ovu komunikaciju.

Livanjski partizanski odred je ostao na starom mjestu t.j. sa jednom četom na Krug Planini držeći položaj prema Livnu i održavajući vezu lijevo sa ličkim jedinicama u pravcu Donjeg Malovana. Jednu četvu ima na Cincaru po zadatku dobijenom od tog štaba.

2.) Izvještaje koje smo dobili 30. prošlog mj. o pojačanju neprijateljskih snaga u Livnu i njihovim namjerama na sjever bili su netačni. Oko 50 kamiona je bilo došlo iz Sinja u Livno, koji su se sutradan vratili natrag sem jednog manjeg djela koji je preko Borove Glave prošao za Šujicu. Sadašnje stanje neprijatelja u Livnu je isto. Preko Livanjskog odreda imamo vezu sa jednim bataljonom II. Ličke brigade koji se nalazi na Donjem Malovanu. I današnji izvještaj Livanjskog odreda govori o toj vezi i stanju neprijatelja u Šujici, jačina istog je nepoznata, ali su neaktivni i posljednjih dana ne vrše nikakove pokrete u pravcu položaja Ličke brigade. O Duvnu nemaju detaljnijih podataka.

U Priluci se nalazi posada od 30 Nijemaca i 60 milicionera. Mi smo preduzeli t.j. predvidjeli napad na ovu posadu sa našom III. brigadom, radi likvidacije iste, a uz sadejstvo djelova Glamočkog i Livanjskog odreda, koji će ovom prilikom vršiti demonstrativni napad na Livno. Ovu akciju predvidjeli smo za 4. ov. mj. na večer. O rezultatima iste ćemo vas izvjestiti³.

3.) Primili smo direktivu⁴ br. 1. toga štaba od 1. I. t.g. i nastojat ćemo da po istoj postupimo.

4.) Ishrana naših jedinica na ovim terenima je mnogo otežana i pretstavlja dosta ozbiljan problem, koji će bez obimnijih akcija i našeg pomjeranja naprijed t.j. u pravcu juga biti vrlo teško riješiti. Jedinice već oskudijevaju u ishrani, a kao mlade, držeći položaje na ovako hladnom vremenu, će to teško podnijeti.

5.) Četa koju smo po naređenju toga Štaba 31. prošlog mj. uputili u Livanjsko Polje preko s. Bastasi vratila se je i izvještava:

³ Pomenute jedinice ušle su bez borbe u Priluku, jer je ova od neprijatelja prije početka napada napuštena. Vidi dok. br. 135.

⁴ Vidi dok. br. 1.

da se je neprijatelj koji je 29. prošlog mj. od Livna pošao prema Grahovu sa sjeverne i sa južne strane Livanjskog Polja, poslije izvršene pljačke u nekoliko sela toga dana vratio natrag u Livno i da više nije pokušavao ovim pravcem. VI. Dalmatinska brigada koja se nalazila u Livanjskom Polju, poslije dobio-nog naređenja za pokret u Grahovo zadržala se je zbog me-
£_{ave} — vijavice sve do jučer ujutro, kada je krenula u pravcu Grahova⁵.

6.) Prema vašem naređenju⁶ A. br. 168/43 od 28. XII. 1943. god. odgovaramo vam slijedeće:

Mi imamo radio-stanicu Typa P.R.T. 22 E., jačinu stanice ne znamo. Talasna područja su 2 Mc/S do 8 Mc/S, radi na samoindukciju. Naši pozivni znaci su JOK, radno vrijeme je sa tim Štabom svakog dana u 6, 12.30 i 17 časova, a sa USA svakog dana u 9.30 i 12 časova, samo što sa njima nemamo utanačenu šifru.

Imamo tri radiotelegrafista, od kojih dva Talijana. Sva trojica su stupili u partizane 10. IX. 1943. godine, pa su svi i nesigurni na ovim dužnostima. Ranije smo vam tražili jednog boljeg radiotelegrafistu, pa to i ovog puta činimo, jer nam je stvarno neophodan za dalji rad i pravilno funkcionisanje one stanice, kao i sigurnost u nju. Dva Talijana su prilično vješti radu na stanici ali ne vladaju našim jezikom, a treći — Jugoslaven koji bi trebao da vodi kontrolu nad njima ne daje garancije ni za svoj rad, jer je mlad partizan.

7.) Po vašem naređenju Op. br. 164/43, od 29. prošlog mjeseca u pogledu pregleda radova na rušenju puta Livno—Glamoč, uradili smo sve, o čemu smo vas uglavnom izvijestili u ovom izvještaju pod tačkom 1.) i 2.).

8.) Prije nekoliko dana smo u taj Štab uputili naš radio-aparat na opravku kod vašeg stručnog osoblja za to. Molimo vas da bi nam se taj aparat što prije vratio, jer nam je neophodno potreban za izdavanje vijesti i obavještavanje naših jedinica o situaciji, t.j. o razvijanju događaja u ovo vrijeme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. političkog komesara:	Načelnik:	Major:
Andro Kovačević	Mom⁷. Poleksić	Komandant:
		A.⁸ Eanina

(M. P.)⁹

⁵ Ona je stigla u Bosansko Grahovo 2 siječnja 1944 god. Opširnije o tome vidi dok. br. 56.

⁶ Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 134.

⁷ Momčilo

⁸ Ante

⁹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 7

**UPUTSTVO ŠTABA OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
OD 3 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU DEVETE DIVIZIJE ZA
RASPORED I DEJSTVO JEDINICA NA LINIJI LIVNO—
GLAMOČ¹**

STAB
VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
Br. 182, Dne, 3.1.1944.

ŠTABU IX. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE

Primili smo vaš izvještaj² br. 2, od 3.1. tek. god. U vezi sa rasporedom vaših jedinica izvršenim na liniji Livno—Glamoč napominjemo da jedinice nisu raspoređene najpravilnije u duhu zadatka dobivenog preko telefona, od komandanta ovog štaba³. Prema postavljenom zadatku jedinice su trebale biti tako postavljene da se kolona može tući što više po dubini, t.j. da se pusti čim dublje u naše zasjede i da se bočnim udarima nastoji ispresijecati i bar po dije¹lovima tući, što ovakvim rasporedom nije postignuto. Prema terenu na kojem bi se borba mogla odvijati, nepravilno je postavljanje dijelova vaših snaga istočno od linije Livno—Glamoč, s razloga, što postoji mogućnost da bi neprijatelj mogao te linije nabaciti na Glamočko Polje i dovesti u vrlo tešku situaciju, a drugo, što su baš te snage isturene daleko više naprijed prema neprijatelju nego snage na zapadnoj strani te linije, pa je malo vjerojatna mogućnost da bi se one mogle za vrijeme borbe prebaciti sa istočne na zapadnu stranu. Nezgodna strana je i to, što se bataljoni cijepaju i Štab bataljona ne može da komanduje sa njima ako ih neprijatelj uspije razdvojiti. Sa ovim se također u mnogome slabi udarna snaga naših snaga sa zapada. Postoji vjerojatnoća da bi neprijatelj u svom nadiranju radi osiguranja mogao izbaciti desnokrilno osiguranje koje bi se svakako sudarilo sa našim snagama na koti 1036 i time otkrilo naše zasjede i počelo borbu na samom ulasku u zasjedu, primoravajući nas na frontalni vid borbe, što nama nije u interesu, pošto se na čelu neprijateljske kolone nalaze jače snage i tenkovi.

¹ Korpija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 23—/I, k. 517.

² Vidi dok. br. 6.

³ Komandant Osmog korpusa NOV Jugoslavije bio je tada Vlado Cetković.

Prema tome potrebno je sve snage prebaciti na zapadnu stranu sa rasporedom kojim bi bataljoni bili što više prikupljeni da bi tako pretstavljali što jaču udarnu snagu.⁴ Prema tome treba jednostrani način zasjede, s tim da se neprijatelj što više pusti unutar, makar on popravljao prekope, tako da se njegovo čelo, koje se obično sastoji od tenkova, nastoji odsjeći od glavnine, tj. od kamiona koji bi se mogli snažnim bočnim udarima cijepati i tući. Bataljone ne treba u potpunosti držati na položaju nego ih treba držati što više u selu da se odmaraju, a na prve položaje postaviti samo jednu četu i osigurati dobro osmatračnicu na koti 1145, koja sa dobrim dalekozorom može da osmotri neprijateljsku kolonu čim krene iz Livna. Ako se osmatračnica dobro poveže sa linijom ili relejima sa barjačima, može se blagovremeno izvijestiti sve snage, da na vrijeme izidu na položaj.

Pod tačkom 3. vašeg izvještaja, po pitanju naše direktive⁵ br. 1., umetnuli ste jedan izraz „nastojati ćemo da po istoj postupimo“. Izraz nastojati treba izbaciti iz vojničkog života jer se naređenje mora izvršiti.

U izvještaju ste nam također odgovorili na nekoliko dopisa kojima smo mi tražili razne podatke po pitanju veze, po nekim operativnim pitanjima itd. Ovim mješanjem prave se kod nas poteškoće u administrativnom pogledu, pa nam u buduće u ovakovim slučajevima odgovarajte zasebnim aktom, tako da bi podaci koji su sadržani u tome aktu mogli ići na rješavanje samo jednom odsjeku.

Također je nepotreban potpis načelnika kada su već potpisi komandanta i komesara. Načelnik potpisuje one akte čiji je sadržaj iz djelokruga njegova rada, i takove akte ne potpisuju komandant i komesar.

U vezi ovih napomena izvršite odmah reorganizaciju rasporeda vaših snaga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komandant, p. pukovnik

⁴ O razmještanju jedinica Divizije po prijemu ovog naređenja vidi dok. hr. 135.

⁵ Vidi dok. br. 1 i 6.

BR. 8

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 3 SIJEČNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA I KOMUNIKACIJE NA RELACIJI NOVSKA—NOVA GRADIŠKA¹

STAB
XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Br. 385./1944
Dana 3. januara 1944 god.

ZAPOVIJEST

(sekcija Slav. Požega i Pakrac 1:100.000)

U cilju potpomaganja naših jedinica, koje se bore za Banju Luku,² jedinice naše divizije napasti će: neprijatelja, cestu Zagreb—Beograd i tt. liniju.³

U cilju izvršenja prednjeg

NAREĐUJEMO:

1.) *Brodsko brigada*. Ako banda bude se nalazila noćas u selu Medari sa svim svojim snagama će istu napasti i nastojati u najkraćem roku da je likvidira.⁴ Osiguranje od N. Gradiške i Okučana postaviće sama.

Početak napada 3. januara 1944 u 21 čas.

Ako se banda ne bude nalazila u pomenutom uporištu sa svojim snagama će napraviti zasjedu i to:

a. — s jednim bataljonom napraviti zasjedu od strelišta poprečno.

b. — s jednim bataljonom napraviti zasjedu u pravcu Okučana uzdužno.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 1/1, k. 882.

² U borbi za oslobođenje Banje Luke od 31 decembra 1943 do 2 januara 1944 god. učestvovala su jedinice Petog bosanskog korpusa i dvije brigade Prvog proleterskog korpusa. Opširnije o tome vidi dok. br. 1/1, k. 458, 11/4, k. 458 A, 3/3, k. 456, 5/1, k. 704, 12/2, k. 714, 35/9, k. 766 i 11/4, k. 866.

³ Vidi dok. br. 24, 27, 33, 168 u ovoj knjizi i dok. br. 3—6, k. 908 u arhivi Vojnog istorijskog instituta.

⁴ Napad na Medare tada nije izvršen.

c. — s jednim bataljonom postaviti zasjedu spram Medarima na zapadnoj ivici šume Vujanovac do Ciglane, koja se nalazi na cesti.

d. — s jednim bataljonom napraviti zasjedu na putu koji vodi Cernik—Šagovina Katolička, sa zadatkom da spreči eventualni napad neprijatelja u tom pravcu. Taj bataljon mora ostati na tim položajima sve dotle dok se ostale jedinice Brodske brigade ne povuku sa ceste N. Gradiška—Okučani.

2.) *XVIII. Brigada*: Postavlja zasjedu u selu Bodegrajima duž potoka koji vodi istočno od crkve, sa zadatkom da sačeka neprijatelja na cesti koja vodi od Okučana prema Novskoj i obratno i da ga potuče. S jednim dijelom snaga osigurati se bočno od Okučana kao i od se'a Rajića, koji će ih štiti prilikom povlačenja, ukoliko budu jedinice prisiljene, koje posjednu cestu.⁵

3.) *Čehoslovačka brigada „Jan Žižka“*

S jednim bataljonom, koji se nalazi u s. Širincima, rušiće tt. vezu između Bogičevaca i Medara, kao i prekopavanje ceste između tih sela. Taj bataljon podeliti na desetine tako, da svaka desetina poruši najmanje 5—6 bandera, pokida žicu i polupa čašice. Da bi mogla izvršiti prednji zadatak prikupiće potreban broj testera, sjekira i čekića u selima Ratkovac i Smrtić.

4.) *Zapadna grupa odreda*, bez Bilogorskog odreda:

a. — Posavski odred u zajednici sa bataljonom „Hajduk Veljko“ likvidiraće neprijateljsko uporište Novska.⁶ Osiguranje od Jasenovca i Banove Jaruge dati će sami.

Početak napada 3. I. 1944 u 23 časa.

Čas povlačenja odrediće sam Štab Grupe prema situaciji.

b. — Daruvarski odred postaviće zasjedu⁷ na istom mjestu, gdje je bio noću 31. XII. 1943 na 1. I. 1944. sa zadatkom da spriječi pohod neprijatelja cestom Lipik—Okučani.

5.) *Previjalište* urediće referenti saniteta brigada i odreda svaki za sebe, a evakuaciju ranjenika vršiti u selu Bobarama.

6.) *Veza*. Telefonsku liniju ne sakupljati. Izvještaj slati svaka dva sata do prvog telefona, odakle će se prenijeti u Štab divizije. Hitne i važne izvještaje slati odmah.

⁵ Vidi dok. br. 22 u ovoj knjizi i dok. br. 3—6, k. 908 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁶ 4 siječnja odred je izvršio demonstrativni napad na Novsku. Iste noći napao je i ustaše u Brestači. Vidi dok. br. 38 i 150 u ovoj knjizi i bojnu relaciju Prvog zbornog područja u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁷ Odred je postavio zasjedu prema Lipiku, na liniji Donji Čaglić—Kovačevac. Vidi dok. br. 31 i 38.

7.) *Štabovi* brigada i odreda nalaziće se uz same jedinice izuzev Štaba Čehoslovačke brigade, koji će ostati na starom mjestu.

Štab divizije nalaziće se u selu Širincima.

8.) *Znaci raspoznavanja* za noć 3/4. I. 1944 biće **akcija u Bosni**, a za dan 4. I. 1944 važe opći znaci.

9.) *Povlačenje:*

a.) Posavski odred i bataljon „Hajduk Veljko“ u selo Lovska.

b.) Daruvarski odred u selu D. Čaglić.

c.) XVIII. Brigada u sela Trnakovac i Čaprginci. Štab u Trnakovcu.

d.) Brodska brigada u stare baze, štab na starom mjestu.⁸

e.) Bataljon Čehoslovačke brigade na staro mjesto u Širince. Jedinice Čehoslovačke brigade povući će se po izvršenju svog zadatka.

Jedinice Brodske i XVIII. Brigade povući će se po završetku prve borbe sa neprijateljem, u kojoj će nastojati da istog potuku i pokupe plijen.

Napomena:

Sve jedinice koje budu u zasjedi trebaju da prekopaju cestu, a postavljanje mina izvršiće Brodska brigada sa pridodatim ljudstvom Diverzantske čete štaba ove divizije. Na samim zasjedama jedinice koje raspolažu sa protivtenkovskim puškama, postaviće iste tako da bi mogle najefikasnije tući neprijateljske tenkove ukoliko se isti pojave. Pri tom treba voditi računa da se ne troši besmisleno municija.

Štab Brodske brigade uputiće jednog člana svoga štaba u sastav bataljona koji postavlja zasjedu na putu Cernik—Šagovina Kat. i na zasjedu spram Medarima. Sve bolesne i bore drugove ostaviti u sadanjim svojim bazama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Zamjenik komandanta:

M.¹ Bulović

Dostavljeno:

Štabu XVIII. Brigade

Štabu Brodske brigade

Štabu Čehoslovačke brigade

Štabu Zapadne grupe odreda

⁸ Prilikom napada Dvanaeste divizije na Okučane i Gornji Bogičevac Brigada je bila raspoređena sa jednim bataljonom u šumi Vujanovac, sjeverno od sela Mašić, a sa tri bataljona u selu Ratkovac, u diviziskoj rezervi. Štab brigade bio je u Ratkovcu. Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 132.

⁹ Mirko

BR. 9

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 3 SIJEČ-
NJA 1944 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLA-
VIJE O PREBACIVANJU JEDINICA SA PODRUČJA BOSAN-
SKOG GRAHOVA U SJEVERNOM DALMACIJU

STAB
XIX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
3. I. 1944 g.

ŠTABU VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Sa V. Brigadom i ranjenicima stigli smo u G. Tiškovac i Kaldrmu. Danas, tj. 3 ov. mj., krećemo iz Tiškovea pravcem Ljubina Poljana — V. Popina — Turovac — Duboki Dol — Krupa. Usljed velikih nameta i smetova marš od Grahova do Tiškovea bio je dosta naporan i težak. U nastavku puta marš će također biti dosta težak.²

VI. Brigada 2 ov. mj. na večer stigla je u B.³ Grahovo. 3 ov. mj. stići će u G. Tiškovac, a 4/5 ov. mj. prebaciće se također za nama. Sa djelovima V. Brigade prihvat ćemo je kod Turovca.

Prijelaz preko V. Popine moraće se vršiti sa borbom,⁴ jer se četnici nalaze pod [Golom] Milom na Sučevića Brdu. Na drugom mjestu prijelaz je još mnogo teži. Linija Lapac—Srb-Zrmanja je dobro osigurana, a neprijatelj se nalazi kako slijedi: Dobro Selo 200 Nijemaca i 50 četnika, Doljane 250 Nijemaca i 30 četnika, Brotnja 60 Nijemaca i 55 četnika, Donja Suvaja 50 četnika, Srb 500 Nijemaca (pletu žicu), Kupirovo 250 Nijemaca, Srbski Klanac 150 Nijemaca, imaju logore pod Ljuti. Na Goloj Mili i Sučevića Brdu nalaze se četnici domaći. U Otriću također nalazi se 250 do 300 Nijemaca⁵ a također i u Zrmanji i u Pađenima brojno stanje je prilično veliko.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 23—1/1, k. 518.

² Cilj ovog marša bio je: prebaciti se na područje sjeverne Dalmacije i pristupiti izvođenju operacija prema direktivi Štaba Osmog korpusa. Opširnije o tome vidi dok. br. 1, 29, 56 i dok. br. 1—4, k. 1009 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Bosansko

⁴ Prema izvještaju divizije od 9 siječnja, prilikom prelaza preko komunikacija Otrić—Srbski Klanac i Otrić—Malovan, samo su zaštitnice vodile manje borbe protiv četnika iz Velike Popine. Vidi dok. br. 28.

⁵ Iz sastava 373 legionarske divizije

Razlog zašto nismo već se prebacili preko linije je velika vijavica koja je bila u ovim krajevima, te prisustvo ranjenika nije dozvoljavalo da se po ovakom vremenu vrši pokret. Mi smo bili pokušali 31 [XII] i 1 I., ali nismo mogli. Usljed velike zime nekoliko se je drugova smrзло.⁶

Drug Miloš Uzelac koji je bio poslan na otoke, do danas nije se uspio prebaciti,⁷ a kuriri i intendanti koje smo bili uputili za sjevernu Dalmaciju, izgleda da su pali neprijatelju u ruke prilikom prelaza preko Zrmanje.

Ishrana boraca je bila vrlo slaba s razloga što su ova sela, kroz koja prolazimo, vrlo siromašna.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Babić

Komandant—potpukovnik:
M.^R Šakić

(M. P.)⁹

⁶ Opširnije o tome vidi dok. br. 56.

⁷ Prilikom povratka sa Visa ubijen je iz zasjede od ustaša kod sela Lišani. Vidi dok. br. 116.

⁸ Mićun

⁹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 10

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 3 SIJEČ-
NJA 1944 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLA-
VIJE O RASPOREDU JEDINICA I BORBAMA NA PODRUČ-
JU SINJA¹**

STAB
XX DALMATINSKE DIVIZIJE
N.O.V.J.
3 januara 1944.

ŠTABU VIII. KORPUSA N. O. V. J.

P o l o ž a j

Vaše naređenje² od 1/1—44. primili smo danas 3/1—44. u 16 časova u pogledu djelovanja Korpusa.

U vezi tog naređenja izvještavamo da nećemo u potpunosti pristupiti izvršenju iz sljedećih razloga:

1). Prema naređenju³ Štaba korpusa od 28/12—43. da se hitno uputi jedna brigada na Grahovski sektor, radi smjene jedinica XIX. Divizije, koje se upućuju u sjevernu Dalmaciju⁴. Mi smo po tome naređenju postupili i 2/1—44. uputili IX. Brigadu ove divizije i prema izvještaju kurira ta brigada je danas bila na putu negdje oko Grkovca, a ove noći će već stići na predviđene položaje: Jelino Polje—Strmica—Orlovača—Plavno.

2). VIII. Brigada ove divizije je upućena preko Svilaje i Muća radi: provođenja naših teških ranjenika iz naše bolnice (59 boraca), radi prikupljanja velikog broja dezertera iz te brigade, koji su poslije zadnjih teških borbi pobjegli u velikom broju ka obali svojim kućama i u odrede, isto tako da primi odjeću ukoliko joj ista bude na raspoloženju jer su borci veoma slabo, gotovo nikako, odjeveni, što je pospješilo ovo dezerterstvo. Poslije izvršenih zadataka brigada će se povratiti na ovaj teren gdje će dobiti konkretne zadatke. Očekujemo njen povratak tek oko 20. ovog mjeseca⁵. Ona ima i zadatak da mobilizira po sporazumu sa O. K. Šibenik.⁶

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historijskog instituta pod reg. br. 3—1/1, k. 517 A.

² Riječ je o direktivi. Vidi dok. br. 1.

³ Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 124.

⁴ O povratku Devetnaeste divizije u sjevernu Dalmaciju vidi dok. br. 1, 9 i 29.

⁵ Brigada se vratila na područje Sinja 8 marta 1944 god. Opširnije o tome vidi dok. br. 44 i 92 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25, izvještaj Dva-desete divizije Štabu Osmog korpusa od 18 siječnja 1944 god.

⁶ Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za okrug Šibenik.

3). Sa snagama divizije u sadejstvu odredskih snaga⁷ bili smo uspjeti da očistimo Vrliku i Cetinsku dolinu do Kijeva i Podinarja.⁸ Ali odmah poslije toga neprijatelj sa jakim snagama i nešto tenkova iz pravca Knina, Kosora i Drniša uspio je da nas izbaci iz Vrlike 30/12 i iz gornjeg toka Cetine 31/12 ove godine.⁹ Poslije odlaska IX. Brigade na Grahovski sektor bili smo prinuđeni da ovu brigadu koja nam je još ostala prebacimo na lijevu obalu Cetine i izbacimo dio snaga te brigade na cestu Vaganj—Trnova Poljana—Bili Brig gdje je neprijatelj u zadnje vrijeme znatno pojačao ova uporišta (oko 2 bataljona Nijemaca).

U vezi ovakvog stanja naših jedinica nećemo moći u potpunosti i odmah pristupiti izvršenju naređenih zadataka.¹⁰

2. ovog mjeseca neprijatelj je iz Sinja jačine 600 Nijemaca sa 2 haubice izvršio ispad u Hrvače¹¹ i do Zelova odbacivši jedan naš bataljon na tom pravcu. Na ovaj način prekinuta je veza za Muć i Svilaju osim za kurire. 3. ovog mjeseca neprijateljske snage iz Hrvača izvršile su napad prema Biteliću,¹² dok je jedna četa Nijemaca uspjela da se tajno probije od Bilog Briga do na kose neposredno iznad samog sela Bulović u Biteliću gdje se je nalazio naš Štab divizije. Ovaj iznenadni napad na sam Štab divizije izgleda da je spremila i sprovodila ustaška milicija iz obližnjih sela i neprimjetno dovela [snage] na 100 metara od samog štaba. Pošto su brigadne snage bile angažovane u borbi i na položajima, nismo imali pri ruci nikakve rezerve da bi parirali ovaj napad. U ovakvoj situaciji nastradali su svi komorski djelovi, intendantura divizije, telefonski materijal, dinamita za punjenje akumulatora i jedan akumulator.

Sadašnji raspored naših snaga koje se nalaze na ovom terenu je sljedeći: X. Brigada na liniji Dabar—Bitelić i Kodošana staje—Jelovi Umac prema Vagnju i cesti prema Livnu. Dinarski odred sa jednim bataljonom u Kamešnici a sa drugim bataljonom u Gornjim Koljanima. Mosorski odred nalazi se na jugozapadnim padinama Svilaje iznad Mučke doline sa zadatkom aktivnog dejstva na komunikaciji Sinj—Drniš. Mosečko—svilajski odred koji broji svega 55 boraca nalazi se u Pribudama.

U Mučkoj dolini neprijatelj ima garnizone u Muću, Postinju, Vrbi i Ramljanima, radi čega je ovaj kanal za more na ovom prostoru vrlo rizičan.

⁷ Riječ je o Dinarskom i Mosorskom NOP odred.

⁸ Opširnije o tome vidi dok. br. 34.

⁹ Vidi dok. br. 145 i 150.

¹⁰ O ovim zadacima vidi dok. br. 1.

¹¹ Vidi dok. br. 162 u ovoj knjizi i dok. br. 1/4, k. 195 u arhivi Vojnog historiskog instituta.

¹² Vidi dok. br. 151 i 152.

U vezi vašeg najnovijeg naređenja pozvaćemo hitno IX. Brigadu iz Grahova i *ponovo se aktivirati* u Cetinskoj dolini.

Upućujemo vam druga Krauta,¹³ potpukovnika jugoslovenske vojske, koji je dosada bio na dužnosti načelnika brigade, gdje se je pokazao kao marljiv i agiln.

Ukoliko je isprobana i popravljena naša radiostanica koju smo vam uputili pre 7 dana, povratite nam natrag da bi smo mogli uspostaviti radio vezu. Druga koji je došao da organizuje radio vezu sa vašim štabom upućujemo vam nazad, pošto naša stanica još ne dolazi. Ukoliko imate na raspoloženju akomulatora pošaljite nam jedan akomulator od 12 W. i jedan dinamo za punjenje akomulatora, jer smo mi ostali bez istog.

Naš štab sada se nalazi na Vrdovu, zaseok Djapići.

Operativni izvještaj za protekle akcije poslaćemo vam naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom:
Zivković Živko

Komandant—p. pukovnik
Vel.¹⁴ M. Knežević

P. S. Ranjenici korpusne bolnice, koji su bili došli do Bite-lića, zbog ovakve situacije vraćeni su nazad u Vještića Goru. Omladinci iz Bosne su blagovremeno prosljedili za Svilaju ka moru.

BR. 11

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET OSME DIVIZIJE OD 4 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE O BORBAMA U TUROPOLJU, PREBACIVANJU U MOSLAVINU I BUDUĆIM NAMJERAMA¹

STAB XXVIII. UDARNE DIVIZIJE
NAR. OSL. VOJSKE JUGOSLAVIJE
Op. br. 2/1944
4. januara 1944 godine

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU VI. KORPUSA N.O.V. i P.O.J.

Položaj

Dostavljamo vam operativni izvještaj od 10. XII. 1943 do 31. XII. 1943 god., brojno stanje i naoružanje, nacionalni i so-

¹³ Božidar Kraut

¹⁴ Velimir

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2—3, k. 473 A.

cijalni sastav, te izvadak iz knjige gubitaka. Redovni deseto-dnevni izvještaj nije mogao biti dostavljen iz razloga što su jedinice vršile operacije baš oko 20-og prošlog mjeseca, a odmah iza toga došao je pokret za Slavoniju.

I. RAD NAŠIH JEDINICA:

Naša se divizija u ovom periodu nalazila na sektoru Turopolje i na putu za Slavoniju². U vremenu dok smo se nalazili na Turopolju, neprijatelj je vršio ofanzivu na istočnu Bosnu i Sandžak i naredbom Vrhovnog štaba poduzeli smo nekoliko operacija zajedno sa Turopoljsko-posavskim partizanskim odredom, jer nam je došao i traženi protukolski top od Zumberka.

Dana 24. XII. 1943 dobili smo naređenje³ od Glavnog štaba Hrvatske, da se što prije prebacimo preko Save u sastav našega Korpusa,⁴ a zbog pretstojeće ofanzive na sektor Turopolje⁵, gdje teren nije pogodan za prihvatanje borbe.

Odmah po primitku naređenja izvršen je pokret prema Savi, koji se je razvijao potpuno po planu, tako da su svladane sve poteškoće.⁶ Morali smo praviti 2 mosta, koji su bili porušeni, jer se nije moglo istim putem kojim smo išli na Turopolje⁷ zbog močvarnog terena, koga je voda prelila. Na Moslavini smo ostali par dana dok smo sakupili i sortirali teško oružje koje smo bili tamo ostavili.

Na vreme smo izmakli iz Turopolja, što se vidi iz depeše⁸ koju smo dobili od Glavnog štaba, kada smo se nalazili na Savi, da je neprijatelj već drugog dana zauzeo Pokupsko i Bučicu.⁹

² Divizija je prebačena u Turopolje početkom prosinca 1943 god. (poslije oslobođenja Čazme), po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske. Opširnije o tome vidi dok. br. 42 u ovoj knjizi, tom V, knj. 22, dok. br. 15 i dok. br. 1/1, k. 119/1 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Vidi knjigu depeša Glavnog štaba Hrvatske u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1, k. 119/1.

⁴ U sastav Šestog korpusa divizija je ponovno ušla 17 siječnja 1944 god. kada se vratila na područje Slavonije. Vidi dok. br. 42 u ovoj knjizi i dok. br. 8—1, k. 1124 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁵ O ovoj ofanzivi vidi tom V, kni. 22, dok. br. 176, 177 i 178.
• Divizija se 26 prosinca prebacila preko Save kod sela Oborovo, a istog dana i preko željezničke pruge kod Ivanić Kloštra. Vidi dok. br. 42.

⁷ Prilikom odlaska u Turopolje pravac kretanja divizije bio je: Čazma—Čazmanska Dereza—Prokljuvani—Marčani—Beočinac—Predavec—Kloštar Ivanić (gdje je prešla željezničku prugu Beograd—Zagreb) Opatinec—Trebovec—Oborovo. Opširnije o tome vidi dok. br. 31—5, k. 1137 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁸ Vidi knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1—1, k. 1194.

⁹ Ova mjesta zauzeli su dijelovi njemačke 371 pješadijske divizije u toku izvođenja operacije „Božić-Bata“. Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 176, 177 i 178.

Štab I. VIII. Udarne Divizije
Har. Osl. Vojske Jugoslavije
Op. br. 2/1944
4. januara 1944 godine

Operativni izvještaj
dostavlja.

Štabu VI. Korpusa N.O.V. i P.O.J.

Položaj

Dostavljamo Vam operativni izvještaj od 10. XII. 1943 do 31. XII. 1943 god., brojno stanje i naoružanje, nacionalni i socijalni sastav, te izvadak iz knjige gubitaka. Redovni desetodnevni izvještaj nije mogao biti dostavljen iz razloga što su jedinice vršile operacije baš oko 20-og prošlog mjeseca, a odmah iza toga došao je pokret za Slavoniju.

I. RAD NAŠIH JEDINICA.

Naša se divizija u ovom periodu nalazila na sektoru Turropolje i na putu za Slavoniju. U vremenu dok smo se nalazili na Turropolju neprijatelj je vršio ofenzivu na istočnu Bosnu i Sandžak i naredbom Vrhovnog Štaba poduzeli smo nekoliko operacija zajedno sa Turopoljsko-Pozavskim Partizanskim Odredom, jer nam je došao i traženi protukelški top od Zumberka.

Dana 24. XII. 1943 dobili smo naredjenje od Glavnog Štaba Hrvatske, da se što prije prebacimo preko Save u sastav našeg Korpusa, a zbog predstojeće ofenzive na sektor Turropolje, gdje teren nije pogodan za prihvatanje borbe.

Odmah po primitku naredjenja izvršen je pokret prema Savi, koji se je razvijao potpuno po planu tako, da su svladane sve poteškoće. Morali smo praviti 2 mosta, koji su bili porušeni, jer se nije moglo ići istim putem kojim smo išli na Turropolje zbog močvarnog terena, koga je voda prelije. Na Moslavini smo ostali par dana dok smo sakupili i sortirali teško oružje koje smo bili tamo ostavili.

Na vreme smo izmakli iz Turropolja, što se vidi iz depeše koju smo dobili od Glavnog Štaba, kada smo se nalazili na Savi, da je neprijatelj već drugog dana zauzeo Fokupsko i Bučicu, a i sami smo doznali da su odmah po našem prolazu zatvorili prugu Zagreb-Sisek, kod Mraclina /sekcija Zagreb 1:100.000/.

II. IZVEDENE AKCIJE:

14. XII. 1943 Jedinice naše Divizije su toga dana na večer vršile diverziju na prugu Zagreb-Sisek, između Odre i Lekenika, i porušile 3 km. pruge i 6 km. t. t. veze. Kako je na tom sektoru uporište do uporišta, nije se moglo više učiniti bez eksploziva, koga nismo imali. Neprijatelj je prilikom same diverzije jurisao iz Turropolja na XII. Udarnu brigadu, a XVII. Udarnu tukeo sa topovima. Tako smo imali 1 mrtvog i 5 ranjenih drugova među kojima i komesar 1. bataljona XII. Udarne brigade drug Kostelač. Pruga na toj liniji nije radila 2 dana.

19. XII. 1943 Dva bataljona XVII. Udarne brigade napala su aerodrom Kurilovec, kraj Velike Gorice, dok su ostale jedinice i Turopoljsko-Pozavski Part. Odred bile na zasjecama i diverziji. Sam napad od počeo je sa zaklanjenjem od 45 minuta, jer je naišao vlak i jedinice nisuogle preći prugu. Borba je trajala svega nekoliko sati do 21 h. do 01 h. i već u 01.30 h. izdato je naredjenje za povlačenje, jer su naišli tenkovi iz Zagreba. Za to vreme je već aerodrom bio potpuno uništen.

Zarobljeno je: 1 njm. kapetan, 15 njm. vojnika, 1 vazduhoplovni poslužnik /Hrvat/ i 150 domobrana. Oslobodjeno je 460 talijana.

Plijen: 14 njm. lakih mitraljeza, 1 protivavionska mitr. 45 puška, 8.000 metaka, 1 lakti bacač i ostale ratne sprema.

^a i sami smo doznali da su odmah po našem prolazu zatvorili prugu Zagreb—Sisak kod Mraclina (sekcija Zagreb 1 : 100.000).

II. IZVEDENE AKCIJE:

14. XII. 1943 Jedinice naše divizije su toga dana na večer vršile diverzije na prugu Zagreb—Sisak, između Odre i Lekenika, i porušile 3 kim. pruge i 6 kim. t.t. veze. Kako je na tom sektoru uporište do uporišta, nije se moglo više učiniti bez eksploziva, koga nismo imali. Neprijatelj¹⁰ je prilikom same diverzije jurišao iz Turopolja na XXI. Udarnu brigadu, a XVII. Udarnu tukao sa topovima. Tako smo imali 1 mrtvog i 5 ranjenih drugova među kojima i komesar I. bataljona XXI. Udarne brigade drug Kostelac. Pruga na toj liniji nije radila 2 dana.

19. XII. 1943 Dva bataljona XVII. Udarne brigade napala su aerodrom Kurilovec, kraj Velike Gorice¹¹, dok su ostale jedinice i Turopoljsko-posavski part. odred bile na zasjedama i diverziji. Sam napad odpočeo je sa zakašnjenjem od 45 minuta, jer je naišao vlak i jedinice nisu mogle preći prugu. Borba je trajala svega nekoliko sati od 21 h. do 01 h. i već u 01,30 h. izdato je naređenje za povlačenje, jer su naišli tenkovi iz Zagreba.¹² Za to vreme je već aerodrom bio potpuno uništen.

Zarobljeno je: 1 njem. kapetan, 15 njem. vojnika, 1 vazduhoplovni poručnik (Hrvat) i 150 domobrana. Oslobođeno je 460 Talijana.

Plijen: 14 njem. lakih mitraljeza, 3 protivavionska mitr., 45 pušaka, 8.000 metaka, 1 laki bacač i ostale ratne spreme. Uništeni su hangari i barake, 6 kamiona, 1 tromotorni bombarder, te dosta benzina, ulja i municije, koje se nije moglo izvući. Istu večer izvršena je diverzija na prugama Zagreb—Sisak i Zagreb—Karlovac.¹³ Dignut je transportni vlak kod V. Go-

¹⁰ Odnosi se na dijelove Prve domobranske jurišne bojne. Vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—12, k. 58 i 24/2—3, k. 53.

¹¹ Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 166 i 167.

¹² Aerodrom Kurilovec obezbeđivala je Prva zrakoplovna udarna satnija, a upućenu pomoć iz Zagreba sačinjavala je jedna satnija PTS i jedna njemačka četa. Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 166.

¹³ Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 166.

rice, kao i mostovi: na cesti kod Turopolja dug 30 metara i željeznički most Zagreb—Sisak, blizu Zagreba dug 15 metara. Porušeno je 1.200 metara pruge Zagreb—Karlovac.

Neprijateljski gubici su blizu 100 mrtvih i veći broj ranjenih. Naši gubici bili su 4 mrtvi i 16 ranjenih drugova, od kojih 10 lakše.

Smrću heroja pali su drugovi: Pavić Proko i Vuković Stevo, borci I. čete III. bataljona XVII. Udarne brigade.

III. STEČENA ISKUSTVA:

Prilikom akcije na V. Goricu (aerodrom) izvukli smo ponovo jedno bogato iskustvo o službi veze, kojoj moramo najvećim dijelom zahvaliti, da smo prošli sa minimumom žrtava pored tako velikog uspjeha. No bilo je i u njoj velikih nedostataka.

Kako je akcija vršena u neposrednoj blizini same ustaške metropole¹⁴, morala se je ista izvesti čim prije, kako bi već u zoru jedinice bile izvan opasnosti od avijacije i tenkova. To je brigadama u naredbi za napad i naglašeno. Prema tome veza je trebala funkcionisati u najboljem redu, naročito sa zasjedama. Sa XXI. Udarom brigadom, koja je bila prema Zagrebu, to je uspjelo u potpunosti i već poslije sat i pol od početka napada veza je normalno funkcionisala tako, da je Štab divizije znao svaki pokret neprijatelja od strane Zagreba, i kad su tenkovi naišli, t.j. prošli našu zasjedu, obavještena je bila XVII. Udarne brigade, koja je bila u napadu, da se povuče što je i učinjeno na vrijeme. Međutim kod XVII. Udarne brigade veza od Štaba brigade do štabova bataljona nije bila u redu, jer se Štab brigade ma?o trudio da je uspostavi, tako da uopšte nije imao veze sa svoja 2 bataljona koji su vršili napad. Zahvaljujući samoinicijativi samih štabova bataljona u napadu i zamj. komandanta brigade¹⁵, koji je sa njima bio, kao i znakovima ispaljenim iz raketa za povlačenje, jedinice su se povukle na vrijeme, kada su već neprijateljski tenkovi bili u neposrednoj blizini. Tako je uspjelo izvršiti povlačenje bez žrtava, sem jednog druga, koji je poginuo prilikom povlačenja.

Većinom kod naših dosadašnjih akcija jedinice na zasjedama dolazile su do uvjerenja da neprijatelj nikad ne preduzima slanje pomoći napadnutom uporištu u toku same noći, dok ova puta iskusile su da i to hoće uraditi, i uvidili smo da je u toku same noći potrebno postaviti zasjedu najbolje, kao i sve

¹⁴ Odnosi se na Zagreb.

¹⁵ Andrija Petković

drumove i ceste prekopati i odmah postaviti prepreke i bari- kade, dok ranije se to nije baš najozbiljnije shvaćalo i obično se sačekivala zora i ovo se ispravljalo u samo svitanje, tako da je zbog ovih činjenica neprijatelj nakon kratkog vremena po- četka borbe prodro sa tenkovima kroz zasjedu do uporišta pot- puno neometano i onemogućio dokončanje same akcije.

Jedinice koje su napadale ovoga puta aerodrom, naučile su zauzimanje objekata, koji oko sebe imaju ne samo dobro tučen nego i brisan teren, a isti su probojni puščanom vatrom.

Za vrijeme putovanja i marševanja od Turopolja do Po- dravskog sektora¹⁶ uvidjela se velika potreba isturanja jačih odjeljenja daleko unaprijed, koja bi blagovremeno mogla je- dinici podnijeti izvještaj za prelaz preko svih močvara, rijeka, kao i stanje tjesnaca kroz koje mora da prolazi (mostova i dru- gog), tako da se na jednom mjestu sa umornom jedinicom mo- ralo izvjesno vrijeme čekati, dok se je preko jednog potoka pra- vio most (tjesnac) preko koga se jedinica morala prebaciti.

IV. DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

Naše jedinice po dolasku sa puta kroz Hrvatsku dosta su oslabljene usljed velikog broja izbačenih iz stroja¹⁷, kako bo- raca tako i rukovodilaca, te prema tome ovaj štab za sada nema u vidu nikakvih namjera za veće akcije, nego preduzimati mjere za što veću mobilizaciju za popunu jedinica. Za što uspješ- niji ovaj rad mogao bi se dati koji udarac neprijateljskom upo- rištu oko sreza Grubišnog Polja, kao Velika Pisanica ili Ve- liki Grđevac ili Grubisno Polje¹⁸, prije nego što bi se naša di- vizija prebacila u Slavoniju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Grbić Čedo

Komandant p-pukovnik
Vinko Antić

¹⁹ Divizija je stigla u Podravinu 4 siječnja odakle je 16 siječnja krenula u Slavoniju. Vidi dok. br. 42 u ovoj knjizi i dok. br. 8—1, k. 1124 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

¹⁷ Riječ je o ukupnim gubicima koje je Divizija imala u četvoro- mjesečnim borbama (rujan—prosinac 1943 god.) na području Moslavina. Bilo Gora, Kalnik, Hrvatsko Zagorje i Turopolje. Vidi tom V, knj. 19, 20, 21 i 22.

¹⁸ Divizija nije napadala tada ova neprijateljska uporišta. Vidi dok. br. 45 u ovoj knjizi i dok. br. 8—1, k. 1124 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

BR. 12

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA I POLITIČKE PRIPADNOSTI LJUDSTVA DVADESET OSME DIVIZIJE ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 4. SIJEČNJA 1944. GODINE¹

S P I

Socijalnog i nacionalnog sastava i političke

JEDINICA I SASTAV	Socijalni sastav					
	Radnika	Sejaka	Zanatlija	Namještenika	Voj.-polic. lica	Intelektual.
Štab 28. udarne divizije	71	13	46	5	2	4
XVII. Udarne brigada	1238	187	939	60	14	31
XXI. Udarne brigada	1105	124	826	109	10	29
U K U P N O :	2414	324	1811	174	26	64

Đaka

1

SMRT FAŠIZMU —

Politkomesar,
Grbić Čedo

³ŠTAB 28. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Br. 2
Dan 4. I. 1944

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1—4, k. 1124.

S A K

pripadnosti jedinica 28. Divizije N.O.V. Hrvatske

Nacionalni sastav													Pol. pripadnost				Primjedba
Srba	Hrvata	Čehoslovaka	Muslimana	Mađara	Poljaka	Nijemaca	Slovenaca	Slovaka	Židova	Holandana	Rusa	Talijana	Članova K. P.	Vanpart. komun.	Član. ostal. part.	Bez partijacu	
52	13	1	4	—	—	—	1	—	—	—	—	—	20	20	—	31	
850	281	5	30	3	1	—	6	—	3	3	—	56	369	292	—	577	
633	379	—	19	1	—	5	10	1	1	—	1	55	261	234	—	610	Zajedno sa 2. od-lj. I. art. divizionu VI. Korpusa
1535	673	6	53	4	1	5	17	1	4	3	1	111	650	546	—	1218	

SLOBODA NARODU!

Komandant, p.pukovnik;
Vinko Antić(M. P.)²² Okrugli pečat: kao u zaglavlju³ Četvrtasti štambilj Dvadeset osme divizije

BR. 13
IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA LIKU OD 4 SIJEČ-
NJA 1944 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGO-
SLAVIJE O STANJU U JEDINICAMA I DEJSTVIMA
NEPRIJATELJA¹

OPERATIVNI STAB
ZA LIKU
4. I. 1944 god.
Br. 72/44

Opći vojnički izvještaj

ŠTABU IV. KORPUSA NOVJ

I. Opća vojna situacija na Ličkom sektoru

U toku prošlog mjeseca neprijatelj je održavao saobraćaj cestom Otrić—Gospić—Karlobag i Otrić—Srb—Lapac—Bihać. Oko Gospića i u Gospiću još uvijek 34 i Obranbena ustaška bojna i jedna lovačka domobranska bojna². Na Oštarijama³ je 9 ustaška bojna, a u Metku 31. ust. bojna sa oko 100 četnika⁴. Ustaše su na ovom sektoru bile prilično aktivne, te su izvršile niz ispada na oslobođeni teritorij. Predvođeni četnicima koji dobro poznaju teren napali su tri puta uzastopno našu II. Brigadu XIII. Divizije u Metku i Počitelju, te joj nanijeli dosta gubitaka u borbama i materijalu.⁴

Zadnjih dana dobili smo izvještaj iz Gospića da je neprijatelj napustio Karlobag i krenuo ka Gospiću, ali da se je zadržao na Oštarijama jer kamioni nisu mogli ići zbog snijega⁶.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 33—6, k. 426 A.

² U Gospiću su se početkom siječnja nalazile slijedeće neprijateljske snage: „Obranbena bojna, Trideset druga ustaška bojna (bez dve sati), Treći sat bojnih kola PTS, topništvo u pričuvu i oružništvo na položajima za odbranu grada.” Vidi dok. br. 1/1—32, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Baške Oštarije

⁴ U Metku se nalazila Trideset prva ustaška bojna i dve sati Trideset druge ustaške bojne. Njihov zadatak bio je osiguranje komunikacije Medak—Gračac. Vidi dok. br. 1/1—32, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁵ Opširnije o tome vidi tom V, knj. 22, dok. br. 161, 166, 167 i 170.

⁶ Vidi dok. br. 1/1—32, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Na cesti Otrić—Bihać Nijemci su prolazili uglavnom iz Dalmacije prema Bihaću, kroz Lapački kotar.⁷ U Lapačkom kotaru četnici su uspjeli da uvuku u svoje redove oko 120 ljudi, a i dalje rade na tome da pokupe sve muškarce pa i starce. Neprijateljska avijacija nije bila aktivna.

Aktivnost naših jedinica u toku prošlog mjeseca bila je dosta slaba i bez većih uspjeha.

II. Organizaciono stanje jedinica.

Pod potpunom komandom našeg štaba stoje: I. Brigada, II Brigada (prije IV. Brigada XIII. Divizije), artiljerijski divizion i dva terenska bataljona. U operativnom pogledu pod našom su komandom: III. Brigada XIX. Divizije, a do 1 januara bila je i II. Brigada XIII. Divizije.

I. Brigada formirana je 1 januara ove god. u Podlapači, na svečan način uz prisustvo naroda i delegacija iz ostalih jedinica.⁸ Tom prilikom položili su zakletvu novi borci brigade J novi komandant preuzeo je komandu. Ova brigada ima zasada tri bataljona, prateću četvu i vod za vezu. Svaki bataljon ima po tri pješadijske čete i mitraljeski vod. U planu je formiranje IV. bataljona.

II. Brigada ima četiri bataljona, prateću četvu i četvu za vezu. Svaki bataljon ima po dvije pješadijske čete i mitraljeski vod. U planu je formiranje treće pješadijske čete po bataljonima.

Artiljerijski divizion ima: haubičku bateriju 100 mm, poljsku bateriju 75 mm. brdsku bateriju, haubički vod 152 mm i vod za vezu.

Gospički bataljon ima dvije čete. Njegovim popunjavanjem namjeravamo stvoriti novi partizanski odred⁹. U Podgorju je ponovo formiran partizanski bataljon. Tamo namjeravamo obnoviti odred „Plavi Jadran“.

III. Ocjena štabova.

U toku prošlog mjeseca naš štab je postepeno popunjavan. Sad je popunjen i otpočeo je svestrano da radi. Trebat će ipak da prođe jedno kraće vrijeme dok Štab počne potpuno jedinstveno i planski da radi, jer su načelnik intendature, operativni i informativni oficiri došli tek zadnjih dana u naš štab.

⁷ Ovu komunikaciju koristili su Nijemci za sriabdjevanje svojih jedinica u Dalmaciji. Osiguranje saobraćaja na relaciji Bihać—Knin vršili su dijelovi 373 legionarske divizije. Vidi dok. br. 17/2 i 54/2—1, k. 74 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁸ Prva brigada Operativnog štaba za Liku (Četvrta lička brigada) formirana je po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske. Ovom naredbom postavljen je za komandanta brigade Martin Dasović, a za političkog komesara Slavko Glumac. Vidi dok. br. 21.

⁹ Vidi dok. br. 139.

Štab I. Brigade formiran je 1 januara ove godine. Za komandanta ove brigade došao je major, drug Martin Dasović, a za operativnog oficira kapetan drug Ivan Grahovac. Ne možemo još dati nikakvu ocjenu o radu ovog štaba dok ga ne vidimo na poslu, ali se nadamo da će biti dobar. Štabovi bataljona ove brigade nisu baš najbolji. Komandant I. bataljona je dobar, ali boležljiv, komandant II. slab, a komandant III. dobar. Sa Štabom brigade održali smo sastanak odmah posle formiranja brigade i dali im uputstva za vojnički i politički rad.

Štab II. Brigade je dobar. Jedino nema dovoljno inicijative, te su jedinice ove brigade neaktivne. Štabovi bataljona Ove brigade dobri su. Brigadu popunjavamo mobilisanim borcima sa ličkog teritorija.

Štab divizionara potpun je i dobar. Komandant divizionara je na kursu. Komande baterija su dobre, osim komandira brdske baterije koji je nesamostalan

Komandant Gospićkog bataljona za sada je oficir pri našem štabu, poručnik, drug Simo Todorić, a politkomesar drug Dane Radaković, bivši komesar bataljona u „Plavom Jadranu“. Za komandanta bataljona „Plavi Jadran“ poslali smo druga Markovića Nikolu. Politkomesara još nismo odredili. Za sada ne možemo dati još nikakvu ocjenu rada štabova ovih dvaju bataljona.

Štab II. Brigade XIII. Divizije pokazao je na terenu na kome se je nalazio (Počitelj—Divoselo) prilično nesnalženje i neopreznost, što smo i u ranijem izvještaju od 18 decembra naglasili. U tome štabu smjenjen je krajem decembra komesar brigade, a zamjenik komesara određen u naš štab. Komandant je inače vrijedan i u pogledu akcija inicijativan.

O radu štaba III. Brigade XIX. Divizije ne možemo još dati neku određenu ocjenu, ali ima izgleda da je to svakako dobar štab.

IV. Vojnička obuka.

a) Obuka starješina.

U I. Brigadi održani su kratki kursevi od 10 dana za desetare i vodnike sa uspjehom. Na prvom kursu bilo je svega desetak slušalaca. Sad će se taj kurs proširiti i produžiti. U II brigadi održava se obimniji vodničko-desetarski kurs na kome ima 40 sluša'aca. Kurs je dobro organizovan.

U II. Brigadi XIII. Divizije nije održavan nikakav kurs, a u III. Brigadi XIX. Divizije kurs se održava, ali nam rezultati nisu poznati.

b) Pješadijska obuka.

Kod II. Brigade izvodi se po planu u vidu takmičenja. Kod I. Brigade bit će tek organizovana, kako po jedinicama tako i jedan kurs za neobučene novomobilisane.

Kod našeg štaba održan je 15-dnevni vojno-politički kurs sa 200 novomobilisanih, sa dobrim uspjehom.

Sa mitraljescima i borcima pratećih četa izvodi se specialna obuka. Pri našem štabu održan je kurs sa 30 drugova koji su usposobljeni za telefoniste.

Najbolje je organizovana obuka u art. divizionu, jer tamo ima i najviše uslova za sistematsku obuku.

Kako smo ovih dana dobili obuće i odjeće, to će se omogućiti bolja i intenzivnija vojnička obuka u svima našim jedinicama.

V. Vojno-politička situacija u jedinicama.

Borbenost kod većine boraca u našim jedinicama relativno je slaba iz poznatih razloga¹⁰. Disciplina je prilična, ... Svakako ima uslova da se planskim političkim i vojničkim radom, te umješnim rukovođenjem u borbi, od svih naših jedinica stvore dobre, a od nekih i udarne jedinice.

VI. Sadašnji raspored jedinica.

I. Brigada nalazi se sa dva bataljona u Vrebcu a sa jednim u Počitelju i Divoselu.

II. Brigada nalazi se na liniji Lički Osik—Mušaluk—Klanac, a ima biti aktivna na sektoru Smiljana i Trnovca.

II. Brigada XIII. Divizije na putu je za svoju diviziju.

III. Brigada XIX. Divizije djeluje u Gračačkom kotaru. Jedan joj je bataljon u Lovincu, a ostali prema Gračacu i cesti Srb—Lapac.

Gospićki bataljon uputili smo na položaje Kamensko i Kuk. Divizion je u Toliću, osim brdske baterije koja je u Barletama.

VII. Ishrana jedinica vrši se preko intendanture iz zajedničkih kuhinja. Ishrana II. Brigade tekla je jedno vrijeme neredovno ali je zadnjih dana popravljena, tako da sada sve jedinice dobivaju uredno sljedovanje.

Ishrana stoke još uvijek ide teško, jer na cijelom sektoru nema zaliha sijena. Stoka uopće ne dobiva zobi, te je izmršavila i lako podliježe bolestima i ugibanju.

Stanje odjeće i obuće bit će primanjem novog materijala popravljeno i neće predstavljati gorući problem kao što je to do sada bilo.

VIII. Stanje zdravlja kod naših jedinica dosta je slabo. Ranija slaba ishrana, te bosotinja učinili su da su borci bili neotporni prema bolestima. Bilo je dosta slučajeva prehlade i promrzavanja a i reume. Kod II. Brigade bilo je desetak slučajeva

¹⁰ Pod poznatim razlozima relativno slabije borbenosti ovih jedinica, misli se na njihovu mladost i novomobilisano ljudstvo.

trbušnog tifusa, a kod III. Brigade XIX. Divizije ima više slučajeva pjegavca.

IX. Planovi za buduće akcije i prijedlozi:

Naš dalji operativni plan je slijedeći: Gospički bataljon prebaciti i držati na Kamenskom i Kuku i tu ga popunjavati novim borcima. I. Brigadu angažirati na cesti Gospić—Gračac, nastojeći da djeluje što cjelovitija i da u akcijama koristi brdsku bateriju. II. Brigadu zadržat ćemo i dalje sjeverno i sjeveroistočno od Gospića, a ukoliko neprijatelj zaista konačno napusti Karlobag, ispitat ćemo mogućnost zauzimanja Oštarija. III. Brigada XIX. Divizije dobila je zadatak od Štaba svoje divizije i korpusa (o čem nas je izvijestila) da djeluje i dalje na sektoru gdje se nalazi.¹¹

Kad bi imali snaga (na pr. neku brigadu iz VIII. Divizije), mišljenja smo da bi se trebalo preduzeti čišćenje oko Gospića, a potom, kad bi sve ustaše bile stjerane u žicu, bombardirati mjesto iz vazduha i sa zemlje i prisiliti posadu da se preda ili povuče. Potom bi se sve snage mogle angažirati za borbu s Nijemcima na liniji Knin—Lapac—Bihać. Padom Gospića Gračac bi također bio napušten od neprijatelja.

Dosadnji naš raspored snaga uslovljavala je, pored taktičkih uslova za dobro dejstvo protiv neprijatelja, još i potreba da se sela u blizini Gospića zaštite od ustaša koji ne samo da pljačkaju, već ubijaju i odvođe stanovništvo.

Napomena:

Mobilizacija je ovih dana nešto zastala. Dosadnji priliv mobilisanih boraca (oko 670) uspjeli smo dobro prihvatiti i obuhvatiti. Sada očekujemo i daljnji priliv boraca. Isto tako očekujemo obećanu pomoć u političkom kadru sa terena i vojničkom kadru iz VI.¹² Divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Uroš Krunić

Komandant, major

Per.¹³ Kleut

(M. P.¹⁴)

¹¹ Treća brigada Devetnaeste divizije (Sedma dalmatinska) djelovala je tada na komunikacijama: Lapac—Otrić, Otrić—Gračac—Lovinac—Medak. Vidi dok. br. 29.

¹² Ova je divizija tada operisala u Bosni u sastavu Prvog proleterskog korpusa. Vidi istorijat Šeste divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/4, k. 798.

¹³ Petar

¹⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 14

NAREĐENJE ŠTABA ZUMBERACKO-POSAVSKOG SEKTORA OD 4 SIJEČNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA DEJSTVO NA KOMUNIKACIJAMA ZAGREB—KARLOVAC I ZAGREB—SISAK¹

STAB
ZUMBERACKO-POSAVSKOG SEKTORA
N.O.V. i P.O.H.—

Broj 2/44
4. I. 1944 godine

Štabu Omladinske brigade „Jože Vlahović“
Štabu Turopoljske brigade²
Štabu Turopoljsko-posavskog odreda . . . .
Štabu Zumberačko-pokupskog odreda . . . .

U vezi posljednjeg naređenja Glavnoga štaba Hrvatske od 4. ov. mjeseca³ da sa glavnim snagama djelujemo na prugu i uporišta na liniji Karlovac—Zagreb, a pomoćnim snagama na prugu Zagreb—Sisak.

Do sada mi nismo na tim uporištima i željezničkoj pruzi uspjeli izvršiti ni jednu značajniju i uspješnu akciju, ni omesti željeznički saobraćaj na jedno dulje vrijeme⁴.

Nismo uspjeli iskoristiti ni jedan od momenata kada je neprijatelj vršio pregrupaciju svojih snaga u tim uporištima i kada su se iste nalazile u pokretu, a i sama uporišta ostala su sa daleko manjom posadom nego je to pod normalnim okolnostima. (Svakako je tu jedan od velikih razloga slabo organizovana obavještajno-informativna služba.)

... Da bismo mogli podići borbenost i moral naših jedinica na potrebnu visinu, treba svesrdno prići uspješnom izvođenju akcija i uništenju neprijatelja na gore označenim uporištima; u tu svrhu izdajemo sledeće

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/7, k. 1296.

² Riječ je o NO brigadi „Franje Ogulinca-Selje“. Vidi dok. br. 47.

³ Pomenuto naređenje dalo je putem radiodepeše 3. siječnja 1944. god. Vidi knjigu depeša Glavnog štaba Hrvatske u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4—2, k. 119/1.

⁴ Vidi dok. br. 120.

N A R E Đ E N J E :

1.— Treba pojačati aktivnost naših jedinica u označenim uporištima i željezničkim prugama. Za postignuće toga treba prići temeljitom ispitivanju svih neprijateljskih uporišta i nakon prikupljenih podataka treba hitno i neodloživo prići likvidaciji onih uporišta koja pružaju najveću mogućnost za uspjeh.—⁵

2.— Sa sektora Zumberka Omladinska brigada i Zumberački odred trebaju u slučaju potrebe koordinirati svoje akcije, ukoliko će se za iste ukazati potreba i nisu dovoljne snage Odreda odnosno Brigade⁶.

3.— Turopoljska brigada nakon svoga formiranja treba odmah da djeluje na uporišta i prugu Zagreb—Karlovac sa svoga sektora, dok će Turopoljsko-posavski odred djelovati na liniji Zagreb—Sisak.

4.— Turopoljska brigada će prilikom svakog djelovanja na pruzi Zagreb—Karlovac izvijestiti prethodno Štab sektora, te ukoliko će za pojedino uporište biti premale snage Brigade, to će se te akcije također koordinirati sa snagama sa Zumberačkog sektora, tj. Omladinskom brigadom i Zumberačkim odredom.—

5.— Za sve akcije koje će vršiti jedinice sa sektora Zumberka, izričito imade se prethodno obavjestiti Štab sektora, koji će preko jednog svog člana također prisustvovati kod priprema akcije, a također i zajedničke akcije sa Turopoljskom brigadom.

6.— Iskustvo iz posljednjih akcija pokazalo je da su se pojedina uporišta napadala sa nedovoljno prikupljenim podacima i sa premalim snagama, što je omogućilo neprijatelju da se blagovremeno koncentriše i na taj način onemogući naš uspjeh. Također jednovremeno treba napadati više manjih uporišta i time onemogućiti neprijatelju brzo snalaženje, a i nemoguće mu je da omete napad naših snaga na svim napadnutim uporištima. Također je efikasno fingirati napade na pojedina obližnja uporišta iz kojih neprijatelj može pružiti brzu pomoć napadnutim uporištima.—

7.— Kako je to naredenje Glavnoga štaba Hrvatske u vezi nedovoljne aktivnosti svih naših jedinica, to vam skrećemo pažnju da se najhitnije u duhu te naredbe postupi i priđe neumorno uništenju i razbijanju neprijatelja u svim njegovim uporištima.—

⁵ i ⁶ Vidi dok. br. 120 i 121.

Kao svetli primjer treba da nam služe proleterske jedinice **kao** i krajiške koje se bez predaha i neumorno tuku za slobodu naše zemlje sa krvavim fašističkim zvjerima.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
S. O.

t
Komandant major,
Vojko Hošteter⁷

„Na postupak: Štabu Omladinske brigade „Jože Vlahović“.—
Štabu Turopoljske brigade.—
Štabu Zumberačko-pokupskog odreda.—
Štabu Turopoljsko-posavskog odreda.—

⁷ Poginuo u borbi protiv Čerkeza 1944 god., kao operativni oficir Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOV Jugoslavije.

I NAORUŽANJE

za Liku na dan 4-1-1944 g.

protokol. puška revolverta	Bacvača				Topova						konja			samara	Sredstva za ve:u																	
	bombi	teških jugoslavenskih teških talijanskih	talijanskih	lakih	protokol. mitraljeza	haubiča 150 mm	haubiča 100 mm	poljskih 75 mm	br:jskih 75 mm	br:jskih 65 mm	pr. kolskih 47 mm	pr. kolskih 27 mm	lahaćih		kovanih	teških	magaraca	trojnićih	drvenih	sedala	kola	zaprežnih priborova	radio stanica	tel. centrala	telefona	k. m. kabla	sig. pištolja	motocikla	automobila	eksploziva leg.	čurbina	nagaznih mina
11	14												1	2						2	1	1	1	1	6	2		1	1	20	2	
14	150	2								1	1		1																			
76	1082	2	8							2			5	15	4	49	1	68		5	1	2		2	3	5	3				3	10
11	51					1	4	3	1	2			2	39						7	6	32	1					1		2		
6	56																															
8	75																										2					
126	1428	4	8			1	4	3	1	2	3	1	9	15	45	49	1	68	14	8	35	1	4	9	7	3	3	3	2	20	7	10
2	69	382	2	5	1								5	20	6	8	4	6	28	5			2	11	15	1					3	
2195	1810	6	13	1		1	4	3	1	2	3	1	14	35	51	57	5	74	28	19	8	35	1	6	20	22	4	3	2	20	10	10

S. N!

(M. P.)³

Komandant, major
Per.² Kleut

² Petar

³ Okrugli pečat: Operativni štab za Liku.

BR. 16

**DIREKTIVA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD
5 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA ZA
DEJSTVO NA PROSTORIJI OGULIN—KARLOVAC¹**

GLAVNI ŠTAB
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA

Op. Br. 2/44
Dne, 5. I. 1944.

ŠTABU IV. KORPUSA NOVJ

I. Po podacima koje ste nam dostavili u Ogulinu imade oko 700 ustaša², te nešto domobrana i naoružanih civila, a od Nijemaca samo radiotelegrafisti, dok u Oštarijama imade i jedna satnija ustaša i 1 satnija domobrana.³

Po podacima XIII. Divizije u Ogulinu imade neprijateljski garnizon jačine od 5 satnija ustaša, 4 satnije domobrana, nešto naoružanih civila i 50 Nijemaca, a u Oštarijama oko 60 ustaša i nešto domobrana. Uglavnom po svim podacima Nijemci su manje više potpuno napustili Ogulin i Oštarije, te nemaju nekih većih snaga ni u Kar¹ovcu.

U vezi takove situacije Glavni štab Slovenije nudi nam saradnju nekih snaga njihove XVIII. Divizije za napad na Ogulin.¹

Po podacima, koje smo dobili iz Istre u toku 3. i 4. ovog mjeseca povukle su se njemačke motorizovane snage iz Rijeke u pravcu Trsta, a u Rijeci ostaju samo neke manje njemačke snage.

Obzirom na nejasnu situaciju u pogledu smjene njemačkih trupa u Ogulinu, Rijeci i Karlovcu⁵, zatim na prisustvo samo

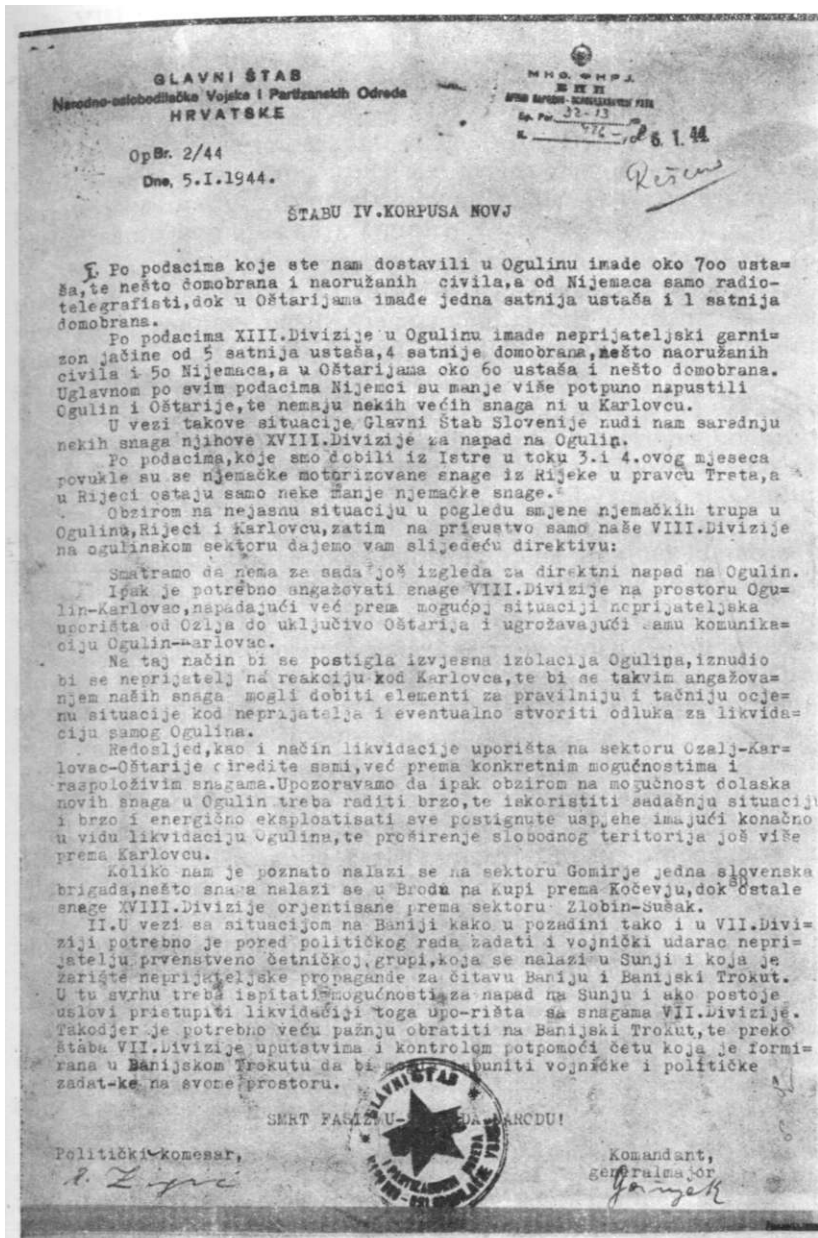
¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 32—13, k. 426 C.

² U Ogulinu se tada nalazila Trideset treća ustaška bojna. Vidi dok. br. 1/1, k. 138 u arhivi Vojnog istorijskog instituta.

³ O neprijateljskoj posadi u Oštarijama vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 32.

⁴ Napad na Ogulin tada nije izvršen iako je već bila izdata zapovijest. Vidi dok. br. 81 i 110 u ovoj knjizi i izvještaj Štaba Osamnaeste slovenačke divizije Glavnom štabu NOV i PO Slovenije od 8 siječnja 1944 god. u Muzeju narodnog oslobođenja u Ljubljani.

⁵ Opširnije o smjeni njemačkih jedinica na području Karlovac—Ogulin vidi primjedbu br. 8 uz dok. br. 32 i primjedbu br. 3 uz dok. br. 74.

Fotokopija dokumenta br. 16

naše VIII- Divizije na oguMnskom sektoru dajemo vam slijedeću direktivu:

Smatramo da nema za sada još izgleda za direktni napad na Ogulin.

Ipak potrebno angažovati snage VIII. Divizije na prostoru **Ogulin**—Karlovac, napadajući već prema mogućoj situaciji neprijateljska uporišta od Ozlja do uključivo Oštarija i ugrožavajući samu komunikaciju Ogulin—Karlovac.⁶

Na taj način bi se postigla izvjesna izolacija Ogulina, iznudio bi se neprijatelj na reakciju kod Karlovca, te bi se takvim angažovanjem naših snaga mogli dobiti elementi za pravilniju i tačniju ocjenu situacije kod neprijatelja i eventualno stvoriti odluka za likvidaciju samog Ogulina.

Redosljed, kao i način likvidacije uporišta na sektoru Ozalj—Karlovac—Oštarije odredite sami, već prema konkretnim mogućnostima i raspoloživim snagama. Upozoravamo da ipak, obzirom na mogućnost dolaska novih snaga u Ogulin, treba raditi brzo, te iskoristiti sadašnju situaciju i brzo i energično eksploatirati sve postignute uspjehe imajući konačno u vidu likvidaciju Ogulina, te proširenje slobodnog teritorija još više prema Karlovcu.

Koliko nam je poznato nalazi se na sektoru Gomirje jedna slovenska brigada⁷, nešto snaga nalazi se u Brodu na Kupi prema Kočevju⁸, dok su ostale snage⁹ XVIII. Divizije orijentisane prema sektoru Zlobin—Sušak.

II. U vezi sa situacijom na Baniji kako u pozadini tako i u VII. Diviziji potrebno je pored političkog rada zadati i vojnički udarac neprijatelju prvenstveno četničkoj grupi, koja se nalazi u Sunji i koja je žarište neprijateljske propagande za čitavu Baniju i Banijski „Trokut“. U tu svrhu treba ispitati mogućnost za napad na Sunju, i ako postoje uslovi pristupiti likvidaciji toga uporišta sa snagama VII. Divizije¹⁰. Također je potrebno veću pažnju obratiti na Banijski „Trokut“, te

⁶ O dejstvima jedinica Osme divizije na liniji Ogulin—Karlovac u toku siječnja 1944 god. vidi dok. br. 30, 3A, 48, 63, 68, 74, 81, 110, 123 i 134.

⁷ Odnosi se na Devetu NO brigadu Osamnaeste slovenačke divizije koja je sadejstvovala jedinicama Osme divizije prilikom napada na Oštarije. Vidi dok. br. 68.

⁸ U Brodu na Kupi nalazio se tada jedan bataljon Osme NO brigade Osamnaeste slovenačke divizije. Vidi izvještaj Štaba Osamnaeste divizije Glavnom štabu NOV i PO Slovenije od 7 siječnja 1944 god., u arhivi Muzeja narodnog oslobođenja u Ljubljani.

⁹ Odnosi se na Osmu brigadu (bez jednog bataljona) i Desetu brigadu Osamnaeste slovenačke divizije.

¹⁰ Napad na Sunju tada nije vršen. Vidi dok. br. 80.

preko štaba VII. Divizije uputstvima i kontrolom potpomoći četu koja je formirana u Banijskom „Trokutu“¹¹ da bi mogla ispuniti vojničke i političke zadatke na svome prostoru.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,
R.¹² Žigić

Komandant,
generalmajor,
Gošnjak¹³

(M. P.)¹⁴

BR. 17

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 5 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJA JUŽNO OD GLINE¹

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE
IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. br. 4 = 1944
Dne 5. siječnja 1944.

8. I. 44²

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE.—

1. — Naša IV. brigada maršujući sa prostorijske G. Zirovca prema Balincu i Hajtiću, saznala je da neprijatelj u jačini oko 550 vojnika kreće iz Gline prema s. Prijeka, s. Svračica³. Neprijatelj je vjerovatno imao namjeru da vrši pljačku po našim

¹¹ O njenom formiranju i postavljenim joj zadacima vidi tom V, knj. 20, dok. br. 120.

¹² Rade

¹³ Ivan

¹⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historijskog instituta pod reg. br. 2—3/1, k. 426.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije.

³ Vidi dok. br. 151.

selima» kao i da uznemirava stanovništvo i pozadinu. Brigada je još u toku marša prikupila podatke o neprijatelju i učinila slijedeći raspored svojih bataljona: Jedan bataljon zaposjeo je prekovac „Gasno Brdo“, jedan bataljon je bočno od Buzete i mlina ka k. 138 i rokirao se prema selu Prijekoj, jedan bataljon zaposjeo je položaje u Buzetoj i sjeverozapadno od s. Buzete a jedan bataljon bio je u rezervi štaba brigade.

2# — Borbu sa neprijateljem vodila je naša IV. brigada, susjednih jedinica koje su sadejstvovale nije bilo.

3. — Neprijateljske jedinice bile su posada iz Gline — Čerkezi. u jačini od 550 vojnika sa nekoliko kola i teških bacača. Imena komandanata neprijateljske vojske nismo mogli doznati.

4. — Situacija: Neprijatelj vršeci ispad u naša slobodna sela imao je namjeru da vrši pljačku i uznemirava naše pozadinske ustanove. Naša namjera i odluka bila je: sačekati neprijatelja na gore navedenim položajima, nanijeti mu gubitke, razbiti ga i ne dozvoliti da se slobodno kreće po našoj slobodnoj teritoriji.

5. — Zapovijest za ovu akciju izdata je usmena od Štaba brigade bataljonima na brzu ruku, jer je neprijatelj kretao se, a naša IV. brigada također u pokretu dobila je podatke, te nekih pismenih i detaljnijih zapovijesti nije se moglo izdavati.

6. — Borba sa neprijateljem počela je 3. I. 1944. u 9.30 časova.

7. — Tok borbe: Neprijatelj u svome pokretu bio je napadnut sa gore navedenih položaja od strane naše IV. brigade. U momentu napada neprijatelj se zbunio, izgubio svaku prisebnost i odmah počeo u neredu da se povlači ka svojoj polaznoj bazi. Nakon jedno-satne borbe neprijatelj je bio razbijen i naglo se povlačio prema Glini. U jednom momentu neprijatelj je težio da povlači izgubljeni plijen, što mu nije uspjelo. Naše jedinice odmah su prešle u gonjenje i gonile neprijatelja vatrom i pokretom do s. Joševice i Svračice, gdje se je borba i završila.

8. — Ishod borbe: Cilj koji je postavljen pred jedinice bio je izvršen. Zadatak djelimično bio je izvršen. Neprijatelj je uglavnom razbijen i nije mu se dozvolilo da vrši pljačku po našim selima.

U ovoj akciji zarobljena su 3 neprijateljska vojnika (Čerkeza). Zaplijenjeno je: 3 teška bacača, 59 mina za teške bacače, 1 njemački laki mitraljez sa rezervnom cijevi, 2 telefona, 1 kim. kabla, 4 konja, jedna kola, jedan karabin, jedno sedlo, oprema za dva konja, 2500 metaka, 3 pištolja, jedno vojničko odijelo.

Gubici neprijatelja: 15 mrtvih i više ranjenih vojnika.

Naši gubici u toku borbe bili su: 6 ranjenih drugova, od kojih su dva naknadno od zadobivenih rana umrli u putu za

bo'nicu. — Među ranjenima nalazi se zamj. kdnta II. bataljona IV. brigade poručnik Kalambura Simo i politkomesar 3. čete 3. bataljona Akik Branko. Zarobljenih i nestalih drugova u ovoj borbi nije bilo.

9. — Utrošak municije: U toku ove borbe utrošeno je 3970 metaka — mauzer M. 24—, 1410 talijanske municije za Brede. Izgubljenog i oštećenog oružja nije bilo.

10. — U borbi se je držao naročito dobro III. bataljon IV. brigade. U borbi se istakao komandant III. bataljona IV. brigade poručnik Bakrač Dušan, koji je za vrijeme borbe držao bataljon u ruci i pravilno komandovao i istakao se ličnom hr-i-brošću.

11. — Lica i jedinica koje su se naročito slabo držale u toku ove borbe nije bilo.

12. — Kritika akcije: Ova akcija vođena je sa neprijateljem u susretu. Priprema akcije bila je na brzinu. Odluke izdate od strane štabova bile su pravilne. Komandovanje jedinicama bilo je pravilno. Grešaka krupnijih nije bilo. Sadejstvo i upotreba pojedinih rodova oružja nije došlo do izražaja pošto se nisu upotrebljavali u ovoj borbi. Taktički i borbeni postupci bili su u skladu sa momentalnom situacijom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Duro Kladarin

Komandant, p.pukovnik:
P.⁴ Jakšić

(M. P.)⁵

* Pavle

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 18

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 5 SIJEČNJA
1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
O NAPADU NA OKUČANE¹

ŠTAB
XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
O. Br. 10./44.

Dana 5. januara 1944. godine

predmet: Izvještaj o izvedenoj
akciji na neprijateljsko
uporište Okučani.

ŠTABU VI. KORPUSA N.O.V. i P.O.J.

Po narednju Vrhovnog štaba N.O.V. i P.O. Jugoslavije da jedinice VI. Korpusa izvrše fingirani napad na neprijateljsko uporište Okučani i željezničku prugu Beograd—Zagreb², u cilju olakšavanja našim jedinicama, koje se bore u Banjaluci.³

Naša Divizija dobila je zadatak⁴ od Štaba VI. Korpusa NOV i POJ, da izvrši napad na neprijateljsko uporište Okučani, G. Bogičevci (sekcija Pakrac 1 : 100.000), kao i na prugu na tom sektoru.

U neprijateljskom uporištu Okučani i G. Bogičevci nalazilo se 650 neprijateljskih vojnika Gorskog zdruga, gestapoa, žandara i ustaša⁵. Njihovo naoružanje: 40 puškomitraljeza, 15 lakih bacača, 2 protivtenkovska topa, ostalo puške.

Jedinice ove Divizije izvršile su napad na gore pomenuta uporišta tačno u 22 časa 31. XII. 1943 godine. Borba je trajala do 6 časova 1. I. 1944. u samom uporištu. U 6 sati i 30 minuta

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4—3, k. 473 A.

² Vidi dok. br. 5, 8, 23, 24, 33, 40, 158, 159, 163 u ovoj knjizi i knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1—1, k. 119/1.

³ Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 8.

⁴ Redakcija ne raspolaže zapovješću Korpusa. Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 132.

⁵ U Okučanima su se tada nalazili dijelovi Druge bojne Prve gorske divizije, dijelovi Druge bojne prometnog zdruga i jedinice feldžandarmerije a u Bogičevcima pripadnici ustaške pripreme bojne. (Podaci iz arhive Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 17/2 i 5/1, k. 114 i 24 1, k. 114.)

1. I. 1944. godine jedinice ove divizije su se povukle iz samog uporišta, pošto uporište nije bilo u izgledu za likvidaciju, a preko dana bi bilo vrlo teško povlačenje i da bi izbjegli nepotrebnim gubitcima, mi smo jedinice povukli kako je to gore navedeno t.j. XVIII. Brigadu na položaj između sela G. Bogičevci, Ratkovac, Čehoslovačka brigada s jednim bataljonom Brodske brigade na položaj između Medara i Trnave G. na cesti između Okučana i N. Gradiške. Borba se nastavila na tim položajima oko 9 sati i trajala je sve do 14 sati i 30 minuta. U 14 sati i 50 minuta neprijatelj⁶ je nadirao s jakom tenkovskom kolonom, a pošto je na tom sektoru velika ravnica i nisu vrijedili naši prekopi cesta, to nas je neprijatelj izmanevrisao, te smo bili prisiljeni na povlačenje. Usljed premorenosti od dugotrajnog marša, mi smo smjestili naše jedinice za noć između 1/2. I. 1944. Brodsku brigadu u selo Ratkovac i Smrtić, XVIII. Brigadu i Čehoslovačku brigadu „Jan Žižka“ u sela koja su predviđena za povlačenje u zapovijesti⁷ za povlačenje br. 242/43 od 31. XII. 1943.

U akciji na neprijateljsko uporište Okučani i željezničku prugu između Dragalića i Rajića (sekcija Pakrac 1 : 100.000) zarobljeno je: 1 laki talijanski bacač sa 45 mina, 1 laki njem. mitraljez, 1 puškomitraljez „Brno“, 7 pušaka, 2.150 metaka, nešto sanitetskog materijala i ostale ratne spremlje. Oštećeno: 2 tenka, od 10—15 tona i pokidana pruga na 5 mjesta.

Uništeno i spaljeno: 5 kamiona, 1 motorcicl, porušeno 20 telefonskih stupova, isječena telefonska žica i polupani izolatori.

Neprijateljski gubici: oko 20 mrtvih i nepoznat broj ranjenih i 2 živa zarobljena.

Naši gubici: 7 mrtvih, 11 lakše ranjenih drugova. Izgubljeno: 4 puške. Utrošak municije: 42 mine za lake bacače, 34 metka za protivtenkovsku pušku, 3.400 puščanih i mitraljeskih metaka.

Prilikom maršovanja Brodske brigade od Obrovca za Babje Gore, na pruzi Nova Kapela-Batrina—Pleternica naletio je pancerski voz na samu ko^nu, pošto diverzanti nisu imali vremena da ju poruše, borci te brigade su uspjeli ručnim bombama da isti pancerski voz unište, 29. XII. 1943. godine⁸. U istom pancerskom vozilu

⁶ Dijelovi 901 oklopnog grenadirskog školskog puka. (Podatak iz mikroteke Vojnog historiskog instituta, film 4, snimak br. 90 i 95.)

⁷ Redakcija ne raspolaže ovom zapoviješću.

⁸ Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 178.

se 20 Nijemaca; iskoristivši mrak oni su uspjeli pobjeći. Tom prilikom zarobljeno je: 1.000 mauzer metaka. Naših gubitaka nije bilo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, p.pukovnik:
Mil.⁹ Stanivuković
(M.P.)¹⁰

BR. 19

NAREĐENJE ŠTABA DRUGE OPERATIVNE ZONE OD 5 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU KALNIČKOG NOP ODREDA ZA DEJSTVO POSLIJE ULASKA NEPRIJATELJSKIH SNAGA U VARAŽDINSKE TOPLICE¹

Op. 13 44.
5. I. 44.

ŠTABU KALNIČKOG N.O.P. ODREDA

4.1.44. u jutro prodro je neprijatelj u Varaždinske Toplice, gdje se sada nalazi². Snage neprijatelja cijene se na jačinu od jedne bojne (ustaša) i 3—4 tenka. U toku današnjeg dana, neprijatelj nije vršio pokrete prema Leskovcu, Poljani, nego se zadržavao u samome gradu. Jutros je zapaženo, da su izvjesne neprijateljske snage iz Toplica krenule za Varaždin. Namjere neprijatelja nisu poznate. Prema svim znacima, neprijatelj je osjetio odsustvo naših većih snaga na tom sektoru i pokušava preko Toplica uspostaviti saobraćaj sa Zagrebom.

Vaš III. bataljon, koji se nalazi na tom sektoru u toku jučerašnjeg i današnjeg dana nije nam mogao dati tačne po-

• Milan

¹⁰ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/1, k. 551.

² U Varaždinske Toplice ušle su tada slijedeće neprijateljske jedinice: dijelovi Prve pješačke pukovnije PTS sa oklopnim sklopom PTS i haubičkom baterijom Domobranske središnje škole. Vidi dok. br. 1/1-40, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

datke o neprijatelju, što pokazuje, da štab tog bataljona ne shvaća od kolike je važnosti održavanje stalnog kontakta sa neprijateljem.

Snage Vašeg odreda moraju odmah preći u ofenzivno djelovanje, uznemirujući neprijatelja u samom mjestu i postavljati zasjede na cestama Varaždin, Varaždinske Toplice, Novi Marof, koje će neprijatelj koristiti ukoliko se bude zadržao u Toplicama³. Istovremeno organizirati uz pomoć civilnog pučanstva rušenje mostova, prekopavanje cesta i pravljenje barikada.

Odmah po primitku ovog naređenja izvršit ćete slijedeći raspored snaga:

Varaždinski bataljon rokirati na položaje oko Svibovca, četu iz Apatovca prebaciti sa jednim teškim mitraljezom na Puhlaki u Ludbreškim Vinogradima (četi u Apatovcu izdat ćemo naređenje telefonski), dok ćete jednu četvu zadržati u Apatovcu, a jedan bataljon ostat će i dalje na sektoru prema Križevcima zadržavajući kao bazu s. Mali Poganac sa jačom predstražom u Grdaku (k. 210). Štab Odreda premjestit će se u Apatovec. Članovi vašeg štaba trebaju biti tako raspoređeni, da će se barem po jedan nalaziti sa bataljonima na sektoru prema Varaždinskim Toplicama i Križevcima. Obratite najveću pažnju vezi sa bataljonima u Ludbregu, koja mora biti uspostavljena telefonski, a isto tako i Varaždinski bataljon treba imati telefonsku vezu sa vašim štabom. U toku sutrašnjeg dana bit će definitivno uspostavljena veza Ma¹ i Poganac—Veliki Poganac, pa ćete moći imati telefonsku vezu i sa bataljonom na tom sektoru.

Napominjemo, da treba naročitu pažnju obratiti izvidanjima i prikupljanjima podataka o neprijatelju, da članovi štabova što manje sjede u štabu i provedu više vremena sa jedinicama i da se izvršavanje većih i važnih izvidanja i patroliranja povjerava jednom članu štaba, a ne desetarima, vodnicima i dr. jer je vaš kadar dosta neiskusn.

Šaljemo vam novu telefonsku šifru i stara se poništava.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. Politkomesara:

Za komandanta pukovnika
Načelnik štaba — major:

³ Neprijateljske snage su se zadržale u ovom mjestu i 21. siječnja, kada su zajedno sa pothvatnim združenjem „Dubrovnik“ započele operaciju sa ciljem: uništiti jedinice NOV na ovom području i uspostaviti saobraćaj na komunikaciji Zagreb—Varaždin. Opširnije o tome vidi dok. br. 98, 130, 171, 172 u ovoj knjizi i dok. 1/22—1, k. 114a u arhivi Vojnog historiskog instituta.

BR. 20

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 5
SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JU-
GOSLAVIJE O NAPADU NA STARU GRADIŠKU, NOVI VA-
ROŠ I VOJNOVIC SALAŠ¹**

STAB
ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA
Broj: si.
dana 5 januara 1944 god.

Operativni izvještaj dostavlja

ŠTABU VI. KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Položaj

Dostavljamo vam operativni izvještaj Štaba Posavskog NOP odreda (Sekcija Pakrac 1 : 50.000).

I.) Pošto je XII. Divizija demonstrativno napadala neprijateljsko uporište Okučani² dana između 31.XII.1943 i 1. januara 1944 god. Posavski odred dobio je zadatak da fingira napad na Staru Gradišku, Vojnović salaš i Novi Varoš³. Ovaj odred prebacio se 30.XII.1943 god. preko ceste i pruge u šumu Prašnik, gdje je trebao toga dana da ostane u konspiraciji, a uveče da se krene na svoj zadatak i da počne sa fingiranjem napada na sva određena mjesta, između 31.XII.43 i 1.1.1944 uveče u 22 časa. Snage ovog odreda bile su raspoređene sa sljedećim zadatkom: I. bataljon vršio je fingirani napad na Vojnović salaš (kod Ciglana). U istom uporištu nalazi se jedna satnija ustaša. Ovaj bataljon vršio je napad na označeno uporište od Gređana putem koji vodi iz Gređana prema Ciglanama. Jedna je četa napadala od mosta preko kote 97, jedna četa od Kućišta preko kote 96. Jedan vod napadao je sa istočnog dijela šume Prašnik od kote 98.

II. bataljon i Novogradiški bataljon krenuli su na izvršenje svog zadatka iz šume Prašnika u pravcu Save pokraj Pivara i trebali su da se kreću kanalom između Donjeg Varoša i Save i da napadnu Kaznionu i most na Savi. Cestom je bilo nemo-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 3—3, k. 473 A.

² O rezultatima napada vidi dok. br. 5, 18, 23, 31, 38, 146 i 147.

³ Vidi dok. br. 31, 38 i 136.

guće da se kreću pošto se na dotičnoj cesti nalaze neprijateljski bunker od Novog Varoša duž cijele ceste do same Stare Gradiške.

2.) Susjedna jedinica koja se borila i napadala Okučane jest XII. Divizija.

3.) Naši bataljoni su napadali t.j. fingirali napad na Novi Varoš i na Staru Gradišku gdje su se nalazili domobrani i ustaše. Imena njihovih zapovjednika te posade nisu nam poznata.

4.) Namjere neprijatelja su bile kada je naš bataljon fingirao napad na kaznionu u Staroj Gradiški i most na Savi neprijatelj je pokušao da se prebaci čamcima iz Bosanske Gradiške i da udari našu vojsku sa leđa ali naši su borci spriječili namjere neprijatelja.

5.) Zapovijest nije izdata pismenim naređenjem nego je bila po inicijativi samih komandanata bataljona. Zapovijest im je izdata usmeno sve što treba da rade.

6.) Borba je počela između 31.XII.43 i 1.1.1944 u veče u 22 časa i trajala je do 1 sat posle pola noći.

7.) Jedinice koje su fingirale napad na Staru Gradišku prilikom nailaska kroz Donji Varoš, naišle su na neke domobrane, na njih je otvorena vatra i tamo su bile izdane. Odmah se vidjelo prilikom otvaranja vatre komešanje posade koja se nalazila na osiguranju mosta na Savi, i neprijatelj je bio pripremljen za borbu. Naše jedinice nisu mogle napadati u više pravaca, radi toga što je bilo zemljište kuda su trebali da nastupaju pod vodom, nego su napadale sa dva pravca levo i desno kroz Donji Varoš, tako da su koristile za zaklone pojedine seoske kuće i prirodne zaklone, koji su se nalazili ispred njih, i tako su došli na 20 koraka do samog mosta na Savi. Neprijatelj opazivši naše namjere otvorio je žestoku vatru sa desne strane Save t.j. sa bosanske strane. Na toj strani imao je neprijatelj utvrđene bunkere duž Save na jedan kilometar do samoga mosta. Završetak borbe je bio sljedeći:

8.) Rezultat borbe: nisu postignuti ciljevi koje smo imali u namjeri da postignemo. Zarobljeno je 6 domobrana, dok su tri ubijena i dva ranjena t.j. 11 domobrana, također su ubita dva ustaše, zaplijenjeno je 2 mauzera i nešto ratne spremne. Kod domobrana koji su zarobljeni, ranjeni i poginuli nije bilo oružja. Oružje je dobito od ustaša koji su poginuli. Kako saznajemo poginulo je još 5 ustaša i jedan ustaški poručnik, od kojih nismo mogli izvući oružje us'ijed jake neprijateljske vatre.

9.) Na našoj strani za vrijeme ove borbe nije bilo ni mrtvih niti ranjenih. Isto tako nismo imali gubitke u ratnom materijalu.

10.) Utrošak municije za vrijeme vođenja ove borbe: utrošeno je 1290 metaka, 8 mina za laki bacač. Oružja nismo izgubili niti smo imali oštećenog.

11.) U istoj borbi istakao se Novogradiški bataljon na čelu sa komandantom ovog bataljona Ignjom Vujčićem, također se istakao vodnik Abramović Stevo i mitraljezac Vladetić Đuro. Isto tako mitraljezac iz istog bataljona Ostojić Živko. Ne možemo vam iznijeti iz koje su čete i voda pošto nam to nije od strane Štaba odreda dostavito.

12.) U istoj borbi svi rukovodioci kao i borci pokazali su se vrlo borbeni i disciplinovani i da su spremni na izvršenje zadatka koji se pred njih postavlja, dok je bilo samo grešaka kod Štaba II. bataljona; opažali su se nesigurni i da nisu u stanju izvršiti ovaj zadatak, pa su isti pozvani na odgovornost i kritikovani i ukazani su im svi njihovi nedostaci.

13.) Sama akcija nije se mogla izvesti radi toga što je bilo sve zemljište pokriveno vodom, tako da nisu mogli borci nastupati u streljačkom stroju od kuda bi bilo potrebno da se napada.

Rukovodilo se borbom dosta dobro, opazilo se u tome što su drugovi niži i viši rukovodioci imali svoje jedinice uvijek pod komandom i da su svakog časa mogli upravljati svojom jedinicom. Komandovanje koje je dolazilo kao i sva naređenja od višeg štaba na niže, potčinjeno rukovodstvo izvršavalo je na vrijeme. Drugih rodova vojske nismo imali, osim pješadije. Oružjem smo raspolagali u ovom vojnom zadatku karabinima, puško-mitraljezima i lakim bacačima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Stojan Divić

Komandant, major:
Marinković⁴

(M. P.)⁵

⁴ Narodni heroj Ivo Marinković, poginuo 1944 godine.

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 21

**NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD
6 SIJEČNJA 1944 GOD. O POHVALI BORACA I RUKOVO-
DILACA TUROPOLJSKO-FOSAVSKOG NOP ODREDA I
TREĆEG DIVERZANTSKOG BATALJONA ZA USPJEŠAN
NAPAD NA SLAGALIŠTE EKSPLOZIVA U SOPNICI I O
FORMIRANJU NOVE LIČKE BRIGADE¹**

NAREDBA BR. 1
GLAVNOG ŠTABA NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
od 6.1.1944.

I. Pohvale Pohvaljujemo borce i rukovodioce Turopoljsko-
posavskog partizanskog odreda za uspješno izvedenu
akciju noću između 18. i 19. decembra 1943. na ne-
prijateljsko slagalište eksploziva u Sopnici².

Pohvaljujemo diverzantsku grupu III. Diver-
zantskog bataljona NOVH, koja je minirala gornje
neprijateljsko slagalište.

II. Formiranja Pod komandom Operativnog štaba za Liku
formira se nova lička brigada, kao I. Brigada Ope-
rativnog štaba za Liku³.

III. Promjena u

komandnom odnosu Operativni štab za Istru izuzima se
ispod komande Štaba XIII. Divizije⁴ IV. Korpusa
NOVJ i stavlja pod neposrednu komandu Glavnog
štaba NOV i POH.

IV. Brigada XIII. Divizije IV. Korpusa NOVJ
izuzima se ispod komande Štaba XIII. Divizije i ulazi
u sastav jedinica Operativnog štaba za Liku kao nje-
gova II. Brigada⁵.

IV. Postavljanja i

premještaji Po ukazanoj potrebi postavljaju se:

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi
Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 4—1, k. 113 A.

² O rezultatima ove akcije vidi tom V, lai. 22, dok. br. 106.

³ Opširnije o tome vidi dok. br. 13.

⁴ Pomenuti štab bio je pod njenom komandom od rujna 1943 god.
O sastavu ovog štaba vidi dok. br. 38 i tom V, knj. 19, dok. br. 146,
147 i 159.

⁵ Vidi dok. br- 13.

za načelnika Operativnog štaba za Istru **Uzelac Srđan**, dosada na radu u Operativnom štabu za Istru,
za političkog komesara VII. Divizije IV. Korpusa NOVJ **Krunić Uroš**, dosada politički komesar Operativnog štaba za Liku,
za političkog komesara Operativnog štaba za Liku **Rukavina Milivoj**, dosada zamjenik političkog komesara brigade u XIX. Diviziji VIII. Korpusa NOVJ,
za komandanta I. Brigade Operativnog štaba za Liku major **Dasović Martin**, dosada komandant III. Brigade XIII. Divizije IV. Korpusa NOVJ,
za operativnog oficira Operativnog štaba za Liku major **Novković Momčilo**, dosada komandant III. Brigade VIII. Divizije IV. Korpusa NOVJ,
za političkog komesara I. Brigade Operativnog štaba za Liku **Glumac Slavko**, dosada politički komesar Ličkog partizanskog odreda.

V. **Stavljanje na raspoloženje** Stavlja se na raspoloženje Glavnom Štabu NOV i POH **Kladarin Đuro**, dosada politički komesar VII. Divizije IV. Korpusa NOVJ.

VI. **Upućivanje u druge jedinice** Štabovi, komande i institucije koje su nadležne da premještaju oficire, podoficire i borce ili to čine na zahtjev pretpostavljenih štabova dužni su uz lice koje se upućuje uvijek poslati i propratni akt sa ličnim karakteristikama i podacima.

VII. **Promjena naziva** Po naređenju Vrhovnog štaba NOV i POJ Glavni sanitet NOV i PO Hrvatske mijenja naziv u Sanitetski odsjek Glavnog štaba NOV i POH.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,
Rade Zigić, v. r.

Komandant,
Ivan Gošnjak, v. r.

BR. 22

**ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 6 SIJEČ-
NJA 1944 GOD. ZAPADNOJ GRUPI NOP ODREDA DA VRŠI
DIVERZIJE NA KOMUNIKACIJAMA ZAGREB—BEOGRAD
I BANOVA JARUGA—LIPIK¹**

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 16/44
Dan. 6-1-1944

Z A P O V I J E S T
(Sekcija Pakrac 1 : 100.000.)

Po naređenju Štaba VI. Korpusa N.O.V. i P.O. Jugoslavije, a u vezi sa akcijom koja se vodi u Banjoj Luci², naša divizija dobila je naređenje da se rokira na jugoistočni dio Babjih Gora, kako bi na taj način zatvorili put koji vodi od Adžamovaca—Zapolja za Orubicu na Savi. Da ne bi ovaj sektor ostao bez kontrole, koga mi držimo sada, stoga se

N A R E Đ U J E :

1.) *Zapadnoj grupi N.O.P. odreda, VI. Korpusa NOV i POJ.*

a.) Posavski N.O.P. odred smjestiće se u selu Širinci i Čaprginci, odakle će svake noći da vrši diverziju na pruzi i cesti Zagreb—Beograd³.

b.) Bataljon „Hajduk Veljko” smjestiće se u selo Goleši-Rajičići, odakle će svake noći silaziti na cestu i prugu između Okučana i Novske, radi izvršenja diverzije na istoj.

c.) Daruvarski N.O.P. odred smjestiće se u sela Lovska, i Korita, odakle će silaziti na prugu između Banove Jaruge i Lipika u cilju rušenja iste i kidanja tt. veza.

2.) *Mjesta štabova:*

a.) Štab Posavskog N.O.P. odreda nalaziće se u selu Širinci.

b.) Štab bataljona „Hajduk Veljko” nalaziće se u selu Goleši.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historijskog instituta pod reg. br. 1—5, k. 908.

² O borbama za Banju Luku vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 8.

³ Vidi dok. br. 70, 153 i 155.

c.) Štab Daruvarskog N.O.P. odreda nalaziće se u selu **Lovska.**

d.) Štab Zapadne grupe N.O.P. odreda nalaziće se u Bijeloj Stijeni.

3.) Napomena:

Jedinice Zapadne grupe N.O.P. odreda ostaće na tim položajima sve dotle dok ne dobiju naređenje za napuštanje tih položaja bilo od Štaba VI. Korpusa bilo od Štaba ove divizije⁴.

Štab Zapadne grupe N.O.P. odreda treba da povede računa, da gore pomenute jedinice što više pokidaju telefonske veze, prekopaju ceste, ukoliko je moguće rušenje pruge, tako da bi na bilo koji način omeli i otežali saobraćaj neprijatelju, što je u današnje vrijeme neobično važno za njega.

Sve gore pomenute jedinice moraju da stignu na svoje određene položaje do 7.1.1944. godine najkasnije do 15 časova.

Štab Zapadne grupe izvještavaće Štab VI. Korpusa o učinjenoj diverziji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Zamjenik komandanta:
Miljanović Savo

(M. P.)⁵

Dostavljeno:

Štabu Zap. grupe odreda
Štabu Posavskog odreda
Štabu Daruvarskog odreda i
Štabu bataljona „Hajduk Veljko“

⁴ O razmještanju i dejstvima jedinica Zapadne grupe NOP odreda u siječnju 1944 god. vidi dok. br. 38, 70 i 140.

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 23

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 6 SIJEČNJA
1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
O DEJSTVIMA I STANJU U DIVIZIJI OD 20 PROSINCA 1943
DO 5 SIJEČNJA 1944 GODINE¹**

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. O. 17/44
Dan 6-1-1944

Predmet: Operativni izvještaj
za vrijeme od 20.XII.
1943. do 5.1.1944. god.

ŠTABU VI. KORPUSA NAROD. OSL. VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Jedinice XII. Divizije za prošlih 15 dana nalazile su se na sektoru jugozapadne strane Đakovštine² odakle su izvršile pokret na sektor Nova Gradiška—Okučani³, gdje se još i danas nalaze. Za ovo vreme izvršene su akcije na neprijateljsko uporište Gromačnik i Sibirj⁴ (sekcija SI. Brod 1 : 100.000) i akcija na neprijateljsko uporište Okučani—G. Bogićevci (sekcija Pakrac 1 : 100.000), kao i na željezničku prugu na tom sektoru.

Za cijelo ovo vrijeme kao i na prolazu naših jedinica nismo nailazili na neprijatelja, koji bi nas ometao za vrijeme marša, jedino za vrijeme akcije na Okučane i željezničku prugu neprijatelj je nadirao sa jakom tenkovskom kolonom cestom Nova Gradiška—Okučani—Bosanska Gradiška⁵. Na sektoru

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 6—3, k. 473 — A.

² Riječ je o području Đakova. Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 52.

³ Vidi tom V, knj. 22, zapovijest Štaba Dvanaeste divizije od 27 prosinca 1943 god.

⁴ Gromačnik je 23 prosinca 1943 god. napao jedan bataljon Cehoslovačke NO brigade „Jan Žižka” i jedan bataljon Diljskog NOP odreda. Napad na Sibirj izveli su istog dana dva bataljona iste brigade, dok se na obezbjeđenju prema Slavonskom Brodu nalazila Brodska NO brigada. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 22, dok. br. 130.

⁵ Vidi dok. br. 5 i 31.

Nova Gradiška—Okučani narod dosta oboljeva od tifusa i bilo bi poželjno da se odavde povlačimo, kako bi na taj način izbjegli prenošenje zaraznih klica na našu vojsku.

II. Rad štabova i podređenih jedinica:

Had Štaba divizije i podređenih jedinica dosta je dobar. Rad štabova brigada ide sve na bolje. Za slabiji dosadašnji rad u štabovima brigada i Diviziji uzrok je tome što su mnogi drugovi novodošli na te položaje, nemajući iskustva nisu se najbolje mogli snaći dok ima izgleda da će se novopostavljeni drugovi razviti u dobre rukovodioce.

Vojna i politička izobrazba izučava se ukoliko to dozvoljava situacija. Vojne vježbe kao i manevri nisu se mogli vršiti, pošto su drugovi premoreni od stalnog marša i akcija, koje su imali u ovom vremenu, jedino što su se održavali na predancima i odmoru politički časovi.

III. Disciplina i moral jedinica:

Disciplina i moral u jedinicama na zavidnoj je visini, što se vidi u tome kako su borci bez gundanja, mnogi polugoli, a mnogi čisto bos i po ovom zimskom vremenu, prevalili ovaliki dugački marš i bez odmora išli u akciju. Borbena disciplina je vrlo dobra u svim jedinicama naše divizije, to se vidjelo prilikom akcija koje su izvedene za ovo vrijeme i borba sa tenkovima. Slučajeva neposlušnosti nije bilo, jedino što se desi kojegdje da borci prilikom akcija opljačkaju neke sitne stvari. Po toj stvari se najenergičnije postupilo, da se to više ne dešava.

IV. Stanje unutar jedinica:

Od prošlog desetodnevnog izvještaja⁶ do danas izbačeno je iz stroja 22 druga, a od toga 6 mrtvih i 16 ranjenih drugova.

U posljednjim akcijama na Sibir i Okučane zarobljeno je: 3 njem. laka mitraljeza, 1 puškomitraljez „Brno“, 1 automatska ruska puška, 1 tal. laki minobacač sa 45 mina, 1 šmajser sa 300 komada metaka i 13 pušaka sa 3.150 puščanih metaka.

Novomobilisanih drugova u ovom razdoblju bilo je 122 druga, od kojih je 10 dezertiralo.

V. Služba veze:

Štab ove divizije održava vezu sa podređenim jedinicama pomoću telefona i kurira. Sa Štabom korpusa održava vezu ra-

⁶ Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 130.

dio-telegrafski, telefonom i pomoću kurira. Telefonska veza još uvijek ne zadovoljava, a razlog je tome što još uvijek ne raspoložemo sa dobrim materijalom, a i ljudstvo nije naročito izvježbano da bi se moglo snaći prilikom noćnog postavljanja veze.

Telefonima i telefonskim kablom prvom prilikom, u koliko se nađe u neprijateljskom uporištu, poboljšaćemo službu veze. Do sada još najviše se održava veza pomoću kurira.

VI. Akcije:

Pod ovom tačkom ne bi imali što da vam kažemo, jer po novom naređenju⁷ stoji, da se po svakoj izvršenoj akciji odmah dostavi izvještaj o akciji, a pošto smo mi to učinili⁸, nije potrebno da ovdje navodimo, jedino nismo podnijeli izvještaj o akciji na prugu između N. Gradiške i Novske (sekcija Pakrac 1 : 100.000).

Noću između 5. i 6.1.1944. godine izvršena je diverzija na glavnu prugu Beograd—Zagreb na sektoru Nova Gradiška—Novska⁹. Tom prilikom uništeno je: 51 bandera (telefonski stubovi), isječena žica i polupani izolatori.

VII. Raspored jedinica i njihovo stanje:

Jedinice XII. Divizije nalaze se na liniji Drežnik—Baćindol—Šagovina Kat.—Bobare i Bijela Stijena (sekcija Sl. Požega j Pakrac 1 : 100.000).

Ishrana je dosta dobra, stanje odjeće i obuće dosta je slabo, ima dosta bosih. To ćemo stanje popraviti konfiskovanjem obuće i odjeće od neprijatelja, Švaba, četnika i ustaša.

Na ovom sektoru narod oboljeva od tifusa.

VIII. Daljnje operativne namjere:

O daljnjim operativnim namjerama dobili smo zadatak i po njemu ćemo postupiti.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.¹⁰ Bulović

Komandant, p.pukovnik:
zamj. komandanta
Miljanović Savo

(M. P.)¹¹

⁷ Riječ je o naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o načinu pisanja izvještaja. Dokument u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 14/2, k. 104B.

⁸ Vidi dok. br. 18 i 31.

⁹ Diverziju su izvršili dijelovi Osamnaeste NO brigade. Dokument u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3—6, k. 908.

¹⁰ Mirko

¹¹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

Prilog:
¹²Brojno stanje i naoružanje

¹⁵ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 8
Dana 6-1-1944 u sati

BR. 24

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OD 6 SI-
JEČNJA 1944 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGO-
SLAVIJE O BORBAMA NA KORČULI OD 22 DO 25 PRO-
SINCA¹**

ŠTAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
6.1.1944.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOVJ

Položaj

Dostavlja se operativni izvještaj o borbama na o. Korčuli
od 22. decembra do 25. decembra 1943. god.:

RASPORED JEDINICA XIII. BRIGADE:

I. bataljon: jedna četa na Mljetu, druga na Lastovu, tre-
ća u brigadnoj rezervi u s. Postrana.

II. bataljon: raspoređen od s. Lumbarda (k. Ražnjić) do
Korčule uključivo.

III. bataljon: nalazio se u brigadnoj rezervi u selu Pup-
natu.

IV. bataljon: raspoređen je od Korčule isključno do Rači-
šta uključivo.

¹² Dopisano mastilom.

¹¹ Četvrtasti štambilj Štaba Šestog korpusa NOV Jugoslavije.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 1/5, k. 1100.

RASPORED PREKOMORSKE BRIGADE:²

Od uvale Samograda zapadno od sela Račište pa zapadno sjevernom obalom otoka Korčule preko rta Proizd—Vela Luka, zapadna obala o. Korčule preko Rta Troten³—Trsteno—uvala Karbuni do Brne isključno.

Jedan bataljon Prekomorske brigade bio je u rezervi u Blatu.

RASPORED KORČULANSKOG ODREDA:

Od Brne uključivo do istočnog rta otoka Korčule—Ražnjića.

RASPORED ARTILJERIJE:

Jedan top kal. 105 mm. smješten je sjeverozapadno od sela Lumbarda kod k. 109; 2 topa kal. 105 mm. mijenjala su svoj položaj čim bi od strane neprijatelja bili osmotreni njihovi položaji ali, može se reći, njihovi položaji bili su jednoga kod Kampuša istočno od sela Žrnova oko k. 172, a drugoga zapadno od sela Žrnova kod k. 276. Kad su ova dva topa osmotrena od strane neprijatelja, promijenjen je njihov položaj na Bilušin (trigonometar 230), gdje ih je i zatekla borba. Iznad sela Račište smješten je jedan brdski top kal. 75, a drugi iznad s. Oskorušice. Prije dva dana borbe Saveznici su poslali 6 protutenkovskih topova, 2 P.T. topa dana su XIII. brigadi da vrši obuku. Ni jedan od ovih topova, koji su bili kod XIII. brigade nije imao municije. 2 P.T. topa raspoređena su u Prekomorsku brigadu jedan na položaj Prigradica, a drugi u Blatu, na kojemu se vršila obuka. Jedan top je postavljen za odbranu Vela Luke, a jedan za odbranu luke Brna. Artiljerija ukupno: 3 topa 105 mm., 2 brdska topa 75 mm. i 6 P.T. topova. Zaliha municije na kaMbrima 105 bila je veoma oskudna — oko 50 granata. Za kal. 75 mm. nešto ispod stotine. Svaki P.T. top bio je opskrbljen sa 150 granata.

² Od ljudstva koje je u toku rata internirano i zatvarano u Italiji, kao i od Istrana i primorskih Slovenaca koji su ranije bili u talijanskoj vojsci, formirano je pet brigada. Pored numeracije koja im je data po redu formiranja dobile su i naziv prekomorske brigade. Prve dvije bile su formirane studenog 1943 god., uglavnom od interniraca iz Slovenije, Dalmacije i Crne Gore. Iz Italije u našu zemlju one su prebačene brodovima na otoke. Početkom 1944 god. bile su rasformirane, a njihovo ljudstvo raspoređeno u Prvu proletersku i Šestu ličku diviziju. Ostale prekomorske brigade formirane su u toku 1944 god. Vidi dok. br. 2/1—3, 14/1—3, 16/1—3 i 18/1—3, k. 2021, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Rt Trsteno

KOMANDOVANJE:

Obrana otoka Korčule, kako je bila povjerena Brigadi, Odredu i Prekomorskoj brigadi, da bi se sjedinila komanda nad svim tim jedinicama obrazovan je Operativni štab za odbranu otoka Korčule. U Operativni štab ušli su komandant i komesar XIII. brigade⁴, referent pješadije u Štabu Mornarice⁵ i komandant V. obalskog pomorskog sektora sa svojim komesarom⁶, kako bi sjedinili akcije flotile i saobraćaja potrebama odbrane Korčule.

TOK BORBE i

22 decembra 1943 god. u 4.30 sati neprijatelj je napao na položaje IV. bataljona XIII. brigade sa prethodnom jakom artiljeriskom pripremom⁷. Raspored neprijateljske artiljerije bio je od Orebića do Kučišća i Vignja na poluotoku Pelješcu. Cijeni se jačina neprijateljske artiljerije na 10 do 15 topova. Neprijateljska artiljerijska vatra bila je koncentrisana na dvije tačke otoka Korčule: selo Račište—Kneža i Banja (uvala zapadno od gr. [ada] Korčule). Za desant neprijatelj je upotrebio 20 naoružanih brodova raznih veličina i naoružanja, među kojima su bile 3 motorne krstarice i 6 duplo povezanih peniša (maona) sa jakom protutenkovskom i mitraljeskom vatrom. Smatramo, da su peniše iste po naoružanju i nosivosti kao ona, koju su Saveznički MTB⁸, zapalili noću 18 na 19 decembar u Bračkom Kanalu. Na zapaljenoj peniši naš'i smo 14 protutenkovskih mitraljeza kal. 20 mm. i jedan četvorocjevni protuavionski mitraljez 20 mm. Ostali naoružani neprijateljski brodovi pojačavali su artiljerisku vatra vlastitom protutenkovskom artiljerijom i bacačima. Kad se je desantna flotila približila invazionim tačkama na par stotina metara, po izjavi zarobljenog njemačkog vojnika klinasta formacija naoružane flotile otvorila je vrh klina kroz koji su prolazili laki i brzi gumeni čamci u svoj brzini na kraj. Još u zaletu sa gumenih čamaca otvarana je jaka vatra iz „šaraca“.

Naša artiljerija, razmještena po raznim tačkama otoka, nije se mogla upotrebiti koncentrično, a uslijed malog broja muni-

* Komandant Trinaeste NO brigade bio je tada Bogdan Pecotić, a politički komesar Marinko Borić.

⁵ Vlado Prošić

⁹ Komandant ovog obalskog Pomorskog sektora bio je Marko Orhanović a politički komesar Rato Dužević.

⁷ Napad na Korčulu izveo je 750 puk faez jednog bataljona) njemačke 118 lovačke divizije. Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 175 i dok. br. 36/10, k. 9 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁸ Motorni torpedni čamci. Vidi dok. br. 20/1, k. 2021 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

cije nije bila u stanju paralisati neprijateljsku artiljeriju, još manje nije došla do izražaja u tamnoj noći da uspješno gada neprijateljsku flotilu. Kalibri 105 gadali su do posljednje granate. Uslijed pomanjkanja vučne stoke nisu se mogli izvlačiti već su uništeni.

Prvu tačku za iskrcavanje neprijatelj je odabrao s. Kneža, ali u prvom naletu nije uspio, jer je dočekan sa mitraljeskom vatrom. Pokušaj iskrcavanja u Banju neprijatelj je platio većim žrtvama i borba za iskrcavanje trajala je do 11 sati istog dana. Poslije odbijenog prvog napada na selo Kneža neprijatelj je pojačanom minobacačkom vatrom jurnuo na uvalu Samograd zapadno od s. Račište, gdje mu je uspjelo iskrcati se. Osiguranjem mostobrana u Samogradu i istodobnim prodiranjem u pravcu Korita neprijatelj je iskrcao do 200 vojnika u Samograd. Sa istim snagama ovladao je k. 315, odakle je usmjerio nadiranje u pravcu istoka iznad sela Račište. Novopristigle neprijateljske snage u Samograd nadirale su stazom Samograd—s. Račište. Ove snage potpomognute bočnim dejstvom onih neprijateljskih snaga koje su ovladale k. 315 i sjevernim padinama glavice k. 306 blokirale su našu četvu na položajima u Račištu i oko Račišta. U tom momentu neprijatelj je uspio iskrcati se u Kneža, čime je poluotok između Račišta i Kneža bio presječen, a na tom području (Sadine) nalazila se je i četa prekomorske brigade, koja je trebala da smjeni četvu IV. bataljona XIII. brigade, da bi se tri bataljona XIII. brigade upotrebila za akciju na Pelješac. Prema izjavi nekolicine boraca iz čete IV. bataljona XIII. brigade, koji su se nalazili u selu Račište, Prekomorska četa je upozoravana tri puta, da ne stoji u kućama, jer su svi izg^i da neprijatelj vrši napad na otok. Poslije svih tih upozorenja komanda iste čete nije shvatila realnost situacije, odgovarajući „to oni obično pucaju“. Tek, kad su „šarci“ otvorili vatru kod same zgrade, gdje je bila smještena Prekomorski četa, u dvorištu iste zgrade postrojavala se četa. Dok se ie četa sakupljala Nijemci su upali u dvorište i od te čete izvukao se komandir i 14 boraca. Likvidacijom Račišta neprijatelj je koristio ovu luku za dovlačenje novih snaga. Manevar obuhvata iznad Samograda i Račišta istodobno je potpomagala neprijateljska artiljerija, koja je po iskrcavanju neprijatelja u Samograd prebacila vatru na liniju sjeveroistočne padine Samograda — k. 406 — sjeverno od Korita i sjeverne padine glavice, a docnije samo vrhove k. 406, 325, 315, 308.

Istim načinom po dovlačenju jačih snaga neprijatelj je nastavio jednim dijelom proširivati mostobran uz obalu do Banje, gdje mu je uspjelo iskrcati se oko 11 sati istog dana. Drugi dio snaga jačinom oko 500 nadirao je pravcem Račište—Pupnat.

Ceta I. bataljona, koja se nalazila u rezervi u selu Postrana, na prvi pokušaj neprijatelja da osigura mostobran u Banji bačena je u pravcu Banje na položaje padine Brda i sjeverno od sela **Prvo Selo** i k. **111** sa zadatkom, da potpomogne naše snage, koje su držale položaje osiguranja Banje. Jaka i koncentrična neprijateljska artiljerijska vatra na padinama između Banje i **Prvog Sela** priječila je brzo nastupanje ovoj četi iz rezerve, da pruži pomoć snagama kod Banje. U nastupanju od artiljerijske vatre komandni kadar iste čete izbačen je iz stroja, a sami ostatak čete u sukobu sa pješadijom neprijatelja nije mogao da se poveže sa razbijenim jedinicama koje su osiguravale Banju i predvečer istog dana neprijatelj je ovladao **Prvim Selom**. Od Banje uz samu obalu neprijatelj je nadirao u pravcu grada Korčule i istovremeno pokušavao je iskrčavanje u sam grad. Iskrčavanje je zadržano upornom borbom sa naših položaja u gradu: toranj Sv. Nikole 2 teška mitraljeza na zapadnom rtu Korčule i sa 2 izvidnice-kule na istočnom rtu grada, u jednoj i drugoj kuli po 2 teška mitraljeza. Pod noć neprijatelj je direktno napao grad⁹ sa zapadne strane kopnom preko k. **71** i **83**. U ovoj situaciji posada grada Korčule napustila je grad, povlačeći se često u pravcu sela Lumbarda i jednim dijelom u pravcu Koričenica. II. bataljon, koji je bio raspoređen Lumbarda—Korčula, izvlačio je sa položaja, koji nisu bili ugroženi, snage za pomoć gradu. Ali, kako su položaji razvučeni duž obale, proteklo je dugo vremena, dok se okupila jedna četa, čija je intervencija došla kasno.

Da bi se lokalizirao mostobran u Samogradu i Račištu i poslije čega bi se odbacio neprijatelj iz Samograda i Račišta, u tu svrhu upućen je III. bataljon, koji se nalazio u selu Pupnatu u brigadnoj rezervi, na položaje iznad Samograda, Račišta i Kneža. Četa, koja je bila orijentisana u pravcu Kneža, njeno nastupanje bilo je usporeno jakim artiljerijskom vatrom u kojem vremenu neprijatelj je izbio na Oblo Brdo (k. 314) i Unčinovo Brdo (k. 388) gdje je treći bataljon stupio u borbu. Na toj liniji vodila se borba do 15 sati istog dana. Neprijatelj je potisnuo naše jedinice i otpočela je borba za Veli Vrh (k. 473). Kratkom, ali žestokom borbom neprijatelj je ovladao k. 473 u 16.30 sati. Padom k. 473 otvoren je put neprijatelju u selo Pupnat, kojega su naše jedinice evakuisale. Izbijanje neprijatelja do samog Pupnata, dovelo je II. bataljon i četetu I. bataljona, koji su se nalazili istočno od Zrnova, da budu otsječeni. U ovakvoj situaciji Štab brigade izdao je naređenje o izvlačenju II. bataljona i čete I. bataljona. U toku noći 22 na 23 vršena su dva protu-

* Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 171.

napada na k. 473 u cilju odbacivanja neprijatelja, ali sve bez uspjeha. U toku iste noći organizovana je linija odbrane na položajima Ljubak (k. 346), k. 333, Oblik (k. 462), k. 554, k. 560, k. 536 zaključno sa Koritom. Položaje od Ljupka do Klupaca isključno držali su bataljoni XIII. brigade smanjeni za jednu trećinu i dobrim dijelom izbačenim iz stroja komandnim kadrom. Od Klupaca do Samograda držala je Prekomorska brigada ojačana sa jednom četom Odreda. Takav raspored XIII. i Prekomorske brigade bio je određen zajedničkom odlukom Operativnog štaba za odbranu Korčule, a po naređenju Operativnog štaba za odbranu otoka¹⁰. Nepouzdana kuriri naređenje nisu prenijeli štabovima bataljona i izneseni raspored nije bio prekontrolisan niti je bilo održavanje veze na krilima bataljona, a niti je bila uspostavljena veza između XIII. i Prekomorske brigade. Na određenoj liniji otpočela je borba čim je zadanilo. Gusta magla, koja je prekrila visove 22 i 23 decembra, trajala je i nada'je. Neprijatelj, zaštićen maglom, mimoišao je predstražarske položaje i sukobio se sa našim jedinicama pod samim vrhom Klupaca. Borba za Klupca trajala je do 16 sati istog dana. U to vrijeme pojavili su se neprijateljski tenkovi i prodrli od Pupnata do pred samu Caru¹¹, a iznenada čula se jaka vatra pozadi Klupaca u Malom Dubovu, gdje je izbio neprijatelj neopaženo kroz naš raspored. Pojava neprijatelja u Dubovu pozadi naših položaja, prodor tenkova, demoralisao je naše snage, koje su se bezglavo povlačile. Tog istog dana prebačena je četa I. bataljona sa Lastova u Brnu, odakle je prebačena pojavom tenkova u Pupnatu, na položaje desno i lijevo od ceste između Care i Pupnata. Tenkovi su probili barikade na cesti Pupnat—Cara i ne osvrćući se na vatru čete, koja je držala zasjedu pred Čarom dospjeli su do na 2 km. pred samu Caru. Sa nekoliko granata protutenkovskog topa 4 neprijateljska tenka vraćena su nazad u Pupnat. Istoga dana 2 neprijateljska broda pokušala su iskrcati se u Prigradicu, ali su bila odbijena od naše artiljerije. U toku noći 23/24 preduzelo se rušenje ceste Cara—Pupnat i Cara—Smokvica. Barikade su stavljene pod vatru P.T. topova. Cijelu noć pristizali su razbijeni dijelovi bataljona XIII. i Prekomorske brigade. Od sakupljenih boraca zaposjednuta je linija sjever—jug pred Smokvicom.

24. XII. 1943. Zorom istog dana stigla su 2 bataljona I. dalmatinske [brigade] na o. Korčulu sa komandantom Divizije¹²,

¹⁰ O formiranju ovih operativnih štabova vidi naredbe Štaba mornarice u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 21/2—1, 21/1—1, k. 2021 i 24/1—14 i 2/2—7, k. 2022.

¹¹ Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 172.

¹² Nikola Martinović

Domoćnikom kom. Mornarice¹³, komandantom I. dalm. brigade¹⁴ i zamjenikom politkoma I. dalmatinske brigade¹⁵. Batalioni I- dalmatinske skupa sa gornjim rukovodiocima spremljeni su za polazak na Korčulu uveče 22. XII., ali zbog nevremena nisu pošli. Oba bataljona I. dalmatinske, jedan desno a drugi lijevo od ceste Cara—Smokvica raspoređeni su za borbu. Djelovi XIII. i Prekomorske brigade, koji su tokom noći pristizali upotrebljavani su kao bočna obalska osiguranja. Tog dana prihvaćena je borba desno od ceste na k. 140, a lijevo na Čelu (k. 367) oko 10 sati istog dana i trajala do 12 sati, sa kojih je položaja neprijatelj bio odbačen do pred samu Caru. U toj borbi ubijeno je 20 neprijateljskih vojnika, a 5 zarobljeno. Pred samom Čarom neprijatelj je utvrdio odbranu i obasuo je položaje I. dalmatinske jakom artiljeriskom vatrom. Pred večer izbili su neprijateljski tenkovi kod Care u pravcu Smokvice.¹⁶ Tenkovi su odbijeni protutenkovskom artiljeriskom vatrom. Spremao se noćni napad za likvidaciju neprijateljskih položaja pred Carom. Pred samu noć 7 neprijateljskih brodova—penisa plovilo je 2 milje udaljeno od obale iz pravca istok—zapad. Skrenuli su u luku Brna, gdje ih je dočekala mitraljeska i topnička vatra. Brodovi su odbijeni i prosljedili su vožnjom dalje na zapad, gdje su uplovili u uvalu Karbuni, koju su štatile manje snage, u jačini jednog voda Prekomorske brigade. Posljednja rezerva utrošena je osiguranjem Brne. Izvlačenje iz te rezerve iz Brne za osiguranje Karbuna potrajalo je mnogo duže vremena, nego što je trebalo neprijatelju da doplovi u istu luku i osigura mostobran.

Na izvidnici sjeveroistočno od Smokvice, blizu P. T. baterije ranjen je od granate komandant Divizije i više činova topovske baterije, usljed eksplozije dviju vlastitih granata od udara neprijateljske granate. (O slučaju druga komandanta Divizije priložen je poseban izvještaj.¹⁷)

Iskrcavanje neprijatelja u Karbunima dovelo je u opasnost sve naše jedinice na otoku Korčuli, jer se je očekivalo prodiranje neprijatelja u Vela Luku¹⁸ prije nego se izvuku naše jedinice. U takvoj situaciji donjeta je odluka od strane ranjenog komandanta Divizije, da se preduzme izvlačenje snaga sa Korčule, prethodnim rokiranjem jedne čete u pravcu Karbuna.

¹³ Srećko Manola

¹⁴ Bogdan Stupar

¹⁵ Mirko Novović

¹⁶ Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 173.

¹⁷ Vidi dok. br. 413, k. 529 u arhivi Vojnog istoriskog instituta

¹⁸ Neprijatelj je zauzeo Vela Luku 25 prosinca. Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 174.

V. ob. pom. sektoru stavljeno je u dužnost da sakupi brodove u određene luke za evakuaciju jedinica. Određene su luke; za XIII. brigadu Bristva, za I. dalm. Vela Luka, ali je docnije to promijenjeno, jer su brodovi isplovili iz Vele Luke i I. dalmatinska se je evakuisala preko Prigradice. Za Prekomorsku brigadu određena je Prapatna. Uz I. dalmatinsku trebao se evakuisati Odred. Brodovi su za noć 24 na 25 određeni za evakuaciju zbijega, jer se nije očekivao razvitak događaja koji su uslijedili (iskrcavanje neprijatelja u Karbunima), tako da kad je bilo nužno izvući jedinice, brodova nije bilo u dovoljnoj količini, a i ono što je bilo, uslijed panike koja je nastala, mnogi kapetani brodova nisu stizali u luke, koje su im bile određene, nego i s polovinom ukrcanja odlazili su za Hvar. Svi brodovi koji su stizali u Hvar, odmah su vraćeni nazad u određene luke Korčule pod kontrolom kurira i prateće čete Štaba divizije. Uz sve to noću 24./25. XII. nije bilo moguće izvući sve jedinice koje su bile na okupu, kad je donijeta odluka o evakuaciji. Preko dana 25. decembra u manjim ribarskim brodovima prebacivale su se manje grupe na najbližu tačku otoka Hvara. Saveznički lovci kružili su izvjesno vrijeme nad brodovima koji su se danju prebacivali, kako bi im osigurali prebacivanje od napada neprijateljskih aviona. Sa grupama koje su ostale na otoku ugovorena je svjetlosna veza za prebacivanje noću 25./26. Evakuacija se nastavljala u manjim djelovima noću 25. i 26. i 26./27. I. 8 dana poslije iskrcavanja neprijatelja u Karbunima pristizavale su manje grupice i pojedinci na otok Hvar. Kad je donesena odluka o evakuaciji Korčule, poslano je naređenje jedinicama na otoku Mljetu da se prebace na kopno između Stona i Dubrovnika. Isto ovo naređenje ponavljano je Orjenskom odredom 3 puta. Jedinice na Mljetu: četa I. bataljona XIII. brig. i Orjenski odred mjesto na kopno, evakuisale su se na Vis, uništivši 2 topa od 100 mm. Prilikom evakuacije jedinica sa Mljeta, kad su došli blizu Sušca, napao ih je neprijatelj sa 2 aviona, kojom prilikom je nastradalo 16 drugova, 2 na brodu mrtva i 14 potopljenih. Među poginulima bio je i komandant Orjenskog odreda i zamjenik komandanta I. bataljona XIII. brig. Poslije izvlačenja čete I. bataljona sa Lastova na Lastovu su ostale partizanske jedinice samih mještana, koje su bile sklone da ostanu na Lastovu. Peta kolona pozvala je Njemce na Lastovo. Koliko god su naše jedinice na Korčuli bile ispresjecane i iskrcavanjem u Karbunima demoralisane, još uvijek je bilo mogućnosti da se izvuku mnogi, koji su htjeli da napuste Korčulu. Ali, ustanovljeno je da su mnogi, pa čak i rukovodioci iz štabova bataljona bježali iz luka u kojima su trebali da se evakuišu. Napr. hotimično je ostao na Korčuli politkom. II. bataljona XIII. brigade i njegov zamjenik. Za mnoge četne rukovodioce zna se da su bili

edinici, koja je evakuisana u najtežim momentima, a poslije +¹03. su nestali što se smatra da su dobrovoljno ostali... Uz sve to mora se istaći u prva dva dana borbe poginulo je dosta četnih rukovodilaca II. i IV. bataljona, koji su se iskreno i junački zalffali za borbu. Tek u momentu evakuacije ovaj štab bio je obavješten o ustaško-četničkoj organizaciji u drugom bataljonu XIII brigade. Peta kolona u građanstvu i u vojsci bila je jako razvijena.

XIII- brigada pred borbu imala je 1057 po spisku. Poslije borbe ukupan broj evakuisanih 525. Poginulo, dezertiralo, hotimično ostalo, nije se moglo izvući ukupno 532. O broju evakuisanih Prekomorske brigade i Odreda obavijestit će vas ili vas je obavijestio Štab mornarice. Sa Korčule izvučen je samo jedan protukolski top, koji je izvučen snagama Prekomorske brigade.

Razlozi koji su usloveli pad Korčule i veliki gubitak u ljudstvu i materijalu:

1. Upornost neprijatelja koji je imao na raspolaganju nadmoć artiljerije, ljudstva i naoružanih brodova.

2. Nesmetana koncentracija.

3. Potpuna vlast u zraku i na moru.

4. Raširena špijunaža u građanstvu i vojsci.

5. Linijski raspored naših jedinica duž cijele obale Korčule, čime je svedena na minimum rezerva za taktičku i manevarsku upotrebu.

6. Neiskustvo i slaba borbenost naših jedinica.

7. Slabe veze između komandnog mjesta i nižeg rukovodstva i neodržavanje veze na krilima susjednih jedinica.

8. Izbacivanje iz stroja prvog dana četnog rukovodstva, što je dovelo do rasplinutosti jedinica.

9. Nesnalaženje Štaba brigade i ostalih članova Operativnog štaba u rukovanju, odnosno komandovanju i raspoređivanju jedinica prema taktičkom sklopu terena.

10. Nikakva pomoć Saveznika, kako u avijaciji tako i u mornarici, a na čemu se zasnivala upornost odbrane.

11. Neučvršćeno komandovanje u ruci najsposobnijih formiranjem Operativnog štaba za Korčulu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vojin Popović

(M.P.)¹⁹

Načelnik:
Parma« Stanko

¹⁹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 7 SIJEČNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKU POSADU U KIHALCU I PREKOPA

S T A B

VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA
N.O.V. JUGOSLAVIJE

Op. Br. 8/44
Dne 7-1-1944
u 10 sati (22).

Z A P O V I J E S T

Vojnička situacija:

Glina: 1200—1500 Čerkeza²; Prekopa: 60 Čerkeza, naoružanje: 1 teški bacač, 4 laka njemačka mitraljeza; Kihalac: 160 Čerkeza, 2 teška bacača, 1 brdski top, 6 njemačkih lakih mitraljeza i navodno oko 10 nagaznih mina; Gore: 500 Čerkeza, artileriska domobranska baterija i oko 30 žandara.

Naše snage: I. brigada (4 bataljona) i dva bataljona IV. brigade i brdska polubaterija.

N A R E Đ U J E M O ;

1 — I. brigada;   Zadatak: Napasti i likvidirati neprijatelj-
pojačana brd-   sko uporište u selu Kihalcu i vršiti osiguranje
skom polubate-od Gora³. 8. I. 1944. do 12 sati prikupiti se na
rijom   prostoriji Luščani—Brnjeuška.

2. — IV. briga-   Zadatak: Napasti i likvidirati neprijatelj-
da: bez jednog sko uporište u s. Prekopa⁴. Porušiti prekopski
bataljona   most i vršiti osiguranje od Gline. Sa sadanjih
prostorija krenuti 8. ov. mj. u 12 sati i priku-
piti se na prostoriji Gl. Trtnik, odakle uhva-
titi vezu sa štabom I. brigade u s. Luščanima.
Bataljonu koji ostaje na prostoriji Gređani na-
rediti da padom mraka u sadejstvu sa bataljo-

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1, k. 813.

² Odnosi se na dijelove Prve kozačke konjičke divizije. Vidi dok. br. 40/1, k. 21 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

* O rezultatima napada na Kihalac vidi dok. br. 39, 156 i 157.

⁴ Vidi dok. br. 39.

nom P.O.⁵ Banije vrši pritisak na Glinu sa zapadne strane.

3. — **Artileriski divizion**   Zadatak: krenuće sa brdskom polubaterijom 8. ov. mj. sa sadanje prostorije i do 14 časova javiti se kod Štaba I. brigade u s. Luščani.

Štab divizije nalaziće se u krajnjim kućama na sjeverozapadnoj strani Gl. Novog Sela, kamo slati izveštaje.

Veza: Vezu održavati kuririma.

Hirurška ekipa nalaziće se u selu Luščani, zaselak Bajlovići.

Napomena: Napad mora biti silovit i odlučan. Voditi računa da su ovo Čerkezi i da će oni bježati u pravcu Gline i Gora. Suprotno napadnom pravcu postaviti zasjede manjim dijelovima, pripreme sa borcima politički i vojnički što bolje izvršiti.

Plijen i zarobljenike upućivati u s. Drenovac, zaselak Kačari.

Teže ranjenike upućivati u Zirovac a lakše u selo Leskovac.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Kladarin⁶ v. r.

(M.P.)¹

Komandant, p.pukovnik:
P.⁷ Jakšić v. r.

Dostavljeno:

Štabu I. i IV. brigade,
Artileriskom divizionu,
Referentu saniteta.

Dostavio, 7. I. 1944

Za tačnost opravka,
Načelnik, major
S.' Bjelajac

⁵ Partizanskog odreda

• Đuro

⁷ Pavle

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

* Stanko

BR. 26

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 8 SIJEČNJA
1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
O BORBI KOD ŠAGOVINE¹**

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE

Br. 14

Dan 8. siječnja 1944. g.

Izvještaj o borbi kod
Šagovine Kat. — dostavlja

ŠTABU VI. KORPUSA NOV I POJ

Dana 7. januara 1944. godine neprijatelj je napao selo Šagovinu Katoličku, gdje su se nalazile jedinice ove divizije u kantonmanu. Neprijatelj je nastupao s jakim snagama potpomognut artiljerijom, tenkovima i bornim kolima.²

Borba je počela tačno u 7,45 sati 7. I. 1944. godine, naše jedinice nisu prihvatile borbu u selu, pošto sam teren nije odgovarao za tu svrhu. Jedinice XVIII. Brigade povukle su se iz sela Šagovina Kt. i zauzele položaj iznad samog sela. Borba se produžila od 7,45 sati sve do 16,30 sati, odakle smo se povukli u sela Podvrško—Golobrdci—Šnjegavić.

Borba se nije završila u našu korist, tj. nije neprijatelj bio protjeran iz tih razloga što je oko 3 sata poslije podne neprijatelju stiglo pojačanje od N. Gradiške i Okučana u dvije kolone u jačini od oko 1.200 ljudi.

Neprijateljski gubici dosta su veliki po izvještajima, ali nepotvrđenim, oko 120 vojnika što mrtvih što ranjenih.

Naši gubici: 4 mrtva i 12 ranjenih drugova što smo do sada mogli saznati, pošto još nisu došle sve jedinice da bi mogli dobiti potpun izvještaj. Iscrpan izvještaj dostaviće se naknadno.³

Borba je bila žilava i neprijatelj je nadirao s jakim snagama a naše jedinice velikim marševima i akcijama, koje su

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 5—3, k. 473 A.

² Opširnije o tome vidi dok. br. 33 i 168 u ovoj knjizi i dok. br. 3—6, k. 908 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Vidi dok. br. 51.

restano vršile bile su iscrpljene, tako da nismo bili u stanju da zadamo neprijatelju teži udarac.

Greška je u tome što nije postavljeno pravilno osiguranje, što bi na taj način onemogućili neprijateljskoj motorizaciji da prodre u sela, gdje naša vojska kantonmanuje. Nismo imali tačnih podataka o namjerama neprijatelja kako bi mogli rokirati naše snage, da ga udarimo s boka ili s leđa, jer s onim snagama sa kojima smo mi raspolagali nije bilo neke naročite koristi voditi borbu frontalnog obima.

Neprijatelj je palio selo Šagovinu Prav., iz tih razloga smo mi izvršili napad oko 1.30 sat na neprijatelja, koji je palio to selo tako da seljani okolnih sela ne steknu loše mišljenje o našoj vojsci, kad je najpotrebnije da se mi izvučemo.

Štab XVIII. brigade nije se dovoljno snašao tako da nije mogao da sredi svoje jedinice, pa da napadne neprijatelja na ono vrijeme u koje je dobio naređenje od Štaba ove divizije.

Pošto su jedinice divizije pretrpjele 2—3 puta poraz od nadmoćne neprijateljske motorizacije, to smo mi s te strane poduzeli da u buduće ma na koji način damo uspješniji otpor istoj, kako bi borci stekli samopouzdanje u svoje oružje i u našu snagu.

Gubitaka u oružju i utrošak municije: nije nam dostavljen izvještaj, jedino što znamo, da je izgubljen jedan puškomitraljez od pogotka od neprijateljske granate.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. odsutan

(M.P.)⁴

Komandant, p. pukovnik:
zamj. komandanta
Miljanović Savo

* Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 27

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME UDARNE DIVIZIJE OD 9 SIJEČ-
NJA 1944 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGO-
SLAVIJE O PRIPREMAMA ZA NAPAD NA OSTARIJE I
DOLASKU DIJELOVA 392 LEGIONARSKJE DIVIZIJE U KAR-
LOVAC¹**

STAB VIII. DIVIZIJE I. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE
VOJSKE HRVATSKE
Br. Sl.
Dne 9. I. 1944. g.

U I 442

ŠTABU IV. KORPUSA NOVJ

Primili smo vašu depešu gdje nas obavještavate o zadatku naše III. Brigade. Mi smo danas uputili u Stab III. Brigade druga operat. oficira³ sa drugom načelnikom vašeg korpusa⁴ radi pomoći III. Brigadi u operaciji na Oštarije⁵. Sa dvije ostale brigade nalazimo se i to: sa II. Brigadom oko Donjih Dubrava prema Generalskom Stolu a sa I. u Gornjim Dubravama u rezervi.

Prema podacima koje imamo u Generalskom Stolu nalazi se oko 400 neprijateljskih vojnika ustaša i domobrana. Nalaze se u talijanskim bunkerima ograđeni žicom.⁶ Ove podatke ćemo provjeriti, i ispitati mogućnost napada.

Jučer je kod nas bio komandant Karlovačkog odreda⁷ i izvijestio nas je o stanju na ovom sektoru. U Ozlju stanje nepromijenjeno dok su se ustaše iz Stativa povukle i nalaze se s desne strane Dobre i čuvaju most; jačina im je 300. S obzirom

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 3—3/1, k. 426.

² Datum iprijema izvještaja u Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije.

³ Nikola Vidović
* Načelnik Štaba Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije bio je tada Nikola Grubor.

⁵ U ovoj operaciji učestvovala su Prva i Treća brigada Osme divizije i Deveta slovenačka brigada. Vidi dok. br. 32, 48, 60, 68, 108, 158, 159, u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—15, k. 58, u arhivi Vojnog istorijskog instituta.

⁶ Riječ je o bunkerima koje su gradile Talijanske jedinice prije kapitulacije Italije.

⁷ Franjo Molek. Poginuo 1944 god. na Zumberku, u borbi protiv Nijemaca, kao komandant Karlovačke NO brigade.

na ovakovu situaciju i traženje komandanta Karlovačkog odreda da se likvidira most na Stativama, mi smo bili naredili da I Brigadu prebacimo u Bosiljevo a II. Brigadu u Lešće i da nripremimo operaciju na Ozalj i most na Stativama⁸. Za operaciju na Ozalj morali bi upotrebiti i Omladinsku brigadu⁹ koja bi osiguravala s lijeve strane Kupe. Mi smo ugovorili sa njima sastanak sutra u 6 h. u Metlici. Međutim, u vezi priprema operacije na Ostarije i naređenja načelnika vašeg štaba da se uputimo sa operativnim dijelom Štaba u Radošić brdo k III. Brigadi, mi smo ostali na dosadašnjim položajima.

Od Slovenaca dobili smo dopis koji vam prilažemo.

Mi ćemo obavjestiti o našim namjerama i o zajedničkim operacijama¹⁰. U Karlovac je stiglo oko 2.500 legionara¹¹ i navodno neki djelovi stigli su u Dugu Resu i prema Generalskom Stolu.

Jučer smo uhvatili još neprijateljskih vojnika, tako da je broj zarobljenika do sada 116.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
A.¹² Backović

Komandant, p-pukovnik:
M.¹³ Šumonja

(M.P.)¹⁴

⁸ Usljed prodora 392 legionarske divizije na područje Karlovac—Ogulin, napad na Ozalj tada nije vršen. Vidi dok. br. 81 i 110. O borbama za most na r. Dobri kod Stativa vidi tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Četvrtog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Jugoslavije od 29. veljače 1944. god.

⁹ Omladinska brigada „Jože Vlahović“ (ranije Šesnaesta NO brigada Šestog korpusa NOV Jugoslavije) bila je tada na Zumberku pod komandom Operativnog štaba Zumberačko-posavskog sektora. Vidi dok. br. 118 i knjigu depeša Štaba Šestog korpusa u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/19, k. 472 A.

¹⁰ Vidi dok. br. 32, 68, 81 i 100.

¹¹ Odnosi se na dijelove 392 legionarske divizije. Njeno formiranje počelo je sredinom kolovoza, a završeno početkom studenog 1943. god. na poligonima u Austriji. Rukovodeći sastav i specijalne jedinice sačinjavali su Nijemci, dok je ostalo ljudstvo najvećim dijelom nasilno regrutovano i dovedeno iz Hrvatske. U sastavu divizije bile su sljedeće jedinice: 846 i 847. grenadirski puk, 392. artiljerijski puk, Izviđački odred, Protivtenkovski i Pionirski bataljon i druge. Komandant divizije bio je general Mickl. Prvog siječnja 1944. god. počelo je ukrcavanje i transportovanje divizije na područje Hrvatske, tako da su prvi njeni dijelovi iskrcani u Zagrebu 4. siječnja. Podaci iz arhive Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 39/14, k. 18. (Istorijat 392. legionarske divizije).

¹² Aleksandar

¹³ Miloš

¹⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 9 SIJEČ-
NJA 1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
O DEJSTVIMA SEDME BRIGADE NA KOMUNIKACIJAMA
SRB—LAPAC, GOSPIĆ—GRAČAC I NAPADU
NA VELIKU POPINU¹

Glavni štab NOV i POH²
broj 325, dne 23. I. 1944.

STAB
XIX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
Broj 4
9. I. 1944. g.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POH
ŠTABU VIII. KORPUSA NOVJ

27. decembra 1943. godine I. bataljon VII. Brigade krenuo je da postavi zasjedu na komunikaciji Dobro Selo — Doljane. Zbog neopreznosti i nevojničkog rada, taj bataljon je na putu upao kod Brezovca u neprijateljsku zasjedu i pretrpio osjetne gubitke i to: 6 ranjenih, 5 mrtvih, među kojima jedan komandir čete i 6 koji su se predali neprijatelju. Od oružja izgubljeno je 1 p. mitraljez, 8 pušaka, 1 strojnica, 1 pištolj, 1000 metaka, 1 konj i 1 magarac.

30. decembra 1943. g. II. bataljon VII. brigade vršio je napad na četnike u Velikoj Popini. Neprijatelj je imao 10 što mrtvih i ranjenih bandita, među kojima i komandir „crne ruke“³ Branko Stojavljević. Naših gubitaka nije bilo.

30. decembra 1943. g. III. bataljon sa jednom četom postavio je zasjedu kod Rađuča i onesposobio 12 neprijateljskih kamiona. Tom prilikom Nijemci su pretrpjeli osjetljive gubitke i to 30 mrtvih i više ranjenih.⁴ Plijena nije bilo, a također ni naših gubitaka.

U noći između 2. i 3. o.m. četa za vezu VII. Brigade sa jednom četom IV. bataljona sjekla je telefonsku liniju između Dobrog Sela i Doljana i skupila oko 3 km. telefonskog kabla.

Štab divizije sa V. Brigadom, te oko 100 ranjenih i bolesnih drugova, krenuo je na marš iz Bosanskog Grahova 2. o. m.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historijskog instituta pod reg. br. 15—1, k. 112.

² Četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske

³ Lokalni naziv za istaknute četnike, koljače.

⁴ Vidi dok. br. 146.

• ocu između 3. i 4. o. m. već izbio na prostor Turovac—Duh ki Dol—Krupa.⁵ Iako sa velikim brojem ranjenika i komarš je bio dobro organizovan i vrlo dobro uspio. Marševsk'a disciplina bila je vrlo dobra. Prilikom prelaska preko komunikacija Otrić — Srbski Klanac i Otrić — Malovan, nije dolazilo do borbe, već jedino zaštitnice su vodile manje borbe sa četnicima iz V. Popine.

VI. Brigada je 2 o. m. krenula istim pravcem iz Bastasa, ali zbog mnogo težih vremenskih nepogoda, snježne vijavice, izgubila je više vremena na tome maršu i mnogo teže maršovala. Za vrijeme marša, uslijed jake zime i snježne vijavice, izbačeno je iz stroja zbog smrzavanja 60 drugova, od kojih su n_g mrtvih. I ta brigada također je preko komunikacija prešla bez borbe, samo je, prilikom prelaska komunikacija Otrić—Srb bila presječena od neprijateljske motorizovane kolone. Neprijatelj nije primijetio Brigadu, a Brigada nije uslijed velike studeni napala tu kolonu.

Jedan bataljon Otočkog odreda 5 o. m. razoružao je selo Škabrnje i zaplijenio 35 pušaka. Istovremeno je naišao 1 njemački kamion sa 6 vojnika. Kamion je pao u naše ruke, 4 Nijemca ubijena, a dva zarobljena (1 narednik, a 1 podnarednik). Poslije toga naišla je patrola od 6 ustaša, koji su također svi zarobljeni. Naši gubici jesu: 1 mrtav. Plijen: 2 Nijemca, 6 ustaša, 1 kamion, 1 šmajser, 3 pištolja, 43 puške, 40 mina i nešto odijela.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Petar Babić

Komandant, pukovnik,
M.⁶ Šakić

M.P.)⁷

⁸ Vidi dok. br. 9.

• Mićun

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 29.

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 9 SIJEČ-
NJA 1944 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLA-
VIJE O JAČINI NEPRIJATELJSKIH GARNIZONA, RASPO-
REDU SOPSTVENIH JEDINICA I STANJU U SJEVERNOJ
DALMACIJI¹

ŠTAB
XIX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
Broj 5
9. I. 1944. g.

ŠTABU VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Situacija: Neprijatelj se nalazi u garnizonima Zadar 2000—2500 Nijemaca; Zemunik aerodrom 200 vojnika, a u mjestu isto toliko ustaša; Biograd n/m oko 200 vojnika; Pirovac oko 250—300; Vodice oko 150; Zaton 60; Benkovac 350 Nijemaca, 150 ustaša i nešto Stegnjaićevih četnika; Karin 250 Nijemaca; Obrovac 150 Nijemaca, 140 ustaša i 120 četnika; Mokro Polje 60 Nijemaca i oko 100 četnika; Skradin oko 450 Nijemaca, a u okolini jedan četnički bataljon oko 200 vojnika.²

Oklopnih i motornih vozila nepoznat broj i to ne velik. Naoružanje nepoznato.

Izgleda da su to dijelovi 114 Divizije, čiji motorizovani dio je prodorom na Bos. Grahovo bio otsječen i produžio za Livno.

Odlaskom XIX Divizije sa ovog terena³ neprijatelj je vršio mobilizaciju. Većeg uspjeha imao je u Benkovačkom kotaru i u okolini Skradina. Tako je na teritoriju Benkovačkog kotara i gore prema Zadru i Novom Gradu mobilisano u neprijateljske redove otprilike oko 600 što ustaša, što četnika. Glavno im je uporište Smiljčić i Benkovac. U okolini Skradina mobilisao je otprilike oko 300 u četnike. Formiran je Splitsko-šibenski čet-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 5—1/1, k. 517 A.

² Poslije povlačenja 114 lovačke divizije (početkom siječnja) u ovom dijelu Dalmacije bile su raspoređene jedinice njemačke 264 pješadijske divizije. Vidi dok. br. 91 i 101 u ovoj knjizi i dok. br. 2[^]-4 i 5—4, k. 74 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Divizija je napustila područje sjeverne Dalmacije početkom prosinca 1943 god. po naredenju Štaba Osmog korpusa. Sa dvije brigade (Prvom i Drugom) ona je dejstvovala oko Aržana, a zatim do početka siječnja 1944 god. na području Livno—Grahovo. Treća brigada ove divizije bila je u to vrijeme pod komandom Operativnog štaba za Liku. Vidi dok. br. 9, 99 i tom V, knj. 22, dok. br. 135.

čki bataljon pod komandom jugoslovenskog p.poručnika Draže Prostrane. Taj bataljon već je dva puta bio razbijen: jednom kod [s.] Đevrske, a drugi put kod Bratiškovca, gdje su imali 52 mrtva i 12 zarobljenih.

Saobraćaju komunikacijama: Obrovac—Karin—Benkovac; Obrovac—Karin—Smilčić—Zadar; Zadar—Benkovac; Zadar—Šibenik pored obale; Obrovac—Gračac i Obrovac—Lovinac.

Njemačke trupe su sastavljene od raznih narodnosti, a ima oko 50 do 60% Njemaca. Moral dosta slab, samo kod komandnog kadra čvrst.

Komunikacija Knin—Otrić; Otrić—Gračac i Otrić—Srb iest vrlo živa i čvrsto je drže. Posade bez promjene. U samom Kninu nalazi se manji broj vojnika sa štabovima, dok se glavni dio vojnika nalazi po okolnim selima.

Sa strane neprijatelja aktivnosti nema.

Naše snage raspoređene su ovako:

V Brigada na prostoru Ostrovičke Lišane—Vukšić—Stankovci Mala Čista, sa zadatkom obezbjeđenja kanala za dopremu materijala i prihvata istog⁴, te djelovanja na komunikaciji Pakoštane—Vodice i Ostrovičke Lišane—Bribirske Mostine Mala Čista, prikupljanje dezertera i razbijanje domaće bande.

VI Brigada na prostoru Krupa—Bilišane—Žegar na odmoru i sređivanju. Ukoliko se situacija ne promijeni, ta brigada dobiće zadatak da djeluje na prostoru Obrovac—Benkovac—Smilčić, a eventualno i djelomično da djeluje na komunikaciji Obrovac—Lovinac, Obrovac—Gračac i Gračac—Otrić.⁵

VII Brigada nalazi se na komunikaciji Lapac—Otrić, Otrić—Gračac—Lovinac—Medak. Njezin zadatak mislimo da bi trebao biti da se što više angažuje na komunikaciji Srb—Popina i Otrić—Gračac i u tom smislu poslati ćemo joj naređenje.⁶

Opšti i osnovni zadatak koji je postavljen pred naše jedinice jest sređivanje i organizaciono učvršćivanje, popuna i vojno-političko uzdizanje. U tom smislu već je poduzeto: u sastav V i VI Brigade uključena su dva mala bataljona S. D. P. odreda⁷ i jedan mali bataljon Kninskog P. odreda bez komandnog

⁴ Riječ je o ratnom materijalu koji je u Italiji dobiven od saveznika i prevožen brodovima i većim jedrenjacima na Vis gdje je pretovaren u manje brodove i prebačen do obale, a odatle razvezen jedinicama.

⁵ Prema direktivi Štaba divizije od 10 siječnja, Brigada je raspoređena na području s. Bruška—s. Popović. Manjim dijelom snaga zatvarala je pravac Žegar—Obrovac i ometala neprijateljski saobraćaj na komunikaciji Obrovac—Gračac. Vidi dok. br. 33 i bojnu relaciju Devetnaeste divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1—4, k. 1009.

⁶ Vidi dok. br. 33.

⁷ Sjevernodalmatinski NOP odred

kadra Taj broj boraca, kojeg su brigade već dobile, jest, s ob-
z i r o m na'brojno stanje brigada⁸, nedovoljan i po završetka
reorganizacije jedinica Štaba grupe, dobiti ćemo na raspolo-
ganje veći broj boraca. Također organiziranjem Kanala za
iskrcavanje i dopremu materijala sa mora, misl'mo da ćemo
moći, da popravimo stanje obuče i odjeće, kao i ishrane, što će
i poboljšati stanje u čitavoj Diviziji. Nadalje nizom manjih
i sitnijih akcija, zasjeda, čišćenja terena i borbi sa okupatorom
i domaćim bandama, što sve imamo u projektu, te forsiranim
radom oko podizanja stručnosti rukovodioca, putem kurseva, !
konferencija itd., mislimo da će Divizija brzo krenuti naprijed
i stanje se popraviti.

Po naređenju o reorganizaciji Štaba grupe i njihovih jedi-
nica poduzeli smo slijedeće:

Na sastanku sa komandantom Grupe, drugom majorom
Ivašom⁹, utvrđeno je da se Kninski partizanski odred reorga-
nizira od jednog bataljona u dva bataljona sa brojnim stanjem
do 350 vojnika. Komandni kadar od jednog bataljona koji je
ušao u sastav VI Brigade vraćen im je. Sjevero-dalm. part.
odred, koji će i dalje ostati sa tri bataljona, da daje gro boraca
Diviziji, a svoje bataljone da popuni iz Otočkog i Zadarskog
odreda. Brojno stanje toga Odreda da bude 350 ljudi. Otočki
i Zadarski odred da se rasformira i da se komandni sastav stavi
na raspolaganje Štabu grupe za popunu svojih jedinica, a sav
suvišak u borbama i kadru preda Diviziji. Osnovni zadaci koji su
postavljeni pred Štab grupe jesu mobilizacija, prikupljanje de-
zertera i organiziranje i učvršćivanje vojno-pozadinskih vlasti.
Ta reorganizacija je još u toku. Po završenoj reorganizaciji
Kninski partizanski odred ćemo prebaciti preko komunikacije
Pađene—Zrmanja—Otrić sa zadatkom da djeluje na tu komuni-
kaciju. Mislimo da će trebati formirati još jedan bataljon u tome
Odredu, koji će morati da ostane na sektoru Turovac—Rujište,
koji bi djelovao na istu komunikaciju sa zapadne strane i koji
bi i održavao vezu sa teritorijom sa onu stranu komunikacija.
Sjevero-dalm. p. odred po izvršenoj reorganizaciji biti će ras-
spoređen tako da će jedan bataljon (Zadarski bataljon) biti ori-
jentisan na prostoru Karin—Zadar, jedan Benkovac—Biograd
—Vodice, a jedan Skradin—Mokro Polje—Očestovo. Štab grupe
dobio je zadatak da na teritoriji Promine razvije jednu
jedinicu i mi smo za to stavili na raspolaganje neke rukovodioce
iz Divizije, a koji su sa teritorije Promine. Na Promini postoji
već jedna organizirana grupa koja vrši akcije i tu grupu treba

⁸ O reorganizaciji jedinica Štaba Grupe sjevernodalmatinskih NOP
odreda vidi dok. br. 17—13, k. 1009 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁹ Šime Ivas

hvatiti, vojnički organizirati i stalno kontrolisati. Mislimo S bi trebalo druga Milu Počuču, dosadanjeg komandanta Otočkog odreda, postaviti za zamjenika komandanta Grupe.

Politički komesar Grupe¹⁰ nije se još javio na svoju dužnost. Stab grupe dosad sačinjava samo komandant i informativni oficir. Štab grupe će se sam popuniti iz članova rasformiranih štabova Zadarskog i Otočkog odreda. Najveća teškoća biće da ^{nađu} obavještajnog oficira i intendanta, a i mi im u tome nećemo moći pomoći, s obzirom da nemamo raspoloživog kadra. Ukoliko imate odgovarajuće kadrove, molimo da ih pošaljete.

Za popunu našeg Štaba molimo vas da nam dodijelite jednog veterinara za referenta veterine, kao i da nam druga majora popovića¹¹ stalno dodijelite i usvojite naš predlog preko radia.

Opaža se da iz naše Divizije Ličani borci i komandni kadar više nego ranije bježe u Liku. Ovo zbog toga što se u Lici formiraju ličke jedinice, koje vrlo rado primaju te naše dezertere u svoj sastav. Naši borci to su osjetili i organizovano i u masi napuštaju našu diviziju i bježe u Liku. Tako se već otprilike oko 80 boraca nalazi u Ličkom odredu, a isto toliki broj ih se još nalazi kod svojih kuća, koji su već ozdravili, a koji će također vjerovatno ući u taj odred i biti primljeni. Molimo da intervenišete preko Glavnog štaba, da se dezerteri iz naše divizije ne primaju u te ličke jedinice, a također i bolesni i ranjeni nakon ozdravljenja, nego da se vraćaju natrag u našu diviziju. U protivnom dogoditi će se da će naša divizija ostati i bez komandnog kadra, koji je rodom iz Like. Dogodilo se na primjer, da je iz V Brigade, prilikom njezina prelaska preko komunikacije Otrić—Gračac, dezertiralo 11 drugova, sve komandni kadar i vjerovatno su otišli za Lički odred. Ukoliko se ovakvo dezertiranje ne bude strogo kažnjavalo, dezerterstvo će se nastaviti još u jačoj mjeri.

Mjere koje smo poduzeli za vezu sa Mornaricom i prihvat materijala, odnosno dopremu materijala i iskrcavanje upoznati će te iz priloženog dopisa kojeg smo uputili Komandi mornarice i Komandi III. obalskog sektora. Po tome pitanju specijalno smo zadužili oficira ovog štaba, druga poručnika Miloša Uzelca.¹²

Molimo vas da izdate naređenje Štabu mornarice, da nam izdadu tri dobre radiostanice, koje su nam potrebne i neophodne. Također da nam dodijelite jednog sposobnog radiomehaničara. Također molimo da nam se odobri, da uzmemo 3—4 te-

¹⁰ Na ovu dužnost postavljen je Milan Munižaba. Vidi dok. br. 17—13, k. 1009 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

¹¹ Tomica Popović

¹² Vidi primjedbu br. 7 uz dok. br. 9.

ška bacača, kojih vjerovatno ima na otocima, kao i veću količinu bacačke municije. Od ovih bacača koje imamo, jedan je bez nišanskih sprava i, ukoliko se mogu nabaviti, potrebne su nam.

Naša Divizija ima po spisku svega 3 protivkolska topa (dva 47 mm. i jedan 37 mm.) Od tih dva su data na otoke i još ne znamo što je sa njima, a jedan je kod nas i to bez nišanski sprava. Molimo da nam se dodjeli, ukoliko ima negdje, veći broj tih oružja, tako da bi svaka naša brigada imala bar po jedan ispravan protivkolski top, a po mogućnosti dva.

Naša divizija nema artiljerije, odnosno na teritoriju Like postoji artiljerija (jedna haubička i jedna poljska baterija) & našu Diviziju, ali koje mi ne možemo upotrebiti pod ovim uslovima. Nama bi u ovoj situaciji vrlo dobro došla jedna brdska baterija, koja bi mogla da se tovari i prema tome i kreće po ovome terenu. IV Korpus raspolaže sa većim brojem brdskih topova (XIII Divizija ima 4 brđanina 75 mm. i jedan ili dva 65 mm., VIII Divizija ima 7 do 8 brdskih topova), mislimo da bi vi preko Glavnog štaba Hrvatske mogli dobiti za našu diviziju jednu bateriju barem od dva oruđa brdskih topova, molimo vas da to učinite.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Babić

Komandant — potpukovnik:
M.¹³ Sakić
(M.P.)¹⁴

Prilog: Naredba br. 18 Štaba XIX Divizije od 8-1-1944
Prepis pisma upućen Štabu mornarice od 8-1-1944

¹³ Mićun

¹⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 30

**1-7VIŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 9 SIJEČNJA
1944 GOD ŠTABU OSME DIVIZIJE O NAPADU NA GLOBORNIČKI MOST I DRUGIM BORBAMA¹**

otAB I UDAHNE BRIGADE
VIII DIVIZIJE NOVJ
Op. br. 1/44
9 januara 1944

Predmet: Operativni izvještaj

ŠTABU VIII DIVIZIJE NOVJ

31. XII. 1943 god. Brigada je izvršila pokret u 7 sati ujutro sa sektora Mala Kladuša u pravcu Veljuna. Istoga dana Brigada je izbila na sektor Veljuna oko 17 časova i na istom sektoru zanočila.

1. I. 1944 g. Brigada je izvršila pokret sa sektora Veljuna na sektor Perjasice, gdje je i ostala na sređivanju i odmoru.

2 na 3-eg, po naređenju² toga štaba prebacili smo se sa **Brigadom** preko rijeke Mrežnice na sektor Gornjih i Donjih Dubrava, sa zadatkom djelovanja na neprijatelja na liniji Generalski Stol—Gornje Dubrave. Po dolasku na ovaj sektor raspored naših jedinica bio je i to: 1 bataljon postavio je zasjedu **u jutro** u 6 čas. kod želj. stanice Gornje Dubrave neprijatelju **koji** bi vršio saobraćaj ili bilo kakav manevar od Tounja prema Globorničkom mostu ili obratno. 2 bataljon smjestio se je **u** selo Rebići. 3 bataljon smjestio se u selo Gojak sa zadatkom prikupljanja podataka o neprijateljskim snagama u Ogulinu i Oštarijama. 4 bataljon napravio je zasjedu na liniji Zatezale—Donje Dubrave neprijatelju koji bi vršio saobraćaj od Generalskog **Stola** prema Globorničkom mostu i Tounju ili obratno. Štab brigade smjestio se u selu Gornje Dubrave.

Istoga dana oko 8 čas. u jutro neprijatelj jačine 20 pješaka krenuo je od Generalskog Stola prugom u pravcu Donjih Dubrava, gdje je naišao na zasjedu našeg 4 bataljona, od koji se **je** uspjelo 5 vratiti i pobjeći u Generalski Stol dok su ostali bili potučeni. Nakon jedan sat poslije ove borbe neprijatelj je naišao sa oklopnim vlakom i sa oko 100—150 pješaka od General.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 1/12, k. 830.

² Vidi dok. br. 63.

Stola u pravcu D. Dubrava i G. Zatezala. Kako bataljon nije imao zadatak da prima upornu borbu, isti se je povukao preko vode Globornice na liniju s. Rebići pa ulijevo zaključno Duga Gora. Neprijatelj se uspeo od pruge u pravcu Duge Gore do vode Globornice gdje je pretrpio nakon kratke borbe osjetljive gubitke i bio je prinuđen da se povuče u oklopni voz kod D. Zatezala koji je istom neprijatelju služio kao zaštitnica. Gore navedeni bataljon ostao je i dalje na svojim položajima i istoga dana neprijatelj nije vršio više nikakvih ispada u pravcu položaja ovog bataljona. U 16 čas. neprijatelj se je povukao iz s. G. Zatezala sa pješadijom i sa vozom za Gen. Stol. Poslije ovoga gore navedeni bataljon nastavio je sa uništavanjem pruge na liniji D. Dubrave—Gen. Stol.

Istoga dana naš 1 bataljon zarobio 17 željezničara, civila i 3 domobrana, koji su se kretali pješice cestom od Tounja u pravcu D. Dubrava. Ovoga dana nije bilo drugih promjena na sektoru kojega je držala pod kontrolom ova brigada.

Po prikupljenim podacima neprijatelj u Tounju brojio je oko 80—100 ustaša i domobrana bez težeg naoružanja. Donijeli smo zaključak da napadnemo istoga neprijatelja. Za ovaj napad upotrijebili smo naš 1 bataljon ojačan jednim minobacačem i jednim topom i naš 3 bat. ojačan jednim bacačem. Napad je uslijedio 3 o. mj. u 17 i 45 minuta sa napadnim pravcima sa pravca Gerovo i sa pravca od Krpelja. Istog dana neprijatelj je dobio pojačanje od 200 ustaša³, jedan teški bacač iz Ogulina za koje mi nismo znali dok nismo izvršili napad. Prilikom napada na navedeni garnizon neprijatelj se ogorčeno branio. Borba je vođena do 20 i 45 čas. nakon čega smo se sa bataljonima povukli na po'azne položaje. U ovoj borbi neprijatelj je imao osjetnih gubitaka, a na našoj strani bila su 3 ranjena druga i poginuo je komandant 1 bataljona, poručnik drug Mile Opačić.

3 na 4 nastavili smo sa uništavanjem pruge na liniji Gornje Dubrave—Tounj i na liniji Globornički most—Gen. Stol. 4 o. mj. neprijatelj sa manjim snagama pješadije i vozom ispadao je 3 puta od Gen. Stola u pravcu G. Zatezala prema položajima našeg 4 bataljona i sva tri puta bio je odbijen. Istoga dana neprijatelj je pokušavao prilaz sa oklopnim vozom sa pravca Ogulin na Globornički most gdje je bio dočekan kod želj. stanice G. Dubrave od našega 1. bataljona i odbijen.

Istoga dana drugih promjena nije bilo na našim položajima.

³ Iz sastava Trideset treće ustaške bojne koja je tada bila u Ogulinu. (Podatak iz arhive Vojnog istoriskog instituta <ood reg. br. I/1, k. 138.)

4 na 5 o. g. u 3 sata ujutro neprijatelj jačine 150 do 200 taša⁴ napali su 1 četu 4 bataljona u G. Zatezalima koja se je plazila u ovome selu kao predstraža bataljona. Isti neprijatelj naišao je od Gen. Stola i to jednom kolonom prugom, a jednom kolonom uz vodu Globornicu i napao četu obuhvatno. Prilikom ovoga napada gore navedena četa nije primila nikakvu jaču borbu nego se je rasprsla i neuredno povukla ispod neprijateljske vatre, i to jedni dijelovi povukli su se preko pruge u pravcu Mašnika, dok su se jedni dijelovi probili kroz [raspored] neprijatelja i povukli u sastav bataljona koji se nalazio u s. Rebićima. U ovoj borbi poginuo je komesar čete, dok drugih gubitaka nije bilo ni u ljudstvu ni u oružju. Gubici neprijatelja nisu nam poznati. Neprijatelj se je zadržao u navedenom selu svega oko 5 minuta i zapalio jednu stožinu, poslije toga odmah se je povukao s pjesmom i galamom za Gen. Stol. Navedeni bataljon u 6 sati ujutro posjeo je stare položaje koje je i ranije držao.

5 o. mj. u 9 i 30 čas. naišao je neprijatelj⁵ od Generalskog Stola jačim dijelovima pješadije, potpomognut oklopnim vozom i jednim minobacačem sa pravca Gen. Stol u pravcu položaja 4. bataljona, tj. prema G. Zatezalima i D. Dubravama. Isti bataljon imao je u Gornjim Zatezalima na položaju svega jednu četvu dok je uslijed nezgodnog položaja glavninu bataljona povukao na liniju Rebići pa ulijevo zaključno s. Duga Gora. Četa koja se je nalazila na položaju s. G. Zatezale prihvatila je kratku borbu, a poslije toga povukla se je u sastav bataljona. Neprijatelj je pokušao odbaciti ovaj bataljon i sa ovih položaja ali mu nije uspjelo. Poslije jedan sat borbe neprijatelj, pretrpjevši osjetljive gubitke, povukao se na prugu i krenuo od pruge u pravcu Mašnika i linijom između Mašnika u pravcu Globorničkog mosta. Naš 3 bataljon koji se nalazio u Potoku i Stanišić Brdu u jutro u 9 sati dobio je naređenje da krene sa dvije čete u pravcu Mašnika, a dvije čete da ostavi na blokadi neprijateljske posade u Tounju. Gore navedene čete koje su krenule u pravcu Mašnika na određeni cilj stigle su sa zakašnjenjem uslijed nepoznavanja dokle je neprijatelj stigao i naišle na neprijatelja u selu Mikašinovićima. Neprijatelj, primjetivši pokret naših jedinica od Tounja u pravcu Mikašinovića, povukao se ne primajući borbe u D. Dubrave, a djelom na sjeverne padine Mašnika. Upoznavši položaje koje drži neprijatelj navedene jedinice krenule su i to: jedna četa preko Mašnika od Mrežnice

⁴ Odnosi se na Drugu satniju Tridesete ustaške bojne. Vidi dok. br. 164 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—17, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁵ Riječ je o jednoj satniji Desete ustaške bojne. Vidi dok. br. 1/1—18, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

dok je jedna ostala na liniji Mikašinovići i Zatezale. Ceta koja je išla preko Mašnika uspjela je potpuno iznenaditi neprijatelja koji se nalazio na rubu šume Mašnik sa sjeverne strane i istoga sa svojom prvom vatrom krenula je sa položaja i protjerala ga u D. Dubrave, gdje ih je sačekao oklopni voz. Neprijatelj se je istoga dana sa jednim djelom jačine od oko 80 vojnika uspio probiti prema Globor. mostu⁶ a ostatak neprijatelja povukao se za Generalski Stol. Naš 3 bataljon poslije ovoga čišćenja povukao se u Potok. U ovoj borbi na našoj strani bio je jedan drug ranjen dok je neprijatelj imao nepoznat broj gubitaka.

5 na 6 o. mj. naš 4 bataljon koji se je nalazio na položajima Rebići—Gornje Zatezale bio je smijenjen od dijelova naše II Ud. brigade i isti smo povukli u s. Mikašinoviće na odmor. Naš 3 bataljon koji se je nalazio u Potoku i na Stanišić Brdu istoga dana, odnosno 5 o. mj., bio je napadnut od neprijatelja iz Tounja. Borba je vođena puna 2 sata i nakon dva sata borbe neprijatelj je pretrpio veće gubitke i bio prisiljen da se povuče natrag u mjesto Tounj. Istoga dana u 23 časa prebacili smo naš 3 bataljon iz Potoka u s. Skočice na raskrslu Košare—Kamenica i Tounj—Kamenica, sa zadatkom rušenja želj. pruge na liniji Tounj—Košare i postavljanja zasjede neprijatelju koji bi se kretao od pravca Oštarija u pravcu Tounja ili obratno.

Prilikom ovoga manevra naše snage izgubile su kontakt sa neprijateljem u Tounju i neprijatelj koristeći ovo izvukao se iz Tounja i povukao prema Oštarijama. Poslije ovoga donijeli smo zaključak da izvršimo napad na neprijateljsku posadu na Globorničkom mostu, koja je bila sastavljena od 50 Nijemaca, 60 ustaša i 60 domobrana.⁷ Naoružanje neprijatelja je bilo slijedeće: 12 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez, jedan mali minobacač a ostalo puške.

6 o. mj. naš 1 i 3 bataljon posjeli su položaje na liniji Tounj—Košare sa zadatkom sprečavanja dolaska neprijatelju pomoći od pravca Ogulina kao i detaljno uništavanje pruge na ovoj liniji, a sa 2 i 4 bataljonom ojačanima sa 3 minobacača, 2 protivavionska mitraljeza, dva protukolska topa kao i sa dva brdska topa u 15 časova izvršili smo napad na neprijateljsku posadu na Globorničkom mostu i to sa 2 bataljona sa sjeverozapadne strane a sa 4 bataljonom sa južne strane. Prilikom ovoga napada neprijatelj se je branio i davao jaku mitraljesku odbranu, također je neprijatelj u prvo vrijeme stajao sa dobrim

⁶ Prodor ka Globorničkom mostu izvela je Treća satnija Prve bojne Druge pješačke pukovnije ojačana ustaškom polusatnijom iz Duge Rese u cilju obezbjeđenja hrane i municije koja je doturena tamošnjoj posadi. Vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 1/1—18, k. 58.

⁷ Vidi dok. br. 155.

om j ^ dovikivanjem i bezobraznim izrazima. Poslije
m, a n sat borbe neprijatelj je postao ugrožen od naše minobacačke i artiljerijske vatre kao i pješadijske vatre, a počeo se izvlačiti iz svojih utvrđenja u šumu sa jednim djelovima, dok je a jednim djelovima i dalje držao tačke koje su bile bolje utvrđene a manje su bile istaknute vatri našeg teškog oruđa. U 23 • 30 časova neprijatelj je bio istjeran sa svih njegovih položaja, a zadržao se jednim djelovima samo u jednom bunkeru kojega su izgradili još Talijani, a jednim dijelom pobjegao u šumu, gdje je nastalo gonjenje istoga neprijatelja i hvatanje po šumi. po završetku gonjenja pristupili smo k likvidaciji i posljednje neprijateljske tačke otpora tj. bunkera u kojem se nalazio 51 neprijateljski vojnik. Počeli smo tući iz protukolskih topova bunker sa namjerom da isti uništimo, ali uslijed nedobre preglednosti, kao i uslijed malog broja protukolske municije nismo uspjeli da odmah likvidiramo isti bunker. Poslije toga smo ostavili jednu četu 2 bataljona na blokadi istog bunkera dok smo ostale snage povukli u najbliže kuće da se malo odmore. IJ isto vrijeme zatražili smo protukolske municije od naše II Ud. brigade koju smo i dobili, a ujutro u 6 i 30 časova sa protukolskim topom kao i brdskim sa uništavanjem počeli smo nad bunkerom. Ispalivši nekoliko granata u bunker isti je bio uništen, i posada ovoga bunkera bila je prisiljena da se preda. U 7 sati bila je završena operacija na Globornički most poslije čega su se naše jedinice povukle u svoje polazne baze.

2) U ovoj operaciji učestvovao je 2 i 4 bataljon ove brigade.

3) Neprijatelj protiv kojega se i vodila ova operacija bio je sastavljen od 50 Nijemaca koji su bili kao nadzornici za izgradnju Globorničkog mosta — 60 ustaša, nešto od 5 ust. bojne a nešto od 1 željezn. bojne kojoj je sjedište u Karlovcu i 60 domobrana 3 pješ. pukovnije kojoj je također sjedište u Karlovcu. Ova posada nije imala ni jednoga od viših oficira već jednoga ustaškog dočasnika poznatoga gospičkoga koljača. Njemačkih oficira nije bilo.

4) Namjera naše brigade po dolasku na ovaj sektor bila je: aktivno ometanje svakog saobraćaja na liniji Gen. Stol—Tounj. Namjera neprijatelja jest bila da zadrži Globornički most u svojim rukama i da produži sa izgradnjom istoga mosta nadajući se da će im doći u pomoć još nekih njemačkih snaga, navodno Čerkeza. Kada je neprijatelj vidio da od ove pomoći nema ništa, isti je postao ugrožen u svim svojim manjim garnizonima na ovom sektoru dok ne znamo stanje Ogulina. Obzirom na ovo da se neprijatelj prevario u svojim nadama, donijeli smo odluku da istoga napadnemo i napad je postigao dobre rezultate.

5) Za ovaj napad nismo izdavali nikakvih složenih pismenih zapovijesti, već smo na brzinu donijeli zaključak i izdali usmeno naređenje bataljonima.

6) Napad na neprijateljsku posadu Globornički most počeo je u 15 časova.

7) Borba je bila oštra i neprijatelj je u prvo vrijeme davao jak otpor i moral mu je bio na visokom stupnju, dok je kasnije sa vršenjem sve jačeg pritiska sa naše strane neprijatelj bio ugrožen i razbježao se po šumi sem što se je zadržao jedan manji dio u bunkeru koji je ostao još od ranijih neprijateljskih posada. Borba je završena 7 o. mj. u 7 časova ujutro.

8) U ovoj borbi postignuti su željeni rezultati i zadaci koji su stajali pred nama izvršeni su u potpunosti.

9) Za sve vrijeme vođenja operacija na ovome sektoru naši gubici bili su u mrtvima 9, ranjenima 9 za koje prilažemo listu gubitaka. Među poginulim borcima poginuo je prilikom napada na Tounj komandant našeg 1 bataljona, poručnik drug Mile Opačić. Također za vrijeme ovih borbi poginuo je komesar 1 čete 4 bataljona drug Đuro Vojnović.

10) Utrošak municije za vrijeme vođenja operacija na ovom sektoru. Municije je utrošeno i to: 16.000 mauzer metaka, talijanske utrošeno je 7.677 metaka, brede 2.564 metka. Za protukolski top: pancirnih 152, udarnih 46 kom., za teške bacače 4 velike i 56 malih mina, 9 mina za mali talijanski bacač. 11 komada bombi, 8 nagaznih mina (4 velike i 4 male), 60 kg. eksploziva.

11) U ovim borbama naročito se istakao i zaslužuje pohvalu vodnik u 2 bataljonu drug Rade Lovrić.

12) Nema.

13) Akcija koja je izvođena, izvedena je sa uspjesima, ali moglo se i boljih uspjeha postići na ovome sektoru i nedostaci za nepostignute uspjehe jesu slijedeći: Po dolasku na ovaj sektor trebalo je energičnije nastupati prema neprijatelju. K ovome nismo mogli pristupiti zbog toga što prilikom prelaza na ovaj sektor nismo imali tačno određenih zadataka, a nismo bili na vlastitoj inicijativi već smo očekivali naređenje od toga štaba. Rukovođenje sa ovim operacijama bilo je po planu.

14) Sadejstvo težih oružja i pješadije bilo je dobro.

U ovim borbama zaplijenjeno je, odnosno zarobljeno, i to:

Kod ovih operacija zarobljeno je 94 neprijateljska vojnika, 10 željezničara. Ubijeno 65, a 25 ranjenih neprijateljskih vojnika. Također je uništeno 20 neprijateljskih vagona kao i sav materijal koji je bio pripravljen za popravke mosta.

Zaplijenjeno 80 pušaka mauzer, 11 puškomitraljeza, 1 bacač, 3 pištolja, 3 šmajsera, jedan signalni pištolj, 7 rezervnih

"evi za puškomitraljeze, 130 bombi, mauzer metaka 20.500; 10 100 talijanske municije, bređa 1.400 kom., šmajserske municije 300 metaka, 60 mina za mali bacač, hlača 50 kom., 63 bluže, 65 šinjela, 65 pari cipela, 43 ranca, 50 voj. torbica, 110 **čebadi** 10 šatorskih krila, 12 pari veša, jedna cerada, 9 kazana foolisk'ih po 25 litara), jedni rezervni dijelovi za male bacače, 1 vreća griza, 3 kante benzina, 2 fotoaparata, 20 kg. ulja, 5 kožnih torbica, 4 gasmaske, 40 raketli, 2 sata džepna.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

politkomesar
D 8 Baić

Komandant — major:
Mih.⁹ Blažević

(M.P.)¹⁰

BR. 31

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O DEJSTVIMA PODREĐENIH JEDINICA OD 1 DO 10 SIJEČNJA¹

AKCIJE JEDINICA VI. KORPUSA NOV i PO JUGOSLAVIJE
u vremenu od 1. I. do 10. I. 1944., kao i one pre ovog vremena
a za koje još nije podnet pismeni izveštaj.

XII. DIVIZIJA

U vezi naređenja VŠ² jedinice XII. Divizije izvršile su
noću 31. XII/1. I. 1944. fingirani napad na neprijateljska upo-
rišta **Okučani i Bogičevci** (Seksija Pakrac 1 :100.000) i na
glavnu prugu Zagreb—Beograd, na istom sektoru.³

U neprijateljskom uporištu Okučani i Bogičevci nalazilo se
oko 650 neprijateljskih vojnika Gorskog zdruga, gestapovaca,

⁸ Dušan

⁹ Mihajlo

¹⁰ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi
Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 8—3, k. 473—A.

² Vrhovnog štaba

³ Opširnije o tome vidi dok. br. 5, 18, 23, 146, 147 i 148.

žandarma i ustaša. Njihovo naoružanje: 40 puškomitraljeza, 15 lakih bacača, 2 protivtenkovska topa, a ostalo puške.

Borba je počela 31. XII. u 22 časova i trajala je do 6.30 časova na dan 1. I. 1944. U to vreme jedinice Divizije povukle su se iz uporišta, pošto nije bilo izgleda na likvidaciju, a povlačenje po danu iz uporišta tražilo bi veliki broj žrtava.

Posle napuštanja uporišta, jedinice XII. Divizije postavile su zasede i to:

XVIII. Brigada na položaju između Bogićevaca i Ratkovca, Čehoslovačka brigada sa 1 bataljonom Brodske brigade na položaju između s. Medari i s. Trnava, na cesti Okučani—Gradiška. Na te iste položaje naišao je oko 9 sati pre podne neprijatelj,⁴ primljena je borba, koja je trajala do 14.30 sati istoga dana, kada su se naše jedinice usled nadmoćnosti neprijatelja i usled dolaska jake tenkovske kolone morale povući. Uz pripomoć te tenkovske kolone, neprijatelju je uspelo da izmaneviše naše jedinice i na [taj] način da ih prisili na povlačenje. Kako je borba vođena u ravnici, to prekopi na cestama nisu bili ozbiljna prepreka za neprijateljske tenkove, koji su iste obišli.

U svim tim borbama učinjeno je sledeće:

Zarobljeno:

1 laki italijanski bacač sa 45 mina
1 laki nemački mitraljez
1 puškomitraljez „Brno“
7 pušaka
2150 metaka, nešto sanitetskog materijala i ostale ratne spreme.

Neprijateljski gubici:

20 mrtvih i nepoznat broj ranjenih
2 zarobljena.

Naši gubici:

7 mrtvih i
11 lakše ranjenih.

Uništeno i spaljeno:

5 kamiona
1 motocikl
20 tel. stubova porušeno i žica porezana
5 preseka šina na glavnoj pruzi i
2 tenka od 10—15 tona oštećena.

⁴ Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 5.

Utrošeno:
42 mine za laki bacač
34 metka za protivtenkovsku pušku i
3400 metaka, puščanih i mitraljeskih
4 puške izgubljene.

U svim tim borbama koje su vođene nije primećeno većih grešaka kod rukovodilaca. Jedino se primećivala velika premorenost ljudstva, koje je odmah posle izvršenog usiljenog marša od blizu Đakova stupilo u borbu⁵. Naše teško oružje u tim borbama nije učestvovalo, jer isto, usled velikog blata, nije moglo da stigne na mesto akcije.

Za izvršenje dobivenog zadatka jedinice Brodske brigade morale su na svom putu da prelaze prugu Pleternica—Kapela Batrina (sekcija Požega 1:100.000). Ta ista pruga pređena je 29. XII. 1943., ali kako diverzanti nisu stigli na vreme da preseku prugu, to je u momentu prelaska pruge naišao oklopni voz u kome se je vozilo oko 20 Nemaca. Jedinice Brodske brigade bacile su se ručnim bombama i benzinskim flašama na likvidaciju voza, što im je i u potpunosti uspelo.⁶ Nemci, videvši silinu napada, iskoristili su mrak i odmah pobjegli.

Plen: 1000 metaka.

Uništeno: 1 lokomotiva i 3 vagona.

Mi nismo imali gubitaka i jedinice su odmah produžile svoj put u pravcu N. Gradiške.

Posle ovih borbi, jedinice XII. Divizije razmestile su se u sela na južnim padinama Psunja, na sektoru između N. Gradiške i Okučana. Jedinice XVIII. Brigade bile su u kantonmanu u selu Šagovina Kat. (sekcija Slav. Požega 1:100.000).

7. 7. 1944. naišao je neprijatelj iz Okučana i N. Gradiške potpomognut artiljerijom, tenkovima i bornim kolima u s. Šagovinu Kat⁷. Jedinice XVIII. Brigade izašle su na položaj pozadi sela, jer ispred sela nije bilo pogodnih položaja. Borba je primljena u 7.45 sati i vođena je do 16.30 časova istoga dana.

Borba je bila žilava i nije se razvijala u našu korist. Greška je bila u tome, što je osiguranje sela bilo takvo, da je bilo neprijatelju moguće da bez borbe uđe u selo.

Istovremeno dok su naše jedinice vodile borbu iznad sela Šagovina Katolička, jedna kolona neprijatelja došla je u selo Šagovina Pravoslavna i počela isto selo paliti. Da bi se sprečilo

⁵ O organizaciji i izvršenju ovog marša vidi zapovijest Štaba Dva-naeste divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta nod reg. br. 31/1, k. 881.

⁸ Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 178.

⁷ Vidi dok. br. 156.

to paljenje, jedan deo jedinica XVIII. Brigade izvršio je u 13.30 časova napad na tog neprijatelja. Napad nije uspeo, jer se Štab brigade nije dovo'jno snašao i kako je neprijatelju došlo iz Okučana i Nove Gradiške pojačanje u jačini 1200 vojnika, to su naše jedinice morale oступiti, posle čega se je povukao i neprijatelj.

Neprijateljske jedinice, koje su učestvovalе u tim borbama bile su sastavljene većim delom od gestapovaca, a manjim delom od ustaša. •

Ostalih podataka o rezultatu tih borbi još nemamo.⁸

XXVIII. DIVIZIJA

14. XII. 1943. jedinice 28 Divizije vršile su diverziju pruge Zagreb—Sisak, između Odre i Lekenika (sekcija Zagreb 1:100.000). Porušeno je 3 km pruge i 6 km tt. veza. Pruga je rušena bez eksploziva. Još za vreme diverzije, neprijatelj je jurisao iz Turopolja na zasedu XXI. U. brigade, a zasedu XVII. U. brigade tukao je topovima.⁹ Tako su naše jedinice imale 1 mrtvog i 5 ranjenih, među kojima komesar I. Bataljona XXI. Udarne brigade, drug Kostelac.

Porušeno:

3 km pruge i
6 km tt. veza.

Naši gubici:

1 mrtav i
5 ranjenih.

19. XII. 1943. jedinice XXVIII. Divizije izvršile su napad na neprijateljski aerodrom Kurilovec kraj Velike Gorice.¹⁰

O istoj akciji podnesen je pismeni izveštaj od strane ovog štaba pod brojem OP. Br. 273/43, ali kako je sada stigao pismeni izveštaj o toj akciji¹¹ od štaba XXVIII. Divizije i pošto ima nekih razlika između radio-depeše¹² i pismenog izveštaja, to se tok i rezultat akcije ponovo dostavlja.

Sam aerodrom napala su 2 bataljona XVII. Udarne brigade i to u 21 čas. Napad je zakasnio za 45 minuta iz razloga što

⁸ Vidi dok. br. 51.

⁹ Vidi dok. br. 11.

¹⁰ Opširnije o tome vidi dok. br. 11 i tom V, knj. 22, dok. br. 166 i 167.

¹¹ Vidi dok. br. 11.

¹² Vidi knjigu depeša Štaba Šestog korpusa NOV Jugoslavije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/19, k. 472 A.

- naišao voz kada su jedinice prelazile prugu. Borba je trajala i 20 XII. do 1 sat i u 1.30 sati posle pola noći jedinice su se vlačile sa aerodroma, pošto su naišli tenkovi iz Zagreba, ali su do tog vremena bile sve zgrade i postrojenja na aerodromu zapaljene.

Plen:

14 njem. lakih mitraljeza
3 protivavionska mitraljeza
45 pušaka
1 laki bacač
8.000 metaka i ostale ratne spreme.

Neprijateljski gubici:

100 mrtvih i veći broj ranjenih
1 nem. kapetan zarobljen
1 vazduhoplovni poručnik zarobljen
150 domobrana zarobljenih i
460 Italijana oslobođenih.

Naši gubici:

4 mrtva i
16 ranjenih od kojih 10 lakše.

Uništeno:

1 tromotorni bombarder
6 kamiona
— velike količine benzina, ulja i municije
— hangari i barake na aerodromu.

Srušeno:

1 transportni vlak dignut kod V. Gorice
2 mosta (jedan na cesti, drugi na pruzi kod Zagreba)
1200 metara pruge Zagreb—Karlovac.

Akcija je bila dobro pripremljena i borci su dobro shvatili sve upute koje su bile izdane u pogledu brzine rada i odlučnosti te siline udara obzirom na blizinu Zagreba. Bataljoni, koji su bili u napadu radili su celo vreme samoinicijativno, jer greškom štaba brigade, sa istim nisu imali veze, te se je čak i povlačenje izvršilo na osnovu ugovorenih znakova signalnih raketa.

Jedinice koje su bile u zasedi prema Zagrebu (XXI. Udarne brigada), nisu izvršile svoj zadatak, jer su kroz istu prošli tenkovi tako reći bez zapreke. One su se suviše ponele dosadašnjim iskustvom, da neprijatelj kreće upomoć tek u zoru i tako su izradile prepreke protiv bornih kola koje u stvari nisu bile prepreke. Zahvaljujući samo dobroj vezi koja je bila između Štaba brigade i Divizije, jedinice u napadu uspele su da se povuku na vreme, odmah posle isvršenog zadatka i bez žrtava.

ISTOČNA GRUPA ODREDA

24. XII. 1943. jedan vod Diljskog odreda izvršio je akciju na ciglanu Prve hrvatske štedionice, nedaleko od Broda.¹³ Na ciglani bila je posada od oko 50 domobrana. Vod koji je izvršio akciju, vraćao se je iz osiguranja nekog transporta preko Save i usput izveo tu akciju, koja je uspela. Iznenadenje je bilo 100%. Neprijatelj zbog same blizine Broda nije se nadao tome, a isto tako nisu mogli osetiti tako malu jedinicu kao što je vod, da se ista nalazi u blizini. Odmah posle prvih metaka, neprijatelj se je razbežao na sve strane.

Plen:

- 1 šmajser
- 3 puške sa 400 metaka
- 12 pari cipela
- 10 pari odela i ostale ratne spreme.

Neprijateljski gubici:

10 domobrana zarobljenih, bez oružja.

Mi nismo imali gubitaka.

29.XII.1943. jedan bataljon Diljskog odreda sačekao je u zasedi, na pruzi Čaglin—Pleternica (sekcija Požega 1:100.000), neprijateljsku ko'onu u jačini od 300 ustaša¹⁴. Iste su ustaše bile iz neprijateljske posade Čaglin i vraćale su se u uporište posle opravke pruge Pleternica—Čaglin. Borba je bila kratka i brza. Usled blizine neprijateljskog uporišta Čaglin, naše se jedinice nisu mogle duže vremena zadržavati, niti su pak mogle izvući plen.

Plena nije bilo.

¹³ Vidi dok. br. 41.

¹⁴ Iz sastava Šeste ustaške bojne. Vidi dok. br. 44 u ovoj knjizi i dok. br. 5—1 i 17—2, k. 114 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Neprijateljski gubici:

17 ustaša mrtvih i
20 ranjenih.

Mi nismo imali gubitaka.

30. XII. 1943. jedinice Požeškog NOP odreda presekle su glavnu prugu Zagreb—Beograd na dva mesta kod sela *St. Petrovo Selo* (sekcija SI. Požega 1:100.000).

31. XII. 1943. jedinice Požeškog odreda porušile su 150 metara pruge Pleternica—Caglin i 900 metara tt. veza.¹⁵

Uništeno: 150 m pruge i
900 m tt. veza.

31. XII. 1943. jedinice Požeškog odreda bile su u zasedi na glavnoj cesti Zagreb—Beograd. Naišli su 6 neprijateljskih kamiona prazni. Zaseda, koja se je nalazila između St. Petrovog Sela i N. Gradiške, otvorila je na iste vatru, ali kako su išli na velikom otstojanju, to je uspelo zaustaviti samo jedan, jedan je namerno propušten da bi se mogla uhvatiti glavnina, a ostali su pobjegli nazad.¹⁶

Uništeno: 1 kamion.

1. I. 1944. jedinice Diljskog odreda izvršile su napad na neprijateljsko uporište *Dragovci*¹⁷ (sekcija SI. Požega 1:100.000), na cesti Pleternica—Kapela-Batrina. Uporište je branilo 20—30 ustaša. Uporište je likvidirano za vrlo kratko vreme. Većina ustaša se je razbežala, pošto su bile jedinice u napadu suviše slabe da bi mogle to sprečiti.

Plen: 18 pušaka
4 bombe
400 metaka
nešto obuće, odeće i sanitetskog materijala.

Neprijateljski gubici:

9 mrtvih.

Naši gubici: 1 ranjen.

Srušeno: 400 m tt. veza Pleternica—Kapela-Batrina.

2. I. 1944. jedinice Diljskog odreda srušile su na pruzi Čaglin—Pleternica i to:

Srušeno: 1000 m železničke pruge i
4000 m tt. veza, žica odneta i izolatori polupani.¹⁸

2/3. I. 1944. jedinice Požeškog NOP odreda izvršile su napad na neprijateljsku stražu na železničkom mostu kod s. Vidovci (sekcija Požega 1:100.000), na pruzi Pleternica—Požega, 4 krn

¹⁵ Vidi dok. br. 41, 147 i 148.

¹⁷ Vidi dok. br. 41.

¹⁸ Vidi dok. br. 147.

od Požege. Posadu je sačinjavalo 10 domobrana iz 2. posadn sata V. pukovnije, sa stožerom u Doboju. Naoružani su bili ; 1 pmitraljezom, a ostalo puške.

Jedinicama I. bataljona Požeškog odreda, koje su učestvovala u napadu, uspelo je da se približe neprijatelju na blisko otstojanje, a da nisu bile primećene. Tako je borba trajala svega pola sata i celokupna straža je bila likvidirana.

Plen: 1 pmitraljez
8 pušaka
1000 metaka
1 telefon.

Neprijateljski gubici:
3 mrtva
1 ranjen i
6 zarobljenih.

Naši gubici:
1 mrtav.

3/4. I. 1944. jedinice Požeškog odreda porušile su prugu Pleternica—Čaglin na sektoru Ašikovac—Knežci¹⁹ (sekcija Požege 1:100.000).

Porušeno: 1500 m pruge i
2000 m tt. veza.

4.1.1944. jedan bataljon Diljskog odreda postavio je zasedu u šumi *Dolci* (Sekcija Brod 1:100.000). Na zasedu je naišlo 11 vojnika, koji su trebali u šumi Dolci šeci drva. Borba je trajala nekoliko minuta.

Plen: 6 pušaka
300 metaka.

Neprijateljski gubici:
11 zarobljenih (od toga 1 Nemač). Domobrani su pripadali 2. koturaškoj satniji iz Broda.

4/5.1.1944. jedinice Požeškog odreda konfiskovale su ustašku imovinu u selu Tekići.

Plen: 4 konja
3 goveda
2 kola.

v 2.1.1944. jedna patrola Diljskog odreda uhapsila je u selu Lužani zloglasnog ustaškog bandita, logornog pobočnika, poručnika Beletić Andriju.

¹⁹ Vidi dok. br. 151.

Neprijateljski gubici:
1 zarobljen.

ZAPADNA GRUPA ODREDA

31. XII./I. I- 1944. jedinice Posavskog odreda vršile su finširani napad na St. Gradišku, Vojnović salaš i Novi Varoš¹⁰ (sekcija Pakrac 1:100.000). u St. Gradiški, Vojnović salašu i Novom Varošu posadu su sačinjavali domobrani i ustaše.

Za izvršenje ovoga zadatka jedinice odreda prebacile su se 30 XII- 1943. u šumu Prašnik, gde su se zakonspirisale i čekale polazak u akciju.

Jedinice koje su vršile fingirani napad na Vojnović salaš, a u kom se uporištu nalazila jedna satnija ustaša, izvršile su napad putem od Gredana prema Ciglanama — jedna četa, kota 96 prema Ciglanama — 2. četa i jedan vod preko k. 98 — Ciglane.

Jedinice koje su trebale vršiti fingirani napad na St. Gradišku (dva bataljona), trebale su iz šume Prašnika krenuti preko sela Pivare i kanalom između D. Varoši i Save da napadnu most na Savi i kaznionu. Kretanje putem nije bilo moguće, jer se duž ceste N. Varoš — St. Gradiška nalaze neprijateljski bunker.

Fingirani napad na oba uporišta počeo je 31. XII. 1943. u 22 časa i trajao je do 1. I. 1944. do 0.1 sat.

Rezultati borbe nisu postignuti onakvi kakvi su bili predviđeni zadatkom, iz razloga što su jedinice, koje su fingirale napad na St. Gradišku prilikom svog prolaza kroz D. Varoš naišle na domobrane koji su tamo igrali kolo i na poziv partizana nisu se hteli predati, već su počeli da beže. Naši borci su otvorili na iste vatru i time odali svoje prisustvo. Ali i pored toga, našim je borcima uspelo da se dovuku do samog mosta i da tamo pobiju neko'iko ustaša. Oružje od svih ubijenih nije se moglo izvući usled jake neprijateljske vatre, koja je otvorena na naše borce sa obe obale Save.

Plen:

2 puške i nešto ratne spreme.

Neprijateljski gubici:

6 domobrana zarobljeno (bez oružja),

3 domobrana ranjena

11 ubijenih, od toga 8 ustaša i 1 ustaški poručnik.

¹⁰ Vidi dok. br. 20 i 146.

Mi nismo imali gubitaka.

U ovoj akciji štabovi su dobro rukovodili svojim jedinicama, i da nije bilo velike vode, t.j. da se je moglo nastupati u streljačkom stroju i sa više pravaca, rezultati fingiranog napada bili bi svakako bolji. Jedinice su morale izvršiti povlačenje ne zbog pritiska neprijatelja, već zbog brisanog terena preko koga se po danu ne bi mogle povlačiti bez velikih gubitaka, a zadržavanje preko dana na istim položajima zbog blizine jakih neprijateljskih uporišta nije moguće, jer bi naše jedinice vrlo lako bile opkoljene i desetkovane.

Utrošeno: 1300 metaka i 8 lakih mina.

4. I. 1944. I. i II. bataljon Posavskog odreda sačekali su na severnim ivicama sela Korita i Lovske (sekcije Pakrac 1:100.000) dve satnije ustaša iz Lipika, koje su imale nameru da opljačkaju sela Korita i Lovsku.²¹

Borba je primljena u 12 časova, a završena je u 16 časova. Uspelo se sprečiti neprijatelju ulazak u selo Korita i Lovsku i odbaciti ga u pravcu Subocka, gde je naišao na jedinice Daruvarskog odreda.

Plena nije dobiveno nikakvog, jer se je omogućilo neprijatelju da izvuče svoje mrtve i ranjene.

U ovoj akciji starešine su slabo rukovodile borbom i nisu se snašle. Stavili su u zadatak samo to da frontalnom odbranom spreče ulazak neprijatelja u naša sela, a nisu nastojali da neprijatelja izmanevrišu, potuku i dobiju oružja. Isto tako se je u ovoj akciji pokazala slaba inicijativa rukovodilaca Daruvarskog odreda, čije jedinice su se nalazile nedaleko od mesta gde je Posavski odred vodio borbu i mogle su neprijatelja da napadnu s boka i na taj način da postignu vidne rezultate.

4. I. 1944. — posle neuspeha kod sela Korita i Lovske neprijatelj²² se je prebacio u selo Subocka (sekcija Pakrac 1:100.000). Jedinice Daruvarskog odreda nalazile su se u zasedi prema Lipiku kod D. Čaglića i Kovačevca. Videvši da je neprijatelj ušao u selo Subocka, Štab odreda je doneo odluku da jednim delom svojih snaga, tj. jednim bataljonom napadne nepri-

²¹ Prva bojna Osme gorske pukovnije iz Pakraca prebačena je toga dana vlakom u sela Brezine i Kukunjevac sa zadatkom: dijelom snaga (dvije satnije) nastupati pravcem Brezine—Bujavica—Lovska, a sa jednom satnijom pravcem Kukunjevac—Korita—k. 271—Lovska sa ciljem hvatanja taoca kako bi se spriječilo rušenje pruge. (Podatak iz arhive Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—23, k. 58 i 19/1—5, k. 107.)

²² Odnosi se na Prvu satniju Treće bojne Osme gorske pukovnije ojačanu SS policijom iz Lipika, koja je upućena pravcem Izidorovac—Subocka sa zadatkom sadejstva jedinicama Prve bojne koje su nastupale pravcem: Brezina—Bujavica—Lovska. Vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—23, k. 58.

lia u selu Subocka. U tom selu nalazilo se pored dve satnije t ša koje su bile odbijene kod sela Lovske i Korita, još i 45 ^ taP'ovaca i 120 ustaša koji su došli iz Lipika preko sela Jagme fselo Subocku.

Raspored za napad bio je sledeći: Jedna četa je nastupala avcem D. Čaglić—Subocka, druga četa selo Kovačevac — k 302 — zapadni deo sela Subocke, a jedna četa išla je preko k. 248 i zauzela položaj u samom selu kod škole sa zadatkom, da preseče neprijatelju odstupnicu.

Neprijatelj je primetio naše jedinice već na dosta velikom odstojanju i stalno ih držao pod vatrom. Ali i pored toga sve su Čete izvršile svoj zadatak. Kad je neprijatelj osetio četu, koja mu je presecala odstupnicu, počeo se je povlačiti i u tom povlačenju je i naišao na tu četu. Borci te čete herojski su se držali i bilo je momenata kada su se hvatali za guše i obračunavali nožem. **Borba je trajala svega skupa 1 sat nakon čega je neprijatelju uspelo da se izvuče iz obruča u pravcu Lipika i naše jedinice gonile su ga sve do ulaska u Lipik. Gonjenje je bilo pretežno vatrom.**

Plen:

7 karabina
1 šmajser
5 pištolja
300 metaka
20 odela.

Neprijateljski gubici:

17 mrtvih (od toga 13 gestapovaca)
3 zarobljena.

Naši gubici:

2 mrtva (od toga sekretar bataljona drug Jovo Sudar)
2 ranjena.

Utrošeno:

2.300 metaka.

U ovoj borbi borci su se poneli primerno i rukovodioci su pravilno rukovodili svojim jedinicama. Bataljon koji je napadao imao je svega 90 boraca.

4/5. I. 1944. jedinice Posavskog odreda bile su u sastavu jedinica XII. Divizije i dobile su zadatak izvršenje fingiranog napada na neprijateljska uporišta *Novska i Brestaća*²³ (sekcija Parkrac 1:100.000).

Opširnije o tome vidi dok. br. 38 i 150.

Neprijatelj je prisustvo naših jedinica otkrio pomoću patrole na velikom otstojanju.

Napad je počeo u 12.15 časova i trajao je 5.30 časova.

Neprijateljski gubici:

12 mrtvih i
4 ranjena.

Naši gubici:

1 mrtav
2 ranjena.

Utrošeno:

1.800 komada metaka.

4. I. 1944. Jedinice Bilogorskog odreda napale su neprijatelja, koji je napustio uporište *Durđevac* (sekcija *Durđevac* 1:100.000) i preko Drave se povlačio u Mađarsku. Pošto je napad izvršen kada su se neprijateljske jedinice već prebacile preko Drave, to rezultat tog napada nije poznat.²⁴

Mi nismo imali gubitaka.

5. I. 1944. jedan bataljon Bilogorskog odreda prešao je preko Drave u Mađarsku, gde je naišao na stražu mađarskih graničara. Pošto se isti nisu hteli predati, otvorena je vatra i graničari su počeli da beže.²⁵

Plen:

4 karabina
1 šmajser
6 konja
12 goveda.

Neprijateljski gubici:

2 mrtva graničara
3 zarobljena (isti su prebačeni na našu stranu, svučeni u civil i opet prebačeni u Mađarsku).

Mi nismo imali gubitaka.

5. I. 1944. Jedan bataljon Bilogorskog odreda prihvatio je borbu kod sela Cabune (sekcija Slatina 1:100.000) sa jednom ustaškom bojnom, koja je kretala iz Slatine u pravcu Virovitice. Borba je vođena 3 sata i neprijatelj je bio primoran da se vrati

²⁴ Vidi dok. br. 38 i 150.

²⁵ Vidi dok. br. 38.

atiag u Slatinu, ostavivši na bojnopolju 2 mrtva, dok je ostalih 30 uspeo da odvuče sobom

Plen:

2 puške.

Neprijateljski gubici:

32 mrtva.

Neprijateljski gubici:

2 mrtva.

U ovoj borbi i rukovodioci i borci pokazali su se dobri i poletni, ali, je bio bataljon malobrojan, da bi mogao naneti neprijatelju još veće gubitke i da bi uspeo da izvuče plen.

5. I. 1944. Četa „Matija Gubrc“, iz sastava Posavskog odreda, sačekala je na pruzi Banova Jaruga—Poljana (sekcija Pakrac 1:100.000) 40 domobrana Gorskog zdruge i prisilila ih na povlačenje. Kako je četa malobrojna i mlada, to nije znala iskoristiti svoj uspeh.

Gubici neprijatelja:

4 mrtva.

5/6. I. 1944. Jedinice Posavskog odreda porušile su železničku prugu Banova Jaruga—Pakrac (sekcija Pakrac).

Srušeno:

2.500 metara pruge i tt. veza.

DIVERZANTSKI BATALJON

1. I. 1944. Presečene su šine na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd kod sela Paklenice (sekcija Pakrac 1:100.000) na dva mesta i postavljene nagazne mine kod sela Borovac, koje je neprijatelj pronašao i odneo.²⁶

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

šef operat. oteka
major,

Komandant:
pukovnik,

²⁶ Vidi dok. br. 146.

UKUPAN PREGLED AKCIJA

koje su izvršile jedinice VI. Korpusa NOV i POJ u vremenu od 1. do 10. I. 1944, kao i one pre ovog vremena, a za koje još nije podnet pismeni izveštaj.

Zaplenjeno:

- 1 laki bacač
- 1 laki mitraljez
- 2 puškomitraljeza
- 57 pušaka
- 3 šmajsera
- 5 pištolja
- 4 bombe
- 45 lakih mina
- 4150 metaka
- 1 telefon
- 2 kola
- 10 konja
- 15 goveda
- nešto sanitetskog materijala i odela i obuće.

Neprijateljski gubici:

- 127 ubijenih, veći broj ranjenih i
- 39 zarobljenih.

Naši gubici:

- 14 mrtvih
- 21 ranjen.

Uništeno:

- 6 kamiona
- 1 motocikl
- 2 tenka
- 1 lokomotiva
- 3 vagona

Srušeno:

- 8.150 m pruge
- 28.500 m tt veze
- 9 preseka šina.

ški bacač. Ovo uporište dobro je utvrđeno. Oko ovog uporišta nalazi se bodljikava žica.

Naša divizija dobila je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište u Oštarijama.

Napadu naše divizije sadejstvovati će: IX Slovenačka brigada vršeci fingirani napad na Ogulin sa pravca od Sv. Petra⁴; Karlovački odred, koji će dejstvovati na neprijateljske komunikacije Generalski Stol—Duga Resa, te Plaščanski Odred, koji će pojačati našu II Brigadu u izvršenju njenog zadatka.

Za izvršenje gornjega zadatka:

N A R E Đ U J E M O :

I Brigada: Izvršiti će 11 ovog mjeseca u 6.30 časova napad na neprijateljsko uporište u Oštarijama.⁵ *Plan napada:* Sa dva bataljona (svaki bataljon ojačan sa 1 protukol. topom i 1 brdskim topom 65 mm.) napasti na uporište sa sjeverne strane od pravca Gornje Selo i Mihaljević Selo. Sa jednim bataljonom napadati pravcem Josip Dol—Oštarije. Ovaj bataljon ojačati sa 1 protukol. topom i 2 brdska topa 75 mm. Jedan bataljon postaviti na položaj Stabarnica sa zadatkom zatvaranja pravca Ogulin—Oštarije. Ovaj bataljon ojačati sa 1 protukol. topom i 1 protiv-avionskim mitraljezom. Isti bataljon porušiti će most na rijeci Mrežnici kod Sa'opek Sela.

Komandno mjesto Štaba brigade kod dva bataljona koji napadaju sa sjeverne strane.

II Brigada: Zatvoriti će pravac Generalski Stol—Oštarije i spriječiti neprijatelju svaki pokušaj prodora u pravcu Oštarija.⁶ Izvršenje zadatka koordinirati sa Karlovačkim odredom koji će dejstvovati na neprijateljske komunikacije Generalski Stol—Duga Resa sa pravca s. Lešće i s. Lipa.

Vidi dok. br. 68 u ovoj knjizi i izvještaj Štaba Osamnaeste slovenačke divizije Glavnom štabu NOV i PO Slovenije od 7 siječnja 1944 god. u arhivi Muzeja NOB u Ljubljani.

⁵ O rezultatima napada vidi dok. br. 48, 68, 158 i 159.

⁶ Vidi dok. br. 48.

1 protiv-avion. mi-
traljez

Plan osiguranja: Sa dva bataljona neposredno zatvoriti pravac cesta Generalski Stol—Tounj, posjedajući zato položaje oko Donjih Dubrava. 2 bataljona držati u rezervi na najpogodnijem mjestu.

2 bataljona Plaščanskog odreda postaviti na desno krilo svoga rasporeda oko Mašnika.

Komandno mjesto Štaba brigade s. Rebići.

III Brigada:
Sastav:
4 strelj. batalj.
2 prot. kol. topa
4 teška bacača

Zatvoriti će pravac Ogulin—Oštarije i spriječiti neprijatelju svaki pokušaj prodora u pravcu Oštarija.⁷

PZar. osiguranja: Sa 2 bataljona posjesti položaje k. 321, k. 318 uključno cesta Oštarije—Ogulin. Jedan bataljon postaviti na položaj Kopanik (k. 466\ k. 458 (Čokolka) sa zadatkom da vrši fingirani napad na neprijateljsko uporište u Ogulinu. Istom bataljonu pridodati jedan teški bacač za dejstvo na Ogulin.

Brigada će održavati vezu sa IX Slovenačkom brigadom, koja će vršiti fingirani napad sa pravca Sv. Petar—Ogulin.

Komandno mjesto Štaba brigade kod vaktarnice na pruzi Ogulin—Oštarije.

Jedan bataljon brigada će ostaviti u rezervi.

Svoje određene položaje brigada ima zaposjesti najdalje do 5.30 časova — 11 ovog mjeseca.

U toku noći 10/11 ov. mj. brigada će izvršiti rušenje pruge Oštarije—Ogulin, s tim da se pruga sruši što b'že ka Ogulinu. Isto tako minirati cestu i prugu ispred porušenog dijela, a na cesti još napraviti prepreke.

Brdski divizion
Sastav:
1 bat. poljskih
topova 75 mm,

Brdsku, bateriju 65 mm. i 2 brdska topa 75 mm. uputiti u sastav I brigade.
Poljsku bateriju i dva brdska topa 75 mm. zadržati u s. Munjavi, gdje će dobiti

⁷ Napadutoj posadi u Oštarijama nije upućena pomoć iz Ogulina. Vidi dok. br. 68.

1 bater. brd. topova 75 mm,
1 bater. brd. topova 65 mm.

daljnje zadatke. O izbijanju u s. Munjavu hitno obavijestiti Štab divizije.

Haubički divizion:
Sastav:
3 haubice 100 mm.
1 Merzer 150 mm.

Plasirati će se na jugozapadnim padinama k. 421 (Sv. Katarina). Za Merzer 150 mm. odabrati najpogodnije mjesto odakle će moći tući Oštarije. Na određene položaje divizion ima izaći najdalje do 5.30 čas. — 11 ov. mj. Zadatak — artiljerijska priprema napada.

Veza:

Veza će se održavati po priloženom planu veze. Pored telefonske veze organizovati i relejnu vezu pješacima i konjanicima .

Sanitet:

Divizijsko zavojište sa hirurškom ekipom biti će u s. Munjava. Divizijska prihvatna bolnica biti će u Radošovići selu. Brigadni sanitet treba da se pobrine za dovoljan broj kola za prevoz ranjenika.

Ishrana:

I i II brigada moraju pripremiti i snabdjeti borce sa jednim obrokom suhe hrane. Prije polaska na izvršenje zadatka borcima obavezno dati toplu hranu. Ukoliko bi operacija duže potrajala, organizovati kuhanje hrane i dotur iste na položaje pomoću brdskih kazana.

Evakuacija plijena i zarobljenika:

Sav plijen evakuisati u divizijsku intendanturu u s. Munjava. Zarobljenike ne presvlačiti i evakuisati ih za Josipdol.

Znaci raspoznavanja i ugovoreni znaci:

Znaci raspoznavanja za noć 10/11 **zvono** — **zvečaj**, a za noć 11/12 **metak** — **Mrežnica**.

Ugovoreni znaci za dan: poziv mahanjem kapom iznad glave, a odgovor dicanje puške vertikalno u vis tri puta.

Komandno mjesto:

Štab divizije za vrijeme operacija biti će na k. 421 (Sv. Katarina), kuda sve izvještaje slati.

Napomena: 1) Sve jedinice koje se nalaze na osiguranjima trebaju fortifikacijski organizovati i maskirati svoje položaje.

Tako tako treba sva automatska oruđa kao i teža pješadijska artiljerijska oruđa dobro utvrditi. Sve starešine prokontrolirati će da li su izvršeni predviđeni fortifikacijski radovi i ukoliko nisu izvršeni uzimati će se odgovorni drugovi na odgovornost.

2) I brigada ponijeti će sa sobom škare za sječenje žice, isto tako pripremiti i drugi alat i materijal za sječenje žice.

3) Sve izrađene prepreke i minska polja treba obavezno braniti vatrom.

4) Pokrete i razvođenje trupa vršiti u što većoj tajnosti.

5) Izvještaje slati što češće. Naročito ovo saopćiti nižim rukovodiocima, koji u tome redovito griješe.

6) Prilikom svoga odlaska iz Ogulina, Nijemci su postavili dosta nagaznih mina⁸, koje obično postavljaju po živicama u blizini puteva. O ovome obavijestiti sve naše borce.

7) Prijem zapovijesti potvrditi.

- SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

A.⁹ Backović

(M.P.)¹¹

Komandant-potpukovnik:

M.¹⁰ Šumonja

Dostavljeno:

Štabu IV Korpusa NOVJ na uvid

Štabu I, II i III Brigade,

Brdskom divizionu,

Haubičkom divizionu,

Referentu saniteta VIII Div.,

Načelniku intendature,

Štabu Karovačkog partiz. odreda.

10 januara 1944 g. u 11 časova.

⁸ U Ogulinu se do početka prosinca 1943 god. nalazio Treći bataljon 670 puka 371 pješadijske divizije. Poslije operacije „Panter“ na Baniji i Kordunu (od 7 do 23 prosinca) i operacije „Božić-Bata“ (od 25 do 28 prosinca 1943 god.) bataljon je u sastavu Divizije napustio područje Hrvatske. Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 28, 90, 125, 140, 148, 153 i knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4—2, k. 119/1.

⁹ Aleksandar

¹⁰ Miloš

¹¹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 33<

DIREKTIVA ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OSMOG
KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 10 SIJEČNJA 1944 GOD
PODREĐENIM JEDINICAMA ZA DEJSTVO U SJEVERNOJ
DALMACIJI I LICI¹

GLAVNI ŠTAB NOV i PORi
Broj 334 dne 23. I. 1944

DIREKTIVA BROJ 12

Štaba XIX Divizije NOV Jugoslavije od 10 januara 1944 god.
Sekcije: Zadar, Novi Grad, Zirje, Šibenik, Knin
razmjer 1:100.000

Stanje kod neprijatelja: Prema posljednjim podacima neprijatelj je poslije završene ofanzive na sjevernu Dalmaciju³ zadržao manje garnizone duž obale u cilju spriječavanja saobraćaja sa otocima, kao i radi mobilisanja bande po okolnim selima.

U Zadru nalazi se 146 regimenta 112 divizije u jačini od 2500 ljudi.⁴

Biograd jedna kompanija od 160 Nijemaca i 20 Talijana sa jednim topom.

Pirovac 150 Nijemaca sa 60 bicikla i 2 topa.

Tijesno 150 Nijemaca sa 3 topa.

Vodice 200 Nijemaca u istočnom dijelu mjesta.

Zaton 100 Nijemaca sa nepoznatim naoružanjem.

Skradin i okolna sela oko 400 ustaša, domobrana i četnika i malo Nijemaca.

Mokro Polje oko 120 Nijemaca.

Obrovac 150 Nijemaca i oko 50 bande.

Karin jedna kompanija Nijemaca.

Smilčić 80 četnika, Kašić 20 četnika, Pridraga 100 ustaša, Biljane 23 četnika, Kruševo 35 ustaša, Nadin 200 bande, Kula

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 25/1, k. 111.

² Četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske. Ovaj primjerak direktive Divizija je dostavila neposredno Glavnom štabu na uvid.

³ Riječ je o ofanzivi koju su dijelovi njemačke 114 lovačke divizije preduzeli početkom prosinca 1943 god. na područje Bukovice. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 22, dok. br. 49.

⁴ Na području Zadra bio je tada razmješten 891 grenadirski puk njemačke 264 pješadijske divizije. (Podaci iz arhive Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2—4 i 5—4, k. 74.)

Atlagića 180 bande. Korlat 116 novomobilisane bande, Lisičić 80 ustaša.

Benkovac dvije čete Nijemaca, 300 ustaša, 180 četnika.

Zemunik 420 ustaša. Zemunik aerodrom 100 Nijemaca.

Gornji Zemunik 20 ustaša.

preko 1 četa Nijemaca, Tkon jedna četa Nijemaca.

Na liniji Knin—Zrmanja—Gračac—Srb jača koncentracija Nijemaca i četnika.

U toku 8 ov. mj. neprijatelj⁵ je napustio Obrovac sa 60 do 100 motornih vozila u pravcu Gračac—Lovinac, dok je posadu u Obrovcu preuzela posada Nijemaca iz Zadra u jačini 100 do 900 vojnika. Neprijatelj se sprema i pakuje za pokret iz Obrova.⁶

Neprijatelj saobraća: komunikacijama Zadar—Biograd—Šibenik, Zadar—Benkovac—Karin—Obrovac, Zadar—Smilčić—Karin—Obrovac—Gračac i Obrovac—Lovinac, Knin—Otrić—Zrmanja—Srb—D. Lapac i Otrić—Gračac—Lovinac—Gospić.

Može se očekivati da će neprijatelj smijeniti sadašnje jedinice u okolini Zadra sa nekim novim i' da će smanjiti posadu garnizona. Zatim opaža se koncentracija oko Pađena, koja ima cilj ponovno zauzimanje i zaposjedanje Kistanja.⁷ Koncentracija na liniji Knin—Zrmanja—Srb⁸ služi za osiguranje saobraćaja na toj liniji a i kao rezerva za eventualno potrebno dejstvo prema obali. Neprijatelj raspolaže sa kamionima u sjevernoj Dalmaciji i to u manjem broju, dok na liniji Knin—Srb raspolaže sa jednom motorizacijom, oklopljenim kolima itd. Moral kod neprijatelja je slab, naročito pješadije u borbi bez sadejstva artiljerije i oklopnih vozila. U odbrani organizovanih položaja i naseljenih mjesta su uporni.

Naše snage: Na ovom sektoru nalazi se V., VI. i VII. Dakn. brigada, I. prekomorska Brigada⁹ i Grupa odreda za sjevernu Dalmaciju¹⁰ (5 bataljona).

⁵ i ⁶ Odnosi se na povlačenje njemačke 114 lovačke divizije iz Dalmacije u Italiju. Opširnije o tome vidi dok. br. 91 i 101.

⁷ Neprijatelj je zauzeo Kistanje 23 siječnja. Vidi dok. br. 117.

⁸ Ovu komunikaciju osiguravali su dijelovi 373 legionarske divizije. (Podatak iz arhive Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 17/2, k. 74 A.)

⁹ Naredbom Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije ova brigada je povučena iz sjeverne Dalmacije pa je došlo i do izmjena u ovoj direktivi. Peta brigada pored dobivenih zadataka morala je (sa dva bataljona) preuzeti zadatke Prve prekomorske brigade. Vidi dok. br. 5—1, k. 111 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

¹⁰ U njenom sastavu bili su: Kninski i Sjevernodalmatinski NOP odred. Vidi dok. br. 17—13, k. 1009 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Naš zadatak je: uništenje četnika i ustaša i domaćih bandi likvidiranje manjih neprijateljskih uporišta, postavljanje zasjeda i onemogućavanje saobraćaja neprijatelju, rušenje i prečavanje komunikacija i osiguranje veze sa otocima.

Za izvršenje prednjeg

NAREĐUJEMO:

- V. dalm. brigada** Ofanzivno će djelovati na bandu između Zemunika, Benkovca i Novog Grada, razoružavajući bandu i mobilizujući je. Najprije likvidirati selo Lisičić¹¹, a zatim iznenadnim djelovima, selo Smilčić¹² i ostala uporišta određene prostorije. Pored toga postavljati zasjede saobraćaju njemačkih kamiona između Zemunika—Benkovca, Benkovca—Biograda, Benkovca—Karina.
- VI. dalm. brigada** Će ofanzivno djelovati i zasjedama onemogućavati neprijatelju saobraćaj na linijama Obrovac—Karin, Obrovac—Gračac, Obrovac—Lovinac (sa jugozapadne strane Velebita). Zatvoriti će pravac Obrovac—Zegar aktivnom odbranom. U koliko neprijatelj napušta Obrovac, odnosno istog drži sa manjom posadom, nastojati zauzeti to uporište i porušiti most preko Zrmanje. Stalnim zasjedama na dodijeljenim pravcima ometati i nanositi neprijatelju što više gubitaka u ljudstvu i materijalu. Po potrebi sa jednim ili dva bataljona sadejstvovati sa V. Dalm. brigadom pri likvidaciji pojedinih uporišta oko Benkovca, odnosno Karina.¹³
- VII. dalm. brigada**¹⁴ Djelovaće na liniji Gračac—Bravno s tim da postavlja zasjede duž komunika-

¹¹ O rezultatima napada vidi dok. br. 56.

¹² Napad na ovo mjesto nije izvršen. Vidi bojnu relaciju Štaba Devetnaeste divizije pod br. 1—4, k. 1009 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

¹³ Vidi dok. br. 1—4, k. 1009 u arhivi Vojnog istoriskog instituta (Bojna relacija Devetnaeste divizije).

¹⁴ Ova brigada bila je tada pod komandom Operativnog štaba za Liku. Vidi dok. br. 13.

- I prekomorska brigada cija Gračac—Obrovac, Gračac—Popina, Srbski Klanac—Srb—Prisika.¹⁵ Osiguravaće prihvata materijala i trupa sa otoka na prostoriji Pakoštane—Stankovci. Pored toga zasjedama na komunikacijama Biograd—Pakoštane—Pirovac—Vodice, Pirovac—Pakoštane, Pirovac—Tijesno, Tijesno—Vodice, Vodice—Zaton da onemogući neprijatelju saobraćaj na ovim komunikacijama, kao i patroliranje van garnizona.
- Grupa SDP odreda Najhitnije će pristupiti reorganizaciji grupe prema Naredbi br. 18/44¹⁶, a zatim angažovati Kninski odred prema Rujištu, Mokrom Polju, Erveniku, Turovcu i Popini, radi postavljanja zasjeda i hvatanja veza sa jedinicama oko Grahova. Sjevernodalmatinski odred upotrebiti za mobilizaciju i prikupljanje dezertera i vršenje manjih akcija i to Zadarski bataljon sa V. Dalm. brigadom, Vodički bataljon sa prekomorskom brigadom, a Bukovički bataljon na liniji Pađene—Kistanje. Ovi bataljoni¹⁷ u operativnom pogledu spadaće pod brigade na čijem se sektoru dejstva nalaze i iste će ih upotrebljavati povremeno radi zatvaranja pojedinih pravaca ili sadejstva u akcijama, inače im omogućiti slobodan rad na mobilizaciji i prikupljanju dezertera.
- Izvođenje akcija Pošto neprijatelj raspolaže malim brojem pješadije, to se većinom služi cestama, odnosno upada u pojedina sela u cilju pljačke i patrolira obalni pojas kad je siguran u odsutnost naših jedinica. Prebacivanje iz pojedinih garnizona u garnizone vrše kamionima, često bez pratnje oklopnih vozila. Obzirom na sve ovo, koristiti zasjede kao i iznenadne akcije daleko od sjedišta

¹⁵ O ovim dejstvima vidi dok. br. 96 u ovoj knjizi i dok. br. 2—15, k. 1237 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

¹⁶ Vidi dok. br. 17/13, k. 1009 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

¹⁷ Iz sastava Sjevernodalmatinskog NOP odreda

svojih jedinica, kako bi se postiglo iznenađenje. Ovo naročito pri akcijama na uporišta ustaša, četnika i ostale bande Akcije izvoditi iznenada sa većim naraštrima i uz punu konspirativnost.

Komunikacije kao i sve objekte na njima neprestano rušiti i barikadirati, a na komunikacijama sa jačim saobraćajem kombinovati zasjede sa nagaznim minama, koje u punoj mjeri koristiti i postavljati. Pri postavljanju nagaznih mina, obratiti najveću pažnju na dobro maskiranje mjesta postavljenih mina. Zasjede postavljati sa što dubljim rasporedom i sa rezervom koju umješno upotrebljavati na najslabiju točku, koja se kod neprijatelja ukaže. U slučaju potrebe sadejstva V. i VI. Dalm. brigade, ovo će regulisati major Popović¹⁸, član Štaba ove divizije.

U punoj mjeri iskoristiti prateća oruđa, a naročito protikolska oruđa koja upotrebljavati i protiv kamiona. Pod svaku cijenu nastojati da ova oruđa budu u stalnoj upotrebi radi korisnosti istoga i radi vježbe posade, jer se do sada iz raznih uzroka uopšte nisu iskoristile.

Veza

Sve jedinice ovom štabu slaće dnevno dva izvještaja, a po potrebi i više.

V. brigada održavaće vezu sa prekomorskom i VI. brigadom i Zadarskim bataljonom.

VI. brigada održavaće vezu sa V. i VII. brigadom i Grupom SDP odreda. Prekomorska brigada održavaće vezu sa Grupom SDP odreda i V. brigadom.

Svi štabovi brigada na terenu na kojem se nalaze nastoiaće da pronađu najmanje po jedan motorbicikl za kurisku službu i što više bicikla.

Pod svaku cijenu sa ovim štabom i susjednim jedinicama uspostaviti što bržu i stalniju vezu.

¹⁸ Tomica

nja

Važe izdati od štaba ove divizije i dostavljeni jedinicama.

Sve jedinice organizirati će ishranu sa svog sektora, s tim da pod svaku cijena borci moraju imati dobru hranu i redovno snabdijevanje. I. Prekomorska brigada suhu hranu sa kojom raspolaže sačuvati će za dalji pokret.

Mjesto štaba

Štat divizije nalaziće se u selu Dobropoljci. Štabovi brigada i Štab grupe izvjestiće nas o mjestu svojih štabova.

Zarobljenici i zapljena

Sve zarobljenike upućivati u ovaj štab radi preslušanja. Plijen upotrebljiv za jedinice zadržavati, a ostalo sa spiskom ukupnog zaplijenjenog materijala slati u ovaj štab.

Prijem ove direktive potvrditi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar **Babić** s.r.

Komandant-potpuko vnik:
M.¹⁹ Šakić s.r.

Dostavljeno
na znanje:

Štabu VIII korpusa NOV Jugoslavije,
Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske,
Operativnom štabu za Liku.

Na postupak:
Štabu V., VI., i VII. Dalm. brigade,
Štabu grupe SDP odreda i
Štabu I. Prekomorske brigade NOVJ

Da je prepis vjeran originalu, ovjerava

Nače'nik Štaba:
Toni²⁰ Biočić

(M. P.)²¹

¹⁹ Mićun
Ante

²¹ Okrugli pečat: Štab Devetnaeste sjevernodalmatinske divizije NOV i PO Hrvatske.

BR. 34

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 10 SIJEČNJA
1944 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJA
O REZULTATIMA ČIŠĆENJA CETINSKE DOLINE OD ČET-
NIKA¹**

STAB XX DIVIZIJE NOV. I POJ.
10. januara 1944 god.
Br. 3/44 god.
Položaj

ŠTABU VIII KORPUSA NOV. JUGOSLAVIJE

Položaj.

Dostavlja se operativni izveštaj o borbama oko Vrlike u vremenu od 22 do 28 decembra 1943 godine.

Prema dobivenom zadatku² jedinice ove divizije i to: VIII brigada, jedan bataljon IX brigade sa Dinarskim Odredom, a u saradnji sa Mosorskim imali su zadatak da 22.XII otpočnu čišćenje Cetinske doline i potisnu četničke odrede na sektoru Maljkovo — Otišić—Koljani—Garjak—Cetina—Kijevo—Vrlika Gor. i Donj. Maovice.

Raspored snaga prema priloženoj izdatoj zapovesti je bio sledeći:

Sekcija Split 1 : 100.000

VIII brigada otpočela je napad 22.XII u 9 časova i to: III bataljon sa zadatkom da nastupa u pravcu Jelenjak—Razvale Otišićke i Maovičke, te da zaposedne Mačju Gredu i likvidira neprijateljsku posadu u Podosoju, a po likvidaciji neprijatelja u Otišiću i Koljanima očistiti Mačju Gredu i da zauzmu položaj na Golom Brdu; I bataljon sa pravca Milošina—Razvale Maovičke—podnožje Mačje Grede na k. 623, te da likvidira neprijateljsku posadu kod Vukovića mosta i zauzme položaj na Mačjoj Gredi; II bataljon sa pravca Razvale Otišićke—selo Otišić da nastupa sa desnim krilom u pravcu Otišićke crkve, a sa levim od Stoislavljevića prema Mačjoj Gredi, IV bataljon preko Razvala Otišićkih na selo Otišić sa bataljonom IX brigade po zauzeću Mačje Grede i Golog Brda od strane III i I bataljona

¹ Original, pisan na mašini, latinicom nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/2, k. 1029.

* Vidi dok. br. 1.

da se stavi na raspoloženje Intendantu divizije radi prikupljanja pljena i konfiskacije.

Bataljon IX brigade u toku 22.XII izvršio je čišćenje sela Maljkovo i Gor. Otišić i potiskivao neprijatelja koji se je uz borbu povlačio u pravcu sela Koljani, te je u 14.30 časova stigao pred Vukovića most.

Mosorski Odred dobio je zadatak da očisti i zaposedne selo Maovice, kao i da osigura levo krilo naših snaga.

Nasuprot ovih naših snaga nalazili su se četnički odredi u jačini oko 500 boraca.

Po izdatoj naredbi nisu postignuti rezultati iz sledećih razloga:

a) Mosorski Odred koji je trebao očistiti selo Maovice nije prikupio svoje snage i time je naš levi bok ostao nezaštićen.

b) Zamenik komandanta VIII brigade, koji je rukovodio operacijom sa III i I svojim bataljonom iz razloga pod a) izmenio je njihov pravac kretanja i naredio III bataljonu da napada preko Razvala Otišićkih i spustio ga ka selu Stoisavljević mesto u pravcu Mačje Grede.

c) I bataljon je ostavio na Razvalama Otišićkim i Maovičkim da štiti naše levo krilo i osigura zaleđe jedinicama, koje operišu prema Otišiću.

Po spuštanju jedinica u selo Otišić borba se razvila sa neprijateljem u vremenu od 11 do 16 časova u toku 22.XII. Treći bataljon VIII brigade isterao je neprijatelja sa Mačje Grede i istu zaposeo, ali se je neprijatelj brzo prikupio i izbacio jednu četu istog bataljona sa ovog položaja.

Neprijatelj držeći Golo Brdo i Mačju Gredu iskoristio je nastalu šupljinu između I i III bataljona te maglu, te se kroz ovu šupljinu provukao između I i III bataljona, udario sa levog boka naš III bataljon, a sa prikupljenim snagama preko Mačje Grede i sa Koljana napao naš II bataljon prisilivši ga na povlačenje.

Prilikom protivnapada od strane neprijatelja jedinice VIII brigade povlačile su se u paničnom begstvu, tako da je III bataljon u svome odstupanju ostavio neprijatelju 1 teški mitraljez jer je posada istog u borbi ubijena i ranjena, a tom prilikom zarobljena su tri kurira, koji su ovom bataljonu prenosili naređenja, 3 borca su poginuli, 5 ih je ranjeno, 6 je drugova nestalo. II bataljon je imao 3 mrtva i 4 ranjena druga, a I bataljon nije imao gubitaka.

Bataljon IX brigade usled situacije nastale kod jedinica VIII brigade bio je prinuđen da se povuče u selo Zasiok uz gubitak od 3 druga lakše ranjena.

Neprijateljski gubici iznose više mrtvih i ranjenih, a lo četnika je zarobljeno sa jednim komandrom četničke čete.

Komandovanje od strane štabova bataljona i nižih rukovodioca podbacilo je, a komandanti i komandiri nisu držali predređeno ljudstvo čvrsto u ruci. Veza i saradnja između brigada i jedinica su bile slabe, a naročito ljudstvo III brigade rasturilo se po selima, te su zanemarili svoju dužnost.

IV bataljon VIII brigade koji se spustio u selo Otišić rasuo se po kućama i ljudstvo se kroz 2 sata nije moglo prikupiti ma da je ovaj bataljon po naređenju štaba brigade imao priteći u pomoć III bataljonu radi čišćenja Mačje Grede. Štab brigade nije dobivao izveštaje od svojih bataljona, te nije mogao rukovoditi borbama.

U ovakvoj situaciji noću između 22 i 23.XII, II i III bataljon VIII brigade povukli su se zajedno sa bataljonom IX brigade u selo Zasiok, IV bataljon je ostao u selu Otišiću bez veze sa ostalim jedinicama, a I bataljon na svom položaju.

Moral boraca pred samu borbu bio je slab, jer su naročito borci VIII brigade goli, bos, promrzli zaostajali po kućama da se ogreju i odmore.

Nijedna se jedinica u ovoj borbi nije vidno istakla.

Usled ovog neuspeha Štab ove divizije, čim se ljudstvo odmorilo i prikupilo izdao je 24.XII novu zapovest³ sa zadatkom da se još jednom pokuša očistiti Cetinsku dolinu i prema priloženoj zapovesti naredio ponovnu akciju za 26.XII u podne i to:

X brigada sa celokupnim svojim snagama angažovati će se u ovom napadu: sa 2 bataljona od pravca Pribude—Kamensko—Klačina—Sovro—Razvale Maovičke napasti će selo Maovice te produžiti za Vrliku; sa jednim bataljonom napasti će Mačju Gredu, zatim Koljane, a sa drugim bataljonom izbiti će na Golo Brdo i napasti Podosoje.

IX brigada sa svoja 2 bataljona angažovati će se sa jednim bataljonom sa Jelenjaka, napasti će Gor. Otišić, a sa drugim bataljonom sa Razvale Otišičke na Donji Otišić i odatle produžiti na Mačju Gredu i Golo Brdo, te potpomoći X brigadu.

VIII brigada sa jednim bataljonom napadaće pravcem Maljkovo čisteći frontalno Otišić između Svilaje i Cetine i dalje potpomagati IX brigadu.

Dinarski Odred sa manjim snagama napasti će Vukovića most, vezati neprijateljske snage na Koljanskoj glavici, i glavninom napasti će Ježević, te Vinalić i Garjak, a sa jednim delom preko Suvog polja ka Cetini.

³ Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 116.

Mosorski Odred ima da zatvori cestu Drniš—Vrlika i spreči intervenciju neprijatelja sa te strane, isturivši obezbeđenja u pravcu Kuka i Kuniće.

Mosorski Odred vršiti će pritisak iz Pribude u pravcu Svilaje i osigurati na taj način zalede našim snagama.

Od neprijateljskih snaga u ovoj borbi učestvovali su Vrlička brigada na čelu sa Ivom Jankov, Ustaška milicija i jedan odred Njemaca i četnički odred „Cućuza“ — svega 700 četnika, 300 milicionera i 200 Njemaca.

Prema prednjoj zapovesti naše jedinice otpočele su akciju tačno u 12 sati.

Bataljoni X brigade u 12 sati su se skoncentrisali kod Razvala Maovičkih i odatle u streljačkom stroju krenuo je I i II bataljon ka Maovicama, a III i IV bataljon prema Golom Brdu i Mačjoj Gredi. Nastupanje je bilo neopaženo tako, da je neprijatelj bio iznenađen i u panici je napustio Maovice, te se povukao na k. 808, Pleča i k. 630, odakle davao otpor.

Na Mačjoj Gredi nalazili su se manji neprijateljski delovi koje je III bataljon ove brigade izbacio na juriš. Borba na označenim položajima i na Gradini trajala je do 18 časova.

I bataljon X brigade 26.XII oko 18 časova povukao se bez naređenja u Svilaju, te brigada za njega nije znala sve do 27.XII u 11 sati.

Noću u 24 sata izdato je naređenje II i III bataljonu da zauzmu vanjske odbrambene položaje Vrlike. Radi nesnalaženja i nepoznavanja terena II je bataljon kasno zauzeo Pleča, k. 808, a III je bataljon zauzeo k. 630. Patrola koja je određena da uhvati vezu sa I bataljonom ustanovila je da se neprijatelj povukao u samu Vrliku. II bataljon je zauzeo Pleča i tamo se je susreo sa neprijateljskim snagama.

Uvidevši našu neaktivnost neprijatelj je skoncentrisao 27.XII u jutro jače snage (oko 400 od kojih 200 Njemaca), te poduzeo kontranapad na položaj X brigade. Borba je bila uporna i jaka, te je neprijatelj par puta vršio napad i jurišao na položaje II i III bataljona i uspio je potisnuti III bataljon na susednu kotu kod k. 630, a drugi bataljon na Maovičku gradinu i k. 808. Uvidevši upornost naših boraca neprijatelj se je 27.XII noću povukao u Vrliku, koju je odmah i napustio. U 22 sata III bataljon ušao je bez borbe u Vrliku u kojoj je ostao kao posadni bataljon.

Dva određena bataljona IX brigade krenu'li su 26.XII u 5 sati iz Milešine preko Svilaje za Razvale Otišičke, odakle su u 12 sati izvršili napad na neprijatelja u selu Otišić. Posle 2 sata borbe uspeli su proterati neprijatelja iz sela Otišića i do

15 sati zaposeli su Golo Brdo i Mačju Gredu, te na taj način smenili bataljone X brigade koji su bili zauzeli te položaje.

26.XII na večer sa jednim bataljonom napadnut je neprijatelj⁴ u Donjem Podosoju, odakle su ga proterali. U 22 sata produžili su napad u selu Garjaku gde je neprijatelj dao žilav otpor, te su ga uz pomoć minobacača odatle proterali i uz borbu gonili preko Vinalića do Kosora.

27.XII jedinice IX brigade zadržale su se na Golom Brdu, Garjaku i Vinaliću i odatle noću sa jednom četom krenuli na Kosore, odatle proterali neprijatelja u pravcu Civljane i odatle sa jednim bataljonom i sa preostale 2 čete II bataljona u zajednici sa jedinicama X brigade krenuli na Vrliku, koju je neprijatelj već bio napustio.

28.XII u 12 časova IX brigada sa jednim bataljonom napala je neprijatelja u selu Civljane i posle dvočasovne borbe potisla neprijatelja iz grupe kuća u kojima su se učvrstili i jurila na ostali deo sela. Neprijatelj koji se zadržao u gornjim kućama na padini Kozjaka otvorio je žestoku vatru na levo krilo i ugrozio jednu četvu III bataljona, te se je ova morala povući na prihvatni položaj.

VIII brigada sa jednim bataljonom je sadejstvovala delovima IX brigade u čišćenju sela Otišić. Ovaj bataljon je nastupao frontalno prema selu Otišiću i uz reku Cetinu. Ovaj bataljon nije naišao na ozbiljan otpor neprijatelja, jer dejstvom naših jedinica od Svilaje neprijatelj se je naglo povlačio prema Vrlici. Posle čišćenja Otišića 26.XII ovaj bataljon je stavljen na raspoloženje Intendanturi divizije radi konfiskacije.

Ostala tri bataljona ove brigade nalazila su se na položajima prema Sinju—Bilom Brigu i Vagnju radi sprečavanja kakve intervencije sa te strane. Ovi bataljoni nisu imali borbe u toku ovog zadatka.

Dinarski Odred po dolasku u Vukovića most sa manjim snagama produžio je sa glavnom za Ježević gde je naišavši na neznatan otpor neprijatelja uspio da uđe u Ježević dok se je neprijatelj povukao u Modre Grede i tamo ostao potpuno pasivan. Glavnina ovog odreda produžila je u toku 28.XII u pravcu sela Cetina gde su male grupice četnika davale otpor.

Mosorski Odred u toku 27.XII zatvorio je cestu Drniš—Vrlika i Drniš—Muć — na padinama Svilaje prema Muću, te je u toku dana zadržao dve kolone koje su se kretale u pravcu Muća i koje su ostale pasivne, pošto je ovaj odred razbio jednu kolonu Nijemaca koji su iz Drniša kretali cestom prema Vrlici i odbacio ih natrag i time ih onemogućio da priteknu u pomoć ugroženim snagama u Vrlici.

⁴ Odnosi se na četnike Dinarske divizije.

Mosečki Odred u ovoj akciji saradivao je sa Mosorskim Odredom te zadržavao kolone koje su se kretale iz pravca Muća [iste prinudio da ostanu pasivne.

X brigada u ovoj akciji postigla je i izvršila je određeni zadatak te u ovoj borbi oduzela neprijatelju 1 laki bacač, 1 puškotromblon i nešto municije i sprema. Sa naše strane nije bilo gubitaka u oružju i sprema.

Gubici neprijatelja iznose 15 mrtvih i nekoliko ranjenih.

Jedinice X brigade imale su 9 mrtvih i 14 ranjenih, među kojima su ranjeni komandir Jovo Štrbac i politkomesar čete Vrdoljak Ivo. Utrošeno je 6.000 kom. metaka i 8 minobacačkih granata.

Držanje boraca X brigade bilo je osrednje. Držanje rukovodioca I, II i IV bataljona nije zadovoljavajuće. Najviše se je istakao primernim držanjem u ovoj borbi III bataljon ove brigade, štab bataljona i komandant poručnik Belić Vinko.

IX brigada u ovoj akciji izvršila je svoj zadatak dosta dobro, ali je i kod jedinica ove brigade zapažena nedovoljna aktivnost u brzom gonjenju neprijatelja i iskorišćavanju situacije već neko odugovlačenje uz neodlučnost. Ova je brigada imala 7 mrtvih drugova, 18 ranjenih i 6 nestalih, te je izgubila 6 italijanskih pušaka koje su neprijatelju pale u ruke. Jedinice ove brigade zarobile su 5 milicionera, a neprijatelj je imao 15 mrtvih i veći broj ranjenih.

U ovoj brigadi nije bilo rukovodioca, koji su se vidno istakli u borbi.

Bataljon VIII brigade vršio je sporednu ulogu u ovoj akciji, te usled toga što je imao veće gubitke u prvoj fazi ove bitke, o čemu je istaknuto u prednjem delu ovog izveštaja bio je dodeljen Intendanturi divizije radi konfiskacije.

Dinarski Odred nije bio na visini svog zadatka, te se izvlačio iz borbe, izgovarajući se da nema dovoljno municije i nije dao sve od sebe, te se je slabo angažovao u akciji.

Ostali su Odredi izvršili svoj zadatak savesno.

Odluke i izdate zapovesti bile su realne.

Rukovođenje i upravljanje borbom bilo je dosta slabo od strane nižih štabova usled pomanjkanja odlučnosti i vojničkog znanja, te su im podčinjeno ljudstvo slabo držali na okupu i dozvoljavali da se udaljavaju sa položaja i rasturaju po selima bez njihova znanja.

Sadejstvo drugih susednih jedinica nije se ispoljilo, te se pojedini štabovi i jedinice izvlače i ne angažuju se potpuno da priteknu brzo u pomoć susednoj jedinici.

Korisne pouke koje smo izvukli iz ove borbe raspravili smo time što smo pojedine niže rukovodioce uzeli na odgovor i smenili sa položaja, kao i kritikom akcije na sastanku štabova.

Iz razloga, što je četnička banda u jakosti od 700 ljudi uz pripomoć artiljerije iz Drniša uspela da pomakne Mosorski Odred i na taj način ugrozi naš bok, te što su u Kijevo stigli 6 tenkova sa odredom Nijemaca, kao i četnici iz Knina, a i naša IX brigada morala je krenuti za Grahovo, prekinuli smo ovu akciju čišćenja Cetinske doline.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Zivko Zivković

Načelnik
potpukovnik,
Biočić⁵

Komandant
potpukovnik,
Vel.⁶ M. Knežević

BR. 35

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 10 SIJEČNJA 1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA OD 1 DO 30 PROSINCA 1943 GODINE¹

OPERATIVNI STAB ZA ISTRU
NOV I PO HRVATSKE
dne 10. januara 1944
Br. 10/44

**GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE**

Operativni izvještaj

Vojnička situacija: Nakon svršene neprijateljske ofanzive, koja je trajala 3 dana na sektoru Učka, Lupoglav, Vodice neprijatelj se povukao u svoje baze. Naše jedinice ostale su nepovrijeđene ovom ofanzivom.

4. i 5. januara neprijatelj je povlačio jedan dio svojih snaga u pravcu Trsta iz Opatije i Rijeke. Iz Pule je također

⁵ Frane

⁶ Velimir

¹ Original, pisan na mašini, latinicom nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 29—1/5, k. 1321.

&] i jedna kolona od oko 100 kamiona koja ^e zadržala na
kt ru Pazin—Roč—Buzet—Lupoglav. Preko Učke iz Opatije
?e neprijatelj je dovukao oko 100 kamiona vojske u Pazin
oko'icu. Tako je ovih dana koncentrirano oko 2500 neprija-
1 vojnika na tome sektoru. Jedan dio snaga, koje su
nedavno došle iz Italije, neprijatelj je prebacivao iz Trsta u
ravcu Pule. Neprijatelj je započeo sa drugom svojom ofan-
zivom 7 ovog mjeseca, čišćenjem Planika i okolice. Aktivnost
neprijatelja je pojačana. Neprijateljske kolone kreću se go-
tovo svim cestama i u svim pravcima po Istri. Neprijatelj
upada u sva sela oko pomenutih mjesta koncentracija, a naro-
čito u srednjem dijelu Istre. Od Pule ispadaju manjim kolo-
nama. U vezi sa situacijom naše jedinice dobile su zadatak da
pojačaju aktivnost, dok su neke jedinice od mjesta gdje je ne-
prijatelj obratio glavnu pažnju, stim da ga tuku na drugoj
strani gdje je za nas povoljnije².

U toku mjeseca decembra naše jedinice izvele su nekoliko
uspješnih akcija.

1. XII. 9 četa³ izvršila je napad na karabinjersku posadu
u Ičićima u blizini njemačke posade. Neprijatelj je bio izne-
naden i nije uspio dati otpor. Zarobljeno je 6 karabinjera
koji su pušteni. Zaplijenjeno 6 pušaka, 2 pištolja i nešto mu-
nicije. 2. XII. ista četa napala je iz zasjede kod Lovrana 1 nje-
mački kamion i 1 motor. Bilo je 5 mrtvih Nijemaca i nekoliko
ranjenih. 3. XII. ova četa spalila je jedan njemački kamion
u blizini Lovrana u selu Liganje. Nijemci koji su bili u kući,
kad su vidjeli da im kamion gori, pobjegli su.

5. XII. 1 četa iz zasjede napala je jedan njemački kamion
na cesti Trst—Rijeka.⁴ Ubijeno i ranjeno nekoliko njemačkih
vojnika.

Istoga dana 5 četa kod Barbana iz zasjede napala je i ubila
3 fašista, 4 zarobila od kojih dvojica strijeljani. Neprijatelj je
reagirao i zapalio 3 kuće i pohapsio 20 ljudi.

2. XII. 2 četa srušila je željezničku prugu između Pazina
i Boruta. Promet je stajao 24 sata. Kod Boruta porušili telefon-
ske linije.

6. XII. 7 četa porušila je i uništila nekoliko stotina [metara]
tel. linije između Golca i Vodica.

7. XII. 4 četa uništila je i spalila željezničku stanicu u
Buzetu.

8. XII. 9 četa u 8 sati napala je iz zasjede jednu kolonu
od 2 kamiona, 2 automobila i 1 motorkotač na cesti između
sela Učka i Vranja. Borba je trajala 20 minuta. Ubijeno je:

² Nejasno u originalu.

³ Vidi primjedbu br. 2 uz dokumenat br. 3.

⁴ O uspjesima ove čete u toku prosinca 1943 god. vidi dok. br. 3.

21 njemački vojnik, 1 oficir i preko 10 ranjenih. Uništen 1 kamion i 1 autotaksi. Usljed nailaska njemačke kolone naši borci su se povukli. Na našoj strani 1 lakše ranjen.

7. XII. 10 četa u 13 sati izvršila je napad na jednu kolonu od 2 trokolice i 1 automobila na cesti Draguč—Cerovije. Ubijeno 7 njemačkih vojnika i nekoliko ranjenih. Zapaljena trokolica i 1 automobil u kome su ubijena 2 njemačka oficira.

6. XII. 8. četa upala je u Labin i u kući jednog njemačkog grofa zaplijenila 5 pušaka, 250 metaka, 20 bombi, 26 m. graha i drugih namirnica koje su predate NOO na čuvanje.

8. XII. minerska grupa 4 čete u 8 sati srušila je vlak na pruzi Lupoglav—Trst kod Buzeta. Razbijene 2 lokomotive. Oštećena 3 vagona. Saobraćaj se vršio nekoliko dana prelazom. Broj mrtvih nije poznat u vlaku. Istog dana patrola 5 čete ubila je 1 fašistu koji je terorizirao narod u Zminju. 10. XII. 10. četa porušila je 16 tel. stupova između Motovuna i Buzeta. 2. četa zapalila je železničku stanicu u Cerovlju i srušila 1 mali most. Drugog dana zapalila željezničku stanicu Borut. Na cesti u blizini Boruta, borci te čete ubili su jednog fašističkog oficira i ranili 2 fašista.

11. XII. na cesti za Labin patrola 8 čete ubila je 1 fašistu a 2 ranila. Zaplijenila 1 pušku, 1 pištolj i 2 bombe. 6. XII. 1 četa porušila je nekoliko električnih stupova kod Jurdana. Rijeka i okolica bili su 10 sati bez struje.

13. XII. u 20 sati u mjestu Ika 9 četa napala je njemački auto koji je dolazio iz Lovrana. Ubijena su 2 njemačka oficira i njemački konzul. Juriš nije uspio jer su Nijemci došli brzo u pomoć sa tenkovima.

9. XII. na cesti Trst—Rijeka kod Pasjaka 1 četa napala je 1 njemački kamion, 1 auto i motorcicl. Sva motorna vozila su uništena i gubici neprijatelja nepoznati. Istog dana, na cesti Pasjak—Starad, sačekala je u zasjedi nekoliko njemačkih kamiona. Ubijeno 6 njemačkih vojnika i nekoliko ranjeno. Zapaljen jedan kamion i 1 auto.

10. XII. na pruzi Kanfanar—Pula 10 četa postavila je električnu minu sa zadatkom da sruši vlak. Naišla je neprijateljska patro'a koja je otkrila minu i okupila se oko nje. Mina je zapaljena a patrola otišla u zrak. Kasnije je naišao vlak na razrušenu prugu i iskočio iz tračnica.

11. XII. 11 četa kod Kanfanara porušila električni vod. Rovinj i Kanfanar bio dva dana bez električnog svjetla. Istog dana na pruzi Trst—Rijeka 1 desetina 1. čete postavila je minu. Uništeno je i oštećeno nekoliko vagona. Druga grupa te čete napala je njemački kamion i dva motorcikla na cesti Trst—Rijeka. Ubijena su 3 njemačka vojnika i 1 ranjen. Toga dana

eće ista četa na cesti Jelšane—Bistrica napala je 2 automobila i motorkotač koji su se survali niz škarpu. Ubijeno je 6 Nijemaca i nekoliko ranjenih. 9. četa ubila je 3 Nijemca i 1 ranila na cesti Trst—Rijeka kod Jasike.

12. XII. 11. četa srušila je vlak minom na pruzi Kanfanar—Rovinj. Uništena lokomotiva i 3 vagona. 1 kastavska četa kod Matulja na pruzi Trst—Rijeka srušila je vlak. Uništena lokomotiva i 4 vagona. Bilo je oko 50 mrtvih civila. 13. XII. 1. četa na cesti Trst—Rijeka napala je 1 njemački kamion. Ubijena 2 njemačka oficira i nekoliko vojnika ranjeno. 8. četa na cesti Sv. Martin—Labin, napala je iz zasjede na jedan kamion fašista. Ubijeno je 6 fašista i nekoliko ranjeno.

13. XII. 13. četa postavila je zasjedu na cesti kod Sušnjevice i sačekala jednu automobilsku njemačku kolonu i napala je. Nijemci su se iskricali iz kamiona i primili borbu a iz posljednjih kamiona Nijemci su se bacili zasjedi u bok i leđa ali borba se produžavala i trajala pola sata. Naši borci tuk'i su samo prve kamione dok su ostali bili bez naše vatre. Zasjeda nije bila osigurana sa bokova i Nijemcima je uspjelo da dođu zasjedi za leđa i uhvatili su 3 partizana dok su ostali pobjegli. Na strani Nijemaca bilo je 6 mrtvih i preko 10 ranjenih. Na našoj strani jedan lakše ranjen. Zarobljene partizane Nijemci su objesili.

13. XII. 1. četa napala je iz zasjede na cesti Breza—Klana 5 njemačkih kamiona. Borba se vodila pola sata. Na strani neprijatelja bilo je 31 mrtav i veći broj ranjenih njemačkih vojnika. Oštećena 4 kamiona. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

14. XII. 11. četa srušila je vlak između Rovinja i Kanfanara. Razbijena lokomotiva i 4 vagona. Drugog dana ova četa na cesti Trst—Pula kod sela Stranići napala je i spalila 1 njemački kamion i 1 motorkotač. Ubijen 1 Nijemac i 1 fašista. 1. četa na cesti Trst—Rijeka između Dolenja i Bistrice, napala je 1 automobil. Ubijena 2 njemačka oficira i 1 vojnik dok su dvojica ranjeni. 8. četa napala je na rudnik boksita koji su Nijemci koristili, gdje je uništila sve strojeve i radionice, magazin i stambene zgrade zapaljene. Zapaljena su 2 njemačka kamiona kao i mnogo ulja i nafte i ostaloga materijala. 4. četa postavila je minu na pruzi Trst—Pula. Uništena je lokomotiva i 2 vagona, dok su se dva vagona prevrnula. Broj mrtvih nije poznat. Ista četa na cesti Trst—Pula napala je i zapalila 1 njemački kamion i 1 motorcikl. Ubijen je jedan Nijemac dok je jedan pobjegao. Drugog dana na pruzi Lupoglav—Buzet jedna desetina ove čete srušila je vlak. Uništena lokomotiva i 5 vagona. Promet je bio obustavljen više sati.

16. XII. Jedna desetina boraca 9. čete upala je u ulicu Kvaranteboks u Opatiji i ručnim bombama zapalila jedan kamion

1

njemački i jedan oštetila. 1 kastavska četa zarobila je i razoružala 6 domobranaca u Sv. Mateju. Zaplijenjeno 6 pušaka. \ četa Istarska na cesti između Starada i Pasjaka napala jedan kamion pun njemačkih vojnika koji su uništeni do posljednjeg (20—25 mrtvih Nijemaca). 2 četa izvršila je napad na neprijateljski garnizon u Borutu. Napad je trajao 20 minuta i četa se povukla pošto je došlo pojačanje od Nijemaca. Fašisti koji su bili van kasarne pokošeni su vatrom iz puškomitraljeza. Broj mrtvih i ranjenih nije poznat. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

17. XII. neprijatelj je noću dovukao snage iz Pule i Trsta i blokirao ceste na sektoru Veprinac, Učka, Lanišće, Buzet sa snagama od oko 2000 vojnika i započeo čišćenje terena oko Brgudca, Lanišća, Buzeta, Vranje i Boruta sa namjerom da u obruču uništi naše jedinice. Naše jedinice bile su još ranije upućene sa toga terena gdje je neprijatelj koncentrirao glavnu pažnju, tako da su sve naše jedinice bile izvan obruča neprijatelja. Nijemci su zarobili jedan punkt za vezu sa komandrom i 10 kurira. U Brgudcu pohapsili su 30 ljudi, nekoje su pustili i nešto popljačkali po selima. Nijemci su pronašli kuću pod Planikom gdje je bio ranije naš štab i zapalili je. Kasnije u toj kući bio je agitprop Obi. komiteta⁵ gdje su im propale sve stvari. Druge štete nije bilo.

17. XII. 11 četa upala je u Kanfanar, zapalila fašističku općinu i tri kamiona i zaplijenila 1 tel. centralu. 3 četa zaustavila je autobus na cesti Bale—Rovinj koji je zapaljen. Na istoj cesti spaljen je još jedan kamion. 18. XII. 1 četa u noći postavila je minu na pruzi između Bistrice i Šapjana. Iz šina izbačen jedan vlak. Uništene 2 lokomotive i 3 vagona. 3 četa zaustavila je na cesti Pula—Gačane autobus i zapalila ga. Ljudi su pušteni svojim kućama.

19. XII. 11 četa zarobila je i razoružala 11 karabinjera u Limu. Isti nisu davali nikakav otpor. Zaplijenjeno: 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez, 9 pušaka, 6 pištolja, 3000 metaka, 100 bombi i druge spreme. Karabinjeri su pušteni.

20. XII. 5 četa zarobila je i razoružala 10 karabinjera u Zminju. Zaplijenjeno: 1 puškomitraljez, 10 pušaka, 2 šmajsera, 7 pištolja, 50 bombi, 2000 metaka i druge spreme. Karabinjeri su pušteni, nisu davali nikakav otpor. 7 kilometara od Pule 12 četa napala je njemački kamion i ubila 2 Nijemca.

21. XII. 11 četa napala je na zatvor u mjestu Vrsar sa zadatkom da oslobodi ljude koji su tamo zatvoreni. Napad nije uspeo zbog slabe pripreme i neizvježbanosti komandnog kadra

⁵ Odnosi se na Oblasni komitet Komunističke partije Hrvatske za Istru.

aca **Poslije** prve pucnjave borci su se povukli da iz daljeg
* iu a **komandni** kadar nije bio u stanju da to spriječi i da
^eprodre u zatvor. Ubijena su 2 fašista i jedan ranjen. Zapli-
jenjena 1 puška.

22. XII. 8 četa zaustavila je autobus koji je saobraćao re-
j vito Pula—Rijeka. Zarobljena i ubijena 2 njemačka vojnika.
Dvojica zarobljenih karabinjera su pušteni. Zaplijenjena 4 pi-
*tolja. Kod Gračišća srušeno 15 tel. stupova. 3 četa srušila je
vlak kod željezničke stanice Galižana, 5 km. od Pule. Loko-
motiva i 3 vagona izbačeni iz tračnica. Kod Vodnjana napala
iedan automobil i ubijen glavni direktor javnih radova u Puli,
auto oštećen. 13 četa napala je jedan auto na cesti Plomin—
Mošćenice. Ubijena su dva Nijemca.

23. XII. jedan vod 1. istarske čete na cesti Kastav—Zamet
postavio je zasjedu i napao njemački kamion. Zbog civila koji
je bio pozadi automobila nije otvorena vatra jednovremeno,
tako da su Nijemci uspjeli se iskrcati. U borbi ranjena su 2 nje-
mačka vojnika. Zamjenik komandira čete skočio je na cestu
i bio pogoden od ranjenog Nijemca bombom, gdje je i poginuo.
Ostali borci su pobjegli i skupili se u logoru.

24. XII. 1 četa srušila je prugu i električni stub za elek.
vlak između Šapjana i Bistrice. Patrola 12 čete ubila je 2 nje-
mačka vojnika.

25. XII. 5 četa u noći opko'ila je karabinjersku kasarnu u
Barbanu, otvorila vatru i pozvala karabinjere na predaju kojih
je bilo 18, što su ovi i učinili. Zarobljeno je 18 karabinjera
koji su pušteni. Zaplijenjeno 4 šmajsera, 1 puškomitraljez, 6
pištolja, 12 pušaka, 16 šinjela i druge spreme. 11 četa na pruži
za Rovinj srušila je vlak, strojovođa ubijen, lokomotiva i tri
vagona iskočili iz tračnica.

27. XII. 9 četa sačekala je u zasjedi i potukla pun autobus
njemačkih oficira i podoficira na cesti Rijeka—Pula pored
obale. Nijemci su dali brzo pomoć sa tenkovima i naši borci su
se povukli. 8 četa napa'a je karabinjersku posadu u Vinesu
koja je bila jačine oko 20. Karabinjeri su davali jak otpor.
Ranjena su tri karabinjera. Četa se povukla bez uspjeha. 1 četa
napala je njemački auto i dva motocikla na cesti Trst—Rijeka
kod Pasjaka. Ubijeno 5 njemačkih vojnika, među ovima 2 ofi-
cira. 12 četa razrušila je prugu između Vodnjana i Kanfanara
i zapalila željezničku stanicu Čabrunići. Promet je obustavljen
12 sati. 3 četa kod Bala porušila telefonske stupove i uništila
nekoliko stotina metara tel. žice.

28. XII. 3 četa napala je iz zasjede na cesti između Zminje
i Barbana 2 kamiona Nijemaca i fašista. Na strani Nijemaca bilo
je oko 5 mrtvih i 8 ranjenih. 11 četa napa'a jedan auto na cesti

Trst—Pula. Ubijena 3 njemačka vojnika i 2 ranjena. 3 četa uništila je km.⁶ telefonske linije između Vodnjana i Sv. Vinčenta.

29. XII. jedna desetina 9 čete potukla je jednu njemačku patrolu od tri vojnika između Ičića i Opatije. 1 četa napala je 1 njemački kamion pun vojnika na cesti Trst—Rijeka između Bistrice i Dolenje. Gubici neprijatelja 9 mrtvih i 2 ranjena. Jedna desetina te čete zaustavila je pred večer autobus na cesti Rijeka—Postojna, zarobila 1 njemačkog vojnika, a ostale putnike poslije legitimisanja pustili, autobus zapalili.

29/30. XII. u 0.30 sati 3 četa izvršila je napad na karabinjersku posadu u Baama. Karabinjeri nisu dali otpor. Zarobljeno 13 karabinjera. Zaplijenjeno: 1 puškomitraljez, 3 šmajsera, 11 pušaka, 5 pištolja, 30 bombi, 1 motorkotač i druge spremlje. Zapaljena fašistička općina u mjestu. Dva politradnika zapalila su dva kamiona.

30. XII. 12 četa srušila je vlak kod stanice Galižana. Šteta nepoznata. Jedna desetina 9 čete privukla se usidrenom njemačkom brodu u Iki sa zadatkom da se uništi, što nije uspjelo. Parobrod je, poliven benzinom i zapaljen, gorio 5 minuta. Ostali dio čete držao je osiguranje desetini i odbili su njemačku pomoć brodu dok nisu došli tenkovi, kad se cijela četa povukla, a brod se sam ugasio.

31. XII. 7 četa na cesti Trst—Rijeka kod Pasjaka ubila je 2 fašista i 6 njemačkih vojnika. U Karnici 5 četa razoružala je 5 mladića koje su fašisti postavili kao stražu. Zaplijenjeno 5 pušaka, 250 metaka i telefon kojim je ta straža bila povezana se njemačkim garnizonom.

Mnogo grešaka i nedostataka u svim borbama bilo je kod naših jedinica, što nastojimo otkloniti i osposobiti ih za teže borbe. Komandni kadar mlad i neiskusni skoro u svim akcijama ne može čvrsto držati jedinicu u svojim rukama. Naša pomoć je previše mala koju mi možemo pružiti našim jedinicama i u svakom slučaju ne možemo ih kontrolisati u izvršenju zadataka. Pored naših obilazaka jedinica, dajemo pismene upute u svakom pogledu, ali sve to nije dovoljno. Pred sve naše jedinice postavili smo nove zadatke istih razmjera samo sa pojačanom aktivnošću.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:

Jože Skočilić

(M.P.)⁷

Komandant major:

Savo Vukelić

⁶ Broj kilometara izostavljen u originalu.

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 36

TVTFŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 10 SIRCNIJA 1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE I FORMIRANJU BATALJONA¹

GLAVNI STAB NOV i POH²
Broj 777 dne 3. III. 1944

OPERATIVNI STAB ZA ISTRU
NOV i PO HRVATSKE
dne 10. I. 1944 g.

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Opće vojno-organizacioni izvještaj.

Sadašnje stanje:

Pored komandanta, političkog komesara i načelnika Štaba³, u sastav Štaba smo uzeli kao člana druga Vitomira Širolu (ipaju) kao operativnog oficira. Štab funkcionira kao cjelina.

Do sada na terenu Istre formirano je 13 četa⁴ u cilju da se obuhvati i stavi pod kontrolu čitavi teren. Tako je obuhvaćen gotovo cijeli teren osim u zapadnom dijelu Istre preko rijeke Mirne sektor oko Buja. Sve čete do sada su neposredno pod našim rukovodstvom.

Čete su jačine 15—20 boraca, podijeljene na desetine i vodove. Radi lakšeg rukovanja i radi izdizanja kadra te samog terena, naši vodovi su jačine 10—15 boraca, a desetine 4—7 boraca. U svakom vodu je vodnik i de'egat, a desetine imaju svog desetara. Komande četa su popunjene sa komandnim kadrom osim što nekoje nemaju zamjenike komesara. Čete su naoružane sa 2—6 puškomitraljeza.

Ovih dana formirali smo od 3, 5 i 12 čete I. Istarski partizanski bataljon, tako da će ovaj bataljon obuhvatiti južni sektor do Pule.

II. bataljon formirali smo od 2, 8 i 13 čete. Ovaj bataljon obuhvata istočni dio Istre. Sektori pojedinih bataljona i četa vide se iz priložene karte.

Štabovi bataljona formirani su: I. bataljon od tri člana—komandanta, politkomesara i zamjenika komesara. II. bataljon

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 20—1, k. 112.

² Četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske

³ Načelnik Štaba bio je tada Srdan Uzelac. Vidi dok. br. 21.

⁴ Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 3.

od dva člana—komandanta i politkomesara. Štabovi bataljona još ne funkcionišu.

Sve ostale čete ostale su i dalje pod neposrednom našom komandom i to: 1 Istarska, 1 Kastavska, 4, 7, 9, 10 i 11.

Veza: Po cijelom terenu Istre uspostavljeni su punktevi za vezu kojih ima 7. Svaka naša četa ima svoju stanicu za vezu sa kuririma. Punktevi imaju komandire i potreban broj kurira. Postavili smo komandu za sve punkteve koja je odgovorna za pravilan rad i vezu.

Sa Istarskim slovenskim partizanskim odredom uspostavili smo vezu u Brkinama. Poduzeli smo mjere da se povežemo sa Štabom XIV. divizije koji se nalazi sjeveroistočno od Trsta. Sa Štabom XIII. divizije nemamo vezu niti sa jednom pomorskom jedinicom.

Intendantura: Postavili smo jednog intendanta, koji ima četiri komisije od po 2 člana, koje imaju zadatak prikupljanja svega ratnog materijala, oružja i hrane, te se ostavlja na sigurna mjesta i izdaje se prema potrebi.

Sanitet: može se reći da nije organizirana sanitetska služba. U našim četama ima po jedan bolničar, koji ima potreban sanitetski materijal za prvu pomoć, ali sve nestručnjaci i bez pomoći u tome pogledu. U Kastvu imamo jednog doktora (Tališana) kome smo stavili u zadatak da se uz pomoć čete izradi ambulanta u šumi iznad Kastva. To još nije u potpunosti izrađeno ali ipak se već liječi nekoliko ranjenika.

Informativna služba: slabo je organizirana. Do sada je bila organizirana samo preko naših jedinica. Pronašli smo nekoliko ljudi koje smo zadužili sa tim da prikupljaju podatke i da nas izvještavaju. Rezultati još nisu zadovoljavajući. Dali smo u tome pogledu sva potrebna uputstva, kako našim jedinicama i povjerenicima, tako i našim ostalim organizacijama. POC⁵ će biti uz naš štab, te ćemo se moći i preko njihovih veza pomoći.

Obavještajna služba: još do sada nije organizirana.

Vojna pozadina: za sada, osim punkteva za vezu i relejnih stanica koje isključivo služe za vezu, nemamo.

Organizacioni zadaci:

Da bi naš štab mogao pravilno rukovoditi a istovremeno staviti pod čvrstu kontrolu i nadzor sve svoje jedinice, potrebno je u najkraće vrijeme pristupiti organizaciji slijedeća 4 bataljona, i to:

III. bataljon⁶ na terenu sadanje 4 i 7 čete, s tim da se formira još jedna četa oko Roča i Buzeta.

⁵ Pokrajinski obavještajni centar.

⁶ Ovaj bataljon je formiran od Četvrte, Sedme i Desete čete. Vidi dok. br. 64.

IV. bataljon⁷ na terenu sadanje 1 Istarske i 1 Kastavske x te s tim da se formira još jedna četa na sektoru oko Muna.
⁰⁶ V. bataljon na terenu sadašnje 10 i 11 čete, s tim da formira jednu četu oko Mirne.

VI. bataljon — ojačana 9 istarska partizanska četa koja se može pretvoriti u bataljon.

Sektor Buja za sada obuhvatiti sa formiranjem jedne čete oko rijeke Dragonje.

Postoje svi uslovi da se formiranju bataljona pristupi odmah, jedino su zapreke nedostatak komandnog kadra za štabove bataljona.

Bilo bi najnužnije potrebno: 3 komandanta bataljona, 3 politička komesara bataljona i 5 zamjenika političkih komesara. Osta'i bi kadar popunili sami.

Da bi mogli u najkraće vrijeme izdići komandni kadar, pred nas se postavlja neodložno organizacija vojno-političkog kursa za vodnike, desetare kao i komandire četa. Svi uslovi za organiziranje kursa postoje, samo nedostaju nastavnici, koje smo već ranije tražili od XIII. divizije i depešom od vas.

Naše punkteve koji sada služe isključivo za vezu mislimo i proširiti da bi postali i mobilizacioni centri. Ovaj zadatak postavlja nam se zato, da bi mogli prihvatiti sve novomobilisane i prema našim uputama i naređenjima raspoređivati. U vezi sa tim pojaćaćemo komandu punkteva sa još jednim ili dva druga.

Da bi pripremili i osposobili jedan broj ljudstva za službu veze, treba i bi već sada organizirati jedan telefonski vod, koji bi bio jezgro za buduću organizaciju jedinica za vezu. Uslovi postoje i neki materijal imamo, pa bi već sada mogli povezati pojedine punkteve. Potrebno bi bilo jednog referenta za vezu koji ima iskustva u organizaciji ove službe.

Pojaćane akcije naših jedinica i upornije borbe nameću nam u zadatak dobru organizaciju sanitetske službe. Mi ćemo u najskorije vrijeme pristupiti izgradnji jedne male ambulante-bolnice za 20—30 ljudi, a isto tako pristupićemo izgradnji zemunica gdje će se spremati ranjenici u ofanzivi. Teren nije povoljan ali uz dobru organizaciju može se izvršiti i taj zadatak. Namjeravamo iznad Studene—Kastva organizirati prihvatnu ambulantu za ranjenike koji će se prebacivati u bolnice Gorskog Kotara.

Za ovo su potrebni referent saniteta i nekoliko bolničara.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:

Joža Skočilić

(M.P.)⁸

Komandant, major:

Savo Vukelić

⁷ Opširnije o formiranju ovog bataljona vidi dok. br. 55.

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 37

**POLITIČKI IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU
OD 10 SIJEČNJA 1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
HRVATSKE O POLITIČKOM STANJU NA TERENU I U JE-
DINICAMA¹**

OPERATIVNI STAB ZA ISTRU
NOV I PO HRVATSKE
Dana 10. I. 1944. g.

GLAVNOM ŠTABU NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Politički izvještaj

Stanje naših četa nije ni u političkom, ni vojničkom, kao ni organizacionom pogledu još ni izdaleka zadovoljavajuće, osim nekoliko četa koje su napredovale, vojnički se učvrstile, organizaciono se donekle sredile.² Od novih boraca koji su u nekoliko akcija prokušani, izdigli smo već nekoliko komandira, političkih komesara, kao i sav ostali komandni kadar. Izdignuti kadar dosad je pokazao dobre rezultate. Ove čete mogle su se bolje razviti uslijed toga što smo im posvećivali više pažnje, htjeli smo da stvorimo jedno jezgro koje će ostati i u najtežim prilikama čvrste jedinice. Usporedo smo nastojali obuhvatiti cijeli teren, pa i ako su jedinice bile slabije ipak danas imademo svuda po Istri naše čete, koje svakim danom vidno napreduju. One postaju svakim danom sve aktivnije i vojnički se učvršćuju. Možemo reći da naše čete, koje su do kratko vrijeme bile dosta slabe na sektoru Pule, danas već pokazuju lijepe uspjehe u borbama, a i znatno se ojačale. Najslabije su jedinice u zapadnom dijelu Istre oko Motounja i Poreča, koje su se tekar posljednjih dana popunile i počele se osjećati u pogledu aktivnosti. Na tom terenu neprijatelj je bio vrlo aktivan i stalno je krstario terenom i time onemogućavao mobilizaciju i razvoj tih jedinica. U posljednjih mjesec dana jedinice su se povećale za skoro dvije trećine u ljudstvu. Dosada imademo 13 četa, a u najskorije vrijeme pristupiti ćemo formiranju još jedne na sektoru Buja.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom nalazi se u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 1—1/10, k. 1321 A.

² i ³ Vidi dok. br. 36.

Rukovođenje i kontrola neposredno sa tim četama od strane našeg Štaba postaje svakim danom sve teža uslijed terenske udaljenosti i njihovog naglog razvoja. Naročito politički rad uzrokovao slabosti političkih komesara u četama ne može se podaviti planski. Kako smo izvijestili u našem vojno-organizacijskom izvještaju³ i pretresli temeljito situaciju, kako vojničku, tako i političku i donijeli zaključak da se pristupi organizaciji šest partizanskih bataljona, jer samo tako bi se moglo rukovoditi jedinicama u sadanjem njihovom razvitku i porastu. Već organizirana dva bataljona i to jedan na južnom dijelu, a drugi na jugoistočnom dijelu Istre.⁴ Time smo nastojali obuhvatiti teren koji je bio najudaljeniji i time najslabije kontroliran, a gdje je bilo najviše uslova, da se čim prije stvore dobri i čvrsti bataljoni. Štabovi bataljona nisu potpuni, jedan imade tri a drugi dva člana. Ovi bataljoni još nisu počeli funkcionisati kao cjelina, jer štabovi nisu još se povezali sa četama.

U čete uspjelo nam je okupiti najbolje omladince, koji su manje-više svi dobrovoljno došli. Namjera da od ovih boraca stvorimo budući komandni kadar donekle je uspjela. Također smo preko ovih najboljih sinova uspjeli pomalo uvući široke narodne mase u borbu, a pogotovo seljačke, dok je radnički elemenat još uvijek slabo zastupljen u našim jedinicama.

Skoro sav komandni kadar postavljen je od novih boraca, bez imalo ranijeg iskustva i koji nije uopće shvaćao svoju dužnost, sve je smatrano i postavljano na dobrovoljnosti. Nije bilo osjećaja odgovornosti za primljenu dužnost, a isto tako nije se osjećao odgovornim za neizvršavanje naređenja. Taj nedostatak uklonili smo time što smo izvršili degradaciju nekoliko rukovodilaca, koji nisu pružali garancije da će postati rukovodioci. I time smo postigli podizanje odgovornosti kod drugih.

Bilo je dosta i još uvijek postoji nepovjerenje komandnog kadra prema borcima. Mnogi rukovodioci svaku i najmanju slabost pojedinog borca uzimali su kao neotklonivi kukavičluk, a ne poduzimajući ništa da borcima pomognu, jednostavno su tražili samo dobre borce, no međutim takvih je bilo malo i sami rukovodioci su došli do uvjerenja da se borci odgajaju.

Pored svih navedenih slabosti u našim jedinicama pitanje kadrova je jedno vrlo teško pitanje. Mi do danas dobili smo vrlo malo kadrova, svega dva komandanta bataljona i dva komesara, zatim osam drugova koje smo mogli upotrijebiti za komandni kadar četa. Postoje uslovi za formiranje šest bataljona, za koje mi u ovom kratkom vremenu ne možemo naći

⁴ O formiranju ovih bataljona vidi dok. br. 36, 55 i 64.

kadrove. Zamjenike političkih komesara imademo samo u pay četa.

Svakako najvažnije pitanje koje pred nama stoji je organiziranje bataljona i postavljanje štabova bataljona. Naše su se jedinice toliko razvile da rukovođenje mora postati direktnije. Između ostalog na to nas primorava promijenjena taktika neprijatelja, koji se sada kreće samo sa jačim snagama tako da čete nisu u stanju uspješno tući neprijatelja.

Slabost naših jedinica sastoji se također i u tome što u njima nema kolektivnog rukovođenja, rukovodioci nisu naučeni da na sastancima donošaju odluke o cjelokupnom radu, pojedini komandiri nisu uopće smatrali komesare sebi ravnopravnim, kao i obratno. Tako se desio slučaj u jednoj četi da je sam komesar degradirao komandira, radi neke greške. Da bi rukovodioci imali jasnu sliku o odnosu dali smo im potrebne upute o saradnji, kao i to da održavaju mitinge⁵, gdje bi borci kroz samokritiku mogli i kritikovati i rukovodioce. Ovo je bilo potrebno postaviti pred borce radi toga da se može putem zdrave kritike najbolji od njih podići za rukovodioca. U većini slučajeva borci su davali ispravnu kritiku i dobre predloge.

Aktivnost naših jedinica u proteklom mjesecu porasla je.⁸ Prema podacima od novembra mjeseca aktivnost se je skoro početverostručila. U ovim borbama borci pokazuju volju i sami traže akcije. Dosadanje akcije uglavnom su se svodile na aktivnost na komunikacijama i razoružavanje karabinjera, također bilo je lijepih uspjeha i na pruži. Kroz sve ove akcije vidi se da borci hoće da izvršavaju postavljene zadatke, ali akcije istodobno pokazuju vrlo slabu vojničku i političku spremnost rukovodioca. Tako na primjer jedna četa⁷ napala je jaču neprijateljsku ko'onu bez ikakvih bočnih osiguranja, tako da je neprijatelj lako izvršio opkoljavanje i zarobio četiri partizana i objesio ih.

Iz držanja u akcijama kao i u neprijateljskoj ofanzivi vidi se da je moral kod boraca dobar, a pogotovo je jak u onim jedinicama gdje je komandni kadar dobar i gdje borci imaju povjerenja u njega. Ondje gdje je komandni kadar smjeliji, ondje su i akcije odlučnije. Dok ima slučajeva da pojedine čete prilikom lokalnih neprijateljskih ofanziva misle da treba da se uvuku u špilje ili da raspuste vojsku, te da se preobuku svi u civil i na taj način da bi se mogli lakše sakriti. Tako je komanda jedne čete raspustila četvu povodom glasina da bi

⁵ Riječ je o četnim konferencijama.

⁶ Vidi dok. br. 35.

⁷ Odnosi se na Trinaestu četvu. Vidi dok. br. 35.

Priljubljeni imao početi sa čišćenjem. Razumije se da je ovakav ^{6 P} pojedinih rukovodilaca u većini slučajeva razbijen, ali ^{Stav} de još uvijek tih slabosti koje će uskrsnuti tek onda, kada se dođu u težu situaciju. Dezertera od novih boraca bilo je malo i ti se obično vrata u jedinicu, iako neprijatelj vrši lokalne ofenzive i krstari mjestima, te je uslijed toga napor partizana mnogo povećan.

Kod nekih naših rukovodilaca vlada mišljenje da Istrani su borci, ali činjenice govore drukčije. Akcije koje su izvedene daju nam nadu da će Istrani postati i vrlo dobri borci. Ovdje se može reći da nam treba samo rukovodilaca, koji će znati povesti borce kroz neko'iko vatrenih krštenja, da bi se ovi mladi borci prekalili u borbi. Borbu treba razviti na viši stupanj i organizirati složene akcije, da bi borce i rukovodioce uvukli u teže borbe, a također da bi komandni kadar mogao da razvije svoje sposobnosti.

Disciplina u jedinicama je još u povojima, sve se još zasniva na dobrovoljnosti, ali ako komanda čete ispravno postavi stvar, može se postići vrlo dobra disciplina, jer sam mentalitet boraca je takav koji je sklon disciplini. Ni u vojničkom odnosu nismo bolji. Borci još ne shvaćaju ulogu starješina i potrebu vojničkog odnosa prema njima.

Kod izvođenja akcija pokazalo se je kao nedostatak to što komande četa ne pripremaju borce ni vojnički, kao ni politički za izvođenje dotične akcije, radi toga mnoge akcije se ne izvrše ili se polovično izvrše...

Rad na vojničkoj izgradnji bio je prepušten skoro potpuno inicijativi komande čete. Mi smo sa naše strane davali upute za taj rad, pod zadnje vrijeme napisali smo upute iz nastave gađanja i dali četama upute za izvršenje gađanja. Ovo smo smatrali za najpotrebnije, jer su naše jedinice sastavljene isključivo od mladića koji nisu obučeni u gađanju. Partizane kao rukovodioce treba upoznati sa organizacijom naše vojske i potrebu starješina u njoj. Novi štabovi bataljona moći će više pomoći dati četama i moći će se uspješnije riješiti sva ta pitanja.

Da bi moglo udovoljiti zadacima koji se pred nas postavljaju, moramo odmah pristupiti organizaciji vojno-političkog kursa za vodnike i desetare, a po potrebi i komandire. Da bi mogli početi sa kursom, tražili smo da nam se pošalju nastavnici, jer ih mi ovdje nemamo. Postoje svi uslovi za organizaciju kursa na ovom terenu.

Rad na političkoj izgradnji uglavnom se svodio na čitanje dnevne štampe, ali nekog p'anskog rada nije bilo, jer takav rad se do danas nije imao preko koga sprovađati. Sa formiranjem

bataljona pristupiti ćemo i planskom radu na tom polju. može se reći da je ipak bilo uspjeha, borcima je ipak malo snija slika današnje borbe. Upoznati su sa borbom naših naroda makar i površno, kao i sa prijateljima i neprijateljima naše borbe. Nastojali smo popularizirati našu partiju i upoznati ih sa njezinom rukovodećom ulogom. Pristupiti ćemo umnožavanju članka „Stvaranje NOV“ od druga Tita i još nekih drugih stvari. Trebalo je dosta vremena dok su borci i rukovodioci mogli shvatiti kakav treba da bude njihov odnos prema ostalim našim organizacijama, kao i postizanje što tjesnije saradnje s njima. Do sada je 8 omladinaca završilo Skojevski kurs i 5 ih se na'azi ponovo na kursu. Skoro svi su sa potpunim uspjehom završili kurs i imaju uslove da se dalje razvijaju. Na partijskom kursu nalaze se dva komesara čete i jedan zamjenik. -Ovi kursevi su od vrlo velike važnosti i mislimo da bi trebalo pozivati od nas drugove na vojničke i partijske kurseve kod GS⁸ i CK⁹, tako da bi mogli u što kraćem vremenu stvoriti čim više dobrog kadra.

Da bi suzbili oportunistam po selima, dali smo naredenje četama da se imaju zadržavati i danju i noću po selima. Ishrana partizana je po selima, narod sve što imade daje partizanima. Ishrana partizana ne dolazi u dogledno vrijeme u pitanje, to se pitanje smatra kao riješeno.

Obavještajna služba nije uopće organizirana u jedinicama, komesarima četa je samo skrenuta pažnja i budnost prema uvlačenju neprijateljskih elemenata je dosta dobra. Ovom pitanju ćemo pristupiti odmah, ali bi bilo potrebno da nam se za ovu službu dodijeli jedan obavještajac. Mi ovdje za sada nemamo takvog druga.

Kulturno prosvjetni rad također je još u začetku. Postavili smo da borci najprije nauče hrvatski čitati i pisati, ali to ide vrlo teško jer niko skoro nije pismen, a učitelja nemamo. Pjesma se već dosta čuje po jedinicama, a jedna četa je počela izdavati džepne novine. U pitanju organizacije ovog rada poduzeti ćemo sve potrebno do se ovaj rad čim više razvije.

U organizacionom izvještaju upoznali smo vas o izvršenoj organizaciji i daljnjim našim namjerama. Mi smo nastojali da obuhvatimo cijelo područje Istre i to nam je uspjelo, jedino kotar Buje nije obuhvaćen. Tamo ćemo poslati dvojicu drugova da tamo organiziraju četuju. Što se tiče organizacije vojničkih punkteva njima treba posvetiti pažnju, jer oni uslijed razgranjavanja posla primaju sve veći značaj. Ovi punktevi sada isključivo služe za održavanje veze i prenos pisama. Međutim,

⁸ Glavnog štaba
⁹ Centralnog komiteta

asa je namjera da organiziramo relejne stanice, koje će se ba-
niti isključivo prenosom pošte, a punkteve da pretvorimo u mo-
bilizacione centre, kako bi što lakše išlo primanje i prebacivanje
novomobilisanih. Organizirali smo Komandu punkteva koja ru-
kovodi tim radom.

Mi ovdje imademo postavljen odnosno postavili smo sami
ino-partizanski sucj ^od Qp g^aba... Sada ćemo pristupiti i or-
ganizaciji sudova pri štabovima bataljona, koji će suditi na svom
sektoru. Velike poteškoće imali smo sa raznim sumnjivim lju-
dima nad kojima se je morala voditi istraga, kao i smještaj za-
robljenih neprijateljskih vojnika, zato smo odmah pristupili or-
ganizaciji jednog zatvora, koji će biti pod komandom punkteva.
Do sada bilo je slučajeva da su nam mnogi sumnjivci pobjegli.

Naši operativni zadaci jesu još uvijek uglavnom akcije na
glavne komunikacije i likvidiranje manjih posada. Ali nasto-
jimo da čim prije stvorimo jedan mali oslobođeni ili poluoslo-
bođeni teritorij gdje neprijatelj ne bi mogao tako lako doći. **Da**
bi mogli ovo postići u sjevernom dijelu, mi smo poduzeli mjere
da se naše jedinice na jugu čim više aktiviraju. Naš je stav tući
neprijatelja svagdje i na svakom koraku, pa i kakve **dlake** bio.

Mobilizacija donekle uspijeva, do sada smo većinom mobi-
lisali na dobrovoljnoj bazi i odaziv je bio dobar. Narod je shva-
tio da treba da ide u svoju vojsku i odazivije se. Do sada smo
izdali oko 90 poziva i svi su se odazvali, ali svaki je bio pri-
pravljen prije na to. Osjetilo se je da su mnogi naši drugovi
pogrešno postavili mobilizaciju samo uz pozive a skoro bez ika-
kve ranije političke pripreme. U sporazumu sa svim organiza-
cijama pojačati će se rad na mobilizaciji i to prvenstveno na
dobrovoljnoj bazi. Razumije se da ćemo pristupiti mobilizaciji
i na pozivnice, ali samo onda ako im je teren pripremljen. Na-
mjeravamo izdati letak narodu za mobilizaciju u zajednici sa
PNO odborom,¹⁰ da bi do maksimuma pojačali rad na političkoj
pripremi. Izgledi za mobilizaciju su dosta dobri.

Moral kod neprijatelja opada svakim danom, imade dosta
ruskih zarobljenika koje su Nijemci prisilno mobilisali i sa ko-
jima naše čete imaju vezu, ali su neodlučni kod predaje. Pred
par dana su nam se predali 4 Talijana koji su bili u njemačkoj
vojsci. Namjeravamo izdati letak za njemačke vojnike i ka-
rabinjere.

Stanje kod naroda na terenu je u političkom pogledu dosta
dobro. Narod je jedinstven i sav je uz nas. Nijemci su pokušali
da stvore neke domobrane da bi narod odvucli od borbe i svoje
vojske. Ove namjere neprijatelja nisu uspjele. Nijemci drže mi-

¹⁰ Pokrajinskim narodnooslobodilačkim

tinge po selima i govore narodu da će im dati hrvatski jezik i hrvatske škole. Neprijatelj je uporan u tome da odvoji mase od nas ili da ih pasivizira. Ovih dana je pustio iz zatvora oko 150 zarobljenika a među njima i jednog proletera, koji je bio komandir punkta. U jednom selu odvezli su seljaku kravu i poslije mu je vratili. Među narodom počelo se je pokazivati mišljenje da nisu Nijemci crni onoliko koliko se kaže. Mi pak moramo nastojati da stvorimo čim veći jaz između neprijatelja i našeg naroda. Ovo ćemo postići ako pojačamo našu aktivnost i povedemo čim više naroda u borbu.

Svuda se osjeća da narod mnogo voli partizane, partizan j? svuda lijepo primljen, povodom Božića i Nove godine naše čete su dobile puno darova. U pismima koje su tim povodom primile čete izražava se divljenje našoj borbi i obećavanje da će sva sela nastojati da daju čim više svojim dragim braniteljima. Narod se veseli akcijama, „samo da nije kod njegove kuće“ i sav skoro narod želi akcije. Potrebno mu je objasniti ciljeve borbe i lako će se uvući u partizane.

Nacionalno pitanje i veza sa narodima Jugoslavije, kao i priključenje Istre Hrvatskoj je ovdje vrlo važno pitanje i na njemu se mogu mase mobilizirati sa ispravnim našim radom. Narod hoće da se ujedini sa svojom braćom i voljan je boriti se zato.

Talijanski narod nije još uvučen u borbu. Treba sve uložiti da se stvori oružano bratstvo hrvatskog i talijanskog naroda. Mi ćemo, ako bude ikako moguće, pristupiti formiranju jedne talijanske čete, da bi na taj način pospiješili uvlačenje talijanskih masa u aktivnu borbu.

Seljaštvo je mnogo zainteresirano za zemlju koju imaju razni konte,¹¹ baroni i davali su je na polovicu seljacima. Seljaci postavljaju pitanje kome će ta zemlja pripasti. „Borite se da zemlja pripadne vama“ je parola na koju se danas mobiliziraju seljačke mase. Naše čete su sastavljene od pretežnog broja seljaka, to je dokaz da radnici nisu još uvučeni u borbu u onom broju, u kom bi trebali biti. Pitanju rada i propagande među radnicima morati će se posvetiti više pažnje i ispravno im rastumačiti liniju Narodno-oslobodilačke borbe i kako treba da se radnici bore u toj borbi. Radništvo je skoro sve komunistički nastrojeno, jedino je još uvijek pod uticajem oportunistički koji su ga do sada vodili.

Svećenstvo je u Istri dobrim dijelom uz našu borbu. Naše čete često prisustvuju misi i osiguravaju dok svećenik misi, a

¹¹ Grofovi

„«slije mise oni izvan crkve drže miting sa narodom. Narod vrio dobro prima ovaj postupak. Međutim ima i svećenika koji direktno služe okupatoru.

Narod je sa oduševljenjem primio osnivanje Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije i ta činjenica je pojačala povjerenje u našu stvar i sve više prilaze i oni koji su se najviše kolebali. Danomice se šalje mnogo pozdravnih brzojava Privrednoj vladi i drugu Titu.

Saradnja vojske i ostalih organizacija na terenu se provodi i lako će se uskladiti čitavi rad.

pitanje bojkota tržišta i zabrane saobraćaja sa okupatorom nije se moglo provesti. Nismo još u stanju, obzirom na teren, da spriječimo potpunoma šverc i da narodu usadimo parolu: „Ni zno žita okupatoru!" Ovdje narod još dosta drži do novca. Odvoz drva smo skoro potpuno zabranili, odnosno sprečili. Zadatak nam je spriječiti šverc i saobraćaj sa okupatorom.

Da bi čim više narod uvukli u borbu, mislimo pristupiti organizaciji rezervnih partizanskih četa, koje bi uz ostalo imale zadatak da se pojača diverzantska djelatnost, i da se mase čim više približe našoj borbi. Imade već dosta slučajeva da seljaci idu na akcije sa četom, te mislimo da ćemo ovdje i uspjeti, samo treba organizaciono stvar postaviti. Sa postavljanjem štabova bataljona moći će se ovaj zadatak vrlo brzo riješiti.

Naš štab funkcioniše kao cjelina. Sve načelne odluke donošaju se na sastancima, koji se redovito održavaju. Rad je raspoređen i svaki je član Štaba zadužen svojim radom, dočim na terenu svaki član Štaba samostalno rješava sve stvari koje se pred njega postave. U štabu vlada dobar drugarski odnos i potpuna saradnja. Postavili smo i pitanje teoretskog uzdizanja i donijeli zaključke što treba svaki da proradi u određeno vrijeme i što će se zajednički proraditi.

Ovaj izvještaj morali smo napisati ovako detaljno, nastojali smo da prikažemo pravu sliku stvari kod nas.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant, major:

(M P.)¹²

Politički komesar:

Jože Skočilić

¹¹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR.

38

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD
10 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE O DEJSTVIMA PODREĐENIH JEDINICA
OD 1 DO 10 SIJEČNJA¹**

STAB
ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA
V. broj: 6 — 44
dana 10 januara 1944 god.

Predmet: Desetodnevni operativni
izvještaj dostavlja

ŠTABU VI KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Položaj I

Dostavljamo vam desetodnevni operativni izvještaj o radu
naših jedinica u vremenu prošlih 10 dana.

1.) Opća situacija na sektoru naših jedinica:

Na sektoru Posavskog odreda za ovih prošlih 10 dana nije
bilo znatnih promjena. Neprijatelj nije dobivao pojačanja,
jedino kada se vršio demonstrativni napad na Okučane², tom
prilikom su prolazile kroz neprijateljsko uporište Okučane i
cestom prema Banovoj Jaruzi neke neprijateljske kolone poja-
čane sa tenkovima. Namjera je neprijatelja, kako saznajemo,
da upada u pojedina sela i pljačka ista.

Na sektoru ovog odreda nije bilo drugih promjena.

Na sektoru Daruvarskog odreda za minulih 10 dana nepri-
jatelj se kretao cestama Daruvar—Pakrac, Daruvar—Konča-
nica u jačim vojnim formacijama³. Isto tako jednog dana upao
je u selo Sirač da vrši pljačku. U to vrijeme nisu se nalazile
naše neke jedinice. U samim uporištima na sektoru ovog od-
reda nije bilo nikakvih promjena. Namjere neprijatelja nisu
nam poznate.

Isto tako, na sektoru Bilogorskog odreda za minulih 10 dana
neprijatelj je upadao u obližnja sela oko same Virovitice, tako

¹ Original, pisan na mašini, latinicom nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 4/1—3, k. 1621.

² Vidi dok. br. 5, 18 i 31.

³ Odnosi se na dijelove Četvrte gorske pukovnije koja je bila
raspoređena na pomenutoj prostoriji. Vidi dok. br. 14/1—3, k. 107 u
arhivi Vojnog istoriskog instituta.

došao u selo Koriju i opljačkao neke pojedine seljake i nešto naroda otjerao.

Isto tako neprijatelj je napustio uporište Đurdevac, pošto se naše jedinice nalazile u selima oko istog uporišta.⁴ Neprijatelj se povukao preko u Mađarsku. Naši su ih borci ispratili trom. U drugim uporištima za minulih 10 dana nije bilo nikvih promjena. Neprijatelj ima namjeru da prisilno mobiliše narod iz podravske sela, i da ga otjera u Njemačku na rad, ili da ga povojniči.

2.) Rad naših jedinica i podređenih štabova:

Za prošlih 10 dana sa jedinicama naših odreda rađeno je po vojnom rasporedu, i to: nastava gađanja, borbena obuka, ratna služba itd. Rađeno je praktično, a više časova održano teorično, uslijed toga što je vojska više dana probavila u pokretu. Borci su to dobro shvatili i mnogo ih interesuje.

Sa štabovima bataljona održani su sastanci na kojima su se ukazivali njihovi nedostaci, a isto tako date su im direktive za daljnji rad. [Sa] štabovima odreda proučavana su vojna pravila, isto tako čitana je vojna literatura.

3.) Disciplina i moral jedinica:

U Posavskom odredu disciplina i moral kod boraca dosta dobar i popravlja se svakog dana. Moral je kod boraca na dosta visokom stupnju. Odražava se u tome što borci rado izvršavaju naređenja sva koja dobijaju s voljom i na vrijeme bez ikakvog pogovora, a odražava se naročito u tome kada se ide u akcije ili u zasjedu vrlo dobro na njih to djeluje, dok kod rukovodstva ima nedostataka radi toga što su to još mladi rukovodioci i nisu još dovoljno shvatili svoju dužnost, ali u posljednje vrijeme kako se više puta održavaju sastanci i ukazuju im se na sastancima njihovi nedostaci, svakoga se dana opaža da postaju sve bolji i nastoji se da se to dovede u ispravnost, te se nadamo da će to biti u najskorije vrijeme.

U Daruvarskom odredu obična kao i borbena disciplina je dobra, dok se svakog dana vidi da vojnici shvaćaju da disciplina mora da u vojsci postoji. Obična disciplina ogleda se u tom da je dobra, što vojnici pozdravljaju se između sebe, a tako isto i više i niže vojne rukovodiocice sa voljom. Bobena disciplina pokazala se dosta dobra, a naročito u posljednjoj borbi koju je ovaj odred vodio u selu Subocka sa neprijateljem koji je došao da pljačka selo Subocka⁵. U ovom napadu borci su

⁴ Vidi dok. br. 31 i 150.

⁵ Opširnije o tome vidi dok. br. 31 i 152.

išli onako kako im je naređeno bez ikakvog pogovora. Bilo je momenata gdje su se sa neprijateljem sukobljavali prsa u prsa i opaža se da svakoga dana u tome odredu poboljšava se moral i disciplina.

U Bilogorskom odredu nije disciplina na dosta velikom stepenu, vidi se u tome što imade još više slučajeva da vojnici odlaze samovoljno svojim kućama ili nekud na drugu stranu. Strojerna disciplina dosta je dobra, borbena disciplina isto je dobra. Moral kod boraca je na dosta velikom stepenu, opaža se u tome što borci kada idu u borbu, vrlo su oduševljeni i vrlo dobro primaju akcije. Što je disciplina dosta slaba, nastojaćemo da je dotjeramo na bolji stepen s tim što će se održavati više puta četni i bataljonski sastanci i ukazivati će se vojnicima kako je disciplina potrebna i da vojska bez discipline ne može postojati. Kod vojnog rukovodstva ima još nedostataka, pošto su vršene neke promjene u ovome odredu pa drugovi nisu još dovoljno shvatili svoju dužnost.

4.) Stanje unutar jedinica:

U Posavskom odredu za ovih 10 dana izbačeno je iz stroja 4 druga, pridošlo je 20. Priraštaj oružja jeste 15 karabina i jedna talijanka, manjak 5 pušaka. Dva su vojnika dezertirala i odnijela dvije puške i to su bili Sremci. Manjka municije za posljednjih 10 dana jest 1581 komad, koji su utrošeni za ovih 10 dana i to u borbama koje su jedinice pomenutog odreda vršile.

U Daruvarskom odredu za ovih prošlih 10 dana izbačeno je iz stroja 4 druga, od toga dva mrtva i dva ranjena i to u posljednjoj borbi kod sela Subocke. Višak oružja: 7 mauzera, jedan šmajser i 5 pištolja. Manjak municije: 2320 komada koja je utrošena u borbi kod Subocke. Za minulih 10 dana pridošlo je u ovaj odred 23 vojnika.

U Bilogorskom odredu za minulih 10 dana izbačeno je iz stroja dva druga prilikom borbe koja je vođena između Slatine i Cabune.⁶ Pridošlo je za minulih 10 dana 76 vojnika. Priraštaj u oružju 4 puške kao i jedan šmajser koji su zarobljeni preko Drave u Mađarskoj. Utrošeno je municije za minulih 10 dana 1600 komada.

5.) Služba veze:

Veza između nižih i viših štabova održava se pomoću kurira pješaka sem nekih hitnih slučajeva — daju se kuririma konji kada je to potrebno. Veza se održava redovno i tačno.

• Vidi dok. br. 152.

β.) Izvedene akcije:

a.) Posavski NOP odred:

Dana 31. XII. 1943 god. na 1. I. 1944 god. izvršeni su demonstrativni napadi na neprijateljska uporišta Stara Gradiška,⁷ Novi Varoš i Vojnović salaš. Snage neprijatelja su bile u Stara Gradiški 3 satnije ustaša, u Novom Varošu 2 satnije, na Voinović salašu 1 satnija ustaša. U istoj akciji ubijeno je 12 neprijateljskih vojnika, zarobljeno 5 živih i to domobrani. Zaplijenjeno je 2 mauzera i nešto ratne spreme.

Dana 4. I. o. g. izvršen je demonstrativni napad na neprijateljsko uporište Novska⁸. Također je izvršen napad na neprijateljsko uporište Brestača⁹. Gubitci neprijatelja u Brestači 7 mrtvih i 4 ranjena, u Novskoj 5 mrtvih i veći broj ranjenih. Naši gubitci 2 ranjena i 1 mrtav.

Dana 5. I. o. g. vođena je borba sa dvije satnije ustaša¹⁰ kod sela Lovske i Korita. Gubitci neprijatelja nisu nam poznati. Kod nas nije bilo gubitaka.

Dana 5./6. I. o. g. jedinice ovog odreda vršile su diverziju na pruzi Pakrac—Banova Jaruga i porušile dva i pol kilometra pruge. Dana 5. ov. mj. četa Matije Gupca napravila je zasjedu na pruzi Banova Jaruga—Poljana i sačekala kolonu od 40 domobrana. Neprijatelj je imao 4 mrtva i veći broj ranjenih. U ovim posljednjim borbama koje su jedinice ovog odreda vodile, nije nam poznato brojno stanje neprijatelja i njihove starješine, tako isto nije nam poznato i njihovo naoružanje.

b.) Daruvarski NOP odred:

Dana 4. I. o. g. jedinice ovog odreda vodile su borbu sa neprijateljem koji je došao da pljačka selo Subocku. Neprijatelj je bio u jačini od 150 ustaša i gestapovaca iz Lipika.¹¹ Imena njihovih starješina nisu nam poznata. Neprijatelj je bio naoružan sa karabinima i puškomitraljezima. Gubitci neprijatelja su 20 mrtvih ustaša i gestapovaca koje su jedinice ovog odreda svukle. Zarobljeno je 7 pušaka mauzer, 1 šmajser, 5 pištolja, 20 uniformi i ostale ratne spreme. Sopstveni gubitci u ovoj borbi: 2

⁷ Vidi dok. br. 20.

⁸ i ⁹ Vidi dok. br. 33 u ovoj knjizi i bojnu relaciju Prvog zbornog područja u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—1, k. 58.

¹⁰ Na strani neprijatelja u ovoj borbi učestvovala su dvije satnije Prve bojne Osme gorske pukovnije. (Podatak iz arhive Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—23, k. 58 i 19/1—5, k. 107.)

¹¹ U ovoj borbi nisu učestvovala ustaše i gestapovci, već Prva satnije Treće bojne Osme gorske pukovnije ojačana SS policijom iz Lipika. Vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—23, k. 58.

mrtva i 2 lakše ranjena. Imena mrtvih drugova: Sudar Jovo, sekretar bataljona, i Radosavljević Tešo, nišandžija kod lakog bacača. Imena ranjenih: Mišo Steković, borac, i Radovanović Vitomir, bolničar.

c.) Bilogorski NOP odred:

Dana 4.1.o.g. jedinice ovog odreda napale su neprijatelja¹² koji se povlačio iz uporišta Đurđevac preko Drave u Mađarsku. Naše su ga jedinice kasno napale, kada je neprijatelj već bio prešao preko Drave. Neprijateljski gubitci nisu nam poznati. Sopstvenih gubitaka nismo imali.

Jedinice ovog odreda dana 5.1.o.g. prešle su preko granice u Mađarsku i tom prilikom zarobile su tri mađarska vojnika graničara i dva su ubili koji se nisu htjeli predati, već su bili potisnuti u bijeg i u bijegu su poginuli. U toj borbi zarobljeno je 4 karabina Manliher i 1 šmajser, 6 konja i 12 komada rogate marve koje su jedinice ovog odreda konfiskovale od jednog mađarskog grofa i prebacile na našu teritoriju. Vojnici mađarski koji su zarobljeni, svučeni su u civil i pušteni preko u Mađarsku.

Dana 5.1.o.g. jedinice ovog odreda vodi'e su borbu sa jednom bojnom neprijateljskih vojnika kod sela Cabune¹³. Neprijatelj je kretao iz Slatine prema Virovitici. Borba je trajala 3 sata. Neprijatelj je potisnut i bio primoran da se povрати natrag u Slatinu. Neprijateljski gubitci dva mrtva koji su ostali na terenu gdje se borba vodila. Prema dobivenim informacijama neprijatelj je imao još 30 vojnika koje je uspio da povuče sa sobom onako mrtve. Sopstveni gubitci dva mrtva. Njihova imena su Uskoković M'aden iz Pivnica i Malbaša Spaso iz Velike Peratovice. Zarobljene su dvije puške Mauzer koje nisu bile ispravne — bile su oštećene od naše vatre. Imena kao i naoružanje ove bojne sa kojom su jedinice ovog Odreda vodile borbu nisu nam poznati.

7.) Stečeno iskustvo:

Posavski odred. U ovim borbama koje su vođene za minulih 10 dana nije bilo nekih većih nedostataka. Iskustvo iz borbe koja je vođena kod sela Lovske: što se nisu jedinice povukle na vrijeme i zauzele položaj koji je kasnije neprijatelj zauzeo i onemogućio nam da se izvede napad na neprijatelja. Da su jedinice ovog odreda ranije zauzele položaj, bile bi uspjele neprijatelju nanijeti gubitke kako u ljudstvu, tako i u ratnom materijalu.

¹² Odnosi se na oružnike (žandare). Vidi dok. br. 150.

¹³ Vidi dok. br. 152.

Daruvarski odred. U posljednjim akcijama nije b^o nekih **ar**očitih nedostataka, nego samo se pokazalo jedno dosta **ve**rko iskustvo prilikom borbe u Subockoj, tako da sve jedinice **n**isu stigle jednovremeno i nisu osule neprijatelja vatrom na vrijeme. Da su ove jedinice stigle neopaženo bliže neprijatelju i **o**sule ga jakim vatrom, daleko bi više nanijeli neprijatelju **g**ubitaka kako u ljudstvu, tako i u ratnom materijalu.

Bilogorski odred. U ovome odredu, pošto posljednjih 10 **d**ana nisu vođene neke naročite akcije, nisu se pokazali ni neki **v**eći nedostaci kod samih boraca, a niti kod rukovodi¹aca, **t**e **p**rema tome nisu se povukla iz ovih borbi neka naročita iskustva.

8.) *Raspored jedinica:*

Posavski odred. I. bataljon istog odreda po spisku 129, -II. **b**ata'jon 149, bataljon „Hajduk Veljko“ 77, četa „Matija Gubec“ 51, bolnička četa 28, pri Štabu odreda 16, Štab odreda 9.

Jedinice ovog odreda nalaze se na sektoru južno od Pšunja, „Trokut“ te u Posavini. Stanje u odjeći i obući, uslijed većeg pokreta, dosta je loše, bosih imade oko 30, slabo obučanih oko 50. Ishrana se vrši po kućama i dosta je dobra. Zdravstveno **s**tanje u posljednje vrijeme je dosta dobro. Ne pokazuje se u ovom odredu da imade bolesnih drugova ma od koje bolesti.

Daruvarski odred. I. bataljon po spisku 149, -II. bataljon 198, bolnička četa 23. Vod za vezu 14, pri Štabu odreda 10, Štab odreda 8.

Jedinice ovog odreda nalaze se po naređenju¹⁴ Štaba XII. divizije na sektoru „Trokuta“. Odjeća i obuća dosta je loša. Ishrana se vrši po kućama i ista je dobra. Zdravstveno stanje **d**osta je dobro.

Bilogorski odred. I. bataljon 161 po spisku, II. bataljon 149, III. bataljon 130, Grubišnopljaska četa 26, bolnička četa 21, radni vod 32, pri Štabu odreda 5, Štab odreda 6.

Jedinice ovog odreda nalaze se u slijedećem rasporedu: I. bataljon u Marofu, sa zadatkom da mobiliše što veći broj vojnika a potom da se prebaci prema Grubišnom Polju, jer kako saznamo, neprijatelj ima namjeru upadati na našu oslobođenu teritoriju. II. bataljon nalazi se u Pčeliću sa zadatkom mobilizacije i čuvanjem oslobođene teritorije od pravca Virovitice i Slatine. III. bataljon nalazi se u Bukovici na osiguranju, jer se u istom se' u vrši konfiskacija imovine narodnih neprijatelja. Ovu konfiskaciju vrši Komanda bilogorskog područja. Odjeća i obuća dosta je dobra. Bosih drugova nema, ishrana i zdravstveno sta-

¹⁴ Vidi dok. br. 22.

nje dobro je. Bolničke čete u svim odredima raspoređene su u patrolama i s njima se održavaju sastanci u pogledu sanitetski službe.

9.) *Dalje namjere:*

Posavski odred ima u vidu za idućih 10 dana napasti domobransku ophodnju na pruzi Banova Jaruga—Poljane, i domobrane koji idu sa Plavog mosta u selo Gaj i okolna sela.¹⁵ Isto tako ima u vidu postavljati zasjede gdje se god za to ukaže mogućnost i dobije informacija da bi se mogao neprijatelj kretati. Isto tako, vršiti mobilizaciju i održavati mitinge i izvoditi ekonomske akcije.

Daruvarski odred ima u vidu postavljanje zasjeda na cesti Pakrac—Daruvar i Daruvar—Končanica i na svim ostalim cestama kuda neprijatelj krstari. Isto tako ima u vidu vršenje mobilizacije.

Bilogorski odred ima u vidu za idućih 10 dana postavljati zasjede po svim cestama koje vode iz neprijateljskog uporišta prema našem oslobođenom teritoriju, a naročito na cestama ukoliko dobijemo informacije da bi mogao neprijatelj krstariti. Isto tako, vršiti mobilizaciju po svim selima i održavati mitinge i izvoditi neke ekonomske akcije.

Pošto se Posavski i Daruvarski odred nalaze pod komandom Štaba XII. divizije i dobijaju naređenja od istoga Štaba, te prema tome nisu samostalni i ne mogu po svojoj inicijativi da izvode neke akcije. Ukoliko budu postali samostalni, vršiće se mitinzi, isto tako i postavljanje zasjeda po svojoj inicijativi.

Zaključak

Obilazeći sve odrede za prošlo ovo vrijeme bilo je dosta nedostataka. Opažalo se u tome što nisu vojnici shvatili da je potrebna disciplina na bazi dobrovoljstva, a isto tako niži i viši vojni rukovodioci nisu bili shvatili svoju dužnost. Kako u posljednje vrijeme održavani su sastanci sa vojnim i političkim rukovodiocima, opaža se svakoga dana da se poboljšava stanje u odredima i nadamo se da će se krenuti naprijed sa stanjem u odredima, kako po vojnom tako i po političkom radu.

Obilazeći odrede i vršeći smotru nad oružjem i municijom, nalazi se u našim odredima dosta velik broj talijanskih pušaka za koje ima mali broj municije. Kako su naši odredi stalno u kontaktu sa neprijateljem, jednoga će dana ostati bez municije za talijanske puške, tako isto i za talijanske puškomitraljeze.

¹⁵ Vidi dok. br. 70.

Stoga vas umoljavamo, pošto se nalazi u komandama pod-
x-^a veći broj pušaka mauzer, ukoliko bi vi izdali naređenje
j¹¹ se može izvršiti zamjena, pošto straže pri komandama pod-
čia ne dolaze u dodir sa neprijateljem i ne troše municiju za
•h bi mogle poslužiti i talijanske puške i mogli sa istima vršiti
t dužnost, a naročito se nalazi u Komandi daruvarskog podru-
oko 100 pušaka mauzer, stoga vas umoljavamo da izdate na-
ređenje i da i nas o tome izvijestite.

Ubuduće ćemo nastojati da povedemo računa da održavamo
što više sastanaka sa vojnim i političkim rukovodiocima, kao i
sa samim vojnicima, te izvoditi što više akcija, kako bi mogli
neprijatelju nanijeti što više gubitaka u ljudstvu i ratnom ma-
terijalu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, major
v Marinković¹⁶

(M.P. ¹⁷)

¹⁹ Ivo

¹⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 39 <

**IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD 11 s,
JEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JR *
GOSLAVIJE O NAPADU NA PREKOPU, KIHALAC, NOVO
SELO, PRAČNO I MOŠČENICU¹**

13. 1. 442

STAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE
Op. br
Dne 11. januara 1944.

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU IV KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE

1. — Donijeli smo odluku³ da izvršimo napad na neprijateljska uporišta u s. Prekopa i Kihalac, koja se nalaze na komunikaciji Glina—Gore i da izvršimo napad na neprijateljske dijelove, koji su bili razmješteni na prostoriji Novo Selo—Pračno i Moščenica.⁴

2. — U ovome napadu učestvovala su naše jedinice I., III. i IV. brigada bez jednog bataljona. III. brigada napadala je neprijateljske dijelove na prostoriji Novo Selo—Moščenica i Pračno,⁵ I. brigada ojačana sa polu-brdskom baterijom napala je selo Kiha'ac i vršila osiguranje od Gora i Petrinje, a IV. brigada napadala je s. Prekopu i vršila osiguranje od Gline.⁶

3. — Neprijateljske snage u s. Prekopi bile su jačine 70—80 Čerkeza i Nijemaca sa nepoznatim naoružanjem, utvrđeni oko sela sa bunkerima. U selu Kiha'cu jačina neprijatelja bila je 160 Čerkeza i Nijemaca, fortifikacijski utvrđeni bunkerima, okolo nagazne mine. U Moščenici, Novom Selu i Pračnu nalazili su se dijelovi Kozačke divizije⁷ u jačini oko 200 ljudi sa nepoznatim naoružanjem. Ovi dijelovi pripadali su I. kuban-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4—3/1, k. 426.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije

³ Vidi dok. br. 25.

⁴ i ⁵ Vidi dok. br. 168 i 169.

⁶ Vidi dok. br. 5/2, k. 816 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁷ i ⁹ Riječ je o dijelovima Prve kozačke divizije. Vidi dok. br. 40/1, k. 21 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

kom puku koji se nalazi u Sisku. Od teškog oružja nisu imali ništa. U sastavu su Kubanci pod komandom njemačkih oficira i podoficira.

4 — Neprijateljske posade u s. Prekopi i Kihalcu imale su za zadatak da osiguravaju promet na komunikaciji Glina—Gore Petrinja i ujedno da služe kao pretstraže Gline sa sjeveroistočne strane. Neprijateljski dijelovi na prostorijama s. Mošćenica—Pračno i Novo Selo imali su za zadatak osiguranje komunikacije Petrinja—Caprag i Petrinja—Sisak i ujedno služili su kao pretstraža ovih neprijateljskih garnizona. Pored ovog imale su zadatak ispadati u naša sela i vršiti pljačku. Naša odluka bila je: napasti ova neprijateljska uporišta, uništiti i protjerati neprijatelja. Našim napadom na posade u Prekopi i Kihalcu imali smo za cilj da ujedno i vršimo pritisak na neprijateljske snage u Glini koje su u moralnom pogledu dosta slabo stajale.

5.—7. ov. mjeseca u 16 časova izdali smo avizo zapovijesti j j IV. brigadi pismeno, a III. brigadi šifrovanom depešom preko telefona. 9. ov. mjeseca u 03,00 sata izdali smo pismenu zapovijest za napad⁸ I. i IV. brigadi, a usmenu zapovijest III. brigadi.

6. — Borba je počela u noći od 8/9. ov. mjeseca u 20.30 sati, a završila se u Prekopi i Kihalcu u 01.00 sat, a u Mošćenici, Pračnu i Novom Selu u 01.30 sati.

7. — Početak borbe na svim punktovima bio je prvenstveno privlačenje što bliže neprijatelju bez pucanja i sa jurišnog otstojanja, izvršiti prepad sa bombama i onemogućiti neprijatelju da se pribere i sredi za otpor i tako ga dekoncentrisati i uništavati. Priv'aćenje je bilo otežano snijegom koji je smrznut pucao pod nogama i mjesečinom koja je omogućavala uočavanje meta na dosta velikom otstojanju. III. brigadi ipak je pošlo za rukom da se privuče do jurišnog otstojanja i da izvrši prepad na neprijatelja bombama, dok I. i IV. brigadi nije to uspjelo, nego su bile primijećene od neprijateljskih pretstraža i borba se otvorila na otstojanju od 300—400 metara. Neprijateljski dijelovi u Novom Selu, Pračnu i Mošćenici nisu davali naročitog otpora niti su uspjeli organizovati odbranu. Iz nekih samo kuća davali su slabi otpor koji je ubrzo bio slomljen. Došlo je do paničnog bježanja kod neprijatelja i naši su borci brzo ovladali svim prostorijama — punktovima u kojima se držao neprijatelj. U međuvremenu stigli su tenkovi iz Petrinje i biciklisti iz Siska koji su se odmah razvijali za borbu, što je onemogućilo našim borcima da iskoriste uspjeh do kraja, već su se morali odlučiti na povlačenje.

⁸ Vidi dok. br. 26.

Borba u s. Prekopi odvijala se tako, da su dijelovi IV. brigade pod zaštitom teškog oružja izvršili upad u selo, razbili neprijatelja i natjerali ga u povlačenje. Neprijatelj se panično povlačio za Glinu. Kroz kratko vrijeme probile su se nove snage neprijatelja iz Gline u pravcu Prekope i potisle naše dijelove iz sela i prisilile ih na povlačenje.

I. brigada u prvome naletu nije uspjela da se probije u selo Kihalac, jer se neprijatelj potpuno sređeno branio sa dobro organizovanom vatrom. Naši su morali da se poslije prvoga napada povuku do prvih zaklona, gdje su se sredili i pokušali ponovni napad pod zaštitom teškog oružja, bacača i brdske baterije. Ni ovaj drugi napad nije dao rezultata. Konačno su naši morali otstupiti. Za vrijeme dok se vodila borba na Kihalcu neprijatelj se pokušao probiti od Gora preko Perkovića brda i Graberja u pomoć ovoj posadi, i osiguranje I. brigade vodilo je dosta žestoku borbu sa neprijateljem oko Perkovića i Graberja; borba je trajala oko 2 sata.

8. — U ovim operacijama nisu do kraja izvršeni postavljeni zadaci. Kod III. brigade cilj bi bio do kraja postignut da se nisu probili tenkovi od Petrinje i druga pojačanja od Siska. IV. brigada isto tako uspjela je razbiti neprijatelja i protjerati, ali potpun uspjeh nije postigla, dok I. brigada nije postigla nikakvih rezultata na Prekopi.

U ovim borbama III. brigada zarobila je: 19 neprijateljskih vojnika od kojih je 1 njemački narednik, 17 karabina, 2000 metaka — 7.9 mm, troja kola sa zapregom, 15 komada ćebadi, 10 šinjela, 4 bluže, 5 pari cipela, 8 pari veša i 5 pari hlača.

IV. brigada zaplijenila je 20 konja, 5 sedala, 10 ćebadi, jedan poljski telefon, 1 par odijela, 3 para cipela, 4 šinjela, 500 pušč. metaka.

Gubitci neprijatelja u ovim operacijama u ljudstvu u Mošćenici, Pračnu i Novom Selu — preko 20 mrtvih i 35 ranjenih. Važno je napomenuti da se jedna četa uspjela privući do štaba ovih dijelova koji su se nalazili na ovim prostorijama i bombe baciti unutra u kuću i kad su borci upali u kuću, našli su samo leševe. Nisu imali vremena skinuti pobijene oficire, jer su tenkovi već bili stigli. Gubitke neprijatelja u Kihalcu i Prekopi cijenimo na oko 10 mrtvih i 15—20 ranjenih.

9. — Naši gubitci: Kod III. brigade — 2 mrtva i 3 ranjena, kod I. brigade — 1 mrtav i 3 ranjena druga, kod IV. brigade — 6 ranjenih. Od svih ranjenih drugova ima 4 teže ranjena.

10. — Utrošak municije: U ovim operacijama utrošeno 2473 metka puščana, 10 mina za laki bacač, 16 mina za teški bacač i 8 zrna brdskih topova.

11. — U ovoj borbi nemamo lica i jedinica koje bi se mogle **predložiti** za pohvalu, uglavnom se može reći da su se jedinice kao i komandni kadar za vrijeme akcije dovoljno unosili u **borbu** i da su zadovoljavali. U kritičkom osvrtu na čitav tok **borbe** moglo bi se reći da kod I. brigade nije bilo dovoljno **odlučnosti** još u prvom naletu, jer nisu iskorišćene sve mogućnosti koje su dozvoljavale manevar našim dijelovima da udare neprijatelja sa leđa i bočno. Osim ovoga zapaženo je da se kod I. **brigade još** u dovoljnoj mjeri ne koristi upotreba teškog oruđa, da ^{se} ne kombinuje pokret sa vatrom i plan vatre našim rukovodiocima nedostaje. Inače kod III. i IV. brigade ovoga puta osjetio se porast borbenosti i snalaženje kod komandnog kadra bilo je na priličnoj visini.

II.

1. — U noći 4/5 ov. mjeseca jedan bataljon III. brigade **spustio** se na liniju Vukoševac—Drljače, u cilju hvatanja četnika i postavljanja zasjeda četničkim grupicama koje krstare **ovim** selima. Tom prilikom uhvaćeno je 5 četnika i ubijeno 4. **Oružje** kod njih nije uhvaćeno, jer su ga odbacili negdje dok su primijetili naše dijelove.

5. ov. mjeseca III. bataljon III. brigade, dok je bio u pokretu sa prostorije M. i V. Gradusa za Prevršac i Babinu Rijeku, susreo se sa neprijateljem koji je bio upao u s. Prevršac i Mečenčane i zaposjeo položaj južno od ovih sela. Bataljon je odmah prešao u napad. Borba je trajala pola sata. Neprijatelj je bio prisiljen da se povuče preko Kukuruzara u pravcu Kostajnice. Bataljon je nastavio gonjenje, ali dva tenka koji su se nalazili u Kukuruzarima dočekali su naše dijelove i onemogućili daljnje gonjenje neprijatelja.

U ovoj borbi mi smo imali 2 mrtva druga i 2 ranjena. Od plijena nismo ništa uhvatili nego što je svučen jedan neprijateljski vojnik koji je ostao neizvučen iza neprijatelja. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i 9 ranjenih. Municije je utrošeno 300 metaka.

III.

1.—5. ov. mjeseca jedna neprijateljska kolona jačine od 100 do 120 vojnika (Kozaci)⁹ naoružanje 3 Šarca, 2 tromblonske puške, a ostalo karabini, sukobila se sa bataljonom¹⁰ I. brigade na prostoriji Luščani—Strašnik. Borba je počela u 15 časova. Neprijatelj je bio razbijen i prisiljen na povlačenje. Cilj nepri-

¹⁰ Odnosi se na Četvrti bataljon. Vidi dok. br. 4/2, k. 816 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

1

jatelja bio je pljačka u s. Luščani. Naš bataljon, koji se sukobio sa neprijateljem, već duže vremena nalazi se raspoređen na prostorijski Luščani—Strašnik u cilju sprečavanja neprijateljskih kolona koje su gotovo svakoga dana iz Gora ispadale u pravcu Luščana i vršile pljačku. U ovoj borbi neprijatelj je imao 5 mrtvih i 7 ranjenih. Jedan neprijateljski vojnik ostao je mrtav na bojištu. Od oružja dobiveno je 2 karabina, 300 metaka, 1 par cipela i jedan par odijela. Mi nismo imali gubitaka u ljudstvu i oružju. Municije je utrošeno 300 metaka puščane, 5 zrna protivkolskog topa i 3 mine teškog bacača.

Istog dana neprijatelj se povratio iz Gora u pravcu Luščana gdje se ponovno pojavio u 23 časa pred položajima bataljona I. brigade, gdje je opet došlo do kratke borbe. Neprijatelj je ovaj ispad učinio zato da izvuče mrtvoga koji je za vrijeme prve borbe ostao na bojištu, a izgleda da je po narodnosti bio Nijemac. Neprijatelj je povlačeći se popalio 5 štala na sjever, dijelu sela Luščani. Gubitci neprijatelja nepoznati su. Mi gubitaka imali nismo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, major:
S.¹¹ Bjelajac

(M.P.)¹²

¹¹ Stanko

¹¹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 40

**7 APOVIJEST ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OSMOG KORPUSA
VOV JUGOSLAVIJE OD 11 SIJEČNJA 1944 GOD. PODREDE-
NIM JEDINICAMA DA IZVRŠE PRITISAK NA LIVNO¹**

Prepis

STAB
TV DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
11. I. 1944.
Broj 14. I. 44.

Z A P O V I J E S T

Sekcija Livno razmjer 1:100.000

KM-

Neprijatelj je 7. ov. mj. napustio Šujicu povlačeći se u Livno, a sa manjim snagama u Duvno. Neprijatelj, koji je bio kao posada Livnu, spakovao se i pokupio telefonsku liniju, pa je otišao u pravcu Sinja, a onaj koji je došao iz Šujice, zadržao se u Livnu.² Posljednji podaci govore da je njegova jačina u Livnu 400—600 Nijemaca sa nekoliko topova. Svaki dan odlaze kamioni u pravcu Sinja, gone i civilno pokućstvo (astale, stolice, prozore itd.). Po svemu sudeći Nijemci namjeravaju konačno napustiti Livno,³ ali se zadržavaju još zbog važnosti ovoga mjesta koje im služi kao dobra zaštitnica njihovim snagama u pravcu Jadranske obale.

Mi smo dobili zadatak⁴ da sa sjeverne, istočne i južne strane vršimo jači pritisak na Livno dejstvujući na komunikacije od Grahova, od Šujice i od Karlov Hana, preko Smričana za Livno. Također bi manji dijelovi trebali djelovati na put Livno—Sinj na prostoru Livno—Grborezi. Za izvršenje ovog zadatka

N A R E Đ U J E M O :

1) IV. Dalmatinska brigada će odmah izvršiti pokret i smijeniti III. Dalmatinsku brigadu sa njezinih položaja na pravcu

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1, k. 842 A.

² i ³ Nijemci su tada vršili rokiranje nekih svojih snaga, ali Livno nisu napustili. Vidi dok. br. 135 u ovoj knjizi i operaciski dnevnik Devete divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 56/1, k. 842 A.

⁴ Riječ je o naredjenju koje je Divizija primila 10 siječnja od Štaba Osmog korpusa. Vidi operaciski dnevnik Štaba Devete divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 56—2, k. 842 A.

Livno—Glamoč, tako što će jedan bataljon uputiti prema Livnu i smjestiti u košare gdje se sada nalazi 4. bataljon III. Brigade i četa Glamočkog odreda, a to je Pudina i Marjanova košara Odavde aktivno vršiti pritisak na grad preko Kablića, Suhače i Zastinja, kao i preko Šušnjača, Burkića Drage sa Debelog Brda na Bašajkovac i Bijelu Kulu.⁵ Ovaj će se pritisak vršiti u sa- dejstvu sa našim snagama sa istočne i južne strane grada. Raz- viti obavještajnu službu pored izviđačke i nastojati da se odmah saznadu sve promjene kod neprijatelja u 'gradu. Ostale bata- ljone raspodijeliti duž komunikacija Livno—Glamoč na mje- stima gdje se sada nalaze bataljoni III. Brigade.

2) III. Dalmatinska NOU brigada će se danas prikupiti na prostorijsu Staro Selo—Vidimlje i krenuti pravcem: selo Dolac— Dragnić — Krug Planina — s. Potočani. Ovdje za zatvaranje pravca Livno—Potočani postaviti jedan bataljon na položaj: k. 1136 pozadi Sušica Hrasti (k. 880) i Gradina (k. 893). Porušiti most na potoku Brina—Begovača i postaviti što veći broj pro- tivkolskih oruđa na zgodnim mjestima za zatvaranje ovog pravca, a ljudstvo koje ne bude na položajima smjestiti u s. Pod- greda—Potočani. Sa ostalim bataljonima produžiti za selo Dobro —Vidoši, odakle se postaviti za zatvaranje puta Podhum—Livno i za dejstvo na njemu. Glavni zadatak Brigade je pritisak na Livno sa istočne i sa južne strane.⁶ Nastojati da se prikupi što više stoke i životnih namirnica za potrebu ljudstva ove divizije, naravno od stanovništva prema nama neprijateljski raspolože- nog. Održavati vezu desno preko Krug Planine sa dijelovima IV. Brigade i sa Glamočkim odredom u Zagoričane—Borova G'ava.

3) Glamočki partizanski odred će u toku današnjeg dana izvršiti pokret pravcem: Skučani—Vidimlje—Dragnić—Krug Planina—Borova Glava—Zagoričani gdje se smjestiti, a položaj održati na Borovoj Glavi i osigurati se od Šujice, kao i od Livna u slučaju neprijateljskog prodora preko Potočana. Čvrstu vezu održati sa III. Dalm. brigadom preko Potočana i s. Dobrog čija leđa štiti, sa IV. Dalm. brigadom preko Krug Planine u pravca Prosišća i sa Livanjskim partizanskim odredom koji se nalazi u Šujici, t.j. pravcem preko Šujice. Pored ovog nastojati uspo- staviti vezu sa dijelovima naše vojske u pravcu Duvna ukoliko ih bude.

4) Livanjski partizanski odred će po prijemu ove zapo- vijesti krenuti pravcem: s. Dolac—s. Dragnić—Marićeve košare

⁵ Vidi dok. br. 135.

⁶ Već sljedećeg dana, 12 siječnja, Brigada je u selu Potočani vo- dila borbu sa neprijateljskim snagama koje su pokušale prodor na pravcu Livno—Sujica. Vidi dok. br. 135.

„-Borova Glava—Šujica. Ovdje porušiti temeljito most na rijeci gujici. Uputiti vezu preko Donjeg Malovana sa dijelovima VI. Divizije a sa glavninom snaga krenuti u pravcu Duvna, nastojati porušiti most na Šujici kod Mokronoga, postaviti se na tome pravcu prema Duvnu i postaviti vezu sa Duvanjskim odredom u pravcu Vran Planine i sa VIII. Krajiškom brigadom ili nekom drugom jedinicom koja se nalazi na sektoru Duvno. Održati tijesnu vezu sa Glamočkim odredom preko Borove Glave i preko ovog odreda sa Štabom III. Dalmatinske brigade i ovim štabom.

5) Punktovi za vezu Štaba divizije biće: telefonska stanica na Korićni i relejna stanica na Marićevim košarama na Krug planini.

6) Hirurška ekipa i bolnica IX Divizije nalazit će se u selu **popovići** preko Vagna.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Andro Kovačević s. r.

Komandant — major:
Banina⁷ s. r.

Da je prepis vjeran originalu potvrđuje:

Načelnik Štaba IX. Divizije NOVJ:
Major Mom.⁸ Poleksić

(M. P.)⁹

⁷ Ante

⁸ Momčilo

⁹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 41

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA OD 11
SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JU-
GOSLAVIJE O DEJSTVIMA OD 1 DO 10 SIJEČNJA¹**

ŠTAB ISTOČNE GRUPE
NOP ODREDA VI. KORPUSA
JUGOSLAVIJE

Broj: 8/43 g. u 11h
Dana: 11/1 1944 g.

Dostavlja operativni izvještaj
za razdoblje od 1. I. do 10. I.
1944 godine.

ŠTABU VI KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Položaj

VOJNA SITUACIJA

Na sektoru ove grupe neprijatelj se povremeno iz svojih stalnih uporišta zaleće u obližnja sela u cilju pljačke. Za ovaj period vremena na sektoru Požeškog NOP odreda neprijatelj je samo jednom izišao iz uporišta Požege u pravcu Brestovca i to ustaše i zdrugovci. Nakon kraćeg pripucavanja od strane jednog našeg voda neprijatelj se povukao u svoje uporište. U neprijateljskim uporištima nije bilo promjena, misleći na sektor ovoga odreda, na pr. u Požegi, Kuli, Trenkovu, Jakšiću i Pleternici. Pri likom zarobljenja jedne domobranske straže te nakon ispitivanja istih, ustanovljeno je da neprijatelj nije upoznat sa rasporedom jedinica ovoga odreda, kako je izjavio zarobljeni vodnik te straže.

Na sektoru Diljskog NOP odreda neprijatelj je također u defanzivi, jedino što je 7. I. o.g. pokušao da dođe do sela Bukovija i Vranovaca, te Korđuševaca i Vrhovine radi pljačke, a što ga je spriječilo, jer je blagovremeno saznao da se u neposrednoj blizini nalaze naše jedinice. Jačina neprijatelja bila je 300 do 400 ljudi — Nijemaca. Na sektoru ovoga odreda neprijatelj se nalazi u objektima na željezničkoj pruzi, radi čuvanja iste; bunkeru su solidno izgrađeni, posada u istima kreće se od 30 do 60 vojnika — miješano Nijemci i domobrani. Stalne

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—3, k. 1619.

posade neprijateljske vojske u uporištima Brod, Vrpolje i Nova Kapela ne kreću se nikuda iz svojih uporišta. Na željezničkoj oruzi Zagreb—Beograd u ovom periodu vremena također se jllje primijetilo prebacivanje nekih jačih neprijateljskih formacija, a cestom se u ovom periodu vremena uopšte neprijateljska vojska u jačim formacijama nije kretala. Na sektoru **toga** odreda jačina neprijateljskih posada kreće se od 200 do 300 neprijateljskih vojnika.

DISCIPLINA I MORAL NAŠIH JEDINICA

Sto se tiče discipline u jedinicama Istočne grupe NOP **odreda** dobra je kako borbena tako i strojeva disciplina, a to se vidi po izvršenim akcijama koje su borci odlučni da se **protstave** neprijatelju iako je neprijatelj uvijek brojčano mnogo jači, a tako i naoružanje mnogo je veće. Ovo se naročito događa prilikom izlaza neprijatelja iz njegovih stalnih uporišta na oslobođeni teritorij u cilju pljačke gdje ih dočeka jedna četa i odbije, tj. vrati ih u njihovo stalno uporište. Rukovodiocima manjka vojne naobrazbe, te se u posljednje vrijeme aktivno pristupilo na izobrazbi vojnog rukovodstva u vojnom pogledu.

RAD NAŠIH ŠTABOVA I PODREĐENIH JEDINICA

Sto se tiče rada u Štabu ove grupe isti teče u potpunom redu, te svi članovi rade u potpunoj suglasnosti. **Sto** se tiče štabova odreda isti zadovoljavaju, ali uslijed izvršene promjene, uslijed odlaska komandanta Osječkog odreda² i komandanta Diljskog odreda³ štabovi su nešto oslabljeni, te se osjeća da se novopostavljeni drugovi na njihove dužnosti još u potpunosti nisu snašli na svojoj dužnosti, tj. nemaju dovoljno iskustva za rukovođenje jedinicama. Od strane ovoga štaba pruža se dovoljna pomoć, te smatramo da će štabovi Odreda u svakoj novonastaloj situaciji moći u potpunosti zadovoljiti.

STANJE UNUTAR JEDINICA

Za ovaj period vremena ima novopridošlih drugova 63. Izbačeno je iz stroja 5. Višak u oružju je 43 puške i 1200 metaka. Manjka u oružju nema, dok je utrošeno 1365 metaka. Stanje u odjeći i obući je dobro. U cijeloj Grupi nema bosih.

* Zlato Uglješić

^s Ivan Jergović

IZVEDENE AKCIJE

Jedinice Požeškog NOP odreda izvele su slijedeće akcije: Dana 30. XII. 1943. god. presječena je željeznička pruga na dva mjesta i to kod Starog Petrovog Sela.⁴ Dana 31. XII porušena je željeznička pruga Pleternica—Čaglin u dužini od 150 metara i presječeni telegrafski stubovi u dužini od 900 metara, žica je sakupljena, a izolatori su polupani.⁵ Istoga dana zapaljen je jedan neprijateljski kamion na cesti Staro Petrovo Selo—Nova Gradiška, noći između 1. i 2. I. 1944. god. izvršen je napad na neprijateljsku posadu željeznička pruga Pleternica—Požega kod sela Vidovci. Ovaj napad nije uspio. Između 2. i 3. I. 1944. god. izvršen je napad na neprijateljsku posadu na želj. pruzi most kod Vidovaca, gdje je bila posada 2. posadnog sata V. pukovnije sa komandom u Doboju. Satnik ove satnije Švehola Josip. Između 3. i 4. porušena je željeznička pruga Pleternica—Čaglin u dužini od 1500 metara kod mjesta Ašikovca i Knežci, te je porušeno 2000 m. telefonskih stubova na kojima su izolatori i žice poništeni. Noću između 4. i 5. I. 1944. izvršena je konfiskacija ustaške imovine u selu Tekići gdje je zaplijenjeno 2 para konja, dvoja kola sa hamovima, te tri krave od kojih su dvije poslone u Požeško područje, a jedna data jednom drugu partizanu, koji je u našim redovima već 17 mjeseci, a dao je 5 komada goveda u korist NOV.

Jedinice Diljskog NOP odreda izvele su slijedeće akcije: Jedan vod, koji je pratio municiju preko pruge⁶ za XII. Brigadu⁷, pri svom povratku dana 24. XII. 1943 izvršio je akciju nedaleko od Broda kod ciglane Prve hrvatske, te zarobio jedan šmajser, 3 puške i jedan pištolj, 12 pari cipela, 4 opasača, 10 pari vojničkih odijela, 10 domobrana bez oružja, 2 ustaše, 400 komada metaka, te 40 komada šmajsterske municije. Između 3. i 4. I. 1944. jedinice Diljskog odreda porušile su 1500 metara t.t. veze na glavnoj željezničkoj pruzi Beograd—Zagreb, između stanice Zadubravlje i Vrba Donja, te zapalile jednu odjavnicu⁸. Dana 5. I. 1944. na 6. I. 1944. jedinice toga odreda izvršile su na istom mjestu akciju i potrgale 1500 mm. tt. veze i porušile stubove⁹. Jedinice toga odreda sa jednim bataljonom napravile su zasjedu u šumi Dolcima (sekcija Brod n/S

⁴ Vidi dok. br. 148.

⁵ Vidi dok. br. 147.

⁶ Odnosi se na prugu Beograd—Zagreb.

⁷ Ona je tada dejstvovala na području Dervente u sastavu Jeda-naeste divizije. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 10 veljače 1944 godine.

⁸ Vidi dok. br. 151.

⁹ Vidi dok. br. 155.

1-100.000) dana 4. I. 1944. Tom prilikom zarobljeno je 10 do-
mobra i jedan Nijemac, koji su pošli iz Broda u šumu Dolci
«0 drva. Oni su pripadali 2 koturaškoj satniji. Zarobljeno je
tom prilikom 6 pušaka. Jedinice istog odreda dana 29. XII.
1943. u zasjedi blizu neprijateljskog uporišta Čaglin sačekale
su neprijatelja koji se je vraćao sa popravke pruge Čaglin—
Pleternica, nakon kraće borbe, a po naknadno dobivenim po-
dacima iz pouzdanih izvora, saznali smo da je ubijeno 17 ustaša
a ranjeno 20, pošto je borba vođena blizu samog uporišta, te
usljed jače posade s kojom neprijatelj u istom raspoložuje, plijen
se izvući nije mogao. Gubitaka na našoj strani nije bilo. U
istoj borbi borci su se držali odlično. Dana 1. I. 1944. jedinice
istog odreda vršile su napad na neprijateljsko uporište Dragovci
(sekcija Brod—Požega 1:100.000). Ubijeno je 9 ustaša, a posada
je bila jačine 20 do 30 ustaša. Neprijateljsko uporište u potpu-
nosti je likvidirano. Zarobljeno je 10 talijanskih i 5 francuskih
pušaka i 3 mauzer, 4 defanzivne bombe i 400 komada metaka,
te nešto odjeće i obuće, kao i sanitetskog materijala. Naši gu-
bitci 1 lako ranjen. Istovremeno porušeno je 400 m. tt. veze
te zarobljeno nešto alata za rušenje pruge. Dana 2. I. 1944. na
pruzi Čaglin—Pleternica porušeno je 1 km. pruge i 4 km.
telefonskih stubova. Žica i izolatori su uništeni. Jedna patrola
koja je upućena za selo Lužani uhapsila je u istom selu ustašu
Beletića Andriju, logornog pobočnika i ustaškog nadporučnika,
zloglasnog bandita.

STEČENO ISKUSTVO

U ovom periodu vremena stečena su iskustva, a koja se
već primjenjuju u djelo, a to su: sa jačim jedinicama bacati
se povremeno neprijatelju za leđa u njegovu duboku pozadinu,
a sa slabijim dijelovima zadržavati se na poluoslobodenoj te-
ritoriji, te aktivno raditi u cilju uznemiravanja neprijatelja.

RASPORED JEDINICA

Jedinice Požeškog NOP odreda nalaze se, i to: jedan ba-
taljon na Babjoj Gori sa zadatkom rušenja komunikacija Nova
Gradiška—Nova Kapela, Pleternica—Požega, te likvidiranje
manje neprijateljske posade, dok je jedan bataljon na sektoru
Požega—Kutjevo—Kula—Pleternica—Čaglin.

Jedinice Diljskog NOP odreda nalaze se na jugozapadnim
padinama Dilja sa zadatkom, i to prvenstveno, rušenje glavne
pruge Beograd—Zagreb.¹⁰

¹⁰ Vidi dok. br. 83.

SLUŽBA VEZE

Veza između Štaba grupe i štabova odreda je telefonska, dok između štabova odreda i štabova bataljona veza se održava pomoću kurira — bilo pješaka ili konjanika. Može se kazati da veza dobro funkcioniše. To se je vidjelo prilikom boravka dvaju bataljona Osječkog odreda u dubokoj neprijateljsko[^] pozadini, odakle su poslani izvještaji stizali na vrijeme.

DALJE OPERATIVNE NAMJERE

U planu je rušenje neprijateljskih saobraćajnih sredstava likvidiranje manjih neprijateljskih uporišta, kao i napadanje na neprijateljska jača uporišta u dubokoj njegovoj pozadini u cilju razvlačenja njegovih snaga i tamo gdje ih on još u tolikoj mjeri nije upotrebljavao.

Napomena: U ovome operativnom izvještaju nije se spominjao Osječki NOP odred, a razlog je taj što su dva bataljona toga odreda upućeni na izvršenje zadatka na sektor Zupanjski, a pošto se isti još nisu vratili te ujedno i Štab odreda koji se nalazi sa bataljonima nije mogao podnijeti izvještaj, pošto će se nakon izvršenja zadatka vratiti i izvještaj će se naknadno od toga odreda dostaviti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S.¹¹ Domankušić

Zamj. komandanta.
Petar Romanić

(M.P.)¹²

¹¹ Stjepan

¹² Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 42

**IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDAMNAESTE NOU BRIGADE OD 11
SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU DVADESET OSME DIVIZIJE
O PRELASKU BRIGADE IZ TUROPOLJA U PODRAVINU¹**

4TAB XVII. UDARNE
BRIGADE NOVJ
Broj: 16 — 1944
Dana 11. I. 1944.

Predmet: Operativni dvadesetodnevni
izvještaj — dostavlja se,

ŠTABU 28. UDARNE DIVIZIJE NOVJ

Položaj

U međuvremenu od 20. XII. 1943. do 10. I. 1944. g. naše su jedinice radile slijedeće:

21. XII. 1943. naše jedinice bile su razmještene u selima **Dubranec**, **Vukomerić**, **Gornji Trputci** i **Starjak**. U tim selima bilo je sređivanje naših jedinica pošto smo došli iz akcije **Kurilovec**².

22. XII. 1943. naše jedinice prije podne radile su vojnički i proučavale brošure, tj. ratnu službu. Poslije podne održavani su politički časovi. 23. i 24. XII. 1943., pošto je bilo loše vrijeme, jedinice su bile smještene po kućama i radile su vojnički i politički. 25. XII. naše jedinice izvršile su pokret preko pruge prema Savi gdje smo stigli u noći 26. XII. i prebacili se kod sela **Oborova** gdje smo ostali sa cijelom brigadom do 26. XII. naveče. Istoga dana krenuli smo preko pruge **Kloštar Ivanić za Moslavinu** gdje smo smjestili naše jedinice u **Lipovčane** i **Mostare**. U tim selima ostali smo 27., 28. i 29. XII. na odmaranju. 29. XII. izvršili smo pokret dublje u **Moslavinu** gdje smo se zadržali 30. i 31. XII. na odmaranju. Ta dva dana bilo je čišćenje oružja. 1. I. 1944. krenuli smo ujutro rano za se' o **Stara Ploščica** i **Sredska** gdje smo smjestili jedinice na odmaranje i ostali do 2. I. 1944. do uveče. Iz **Stare Ploščice** i **Sredske**

¹ Original, pisan na mašini, latinicom nalazi se u arhivi Vojnog historijskog instituta pod. reg. br. 3—1, k. 1124.

² Napad na aerodrom **Kurilovec** kod **Velike Gorice** izveden je 19. siječnja 1944 god. Pored **Sedamnaeste** u njemu je učestvovala i **Dvadeset prva NO brigada** i **Turopoljsko-posavski NOP odred**. Vidi dok. br. 11 i 31 u ovoj knjizi i tom V, knj. 22, dok. br. 166 i 167.

1

krenuli smo preko pruge za selo Šandrovac gdje smo prenoći[^] i ostali do 3. I. ujutro i dalje krenuli za Podravinu gdje smo ostali sve do danas. U Podravini, u selima u kojima smo se nalazili, rađeno je vojnički i politički, a isto tako izvršena je smotra od strane komandanta VI Korpusa³ u mjestu Pitomači. U gore navedenom vremenu sređivali smo naše jedinice ~~pošto~~ smo ostavili teške mitraljeze kada smo prelazili za Turopolje*.

2.) IZVEDENE AKCIJE:

Za vrijeme ovih 20 dana nismo imali ni jedne akcije, nego nas je bombardovala avijacija u selu Pitomači i u tom slučaju nismo imali nikakvih gubitaka.

3.) STEČENO ISKUSTVO

U ovih dvadeset dana vidjeli smo kad smo se prebacivali preko Save da je mnogo korisno kad pošaljemo unaprijed naše drugove da ispituju put, nego kad se oslonimo na našu pozadinu, tj. na civile. Kao na pr. što se je desilo kad smo krenuli iz Oborova, gdje smo povjerovali civilima da se može preći preko vode, a u tom slučaju nismo mogli, tako da je bilo muvanja sa cijelom brigadom po noći i blatu i najzad morali smo praviti most.

4.) VAŽNE NAPOMENE:

U posljednje vrijeme opazilo se kod naših štabova bataljona da ne izvršavaju naređenje tačno i na vrijeme u koje im je ukazano na greške i mislimo ubuduće da se to neće dešavati. Formalna disciplina u našoj brigadi popravlja se svakoga dana, ali nije na onome stupnju na kome bi morala biti. Moral i borbenost naših drugova dosta je na visini i mislimo da smo sigurni da ćemo izvršiti svaki zadatak koji se pred nas postavi. Baš ovih dana pristupili smo mobilizaciji koja nije baš tako uspjela kako smo mi mislili i to je mnogo djelovalo na naše borce... Dešava se isto u našoj brigadi da se puca iz pušaka i iz mitraljeza iako to nije potrebno. To se dešava za vrijeme odmora. Većinom se to dešavalo na katolički i pravoslavni Božić. Ovo puškaranje poteklo je od višeg rukovodećeg

³ Komandant Korpusa bio je tada narodni heroj Petar Drapšin.

⁴ Po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 4 siječnja Divizija je izvršila pokret sa područja Čazme i kod sela Oborovo prebacila se preko Save u Turopolje. Vidi tom V, knj. 22> dok. br. 15 i knjigu depeša Glavnog štaba Hrvatske u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1, k. 119/1.

... jra tj. od štabova bataljona. Mi smo naše štabove bataljona
a to'upozorili i mislimo da se to neće više dešavati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

politkomesar:

Si. odsutan

Komandant

Demonja I. Nikola⁵

(M.P.)⁸

BR. 43

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 12 SIJEČNJA
1944 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
O POKRETIMA NEPRIJATELJSKIH SNAGA NA LINIJI
ŠUJICA—LIVNO—SINJ¹**

STAB

IX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
12. januara 1944.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Poslije izvještaja Livanjskog odreda² o namjeri napušta-
nja Livna od strane njemačke okupatorske vojske, mi smo
preduzeli mjere³ o kojima smo vas redovno izvještavali. Ustvari
se je neprijatelj, koji je bio u Livnu⁴, spremio, pokupio svu
svoju spremu, pa i telefonske linije, napustio je položaje i sam
grad Livno i otišao motorizacijom 7. 0. mj. za Sinj. Ali je
istoga dana neprijateljska posada iz Šujice došla u Livno gdje
se zadržala.⁵ Dva dana na položajima oko Livna nisu držali

⁵ Narodni heroj Nikola Demonja. Poginuo rujna 1944 god., u Sla-
vonskoj Požegi, kao komandant Dvanaeste divizije.

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 7—1/1, k. 517 A.

² Riječ je o izvještaju koji je Odred poslao Diviziji 7 siječnja 1944
god. Vidi operacijski dnevnik Štaba Devete divizije u arhivi Vojnog isto-
riskog instituta pod reg. br. 56/2, k. 842 A.

³ O mjerama koje je Divizija preduzela vidi dok. br. 7 i 135 u
ovoj knjizi i dok. br. 2/2, k. 842 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
⁴, ⁵ i ⁷ Vidi dok. br. 40.

1

položaje. Kamioni su saobraćali putem Livno—Sinj, koji su iz Livna odgonili civilno pučanstvo, kao stolice, prozore i vrata iz kuća. Tjerali su većinom drveni materijal i posebno veliki broj kola sijena iz Livanjskog Polja.

Naš jedan bataljon, koga smo poslije ovoga uputili u pravcu Borove Glave da ispita situaciju prema Šujici, izvijestio nas je: da su se njegovi izviđački dijelovi lično uvjerali da je Šujica ispražnjena od neprijateljskih snaga, koje su 7. o.mj. većim dijelom prešle u Livno, a manjim otišle preko Duvna, da su otjerali svu svoju spremu i da su za sobom zapalili bunkere. Naših dijelova na ovom sektoru nije bilo, a obavijestili su se od stanovništva sela Donjeg Malovana, da su se dijelovi VI. Divizije povukli u pravcu Kupresa zbog velikog snijega i hladnoće. Vezu sa našim dijelovima u pravcu Duvna nijesu uspostavljali.

10. o.mj. neprijatelj je ponovo posjeo položaje u Livnu i počeo da minira polja ispred bunkera.

Posljednji podaci od Livna dobijeni su jutros u 3 časa od našeg ob. oficira⁶ koji se nalazi iznad Livna i oni glase: jačina neprijatelja u Livnu je ispod 500 Nijemaca. Ustaša, žandara i domobrana pod oružjem ima svega 70. Saobraćaj sa Sinjem prekinut im je u Prološkoj Draži i ne komuniciraju tim pravcem. Putem za Karlov Han saobraćaju samo do Prisoja, a most na Karlovom Hanu, koji je porušen, juče su počeli opravljati i u tom cilju su tamo poslali 4 kamiona i 1 tenk, ali se on ne može popraviti za nekoliko dana. U gradu se nalaze 4 topa, izgleda brdska, i smješteni su kod Kutješinih kuća. Imaju troja borna kola maskirana u jednoj bašti, a govori se da imaju i četiri tenka u jednoj garaži, od kojih je jedan pošao za Karlov Han. Govore da im je moral vrlo slab i hrana loša, kao i da među Nijemcima ima i Čerkeza, zarobljenih Rusa i Poljaka, koji nerado gledaju Nijemce i raduju se napredovanju Crvene armije kroz Poljsku. Mi smo u ovom pravcu preduzeli mjere da ove Ruse i Poljake obavijestimo o pravoj situaciji na Istočnom frontu i u svijetu i pozvali smo ih da ne dozvole Nijemcima odvlačenje čitavog materijala od nas i da pređu na našu stranu. Po ovome nijesmo imali još nikakvih rezultata.

11. o.mj. je naša III. Brigada sa Štabom divizije poslala pravcem Glamočko Polje — Krug Planina — s. Potočani — s. Dobro i Vidoši, radi pritiska na Livno sa njegove istočne i južne strane, a IV. Brigada je preuzela položaje koje je ranije držala III. Brigada, a to je zatvaranje pravca Livno—Glamoč. Zapovijest za ovaj raspored snaga, koju smo izdali našim jedinicama, prilažemo vam.⁷

⁸ Nedo Milunović

prema današnjem naređenju Načelnika toga Štaba⁸, tj. «igestiji prenijetoj telefonom, da uspostavimo vezu sa dijelovima naše vojske u pravcu Bugojno, naredili smo Štabu IV. Salm. NOU brigade da uputi dvije izviđačke desetine, jednu oreko Hrbaljina i Blagaja za Kupres, a drugu preko Pribelje, desno od Čardaka preko Smiljevca za s. Pljevu i Dragnić, da bi tamo uhvatili vezu sa dijelovima naše vojske i saznali situaciju na pravcu Jajce—Bugojno. Cim ove patrole stignu, podnijet ćemo vam izvještaj.⁹

Pregled komandnog kadra, vojnih i političkih rukovodilaca, intendantata, ljekara i obavještajnih oficira naše divizije, **koji smo** vam trebali dostaviti još u mjesecu decembru, nijesmo dostavili iz razloga što naše brigade nijesu uspjele podnijeti nam ga zbog zaposlenosti u akcijama i na položajima, i što je IV. Brigada izgubila naređenje i formular prilikom povlačenja od Duvna ovamo. Nastojali smo i prikupili **od** brigada ove podatke, koje smo mi izradili da vam dostavimo, **ali** kod IV. Dalm. NOU brigade nam nedostaju neki podaci, koje ćemo u toku današnjeg dana prikupiti i navedeni pregled vam sutra dostaviti.

Molimo vas, ako imate jednu sekciju Jajce, pošaljite nam je, jer je jedinu koju smo imali drug komandant ponio sa sobom.

Pregled brojnog stanja i naoružanja naših jedinica po novim obrascima dostavićemo čim nam prispiju podaci od brigada. 15-dnevni operacijski izvještaj, koji smo do sada redovno dostavljali, nijesmo vam dostavili za drugu polovinu mjeseca decembra iz razloga što nam je potpukovnik drug Tartalja¹⁰ saopćio da se u tome Štabu rade novi rokovnici za podnošenje periodičkih izvještaja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab IX. Divizije NOV Jugoslavije
Načelnik štaba:
Major Mom.¹¹ Poleksić

(M.P.)¹²

I —

⁸ Načelnik Štaba Osmog korpusa bio je tada Milan Kuprešanin.

⁹ Vidi dok. br. 106.

¹⁰ Mihovil

¹¹ Orijentalni pečat: kao u zaglavlju.
Monticilo

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 12 SIJEČNJA
1944 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVLJP
O POVLAČENJU NEPRIJATELJSKIH SNAGA SA PRAVCA
HRVAČE—SATRIČ I BILI BRIG—BITELIĆ I PRIPRE[^],
NAPADA NA HRVAČE¹**

S t a b

XX. DIVIZIJE NOVJ

Br.

12. januara 1944.

ŠTABU VIII. KORPUSA

Položaj

Vojnička situacija na ovom terenu je slijedeća: Poslije ispada njemačkih i ustaških snaga u pravcu Hrvače—Satrić i Bili Brig—Bitelić², njemačke snage su se povukle prema Sinju ostavivši ustaški garnizon u selu Hrvače. Jačina ovog garnizona je oko 250 ustaša sa 30 Nijemaca. Zadatak neprijatelja u ovom novostvorenom uporištu je kontrola sela na desnoj obali Cetine i zatvaranje našeg kanala prema Muću³. Desnu obalu Cetine od Maljkova do Vrlike i dalje prema Kninu kontrolišu četničke snage i ustaška milicija koji su stvorili uporišta u svim selima na ovom dijelu terena.

Njemačke snage koje su se nalazile na obezbjedenju ceste Sinj—Livno napustile su položaje koje su držale na Obrovcu—Bilom Brigu—Trnovim Poljanama i Vagnju i povukle se prema Sinju.

Jedinice ove Divizije (X. Brigada) sa Dinarskim odredom kontrolišu cio teren lijeve obale Cetine od Gor. Koljana do Gljeva zaključno.

IX. Brigada koja je dosada bila na Grahovskom sektoru⁴, povratila se na ovaj teren i 10. ov. mj. smjestila na prostoru Bitelić—Vučipolje radi kraćeg odmora.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 8—1/I, k. 517 A.

² Vidi dok. br. 10 u ovoj knjizi i dok. br. 1/4—1, k. 195 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Vidi primjedbu br. 10 uz dok. br. 78.

⁴ Brigada je upućena na područje Grahova 2 siječnja po naređenju Štaba Osmog korpusa od 28 prosinca 1943 god., a zadatak joj je bio da smijeni jedinice Devetnaeste divizije. Vidi dok. br. 10.

VIII. Brigada ove Divizije još se nalazi na trogirskom terenu, gdje J^c dobila najnoviji zadatak da izvrši mobilizaciju liudstva na terenu Šibenika i Trogira. Po izvršenoj mobilizaciji ova brigada će se povratiti na ovaj sektor.⁵

Štab Grupe SD odreda sa Mosorskim i Mosečko-svilajskim odredom, poslije izvršenog pritiska neprijatelja iz Sinja u pravcu Zelova, prebacio se preko Muća na Trogirski sektor. Na ovom sektoru se nalazi sada i Marinsko-segetska odred.

U vezi ovakve situacije na ovome sektoru izvršit ćemo nripeme za napad na neprijateljsko uporište Hrvače sa ciljem likvidacije istog⁶, kako bi oslobodili ovaj kraj, onemogućiti mobilizaciju neprijatelju i omogućili kanal prema Muću.

U zadnjem napadu koji je neprijatelj izvršio na Bitelić, izgubili smo dinamo-motor za punjenje akumulatora, radi čega izgleda da ni ovoga puta nismo mogli uspostaviti radio-vezu sa vašim štabom. Mogućnosti za punjenje ovih akumulatora nismo mogli pronaći, zato ukoliko raspolazete sa jednim ovakvim motorom, a vama nije nužan, pošaljite nam po kuririma koji nose ovu poštu.

Štab ove divizije nalazi se u Dabru (zaselak Pod Gradinom).

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Zivko Zivković

Komandant p. pukovnik
Vel.⁷ M. Knežević

(M.P.)⁸

⁵ O njenom povratku vidi dok. br. 10 i 99.

⁶ Vidi dok. br. 76 i 144.

⁷ Velimir

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 45

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA LIKU OD 12 SIJEČNJA 1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O PREDUZETIM MJERAMA ZA SPREČAVANJE NEPRIJATELJSKOG PRODORA NA PRAVCU GOSPIĆA—PERUŠIĆ—OTOČAC¹

OPERATIVNI STAB
ZA LIKU
12. I. 1944. god.
U 21h.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Danas izjutra prešla je jedna ustaška satnija rijeku Liku kod ušća rijeke Novčiče i odbacila jednu našu desetinu koja je bila tamo na osmatranju prema Ostrovici. Ova je satnija potom krenula desnom obalom niz Liku i napala naše predstraže u selu Budak. Jednovremeno je neprijatelj došao od Gospića cestom do Budačkog mosta i vatrom preko rijeke napao naše predstraže i prinudio ih na odstupanje prema Ličkom Osiku. Osiguravši mostobran kod Budaka nepr. je dovezao građu iz Gospića i po podne otpočeo gradnju mosta.²

Večeras smo izvršili protivnapad na nepr. mostobran kod Budaka i to sa jednim bataljonom I. brigade pravcem Rujnice, Keserovac, a sa jednim ojačanim bataljonom II. brigade s pravca Lički Osik—Budak. Napad potpomaže brdska baterija iz Kule.³ Borba je u toku. Do sada imamo 3 mrtva i 4 ranjena druga.

Saznajemo da su dvije ustaške bojne otišle 12 ov.mj. iz Gospića prema Karlobagu.⁴ Danas su se neke grupe naoružanih bandita pojavile između Kosinjskog Bakovca i Lipovog Polja.

Na osnovu usmenih direktiva koje smo primili od vašeg štaba i sadanje situacije koju smo objasnili našim jedinicama,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 25/1, k. 112.

² Dijelovi 114 lovačke divizije poslije forsiranja rijeke Like produžili su nastupanje prema Perušiću koga su zauzeli 16 siječnja. Vidi dok. br. 1/1—34, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Široka Kula

⁴ Odnosi se na Devetu i Trideset drugu ustašku bojnu. One su po naredenju njemačkog Petnaestog armiskog korpusa 11 siječnja zauzele Karlobag. Vidi dok. br. 1/1—33, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

M.M.O. - P.P.A.
20 20 20
KODIRANJE IZ OBLASTI
K. P. 20-1
10

KODIRANJE IZ OBLASTI NOV I PO KODIRANJE K. P. 20-1
10

U 21 h.

Danas iz jutra prešla je jedna ustaška batalija rijeku Liku kod
ušća rijeke Novčice i osvojila jednu našu desetinu koja je bila tamo na osma-
tranju prema Ostrovici. Ova je satnija potom krenula deonom obalom niz Liku
i napala naše predstraže u selu Budak. Jednovezno je neprijatelj došao od
Gospića cestom do Budakog mosta i vatrom preko rijeke napao naše predstraže
i prisudio ih na odstupanje prema Liškom Osiku. Osiguravši mostobran kod Buda-
ka nepr. je doveo gradnju iz Gospića i po podne otpočeo gradnju mosta.

Večeras smo izvršili protiv napad na nepr. mostobran kod Budaka
i to sa jednim bataljonom I. brigade pravcem Ružica, Keserovac, a sa jednim
ostalim bataljonom II. brigade s pravca Liški Osik - Budak. Napad podopomaše
hrvatska baterija iz Kule. Borba je u toku. Do sada imamo 3 zarobljena i 4 ranjena
osoba.

Saznajemo da su dvije ustaške bojne stigle iz ov. mj. iz Gospi-
ća prema Karlobagu. Danas su se neke grupe naprednih jedinica pojavile izme-
đu Krasinjskog Bukovca i Lipovog Polja.

Na osnovu jasne direktive koja smo primili od višeg staba
i sudanje situacije koju smo objasnili našim jedinicama, izdali smo jedini-
cama sljedeće zadatke; za slučaj u neprijateljskoj predčestoti Gospić-Osijek:

I. Brigada. Sa dva bataljona postaviti će se na pravcu S. Kula-Bukovac, te
napadati neprijatelja na cesti L. Osik-Perušić i sciti pravac
L. Osik-Ljubovo i pravac L. Osik-Kuzmanovača (gdje se nalazi na-
ša bolnica). Sa jednim bataljonom ostati u Karlobagu i Vrebo.

II. Brigada. Dati neprijatelju uzastopni otpor na cesti L. Osik-Lešće i to
na Gradini kod L. Osika, na Marinoj Glavi kod Bukovca u sjevernim
Kvartama, u visini Studenaca i na svim podzemnim položajima
od Japjca do Lešća. Cestu Budak-Lešće minirati na više mjesta
i naročito pored tačaka otpora. Cestu prekupati na djelu Studen-
ci-Lešće, koristeći naročito mjesta ranijih prekopa. Osigurati
se i biti oprezan na desnom krilu zbog pojave banda u Kosiću.

Division. Hrvatska baterija djelovati će u prvi mah iz S. Kule, a kasnije
će se s njom nalaziti na cesti L. Osik-Perušić. Jedni će se na-
ložiti na cesti L. Osik-Ljubovo, drugi na cesti L. Osik-Kuzmanovača.

Sve jedinice dati smo jasne direktive:
- da budu oprezni i da čuvaju se dobro da ne dođe do nepri-
- obuhvatanja. Radom pratećih jedinica rukovoditi će u glavnom neposredno stabovi
brigada i naročito nastojati da se na podzemna mjesta dobro iskoriste pro-
- tukulska orudja.

Operativni štab biti će na liniji Perušić-Ronjsko Brdo-Ivčevac

P.S. I. brigadi još smo naredili da izvještenja sa tačaka na ko-
- tima će dati otpor vrše na desnom pravcu na koje struje ceste te se kretati
- i štab brigade. U slučaju nastanka Lešće brigada će se rasporediti u djelo
- vati na neprijatelja s pravca Kuzmanovača, a isto će u batalion dobiti i naknadno
- naredjenje. Komanda Mjesta Perušić sa svojom stracom krenat će se u blizini
- Operativnog štaba.

Komandant, major,
V. Brkić

Fotokopija dokumenta br. 16

<jali smo jedinicama slijedeće zadatke: za slučaj da neprijatelj prođe cestom Gospić—Otočac⁵

I brigada. Sa dva bataljona postaviti će se na pravcu Š. Kula—Bukovac, te napadati neprijatelja na cesti L. Osik—Perušić i štititi pravac L. Osik—Ljubovo i pravac L. Osik—Kuzmanovača (gdje se nalazi naša bolnica). Sa jednim bataljonom ostati u Barletama i Vrebcu.

II brigada. Dati neprijatelju uzastopni otpor na cesti L. Osik—Lešće i to na Gradini kod L. Osika, na Marinoj Glavici kod Bukovca u sjevernim Kvartama, u visini Studenaca i na svim podesnijim položajima od Janjča do Lešća. Cestu Budak—Lešće minirati na više mjesta, a naročito pored tačkaka otpora. Cestu prekopati na dijelu Studenci—Lešće, koristeći naročito mjesta ranijih prekopa. Osigurati se i biti oprezan na desnom krilu zbog pojave bandi u Kosiću.

Divizion. Brdska baterija dejstvovat će u prvi mah iz Š. Kule, a kasnije će dobiti daljnja naređenja. Poljska baterija doći će na Ljubovo gdje će dobiti daljnje naređenje.

Svim jedinicama dali smo još ove direktive:

Jedinice držati u ruci i čuvati se dobro da ne dođe do rasipanja jedinica. Biti oprezan na krila i bokove zbog poznate njemačke taktike obuhvatanja. Radom pratećih četa rukovoditi će uglavnom neposredno štabovi brigada i naročito nastojati da se na podesnim 'mjestima dobro iskoriste protukolska oruđa.

Operativni štab biti će na liniji Perušić—Konjsko Brdo—Ivčevića Kosa.

P.S. I. brigadi još smo naredili da izvlačenje sa tačkaka na kojima će dati otpor vrši u istočnom pravcu sa koje strane ceste će se kretati i Štab brigade. Po dolasku [do] ž. stanice Lešće brigada će se rasporediti i djelovati na neprijatelja s pravca Ramljane, zašto će uostalom dobiti i naknadno naređenje. Komanda mjesta Perušić sa svojom stražom kretat će se u blizini Operativnog štaba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,

(M.P.)⁷

Komandant, major,

Per.⁶ Kleut

⁵ Poslije zauzeća Perušića, dijelovi 114 lovačke divizije produžili su nastupanje ka Otočcu i zauzeli ga 18 siječnja. Dokument u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 1/1—34, k. 58.

⁶ Petar

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 46

**ZAPOVIJEST OPERATIVNOG ŠTABA ZA LIKU OD 12 SI
JECNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA SPRI-
JECE PRODOR NEPRIJATELJA NA PRAVCU GOSPIĆ-
PERUŠIĆ—OTOČAC¹**

GLAVNI ŠTAB NOV i POH
Broj 220 dne 13. I. 1944

DIREKTIVNA ZAPOVIJEST

Operativnog Štaba za Liku, za dan 12 januara 1944 god.
(Sekcija: Senj, Gospić, Novi Grad i Knin 1:100.000)

I PODACI O NEPRIJATELJU

II ov. mj. stigla je u Gospić cestom od Gračaca veća kolona njemačke vojske.³ Pretpostavlja se da je ta kolona bila jačine od 7—8.000 vojnika, sa oko 20 tenkova i više topova. Namjere ove neprijateljske kolone nisu poznate, ali se pretpostavlja da će iz Gospića produžiti preko Perušića ka Otočcu i Senju.⁴

Dvije ustaške bojne iz Gospića otišle su prema Oštarijama⁵, Njihove namjere nisu poznate, ali se pretpostavlja da bi, u vezi sa eventualnim planom Nijemaca, mogli pokušati da Velebitom zaobiđu Pazarište i da naše položaje u Perušiću ugroze sa sjevera da bi na taj način ovladali cestom Gospić—Perušić—Otočac.

II ZADATAK NAŠIH JEDINICA

Da bi spriječili eventualni pokušaj neprijatelja da prodre cestom Perušić—Otočac,

¹ Original, pisan na mašini, latinicom nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 6—1, k. 111.

² Četvrtasti pečat Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

³ Odnosi se na dijelove njemačke 114 lovačke divizije. Vidi dok. br. 1/1—33, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁴ Poslije forsiranja rijeke Like 13 siječnja dijelovi 114 lovačke divizije produžili su nastupanje u pomenutom pravcu. 16 siječnja oni su zauzeli Perušić, 18 Otočac, a 21 Senj. Vidi dok. br. 101, 102 i 107 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—33, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁵ Odnosi se na Devetu i Trideset drugu ustašku bojnu koje su po naređenju njemačkog Petnaestog armiskog korpusa 11 siječnja zauzele Karlobag. Vidi dok. br. 1/1—33, k. 58, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

n a r e đ u j e m o :

- 1) **I brigada.**   Zadatak: sa dva bataljona smjestiti se u sela Vukšić i Lipova Glavica, gdje će ostati kao rezerva Operativnog štaba. Bataljon koji je bio u Divoselu odmah prevesti u Vrebac, sa zadatkom da izviđa neprijatelja na cesti Lovinac—Gospić i da na svaki način dođe do podataka o neprijateljskoj jedinici koja tom cestom saobraća.⁶ Veza između ovog bataljona i Štaba brigade mora biti čvrsta i brza.
- 2) **II brigada.**   Dva bataljona⁷ držati na prostoriji Lički Osik—Mušaluk, sa zadatkom da dobro osmatraju svaki pokret neprijatelja od Gospića, a naročitu pažnju da obrate na Budački most, te ako ga neprijatelj pokuša popraviti, da ga u tom spriječe.⁸ Jedan bataljon treba i dalje ostati u Klancu, sa zadatkom da izviđa na prostoriji Smiljan i Pazarište i da dođe do podataka o neprijatelju u Gospiću. Prelaz preko Like kod Kaluđerovca treba također čuvati. Jedan bataljon treba ostati u brigadnoj rezervi i to na desnom krilu rasporeda. Ovaj bataljon treba biti u vezi sa Komandom mjesta Kosinj i vlastitim patrolama kontrolisati prostoriju između Kosinja i Pazarišta, a također čuvati most kod Kruščice i biti u vezi sa bataljonom u Klancu, da bi se spriječilo iznenadno nastupanje neprijatelja koji bi pokušao da bočnim pritiskom izmane vriše naše snage u Perušiću. (Najzgodnije bi bilo postaviti bataljon u Kruščiću.)
- 3) **III brigada**   Sa dva bataljona smjestiti se na prostoriji
XIX div.   Vranik—Smokrić, sa zadatkom da se napada neprijatelj na cesti Gračac—Lovinac.⁹ Sa druga dva bataljona djelovati će na cesti Otrić—Gračac.¹⁰ I na jednom i na drugom otkjenu akcijama pristupiti odmah po prijemu ove zapovijesti. Na svaki način mora se na ovoj cesti uhvatiti barem jednog Nijemca živa, da bi dobili potrebne podatke.

⁶ Vidi dok. br. 103.

⁷ Odnosi se na Treći i Četvrti bataljon. Vidi dok. br. 102.

⁸ Vidi dok. br. 102.

⁹ Vidi dok. br. 99 i 169.

¹⁰ Vidi dok. br. 99.

Bataljoni na sektoru Vranik—Smokrić imaju se što prije telefonski vezati na stalnu liniju na Udbini ili u Ploči da bi sa njima imali telefonsku vezu.

- 4) I divizion. Brdsku bateriju smijestiti u Kulu, a poljsku bateriju na Ljubovo i tamo ostati do daljnjeg naređenja.
- 5) Gospički bataljon. Kontrolisat će i dalje pravce Lapac—Kuki i Lapac—Frkašić i paziti na cestu Lapac—Bihać, te o svemu hitno izvijestiti.

III DOSTAVLJANJE I SLANJE PODATAKA O NEPRIJATELJU

Od skoro svih jedinica dobivali smo do sada vrlo oskudne i vrlo rijetke podatke o neprijatelju. Svi štabovi trebaju nastojati da što prije dođu do tačnih podataka o broju, rasporedu i namjerama neprijatelja. Ako drukčije ne može da se dođe do tih podataka, imaju se odabirati odeljenja najhrabrijih drugova koja će imati za zadatak da uhvate i živa dovedu bar jednog neprijateljskog vojnika od koga će se onda ti podaci dobiti.

IV S obzirom na neprestane pokrete neprijatelja i nejasnu situaciju na našem sektoru, stavlja se svim štabovima u dužnost da veze, kako unutar svojih jedinica, tako i sa našim štabom urede na najzgodniji način i tako da veza bude osigurana i brza. O svakoj i najmanjoj promjeni kod neprijatelja i kod nas ima se poslati hitan izvještaj.

V O svakoj akciji, koju neka jedinica misli preduzeti na svoju inicijativu, ima se našem štabu poslati unaprijed izvještaj. Najvažnije riječi u tim izvještajima treba šifrovati. Ne treba, međutim, šifrovati manje značajne stvari niti uopće izvještaje o neprijatelju, jer to samo stvara izlišan posao, a kad se depeše predaju telefonom, onda se još uvijek u brojkama unese zbrka, pa je izvještaj teško dešifrovati.

Prijem ove zapovijesti odmah potvrditi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Milivoj Rukavina

Komandant, major,
Per.¹¹ Kleut

(M.P.)¹²

¹¹ Petar

¹² Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 47

**NAREDBA ŠTABA ŽUMBERACKO-POSAVSKOG SEKTORA
OD 12 SIJEČNJA 1944 GOD. O FORMIRANJU NO BRIGADE
„FRANJO OGULINAC-SELJO" I POSTAVLJANJU RUKO-
VODILACA¹**

GLAVNI STAB NOV I POH²
Broj 321 dne 23. I. 1944.

N A R E D B A Broj 2

Štaba Žumberačko-posavskog sektora NOV i PO Hrvatske
od 12. I. 1944.

**1. Formiranje novih
jedinica.**

Prema naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske formiramo Brigadu „Franjo Ogulinac-Seljo".³ U sastav te brigade ulaze II. i III. bataljon Turopoljsko-posavskog odreda i I. bataljon „Kljuka" Žumberačko-pokupskog odreda.

Formiramo auto-vod koji potpada neposredno pod komandu Štaba sektora.

2. Razrješenje dužnosti.

Razrješuje se dužnosti v. d. načelnika Štaba sektora drug Miljenko Lipovšćak i stavlja na raspoloženje Glavnom štabu NOV i POH.

3. Postavljenja.

Za načelnika Štaba sektora, prema naređenju Glavnog štaba NOV i POH postavlja se drug Pekić Dušan, do sada informativni oficir pri Štabu IV. korpusa.

Za komandanta Brigade „Franjo Ogulinac-Seljo" postavlja se drug Mladen Ivan, do sada komandant Turopoljsko-posavskog odreda.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 6—1, k. 113 A.

² Četvrtasti pečat Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

³ Brigada je formirana 8 siječnja 1944 god. Njeno brojno stanje bilo je 830 ljudi. Od naoružanja imala je 11 mitraljeza, 28 puškomitraljeza, 24 automata, 6 minobacača i 535 pušaka. Vidi dok. br. 6/1, k. 113 A i 14/2, k. 112.

Za komesara Brigade „Franjo Ogulinac-Seljo“ postavlja se drug Badel Marijan⁴, do sada kom^osaP TPO.⁵

Za zamjenika komandanta Brig^a, de „Franjo Ogulinac-Seljo“ postavlja se kapetan Tojagić Milan, do sada komandant bata^ljona Omladinske brigade „Jože Vlahović“.

Za načelnika Brigade „Franjo Ogulinac-Seljo“ postavlja se drug Škrinjar Feodor, do sada zamjenik komandanta TPO.

Za komandanta Turopoljsko-posavskog odreda postavlja se drug Radović Milan-Čokara⁶, do sada komandant bataljona „Kljuka“ **ZPO**.⁷

Za komesara TPO postavlja se drug Šnobl Franjo, do sada komesar bataljona TPO.

Za zamjenika komandanta **TPO** postavlja se drug Vukotić Milan, do sada komandant bataljona TPO.³

Zamjenici komesara Brigade i Odreda biti će postavljeni naknadno.

Za komandanta Zumberačkog odreda postavlja se drug Hinić Stjepan⁸, do sada v. d. zamjenika komesara 2PO.

Za zamjenika komesara **ŽPO** postavlja se drug Božić Stjepan, do sada v.d. zamjenika komesara **ŽPO**.

Za vodnika auto-voda postavljamo druga Tuđan Slavka.

Za delegata auto-voda postavljamo druga Belontić Jožu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Franjo Knebl

Komandant — major:
Vojko Hošteter

⁴ Narodni heroj. Poginuo na Zumberku 1944 god.

⁵ Turopoljsko-posavski odred

⁶ Poginuo 1944 god. u borbi u Rečici (Zumberak).

⁷ **Zumberačko-pokupski odred**

⁸ Poginuo 1944 god. kod sela Toplice (Zumberak) u borbi **protiv Nijemaca kao komandant** Zumberačkog NOP odreda.

Ovu naredbu **pročitati** pred **strojem**.

fj a znanje:

Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske

jVa znanje i postupak:

Štabu Omladinske brigade „Jože Vlahović“

Štabu Brigade „Franjo Ogulinac-Selj“

Štabu Zumberačkog odreda

Štabu Turopoljsko-posavskog odreda

Komandi područja Zumberak

Komandi područja Pokuplje—Turopolje

BR. 48

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 12 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE O REZULTATIMA I TOKU NAPADA NA OŠTARIJE¹

ŠTAB I UDAHNE BRIGADE
VIII DIVIZIJE NOVJ

12. I. 1944.

Op. br. 3/44.

Predmet: Operativni izvještaj.

ŠTABU VIII DIVIZIJE IV KORPUSA NOVJ

Prema operativnoj zapovijesti² toga štaba od 10. I. 1944 **Op.** br. 4/44 naša brigada ojačana sa dvije baterije brdskih **topova** i 2 blinde dobila je zadatak da napadne i likvidira neprijateljsko uporište u Oštarijama.³

Za gore navedeni zadatak upotrijebili smo naš 1, 3 i 4. **batljon**, ojačane sa dvije brdske baterije, dok naš 2 bataljon **zaposjeo** je položaj na sjevero-zapadnim padinama Stabarnice **sa** zadatakom spriječavanja dolaska neprijatelja iz Ogulina u **pomoć** napadnutoj posadi u Oštarijama i obratno.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/12, k. 830.

² Vidi dok. br. 32.

³ Opširnije o rezultatima napada vidi dok. br. 68, 158 i 159 u ovoj knjizi i bojnu relaciju Prvog zbornog područja u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—91, k. 58.

11. I. 1944 u 7 časova napali smo navedeni garnizon s slijedećim napadnim pravcima i to: 1. bataljon sa **sjeverne** strane pravcem Gornje Selo šireći se od puta lijevo i desno, u putem Gornje Selo—Oštarije. 3 bataljon napadao je pravceni sa sjevero-istočne strane putem Mihaljević [Selo] i prugoi⁴ 4 bataljon napao je neprijatelja sa južne strane Oštarija, ti cestom Josipdol—Oštarije, a sa jednom četom Grabe—o'šti rije. Gore navedena borba vodila se na sekciji Ogulin.⁴ **Napadni** pravci kojima su naše jedinice nastupale bili su vrlo **teški** pošto se neprijatelj na svim ovim pravcima dobro utvrdio, zatim što se ispred utvrđenja nalazila višestruka bodljikava žica kao i brisan prostor. Svi ti razlozi ometali su brzi dovršetak i likvidaciju neprijatelja.

Borba je trajala od 7 časova ujutro do 16 časova kada je neprijatelj primoran pod dejstvom naše artiljerije i pješadije napuštati pojedine bunkere, a zatim bježati u pravcu Ogulina, gdje je bio otsječen jedan veći dio neprijatelja po našem 1 bataljonu sa pravca Gornje Selo—Otok, a jedan manji dio uspio se probiti za Ogulin.

2) Na ovome položaju borili su se naš 1, 3 i 4 bataljon, dok se na osiguranju prema Ogulinu nalazio naš 2 bataljon i III Udarne brigada.

3) Neprijateljska posada bila je sastavljena i to: dve satnije domobrana i jedna satnija ustaša. Jačina neprijatelja u ovom garnizonu iznosila je 150 ustaša i 240 domobrana.⁵

4) Naše jedinice 7/8. I. vodile su borbe sa neprijateljem na Globorničkom mostu⁶, poslije čega su izvršile pokret na sektor Josipdola, te s gore navedenog razloga jedinice su bile dosta zamorene. Neprijateljske namjere su bile zadržati u svojim rukama Oštarije služeći kao predstraža posadi koja se nalazi u Ogulinu. Naša konačna odluka bila je likvidirati neprijatelja u navedenom garnizonu.

5) Za izvršenje ovoga zadatka izdali smo operativnu zapovijest⁷ Op. br. 2/44 koju prilažemo uz operativni izvještaj.

6) Borba je počela tačno, tj. 11. I. u 7 časova.

7) Po likvidaciji neprijateljskog bunkera na cesti Josipdol—Oštarije neprijatelj je pobjegao u sljedeće bunkere koji su se nalazili sjevero-zapadno od željezničke stanice, poslije čega smo pristupili likvidiranju na pravcu Pavlović Brdo—

⁴ Odnosi se na područje koje obuhvata sekcija Ogulin. Redakciji nije poznata razmjera karte koju je Brigada koristila.

⁵ O sastavu neprijateljske posade u Oštarijama vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 32.

⁶ Vidi dok. br. 30 i 155.

⁷ Dokument u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/11, k. 830.

Graba—Oštarije. Padom ovih istaknutih utvrđenja neprijatelj se naglo povukao saobraćajnicama preko mosta, a zatim u pravcu Ogulina. Bataljon koji je napadao sa južne i zapadne strane nastavio je gonjenje neprijatelja do mosta, a zatim uz rijeku Mrežnicu prema Ogulinu. Naš 3 bataljon također je vršio gonjenje neprijatelja pravcem Mihaljević [Se'.o]—Oštarije, a i bataljon sa jednim dijelom odsjekao je neprijatelja, dok sa jednim dijelom prešao je u gonjenje neprijatelja do k. 320, tj. južno do Otoka.

8) Neprijateljsku posadu smo likvidirali i postigli postavljeni cilj. U ovoj borbi zarobljeno je i to: 134 domobrana, 2 oficira i 19 željezničara, a zaplijenjeno i to: 1 luksuzni auto, 4 teška mitraljeza, 2 puškomitraljeza, 1 laki mitraljez, 164 karabina, 3 šmajsera, 150 bombi, 1.000 talijanskih metaka, 46.000 mauzer metaka, 22 ranca, 70 čebadi i mnogo druge sprema i hrane. Gubici neprijatelja iznose oko 80 mrtvih i više ranjenih.

9) Za vrijeme ove operacije naši gubici su slijedeći: 3 mrtva i 14 ranjenih drugova za koje prilažemo listu gubitaka.

10) Za vrijeme ovih operacija utrošeno je municije i to: 11.000 mauzer metaka, 5.650 talijanskih metaka, 3.000 metaka za mitraljez „Breda“, 70 mina za talijanski laki bacač, 50 bombi, 86 granata za protukolski top 37 mm, 26 granata za protukolski top 47 mm, 30 velikih i 25 malih mina za talijanski teški bacač. Izgubljenog i oštećenog oružja nije bilo.

11) U ovoj borbi naročito se istakla naša prateća četa sa politkomesarom Miličević Simom koji se naročito zalagao za likvidiranje pojedinih neprijateljskih bunkera. Istoga je potrebno pohvaliti.

12) Jedinica kao i starješina koji su se slabo držali za vrijeme ovih operacija nije bilo.

13) Pripreme za akciju izvršene su u potpunosti. Za vrijeme same operacije nije bilo dovoljno sadejstva između artiljerije i pješadije, tj. u momentu kada je artiljerija pokrenula neprijatelja, nisu bila pripremljena pješadiska oruđa, kao i borci da energično nastave gonjenje neprijatelja, uslijed čega je neprijatelju uspjelo sa jednim dijelom pobjeći prema Ogu-Mnu.

Zapovijesti i odluke bile su dobre, kao i samo rukovođenje. Veza između jedinica i Štaba brigade bila je dobra.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Baić⁸

(M.P.)⁹

Komandant — major:
Mih.¹⁰ Blažević

⁸ Dušan

⁹ Okrugli pečat: 'kao u zaglavlju.

¹⁰ Mihajlo

BR. 49
ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME UDARNE DIVIZIJE OD
SIJEČNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA
NAPAD NA GORE¹

STAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE
Op. br. 15/1944.
Dne 13. I. 1944.
u 22 časa

Koncept

Z A P O V I J E S T

Sekcija Petrinja 1:100.000.

Vojna situacija: Jačina neprijatelja u s. Gore: 30 ustaša jedna domobranska bitnica sa 3 topa i 80 domobrana, oko 80—100 žandara i 80 Čerkeza. Broj automatskog oružja nije poznat. Jačina neprijatelja u garnizonu Petrinja nije poznata. Znamo toliko da ima 5—6 tenkova.

Naše snage: I., III. i IV. brigada, jedna polubrdska i jedna polupoljska baterija i jedna haubica. U cilju likvidacije nepr. uporišta u s. Gore,

N A R E Đ U J E M O

- 1.) I. brigada   Zpdatak: Vršiće napad glavnim napadnim pravcem od s. Gl. Poljana pored slova D (Dubrave) na k. 205 i k. 196. Zona širenja, desno do potoka Šišak—k. 129 a lijevo potok Utinja. Manje dijelove isturiti na k. 200 za osiguranje od s. Međurače i s. Mokrice. Isturiti patrole u pravcu s. Mokrice. Glavno težište borbe usmjeriti na crkvu i žand. kasarnu. Vezu držati desno sa IV. brigadom. Polazni položaj Šestanj.
- 2.) IV. brigada   Zadatak: Vršiće napad glavnim napadnim pravcem Perković brdo—s. Marinovi-
brdskom baterijom   čići (k. 196) Zona širenja desno potok Ša-

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/1, k. 813.

² O rezultatima napada na ovo neprijateljsko uporište vidi dok. br. 80, 160, 161, 164 i 166 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—73, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

nja, lijevo potok Šišak (k. 129). Težište napada usmjeriti na školu i Šmidovu kuću. Tijesnu vezu održavati sa I. brigadom i voditi računa da kod likvidacije glavnih punktova u samom mjestu ne bi ometala naša vatra borce jedne ili druge brigade. Polazni položaj Marinovići.

3.) III. brigada
sa pionirskim
vodom divizije

Zadatak: Osiguranje od Petrinje. Tokom noći 13/14. ov. mj. ovladati kotom 264 (Zupić) i kotom 135. Porušiti most na cesti Gore—Petrinja na potoku Utinja. Minirati cestu na zavoju niže Jelačićeva spomenika. 14. ov. mj. do 8 sati sa ostalim snagama zaposjesti prostorije k. 226 i šumu Kosinjak. Daljnje patrole isturivati u pravcu Sv. Rok i s. Cepeliš. Jedan bataljon imati u rezervi. Bataljon na k. 264 neka isturi patrole u pravcu sela Međuraće. Do likvidacije Gora nema povlačenja.

4.) Art. divizion.
Komandovanje
sasređeno

Zadatak: Brdsku polu-bateriju dodati u sastav IV brigade kao prateću art. Baterija u sastav IV. brigade ima stići 14. ov. mj. do 7 časova. Poljsku polu-bateriju plasirati na prostoriji s. Luščani, zaselak Vitorci. Na istoj prostoriji postaviti i haubicu. Osmatračnicu za komandovanje vatom odrediti u s. Strašniku. Osmatračnicu vezati posebnom linijom za poljsku bateriju.

Veza: Sve tri brigade vezaće se za Štab divizije telefonom. III. brigada pružiće svoju liniju do s. Strašnika, a od Strašnika do Štaba divizije biće postavljena divizijska linija. Na ovu liniju vezaće se i Štab divizion za vezu sa Divizijom. I. i IV. brigada vezaće se za Štab divizije, tako da će I. brigada vezati svoju liniju za liniju IV. brigade.

Štab divizije nalaziće se u s. Graberje, prve kuće do Bilega.

Hirurška ekipa nalaziće se u s. Luščani (Drljani). Prihvatna stanica divizijske bolnice biće u s. Drenovac (Kačari).

Evakuacija plijena: za s. Drenovac, zaselak Kačari. Zarobljenike sprovoditi do Štaba divizije.

Napad otpočinje 14. ov. mj. u 13 časova.

Znaci raspoznavanja ostaju isti.

Napomena: Vatru teškoga oružja koristiti i kombinovati sa pokretom pješadije što omogućava borba u danu. Bacače rasporediti tako da mogu uspješno tući postavljene ciljeve. Prvenstveno gađati posade topova i mitraljeska gnijezda. ničiju ne rasipati bez potrebe.

Hranu pripremiti za borce da mogu jesti i za vrijeme borbe jer povlačenja neće biti dok se ne likvidira neprijatelj. Zbog toga borce treba pripremiti na dužu i upornu borbu.

Sve brigade imaju na polazne položaje stići pravovremeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Đuro Kladarin v.r.

Komandant, p. pukovnik:
P.³ Jakšić v.r.

(M.P.)⁴

Dostavljeno:
Štabu I., III. i IV.
brigade, art. divizionu
i hirurškoj ekipi. .]

Dostavio:

13. I. 1944.

Načelnik štaba, major:

Za tačnost opravka:
Načelnik, major:

(M.P.)

³ Pavle

⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 50

7APOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE ŠESTOG KOR-
PUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 13 SIJEČNJA 1944 GOD. ZA
NAPAD NA KOMUNIKACIJU BEOGRAD—ZAGREB¹

STAB XII DIVIZIJE
VARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
HRVATSKE

Br. 32
Dan 13. I. 1944
U 17.15h

Z A P O V I J E S T

(sekcija Slav. Požega i Slav. Brod 1:100.000)

U cilju izvršenja diverzije na glavnoj pruzi Beograd—Za-
greb kao i uništenja transportnog vlaka², jedinice ove divizije
izvršice pokret u tom pravcu, stoga

N A R E Đ U J E M O :

- 1) *Brodsko brigada* 14. I. 1944 godine napraviće zasjedu sa dva svoja bataljona na cesti Sibinj—St. Slatinik između kolskog puta, koji preseca cestu i prugu, a vodi od k. 160 u poljanu Sigetci, sa zadatkom kada diverzanti dignu vlak u vazduh, tj. lokomotivu, da izvrše snažan juriš na isti. Sa druga svoja dva bataljona potpomognuta sa 1 protivtenkovskim topom i 2 protivtenk. puške napravit će zasjedu na glavnoj cesti u selu Andrijevci i to na istočnom dijelu sela, sa zadatkom da spriječi eventua'ni napad od te strane, tj. od Broda.

Sastav:
4 bataljona,
1 brdski top,
1 protivtenk. top,
2 protivtenk. pu-
ške i ostali
dijelovi

Štab brigade će se nalaziti za vrijeme trajanja ove akcije u prvim kućama za-
padno u selu Andrijevci.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/1, k. 882.

² O rezultatima ove diverzije vidi dok. br. 51, 160, 161, 162 i 163 u ovoj knjizi i tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 12 veljače 1944 godine.

- 2) **XVIII brigada**
Sastav:
 3 bataljona,
 1 protivtenk. top,
 3 protivtenk. puške i ostali dijelovi
- a) 14. I. 1944. godine sa dva svoja bataljona potpomognuta sa 1 protivtenkovskim topom, 2 protivtenk. puške, napraviće zasjedu na cesti između St. Slatinik i Stupnika na k. 114, tj. ciglani, koja se nalazi sa desne strane ceste idući od St Slatinik za Stupnik, sa zadatkom da spriječi prodor neprijatelja cestom od Nova Kapela-Batrina.
- b) Treći bataljon ove brigade daće osiguranje sa jednom četom na raskrsnici puteva koji vode od kote 252 prema k 284, 245 i 250. Ostale dvije čete toga bataljona preuzeće pod svoju komandu sve dijelove Štaba brigade, kao i Štaba divizije, i krenuti pravcem Lovčić—Grižići—Grgurevići—Papazovići za Zdence, gdje će sačekati Štab svoje brigade.
- Štab brigade za vrijeme akcije nalaziće se na k. 169, odakle će imati najbolji uticaj na svoje jedinice.
- 3) **Vrijeme za zaposjedanje položaja:**
 Gore pomenute jedinice moraju da zaposjednu položaje, koji su predviđeni gornjom zapoviješću *od 5,00 časova 14. I. 1944. godine.*
- 4) **Kurirska ekipa i sanitet:**
 Brigadna previjališta organizovaće referenti saniteta pojedinih brigada. Divizijsko previjalište sa kirurškom ekipom nalaziće se u selu Krajačići.
- 5) **Evakuacija ranjenika:**
 Brodska i XVIII brigada od brigadnih previjališta do sela Krajačići, odakle će se u jednom transportu svi ranjenici evakuisati pravcem: Krajačići—Jakačina M.—Papazovići—Zdenci—k. 407 — bilom do k. 423 — Borojevci—Paučje.
 Osiguranje do Paučja daće Brodska brigada (jednu čet).
- 6) **Mjesto Štaba divizije:**
 Za vrijeme akcije nalaziće se na cesti kod k. 160 [Cerje].

7) *Znaci za povlačenje:*

Znak za povlačenje daće Štab Brodske brigade sa izbačene 3 crvene rakete u pravcu pruge, kao i pismenim obavještenjem, koje sa jačom kontrolom poslati Štabu XVIII brigade.

8) *povlačenje:*

Po završenoj akciji jedinice ove divizije povući će se i to:

Brodska brigada u sela: Glogovicu, Podcrkavje i Grabarje. Štab brigade u Podcrkavju.

XVIII brigada u sela: Zdenci, G. Slatinik, Štab brigade u Zdencima.

Štab divizije sa ostalim pripadajućim dijelovima povući će se u D. Slatinik.

Štabovi brigada po do^sku u određene baze povezaće se odmah telefonskom linijom sa Štabom divizije.

Napomena:

1) Obzirom da se u promet želj. prugom puštaju patrolni vozovi ili panceri prije nego što se pusti neki transportni ili putnički voz, to će Štab Brodske brigade urediti sa diverzantima miniranje pruge na taj način što će se jedan ili dva odvažna druga diverzanta ukopati u neposrednoj blizini željezničke pruge i paliti minu pod transportnim ili putničkim vozom, propuštajući, ako bi prije ovih naišao, patrolni voz ili panceri.

2) Na zauzetim položajima ostaće se sve dotle, dok se ne sačeka i uništi neki transportni vlak na želj. pruzi.

3) Štabovi brigada po dolasku u novoodređene baze izvršiće prekopavanje i miniranje ceste i to:

Brodska brigada prema Brodu, a

XVIII brigada prema Djedinoj Rijeci.

Istovremeno odmah predvidjeti položaje za borbu za slučaj nailaska neprijatelja.

4) Štab XVIII brigade ostaviće jednog člana svoga štaba sa bataljonom koji će pratiti brigadne i divizijske dijelove u novoodređene baze.

5) Štab Brodske brigade uputiće jednog člana svog štaba sa bataljonima u zasjedu prema Sibirju.

6) Sve zasjede prekopaće cestu na svojim sektorima i napraviti barikade na istima.

7) Dodijeljeni broj lakih bacača štabovi brigada izvršiće raspored prema potrebi.

8) Štab Brodske brigade ostaviće jednu četvu na cesti An, drijevci—Krajačići, kod k. 160, koja će se nalaziti u divizijskoj rezervi. S tom četom neka ostanu 2 laka minobacača.

9) Nakon izvršenja zadatka, štabovi brigada podnijeće odmah izvještaje ovome štabu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. odsutan

Komandant, p. pukovnik:
Mil.³ Stanivuković

BR. 51

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 13 SJJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA KOD ŠAGOVINE, BIJELE STIJENE I DIVERZIJAMA NA KOMUNIKACIJI BEOGRAD—ZAGREB«

STAB XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 14/44
Dan 13. I. 1944

ŠTABU VI. KORPUSA NOV i POJ

Naš izvještaj koji vam je poslat pod brojem 14/44.² nadopunjujemo u slijedećem:

Naši gubitci: 2 mrtva i 10 ranjenih.³ Zbog neprijateljske nadmoćnosti mrtvi drugovi se nisu mogli izvući. Od oružja

³ Milan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 11—3, k. 473—A.

² Vidi dok. br. 26.

³ Odnosi se na gubitke koje je imala Osamnaesta NO brigada prilikom borbe kod Šagovine Katoličke 7 siječnja 1944 god. Vidi dok. br. 26, 31 i 156 u ovoj knjizi i dok. br. 3—6, k. 908 u arhivi Vojnog historiskog instituta.

• **gubljen** je: 1 protivtenkovska puška zajedno sa nišandžine zna se da li je isti poginuo ili nije — 1 puškomitraliez raznesen je skupa sa nišandžijom od mine, 1 puškomitraliez nestao i ne zna se da li je isti pao neprijatelju u ruke ih se negdje zagubio, 1 puška.

Od ratnog materijala u ovoj borbi nije dobiveno ništa.

Istog dana, tj. 7. I. 1944. godine, naišla su 4 tenka u Bieleu Stijenu gdje se odmarala Čehoslovačka brigada „Jan Ziška”. Radi P^oJ^{avc} tenkova brigada se izvukla iz sela, dok su konji ostali u štalama. Konje su seljaci rastjerali iz štala na ulicu i Nijemci su ih potukli.⁴

Naši gubitci: 17 konja, 9 samara, 1 sedlo.

Prilikom maršovanja Čehoslovačke brigade za Baniju došlo je do borbe između nje i neprijatelja u selu Korita.⁵ Poslije kraće borbe neprijatelj je razbijen, a naše jedinice pritom nisu imale gubitaka. (Sekcija Pakrac 1:100.000.)

Akcija na prugu Pleternica—Kapela-Batrina i Zagreb—Beograd (sekcija Slav. Požega 1:100.000), dne 7. I. 1944. godine.⁶ Jedan bataljon Brodske brigade bio je upućen da izvrši diverziju na glavnoj pruzi. Budući da je u Bilom Brigu naišao na neprijateljske tenkove i sa istima vodio borbu, to diverziju nije izvršio i povukao se u stare baze.

Bataljon koji je bio upućen na prugu Kapela-Batrina—Pleternica zapa'io je željezničku stanicu Ratkovića i 3 teretna vagona. Također porušeno nešto pruge i most na potoku Slatiniku.

8. I. 1944. godine dva bataljona Brodske brigade vršila su diverziju pruge Pleternica—Kapela-Batrina. Neprijateljski pancer, kome je bila podmetnuta mina, nije naišao do mjesta gdje je ona bila postavljena. Napadnuta je pustara kod Koprivnice⁷, na kojoj je bilo 18 njemačkih vojnika. Zbog vidne noći isti su primijetili naše jedinice i povukli su se.

Plijen: 2 rezervne cijevi za laki mitraljez, 500 metaka.

Zarobljen 1 njemački vojnik.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

Porušeno je 1500 m. pruge i tt. linije.

Neprijateljska pomoć, koja je krenula iz Pleternice bila je poslije kraće borbe razbijena. Poginuo je 1 partizan.

10. I. 1944. godine vršena je diverzija pruge Pleternica—Kapela-Batrina na dužini od 600 metara. Ponovo je porušen

⁴ Vidi dok. br. 2/3, k. 898 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁵ Vidi dok. br. 158.

⁶ Vidi dok. br. 50.

⁷ Riječ je o selu Koprivnica kod Slavonske Požege.

most na potoku Slatinik. Također je porušena i tt. linija. Dj., verziju su vršile jedinice Brodske brigade. Zapaljen magacin sa suvim šljivama u Ratkovici.

Akcija na glavnu prugu (sekcija Požega i Brod 1:100.000) 13. I. 1944. Brodska brigada sa dva bataljona XVIII. Brigade podmetnula je minu na glavnoj pruzi ispod, tj. južno od Stupnika. Dva bataljona Brodske brigade bila su spremna da izvrše napad na minirani vlak, druga dva bataljona bila su u zasjedi prema Brodu u visini puta Pleternica—Andrijevci, gdje on siječe put Zagreb—Beograd, dva bataljona XVIII. Brigade bila su u zasjedi [na pruzi] prema Banovoj Jaruzi na istočnoj ivici sela Oriovac.

Na minu je naišao njemački kontrolni vlak.⁸ Poslije kraće borbe Nijemci su se povukli u bunkere, koji se nalaze na pruzi. Uništeno je: 1 lokomotiva, 1 tender sa ugljenom i 1 vagon.

Naši gubitci: 1 mrtav, 2 ranjena, 700 metaka, 10 mina za 1 bacač.

Neprijateljski gubitci: 6 mrtvih i 1 zarobljen.

Plijen: 1 p. mitraljez, 20 okvira, 1 šmajser, 3 puške, 6 pari odijela.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
M.⁹ Bulović

Komandant, p. pukovnik:
Mil.¹⁰ Stanivuković

⁸ Vidi dok. br. 160, 161, 162 i 163.

⁹ Mirko

¹⁰ Milan

BR. 52

**NAREĐENJE ŠTABA JEDANAESTE DALMATINSKE BRIGADE
OD 13. SIJEČNJA 1944. GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA
NA SPRIJEČE DALJNJE ISKRCAVANJE NEPRIJATELJA
NA OTOK BRAČ¹**

ŠTABA
DALMATINSKE N.O. BRIGADE
13.1. 1944.
str. pov. br. 73/44

ŠTABU I, III, IV, V i VI BATALJONA

Položaj

Neprijateljske snage nepoznate jačine uspjele su se iskrcati na otok Brač², na nekoliko mjesta i to: u Pučišću, u valu Konopičkovu i Poviju i prodrle su u toku današnjeg dana do Selca i Sumartina i Pražnice. U vezi toga

NAREĐUJEMO

- 1.— Baterija na Sućurju preduzeti će patrolno izviđanje od Sućurja do Poljica. Zadatak njihov bio bi osujetiti neprijateljsko iskrcavanje, pripucati na neprijatelja i povući se u sastav VI bataljona.
- 2.— VI bataljon povući će svoju četvu koja je do sada kontrolisala od Sućurja do Poljica i Pitve. Zadatak bataljona je da intervenira u pravcu Jelse (eventualno' prema južnoj obali otoka). Bataljon će održavati čvrstu vezu sa I bataljonom.
- 3.— V bataljon ostaje i dalje na svom položaju s tim da obrati najveću pažnju na Rudine (odnosno valu Stinivu i Ključnu) i Vrbovsku. U slučaju neprijateljskog iskrcavanja na sektoru tog bataljona, bataljon će primiti borbu, a u slučaju vrlo jakog iskrcavanja pripucati će i povući se na liniju k. 274 (Purkin Kuk) — k. 207 (Sv. Ana). Bataljon neka održava čvrstu vezu patrolama sa četom u Stari Gradu.
- 4.— I bataljon će svoju četvu iz Dola poslati u Stari Grad da smijeni na položaju četvu IV bataljona.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/2, k. 1101.

* Na Brač su se iskrcali dijelovi 738 puka njemačke 118 lovačke divizije. Vidi dok. br. 161, 162 u ovoj knjizi i dok. br. 15/1—7, 16/1—7, 17/1—7, k. 2036 i 1/3, k. 73 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

5.— IV bataljon povući će četvu iz Stari Grada (po izvršenoj smjeni) i s njom pojačati obalu od Pelegrina do Radovčine. Štab bataljona preseliti će se u Veliko Grabije.

6.— III bataljon ostaje na svojim položajima s tim da drži na Paklenim Otocima jedan vod sa teškim mitraljezom i protutenkovskom puškom kod Marginskog Rta.

7.— Brigadna bolnica poslati će na Vis sve bolesnike koji nisa sposobni za pokret, i preseliti će se u Brusje.

8.— Po ovom naređenju postupiti odmah.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara Raos ³	Načelnik: (M.P.) ⁵	Komandant, kapetan: Atlagić ⁴
---	----------------------------------	--

BR. 53

NAREĐENJE ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 14 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE DA SVIM RASPOLOŽIVIM SNAGAMA ENERGIČNO DEJSTVUJE PREMA TOUNJU¹

STAB IV. KORPUSA
NOV JUGOSLAVIJE
14. I. 1944.
15.45 sati

ŠTABU VIII. DIVIZIJE NOVJ

Izgleda da neprijatelj², osjetivši da mu je nemoguće prolaz preko Tounja za Skradnik—Oštarije, usmjerio je svoj pokret u pravcu Gerova sa ciljem da se preko Krpelja spoji sa ogu-

³ Ante

⁴ Milan

⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 4—1, k. 426.

² Odnosi se na dijelove 392 legionarske divizije. Vidi dok. br. 109 u ovoj knjizi i dok. br. 39/14, k. 18 u arhivi Vojnog istorijskog instituta.

Unskom posadom.³ Zbog ovoga vaša II. Brigada biti će dovedena u dosta težak položaj pošto je vjerovatno upravljena prema istoj i neprijateljska motorizacija.⁴

Preduzmite odmah energičan napad sa svim raspoloživim dijelovima prema Tounju i djeluje u pravcu neprijateljskog lijevog krila, tj. u pravcu Gerova, čime ćete olakšati borbu II. Brigade i izvršiti nadkriljavanje neprijatelja.⁵ Pri ovim ofanzivnim radnjama budite oprezni i prebacite sa bataljonima protukolska oruđa (ako mogu preći most). Vodite računa da vas neprijatelj ne nabaci na Mrežnicu i Tounjčicu. U ovome cilju na sadanjim artiljeriskim položajima organizujte zaštitu pješadijskog pokreta i koncentrišite svi artiljerisku vatru na mjesta proboja.

Uхватite odmah vezu sa II. Brigadom i upoznajte istu sa situacijom i vašim namjerama, a naročito nastojte da se evakušu ranjenici od II. Brigade, kojih vjerovatno ima veći broj.⁹

Održavajte sa nama što tješnju vezu, te da bi mogli uskladiti vaše dejstvo sa opštom situacijom.

Ne dozvolite neprijatelju da se probije prema Tounju.

Nastojte da zarobite nekoga od neprijateljskih vojnika, te da bi mogli saznati njihove dalje namjere.⁷

Vodite računa da bude uvijek sadejstvo pješadije i artiljerije korisno i nastojte da vam artiljerija bude uvijek zaštićena pješadijom, u kojemu cilju, s obzirom na aktivnost neprijatelja iz Ogulina, izdajte potrebno naređenje I. Brigadi.

Ukoliko se borba produži i u toku noći, nastojte dobro izviditi neprijatelja i djelovati u toku noći sa povećanom oprezom.

S. F. — s. N.

Načelnik štaba — major:
N.⁸ R. Grubor

³ Dijelovi 392 legionarske divizije spojili su se sa posadom u Ogulinu 16 siječnja 1944 god. Vidi dok. br. 74 i 163.

⁴ Vidi dok. br. 74.

⁵ Vidi dok. br. 81 i 112.

⁶ U toku borbi od 9 do 19 siječnja ova je brigada imala svega 56 ranjenih. Vidi dok. br. 74.

⁷ O namjerama 392 legionarske divizije poslije spajanja sa garnizonom u Ogulinu vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 101.

⁸ Nikola

BR. 54

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 14 SIJECNJA
1944 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
O PREBACIVANJU RANJENIKA NA OTOKE¹

ŠTAB
XX. DIVIZIJE NOV i POJ
14. januara 1944.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV i POJ

Položaj

U vezi vašeg dopisa o prebacivanju ranjenika na otoke², nastojat ćemo da se isti svakako prebace, obezbjeđujući ih sa našim jedinicama.³

Najosjetljiviji prelaz na ovom terenu je Cetinska dolina, radi neprijateljske posade u selu Hrvače.⁴ Ostali dio kanala do mora je za sada slobodan, ali ovo stanje kanala se često mijenja. Prema najnovijim podacima od naše VIII. brigade neprijatelj je napustio Rogoznicu—Primošten i povukao se je prema Marini, a izgleda da iz Marine isto tako ide prema Trogiru. Za obezbjeđenje ranjenika pri prijelazu same Cetinske doline angažovat će se jedna nepuna brigada, a za daljnje prebacivanje ići će jedan bataljon iste brigade.

Radi čišćenja i likvidacije neprijateljskog manjeg uporišta u selu Gali⁵, prebacili smo našu X. brigadu na prostoriju Gljev—Ruda. Pored ovoga ova brigada treba da izvrši mobilizaciju ljudstva na tome terenu. IX. brigada nalazi se na prostoriji Dabar—Bitelić, a sa jednim bataljonom kontroliše komunikaciju Bili Brig — Han Vaganj — Prolog, koju treba razrušiti i onemogućiti za saobraćaj. VIII. brigada se još nalazi na šibenskom sektoru⁶ sa zadatkom mobilizacije i prikupljanja dezertera iz naših jedinica.

Ukoliko prilike budu povoljnije imamo u vidu likvidaciju neprijateljskog uporišta u selu Hrvače⁷, jer se to pokazalo kao

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 9—1/I, k. 517.

² i ³ Vidi dok. br. 10 i 92.

⁴ i ⁷ O sastavu neprijateljske posade u selu Hrvače i napadu na istu vidi dok. br. 76 i 144.

⁶ Napad na Galu izveden je 17 siječnja 1944 god. Vidi dok. br. 144

⁶ Vidi dok. br. 92 i 144.

nužno obzirom na naš kanal prema moru⁸ i radi stvaranja povoljne baze za eventualno kasnije čišćenje Cetinske doline i Vrličke krajine.

Topovi koji su bili bunkerisani na Vagnju premješteni su **sada** na Vrdovo, zaselak Dapići, gdje su sada bunkerisani.⁹ prilikom pretraživanja dijelova topova nije se mogla naći cijev od jednog topa. Municija, nišanska sprava i jedan baterijski **durbin** nalazi se pri Komandi mjesta Sajković. Artiljerijsko **ljudstvo** koje smo ranije imali sada je rashodovano po brigadama, a nekolicina je dezertirala. Osim toga ne raspolažemo sa konjima, niti se mogu na obližnjem terenu mobilisati, **te radi** toga nemamo mogućnosti da ih prebacimo dalje. Artiljerca-vodnika kojega je tražio potpukovnik Kraut¹⁰ ne možemo poslati pošto je isti dezertirao prije izvjesnog vremena.

Da li je u tom štabu odlučeno u pogledu popune naših **jedinica** iz odreda.

Napomena: Prema nepotvrđenim podacima njemačke snage su se povukle iz Knina, Drniša i Kosova, radi toga sa jačim **snagama** nudile bi se povoljne mogućnosti za dejstvo ozbiljnijeg **zamaha** na sektoru srednje Dalmacije. Obzirom na to da ne poznajemo situaciju i stanje na sektorima našeg korpusa¹¹ i centralne Bosne, važno bi bilo da nas u redovnim dopisima **unekoliko** upoznate.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom:
Zivko R. Zivković

Komandant p. pukovnik:
Vel.¹² M. Knežević

⁸ Vidi dok. br. 44.

* Vidi dok. br. 2—3, k. 1032 II u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

¹⁰ Božidar

¹¹ Vidi dok. br. 56, 57, 58, 71, 72, 117 i 135 u ovoj knjizi i dok. br. 5—3, k. 112 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

" Velimir

BR. 55

**NAREDBA OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU NOV I PO
HRVATSKE OD 14 SIJEČNJA 1944 GOD. O FORMIRANJU
ČETVRTOG BATALJONA I POSTAVLJENJU RUKOVODI-
LACA¹**

NAREDBA — br. 13
OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU NOV I PO HRVATSKE,
OD 14. SIJEČNJA 1944. G.

I.

Formira se IV. Istarski partizanski bataljon.²

U sastav toga bataljona ulazi 1. i 9. Istarska partizanska četa, 1. četa „Ivana Matešića-Cetine.”

II.

Od sada pa u buduće čete koje su ušle u sastav IV. Istarskog partizanskog bataljona zvat će se:

Dosadašnja 1. Istarska partizanska četa zvat će se 1. četa IV. Istarskog partizanskog bataljona.

Dosadašnja 9. Istarska partizanska četa zvat će se 2. četa IV. Istarskog bataljona.

Dosadašnja 1. četa „Ivana Matešića-Cetine” zvat će se 3. četa „Ivana Matešića-Cetine” IV. Istarskog partizanskog bataljona.

III.

Za komandanta IV. Istarskog partizanskog bataljona postavlja se drug Brozina Ivan-Slovan, dosadanji komandir 1. Istarske partizanske čete.

Za političkog komesara IV. Istarskog partizanskog bataljona postavlja se drug Svetozar Vučinić, dosadanji politički komesar 1. Istarske partizanske čete.

Za zamjenika političkog komesara IV. Istarskog partizanskog bataljona postavlja se drug Anton Saršon, dosadanji politički komesar 9. Istarske part. čete.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 4—1/8, k. 1321 A.

² O organizacionom stanju partizanskih jedinica u Istri početkom 1944 god. vidi dok. br. 36.

IV.

Štab IV. Istarskog bataljona formirati će oko Muna svoju 4 četui, koja će dobiti ime 4. četa IV. Istarskog partizanskog bataljona. Samostalni vod kod Mune ući će u ovu četui.

V.

Štab bataljona predložiti će drugove za komandira i politkomesara 1. čete i politkomesara 2. čete.

VI.

Za političkog komesara II. Istarskog partizanskog bataljona postavlja se drug Udovičić Anton, politički komesar u II. Op. zoni. Politkomesar ovog bataljona drug Golać Ivan hrabro je poginuo početkom ovog mjeseca.

Za operativnog oficira II. Istarskog partizanskog bataljona postavlja se drug Mladenić Ivan.

Za zamjenika političkog komesara II. Istarskog partizanskog bataljona postavlja se drug Brnčić Vlado, dosadanji politkomesar 4. Istarske partizanske čete.

Ova naredba stupa odmah na snagu.

Ovu naredbu pročitati pred strojem izim točke I.

Politički komesar

Joža Skočilić

(M.P.)³

Za komandanta,

Načelnik Štaba:

Srđan Uzelac

³ Okrugli pečat: Operativni štab za Liku NOV i PO Hrvatske.

BR. 56

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 15^{SI}
JECNJA 1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVAT
SKE O BORBAMA U SJEVERNOJ DALMACIJI I LICI* ~

GLAVNI STAB NOV I POH
Broj 489 dne 5. II 1944

STAB
XIX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
Op. broj 4
15. I. 1944. god.

Operativni izvještaj od
1. do 15. I. 1944. god.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
I GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Dostavlja se operativni izvještaj za period od 1—15. I
1944 g.

VI. Brigada 29. XII. 43. g. Po dolasku na prostoriju sela Ljubunčić, Dolac i Ravni Dolac VI. Brigada smjestila se tako da je jedan bataljon u selu Ziroviću sa predstražom kod sela Ploča, dva bataljona u Dolcu i Ravnom Dolcu, a jedan bataljon u selu Ljubunčiću. Zadatak Brigade bio je: zatvaranje pravca Livno—Bosansko Grahovo i aktivno bočno dejstvo na pravcu Livno—Glamoč.

Opis položaja: Pravac Livno—Bos. Grahovo koji zatvara Brigada podijeljen je putem na dva topografski sasvim različita dijela. Sjeverno od puta počinju blage kose, koje se poslije 1000—1200 metara penju sve strmije i nastavlja se preko Jasenove Kose i obronaka južno od Ravnog Dolca na Kurozeb i Grbicu pl. Sa južne strane puta proteže se Livanjsko Polje, mjestimično poplavljeno. Položaju omogućava upornu odbranu jedino put kojim se i kreće neprijateljska motorizacija, a on je postavljen preko takvog terena da se ne može dobro za-

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 32—1, k. 112.

² Četvrtasti pečat Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

barikadirati, već se može svuda obići i zasjeda se ne može postaviti u neposrednoj blizini.

Naziv naše jedinice koja se borila: III. i IV. bataljon. Susjedna jedinica bila je III. Dalm. brigada, ali ona nije sadejstvovala u ovoj akciji iako je imala zadatak uzajamnog potpomaganja sa našom brigadom.³

Naziv i sastav neprijateljske jedinice: Naziv jedinice protiv koje se vodila borba nije poznat, kao i njeni komandanti, jačina je bila oko 70 do 80 motornih vozila, od kojih 4 tenka, nekoliko oklopnih automobila, motorbicikla, a ostalo kamioni. Neprijatelj je raspolagao sa dva teška bacača i dva protivkolska topa i drugim automatskim oružjem.

Obostrana situacija: VI. Brigada na navedenom prostoru imala je zadatak zatvaranja pravca i odmor, poslije napornih borbi i neredovne ishrane oko Livna.⁴ Namjera neprijatelja je bila vjerovatno probijanje prema Bos. Grahovu ili izlazak u daljnja sela Livanjskog Polja u cilju pljačke.

Vrijeme kad je borba počela: 29. decembra 1943. g. oko 7.30 časova.

Tok borbe: Neprijatelj je još u toku noći došao neprimijećeno do sela Priluke, zaposjeo Gradinu [(k. 937)], a sa motorizacijom na dijelu puta Priluka—Prisap. Naši pretstražarski dijelovi nijesu primijetili ovaj pokret neprijatelja i ujutro su ovi dijelovi bili potpuno iznenađeni, jer su bili opkoljeni sa dvije strane. U žurbi oko izvlačenja iz klopke ovi dijelovi nijesu izvijestili Štab svoga bataljona, niti Štab brigade, a docnije poslani izvještaj zakasnio je. Neprijateljska motorizacija pod zaštitom izbačenih osiguranja probila se, samo nije prošla putem koji je bio zabarikadiran, nego je prešla preko bašta i ograda i padine sjeverno od puta. Tenkovi su otvarali put kamionima, a svi su se mogli ovako kretati blagodareći smrznutom terenu. Oko 8.30 časova tenkovi su se pojavili u selu Ljubunčić i počeli mitraljirati iznenađene dijelove u ovom

³ Vidi Operacijski dnevnik Devete divizije u arhivi Vojnog historijskog instituta pod reg. br. 56/2, k. 842 A.

⁴ Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 135.

selu, koji su se počeli izvlačiti. Za vrijeme dok su tenkovi bili u selu, ostala motorizacija ip prolazila prema Bos. Grahovu. Pošto su se naši dijelovi izvukli, tenkovi su izašli iz sela na pu^ i produžili za kolonom. Iz zaštitnice kolon* stala su dva kamiona i pod zaštitom vatre tenkova iskrcalo se oko 50 vojnika i ušlo u selo Ljubunčić, gdje su se zadržali kratko vrijeme pregledali kuće, opljačkali razne stvari i potjerali izvjestan dio stoke. Za sve ovo vrijeme 12 kamiona je neprijatelj sa jakim zvučnicima pozivao partizane na predaju.

Ishod borbe: Dobiveni zadatak zatvaranja pravca Livno—Bos. Grahovo nije izvršen. Neprijatelju je uspjelo da prodre i opljačka usputna sela, zaključno sa selom Vrbicom i da se u toku sljedećih noći vrati natrag u Livno. Zarobljenika nije bilo, tako isto nije zaplijenjeno ništa materijala. Gubici neprijatelja nisu poznati.

Naši gubici: U ovoj akciji imali smo 5 poginulih, 7 ranjenih i 6 nestalih drugova. Nestali su drugovi vjerovatno zarobljeni. Poginuo među ostalim i komesar 3. čete IV. bataljona drug Lalić D. Vitomir. Od stoke potučena su 2 konja i 6 magaraca.

Utrošak municije: Utrošeno je 115 jugoslovenskih i 155 francuskih puščanih metaka. Izgub'jen je jedan teški mitraljez „Breda”,... *

Imena učesnika koji su se naročito istakli ili koje treba pohvaliti: Ovakvih učesnika ili jedinica nema.

Imena lica ili jedinica koji su se slabo držali: Slabo su se držali predstražarski dijelovi 1 četa IV. bataljona, koja je jedina kriva za ovakvo iznenađenje.

Kritika akcije: Zatvaranje pravca bilo je pravilno postavljeno. Odluke i izdate zapovijesti su bile realne. Rukovođenje borbom bilo je slabo i neorganizovano iz razloga potpunog iznenađenja. Veza je slabo funkcionisala, a neprijatelj je sa motorizacijom brzo nadirao i nije dozvolio da se sredimo i pružimo neki organizovani otpor, već dok su se naše jedinice izvukle iz mjesta gdje su bile smještene, dotle je on prošao i sa time je akcija bila završena.

Više komandovanje nije moglo niukoliko da ispolji svoj uticaj na rukovođenje ovom akcijom, koja se vrlo brzo odvijala i svršila prije nego je isto imalo jasnu situaciju. Niže komandovanje u IV. bataljonu je podbacilo i jedino je krivo (četa na predstraži) za ovakav ishod akcije, a to isto i niži starješinski kadar u III. bataljonu prilikom izvlačenja, nije pokazao dovoljno snalažljivosti i umješnosti, niti brzine ni energičnosti, te je tako dozvolio da se nekoliko drugova i ne izvuku i padnu neprijatelju u ruke, premda su se ovi drugovi mogli i sami izvući, da su zato imali malo više volje. Držanje ljudstva osrednje.

Iz ove akcije se mogu izvući slijedeće pouke. Ljudstvo, a tako isto i niži komandni kadar, nisu još upoznati sa službom predstraža, nemaju razvijen osjećaj odgovornosti, jer su svojom nemarnosti dozvolili da čitava Brigada bude iznenađena, štabovi bataljona moraju više da kontrolišu i obilaze položaje, a naročito na važnim mjestima, a i da se jedan član Štaba stalno nalazi na takvim mjestima, ukoliko niži komandni kadar ne zadovoljava u potpunosti. Obezbjedenju posvetiti mnogo veću pažnju, razvijati obavještajnu i informativnu službu, održavati stalno kontakt sa neprijateljem, stalno patrolirati pred terenom i preduzeti sve da nas neprijatelj ne iznenadi.

U toku istog dana brigada je primila naređenja za pokret prema Bos. Grahovu.

Dana 30. XII. 43. g. Brigada je izvršila pokret iz Dolca i Ravnog Dolca za selo Bastasi, gdje je stigla oko 16 časova i smjestila se radi prenočišta. Ovdje je čekao karavan sa odjećom i obućom i preduzete su mjere da se isto podijeli bataljonima i obuče ljudstvo.

Dana 31. XII. osvanuo je dosta veliki snijeg sa mećavom. Brigada nije mogla izvršiti pokret, već je ostala i da¹ je u Bastasima, ljudstvu se dijelila sprema. 1. januara 1944. g. vremensko stanje je isto, nije dozvolilo pokret.

2. t. mj. stanje vremena se poboljšalo i Brigada je u 8 časova izvršila pokret pravcem za Grahovo, s tim što je ostavila i predala sve

svoje ranjene i bolesne bolnici Grah.-peuljsko ; odreda u selu Bastasima. Međutim, u selu Grkovci primili smo naređenje od Divizije da sa sobom ponese sve bolesne, te su isti ponovo uzeti. Ovoga dana VI. Brigada je bez II. bataljona koji je ostao u selu G. Bastasima da sačeka bolesnike, došla i prenoćila u s. Maleševci i Radulovići. Sutradan produžen je pokret prema s. Peći — Trivanovom Dolu — D. i G. Tiškovcu i Kaldrmi, u kojim je mjestima Brigada prenoćila sa drugim bataljonom i ranjenicima u D. Tiškovcu.⁵ Dana 4. t.m. II. bataljon se sa ranjenicima prebacio do G. Tiškovca, a bolesnici do Kaldrme. Brigada je ovdje prenoćila i odmarala te vršila pripreme za prebacivanje u Sjevernu Dalmaciju.

Dana 5. t.m. osvanuo je novi snijeg i dosta jak vjetar. Brigada je spremna za pokret i zajedno sa načelnikom Divizije" donijeta je odluka da se bolesnici ostave, jer je stanje vremena vrlo slabo, hladnoća velika, bolesnici mogu samo jahati na konjima, a zbog velike hladnoće i mraza izložili bi se smrzavanju. Izvršen je pokret u 10.30 časova, pravcem Ljubina Poljana —Velika Popina—Turovac—Duboki Dol—Krupa. Mraz i hladnoća bila je vrlo velika. Mečava neobično jaka, tako da je došlo i do smrzavanja pojedinih drugova i zaostajanja stoke. Teškoće su bile vrlo velike, ljudstvo nedovoljno otporno pri ovako niskim temperaturama, a zatim izvjesno čekanje i stajanje u mjestu prilikom sakupljanja i sačekivanja, kao i presijecanje kolone od strane jedne njemačke motorizovane kolone⁷, koja je oko 18.30 časova prošla od Srba za Otrić, što je pridonijelo novo čekanje i povećalo uticaj hladnoće i smrzavanja. Oko 20 časova stiglo se do s. Lukići, gdje su ostala dva bataljona, a dva bataljona produžila pokret za Turovac i Duboki Dol, gdje su se smjestili i prenoćili.

Marš od Kaldrme do Turovca i Dubokog Dola donio je Brigadi slijedeće gubitke: 13

⁵ Vidi dok. br. 9.

⁸ Ante Biočić

⁷ Vjerovatno dijelovi njemačke 114 lovačke divizije. Vidi dok. br. 1.

smrznutih umrlih drugova; sa promrzlim pojedinim dijelovima tijela, koji su upućeni u bolnicu, 53 druga; sa malim promrzotinama, ali nesposobni za ma kakav rad i pokret sa jedinicom za izvjesno vrijeme, 29 drugova, koji se nalaze na liječenju i odmoru kod svojih jedinica i 4 zaostala druga, za koje se ne zna, što se sa njima dogodilo. U svemu 98 drugova izbačenih iz stroja.

6. t.m. dva bataljona su prebačena za Krupu, a dva su ostala u Turovcu i Dubokom Dolu. 7. t.m. i druga dva bataljona su prebačena u selo Krupu, gdje se smjestila čitava Brigada. Radilo se na prikupljanju i upućivanju u bolnicu promrzlih drugova i sređivanju jedinica. IV. bataljon je prebačen u selo Bogatnik, da smijeni bataljon V. Brigade i preuzme osiguranje pravca Zegar—Obrovac. Poslije ovoga primljeno je naređenje Divizije za prebacivanje čitave Brigade na prostor Krupa i Brigada je krenula oko 20 časova, s tim što je ostao II. bataljon u selu Krupi za osiguranje bolnice.

Od 8—10. t.m. Brigada je ostala na terenu sela Krupe u sređivanju jedinica, rasformiranju I. bataljona i formiranju novog I. bataljona od I. bataljona Kninskog odreda, osiguranju pravca od Obrovca i Ervenika, rušenju i barikadiranju puta, prikupljanju podataka o neprijatelju i td.

Dana 10. t.m. oko 15 časova Brigada je izvršila pokret prema naređenju Divizije za sela Bruška i Popović, s tim što je ostavila i dalje IV. bataljon na prostoru Obrovac—Zegar. Zadatak je Brigade da na prostoru Zegar—Obrovac—Karin—Benkovac—Zadar vrši ofanzivna dejstva na komunikacijama i postavlja zasjede i uništava četnike i banditska uporišta.⁸

13. na 14. I. Opis položaja: Položaji, koje su posjedali bataljoni VI. Brigade u akciji čišćenja sela Kruševa i postavljanja zasjeda na putu Karin—Obrovac, imaju sljedeće topografske karakteristike:

⁸ Opširnije o tome vidi bojnu relaciju Devetnaeste divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. I—4, k. 1009.

Položaj i zasjede koje je zasjedao II. bataljon nalaze se zapadno od puta: Karin—Obrovac kod Vrkića stana. To su padine Orljak» koje se na tom dijelu spuštaju dosta strmo prema Karinskom Moru. Teren je mjestimično pošumljen, naročito sjeverno od Vrkića stan»: skoro neprekidno prema vrhu Orijaka pružaju se gajevi, koji omogućuju prikriveno izvlačenje. Samo mjesto zasjede je u neposrednoj blizini puta, ima dosta zidova i ograda, što omogućava tajnost zasjede. Osiguranja su na k. 210 i Pržunu (k. 347), dominantnim tačkama sa kojih može da se ispolji dobro vatreno dejstvo prema Donjem Karinu i zaštiti zasjeda od zaobilaska. Inače ove su kote gole, ali je kamenjar te ima dobrih zaklona i mogu se uporno držati.

Položaji koje je držao IV. bataljon — prema zapovijesti — je čistina, bez uzvišenja ili kota, a¹ i dominantno u odnosu na neprijatelja koji bi pokušao da iz Obrovca izađe prema Karinu, ili Zelengradu, i pruža mogućnost dobrog vatreneog dejstva. Teren sela Kruševa, koje je prečišćavao I. bataljon je brdovit, ispresijecan, pošumljen većim dijelom, sa dobrim izborom položaja, skoro u svim pravcima, omogućava vođenje borbe za duže vremena i sa manjim snagama.

Naziv jedinica koje su se borile: I., II. i IV. bataljon. Susjednih sadejstvujućih jedinica nije bilo.

Obostrana situacija: Neprijatelj se nalazio: u Obrovcu, Karinu i naoružani seljaci — banda — u selu Kruševu. Neprijatelj je bio pasivan, ukoliko je imao neku namjeru ona nije bila poznata. Naša brigada, koja je bila smještena na prostoru Zegar—G. Karin—Popović, donijela je odluku da likvidira neprijateljsko uporište u selu Kruševu, razoruža bandu, konfiskuje imovinu narodnih neprijatelja. Istovremeno da postavi zasjedu neprijatelju na putu: Karin—Obrovac i Obrovac—Karin i Obrovac—Zelengrad u visini kota: 203 i 129 na izlazima iz Obrovca. Postavljene zasjede imale su da štite i osiguravaju akciju čišćenja sela Kruševa od Obrovca i Karina. Inicijativa i mogućnost stva-

ranja iznenađenja bila je na našoj strani.

Vrijeme kad je borba počela: Borba je otpočela kod Vrkića stana u 14, a kod zasjede ispred Obrovca u 15 časova.

Naziv i sastav nepr. jedin. jačina: Jačina neprijatelja prema zasjedi u D. Karinu: oko 100 vojnika Nijemaca, ustaša, te četnika, naoružanih pešadijskim naoružanjem, jednim teškim i jednim lakim bacačem i brdskim topom. Jačina neprijatelja iz Obrovca oko 200 Nijemaca u prvom momentu, docnije je stiglo pojačanje sa dva kamiona, naoružanih pješad. naoružanjem, tri teška bacača i jedan brdski top.

Tok borbe: Iako je zasjeda kod Vrkića stana postavljena u tajnosti u toku noći, ipak je neprijatelj saznao za istu. Oko 14 časova izvršio je neprijatelj napad na zasjedu, a teškim oružjima tukao osiguranje. Zasjeda se uporno držala, te je jednom prilikom i odbacila neprijatelja, koji se docnije prikupio i ponovno preuzeo akciju da zbacii zasjedu, ali nije uspio. Borba se vodila do mraka, kada se neprijatelj povukao, a tako isto i zasjeda.

Oko 15 časova neprijatelj je iz Obrovca napao našu zasjedu. Isti je nastupio streljačkim strojem pod zaštitom automatskog oružja, bacača i topova, koji su tukli po našim položajima. Zasjeda je dala žestoki otpor i neprijatelj je bio zaustavljen. Oko 16 časova neprijatelju su stigla pojačanja, te je povećan pritisak na kotu 203 i četa koja se nalazila na ovom položaju bila je povučena. Neprijatelj je poslije toga skoncentrisao svu vatru na kotu 239 (Krš), te su se i ovi dijelovi povukli. Povučeni dijelovi zaposjeli su položaje na koti 350, gdje su se uporno držali i nisu dozvolili neprijatelju dalje napredovanje. Pred ovim položajima mrak je prekinuo borbu i neprijatelj se povukao u Obrovac.

Bataljon koji je imao da prečisti selo Kruševo, nije naišao na otpor, uhvaćeno je nekoliko narodnih neprijatelja organizatora bande, sa jednim fratrom, i konfiskovana imovina nekih kolovođa, te pripremljen zbor za 15 časova, ali isti nije održan, jer je u tom vremenu usli-

jedio napad neprijatelja i seljaci su se razbježali.

Ishod borbe: postavljeni ciljevi su donekle postignuti. Selo Kruševo je pročišćeno, neprijatelj, kako iz Obrovca, tako i iz Karina, nije uspio da protjera postavljene zasjede. Zarobljenika, sem gore navedenih organizatora, a koji su predati Komandi mjesta Obrovac, nije bilo. Gubici neprijatelja bili su: 7 mrtvih i oko 15 ranjenih. Ovo je točno utvrđeno, a vjeruje se da su njegovi stvarni gubici bili znatno veći.

Naši gubici: 5 ranjenih drugova, među njima i delegat Juras Joso. Gubitaka u materijalu nije bilo.

Utrošak municije: Utrošeno je 300 jugoslavenskih puščanih i 492 italijanska puščana metka, te 330 metaka za teški mitraljez „Breda“. Oštećenog oružja nije bilo.

Imena učesnika koji su se naročito istakli: Ovakvih nije bilo, a tako isto nije bilo ni onih koji su se slabo držali da ih treba pozvati na odgovornost i kazniti ih.

Kritika akcije: Akcija je bila pripremljena prema zapovijesti. Odluke i izdate zapovijesti bile su realne. Upravljanje i rukovođenje borbom bilo je dosta dobro, a tako isto i držanje boraca. Saradnja između pojedinih jedinica bila je dobra. Iz ove akcije mogu se izvući sljedeće pouke: Ljudstvo naših bataljona se drži vrlo dobro i uporno u zasjedama i na položajima u odbrani, daje žilav otpor i neprijatelj teško može da ga izbací. U napadu ne pokazuje istu smjelost i upornost, te o ovome treba voditi računa prilikom budućih akcija i ljudstvo vježbati za napadne akcije.

V. Brigada
10.1.44.g.

Sekcija Zirje 1 : 100.000.

Opis bojišta: Na cesti Pirovac—Vodice došlo je do sukoba naših jedinica sa neprijateljem na dva mjesta:⁹ kod crkve Sv. Križ i kod crkve Sv. Nikola, na raskrsnici ceste: Tijesno—Da-

• Vidi dok. br. 159 i 161.

zlina i Pirovac—Vodice. Položaj je krševit, ima mnogo zidova, podesan za zasjede, kao i za izvlačenje neprijatelju, ukoliko bude potjeran u bjegstvo.

Jedinice koje su učestvovala u akciji: I. ud. i IV. bataljon ove brigade. Desno od njih nalazile su se jedinice Otočkog odreda, lijevo od njih nije bilo naših jedinica.

Imena neprijateljskih jedinica: Dijelovi 348. Njemačke divizije, kompanije 77-e. Sastavljeni od raznih nacija, jačina neprijatelja bila je 60—80 vojnika, od Pirovca za Tijesno 30—40 vojnika, od Tijesnoga za Pirovac 80 vojnika. Imena komandanata nepoznata.

Namjere neprijatelja bile su: spojiti se na cesti Pirovac—Vodice i osigurati neprijateljski saobraćaj na toj liniji.

Obostrane situacije: U neprijateljskom garnizonu Pirovac nalazilo se 180 neprijateljskih vojnika, od kojih je 9. o.m. Otočki odred izbacio iz stroja 30, tako da ih je 150 ostalo u garnizonu. U Vodicama se nalazilo 150 do 200 neprijateljskih vojnika i u Tijesnom 130 vojnika, koji su povremeno vršili saobraćaj između ovih garnizona. Namjere neprijatelja iz Vodica i Tijesnog spojiti se sa neprijateljskom posadom u Pirovcu, pošto su osjetili naš pristup ovom garnizonu. U vezi prednje situacije naše odluke bile su sljedeće: Postaviti neprijatelju zasjedu na cesti Pirovac—Tijesno, sačekati i uništiti neprijateljske kolone koje saobraćaju, spriječiti pojačanje garnizona Pirovac, i stvoriti uslove za napad na Pirovac.

Izdane zapovijesti prilažu se.

Vrijeme kad je borba počela: 10. o.m. u 6. sati i završila se uveče istoga dana. Bila je sa prekidima, pošto je bilo tri sukoba sa neprijateljem.

Tok i opis borbe: Oko 6 sati neprijateljska kolona, koja je kretala iz Vodica, sukobila se sa dvije čete IV. bataljona kod crkve Sv. Križa, gdje je neprijatelj čistio cestu, postavljenim osiguranjem štiti dio snaga, koje su vršile čišćenje ceste. Došlo je do kraće borbe, gdje su naše jedinice izvršile juriš i potjerale neprija-

telja prema Vodicama. Druga jedna kolona je oko 11 sati krenula iz Pirovca prema Makirini u jačini 30 do 40 vojnika, gdje se sukobila sa jednom četom I. ud. bataljona. Nakon kraće borbe neprijatelj se povukao prema Pirovcu štiteći se jakim bacačkom vatrom iz Pirovca! Borbe su se vodile ispred varoši. Treća kolona oko 16 sati, u jačini od 80 vojnika, naišla je od Tijesna i sukobila se na k. 48 (Malo Celo) i Makirina, gdje je stigla još jedna četa u pomoć, nakon čega su naše snage prešle u protivnapad i natjerale neprijatelja u panično bjegstvo prema Tijesnom. Borba se završila na istim mjestima, pošto je neprijatelj u paničnom bijegu pobjegao u polazne baze, ostavljajući bicikle i kare na putu.

Ishod borbe: postavljeni zadatak je djelomično postignut, ali nije u potpunom iz razloga što je neprijatelj nastupao vojnički oprezno. Zarobljen je jedan neprijateljski vodnik, jedna kara, jedan konj, 30 komada mina za teški bacač, 26 bicikla, jedna talijanska puška, 20 sanduka municije za Šarac, 14 raketli, 50 ručnih bombi, 1 pištolj i jedno odijelo. Ubijeno je **25**, ranjeno više vojnika.

Naši gubici: 2 nestala druga, koji su u prvom sukobu nestali, 2 puške sa istima i 80 metaka. Izgleda da su dezertirali. Četiri ranjena od bacača.

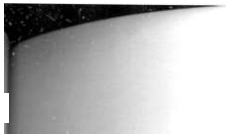
Utrošak municije: 600 metaka za p.mitraljez i puške, za njemačke i jugoslovenske puške i p.mitraljez 250 metaka, za teške talijanske mitraljeze 80 metaka. Izgubljene dvije puške i 80 metaka.

Imena učesnika koji su se istakli: pojedina ili jedinica nije bilo.

Imena lica i jedinica koje su se slabo držale: nije bilo u ovoj operaciji.

Kritički osvrt na akciju:

Akcija je bila pripremljena dobro. Jedino su borci bili dosta zamoreni od velikog marša iz Bosne za Dalmaciju. Izdate zapovijesti bile su pravilno postavljene, što se pokazalo i za vrijeme same borbe. Rukovođenje sa operacijom bilo je otežano iz razloga što je razvučen

teren na kome se vodila operacija. Kod štabova bataljona bilo je malo sporosti. Upotreba raznog oružja bila je dobra, malo se koristilo automatsko oružje u prvom naletu, to je jedini nedostatak.

Pouke iz ove operacije su slijedeće:

Za vrijeme postavljanja zasjede voditi više računa o tajnosti zasjede, postavljati kombinovane zasjede, brže donošenje odluka.

10.1.1944.g.

Akcija na Pirovac. Sekcija Zirje 1:100.000.

Opis bojišta: U mjestu Pirovcu nalazilo se oko 130 neprijateljskih vojnika, naoružanih sa 4 topa, 2 bacača, 10 šaraca i 2 teška mitraljeza. Smještaj neprijatelja u sedam kuća zidanih; spoljnih utvrđenja neprijatelj nije imao.

Jedinice koje su učestvovala u akciji: I. ud. bataljon i IV. bataljon i čete pratećih oruđa V. Brigade.

Imena neprijateljskih jedinica: u ovom garnizonu nalazi se jedna kompanija Nijemaca 77. Regimente 348. Divizije.

Namjere neprijatelja: Stalno osiguranje garnizona i sprečavanje našeg saobraćaja obalom mora.

Obostrane situacije: Prije samog napada na neprijateljsko uporište na Pirovcu, stanje neprijatelja bilo je nesređeno, pošto je neprijatelj 9. i 10. o.m. iz istog garnizona pretrpio osjetljive gubitke — oko 50—60 mrtvih i ranjenih. Ostali neprijateljski garnizoni: Vodice, Tijesno i Biograd imali su posade 150—200 vojnika, koji nisu imali dovoljan broj snaga za brzu intervenciju. Utvrđenja neprijatelja oko mjesta nije bilo.

Izdate zapovijesti: Na licu mjesta nakon završenog izviđanja izdata je usmena zapovijest.

Vrijeme kad je borba otpočela: 10. o. m. u 22 sata.

Tok borbe: Prije samog napada izvršeno je privlačenje, tako da su jedinice stigle u neposrednu blizinu zgrada, gdje se neprijatelj nalazio, tako da su naše jedinice ušle u samo mjesto sa sjeverne strane da ih neprijatelj nije osjetio. Pošto je neprijatelj preko dana osjetio naše prisustvo, organizovao je odbranu u juž-

nom dijelu Pirovca u sedam kuća, kojima je pristup vrlo težak. Kad su jedinice prišle na otstojanje 100—150 metara, neprijatelj je otvorio brzu paljbu iz bacača i automatskog oružja na što su naše jedinice odgovorile, izvršile snažan nalet i potisle neprijatelja iz sjevernog dijela svog smještaja, gdje su ih naše jedinice zaustavile u daljnjem napredovanju. Izvršena je ponovno priprema za napad u 3 sata, kojom prilikom su jedinice IV. bataljona došle pred samu školu, ali im nije uspjelo upasti u zgradu, jer se neprijatelj branio bombama. Pošto su borci bili dosta zamoreni i pospani vodeći operaciju na cesti Pirovac—Vodice, donijeta je odluka da se jedinice povuku sjeverno od samog mjesta 1. km. i po, kako bi izbjegle vatru bacača koja je bila jako žestoka. Tri čete II. ud. bataljona, koje su nakon povlačenja stigle u pomoć, upućene su u zasjedu na raskršnicu ceste Pirovac—Vodice, Pirovac—Tijesno, gdje su se 11. o.m. sukobile sa njemačkom kolonom, koja je nailazila od Tijesna i nakon kraće borbe nagnali neprijatelja u povlačenje prema Tijesnu.

Ishod borbe: Postavljeni zadatak nije izvršen pošto se neprijatelj skoncentrisao u neke zgrade od tvrdog materijala i davao grčeviti otpor, a naše jedinice uslijed prošlih marševa i operacija bile su dosta zamorene za daljnje operacije. U zasjedi na cesti Pirovac—Tijesno zarobljena je jedna municiska kara, 6000 metaka za Šarac, jedna puška, jedno odijelo i cipele, 22 rezervne cijevi za Šarac i jedan vojnik. Ubijeno i ranjeno 15 neprijateljskih vojnika. Gubici neprijatelja u Pirovcu nijesu poznati.

Naši gubici: 3 mrtva i 12 ranjenih, od kojih je većina od bacača. Od oružja jedna puška oštećena od metka.

Utrošak municije: jugoslovenskih 620 metaka, talijanskih 1700 metaka, francuskih **300** metaka, za teške talijanske mitraljeze 690 metaka, za mali bacač 19 komada mina, za teški bacač 9 mina, 15 ručnih bombi.

Imena jedinica kao i pojedinaca koji su se istakli nije bilo.

Imena jedinica i pojedinaca koji su se slabo držali nije bilo.

Kritički osvrt: Priprema za akciju nije bila dovoljno dobra iz razloga što je neprijatelj 10. o.m. uveče pred sam napad naišao od Tijesnog gdje su se jedinice IV. bataljona zadržale i nakon toga morale odmah krenuti u napad na Pirovac. Donesene odluke bile su realno postavljene, jedino je vrijeme priprema bilo kratko. Komandovanje nižeg i višeg komandnog kadra bilo je dobro, griješilo se na gomilanju snaga na užem prostoru, slaboj organizaciji vatre automatskog oružja. Upotreba bacača bila je dobra, tako da je noću vatra bacača tukla po samim položajima neprijatelja. Sadejstvo svih jedinica nije bilo najbolje, tako da su pojedine jedinice bile pasivne, dok su druge aktivno djelovale. Taktički postupci bili su dosta spori, tj. prvi nastup naših jedinica bio je dosta spor koji je omogućio neprijatelju snalaženje u odbrani iz grada.

Pouke iz ove operacije bile su sljedeće:

Napad na njemačke garnizone po mogućnosti izvoditi u najvećoj tajnosti, tj. nastojati iznenadnim napadom na neprijatelja sa više strana prodrijeti u same zgrade, u prvom momentu koristiti sva oruđa, naročito koristiti teško oruđe, koje na neprijatelja djeluje moralno, pripremiti eksplozivnog materijala za rušenje kuća kao i sredstva za paljenje.

13/14.1.44. g. Akcija na selo Lisičić. Sekcija Novi Grad 1:100.000.

Opis bojišta: U mjestu Lisičiću nalazilo se oko 30 ustaša i 110 naoružanih seljaka, koji su se smjestili u utvrđene zgrade. Prostor oko sela Lisičića uglavnom je ravan.

Jedinice koje su učestvovala u akciji: I. i III. bataljon V. Brigade sa jednim teškim bacačem.

Imena neprijateljskih jedinica: 30 ustaša i naoružani seljaci iz sela Lisičića.

Namjere neprijatelja: Namjere neprijatelja

su osiguranje sela Lisičić i kao predstraže posade u Benkovcu.

Obostrana situacija: Situacija prema podacima bila je povoljna, tj. neprijateljski garnizon Lisičić imao je posadu neorganizovanu, i to većinom seljake. Kao intervencija neprijatelju mogla je stići jedino pješadija iz Benkovca, pošto motorizacije nisu imali.

Izdate zapovijesti: Zapovijest za napad izdata je usmeno na konferenciji štabova I. i m bataljona.

Vrijeme kad je borba otpočela 14. o.m. u 5.30 sati.

Tok borbe: U samom privlačenju naših jedinica neprijatelj je primijetio naše snage i svojom jačom vatrom ometao daljnje nastupanje. Nakon kraće borbe jedinice III. bataljona uspjele su odbaciti neprijatelja iz nekoliko kuća, usljed brisanog prostora i zore, jedinice III. bataljona zadržane su, vatra bacača također nije potpomagala nastupanje prema neprijatelju. Dok su jedinice III. bataljona vodile borbu, I. ud. bataljon nalazio se na prostoru između Lisičića i Benkovca na osiguranju pravca Benkovac—Lisičić. Oko 10.30 čas. istog dana naišlo je neprijatelju pojačanje iz Benkovca u jačini od 150 vojnika, ustaša i Nijemaca i pošto su naše snage bile ugrožene na osiguranju, povukle su se prema s. Popović. U 11 časova neprijatelj je produžio nastupanje prema našim jedinicama ispod sela Popović, odakle se povratio natrag u Benkovac.

Ishod borbe: Postavljeni zadatak nije izvršen iz razloga što je informativna služba podbacila — i prije samog polaska raspolagalo se podacima da se u tom mjestu nalazi svega 50 naoružanih seljaka. Sadejstvo pješadije i teškog bacača bilo je slabo. Neprijatelj je bio utvrđen, a prvi nalet naših jedinica bio je slab. Daljnje napredovanje također nije bilo dobro. Ubijeno je 6 neprijateljskih vojnika, ranjeno 4, zarobljene 3 puške, 270 metaka i 6 bombi.

Naši gubici: 3 lakše ranjena, koji su ostali u jedinici, 2 nestala za vrijeme borbe (dezertirali kući) odnijeli su sa sobom oružje.

Utrošak municije: za teški mitraljez 430 metaka, za p. mitraljez 1600 metaka, pušanih metaka 520, engleskih bombi 17 komada i 9 komada talijanskih.

Ime jedinice kao i pojedinaca koji su se istakli: nije bilo.

Imena jedinica i pojedinaca, koji su se slabo držali: nije bilo.

Kritički osvrt: Pripreme za akciju nisu bile dovoljne, obzirom da se nije znalo pravo stanje neprijatelja, gdje je trebalo pripremiti alata za rušenje zidova. Donošene odluke nijesu bile realne iz razloga što je određeno vrijeme za napad bilo dosta kasno, trebalo je početi najkasnije noću u 24 časa. Komandovanje je bilo prilično dobro, uz manje nedostatke (spornost, neaktivnost), koji su uglavnom otežavali pravilno izvršavanje zadatka. Sadejstvo jedinica također nije bilo dobro, a naročito bacača i pješadije, slabi pogodci bacača, podbačaj. Taktički postupci, obzirom na prednje okolnosti, također su bili slabi.

Pouke iz ove operacije bile su sljedeće: Prikupljati detaljnije podatke o neprijatelju, vršiti detaljnije pripreme. Kombinovati vatru, koristiti teško oružje, tačnost istoga postići. Uvježbati jurišna odjeljenja za brzo prodiranje...¹⁰

UKUPNI REZULTATI U SVIM OVIM AKCIJAMA SU SLJEDEĆI:

Ubijeno je 104 neprijateljska vojnika. Ranjeno 37 neprijateljskih vojnika. Za ovoliko je utvrđeno, dok broj ranjenih iznosi vjerovatno više. Zarobljena su: 2 njemačka vojnika, 5 pušaka, 1 pištolj, 56 bombi, 6270 metaka, 30 mina za teški bacač, 1 konj, 26 bicikla, 20 sanduka municije za Šarac, 14 raketli, dva odijela, municijska kara, 12 kamiona oštećeno, uništena dva kamiona nafte, 1 cipele, 22 rezervne cijevi za p. mitraljez Šarac, 15 telefonskih stubova uništeno i 4 km. kabla.

¹⁰ Redakcija izostavila dio teksta koji govori o dejstvima Sedme dalmatinske NO brigade (Treća brigada Devetnaeste divizije), jer je on objavljen u dokumentima Brigade i Operativnog štaba za Liku, pod čijom se komandom tada Brigada nalazila. Vidi dok. br. 1—15, k. 1237 A.

SOPSTVENI GUBICI:

U ovoj akciji na našoj strani bilo je 14 ^
tvih, 13 smrznutih-mrtvih, 39 ranjenih, 81 p^
mrzlih, 59 nestalih.

Izgubljeno je: 1 šmajser, 48 pušaka, 2 p
mitraljeza, 1 teški mitraljez, 2712 metaka i
pištolj, 1 konj i 1 magarac.

UTROŠAK MUNICIJE U SVIM OVIM AKCIJAMA:

U svim ovim akcijama utrošeno je: 12.927
puščanih i mitraljeskih metaka, 41 ručna bom-
ba, 39 bombi od malog bacača i 9 mina za teški
bacač.

KRITIČKI OSVRT:

Kratak osvrt za operacije izvedene u vre-
menu od 1—15. I. 44. g.

1. Operacije nisu dovoljno pripremane. In-
formativni podaci nisu blagovremeno skupljani.
Materijal nije također blagovremeno pripremljen.
Štabovi brigada i bataljona nisu svojim
potčinjenima uvijek pružali dovoljno i konkretne
pomoći u razrađivanju zadataka, iako su
-- Būijesni da ga ovi neće samostalno i pravilno
postaviti. Također nije se borce pripremlilo na
upornu borbu do pobjede i akcije su bile ne-
energične.

2. Rukovođenje u borbi nije često zadovoljavajuće.
Štabovima nedostaje upornosti. Primjer [sela] Pirovca
i Lisičića govori da je bilo upornosti da bi se akcija
završila sa uspjehom.

3. Sve oružje nije dovoljno iskorišćeno, naročito
automatska oružja. Plan vatre se ne pravi, a i ukoliko
se pravi, ne sprovodi se.

4. Taktički postupci nisu uvijek bili u skladu sa
situacijom. Tako su se donosile odluke i izdavale
zapovijesti za povlačenje jedinica, iako je situacija
bila povoljna za energičan napad. Primjer na Lisičiću,
Pirovcu pa i Kašiću.

Pouke: Prije donošenja odluke dobro procijeniti
situaciju i kad se donese odluka za napad, onda treba
riješiti i da se pobijedi, ili bolje ne napadati.

Stvarati plan vatre i striktno ga se pridržavati.

Pružiti veću pomoć potčinjenim štabovima i starješinama i više se založiti za postignuće uspjeha.

Postići veću žilavost i upornost u borbi.

Upoznati dobro automatska oruđa i rukovati s njima.

Prenijeti na jedinice iskustva drugih jedinica o napadu na utvrđeni položaj, zgradu ili objekt.

Poslije operacije istu proanalizirati i uočiti sve nedostatke.

U borbi, odnosno na sistem utvrđenja, formirati bombaška-jurišna odjeljenja za proboj neprijateljskih položaja.

Pripremiti borce za samu akciju i na teškoće, te postići i u najvećem stepenu požrtvovanost i hrabrost.

Komandni kadar više čuvati u borbi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Babić s.r.

Komandant—potpukovnik,
M.¹¹ Šakić s.r.

Za tačan prijepis jamči:
Šef kancelarije:
Načelnik Štaba, major
T.¹² Biočić

(M.P.)¹³

¹¹ Mićun

" Toni-Ante

¹³ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 57

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OD u
SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE O BORBAMA NA KORČULI I DRUGIM
DEJSTVIMA OD 16 DO 31 PROSINCA 1943¹ ^

STAB
XXVI DIVIZIJE NOV
15. I. 1944.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Položaj

Predmet:

Petnaestodnevni operativni izvještaj od 16. XII. do 31. XII
1943. god.

RASPORED SNAGA

Obrana otoka Hvara povjerena je I. i XI. Dalmatinskoj
brigadi.

I. brigada: Štab brigade sa pratećom četom, dva bataljo-
na i dijelovima drugih dvaju bataljona, odre-
đenih za opštu rezervu, nalazi se u Starom Gra-
du. Bolnica i intendantura nalaze se u Sta-
rom Gradu.

I. bataljon: sa svojim dijelovima drži položaje
od Glavica (Vrboske)—Humac—Rt Dugi Rat—
Travna Rt—Kabal, zaključno do Stupišća. I.
bataljon ove brigade drži položaje od Čistog
Doca—Tatinja—Pelegrino—Hvar — Milna. II.
bataljon sa svojim dijelovima drži položaje kod
mjesta Jelse i od Sv. Ante do Stari Grada.
IV. bataljon sa svojim dijelovima drži položaje
od Sv. Ante do Gračišće.

XI. brigada: Štab brigade sa pratećom četom, intendanturom
i bolnicom nalazi se u Jelsi.

I. bataljon ima kontrolu obale sa sjeverne
strane od Didine L. (uključivo) do Zavale (u-
ključivo), sa južne strane od Prapatne do Pe-
linovika (uključivo). Štab bataljona sa jednom

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 2/5, k. 1100.

četom i pratećim vodom smješten je u Jerkovu Dvoru.

II. bataljon nalazi se na Visu.

III. bataljon ima kontrolu obale sa sjeverne strane od Rakomine L. (uključivo) do Pokrvenika uključivo, a sa južne strane od Smrske do Carvnja uključivo. Štab bataljona u Gdinju.

IV. bataljon ima kontrolu obale sa sjeverne strane od Sućurja do Divlja uključivo, a sa južne od Sućurja do Prapatne uključivo. Štab bataljona sa 2 čete nalazi se u Sućurju.

V. bataljon: ima kontrolu obale samo sa sjeverne strane i to od Kruševe L. uključivo do Vrboske (uključivo Glavice). Štab bataljona sa jednom četom u Poljici.

XII- brigada: Štab brigade sa općom rezervom od 1 bataljona u Nerežišću.
(jedan)

I. bataljonu sa 2 čete Bračko-šoltanskog odreda povjerena je odbrana otoka Šolte.

II. bataljon, sa sjedištem Štaba bataljona u Mirci, drži položaje od Lovrenčine Vale do Huma.

III. bataljon sa jednom četom u rezervi i pratećim vodom. Štab ovog bataljona smješten je u Selcima. Ostale jedinice ovog bataljona drže položaje od Rta V. Pole do Drasina.

I. bataljon Bračko-šoltanskog odreda sa sjedištem Štaba u Poviji drži položaje od Lovrenčine Vale do Rta V. Pole.

II. bataljon sa sjedištem Štaba u Gornjem Selu drži položaje od Drasine do Huma.

Ovoj brigadi i odredu povjerena je odbrana otoka Brača i Šolte.

Odbrana otoka **Korčule, Lastova i Mljeta** povjerena je XIII. brigadi, Korčulansko-mljetskom i Orjenskom odredu.

XIII. brigada: Štab brigade sa pratećom četom i III. bataljonom u rezervi nalazi se u selu Pupnatu.

I. bataljon: jedna četa na Mljetu, druga na Lastovu, treća u brigadnoj rezervi u s. Podstrana.

II. bataljon: raspoređen od s. Lumbarda (K. Ražnjić) do Korčule uključivo.

IV. bataljon: raspoređen je od Korčule isključivo, do Račišta uključivo.

Raspored Korčulansko-mljetskog odreda: od Brna uključivo do istočnog rta otoka Korčule — Ražnjića.

Raspored Orjenskog odreda: sa jednom četom I. bataljona XIII. brigade raspoređen na Mljetu.

Štab divizije: sa pratećom četom nalazi se u gradu Hvaru!

PROMJENE I AKCIJE

16. XII. **I. Dalmatinska:** bez promjena.
XI. brigada: jedna četa prebacuje se na kopno za pojačanje Neretvanskog i Makarskog odreda.
XII. brigada: Sakuplja podatke za akciju na Mali i Dugi Rat.
XIII. brigada: Neprijatelj tukao položaje IV. bataljona (o. Korčula). Nije bilo žrtava. Saveznički avioni bombardovali Ston, Trpanj, Dubu; mitraljirali Orebić, Kučište i Viganj na p.o. Pelješcu.
17. XII. **I. brigada:** Jedna četa IV. bataljona sa kom. bataljona Ljubom Truta prebačena na Brač radi sudjelovanja sa četom I. bataljona XII. brig. u akciji na Mali i Dugi Rat (sekcija Omiš).
XI. brigada: bez naročitih događaja i promjena.
XII. brigada: Priprema za napad na Dugi i Mali Rat. Neprijatelj je bacio nekoliko granata u selo Postira (o. Brač). Žrtava nije bilo. Na ostalim sektorima ove brigade bez promjena.
XIII. brigada: bez promjena.
Naređeno Orjenskom odreda da poduzima potrebno za prebacivanje na sektor Ston—Dubrovnik.
18. XII. **I. brigada:** Jedna četa IV. bat., predvođena komandantom bataljona Ljubom Trutom, pridružila se u Postiri četi I. bataljona XII. brigade, da bi zajednički izvršili akciju na Dugi i Mali Rat.²
XI. brigada: Četa V. bataljona prebacila se na kopno. Ista je imala zadatak da napadne Drvenik (M.³ primorje), ali uslijed pojačanja, koja je neprijatelj dovukao u toku dana, čime je bilo jako otežano iskrcavanje čete na obalu, ista se je kroz neprijateljski obruč probila za Biokovo.

² Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 168.

³ Makarsko

XII. brigada: 1 četa I. bataljona sa jednom četom IV. bataljona I. Dalm. brigade vrši akciju na Mali i Dugi Hat.

Za ovu akciju dobili smo pomoć od savezničke mornarice u pomorskim jedinicama od jedne motorne topovnjače i jedne motorne torpiljarke. Zadatak savezničkim pomorskim jedinicama bio je da patroliraju u Bračkom Kanalu od 19 sati pa sve dok se naše jedinice sa kopna ne prebace na otok, jedna linijom Sutivan—Stobreč, a druga Pučišća—Omiš—Omiška Rogoznica. Četa I. Dalmatinske i četa XII. brig. krenule su na izvršenje zadatka u 19 sati. Za samo prebacivanje četa preuzela je rukovodstvo Bračka flotila sa svojim naoružanim leutima i jednim transportnim motornim brodom.⁴ Sa četama prebacio se je na kopno komandant IV. bataljona I. brig.,⁵ komandant i komesar XII. brig.,⁶ i zamjenik komandanta i komesar I. bat. XII. brig. Čete su se iskrcale na kopno u uvali Supetar, zapadno od Malog Rata. Radi zakašnjenja nekih brodova, koji su izvjesno vrijeme lutali po moru tražeći iskrenu luku, akcija je tek počela u 23 časa i trajala do 3.30 sati sljedećeg dana. Borba je bila dosta žestoka. Neprijatelj se zbio u tvrde kuće, odakle je pružao žilav otpor. Borci su se za vrijeme same borbe privukli utvrđenim kućama i bacili bombe i zapaljene benzinske flaše, poslije čega se čuo jauk u kućama, u kojima se neprijatelj utvrdio. U Dugom Ratu neprijatelj je bio istjeran iz radničke barake i iz nekoliko utvrđenih kuća u samom mjestu sa gornje strane ceste. Neprijatelj je nastojao da zadrži što duže borbu, nadajući se pomoći. Za vrijeme borbe osiguravajuće odjeljenje, potpomognuto minerskim odjeljenjem, razrušilo je most na cesti Split—Omiš, nekoliko metara istočno od s. Krilo.

Ugovoreno je sa savezničkom misijom, da će saveznička avijacija od 21 sat do 21,30 tući Omiš, a poslije toga mitraljirati Omiš i Stobreč i što duže zadržati se iznad Omiša i Stobreća, čime bi pojačali

⁴ Opširnije o tome vidi dok. br. 20/1, k. 2021 u arhivi Vojnog historiskog instituta.

⁵ Ljubo Truta

⁶ Komandant ove brigade bio je Borko Arsenić, a politički komesar Fabijan Trgo.

demoralizaciju u neprijateljskim redovima. Avijaci nije stigla. Mjesto bombardovanja avijacijom, bombardovanje Omiša preuzela je saveznička topovnjača, ispalivši 60—70 granata iz svojih topova „pom" i mitraljirajući Omiš sa mitraljezima 20 Na savezničko bombardovanje Omiša neprijatelj odgovorio sa 10—15 granata u pravcu savezničke topovnjače. Topovnjača po bombardovanju i nadalje patrolirala je Bračkim Kanalom, istočno od linije Postira—Omiš, i oko 1 sat na 3 milje od obale, kod Omiške Rogoznice, naišla je na neprijateljsku maunu i 3 motorna broda, koji su se kretali u pravcu Makarske. Po izjavi druga Petničkog, našeg tumača pri engleskoj misiji, na prvi susret sa navedenim brodovima smatralo se da su isti naši zalutali brodovi koji su prebacivali čete iz Postira za uvalu Supetar U prvom susretu topovnjača je tražila od brodovaj na udaljenosti od 50 metara, da stanu. Ovi to nisu htijeli i prosljedili su putovanje. Ponovnim susretom od istih brodova se je tražilo: „slijedite nas" na što je saveznička topovnjača usmjerila svoje kretanje u pravcu Brača. Pomenuti brodovi i dalje su nastavili kretanje u pravcu Makarske. U trećem susretu traženi su pomorski svijetleći znaci, na što isti brodovi nisu dali odgovor. Po ovom bilo je jasno da su brodovi neprijateljski i saveznička topovnjača otvorila je vatru iz svih svojih oružja. Nastavila se je polasatna borba između neprijateljskih brodova i savezničke topovnjače artiljeriskom i mitraljeskom vatrom. Saveznici su bacili jedno torpedo na neprijateljski brod, ali je cilj promašen. Sretnim pogodkom mitraljeskog metka 20 mm. u benzinsku bačvu na brodu neprijateljski brod bio je zapaljen. Nastavila se i dalje kraća borba, kojom su saveznici potopili i preostala 3 broda iz pratnje. Zapaljeni neprijateljski brod, koji je bio ustvari duplo spojene dvije maune, sa naoružanjem 8 mitraljeza 20 mm. i jednim četverocjevnim protuavionskim mitraljezom, kao i 10 mitraljeza „Breda" 8 mm., gorio je 18 časova — sve dotle, dok ga nije Bračka flotila sa kanala povukla u uvalu Proja, zapadno od Postira (o. Brač), gdje je izgašen. Sa broda demontirani su mitraljezi 200 mm. i od dijelova koji su bili ispravni montiran je 1 mitraljez 20 mm. Isti brod je oklopijen debelim čeličnim pločama od 8 mm, a unutrašnjost maone bila je po-

dijeljena na 12 komora. I na palubi i u komorama bile su benzinske flaše. Sa istog broda spasena je manja količina benzina (10 bačava) i cjelokupan arhiv sa pomorskim kodeksom. Isti materijal je predat Saveznicima.

Neprijateljski brod jednim pogotkom iz mitraljeza ošteti je drveni bok topovnjače i teško ranio jednog mornara-torpedistu, poslije čega se ista topovnjača povukla na Vis. Druga saveznička pomorska jedinica MGB,⁷ koja je patrolirala linijom Sutivan—Stobreč izbacila je jedan torpedo na brod, koji se kretao uz obalu između Stobreča i Krila. Docnije je saznato da tu nije bio nikakav brod nego kuća na periferiji Krila, iz koje se vidjelo svjetlo kroz pritvorene kapke.

Akcija naših četa nije izvršena po planu iz sljedećih razloga:

Jedna desetina, koja je upućena iz Postira kao prethodnica i sa zadatkom da napravi mostobran ostalim jedinicama, sa kojom je krenuo komesar Bračke flotile⁸, radi zbunjenosti što su naišli na neprijateljski brod pri samoj obali, desetina se nije iskrcala na obalu odjednom, već u dva navrata pomoću manjeg broda. Komesar flotile ostao je na 3 milje od obale na kanalu. Iako je imao zadatak — na što je dobrovoljno pristao — da će osigurati mostobran i na jednom dijelu kanala prihvatiti i davati pravac brodovima za Sumartin, isti komesar pošao je krivim pravcem i nije mogao doći u susret nijednom od brodova koji su pristizavali. Dogodilo se tako da je prethodnica stigla sat i po kasnije od glavnine. U prethodnici su se nalazila odjeljenja za osiguranje u pravcu Splita i Omiša, kojima su bile pridružene minerske grupe. Iz tih razloga, kao i slabe stručnosti posade na patrolnim brodovima Bračke flotile, brod koji je vozio vod čete I. brig. skrenuo je sa svog pravca i stigao na obalu 2 km. na zapad od Supetra. Isti brod našao se je usamljen u nepoznatoj uvali, a i s dovoljnim nesnalaženjem zamjenika komandira čete, kojoj je pripadao taj vod, nije se dovoljno preduzimalo da se na kopnu poveže isti

⁷ Vjerovatno omaška. Treba MTB (Motor Torpedo Boat — torpedni čamac). Vidi dok. br. 20/1, k. 2021 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁸ Marko Ostojić

vod sa ostalim dijelovima svoje čete. U 2 sata vod se je vratio u Postiru (o. Brač) uopće se ne spojivši sa svojom četom, niti učestvujući u borbi. I bez I voda I. brig. i zakašnjenja osiguravajućih odjeljenja" rukovodstvo se snašlo i od snaga, koje su se iskrcale u Sumartinu, otcijepljena su osiguranja i preduzet je napad sa manjim snagama i velikim zakašnjenjem: 23 sata, mjesto u 21 sat.

Tako je vod I. dalm. vršio napad na Dugi Hat i dao osiguranje prema Omišu, koji zadatak je trebala da vrši jedna četa. Ovo je jedan od najglavnijih razloga da se nije moglo postupiti po predviđenom planu.

Drugi razlozi: Obavještajac XII. brigade, koga smo poslali dan prije na kopno da uspostavi signalnu vezu na mjestu iskrcavanja, prikupi podatke o neprijatelju i da prihvati predhodnicu na mjestu iskrcavanja sa vodičima iz istog sela, nije ispunio zadatak. Dat je vatrom znak gdje se može iskrcati, ali isti (obavještajac) nije sačekao čete na obali, već je prije toga krenuo prema Braču i na samom moru sreo se sa zalutalim vodom čete I. dalm., kojima je dao pravac kud se treba iskrcati, ali i poslije toga vod je krenuo krivim pravcem. Sami borci I. i XII. brig. dali su od sebe najviše. Pravilno se vršilo podilaženje i juriš na neprijateljske nastanbe. Bacane su bombe i benzinske flaše sa udaljenosti od 10 metara od objekata, iz kojih je neprijatelj otvorao vatru.

U Malom i Dugom Ratu bilo je ustaša i Nijemaca, a ne — kako smo krivo obaviješteni — domobrana. U Malom Ratu 60 neprijateljskih vojnika, od čega 10 Nijemaca. U Dugom Ratu 90 neprijateljskih vojnika, od čega 15 Nijemaca. Ustaše su jamari⁹ iz Ljubuškog sreza.

Gubitci neprijatelja nisu točno utvrđeni, ali se smatra da su bili znatni po jauku iz kuće, u koju su bili stjerani. U istu su kuću bačene bombe i zapaljive benzinske flaše. Zato, što je zgrada od cementa, kao i njezin pod, i što je stalno gašena od neprijateljske posade, ista se nije mogla zapaliti.

Naši gubitci u ovoj akciji 2 mrtva iz čete I. brig. i 2 lakše ranjena iz čete XII. brig.

Zarobljen 1 ustaša, koji je pokušao da bježi.

Ustaše koji su svoje žrtve ubijali bacanjem u jame.

XII. I. brigada: 1 četa sudjelovala pod komandom XII. brigade, uz sudjelovanje jedne čete iste brig. u akciji na Mali i Dugi Rat, o čemu je naprijed iznijeto. Pred zoru i nakon uporne odbrane neprijatelja čete su se uredno povukle na Brač. Cjelokupnom akcijom na Dugi i Mali Rat rukovodio je načelnik ove divizije. Istog dana održana je konferencija sa Štabom flotile, gdje se je rekapitulirao tok prebacivanja jedinica sa Brača na kopno i obrnuto. Iznijete su mnoge manjkavosti u izvršenju prebacivanja i uočene su manjkavosti u stručnoj spremi i borbenosti kod posade flotile. Predočeno je komesaru flotile, da se nije držao dostojno jednog komesara. Obavještajac XII. brig. uzet je na odgovornost i konstantovano je da je napustio obalu prije dolaska jedinica, zato što nije u pogledu toga Stab brig. definisao mora li on sačekati jedinice, ili samo dati znak.

Smatramo ukoliko i nije likvidiran neprijatelj u Malom i Dugom Ratu, a po ovome nije se vršio prepad u pravcu Omiša i Krila, akcija je uz sve manjkavosti uspjela, obzirom na kompliciranost samog desanta, nedolaska savezničke avijacije i borbenog neiskustva čete XII. brig. U prilogu se dostavlja zapovijest¹⁰ i skica područja, gdje se je vršila akcija.

Na ostalim položajima I. brig. nije bilo promjena.

XI. brigada: bez promjena.

XII. brigada: Smijenjen IV. bataljon sa Šolte sa I. bataljonom iste brigade. Baterija na položaju Milna (o. Brač) primijetila je 2 neprijateljska ribarska broda, koji su plovili ka Splitskim Vratima, i na iste otvorila vatru. Jedan brod je oštećen. Potom je saveznička mornarica pristupila likvidaciji istih brodova i prisilila oba broda na predaju.¹¹ Posada obaju brodova bila je njemačka, a koju su saveznici odvezli za Bari [Italija].

XIII. brigada: U zoru i više puta preko dana artiljerijska djelatnost sa neprijateljske i naše strane.

Naređeno Orjenskom odredom da izvrši čim skorije prebacivanje na kopno na prostor Ston—Dubrovnik.

Četiri neprijateljska aviona ujutro i poslije podne izviđaju luke, gdje su smješteni naši brodovi.

Redakcija ne raspolaže ovom zapoviješću.

Vidi dok. br. 21/1—4, k. 2021 u arhivi Vojnog historiskog instituta.

20. XII. **I. brigada:** bez promjena.
 Njemački avioni zorom izviđaju luke.
XI. brigada: bez promjena.
XII. brigada: Na području o. Brača ništa novo. Šolti smjena bataljona. Prilikom smjenjivanja bataljona na Šolti, u kući, gdje je bila smještena četa eksplodirala je paklena mašina. Poginuo 1 drug, dok ih je 5 teško ranjeno. Komandant Brigade pošao na Šoltu da sredi bataljon i ispita slučaj eksplozije.
XIII. brigada: Sa položaja Orebić—Viganj—Kučišće neprijatelj pred zoru i sumrak gađa naše položaje oko Račišta i g[rada] Korčule. Drug Manola¹² održao sastanak sa Štabom brig. i pripremao prebacivanje dvaju bataljona na Pelješac na područje Trsteno—Žuljana. U ovu akciju trebao je ući i 1 bat. I. dalm. i 1 bat. Prekomorske brigade. Zadatak ovih snaga bio je čišćenje neprijateljskih garnizona.
21. XII. **I. brigada:** bez promjena.
XI. brigada: bez promjena.
XII. brigada: Naređeno da sakupi podatke za napad na Drvenik i provjeri primljene podatke, te da stvori plan za napad. Iste noći na 22. XII. saveznički razarači bombardovali Drvenik.
XIII. brigada: Naređeno da ispita snage na Pelješcu, kako bi se izvršilo iskrcavanje naših bataljona na područje Trsteno—Žuljane.
 Nekoliko noći primjećuje se bacanje raketli od strane petokolonaša sa otoka Hvara i Brača.
22. XII. Komandant Divizije Niko **V. Martinović** podlegao ranama u hvarskoj bolnici. Sve do podne na ribarskim brodovima izvlačile su se veće i manje grupe **XIII. Prekomorske brig., Korčulanskog odreda i II. bat. I. brigade.**
XI. i XII. brigada: Mitraljirane od strane veće skupine njemačkih aviona, luka na Braču i Hvaru. Ostalo bez promjena.
 Orijenjski odred i jedna četa I. bat. I. brigade prebacili se na Vis.

¹² Srećko

¹³ Redakcija je izostavila dio izvještaja o borbama na otoku Korčuli, jer su ove borbe opširno opisane u izvještaju Dvadeset šeste divizije od 6 siječnja. Vidi dok. br. 24.

I. brigada: Jedinice II. bat. sređuju se. Ostalo bez promjena.

96 XII- D^uS komandant Divizije¹⁴ sahranjen, kako je opisano u posebnom izvještaju o njegovom slučaju.

I. brigada: Veća skupina njemačkih aviona izviđa preko cijelog dana luke i traži brodove. Na ostalim sektorima bez promjena.

XI. brigada: Neprijateljski avioni bombardovali grad Hvar. 1 drug mrtav i nekoliko lakše ranjenih. Bombardovane Luke Velika i Mala Grčka, sjeverozapadno od grada Hvara.

XII. brigada: Na sektoru ove brigade mitraljirane luke od njemačkih aviona i pojačana budnost.

XIII. brigada: Naređeno mjesto za sakupljanje jedinica — Vrisnik na o. Hvaru.

Održan sastanak Štaba divizije i mornarice sa Obi. komitetom¹⁵ i drugom Milićem¹⁶. Pretresao se slučaj Korčule. Donijeta odluka o preorijentaciji odbrane otoka. Za Hvar da se ne drži linijski raspored duž cijele obale. Jedan bat. XI. brig.¹⁷ kontroliše od Poljica do Sućurja istočnu obalu o. Hvara. Sjedište tog bataljona selo Bogomolje. Prva linija upornije odbrane pravac sjever—jug preko sela Poljica. Druga linija pravac sjever—jug Sv. Juraj—k. 193. Obalsko područje od Jelse preko Kabla ne zaposjeda se linijskim rasporedom, nego osigurava patroliranje iz unutrašnjosti u pravcu Uvale. Treća odbrambena linija je masiv Humac—Začarbina, sela Selca—Brusje—Pelegrino Rt. Posljednja linija osiguravanja užeg mostobrana luke Hvar. Štab Brigade je u Vrbnju. Organizovano je izvlačenje preostalih snaga na O. Korčuli. Naši brodovi, sa ugovorenim znacima između brodova i divljih luka sjeverozapadnog dijela Korčule, izvlače preostalo ljudstvo.

27. XII. Po naređenju druga Milića načelnik Divizije otišao na Brač u svrhu upoznavanja Štaba XII. brigade o donijetim odlukama na sastanku Štaba mornarice, ovog štaba i Obi. komiteta za elastičniju odbranu o. Brača, da se ne bi dogodio slučaj kao sa Korčulom.
I. brigada: kod ove brigade i Štaba XI. brig. drug

¹⁴ Niko Martinović. Vidi dok. br. 24.

¹⁵ Oblasni komitet Komunističke partije Hrvatske za Dalmaciju

¹⁶ Maks Baće-Milić

¹⁷ Riječ je o Četvrtom bataljonu. Vidi dok. br. 52.

Manola održao sastanak, gdje je detaljiziran plan odbrane Hvara u duhu pomenutog sastanka. I. Brig" Preorijentacija snaga u duhu novih uputstava.

XI. brigada: Prebacuje bataljone po novom naređenju.¹⁸

XII. brigada: Načelnik Divizije prenio rješenje, donijeto na zajedničkom sastanku u vezi elastične odbrane Brača, i po istom se jedinice razmještaju i sređuju.

XIII. brigada: Sakuplja i sređuje ostatke svoje brigade.

Istu brigadu pregledao i održao sa njom sastanak komesar Divizije i drug Milić. Na sastanku sa Štabom brigade raspravljano je pitanje borbe na Korčuli, i ukazano istom Štabu na sve propuste u toku borbi: po pitanjima veze sa jedinicama, blagovremenog manevrisanja i osiguranja prihvatnih položaja. Kritikovana je slaba kontrola političkog života u bataljonu, jer se saznalo tek 24. XII. preko ob. službe da u bataljonima XIII. brigade ima ustaških elemenata, koji su međusobno povezani.

Neprijateljska avijacija bombardovala Malu i Veliku Grčku L. te ostale uvale gdje su se nalazili naši brodovi i potopila 16 brodova.

XII. Dnevno mitraljiranje i bombardovanje Stari Grada, Jelse, Vrboske i Pitvanske Plaže. Na Braču također mitraljiranje i bombardovanje Postire.

XII. brigada: Sazvani štabovi bataljona kojima su date opće direktive o odbrani otoka Brača i Šolte na način nekoliko prihvatnih položaja prema mjestima koja bi mogao neprijatelj napasti. Naglašavano održavanje veze za vrijeme borbi i stalni oslon na susjedne jedinice.

Kod ostalih brigada bez promjena.

Neretvanski odred: Jedinice ovog odreda na cesti Vrgorac—Kozica u 5 sati jutrom sačekali 4 neprijateljska kamiona, od kojih 3 zapalili, ubivši sve ljudstvo koje se u istim nalazilo, dok je četvrti, koji je od ovih išao na udaljenosti od 400 metara, uspio pod kišom metaka našeg oružja da pobjegne natrag. Tom prilikom ubijeno je 25 švapskih vojnika i oficira. Zarobljen je jedan njemački oficir. U ovoj akciji naši nisu imali gubitaka.

Vidi dok. br. 52.

I. brigada: raspoređuje jedinice u duhu donijetih odluka.

XI. brigada: Neprijateljski avioni u zoru i po danu izviđaju i mitraljiraju naše luke.

XIII. brigada: Prihvaća pridošle borce sa Korčule i sređuje se.

Uspostavljena je veza sa ostalim jedinicama na Korčuli, koje su organizovane i povezane. Mjestimično i dalje se vodi borba na Korčuli.

29. XII. Neprijateljska avijacija aktivna i sta^o izviđa luke gdje držimo brodove. Obzirom na veliki gubitak brodova od strane neprijateljske avijacije, da se nebi ponovio slučaj Korčule, donijeta je odluka od strane druga Milića da se I. Dalmatinska, XII. i XIII. brigada sa Štabom divizije prebace na Vis.

I. brigada: Izdato naređenje za prebacivanje na Vis. U duhu naređenja Brigada sakuplja jedinice.

XI. brigada: Sređuje položaje i gradi barikade na cestama, minirajući iste.

XII. brigada: Naređeno prebacivanje na Vis. Artilj. iz Omiša tuče **Postiru**.

XIII. brigada: Izdato naređenje za prebacivanje snaga na o. Vis.

30. XII. Štab divizije sa pratećom četom prebacuje se na Vis i smješta se u Plisko Polje. Politički [komesar] Divizije sa Hvara odlazi na Brač radi sastanka sa Štabom XII. brigade i Bračko-šoltanskim odredom, povodom najnovije situacije po padu Korčule.

I. brigada: U noći na 31. dec. brigada se prebacuje sa svim jedinicama na Vis.

XI. brigada: Njemački avioni izviđaju luke gdje su smješteni brodovi. Za više noći vide se raketle iz signalnih pištolja, bačene od strane petokolonaša na Hvaru.

XII. brigada: Priprema za prebacivanje na Vis.

XIII. brigada: Prebačena na Vis.

31. XII. **I. brigada:** Štab brigade smješta se u Visu, istočni dio grada Čunkovica i sređuje jedinice.

XI. brigada: Radovi na izgradnji barikada i miniranje nastavlja se. Jedinice zauzele novoodređene položaje.

XII. brigada: Štab XII. brigade sa Štabom Bračko-šoltanskog odreda i komandantom artiljerije na Braču, te političkim komesarom Divizije održava sastanak i donose se odluke o daljnjem radu obzirom na novonastalu situaciju.

XIII. brigada: Štab brigade kao i ljudstvo iste smješta se u s. Marine Zemlje i sređuje se, te zaposijed* položaje, određene po Operativnom štabu za odbranu otoka¹⁹.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Voj.²⁰ Popović

Načelnik-
Stanko«

(M. P.²²)

BR. 58

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA ZA SREDNJU DALMACIJU OD 15 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA OD 9 PRO. SINCA 1943 DO 14 SIJEČNJA 1944 GODINE¹

Š T A B
GRUPE PARTIZANSKIH ODREDA
ZA SREDNJU DALMACIJU
Br. si. 15/1. 1944. god.
P o l o ž a j

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Položaj

Operativni izvještaj:

Dinarski odred: Na prostoriji ovoga odreda nalazi se XX. Divizija. Kroz cijelo vrijeme je upotrebljavan za zatvaranje pravaca Koljane—Bitelić, Koljane—Bračev Dolac i Sinj—Hrvače². Od 22-gog do 30-tog XII. uzeo je učešća u čišćenju Cetinske doline na pravcu Koljane—Garjak—Ježević—Cetina i zadatak izvršio³.

¹⁹ Riječ je o otoku Visu.

²⁰ Vojin

²¹ Parmač

²² Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/7, k. 1603.

² Vidi dok. br. 34 i 44.

³ Opširnije o tome vidi tom V, knj. 22, dok. br. 126 i 134 i dok. br. 1—2, k. 1030 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

11. bataljon ovog odreda, koji se nalazi u Kamešnici, izvršio je tri napada na neprijateljske snage u selu Gala i spriječio neprijatelja da uđe u selo Otok. Zasjeđe na cesti Sinj—Livno nijesu vršene, pošto je neprijatelj imao jake snage na Bilom Brigu—Trnovoj Poljani i Vagnju.

Od 15-tog XII. do 14-tog I. ovaj odred nanio je neprijatelju gubitke od 6 mrtvih i 13 ranjenih, uz vlastite gubitke 2 mrtva i 3 lakše ranjena. Od oružja nije zaplijenio ni izgubio ništa. Ovako slaba aktivnost ovog odreda dolazi kao posljedica što je stalno upotrebljavan od strane Štaba XX. Divizije kako smo gore naveli za zatvaranje pravaca.

Mosorski odred:

Po prebacivanju sa Brača ovaj odred je stigao 9-tog XII. pr. god. na prostoriju Moseć—Brštanovo.

12, 13 i 14-tog postavio je jače zasjeđe na prostoriji Postinje—Vrba, ali neprijatelj nije tih dana saobraćao cestom Drniš—Muć.

14-tog neprijatelj je došao od pravca Klisa u jačini 200 vojnika i zadržao se u školi u s. Gizdovac. U jutro 15-tog I. bataljon ovog odreda izvršio je napad na neprijatelja, borba se vodila do pada mraka. Preko cijelog dana neprijatelj je dobijao u dva navrata pojačanje iz Klisa. 16-tog borba se nastavlja na prostoriji s. Gizdovac—Moseć—s. Brštanovo. U borbu je upućen i III. bataljon Odreda. U toku borbe koja se vodila cijeli dan, neprijatelju je stiglo pojačanje sa pravca Unešić—Kladnjice od oko 200 ustaša da bi naše snage napali sa leđa, ali i na tom pravcu neprijatelj je zaustavljen i odbačen u pravcu Unešića. Uslijed ovakve situacije po padu mraka Odred se prebacio na prostoriju Crivac—Ogorje. Prema tačnim podacima neprijatelj je imao 14 mrtvih i 21 ranjenog, uz gubitke Odreda 2 mrtva i 3 ranjena.

18-tog III. bataljon je izvršio napad na neprijateljske snage koje su obezbjeđivale prolaz jedne kolone od 30 kamiona iz Drniša na prostoriji Vrba—Radunić, neprijatelj je povraćen u Drniš.

19-tog neprijatelj ponovno pokušava da prođe cestom Drniš—Muć i nailazi na našu zasjedu na prostorijsi Vrba—Radunić. Borba se vodila 19, 20, 21-vog, neprijatelj je stalno dovlačio pojačanja u ljudstvu i artiljeriji, tako da je 21-vog bacio u borbu oko 800 vojnika. U međuvremenu neprijatelj je pokušavao da na krilima obiđe naše jedinice pravcem Petrovo Polje—Cavoglave—Crivac i Muć—Smolčići—Ivančevići, ali je na oba pravca odbačen. Za cijelo vrijeme neprijatelj nije uspio da prođe cestom Drniš—Muć osim jedne kolone od 30 kamiona. U ovim borbama prema prikupljenim podacima neprijatelj je imao 64 mrtva i 82 ranjena, među mrtvima bio je jedan viši oficir i tri podoficira. Naši gubici: 3 mrtva, 6 ranjenih i 3 nestala. Dok su se ove borbe vodile, nalazila se je X. brigada XX. divizije u s. Brštanovu na povratku sa mora u pratnji jedne karavane robe. I pored toga što smo od njih tražili da sa jednim bataljonom izvrše napad na neprijatelja sa leđa, a naročito na neprijateljsku artiljeriju koja je bila plansirana u s. Ramljane, Štab X. brigade nije htio da izvrši napad, premda su postojale mogućnosti nanošenja neprijatelju osjetljivih gubitaka. 21-vog na večer ovaj odred je dobio zapovijest od Štaba XX. divizije da sa jedinicama tog štaba izvrši napad na neprijatelja u selima D. i G. Maovice u cilju čišćenja Cetinske doline. Sat napada je 22- u 9 prije podne. Bataljoni su se nalazili rastureni na prostorijsi D. Zelovo—Smolčići—Vrba—Radunić, tako da te jedinice nijesu mogle da stignu na vrijeme i izvrše napad. Štab XX. divizije je dan ranije bio upoznat sa stanjem i rasporedom jedinica. Odred je po prikupljanju krenuo 22-gog pred zoru iz sela Pribude i u 18 sati otpočeo sa napadom na s. Maovice. U toku noći uspio je da zauzme s. Maovice i u jutro da produži napad na samu Vrliku koju je uzeo bez jačeg otpora sa strane neprijatelja⁴. Usljed tog što napad nije izvršen jednovremeno sa strane Odreda i VIII. brigade, neprijatelj je rokirao svoje glavne snage na VIII. brigadu i uspio je odbaciti iz

⁴ Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 172.

Otišića, te se ponovno baciti na jedinice Mosorskog odreda u selo Maovice. Pod jačim pritiskom Odred se povukao, pretrpjevši gubitke od 1 mrtvog, 1 ranjenog i 8 nestalih koji nijesu uspjeli da se povuku iz Vrlike. Gubici neprijatelja nijesu poznati.

Gubici koji su nastali u ovoj borbi i neuspjeh zauzimanja Vrlike, posljedica su toga što jedinice Mosorskog odreda nijesu mogle da izvrše napad u određeno vrijeme, koje je bilo kratko, usto su jedinice bile rasturene na širokoj prostoriji, a nastupni marš dug, preko teškog terena, sa ljudstvom koje je prije toga četiri dana vodilo neprekidne borbe. Odred se povukao na prostoriju Pribude—Milešina.

25-tog je Odred ponovno po zapovijesti⁵ Štaba XX. divizije krenuo na zadatak čišćenja Cetinske doline i izvršio napad na selo Maovice u 13.30 sati 26-tog t.mj. Po zauzimanju s. Maovica Odred učestvuje u borbama za Vrliku⁶ i zatvara pravac Drniš—Vrlika 26, 27, 28, 29 i 30-tog, sa neprijateljem koji je preko Petrova Polja pokušao da iziđe na Svilaju u zaleđe naših ostalih snaga⁷. Pod borbom Odred se povukao na prostoriju Pribude—Kamensko i odatle odbacio 30-tog Žitničku četničku brigadu u Petrovo Polje.

U ovim borbama neprijatelju su naneseni gubici od 45 mrtvih i ranjenih, uz naše gubitke od 3 ranjena. Zaplijenjen je jedan kamion ja 600 kg. razne hrane koju su Nijemci slali Štabu Vrličke brigade⁸, 1 p.mitraljez i 6 pušaka, 400 metaka, kamion je zapaljen. Izgubljen je jedan puškomitraljez.

2-gog je I. i II. bataljon vodio borbu sa neprijateljem koji je od Muća krenuo u pravcu Zelova.

2-gog na večer Odred se prebacio na prostoriju Moseć—Brštanovo, pošto je neprijatelj u toku dana odbacio jedinice XX. divizije iz s. Hrvače⁹

Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 116.

Vidi tom V, knj. 22 dok. br. 31 i 172.

Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 33, 172, 176, 177 i 178.

Riječ je o četničkoj brigadi.

Vidi dok. br. 10 i 150.

i II. bataljon Odreda iz Zelova, a neprijateljska koncentracija četnika u Mirioviču, ustaša i Nijemaca u Kljacima je primjećena sa ciljem čišćenja Svilaje.

3-ćeg je neprijatelj iz pravca Mirlović—Petrovo Polje—Muć krenuo u pravcu sela na padinama Svilaje¹⁰, pošto su se naše snage povukle, neprijatelj nije naišao na odpor. Nijemci su odmah produžili za Hrvaće, a ustaše su se zadržale u selima do 6-tog kada su se povukli u Petrovo Polje. Četnici su u Kamenskom 5-tog na večer, kada su se povlačili iz Milešine u Kamensko, zaklali 5 civila i otjerali stoku.

5-tog t.mj. neprijatelj je sa 700 vojnika preduzeo napad na naše snage na prostoriji Moseć—Brštanovo sa pravca Gizdavca. Jedna kolona od 150 ustaša (t.zv. Lećevačka satnija) krenula je od Unešića u pravcu Kladnjica i u prvom sukobu sa našima se povukla natrag. 5, 6, 7 i 8 t. mj. vođene su borbe sa njemačkom kolonom od 700 vojnika na prostoriji Moseć—Brštanovo—Korušće—Lećevica. Neprijatelj je uspio 8-mog na večer da odbaci naše snage iz Lećevice i da prođe cestom Gizdavac—Lećevica—Kladnjice—Sratok—Perković.

U ovoj borbi neprijateljski su gubici 10—15 mrtvih i veći broj ranjenih, gubici Odreda su 3 ranjena i 4 zarobljena.

U ovoj borbi greškom Štaba II. bataljona zarobljena su 4 druga i izgubljen teški bacač.

9-tog I. bataljon uspio je da odbaci Lećevačku satniju iz Kladnjice, nanijevši joj gubitke od 3 mrtva i 8 ranjenih i da joj zaplijeni stoku koju su opljačkali od seljaka, naših simpatizera; stoka je povraćena seljacima.

10-tog t.mj. I. i III. bataljon ovog odreda upućeni su na prostoriju Mosor i sela na jugozapadnim padinama Kamešnice, dok je II. bataljon zadržan na prostoriji Moseća u sastavu Svilajsko-mosečkog odreda.

Svilajsko-mosečki odred:

Sa tri manje čete koje je imao u svom sastavu, nalazio se je na prostoriji Moseć—Ogorje—Pri-

¹⁰ Vidi dok. br. 151 i 152.

bude. Po dolasku Mosorskog odreda čete su prikupljene na prostoriji Pribude—Crivac.

Vodio je svakodnevno borbu sa neprijateljskim patrolama koje su dolazile iz Petrova Polja u Crivac i Bračević i sprječavao neprijatelja da kontroliše ta sela.

Sadejstvo je sa Mosorskim odredom u borbama 18, 19, 20, 21/XII. na pravcu Crivac—Čavoglave 1 borbama 5, 6, 7, 8, t.mj. na prostoriji Korušće—Lečevica. U tim borbama nanio je neprijatelju gubitke od 5 mrtvih i 13 ranjenih; njegovi gubici bili su 1 mrtav i 3 ranjena. Zaplijenjeno je 3 puške i 200 metaka.

Šibensko-trogirski odred:

Pored obezbjeđivanja kanala i veze sa morem izvršio je 4 napada na neprijateljske vojnike, 2 napada na neprijateljske brodove i odbio 6 napada neprijatelja koji je pokušavao da se probije u sela u kojima su se naši borci nalazili. U tim borbama nanesen su neprijatelju sljedeći gubici u ljudstvu i materijalu: 44 mrtva, 22 ranjena i 13 zarobljenih među kojima i jedan kapetan broda, zaplijenjeno je 12 pušaka, 2 teška fiat mitraljeza, 9.600 raznih metaka, 1 strojnica, 2 pištolja i razne druge opreme. Potopljen je jedan veći motorni čamac i jedan motorni jedrenjak oštećen mitraljeskom vatrom. Gubici Odreda u tim borbama jesu sljedeći: 2 mrtva i 5 ranjenih.

Ovaj odred imao je najviše mogućnosti za zasjede i prepade na neprijatelja na prostoriji Trogir—Marina—Rogoznica—Primošten, ali je u više slučajeva morao odustati od vršenja zadataka, radi prebacivanja ranjenika na toj prostoriji i samog obezbjeđivanja prebacivanja.

U vremenu od 12/XII. 1943 god. do 12/I. 1944. god. jedinice ove grupe nanijele su ukupno neprijatelju sljedeće gubitke u ljudstvu i materijalu: 358 mrtvih i ranjenih, zaplijenjena je 21 puška, 2 teška mitraljeza „Fiat“, 10.200 metaka, 1 strojnica, 2 pištolja, 1 puškomitraljez. Zapaljen jedan kamion i 10 oštećeno, potopljen 1 motorni čamac i 1 jedrenjak motorni oštećen. Zaplijenjeno je nešto odijela i cipela, hrane i stoke.

Naši gubici: 47 mrtvih, ranjenih i zarobljenih, 1 teški bacač
1 puškomitraljez. Gubici neprijatelja prikupljeni su prema po-
đacima Ob. službe i seljaka.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Za Štab grupe
Komandant:
Branko S. Dude

BR. 59

**ZAPOVIJEST ŠTABA ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLA-
VIJE OD 16 SIJEČNJA 1944. GOD. PODREĐENIM JEDINI-
CAMA ZA NAPAD NA ČAGLIN, POREČ I KULU¹**

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE
Op. br. 15/44
Dana 16/1. 1944. U 16 sati

Z A P O V I J E S T

(Sekcije SI. Požega, SI. Brod, Vinkovci 1 : 100.000)

Štab korpusa donio je odluku da se očisti neprijateljsko
uporište Čaglin². Potrebni podaci o jačini, naoružanju i raspo-
redu neprijateljskih snaga³ dati su u prilogima broj 1, 2, 3 i 4.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 2—1, k. 473.

² O rezultatima napada vidi dok. br. 115, 128, 129, 132, 171, 172, 174,
176, 177 i 180 u ovoj knjizi i tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Šestog kor-
pusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 12 veljače 1944. godine.

³ U Čaglinu se tada nalazila Šesta ustaška bojna. Vidi dok. br. 66,
75 i 171 u ovoj knjizi i dok. br. 5/1 i 17—2, k. 114 u arhivi Vojnog isto-
riskog instituta.

N A R E Đ U J E M O :

- I) **XXVIII. udarna divizija:** **Zadatak:** Očistiće neprijateljsko uporište Čaglin i dati osiguranje prema Požezi, Našicama, Poreču i Kuli.
- Sastav: XVII. udarna brigada
XXI. udarna brigada
Požeški NOP odred
Osječki NOP odred
- Svega: 13 bataljona.
- II) **XII. divizija:** **Zadatak:** Daće osiguranje prema Pleternici, SI. Brodu i Đakovu.
- Sastav: XVIII. brigada
Brodsko brigada
Diljski NOP odred
- Svega: 8 bataljona.
- III) **Artiljerija:** **Zadatak:** Potpomagati jedinicu koja će napadati uporište i na pravcima najvjerovatnijeg neprijateljskog nastupanja tenkovima omogućiti borbu protiv tenkova. Prema zadatku izvršiti raspored oruđa. Osigurati najtješnju materijalnu vezu sa jedinicama koje će potpomagati.
- Sastav: 2 brdska topa 75 mm.
2 brdska topa 65 mm.
3 prot. tenk. topa 37 mm.
- Svega: 7 topova.
- IV) Mjesto štabova:
Štab korpusa će se nalaziti u selu Duboka.
Štab XXVIII. udarne divizije nalaziće se u prvim kućama sjeverozapadne ivice sela Milan Lug.
Štab XII. divizije, nalaziće se u selu Đedina Rijeka.
Štab Istočne grupe NOP odreda nalaziće se u selu Gradac.
- V) Veze:
Štab korpusa povezaće se radiostanicom sa štabovima XXVIII. i XII. divizije.
Štab XXVIII. udarne divizije povezaće se telefonski sa Štabom korpusa i radiotelegrafski sa Štabom Istočne grupe NOP odreda. Pored ovoga održavaće se kurirska

veza između Štaba korpusa i Štaba XXVIII. udarne divizije prema potrebi.

Plan i raspored rada radiostanica za vrijeme akcije blagovremeno će dostaviti šef sekcije za vezu VI. korpusa

VI) Raspored snaga:⁴

XXVIII. udarna divizija treba da postavi zasjede južno i zapadno od Ferovac majura (XXI. brigada), da kontroliše Kutjevo (Požeški odred), sa istočne strane da demonstrira napade na Poreč i Kulu (Požeški odred), da postavi zasjedu prema Našicama, sjeverno od Graca (XXI. udarna brigada. Osječki odred) i da predvidi jedan bataljon rezerve, smješten jugoistočno od Poreča. Od jedinice koja ide u napad, takođe predvidjeti rezervu.

Štab Istočne grupe i Štab Požeškog odreda neposredno se podvrgavaju Štabu XXVIII. divizije. Vezu sa Štabom Istočne grupe NOP odreda uhvatiće u Gracu 20. o.mj., a vezu sa Požeškim NOP odredom uhvatiće u Kutjevu, na sjevernoj ivici sela, takođe 20. o.mj.

XII. divizija: postavlja zasjedu na pruzi i cesti Pleternica—Čaglin, na cesti Brod—Čaglin i na cesti Đakovo—Čaglin. Štab Diljskog odreda neposredno se podvrgava Štabu XII. divizije.

VII) Početak napada: Napad će početi 22. januara 1944 god. u 4 sata u jutro.

VIII) Sanitetska služba:

Štabovi divizija organizovaće divizijska previjališta. Pravac evakuacije ranjenika Krndija. Detaljan plan i zapovijest izradiće referent saniteta⁵ Korpusa i blagovremeno ga dostaviti referentima saniteta divizija.

IX) Evakuacija:

Štab XXVIII. udarne divizije organizovaće evakuaciju ratnog plijena.

Štab korpusa staviće Štabu XXVIII. udarne divizije na raspolaganje 2 druga iz intendanture Korpusa, koji će biti neposredno podvrgnuti Štabu divizije, radi organizacije evakuacije plijena prema planu intendanture Korpusa. U svojoj zapovijesti⁶ Štab XXVIII. udarne divizije

⁴ Opširnije o rasporedu snaga Dvadeset osme i Dvanaeste divizije vidi dok. br. 66 i 75.

⁵ Grujica Zarković

⁶ Vidi dok. br. 66.

predviđeće pravac evakuacije plijena (prema zgodi pravac Čaglin—Kutjevo—Duzluk ili Čaglin—Gradac).

X) Znaci raspoznavanja:

Za noć 21. na 22.1.1944. Papuk—Psunj.

Dnevni znaci, kao i znaci sljedeće noći i dana ostaju isti, koje je izdao Štab korpusa.

- XI) Poslije uspješne likvidacije Čaglina odmah pristupiti likvidaciji neprijateljskih uporišta Poreča i Kule⁷. Štab XXVIII. udarne divizije, uz sudjelovanje načelnika Štaba korpusa, majora Radojice Nenezića, unaprijed će izraditi plan za napad i zapovijest⁸. To će biti moguće obzirom da bi raspored snaga koje sudjeluju u borbi za Čaglin, ostao nepromijenjen. Prema potrebi Štab XXVIII. udarne divizije moći će izvršiti potrebnu pregrupaciju jedinica koje su napadale Čaglin, kao i jedinica koje su bile u rezervi.

XII) Povlačenje:

Naređenje za povlačenje izdaće ovaj Štab poslije uspješnog čišćenja svih uporišta. Naređenje će se dostaviti radiotelegrafskim putem, telefonskim putem i kuririma. Znak za povlačenje daće se i sljedećim raketama: 2 crvene i 2 zelene rakete uzastopno ispaljene nekoliko puta. Poslije likvidacije uporišta XXVIII. udarna divizija ostaje na prostoru Kula—Bektež—Čaglin—Latinovac—Poreč, a XII. divizija na liniji Mihaljevci—Paka.

XIII) Napomene:

Polovina zaplijenjene odjeće i obuće treba da se izda XII. diviziji, koja ima 40% bosih i slabo odjevenih. Zasjede treba da zadovolje dva osnovna principa: neprobojnost i elastičnost. Pod svaku cijenu onemogućiti neprijatelja da proдре u pomoć napadnutoj posadi, a smišljenim manevrima po frontu i dubini potući neprijatelja na zasjedi i zaplijeniti mu oružje i municiju, kao što je to učinila XVII. udarna brigada na zasjedi kod Čazme⁹. Poslije 5 mjeseci ovo je prva skupna akcija čitavog Korpusa, a napose prva akcija XXVIII. udarne divizije u

⁷ Vidi dok. br. 86, 88, 97, 115, 128 i 129.

⁸ Vidi dok. br. 90.

» Riječ je o zasjedi koju je Brigada postavila krajem studenog 1943 god., obezbjeđujući time napad Moslavačke NO brigade na Čazmu sa pravca: Križ—Čazma i Ivanić Grad—Čazma. O uspjesima koje je Brigada tada postigla vidi tom V, knj. 22, dok. br. 27.

Slavoniji¹⁰. Potrebno je uložiti najviše truda i umješnosti da bi se zadatak u potpunosti izvršio. Uspješno izvršenje postavljenog zadatka omogućit će nevjerojatno brzo dalji razvitak naših svih jedinica, a napose naše mlade XII. divizije¹¹.

Najveću pažnju posvetiti ukopavanju i sadejstvu artiljerije, bacača i pješadije prilikom napada na uporište. Za borbu protiv tenkova, snabdjeti se nagaznim minama benzinskim bocama i iskopati „vučje jame“ i izvršiti potrebno prekopavanje cesta. Prekope izvršiti prema uputama koje je dao GŠH i onako kako je to postavljeno u knjizi „Opis i taktička upotreba teškog pješadiskog oružanja i bornih kola“, koje je izdao Štab ovog korpusa. Politički komesari divizija¹² neka izdaju pismenu pripremu u vezi sa akcijom, ne zaboravljajući gornje napomene.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:

Vlado Janić

(M. P.)¹⁸

Komandant:

pukovnik:

Petar Drapšio

Dostavljeno: Na znanje Glavnom štabu Hrvatske;

Na postupak: Štabovima XII, XXVIII. udarne divizije,

te šefu artiljerijskog odsjeka VI. korpusa.

¹⁰ Od 6 rujna 1943 god., kada je po naredjenju Glavnog štaba Hrvatske napustila Slavoniju, Divizija je do 4 prosinca djelovala pod komandom Štaba Druge operativne zone na području: Moslavina, Bilo Gora, Kalnik i Hrvatsko Zagorje. Zatim je prebačena u Turopolje gdje je operisala do 24 prosinca kada je dobila naredenje da se prebaci preko Save u Moslavinu i vrati u sastav Šestog korpusa. Opširnije o tome vidi dok. br. 11, 31 i 42 u ovoj knjizi, dokumente Druge operativne zone i Desete divizije (7 listopada 1943 god. prenumerisana je i dobila naziv Dvadeset osma divizija) u 19, 20, 21 i 22 knjizi V toma, knjige depeša Glavnog štaba Hrvatske i Šestog korpusa u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1—1, k. 119/1 i 1/19, k. 472 A.

¹¹ Divizija je tada smatrana mladom zbog promjena koje su nastale u njenom sastavu. Prilikom formiranja (krajem prosinca 1942 god.) Diviziju su sačinjavale: Dvanaesta, Šesnaesta i Sedamnaesta NO brigada. U toku 1943 god. ove su brigade izišle iz njenog sastava. Sedamnaesta brigada ušla je u sastav Desete divizije, Šesnaesta je upućena na Zumberak, a Dvanaesta u Bosnu. Odlaskom ovih, Divizija je popunjavana novim, kasnije formiranim brigadama (Osamnaestom, Brodskom i Čehoslovačkom NO brigadom „Jan Žižka“). Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 80, tom V, knj. 15, dok. br. 53 i 54 i knjigu depeša Štaba Šestog korpusa NOV Jugoslavije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/19, k. 472 A.

¹² Politički komesar Dvanaeste divizije bio je tada Mirko Bulović, a Dvadeset osme Čedo Grbić.

¹³ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 60

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 16 SIJEČNJA 1944
GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
O RADU JEDINICA VEZE U BORBAMA OD 7 DO 15 SI-
JEČNJA¹**

**ŠTAB VIII. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV JUGOSLAVIJE**

Br. 4
16.1.1944.

Dostavlja se operativni
izvještaj službe veze od
7. do 15. o.mj.

ŠTABU IV. KORPUSA NOVJ

Od 7. januara
do 10.

Naša divizija sa svojim jedinicama došla je na nove položaje sa sljedećim rasporedom: Štab divizije s. Vucelići, I. u. brig. Gornje Dubrave, II. u. brig. Rebići, Donje Dubrave, III. u. brig. Plaški, Brdski divizion Perjasica.

Telefonska mreža postavljena je na sljedeći način:

Četa za vezu Štaba VIII. divizije uspostavila je centar veze Divizije, otkuda je povukla 2 km telefonske linije prema centru veze II. u. brigade i time uspostavila telefonsku vezu sa Štabom II. u. brigade. 9. o.mj. osposobila stalnu liniju za telefonski saobraćaj Gornje Dubrave—Košare.

Četa za vezu I. u. brigade postavila je telefonsku liniju i uspostavila telefonsku vezu sa centrom veze Divizije. Istoga dana I. u. brigada napala je neprijateljsko uporište Globornički most², tako da je četa za vezu proširila svoju telefonsku mrežu, postavila telefonsku liniju i uspostavila telefonsku vezu sa II. i IV. bataljonom, koji su vršili napad. Telefonska se mreža proširivala kako su bataljoni nastupali.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 39—7, k. 426 A.

² Vidi dok. br. 30.

Četa za vezu II. u. brigade postavila je telefonsku liniju od svog centra veze prema centru veze Divizije gdje joj je bio nedostatak telefonske linije oko 2 km.

Vežu sa III. u. brigadom održavali smo pomoću kurira pješaka, pošto je u to vrijeme telefonska bila nemoguća zbog velikog udaljenja.

Vežu sa Brdskim divizionom održavali smo do rijeke Mrežnice telefonski, a od rijeke Mrežnice do našeg štaba relejima.

Vežu sa Štabom IV. korpusa održavali smo radiotelegrafsku i do rijeke Mrežnice pomoću releja preko stalne linije telefonsku.

Telefonska linija i telefonska veza ovoga puta bila je na vrijeme postavljena i uspostavljena. Za vrijeme boravljenja na ovome sektoru, kao i u napadu I. u. brig., veza je bila vrlo dobra sem nekih manjih nedostataka kod radioveze.

10 januara:

Naša divizija sa svojim jedinicama premjestila se na nove položaje sa sljedećim rasporedom:

Štab divizije Carevo Polje, I. u. brig. Josipdol, II. u. brig. Gornje Dubrave, III. u. brig. Skradnik, Brdski divizion u pokretu.

Telefonska mreža postavljena je na sljedeći način:

Četa za vezu Štaba divizije uspostavila je centar veze u s. Skradniku otkuda je postavila telefonsku liniju do željezničke stanice Košare i time uspostavila telefonsku vezu sa centrom veze II. u. brig. Postavila i uspostavila telefonsku liniju i vezu sa Štabom divizije.

Četa za vezu I. u. brig. postavila je telefonsku liniju i uspostavila telefonsku vezu od centra veze svoje brigade do centra veze VIII. divizije.

Četa za vezu II. u. brig. uspostavila je centar veze u s. Gor. Dubrave. Uspostavila telefonsku vezu preko stalne linije sa I. i II. bataljonom svoje brigade.

Četa za vezu III. brigade uspostavila je centar veze svoje brigade i otuda povukla liniju do centra veze VIII. divizije i time uspostavila vezu sa Štabom VIII. divizije.

Za ovo vrijeme Brdski divizion se nalazio u pokretu i prema tome vezu sa njime nismo održavali.

Sa Štabom IV. korpusa nismo imali vezu, zbog toga što je njihova radiostanica bila u pokretu.

Ovoga puta telefonska veza bila je na vrijeme uspostavljena sa svim jedinicama, sem II. u. brigade, čija je četa unaprijed dobila zadatak da osposobi stalnu liniju od Gor. Dubrava do Donjih Dubrava, međutim to je bilo prilično kasno. Za vrijeme bivakovanja na ovom sektoru veza je bila dobra.

11. januar

Jedinice naše Divizije izvršile su napad na neprijateljsko uporište Oštarije.³ Tom prilikom veza između naših jedinica kao i Štaba korpusa bila je predviđena radiotelegrafska, telefonska, sa kuririma konjanicima i kuririma pješacima. Od svih predviđenih sredstava za vezu služili smo se samo sa telefonskim i ličnim usmenim vezama.

Zapovijest i plan za vezu je izdan i telefonska mreža bila je postavljena po planu sa sljedećim rasporedom jedinica:

Štab divizije sa osmatračnicom trig. 421 Sv. Katarina, I. u. brig. sa dva bataljona sa pravca Mihaljević Selo, jedan bataljon sa pravca Josipdol, jedan bataljon na Stabarnici za osiguranje.

II. u. brig. Gornje Dubrave, III. u. brig. na sektoru vaktarnice između Ogulina i Oštarija.

Telefonska mreža bila je postavljena po sljedećem:

Četa za vezu Štaba divizije uspostavila je centar veze Divizije u s. Skradnik, otkuda je postavila telefonsku liniju do ponora na pruzi gdje se ukopčala na stalnu liniju Košare—Oštarije, postavila telefonsku liniju i uspostavila telefonsku vezu od centra veze Divizije do osmatračnice Štaba VIII. divizije. Postavila telefonsku liniju uz pomoć voda za vezu Brdskog divizionu od centra veze Josipdol do mjesta Vojnovac, gdje se ukopčala na stalnu liniju i time uspostavila telefonsku vezu sa mjestom Plaškim.

³ Vidi dok. br. 48, 68, 158 i 159.

Četa za vezu I. u. brigade uspostavila je centar veze I. u. brig. koji se nalazi na pruži kod željezničke stanice Oštarije, otkuda se spojila sa stalnom linijom Oštarije—Košare i time uspostavila telefonsku vezu sa Štabom VIII. divizije, postavila telefonsku liniju od centra veze I. u. brigade do I. i III. bataljona, koji su se nalazili u napadu, postavila telefonsku liniju od centra veze Josipdol do IV. bataljona koji je napadao u tom pravcu. Telefonsku liniju koristila je svoju za vezu između Štaba I. u. brig. i IV. bataljona, koju je imala već unaprijed postavljenu od centra veze Divizije do centra veze Josipdol.

Sa II. u. brig. imali smo vezu pomoću stalne linije preko Košara, Gornjih Dubrava, kao što je to već gore navedeno.

Četa za vezu III. u. brig. uspostavila je centar veze kod vaktarnice između Oštarija i Ogulina i postavila telefonsku liniju i uspostavila telefonsku vezu do II. i IV. bataljona, koji su se nalazili na osiguranju. Uspostavila telefonsku vezu pomoću stalne linije sa I. bataljonom, koji se nalazio na osiguranju. Ukopčala se na stalnu liniju od svog centra veze i s time uspostavila telefonsku vezu preko centra veze I. u. brig. sa Štabom VIII. divizije.

Vod za vezu Brdskog divizionu je uspostavio centar veze u Josipdolu s kojim je poslije rukovodio. Ostali njegovi dijelovi sa cjelokupnim materijalom bili su pridodati četi za vezu Štaba III. brigade, pošto je Divizion bio rasformiran po brigadi koja je napadala, tako da su se pojedine baterije nalazile pokraj štabova bataljona i da im nije za ono vrijeme trebalo veze.

U ovim operacijama telefonska veza bila je jedan sat ranije prije početka borbe uspostavljena sa svim jedinicama kao i sa Štabom IV. korpusa. Telefonska mreža za vrijeme napada proširivala se kako su naše jedinice nastupale. Za vrijeme svih operacija telefonska veza sa našim jedinicama bila je odlična, sem što smo Plaški vrlo teško dobivali uslijed opterećenja linije.

Sa Štabom IV. korpusa održavali smo usmenu vezu neposrednim dodirom. Radiovezu nismo imali, zbog toga što se radiostanica samo smjestila na određeno mjesto.

Po završetku uspjelog napada na Oštarije naša divizija se sa svojim jedinicama smjestila na sljedeće položaje:

Štab divizije Oštarije, I. u. brig. Oštarije, II. u. brig. Gornje Dubrave, III. u. brig. Otok, Brdski divizion Šušnjevo Selo.

Telefonska mreža po smještaju na nove položaje bila je predviđena po sljedećem:

Četa za vezu Štaba VIII. divizije uspostavila je centar veze u Oštarijama, gdje je odmah pristupila opravci stalne linije Oštarije—Ravnice do želj. stanice Oštarije, gdje se telefonski povezala sa Štabom II. u. brig.

Četa za vezu I. u. brig. uspostavila je centar veze u Oštarijama i otuda postavila liniju i uspostavila telefonsku vezu sa Štabom VIII. divizije, produžila telefonsku liniju od želj. stanice Oštarije i time osigurala vezu sa II. u. brig. dok se nije opravila stalna linija.

II. u. brig. natzila se na starim položajima, tako da je četa za vezu imala zadatak da patroliše linijom do Košara.

Četa za vezu III. u. brig. uspostavila je centar veze u s. Otok i za vezu do Štaba VIII. divizije koristila je neprijateljsku poljsku telefonsku liniju, koja se već tamo nalazila. Tom prilikom ona se spojila sa centrom veze I. u. brig., ali nije na vrijeme izvijestila da se ukopčala, nego se uvijek računalo da sa njome nemamo telefonske veze, dok nismo kroz 2 sata pronašli da ipak sa njome imamo telefonsku vezu.

Sa štabom Brdskog divizionu održavali smo vezu pomoću kurira konjanika, motorciklista i pješaka.

Sa Štabom IV. korpusa nismo na vrijeme imali telefonsku vezu iz razloga što smo bili u nedostatku telefonske linije, koja se nalazila prostrta na položajima. Međutim, kada je stigla Četa za vezu Štaba IV. korpusa, ona je uspostavila telefonsku vezu od centra veze Josipdol

do centra veze VIII. divizije. Za ovo vrijeme održavali smo radiovezu sa Štabom IV. korpusa.

Za vrijeme boravljenja na ovom sektoru veza je bila vrlo dobra, sem nekih manjih prekida na liniji prema II. brig. kao i prema J₀. sipdolu.

Od 14. do 15.
januara

Naša divizija sa svojim nekim jedinicama premjestila se na nove položaje sa sljedećim rasporedom:

Štab divizije s. Skradnik, I. u. brig. Oštarije, II. u. brig. Gor. Dubrave, III. u. brig. Tounj, Brdski divizion Šušnjevo Selo.

Telefonska mreža postavljena je na sljedeći način:

Četa za vezu Štaba VIII. divizije uspostavila je centar veze u s. Skradniku, uspostavila telefonsku liniju i telefonsku vezu preko stalne linije sa I., II. i III. u. brig. gdje se ukopčala na želj. stanici Košare, postavka telefonsku liniju i uspostavila telefonsku vezu do Štaba IV. korpusa koji se nalazio u Josipdolu i time je osigurala duplu telefonsku vezu sa svim našim jedinicama.

I. i II. u. brig. ostale su na svojim položajima, sem nekih promjena njihovih jedinica, i prema tome njihove čete za vezu nisu imale znatnih promjena kod postavljanja telefonske veze.

Četa za vezu I. u. brig. postavila je telefonsku liniju do svog bataljona, koji se nalazio u selu prema Skradniku, kao što je održavah telefonsku vezu preko već postojećeg kabla sa batalionom u Otoku.

Četa za vezu III. u. brig. uspostavila je centar veze u s. Tounju i uspostavila telefonsku vezu sa svojim I. bataljonom, koji se nalazio na isturenim položajima prema neprijatelju, sa III. batalionom održavala je telefonsku vezu preko Štaba VIII. divizije.

Vod za vezu Brdskog divizona postavio je telefonsku liniju od Štaba Brdskog divizona do centra veze VIII. divizije i time uspostavio telefonsku vezu sa Štabom VIII. divizije.

Sa Štabom IV. korpusa održavali smo radiotelegrafsku vezu i telefonsku.

Prije dolaska Štaba divizije u s. Skradnik veza je bila ranije 1 sat uspostavljena. Za ovo vrijeme veza sa Štabom IV. korpusa, Štabom I. u. brigade, Štabom Brdskog divizionu bila je dobra, dočim sa II. u. brigadom izgubili smo prilikom neprijateljskog prodora u pravcu Tonja i poslije toga imali smo vezu pomoću kurira pješaka. Dolaskom Štaba divizije na osmatračnicu i početkom jačeg neprijateljskog nadiranja telefonska veza bila je češće puta kidana između osmatračnice i centra veze Divizije, kao i III. u. brig. Razlog kidanja linije i prekida veze bio je što je na tom sektoru bila stalna linija, koja je bila izložena neprijateljskoj avionskoj, artiljerijskoj i pješadijskoj vatri, tako da je vatra bila stalno skoncentrisana na pruzi gdje se nalazila stalna linija. Za vrijeme cijele borbe stalno su se patrole nalazile na liniji, ali uza'ud kad se najednom pokida na više mjesta.

U ovom razdoblju zaplijenili smo sljedeći telefonski materijal kao i ostali, tehnički: 2 centrale od po 30 brojeva, 3 telefona poljska (talijanska), 3 zidna telefona, 3 radio aparata (1 na struju), 1 radio prijemnik, 3 para slušalica, 1 dio kino aparata, 4 akumulatora i 12 km. telefonske linije (kabela).

Telefonsko-tehničkog materijala smo izgubili 1 telef. aparat koji je uništen od minobacačke vatre.

U međuvremenu od 7. do 15. o.m. imali smo sljedeće gubitke u ljudstvu: Iz čete za vezu VIII. divizije imali smo od nagazne mine 1 drugog mrtvog i 1 ranjenog. Od artiljerijske vatre teško ranjen komesar ove čete, koji se nalazio 14. o.mj. na položaju.

Iz čete za vezu I. u. brig. imali smo 11. o. m. 1 mrtvog drugog, koji je poginuo prilikom napada na Oštarije.

Kritički osvrt: Za ovo vrijeme telefonska mreža bila je po planu postavljena. Telefonska veza nije bila na vrijeme postavljena do Štaba korpusa prilikom dolaska u Oštarije, zbog toga što je bio nedostatak telefonske linije, koja se bila za to vrijeme nalazila prostrta na položaju. Telefonske veze sa III. u. brig. nije bilo zbog

toga što nisu izvijestili o ukopčavanju centra veze I. u. brig. i zbog toga mi smo računali da telefonske veze nemamo s njima. Veza telefonska 1. o.mj. nije dobro funkcionisala između centra veze III. divizije i osmatračnice Štaba VIII. divizije kao i Štaba III. u. brig. Razlog je bio taj što je bila stalna linija, koja je bila izložena neprijateljskoj vatri iz svih vrsta oružja. Za vrijeme borbe na tom sektoru bila je često kidana od strane neprijateljske avijacije, a ponekad i mitraljeske vatre. U vrijeme pojedinih prekida koristili smo za vezu kurire pješake i motorcikliste.

Za vrijeme prošlih operacija, a naročito u napadu na Globornički most i Oštarije, telefonska veza je bila odlična bez i najmanjih prekida telefonskih mreža.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Referent za vezu Komandant, p. pukovnik:
A.⁴ Backović Pavlović⁵ M.⁶ Šumonja
(M.P.)⁷

⁴ Aleksandar

⁵ Milan

⁶ Miloš

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 61

**ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE ŠESTOG
KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 16 SIJEČNJA 1944 GOD.
PODREĐENIM JEDINICAMA DA POSTAVE NEPRIJATELJU
ZASJEDE IZMEĐU SELA VRANOVCI I TRNJANI I NA KO-
MUNIKACIJI BEOGRAD—ZAGREB¹**

**STAB XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE**

HRVATSKE
Br. 37/44
Dan 16 I 1944
u 17h

Z A P O V I J E S T

(sekcija Brod 1:100.000)

Prema prikupljenim podacima neprijatelj u jačini jedne satnije koturaša svakodnevno dolazi da siječe drva u šumu Dolci² između sela Vranovci i Trnjani.³ Neprijatelj¹ dolazi iz Broda ujutro oko 8 časova.

U cilju sačekivanja ovih neprijateljskih snaga i u cilju njegovog uništenja i zarobljavanja sa jednim dijelom naših snaga,

NAREĐUJEMO:

1.) XVIII. brigada:

Sastav: 17. I. 1944. godine postaviće zasjedu u šu-
3 bataljona sa mi Dolci prema selu Vranovcima i to: sa dva
svim svojim bataljona na poljskom putu, koji vodi od sela
naoružanjem Ježevika i spušta se na glavnu cestu preko slo-
va O (Vranovci). Jedan bataljon spušta se ju-
žno od glavne ceste kod k. 111, sa zadatkom da
napadne neprijatelja sa boka kada isti naiđe
cestom na glavnu zasjedu.

Zasjedu treba uvući više u šumu, zakon-
spirisati borce, tako da kada naiđe neprijatelj-
ska patrola istu propuste, a potom sačekaju
glavninu, puštaju istu na najbliže otstojanje i
potuku.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3—1, k. 882.

² Gornja i Dolnja Dolca

³ Vidi dok. br. 65 i dok. br. 6—6, k. 408 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Protivtenkovska oruđa sva rasporediti radi tučenja neprijateljskih motornih vozila na glavnoj cesti. Isto tako minirati ovu cestu.

Zaposijedanje ovog položaja ima se izvršiti najkasnije do 4.30 časova 17. I. 1944. godine.

Kako će jednovremeno jedinice Brodske brigade zaposjesti selo Sapci i želj. prugu južno od ovog sela, sa zadatkom sačekivanja neprijateljskog transporta⁴, to se jedinicama XVIII. brigade dodjeljuje jedna grupa diverzanata sa potrebnim količinama eksploziva radi miniranja želj. pruge između sela Vrba Donja i Zadbav'je.⁵ Ovu grupu diverzanata spustiti blagovremeno na određeni sektor i ista će izvršiti miniranje, odnosno sječenje šina tek onda kada se čuje eksplozija na glavnom mjestu zasjede na pruzi kod Brodske brigade, što će značiti da je neprijateljski transport naišao na minu i ova će grupa sječenjem šina spriječiti dolazak pancera u pravcu dignutoga transporta.

2.) Brodska brigada:

Sastav: U cilju sačekivanja neprijateljskog transporta na glavnoj želj. pruzi, na sektoru između Garčina i St. Topolja, zaposjeće selo Sapci i minirati želj. prugu južno od sela Sapci. Miniranje pruge i dizanje vlaka ima se izvršiti na električno paljenje i to dignuti onaj voz koji budemo mi htjeli, propuštajući patrolne i ostale manje vrijedne transporte.

Zasjedu prema St. Topolju sa protivtenkovskim oružjem odrediti iz sastava ova tri bataljona. Isto tako jedan manji dio snaga odrediti u zasjedu prema Garčinu, pošto se i u tom mjestu nalazi izvjesna neprijateljska posada.

Zaposijedanje i miniranje želj. pruge izvršiti najkasnije do 4,30 časova 17. I. 1944. godine.

Sa jednim bataljonom prikupiti sve dijelove Brigade koji ne učestvuju u ovoj akciji, kao i dijelove XVIII. brigade i osigurati ih u selu Trnava i nakon dolaska ostalih svojih jedinica iste priključiti, a tako isto po dolasku

⁴ Vidi dok. br. 65.

⁵ Vidi dok. br. 167.

jedinica XVIII. brigade priključiti njihove dijelove njihovoj brigadi.

3) Evakuacija ranjenika:

Obje brigade svoje ranjene drugove upućivaće u selo Klokočevik na divizisko previjalište, gdje će se nagaziti i kirurška ekipa, odakle će se svi ranjenici uputiti dalje za bolnicu.

Štab Brodske brigade ostaviće svog referenta saniteta, kome pridodati jednu četu od onog bataljona koji prati brigadne dijelove za Trnavu, a koja će četa osigurati divizisko previjalište.

Štabovi brigada odrediće mjesto brigadnih previjališta kao i odgovornog druga koji će rukovoditi sanitetskom službom za vrijeme akcije, pošto su ref. saniteta odsutni. Ovaj drug treba da bude stručan u sanitetskoj službi.

4) Evakuacija plijena:

Svaka brigada za sebe u određene baze za povlačenje.

5.) **Vrijeme povlačenja:**

Kako je ovo kombinovana akcija — jednovremeno dizanje neprijateljskog transporta, za koje se ne može odrediti tačno vrijeme izvršenja, već zavisi o vremenu njegovog nailaska, a tako isto i zasjeda na neprijateljsku pješadiju za koje se isto ne može odrediti vrijeme njenog nailaska — to će obje brigade ostati na svojim položajima do 9 časova 17. I. 1944. godine, do kog vremena jedinice XVIII. brigade imaju pod svaku cijenu odbijati sve napadaje neprijatelja makar to bili i najjači, da bi sa tim osigurali do tog vremena izvlačenje eventua'nog plijena Brodske brigade.

Ako bi se neprijateljski transport mnogo ranije zaustavio i evakuacija plijena izvršila prije tog vremena, jedinice XVIII. brigade biće blagovremeno obaviještene za njeno povlačenje pismenim putem, ili će se u ovom slučaju ispaliti sa mjesta Štaba divizije 3 bijele rakete u pravcu zasjede XVIII. brigade. Radi toga postaviti osmatračke raketa na Trnjanskom groblju, koji će osmatrati izbacivanje sa pravca sela Klokočevika.

Jedinice Brodske brigade, nakon rušenja neprijateljskog transporta požuriće evakuaciju plijena i obavijestiti ovaj Štab o vremenu njenog povlačenja, kako bi se blagovremeno moglo obavijestiti jedinice XVIII. brigade.

6.) Pravac povlačenja:

Nakon izvršenja akcije jedinice će se povući i to:

XVIII. brigada sa dva bataljona u selo Trnava i jedan bataljon u selo Majar. Štab u Trnavi.

Brodska brigada u sela Dragotin, Svetoblažje i Kondrić, sa Štabom u Svetoblažju.

Štab divizije, nakon povlačenja, nalaziće se u Trnavi.

7.) Mjesta štabova za vrijeme akcije:

Štab XVIII. brigade nalaziće se na cesti u blizini svojih jedinica na mjestu odakle može najbolje uticati na svoje jedinice.

Štab Brodske brigade nalaziće se na zgodnoj tački u blizini svojih jedinica, isto tako odakle može najbolje uticati na razvoj borbe.

Štab divizije nalaziće se u selu Klokočeviku kod k. 125.

8.) Znaci raspoznavanja:

Znaci za noćas biće: **Slavonija** — se **bori**, a za dan: poziv: obje ruke izbaciti ustranu, odgovor: kapu na puški izdići u vis.

9.) Napomena:

Lako-bacački vod raspoređiće načelnik ovog Štaba objema brigadama prema potrebi i uputiti u njihov sastav.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.⁶ Bulović

Komandant, p. pukovnik:
Mil.⁷ Stanivuković

(M.P.)⁸

⁶ Mirko

⁷ Milan

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju

BR. 62

NAREĐENJE ŠTABA ŽUMBERAČKO-POSAVSKOG SEKTORA OD 16 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU OMLADINSKE NO BRIGADE „JOŽE VLAHOVIĆ“ DA UNIŠTI KOMUNIKACIJU ZAGREB—KARLOVAC¹

STAB
ZUMBERACKO-POSAVSKOG SEKTORA
NOV i POH
Br. 45/44.
Dne 16. I. 1944.

ŠTABU OMLADINSKE BRIGADE „J. VLAHOVIĆ“

Obaviješteni smo od Glavnog štaba NOV i POH da neprijatelj, Nijemci i ustaše, vrši ofanzivu na Liku.² U vezi toga jedinice našeg sektora dobile su zadatak da odmah poduzmu operacije na pruzi Zagreb—Karlovac kao i napad na slabija neprijateljska uporišta na našem sektoru, da bi time poboljšali ili olakšali stanje i rad naših jedinica u Lici.

U vezi gornjeg

NAREĐUJEMO:

1. Omladinska brigada „Jože Vlahović“ neka odmah poduzme akcije na pruzi Zagreb—Karlovac i izvrši sve priprema prije toga da i bez eksploziva uništi i onesposobi prugu za neko vrijeme.³ Također da prikupi podatke o neprijateljskim posadama na pruzi i u koliko dobije povoljnih podataka, odmah počne sa razoružavanjem istih posada.

2. Zumbarački NOP odred neka odmah poduzme sa nasilnim izviđanjem neprijatelja na sektoru Plešivica—Jaska, pa prema Okiću, ometa neprijatelju rad na tom sektoru i ispade na oslobođeni teritorij, postavlja mu zasjede i napada povoljne tačke.⁴

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 3/7, k. 1296.

² U to vrijeme povlačila se iz Dalmacije u Italiju njemačka 114 lovačka divizija pravcem: Zadar—Obrovac—Gospić—Otočac—Senj—Novi—Rijeka. Ustaše sa područja Gospića koristile su prisutnost ove divizije i izvršile nekoliko ispada na oslobođenu teritoriju. Na osnovu toga stečen je utisak da neprijatelj vrši ofanzivu na Liku. Vidi dok. br. 45, 46, 91, 102, 160, 161, 162, 163, 164, 167, 168, 169, 170 i 176 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—33, k. 58 i 16/2, k. 74 A u arhivi Vojnog istorijskog instituta.

³ O njenim napadima na ovu prugu vidi dok. br. 120.

⁴ Vidi dok. br. 104.

3. Brigada „Franjo Ogulinac-Seljo“ neka se što više aktivira na sektoru komunikacije Zdenčina—Horvati—Hrv. Leskovac i napada slabije otporne tačke na svome sektoru rada.⁵

4. Turopoljsko-posavski odred neka se aktivira na pruži Zagreb—Sisak i istu onesposobljava, mogao bi da vrši zajedničke akcije sa Brigadom „Franjo Ogulinac - Seljo“.

Na našem sektoru nalazi se legionarska divizija⁶ koja je blokira¹ a prugu i cestu Zagreb—Karlovac i zajedno sa starim posadama iz garnizona na tome sektoru vrše ispade na pojedina područja našeg oslobođenog teritorija i s time odbijaju naše snage od gore spomenute komunikacije, dok druge namjere te divizije nisu poznate⁷, zato je potrebno da sve jedinice u vezi ovog naređenja budu i samoinicijativne, dobro upoznaju situaciju na svome sektoru i prema njoj djeluju. Zato je potrebna samoinicijativa i kod štabova bataljona, da ne čekaju naređenje od pretpostavljenog štaba za napad na neprijatelja i onda kada im se ukaže prilika da ga sami napadnu, tj. kad neprijatelj šeće sa slabim snagama pored ili u blizini njihovih položaja.⁸ Za sve je to potrebno da ima dobar pregled nad neprijateljem svaka jedinica na svom sektoru i da bude stalno s njim u kontaktu, tako da se pravovremeno sazna svaka promjena, po mogućnosti i namjere neprijatelja.

Šaljite nam redovite izvještaje o svim vašim akcijama koje ste do sada poduzeli, kao i prijedloge za akcije koje namjeravate izvršiti, a za akcije koje zahtijevaju brzinu, naravno da ne treba čekati odobrenje, nego štabovi Brigade i Odreda donose od'uke za izvršenje istih i o tome treba kasnije izvijestiti ovaj štab.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Franjo Knebl

Komandant:
Vojko Hošteter

⁵ 25 siječnja ova je brigada u sadejstvu sa dijelovima Turopoljsko-posavskog NOP odreda napala domobransku posadu u selu Horvati. O rezultatima napada vidi dok. br. 121, 175 i 176 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—21, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁶ Odnosi se na 392 legionarsku diviziju. Vidi primjedbu br. 12 uz dok. br. 27.

⁷ Po dolasku na područje Zagreba, 5 siječnja 1944 god., 392 legionarska divizija dobila je naređenje da očisti od partizana prostor s obje strane puta i željezničke pruge Zagreb—Karlovac, a zatim prodre ka Ogulinu. (Podaci iz arhive Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 39/14, k. 18.)

⁸ O borbama koje su vodile jedinice Zumberačko-posavskog sektora protiv jedinica 392 legionarske divizije vidi dok. br. 104, 119, 163 i 165.

BR. 63

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 17 SIJEČNJA 1944
GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
O BORBAMA ZA GLOBORNIČKI MOST I TOUNJ¹

ŠTAB VIII. DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE

Op. broj: 7 — 1944 g.
17. I. 1944. god.

20. I. 44.²

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

U noći 2 na 3 ov. mj. prebacili smo našu I brigadu na prostorijsku Gornje i Donje Dubrave, sa zadatkom dejstva na komunikaciji Karlovac—Ogulin.

3 ov. mjeseca u 8 h. ujutro neprijatelj jačine 20 pješaka krenuo je od Generalskog Stola prugom u pravcu Donjih Dubrava. Jedan bataljon I brigade dočekao je istu grupu i 15 pobio, dok ih je 5 uspjelo pobjeći.

Jedan sat poslije ove borbe naišao je neprijateljski oklopni vlak sa oko 100 do 150 pješaka od Generalskog Stola u pravcu Donjih Dubrava. Isti neprijatelj krenuo je sa pješadijom u pravcu s. Duga Gora prema položajima jednoga batajona I brigade. Bataljon je neprijatelja odbacio nanijevši mu osjetljive gubitke. Pod zaštitom oklopnog v'aka neprijatelj je uspio da se povuče u Generalski Stol.

Istoga dana dva bataljona I brigade izvršili su napad na neprijateljsku posadu u Tounju.³

Jačina neprijatelja, prema prikupljenim podacima, bila je 80 do 100 ustaša. Neprijatelj je bio dobro utvrđen u starim talijanskim bunkerima.

Napad na neprijatelja izvršen je u 17 časova (5,45 mnt).

U međuvremenu toga dana stiglo je neprijatelju pojačanje od 200 ustaša, za koje pojačanje naše snage nisu znale.

Sam napad nije dovoljno pripremljen niti je energično vođen, te nije ni uspio. Neprijatelju je nanoseno nešto gubitaka.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historijskog instituta pod reg. br. 25—2, k. 426.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije

³ Opširnije o tome vidi dok. br. 30

Mi smo imali 3 ranjena, 1 mrtvog (komandant I bataljona poručnik Mile Opačić).

4 ov. mjeseca neprijatelj⁴ je sa slabijim pješačkim dijelovima u pratnji oklopnog vlaka tri puta pokušavao ispad u pravcu položaja I brigade. Neprijatelj je sva tri puta bio odbijen uz gubitke. Istoga dana neprijatelj je sa oklopnim vlakom krenuo iz Ogulina prema Globorničkom mostu. Isti vlak bio je dejstvom naših protukolskih topova kod Gornjih Dubrava odbijen nazad u pravcu Ogulina.

5 ov. mj. neprijatelj⁵ je jačim snagama sa oklopnim vlakom krenuo od Generalskog Stola u pravcu Donjih Dubrava. Jedna neprijateljska kolona krenula je u pravcu Rebić glavice prema položajima jednoga bataljona I brigade. Isti bataljon uspio je neprijatelja zadržati i odbaciti ga ka željezničkoj pruzi. Druga neprijateljska kolona krenula je preko š. Mašnika u pravcu Globorničkog mosta. Jedan bataljon I brigade koji je bio u s. Potoku krenuo je u susret neprijatelju. Međutim, kada je neprijatelj osjetio pokret naših snaga, povukao se ka željezničkoj pruzi i dalje u pravcu Generalskog Stola.

Istoga dana oko 80 neprijateljskih vojnika uspjelo je da se probije do Globorničkog mosta i da se tamo spoji sa ondašnjom posadom.

U toku bojeva ovog dana mi smo imali 1 ranjenog, dok je neprijatelj imao više mrtvih i ranjenih.

U noći 5 na 6 ov. mj. prebačena su dva bataljona II brigade na prostoriju Donje Dubrave—s. Špehari.

6 ov. mj. krenuo je neprijatelj iz Generalskog Stola s» dva oklopna vlaka i sa oko 50 vojnika u pravcu Donjih Dubrava. Istoga neprijatelja dočekaio je jedan bataljon II brigade. U borbi koja je nastala mi smo imali 3 ranjena druga. Neprijateljski gubici nisu poznati. Oko 17 h. vozovi su se povratili za Generalski Stol.

Zbog toga što pruga nije bila potrgana, nije se mogao postići nikakav veći uspjeh.

6 ov. mjeseca dobio je Štab divizije izvještaj od I brigade da je neprijatelj napustio Tounj. U vezi toga izvještaja Štab divizije naredio je I brigadi da izvrši napad na neprijateljsko uporište na Globorničkom mostu⁶. Naređenje je izdato telefonom u 11.30 h.

⁴ Odnosi se na Treću satniju Prve bojne Druge pješačke pukovnije. Vidi dok. br. 1/1—91, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁵ Šesta satnija Osnovne doknadne bojne Treće pješačke pukovnije. (Podatak iz arhive Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—91, k. 58.)

⁶ Vidi dok. br. 30 i 155.

Ovo neprijateljsko uporište sastojalo se iz posade koja se **nalazila** na Globorničkom mostu. Isti most bio je prije od naših snaga porušen i sada ga je neprijatelj opravljao. Ova posada **služila** je za opravku istoga mosta i za zaštitu gradnje.

Sam most nalazi se u šumi. Teren oko mosta je ispresijecan — manevarski. Dolina rijeke Globornice duboko je usječena. Prilazi uporištu su prikriiveni i zaklonjeni. Ovo neprijateljsko uporište nalazi se na sekciji Ogulin 1 : 100.000.

Napad na neprijatelja izvodile su snage I brigade, u sa-
deystvu sa snagama II brigade koje su se nalazile na osiguranju
prema Generalskom Stolu.

Jačina neprijatelja na Globorničkom mostu bila je: 50 Ni-
jemaca iz željezničko-pionirskog bataljona, 60 ustaša iz V usta-
ške bojne i nešto iz I željezničke bojne i 60 domobrana iz III
pješ. pukovnije.

Neprijatelj u ovom uporištu imao je zadatak da popravlja
porušeni most i da isti osigurava.

U vezi našega zadatka dejstva na komunikaciji Ogulin—
Karlovac i pripremanja povoljnih uvjeta za likvidaciju Ogulina,
donijeli smo odluku da izvršimo likvidaciju ovoga uporišta⁷.

Sve zapovijesti za ove operacije izdate su usmeno i preko
telefona.

Borba na Globorničkom mostu počela je 6 ov. mj. oko
15 časova.

Sam napad na neprijatelja vršila su dva bataljona I bri-
gade, ojačana sa dva protivkolska topa, dva protiv-avionska
mitraljeza, 3 teška bacača i 2 brdska topa.

Pravci napada bili su: Jedan bataljon od pravca Gornjih
Dubrava i s. Zatezala, a jedan bataljon od željezničke stanice
Gornje Dubrave i Stanišić Brda.

Sa polaznih položaja naše snage uspjele su da se približe
k neprijatelju prikriiveno i da ga jakim vatrom primoraju na
otstupanje. Neprijatelj je davao žestok otpor, ali je taj otpor
sve više popuštao ukoliko je naš pritisak bivao jači. U prvi
sumrak neprijatelj je počeo jednim dijelom bježati, a ostatak
se sabio u jedan bunker. Nastala je borba u mješavini. Nešto
je od toga pobijeno, a nešto je uspjelo da pobjegne. Ujutro
u 7 časova likvidiran je i posljednji bunker dejstvom artilje-
rije iz neposredne blizine.

Rezultati postignuti u ovoj akciji jesu: zarobljeno 94 ne-
prijateljska vojnika i 10 željezničara; ubijeno 65 vojnika, a 25
ranjeno; uništeno 20 blindiranih vagona, kao i sav materijal za
gradnju mosta.

⁷ Zapovijest za napad na Ogulin izdala je i Divizija i brigade, ali
do napada nije došlo. Vidi dok. br. 81 i 110 u ovoj knjizi i dok. br. 2/11,
k. 830 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Zaplijenjeno je: 80 pušaka, 11 puškomitraljeza, 1 mali bacač, 3 pištolja, 3 šmajsera, 130 ručnih bombi i 20.500 metaka, 60 mina za mal. bacač. 110 čebadi i 9 kazana poljskih.

Akcija je u potpunosti uspjela i postavljeni zadatak potpuno je izvršen.

Za sve vrijeme operacija od 2 do 6 ov. mjeseca I brigada imala je 9 mrtvih i 9 ranjenih.

Za vrijeme napada na Tounj poginuo je komandant I bataljona I brigade poručnik Mile Opačić i komesar I čete IV bataljona Đuro Vojnović.

Za vrijeme operacija od 2 do 6 ov. mjeseca I brigada utrošila je 16.000 mauzer metaka, 7.677 talijanskih metaka i 2.500 metaka za bredu. Za protukolske topove 198 granata, za t.bacače 60 mina, 9 mina za mali bacač, 11 komada bombi ručnih, 8 nagaznih mina i 60 kg. eksploziva.

U ovoj akciji naročito se istakao vodnik II bataljona I brigade drug Rade Lovrić.

Sama akcija izvedena je bez većih priprema, može se čak reći da je bilo i suviše malo vremena. Zahvaljujući požrtvovanju Štaba brigade sve jedinice izašle su na vrijeme na polazne položaje i otpočele na vrijeme napad.

Štab brigade vrlo dobro se snašao u ovoj akciji i uspješno je rukovodio sa istom.

Odlučujuću ulogu, odnosno potpun uspjeh postignut je zahvaljujući vrlo dobrom dejstvu artiljerije. Isto tako bila je dobra i saradnja između pješadije i artiljerije.

Karakteristično u ovoj operaciji jeste upotreba artiljerije sa vrlo bliskog otstojanja, što je dalo vrlo dobre rezultate.

Za vrijeme operacija I brigade II brigada nalazila se na osiguranju prema Generalskom Stolu. Neprijatelj je bio aktivan, ali je II brigada osujetila sve pokušaje neprijatelja.

7 ov. mjeseca oko 10 h. krenu^a su dva oklopna vlaka iz Generalskog Stola u pravcu Donjih Dubrava. Ispred voza kretalo se oko 100 ustaša⁸ koji su pregledali prugu i izviđali teren oko pruge. Vozovi su došli do mjesta gdje je pruga prekinuta ispred Donjih Dubrava, a pješadija je krenula i nešto dalje. Jedinice jednoga bataljona II brigade koje su se nalazile kod s. Gornje Zatezale na desnoj obali Globornice otvorili su vatru na neprijatelja. Dejstvom iz protukolskih topova sa par direktnih pogodaka ok'opni vlakovi bili su primorani da se povuku u pravcu Generalskog Stola.

⁸ Iz sastava Desete ustaške bojne. Vidi dok. br. 157 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—18, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Op. Por. 25-2/10
1944

U vrijeme operacija I. Brigada II. Brigada nastala se neosigurano prema Generalnom stolu. Neprijatelj je bio aktivan, ali je II. Brigada odbila sve pokušaje neprijatelja.

U ovim mjestima oko 10 h. krenula su dva oklopna vlaka iz Generalnog stola u pravcu Donjih Dabrava. Ispred voza kretalo se oko 100 ustaša koji su pregledali prugu i izviđali teren oko pruge. Vozovi su došli do mjesta gdje je pruga prekinuta ispred Donjih Dabrava a pješadija je krenula i nešto dalje. Jedinice jednog bataljona II. Brigade koje su se nalazile kod Gornje Kotezale na desnoj obali Globarice otvorili su vatru na neprijatelja. Dejstvom iz protukokolskih topova sa par direktnih pogodaka oklopni vlakovi bili su primorani da se povuku u pravcu Generalnog stola. Neprijatelj isto tako otpisana je jaka vatra i pješadija se pod zaštitom oklopnih vlakova povukla u pravcu Generalnog stola.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 11 urotnih i nepoznat broj ranjenih.

U toku noći 7 na 8 II. Brigada uhitila je 20 žutih vojnika i 6 vojnika je ubila. Po je bio neprijatelj koji se razbjegao sa Globarničkog mosta.

8 ovih mjesaca ujutro neprijatelj je ponovno krenuo sa dva oklopna vlaka i nešto pješadije u pravcu položaja naše II. Brigade. Naše jedinice dočekale su neprijatelja i on se povukao u Generalni stol.

Oko 15 časova jedna grupa ustaša u jedinici oko 100 vojnika krenula je istočno od Generalnog stola blizu Kotezale i pokušala izmahnuti jedan bataljon II. Brigade koji je orisao položaj istočno od pruge kod Stopišta. Bataljon se međutim odmah shvatio, izvrilo protunapad na neprijatelja i odbacio ga namjerivši na gubitak.

Noću 3 na 2 jedan bataljon II. Brigade poručio je prugu između Generalnog stola i Kotezale da 10 mjesca.

II. Brigada u ovim operacijama izvrila je svoj zadatak - nije dozvolila neprijatelju da prođe na Globarnički most i da pomogne izvlačenje vojske sa istoga.

II. Brigada u ovim operacijama zarobila je 21 neprijateljskog vojnika 22 ubila, ~~zarobila~~ i nepoznat broj ranjenih.

Zaplijenjen je 1 puškomitraljez 14 karabina i 1.200 metaka.

Sopstveni gubitci: 12 ranjenih / od kojih su 2 naknadno umrli.

Utrošeni municije: 3.000 metaka metaka, 52 mine za mal. bacac, 13 mina za teški bacac, i 20 granata za protivokolske topove.

Rezultati kod ove brigade bili bi mnogo bolji da nije bilo 2. brigade Globarice koja se nalazila istočno od naših položaja i neprijatelja i koja je našim jedinicama omogućavala manevrisanje i pasivno korišćenje poglednih neprijatelja.

Št. Tablica - Globarice - 1944

Pol. odgovar: *Abecavina*   Komandant, pukovnik: *M. Juvajic*

TRAVNIK
Nar. on. ... V. ...
Bros. 1944
Bros. 20. 7. 1944

Fotokopija jx>sljednje stranice dokumenta br. 63

Na pješadiju isto tako otvarana je jaka vatra i pješadija se pod zaštitom oklopnih vlakova povukla u pravcu Generalskog Stola.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 11 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

U toku noći 7 na 8 II brigada je uhvatila 20 živih vojnika i 6 vojnika je ubila. To je bio neprijatelj koji se razbježio sa Globorničkog mosta.

8 ov. mjeseca ujutro neprijatelj⁹ je ponovno krenuo sa dva oklopna vlaka i nešto pješadije u pravcu položaja naše II brigade. Naše jedinice dočekale su neprijatelja i on se povukao u Generalski Stol.

Oko 15 časova jedna grupa ustaša u jačini od oko 100 vojnika izašla je istočno od Generalskog Stola bliže Mrežnice i pokušala izmanevrisati jedan bataljon II brigade koji je držao položaj istočno od pruge kod Stupišta¹⁰. Bataljon se međutim odmah snašao, izvršio protunapad na neprijatelja i odbacio ga nanijevši mu gubitke.

Noću 8 na 9 jedan bataljon II brigade porušio je prugu između Generalskog Stola i Zvečaja na 10 mjesta.

II brigada u ovim operacijama izvršila je svoj zadatak — nije dozvolila neprijatelju da proдре do Globorničkog mosta i da pomogne izvlačenje posade sa istoka.

II brigada u ovim operacijama zarobila je 21 neprijateljskog vojnika, 22 ubila; nepoznat broj ranjenih.

Zaplijenjen je 1 puškomitraljez, 14 karabina i 1.200 metaka.

Sopstveni gubici: 12 ranjenih (od kojih su 2 naknadno umrla).

Utrošeno municije: 3.900 mauzer metaka, 52 mine za mal. bacač, 13 mina za teški bacač i 20 granata za protukolske topove.

Rezultati kod ove brigade bili bi mnogo bolji da nije bilo rijeke Globornice koja se nalazila između naših snaga i neprijatelja i koja je našim jedinicama onemogućivala manevrisanje i potpuno iskorišćavanje pojedinih uspjeha.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit.komesar: A.¹¹ Backović Komandant, p-pukovnik: M.¹² Šumonja
(M. P.)¹³

⁹ Iz sastava Pete ustaške bojne.

¹⁰ Riječ je o poduhvatu Treće satnije Prve bojne Druge pješачke pukovnije, čiji je cilj bio: prikupiti raspršene dijelove posade Globorničkog mosta. Vidi dok. br. 155 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—18, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

¹¹ Aleksandar

¹² Miloš

¹³ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 64

NAREDBA OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU NOV I PO
HRVATSKE OD 17 SIJEČNJA 1944 GOD. O FORMIRANJU
TREĆEG BATALJONA I POSTAVLJANJU RUKOVODI
LAĆA¹

NAREDBA br. 14

OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU NOV I PO HRVATSKE
OD 17. SIJEČNJA 1944. G.

I.

Formira se III. istarski partizanski bataljon. U sastav toga bataljona ulazi 4., 7. i 10. istarska partizanska četa².

II.

Od sada pa u buduće čete koje su ušle u sastav III. istarskog partizanskog bataljona zvati će se:

Dosadašnja 4. istarska partizanska četa zvati će se 1. četa III. istarskog partizanskog bataljona.

Dosadašnja 7. istarska partizanska četa zvati će se 2. četa III. istarskog partizanskog bataljona.

Dosadašnja 10. istarska partizanska četa zvati će se 3. četa III. istarskog partizanskog bataljona.

III.

Za v.d. komandanta III. istarskog partizanskog bataljona postavlja se drug Kukuljan Zvonko, komandir čete XIII. divizije.

Za političkog komesara III. istarskog partizanskog bataljona postavlja se drug **Mioković** Nikola, politički komesar bataljona u XIII. diviziji.

Za zamjenika političkog komesara III. istarskog partizanskog bataljona postavlja se drug Vrban Ante, zamjenik političkog komesara bataljona u XIII. diviziji.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 5—1/8, k. 1321 A.

² Vidi dok. br. 36.

Naredba stupa na snagu odmah i ima se pročitati pred strojem, izim točke I.

politički komesar:
Jože Skočilić

Za komandanta,
Načelnik štaba:
Uzelac³

(M. P.)⁴

BR. 65

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 18 SIJEČ-
NJA 1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLA-
VIJE O BORBI IZMEĐU SELA VRANOVCI I TRNJANI¹**

STAB XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Bi. 39/44
Dan 18-1-1944.

Izvještaj o akciji na
glavnoj pruzi i cesti.

ŠTABU VI. KORPUSA NOV I POJ

Akcija na glavnu prugu (sekcija Brod 1 : 100.000) dana 17.1.1944.g. jedinice ove divizije bez jednog bataljona, koji je sproveo komoru u svoje određene baze, izvršile su akciju na tom sektoru².

Njihov raspored:

Brodaska brigada sa dva bataljona izuzev jedne čete, napravila zasjedu od sela St. Topolje — s jednim bataljonom, a s drugim bataljonom napravila zasjedu jugoistočnim dijelom sela Šapci prema mini koja je postavljena na pruzi, u cilju izvršenja juriša na vlak po dizanju istog.

XVIII. Brigada sa svoja tri bataljona postavila je zasjedu u šumi Dolca prema Brodu³.

³ Srđan

⁴ Okrugli pečat: Operativni štab za Istru NOV i PO Hrvatske.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 14—3, k. 423 A.

² Vidi dok. br. 61.

³ Vidi dok. br. 6—6, k. 408 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Posijedanje položaja tačno u 4,30 sati, gdje smo ostali sve do 9 sati i 15 minuta.

Borba je počela u 8 sati i 20 minuta. Po nailasku 2 kamiona naši borci otvorili su vatru iz tri teška mitraljeza na iste. Poslije 3 minute mitraljeske vatre, borci 1. bataljona XVIII. Brigade izvršili su juriš, međutim naišla je kolona bornih kola koja ih je prisilila da zaustave juriš dok ta kolona ne naiđe na minska polja. Po nailasku na minska polja jedna borna kola su teško oštećena, tako da nisu mogla dalje, i na taj način su zakrčila put ostaloj tenkovskoj koloni. Naši borci artiljeriskog protivtenkovskog voda iskoristili su tu prepreku, otvorili vatru iz topa i sa 8 granata oštetili 4 tenka i 1 od tih zapalili. Nakon pola sata borbe neprijatelj je nastupao sa bornim kolima, naoružanim topovima i bacačima, skoncentrisavši vatru iz istih na naše položaje. Mi smo bili prisiljeni da se povučemo na prihvatne položaje, gdje smo vodili borbu sa neprijateljskom pješadijom sve do 9,15 sati, odakle smo se povukli u svoje određene baze.

Akcija na vlak nije uspjela iz tih razloga, što je mina, tj. kapisla, i ovoga puta zatajila,⁴ jer je pukao kanap.

Gubitci neprijatelja jesu: oko 50 mrtvih i još više ranjenih, ali materijal nismo mogli izvući uslijed nadmoći neprijatelja, kako smo to gore naveli.

Naši gubitci: 4 mrtvih, 9 ranjenih.

Utrošak municije: . . . . metaka⁵, 8 granata iz protivtenkovskog topa, 7 granata za lake bacače.

Akcija na vlak nije uspjela, iako je bila dobro priređena. Naročito je rađeno sa drugovima diverzantima, da se nebi desilo kao prošlog puta na pruzi. I pored svih naših nastojanja ipak su diverzanti podbacili.

Akcija nije uspjela materijalno, ali je moralno djelovala na naše borce, kada su vidjeli da artiljerci takoreći na lak način uništavaju tenkove, od kojih su oni najviše straha imali. U ovoj borbi sa tenkovima naročito se istakao artiljerijski protivtenkovski vod, koji je hladnokrvno sačekao neprijatelja i od 8 metaka imao 5 pogodaka. Od svih u ovom vodu najbo'je se pokazao komandir i nišandžija toga voda.

Ova akcija uspjela je s toga gledišta što je narod tumači da, je to osveta naše vojske nad njemačkim okupatorima, koji su prije dva dana popalili čisto jedno hrvatsko selo do temelja, a napola druga dva sela⁶, koja su bila miješana Srbima i Hrva-

⁴ Ovaj dio rečenice dopisan je u originalu mastilom.

⁵ Količina utrošene municije u originalu izostavljena.

⁶ 15 siječnja 1944 god. opljačkana su i spaljena sljedeća sela: Korđuševci, šušnjevi, Vrhovina i Klokočevik. Vidi dok. br. 83.

tima. Narod ovih popaljenih sela, prilikom prolaska naše vojske koju još do danas nije vidio u ovako velikoj formaciji oduševljeno ju je dočekivao i pozdravljao. Naši borci, za sve ove **nagrade** ovog naroda popaljenih sela, obećali su da će još većim silama tući njemačkog okupatora i domaće izdajice ustaše i četnike.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M⁷ Bulović

Komandant, p.pukovnik:
Mil.⁸ Stanivuković

BR. 66

**ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESET OSME DIVIZIJE OD 18
SIJEČNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NA-
PAD NA ČAGLIN¹**

**ŠTAB XXVIII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE**

Op. Broj: 32

Dana: 18/1.1944. god.

Z A P O V I J E S T :

(Sekcije: SI. Požega, SI. Brod, Vinkovci 1 : 100.000)

Naredbom Štaba našega korpusa Op. br. 15/1944, od 16 ov. mj²., likvidiraće se neprijateljsko uporište Čaglin³ u kome se nalazi jedinica VI. ustaške bojne u jačini od oko 1.000 ljudi, naoružanih sa 2 topa 45 mm., 3 teška i 8 lakih bacača mina, 15 teških i 4 laka mitra¹jeza, 30 puškomitraljeza, 20 šmajsera, ostalo puške.

Uporište je utvrđeno sa 3 bunkera na dva kata. Zidani su nad zemljom od cigle i betona. Osim ovih ima još 14 bunkera ukopanih u zemlju i podignutih 30 cm. od zemlje, pokrivenih

⁷ Mirko

⁸ Milan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historijskog instituta pod reg. br. 3—1, k. 1134.

² Vidi dok. br. 59.

³ O rezultatima napada vidi dok. br. 115, 128 i 129.

daskama. Bunker i su međusobno spojeni spojnim kanalima. Prepreka nema nikakvih. Osiguravaju se zasjedom u selu Latinovcu, jačine od 200 ljudi, te stražom ispred bunkera. Posada u bunkerima je od 6—20 ljudi, dok ih u osnovnoj školi ima oko 150, u gostioni Kačarik 100, u kući Brkić Johan 100, u vatrogasnom spremištu nalazi se kasarna i Štab bojne.

Susjedna uporišta su: Kula, u kojem se nalazi 200 neprijateljskih vojnika, od toga 50 Nijemaca i 150 naoružanih seljaka pripadnika njemačke skupine. Naoružanje: 1 top 75 mm, 1 teški i 4 laka bacača, 4 teška mitraljeza, 6 p.m., 6 šmajsera, ostalo puške.

Poreč: 160 vojnika, od toga 40 Nijemaca i 120 naoružanih seljaka pripadnika njemačke skupine. Naoružanje: 1 teški, 3 laka bacača mina, 2 teška i 6 p.m., 13 šmajsera i ostalo puške.

Požega: nalazi se oko 2.600 vojnika i to 1.106 domobrana, 47 oficira i 103 podoficira, 700 Nijemaca, 200 gestapovaca, 300 ustaša, 50 gradske policije, 54 žandara i 15 financa. Naoružanje: 4 topa 105 mm, 2 topa 45 mm, 6 teških i 13 lakih bacača mina, 20 teških i 47 puškomitraljeza. Tenkova nema, ukoliko nebi došli iz Broda.

Pleternica: 390 vojnika i to 240 Nijemaca i 150 domobrana.

Brod: sve ukupno oko 2.250 vojnika.

Našice: oko 1.450 sa naoružanjem od 6 topova, od kojih dva brdska, 6 teških i 15 lakih bacača, 18 teških i 64 puškomitraljeza. Nemaju tenkova.

Likvidaciju samog uporišta Čaglin izvršiće XVII. Udarne brigada, dok će ostale jedinice naše divizije, XII. Divizije i odredi Istočne grupe dati osiguranje.

U vezi s tim,

NAREĐUJEMO:

1. XVII. udarna brigada:

- a) bataljon pojačan sa jednom četom⁴
- b) bataljona⁵ sa polaznog položaja k. 513 kreće na cestu Našice—Kula, dalje ovom cestom prema Velikom Gradištu gdje produžava cestom prema Čaglinu i to: kroz Vukojevicu do Milan Luga, gdje napušta cestu i kreće putem prema k. 167, koju sa sjeverne strane prolazi i da-

* Odnosi se na Drugi bataljon i Drugu četvu Trećeg bataljona. Vidi dok. br. 3—1, k. 1134 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁶ Treći bataljon

lje u cilju rješenja zadatka ulazi u koljeno od crkve do puta koji vodi u Stari Čaglin, tako da jedna četa putem iz Starog Čaglina likvidira vatrogasno spremište, bunker ispred njega, kao i jedan bunker kod groblja kome treba sa leđa doći, t.j. sa sjeverne strane. Ostale tri čete presijecaju selo sa južne strane od crkve, tako da jedna četa koristeći se kućama zaobiđe crkvu, te istočno od nje likvidira dva rova i to sa leđa sa jednim dijelom svojih snaga, sa drugim dijelom produžava prodor kućama i pristupa likvidaciji zgrade Johan Brkić, druga četa, krećući se iza prve, zauzima zgrade i sam teren oko crkve, prodire kroz zgrade lijevo od crkve pomoću kuća, likvidira zgradu koja je usporedno sa zgradom Kačarik, t.j. preko puta — treća četa zauzeće zgrade južno od škole i koristeći se ovim zgradama likvidira zgradu škole, jednim dijelom svojih snaga likvidira dva bunkera zapadno od škole, tako da isti budu napadnuti sa leđa. Sve ove jedinice moraju međusobno biti dobro povezane i međusobno uzajamno potpomagati se, a četa, koja likvidira vatrogasno spremište, dužna se povezati sa snagama na stanici.

b) bataljon: sa mjesta polaznog položaja kreće istim pravcem za a) bataljonom, koga u Milan Lugu napušta i produžava cestom najjužnijih kuća sela Milan Luga, odakle sa jednom četom napada bunkere desno od ceste na ulazu u uporište, druga četa prebaciće se na istočnu stranu k. 175 i, koristeći put koji dolazi iz Duboke u severni kraj uporišta, likvidira bunkere sa lijeve strane ceste na ulazu u Čaglin. Nakon likvidacije ovih bunkera u zajednici će

obje čete pristupiti likvidaciji zgrade Brkić Johan, gdje se treba da spoje sa jedinicama a) bataljona.

c) bataljon: sa dvije čete⁶ dolazi sa polaznog položaja za a) i b) bataljonom do raskrsnice ceste Gradište—Čaglin i Gradište—Kula odakle se odvaja, te putem preko sela Duboke Jurkovca do pruge, te dalje prugom do južnih padina k. 181, odakle pristupa likvidaciji kuglane i dvospratnog bunkera kod nje, tako da sa jednom četom napadne niz prugu prema raskrsnici ceste i pruge, a sa drugom zaobiđe zapadno od kuglane i koristeći se sa zgradama iza nje likvidiraju zajedno kuglanu i bunkere.

Jedna četa ovog bataljona biće pridodata artiljeriskom divizionu za obezbjeđenje.

d) bataljon⁷: ovaj bataljon određuje se u divizijsku rezervu sa mjestom u selu Milan Lugu.

2. Baterija topova:

a) vod topova od 75 mm, kojem će se dodati dva teška bacača, plasiraće se sjeverno od k. 175, sa zadatkom da još u toku same noći očiste bunkere na sjevernom kraju uporišta, tako da bi preko njih mogli strijelci zauzeti prve zgrade ispred objekta kuće Brkić Johana i time u toku dana nebi bili izloženi terenskoj vatri. Dalji rad ovih topova će dejsstvovati po dubini ispred strijelaca.

b) vod topova 65 mm. plasiraće se u šumici sjeverno iznad sela Stari Čaglin (k. 167), sa zadatkom da tuče objekte i utvrđena mjesta uporišta od vatrogasnog spremišta do zgrade Brkić Johan po širini.

• Prvi bataljon bez Treće čete koja je pridodata Artiljeriskom divizionu radi obezbjeđenja. Vidi dok. br. 3—I, k. 1134 u arhivi Vojnog istorijskog instituta.

⁷ Četvrti bataljon

c) jedan antitenkovski top, koji se već nalazi u XVII. Udarnoj brigadi, pridodaje se c) bataljonu XVII. Udarne brigade za likvidaciju dvo-spratnih bunkera kod željezničke stanice. Isti će se plasirati južno od k. 181.

Jedinice za likvidaciju uporišta dobro će se povezati sa artiljercima koji djeluju na njihovim operativnim sektorima, tako da im mogu brzo objašnjavati (dojavljivati) razne otporne tačke gdje treba pojedini top tući.

Naročito dobra saradnja i uzajamno potpomaganje između b) bataljona i artiljeraca koji na ovom sektoru djeluju, da bi se još u toku same noći očistili bunker i strijelcima onemogućili dnevni gubici.

3. XXI. udarna brigada:

Sa svoja tri bataljona⁸ postavlja zasjedu prema Slavonskoj Požegi u cilju zatvaranja ceste Kula—Slavonska Požega i Kula—Pleternica na liniji Ciglana na cesti Pleternica, južno od Bjeliševca, cesta SI. Požega, dalje paralelno sa cestom sa sjeverne strane u pravcu k. 174 selo Šumanovac.

Ova zasjeda odrediće jednu svoju jaku četvu koja će se smjestiti u šumici Granični Gaj (k. 172) koja će imati kontrolu na cesti prema Pleternici i na cesti SI. Požega, tako da u slučaju neprijateljskog nailaska bilo sa koje strane, kada zasjeda primi borbu, udari neprijatelja potouno sa leđa. Sa ovom četom odrediće se jedan član Štaba bataljona.

Zasjeda na ovom sektoru osiguraće svoja leđa prema Kuli.

⁸ Odnosi se na Prvi, Treći i Četvrti bataljon. Vidi zapovijest Štaba Dvadeset prve NOU brigade u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2—2, k. 1138. Pomenutu zapovijest redakcija neće štampati, jer je gotovo istovjetna sa diviziskom.

Jedan bataljon⁹ ove brigade postaviće zasjedu na cesti Našice—Kula, ispred Gradca i biti neposredno pod komandom Istočne grupe NOP odreda do završetka akcije.

4. Osječki partizanski odred:

Sa svoja dva bataljona i sa jednim bataljonom XXI. Udarne brigade postaviće zasjedu na cesti Našice—Ku'a, na liniji Bukova Glava (k. 321) i Sobica (306).

Jedan bataljon ovog odreda biće u rezervi kod puta Latinovac—Poreč (Lipovica kod k. 166), ujedno će sprečavati bekstvo vojnika iz Caglina.

5. Požeški partizanski odred:

a) bataljon: jedna četa ovog bataljona vršiće fingirani napad sa istočne strane na uporište Poreč, druga četa fingiraće napad sa sjeveroistočne strane na uporište Kulu.

b) bataljon: kontrolisaće južni dio sela Kutjeva i cestu prema Velikoj i Kuli, te istovremeno davati osiguranje brigadnom previjalištu XXI. Udarne brigade, koje će se nalaziti u Kutjevu.

6. Mjesto štabova:

Štab korpusa nalaziće se u selu Duboka.

Štab XXVIII. Udarne divizije nalaziće se u prvim kućama sjeverozapadne ivice sela Milan Lug.

Štab XVII. Udarne brigade nalaziće se u jugoistočnom dijelu sela Milan Lug.

Štab XXI. Udarne brigade nalaziće se u selu Bjeliševcu.

Štab Istočne grupe odreda nalaziće se u selu Gradac.

⁹ Riječ je o Drugom bataljonu.

Štabovi Istočne grupe odreda nalaziće se u neposrednoj blizini svojih jedinica.

7. Služba veze:

Štab XVII. Udarne brigade povezaće se telefonski sa Štabom divizije, dok će se sa bataljonima u napadu kao i sa artiljeriskim divizionom također telefonski povezati.

Štab XXI. Udarne brigade održavaće vezu sa Štabom divizije putem radio-stanice, koja će mu se na vrijeme dodijeliti. Isto će održavati vezu i sa kuririma. XXI. Udarne brigade i Požeški partizanski odred, koji će se nalaziti u Kutjevu, održavaće međusobnu vezu pomoću kurira.

Štab Istočne grupe odreda održavaće radiotelegrafsku vezu sa Štabom naše divizije, dok će sa svojim odredima održavati što tješnju i češću vezu. Štab Požeškog partizanskog odreda će pored toga održavati neposrednu vezu i sa Štabom naše divizije. To će isto činiti rezervni bataljon Osječkog odreda, koji će se nalaziti jugoistočno od Poreča.

Veza s kuririma treba da bude redovita — svakih 2 sata, bilo promjene ili ne, a u iznimnim slučajevima i češće, za koju se svrhu mogu upotrebljavati i konji.

8. Početak napada:

Napad će početi 22. januara 1944. g. u 4 sata ujutro. Jedinice naše divizije će krenuti iz dosadašnjeg mjesta boravka 20. ov. mj. u noći putem preko Duzluka, tako da 21. ujutru budu na mjestu koncentracije gdje treba organizovati ishranu za taj dan. Mjesto koncentracije XVII. Udarne brigade biće na putu koji

vodi od Feđinog bunara¹⁰ (Dobra Voda) za Gradac [preko] k. 513. Koncentracija XXI. Udarne brigade na istom putu (k. 602).

9. Sanitetska služba:

Divizijsko previjalište sa hirurškom ekipom nalaziće se u selu Gradištu (Bošnjaci) gdje treba sa brigadnih previjališta upućivati ranjene drugove, odakle će biti transportirani dalje za V. P.¹¹ bolnicu VI/I.

Brigadno previjalište XVII. Udarne brigade biće u centru sela Milan Luga, a XXI. Udarne brigade biće u sjevernom dijelu sela Kutjeva. Ovo previjalište može služiti i za Požeški partizanski odred.

Za Osječki partizanski odred je isto divizijsko previjalište i V. P. bolnica VI/I.

Sredstva za podvoz mobilizirati od domaćeg stanovništva, po mogućnosti od prijateljski naklonjenog stanovništva, ili od rekviriranih prevoznih sredstava.

10. Evakuacija:

Evakuaciju ratnog plijena iz uporišta organizovaće intendant naše divizije uz pomoć intendanta XVII. Udarne brigade i nekoliko drugova iz intendanture Korpusa. Pravac evakuacije biće preko Gradišta za Gradac. XVII. Udarne brigade će iz svoje rezerve staviti na raspoloženje intendantima izvjestan broj ljudstva za evakuaciju. No pri tome treba voditi računa da se jedinice ne rasturaju s obzirom na predstojeće zadatke.

¹⁰ Izvor na Krndiji, zvan Dobra Voda, dobio je naziv Feđin bunar po Feđi Milicu (poginuo u napadu na Donju Motičinu, kod Našica, 1943 god., kao politički komesar Dvadeset prve brigade). Vidi tom V, knj. 16, dok. br. 37.

¹¹ Vojno-partizansku

11. Znaci raspoznavanja:

Za noć: **21/22.** januara **1944.**
god.: **Papuk—Psunj.**

Dnevni znaci, kao i znaci sljedeće noći i dana ostaju isti oni koje je izdao Štab korpusa¹².

12. Povlačenje:

Naređenje za povlačenje izdaće se pismenim putem, radio-telegrafskim i telefonskim. Osim toga znak za povlačenje daće se i sljedećim raketama:

2 crvene i 2 zelene rakete uzastopno ispaljene nekoliko puta.

13. Napomene:

Skreće se naročita pažnja svima našim jedinicama, da se gornji plan za napad detaljno proradi sa svim podređenim jedinicama, kako bi svakoj operativnoj jedinici bio jasan zadatak koji joj se dodjeljuje. Pomoć takovoj jedinici — bila ona u napadu ili zasjedi — neophodno je potrebna, kako bi akcija bila što bolje i što uspješnije izvedena.

XVII. Udarne brigade napose posvetite pažnju dobroj saradnji teškog oružja i pješadije u napadu, da se nebi desio slučaj da naše oružje tuče po našim borcima. Borcima u napadu skrenuti pažnju da se ne gube u raznim tričarijama: svlačenju zarobljenika, pretresu kuća itd., dok se akcija ne završi. Osim toga pola zaplijenjene odjeće i obuće dodjeljuje se borcima XII. Divizije, koji u tome mnogo više oskudjevaju nego borci naše divizije.

XXI. Udarne brigade, Osječki i Požeški p. odred koji daju osiguranje ni pod koju cijenu ne smiju dozvoliti prodor neprijatelja prema napadnutom uporištu. U tu svrhu treba pokazati što veću elastičnost u ma-

¹² Vidi dok. br. 59.

nevrisanju i neprobojnost s obzirom na ravno podnožje terena na kojem se postavljaju zasjede. Uvijek težiti za tim da se obuhvatnim manevrima po frontu i dubini zadaju neprijatelju najveći gubici, potući ga i zaplijeniti što više oružja i municije. Nikako ne dozvoliti krutu frontalnu borbu.

Zasjeda prema SI. Požegi, pored prekopavanja cesta, rušenja mostova, kopanja „vučjih jama“ i metanja drugih prepreka, postaviće i maskirati na cesti Pleternica dvije, a na cesti Požega tri nagazne mine, koje trebaju biti pod udarcima vatre postavljene zasjede, tako da se, i u slučaju da ih neprijatelj pronađe, ne mogu dignuti i¹ zaobići.

Prekope treba izvršiti prema uputama koje je dao Glavni štab Hrvatske i onako kako je to postavljeno u knjizi „Opis i taktička upotreba teškog oružja, pješadijskog naoružanja i bornih kola“ koje je izdao Štab našeg korpusa.

XXI. Udarnoj brigadi dodaje se još jedna protivtenkovska puška pored one iz XVII. Udarne brigade, tako da će imati tri protivtenkovske puške, koje će postaviti na najzgodnije mjesto.

14. Raspored ostalih snaga:

XII. Divizija i Diljski partizanski odred postavljaju zasjede na pruži i cesti Pleternica—Čaglin, na cesti Brod—Čaglin i na cesti Đakovo—Čaglin.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Grbić Čedo

Komandant: p-pukovnik:
Vinko Antić

(M. P.)¹³

¹³ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

Dostavljeno:

Na znanje: Štabu VI. Korpusa NOV i POJ.

Na znanje i postupak:

Štabu XVII. Udarne brigade, uz priklop skice,

Štabu XXI. Udarne brigade,

Štabu Istočne grupe NOP odreda,

Štabu Požeškog part. odreda.

BR. 67

**NAREDBA ŠTABA DESETOG KORPUSA „ZAGREBAČKOG“
NOV JUGOSLAVIJE OD 19 SIJEČNJA 1944 GOD. O FOR-
MIRANJU KORPUSA, TRIDESET TREĆE DIVIZIJE I ZA-
PADNE GRUPE NOP ODREDA¹**

N A R E D B A   B R .   6

Štaba X. Korpusa „Zagrebačkog“ NOV i POJ od 19. I. 1944 g.

**I. Formiranje X. Korpusa
„Zagrebačkog“ NOV i
POJ, I. i II. Divizije i
Zapadne grupe P. od-
reda Hrvatske**

Naredbom Glavnog štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske formira se X. Korpus „Zagrebački.“²

U sastav X. Korpusa „Zagrebačkog“ NOV i POJ ulaze I. i II. Divizija³ NOVJ i Zapadna grupa partizanskih odreda Hrvatske.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 9—1, k. 113 A.

² Vidi knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4—2, k. 119/1.

³ i ⁴ Prva divizija Desetog korpusa („Zagrebačkog“) formirana je 12 prosinca kao Prva divizija Druge operativne zone. Njeno brojno stanje prilikom formiranja bilo je 1200 ljudi. Komandant Divizije bio je Izidor Štok, a politički komesar Ivan Robić. Naredbom Glavnog štaba Hrvatske od 30 siječnja 1944 god. dobila je naziv Trideset druga divizija. Istom naredbom Druga divizija dobila je naziv Trideset treća divizija NOV Jugoslavije. Vidi dok. br. 126.

I. Divizija formirana je iz U. brigade „Braća Radić“ i Brigade „Matija Gubec“.

II. Divizija⁴ formira se iz I. i II. Brigade i Moslavačkog i Bjelovarskog p. odreda.

I. Brigada II. Divizije NOVJ formira se iz I. i II. bataljona II. Brigade II. Oper. zone NOV i POH i dva bataljona Moslavačkog p. odreda.

II. Brigada II. Divizije NOVJ formira se iz III. i IV. bataljona II. Brigade II. Oper. zone NOV i POH i III. bataljona Bjelovarskog p. odreda.

Moslavački i Bjelovarski p. odred djeluju i dalje kao odredi svaki na svom sektoru, a pod neposrednom komandom Štaba II. Divizije NOVJ.

Zapadna grupa partizanskih odreda Hrvatske formira se iz Kalničkog, Zagorskog i Zagrebačkog p. odreda.

II. Postavljenja i imenovanja — X. Korpus „Zagrebački“ NOV i POJ

Za komandanta X. Korpusa „Zagrebačkog“ NOV i POJ imenuje se pukovnik drug Vladimir Matetić, do sada komandant II. Operativne zone NOV i POH.

Za politkomesara X. Korpusa „Zagrebačkog“ NOV i POJ imenuje se drug Ivan A. Šibi, do sada v. d. politkomesara II. Operativne zone NOV i POH.

Za pomoćnika politkomesara X. Korpusa „Zagrebačkog“ NOV i POJ imenuje se drug Šime Balen.

Za načelnika Štaba X. Korpusa „Zagrebačkog“ NOV i POJ imenuje se drug Josip Rukavina, do sada pomoćnik načelnika Štaba VI. Korpusa NOVJ.

I. Divizija NOVJ

Za načelnika Štaba I. Divizije NOVJ imenuje se drug Miloš Manojlović, do sada komandant Brigade „Matija Gubec“.

Za operativnog oficira I. Divizije NOVJ imenuje se drug Stevan Čavić, do sada na raspoloženju Štaba II. Operativne zone NOV i POH.

Za zamjenika komandanta U. brigade „Braća Radić“ imenuje se drug Jovica Mandić, do sada komandant III. bataljona iste brigade.

Za zamjenika politkomesara U. brigade „Braća Radić“ imenuje se drug Franjo Tutman, do sada zamjenik politkomesara Zagorskog p. odreda.

Za načelnika Štaba U. brigade „Braća Radić“ imenuje se drug Smeh Vjekoslav, do sada zamjenik komandanta bataljona U. brigade „Braća Radić“.

Za komandanta Brigade „Matija Gubec“ imenuje se drug Bobetko Mijo⁵, do sada zamjenik komandanta Čehoslovačke brigade VI. Korpusa NOV i POJ.

Za politkomesara Brigade „Matija Gubec“ imenuje se drug Špiranec Josip, do sada komandant Zagorskog p. odreda.

Za načelnika Štaba Brigade „Matija Gubec“ imenuje se drug Hermić Mustafa, do sada zamjenik komandanta bataljona U. brigade „Braća Radić“.

II. Divizija NOVJ

Za komandanta II. Divizije NOVJ imenuje se major drug Antolović Josip.

Za politkomesara II. Divizije NOVJ imenuje se drug Mutak Vla-

⁵ Poginuo 23 marta 1944 god. kod sela Globočee (Hrvatsko Zagorje) u borbi protiv ustaša i žandara kao komandant ove brigade.

dimir, do sada politkomesar II. Brigade II. Operativne zone NOV i POH.

Za načelnika Štaba II. Divizije NOVJ imenuje se drug Kušec Božo, do sada načelnik Štaba II. Brigade II. Operativne zone NOV i POH.

Za politkomesara I. Brigade II. Divizije NOVJ imenuje se drug Janić Vjekoslav, do sada na službi u Štabu II. Operativne zone NOV i POH.

Za načelnika Štaba I. Brigade II. Divizije NOVJ imenuje se drug Bobić Milan⁶, do sada načelnik Štaba U. Brigade „Braće Radića“.

Za komandanta II. Brigade II. Divizije NOVJ imenuje se drug Korać Miloš, do sada zamjenik komandanta U. brigade „Braća Radić“.

Za politkomesara II. Brigade II. Divizije NOVJ imenuje se drug Delibegović Ahmed, do sada v.d. politkomesara Brigade „Matija Gubec“.

Za zamjenika komandanta II. Brigade II. Divizije NOVJ imenuje se drug Kobal Vladimir, do sada komandant Kalničkog p. odreda.

Za zamjenika politkomesara II. I Brigade II. Divizije NOVJ imenuje se drug Blaha Đuro, do sada zamjenik politkomesara U. brigade „Braća Radić“.

Za v.d. načelnika Štaba II. Brigade II. Divizije NOVJ imenuje se drug Mazalek Josip, do sada zamjenik komandanta bataljona II. Brigade II. Op. zone NOV i POH.

Za komandanta Moslavačkog p. odreda imenuje se drug Kosak Ivan, do sada komandant bataljona II. Brigade II. Operativne zone NOV i POH.

⁸ Poginuo nesretnim slučajem u Madarskoj 1945 god., kao komandant Osječke NO brigade.

Zapadna grupa partizanskih odreda Hrvatske

Za komandanta Zapadne grupe partizanskih odreda Hrvatske imenuje se major drug Rade Bulat, do sada načelnik Štaba II. Operativne zone NOV i POH.

Za politkomesara Zapadne grupe partizanskih odreda Hrvatske imenuje se drug Stjepan Iveković, do sada zamjenik komandanta Zagorskog p. odreda.

Za načelnika Štaba Zapadne grupe partizanskih odreda Hrvatske imenuje se drug Cikojević Branimir do sada na službi u Štabu II. Operativne Zone NOV i POH.

Za komandanta Kalničkog p. odreda imenuje se drug Stevo Čučković, do sada komandant Mos'avačkog p. odreda.

Za zamjenika politkomesara Kalničkog p. odreda imenuje se drug Jerko⁷, do sada zamjenik politkomesara II. bataljona U. brigade „Braća Radić“.

Za v.d. komandanta Zagorskog p. odreda imenuje se drug Družinec Ivica, do sada komandant I. U. bataljona Brigade „Matija Gubec“.

Dosadanji zamjenik politkomesara Kalničkog p. odreda, drug Santo Gabrijel, stavlja se na raspoloženje Štabu X. Korpusa „Zagrebačkog“ NOV i POJ.

Ova se naredba ima pročitati pred strojem i stupa na snagu današnjim danom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Ivan Šibi

(M.P.)⁸

Komandant — pukovnik:
Vlado Matetić

⁷ Redakcija nije mogla utvrditi njegovo prezime.

⁸ Okrugli pečat: Štab Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOV i POJ.

Dostavljeno:

na znanje:

Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske

VI. Korpusu NOV i POJ

II. otdjelu X. Korpusa „Zagrebačkog“ NOV i POJ.

na znanje i postupak:

I. Diviziji X. Korpusa „Zagrebačkog“ NOV i POJ

II. Diviziji X. Korpusa „Zagrebačkog“ NOV i POJ

Zapadnoj grupi partizanskih odreda Hrvatske

Štabu III. diverzantskog bataljona

Komandi Kalničkog p. odreda

Komandi Bjelovarskog područja

Komandi Moslavačkog područja

Štabu Podoficirske škole

BR. 68

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 19 SIJEČNJA
1944 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLA-
VIJE O NAPADU NA OŠTARIJE¹**

STAB VIII. DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE

Op. broj 8/1944. g.
19. I. 1944. god

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Nakon likvidacije neprijateljskog uporišta na Globorničkom mostu² i bijega neprijatelja iz Tounja, Štab našeg korpusa donio je odluku da se likvidira neprijateljsko uporište

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 30—2, k. 426.

* Napad na neprijateljsku posadu na Globorničkom mostu izvela je Prva NOU brigada 6 siječnja. Vidi dok. br. 30.

Oštarije³, u cilju stvaranja povoljnih uvjeta za likvidaciju neprijateljskog garnizona Ogulin.⁴

Samo mjesto Oštarije nalazi se na obalama rijeke Dobre. Kroz sredinu mjesta prolazi rijeka Dobra i ta dva dijela spojena su jednim jakim kamenim mostom. Pored kamenog mosta ima i željeznički most na pruzi Oštarije—Plaški.

Zemljište oko samog mjesta je ravničasto sa dosta škrapa i vrtača. Zemljište je golo, nepokriveno.

Samo uporište je jako utvrđeno jakim betonskim bunkerima, dobro organiziranim zemljanim utvrdama, te sa bodljikavom žicom oko cijelog utvrđenja.

Ovo uporište nalazi se na sekciji Ogulin 1:100.000.

U ovoj operaciji učestvovala je I. i III. brigada VIII. divizije i IX. Slovenačka brigada. Sam napad na uporište izvodila je I. brigada ove divizije, ojačana Haubičkim divizionom, jednom poljskom baterijom i 2 brdske baterije, te sa 2 oklopna automobila.

Jačina neprijatelja u ovom uporištu bila je: dvije satnije domobrana iz III. pješadijske pukovnije i 1 satnija ustaša iz XXXIII. ustaške bojne. Komandant mjesta bio je domobranski satnik Višnić. Od težeg naoružanja neprijatelj je imao jedan teški bacač.

Zadatak neprijatelja u ovom uporištu bio je odbrana samog uporišta, koje je služilo kao predstraža u odbranbenom sistemu Ogulina. Pored toga, isto uporište služilo je i za osiguranje komunikacije Ogulin—Karlovac.

Obzirom na naš glavni cilj: likvidaciju neprijateljskog uporišta u Ogulinu, donijeta je odluka da se likvidira ovo neprijateljsko uporište, kako bi se moglo pristupiti glavnom zadatku: likvidaciji neprijateljske posade u Ogulinu.

Na osnovu ovako donijete odluke izdate su podčinjenim jedinicama pismene zapovijesti za akciju, koje se u prilogu dostavljaju.⁵

Borba u Oštarijama počela je 11. o.mj. u 7 časova.

Sve jedinice izbile su prikriveno u toku noći 10 na 11 na svoje polazne položaje. Sam napad imao je da uslijedi poslije kratke artiljerijske pripreme.

Artiljerijska priprema počela je oko 7 i 15 časova. Pod zaštitom artiljerijske vatre počele su naše jedinice da podilaze neprijateljskim položajima. U svom podilaženju naše jedinice

³ Vidi dok. br. 48, 158 i 159.

⁴ Napad na Ogulin trebao je početi 14 siječnja 1944 god. ali se od toga odustalo zbog koncentracije jačih neprijateljskih snaga u Gospiću, kao i zbog pokreta koje je neprijatelj vršio jakim snagama na pravcu Generalski Stol—Tounj. Vidi dok. br. 81 i 110 u ovoj knjizi i dok. br. 2/11, k. 830 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁵ Vidi dok. br. 32.

uspjele su da podidu neprijatelju na vrlo blisko odstojanje. Međutim, odlučni udar nije se mogao zadati, jer su bunker i još uvijek bili cijeli, a i bodljikava žica ometala je približavanje i likvidaciju samih bunkera.

Artiljerijska vatra bila je neefikasna, a i sadejstvo artiljerije i pješadije nije bilo na visini. U takvoj situaciji Štab divizije naredio je da se artiljerijska oruđa privuku na najbliže odstojanje i da se pristupi sistematskom uništavanju, bunker po bunker.

Obzirom na raspored artiljerije odlučeno je da se glavni prodor napravi sa pravca Josipdol—Oštarije.

Ovako izvršena promjena položaja artiljerije urodila je plodom. Dejstvom artiljerije sa bliskog odstojanja padao je bunker po bunker. Još je ostao glavni bunker na samoj cesti, koji je ometao upad u samo mjesto kako pješadiji, tako i blindiranim kolima. Tada je artiljerija privučena na najbliže odstojanje i likvidiran je i taj posljednji bunker, koji je ometao ulaz u grad. Padom tog bunkera bili su probijeni neprijateljski položaji. Naša pješadija i borna kola ušla su u samo mjesto.

Probojem neprijateljskih položaja neprijatelj je počeo otstupati u pravcu Ogulina. Jedinice I. brigade, koje su bile na lijevoj obali rijeke Dobre, odmah su preduzele gonjenje neprijatelja.

III. brigada, koja je bila na osiguranju prema Ogulinu, čim je primijetila da neprijatelj ima namjeru da otstupa, bacila je jedan bataljon iz rezerve u pravcu s. Otok sa zadatkom da zatvori put neprijatelju ka Ogulinu. Isti bataljon stigao je na vrijeme i potpuno je razbio neprijatelja. Od cijele posade u Oštarijama uspjelo je da umakne svega oko 38 ustaša. Da je jedna četa stigla na vrijeme da zatvori prolaz prema Kuniću ne bi ni ova grupa uspjela umaći.

Za cijelo vrijeme borbe kod Oštarija neprijatelj iz Ogulina nije pokušavao da pomogne svojoj posadi u Oštarijama.

IX. Slovenačka brigada vršila je fingirani napad na neprijateljsko uporište u Sv. Petru za vrijeme dok su naše jedinice vršile napad na Oštarije.

Sve naše jedinice u ovoj operaciji izvršile su postavljene im zadatke u potpunosti.

U ovoj operaciji zarobljeno je 150 neprijateljskih vojnika, 2 oficira i 19 željezničara. Neprijatelj je imao 80 mrtvih i nešto ranjenih.

Zaplijenjeno je: 6 teških mitraljeza, 2 laka mitraljeza, 5 puškomitraljeza, 199 karabina, 4 šmajsera, 1 mali bacač, 150 ručnih bombi, 40.000 metaka, 1 luksuzni auto, 1 motorkotač, te druge spremne i materijala.

Naši gubitelji u ovim operacijama bili su: 4 mrtva, 19 ranjenih. Među poginulim nalazi se komandir čete III. brigade, poručnik Miljković Mane.

Za vrijeme ovih operacija utrošeno je municije: 34 granate za brdski top 65 mm, 134 granate za brdski top 75 mm, 30 granata za poljski top 75 mm, 13.400 mauzer metaka, 4.000 talijanskih metaka, 4.000 metaka za teške mitraljeze (breda) 70 mina za laki bacač, 114 granata za protukolske topove, 72 mine za teški bacač, 50 ručnih bombi, 20 kg. eksploziva i 1 nagažna mina.

U ovim operacijama naročito su se istakli: Politkomesar prateće čete I. brig. drug Miličević Simo, koji je odlično upravljao vatrom svojih protukolskih topova sa vrlo bliskog odstojanja i ima dosta zasluga za proboj neprijateljske odbranbene linije.

Kod III. brigade istakao se mladi vodnik drug Vuković Miloš, koji je uspio da, rvajući se sa jednim ustaškim oficijom, istome otme laki mitraljez i da ga ubije.

Ova operacija bila je dobro pripremljena — kako vojnički tako i politički.

Sve zapovijesti izdane od ovog štaba pokazale su se u toku operacije realnima.

Veze između jedinica za vrijeme borbe dobro su funkcionisale. Isto tako uprava i rukovođenje jedinicama bilo je dobro. Zahvaljujući dobroj vezi i dobrom rukovođenju jedinicama, uspjela se ova operacija dovesti pobjedonosnom završetku.

U ovoj operaciji odlučujuću ulogu odigrala je artiljerija. Ona je sama izvršila više od polovice posla. Upotreba artiljerije sa bliskog odstojanja dala je odlične rezultate. Međutim, saradnja između pješadije i artiljerije nije bila nikakova. Sjajno dejstvo artiljerije nije iskorištavano, tako da je borba mnogo duže trajala, nego što je bilo potrebno. Isto tako bila je slaba saradnja između bornih kola i pješadije. Ni tu pješadija nije koristila mogućnosti, koje su joj pružale borna kola. Inače borna kola su se vrlo dobro pokazala. Naročito je došlo do izražaja saradnja bornih kola i protukolskih topova, gdje su borna kola vukla topove na najbliže odstojanje, gdje inače topovi bez bornih kola ne bi mogli prići.

Rukovodioci u pojedinim jedinicama dobro su se držali, sem kod III. brigade, gdje su se niži rukovodioci izgubili za vrijeme gonjenja neprijatelja.

Pouke iz ove akcije mogu biti:

Upotreba prateće artiljerije, kao i teže, kod ovakvog vida borbe sa što bližih odstojanja. Pojačana saradnja između artiljerije i pješadije, u cilju što efikasnijeg iskorištavanja dejstva artiljerije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A.⁶ Backović

Komandant, p. pukovnik:
M.⁷ Šumonja
(M.P.)⁸

BR. 69

**ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE ŠESTOG
KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 19 SIJEČNJA 1944
GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA TRAN-
SPORTNI VLAK NA PRUZI BEOGRAD—ZAGREB¹**

**ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE**
Br. 49/44
Dan. 19. I. 1944.
10,45[^]

Z A P O V I J E S T

(sekcija Brod 1:100.000)

U cilju sačekivanja neprijateljskog transporta na glavnoj željezničkoj pruzi Beograd—Zagreb, i uništenja istog

NAREĐUJEMO:

1.) Brodska brigada:

Sa svojim I., II. i III. bataljonom spustiće se u šumu Varčaga, između St. Topo'ja i Andrijevac, konspirativno se privući u blizinu željezničke pruge, minirati istu i sačekati jedan

⁶ Aleksandar

⁷ Miloš

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3—5, k. 908

od prolazećih neprijateljskih transporta sa ratnim materijalom ili živom snagom.² Miniranje pruge izvršiti tačno na sredini između želj. stanice Topolje i Andrijevci, negdje oko slova Lj (Topolje), zbog toga da bi se izbjegla opasnost i da bi bili van dometa neprijateljske pješadijske vatre, koja će se vjerovatno otvarati iz bunkera na željezničkoj stanici Andrijevci i Topolje.

Kombinirati više nagaznih mina, tako da ako bi jedna od njih zatajila, da se može momentalno upotrijebiti druga.

Pored grupe za miniranje pruge, odnosno za dizanje transporta, formirati još dvije diverzantske grupe za sječenje šina i za sprječavanje nailaska neprijateljskog pancera, i to sječenje izvršiti istočno od sela Sapci i zapadno od želj. stanice Andrijevci, negdje oko vaktarnice, koja se nalazi na putu koji vodi iz sela Klajići i presjeca želj. prugu. Ove grupe pristupiće izvršenju svog zadatka odmah nakon što čuju glavnu eksploziju, tj. kada se digne neprijateljski transport.

Štab brigade od raspoloživih svojih snaga postaviće izvjesna bočna osiguranja prema Andrijevcima i prema St. Topolju, isto tako da budu neprimijećena i neopažena.

2.) XVIII. brigada:

Jedan svoj bataljon, koji se nalazi u selu Trnavi, stavlja pod komandu Štaba Brodske brigade, sa zadatkom da postavi osiguranje i spriječi zaobilaznje jedinica Brodske brigade cestom St. Topolje—Novo Topolje i putem Klokočevik—Novo Topolje. Ovaj bataljon zaposjeće raskršće tih puteva, odnosno zaposjeće selo Novo Topolje.

Nakon rušenja transporta, i ako neprijatelj ne bi nadirao pravcima koje ovaj bataljon osigurava, može se jedan dio snaga ovoga bataljona upotrijebiti za što bržu evakuaciju ratnog materijala iz transporta, dok jedan dio ostaviti i dalje na određenim položajima. Ovome bataljonu Štab Brodske brigade dodeliće svoja protivtenkovska oruđa.

Zaposijedanje položaja: Miniranje pruge i zaposijedanje položaja izvršiti sutra 20. I. 1944. tačno u 4,30 časova ujutro.

3.) Povlačenje:

Sve jedinice izvršiće povlačenje nakon izvršenja svog zadatka i brze evakuacije, u prvom redu ratnog materijala, najvrijednijeg, a po mogućstvu i sveg ostalog materijala i uništenja transporta. Nakon što se ovo učini, a najda'je do 9 časova, povući će se i to:

² O rezultatima napada vidi dok. br. 82 i 168.

Brodsko brigada sa I. II. i III. bataljonom i zaplijenjenim ratnim materijalom u Levanjsku Varoš, a IV. bataljon ostaće i dalje u selu Kondriću.

XVIII. brigada sa svim svojim bataljonima nakon ulaska u sastav bataljona, koji je bio pod komandom Brodske brigade, krenuće odmah za Slobodnu Vlast.

Sve jedinice moraju u novim bazama biti sutra, 20. ov. mj., najdalje do 18 časova, kada će podnijeti izvještaj o svom dolasku.

Štab divizije do dolaska jedinica sa zadatka nalaziće se u sadanjem mjestu, a potom će se nalaziti sa Štabom XVIII. brigade u Slobodnoj Vlasti.

Odmah po prijemu ove zapovijesti Štab Brodske brigade izdaće naređenje svom IV. bataljonu u Kondriću, a Štab XVIII. brigade svome bataljonu, koji se nalazi u Majaru da se smjesta pristupi temeljitom uništenju ceste Đakovo—Levanjska Varoš i onesposobiti je za svaki promet motornih vozila. Ovo uništenje izvršiti prekopavanjem (prekope praviti širokih i dubokih dimenzija), zatim postavljanjem barikada, sječenjem drveća pored ceste i drugim. Ovaj rad obavljati sa mobilisanim narodom iz dotičnih sela i svojom sopstvenom radnom snagom, a ima trajati danas i noćas, tako da sutra, 20. ov. mj., do 12 časova ova cesta bude potpuno onesposobljena. Takođe porušiti sve mostove na toj cesti.

Bataljon XVIII. brigade uništiće, odnosno onesposobiti ovu cestu na prostoru od slova r. (Majar) do kote 115, a bataljon Brodske brigade od raskršća ceste Trnava—Kondrić do poljskog puta, koji vodi od V. Polja i silazi na glavnu cestu istočno od kote 146.

Štabovi brigade pregledaće izvršenje zadatka svojih bataljona i podnijeti izvještaj sutra do 14 časova.

Ovaj rad ima se shvatiti najozbiljnije, jer stoji u vezi sa predstojećim operacijama.³

Štab Brodske brigade odrediće mjesto brigadnog previja-lišta, i sve ranjene drugove nakon pružene pomoći i sa potrebnom pratnjom evakuisati preko Diljskog područja dalje za bolnicu.

³ Vjerovatno se misli na zajedničke operacije Dvanaeste i Dvadeset osme divizije, koje su počele 22 siječnja u istočnom dijelu Požeške kotline napadom na Čaglin, a odmah zatim na Kulu i Poreč. Opširnije o tome vidi dok. br. 128, 129, 132, 171, 172, 174, 176, 189 i 192 u ovoj knjizi i tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 12 veljače 1944 god.

Znaci raspoznavanja ostaju opšti.

Ratni materijal, koji ne ostaje u jedinicama, evakuisati za Breznicu⁴, gdje će se izvršiti daljnja raspodjela i daljnja evakuacija.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

(M.P.)⁶

Komandant, p. pukovnik:

Mil.⁵ Stanivuković

BR. 70

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 19 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O DEJSTVIMA I STANJU U JEDINICAMA I NA TERENU¹

**ŠTAB
ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA**

V. broj: 11 — 1944

dana 19. januara 1944. god.

Predmet: Desetodnevni operativni
izvještaj dostavlja

ŠTABU VI. KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Položaj

Dostavljamo vam desetodnevni operativni izvještaj o radu naših jedinica u vremenu prošlih 10 dana.

1.) *Opća situacija na sektoru naših jedinica:*

Na sektoru jedinica Posavskog NOP odreda u posljednjih 10 dana neprijatelj je krstarilo, tj. saobraćao cestom Beograd—Zagreb. Prolazila je motorizacija i pješadija. Tako isto iz Banje Luke. Uporište Nova Gradiška bilo je pojačano, ali u prolazu u nepoznatoj jačini, također tenkovi su krstarili cestom Okučani—Lipik. Isto tako su upadali iz Lipika u selo Subocku, gdje su zapalili nekoliko kuća u Brezovac, Lovsku i Kukunjevac.

⁴ Breznica Đakovačka

⁵ Milan

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 6/1—3, k. 1621.

Banda koja je prolazila cestom Nova Gradiška—Okučani zapalila je selo Šagovinu Pravoslavnu, tj. kada je tamo XVIII. Brigada vodila borbu na tom sektoru.² Ustaška posada iz Jasenovca se smijenila i mjesto njih su došli domobrani i preuzeli logor.³ Iste ustaše su se naselili oko ceste po selima Brestaća, Stara Subocka i Nova Subocka. Iste ustaše su klali po cesti koga su sretali od civila iz Lipovljana, Nove Subocke i Kraljeve Velike. Neprijatelj je uspio naoružati civile u gore navedenim selima sebi za pojačanje.

Neprijatelj, u vezi sa akcijom na Banju Luku⁴, poslao je u pomoć jednu satniju iz Lipika i dvije iz Pakraca koje se do danas nisu još vratile. Također se sada primijetilo da se vrše neke promjene posade u Lipiku i Pakracu⁵ kojima ne možemo znati namjere i imena njihovih komandanata. Na sektoru Posavine ispod Novske i Banove Jaruge u zadnje vrijeme nije banda upadala. Posavina ispod Okučana nešto se u zadnje vrijeme popravila. Ima ih koji su se upisali da će seliti u Srbiju, ali im banda nema sada vagona.

Na sektoru Daruvarskog odreda u posljednjih 10 dana neprijatelj je kretao cestom Daruvar—Pakrac, a isto tako Daruvar—Končanica.⁶ U sama uporišta nije dolazilo nikakvih pojačanja. Neprijateljske namjere nisu nam poznate, nego se vidi među samim domobranima veliko neraspoloženje i zbrka sve zbog toga što su saznali da će ići na Istočno bojište.

Drugi promjena na tom sektoru nije bilo.

Na sektoru jedinica Bilogorskog NOP odreda u posljednjih 10 dana neprijatelj je izlazio iz uporišta Virovitica do sela Rezovca radi pljačke. Isto tako, neprijatelj⁷ je izlazio iz uporišta Grubišno Polje i pljačkao po obližnjim selima, dok su se jedi-

² Ova borba vođena je 7 siječnja 1944 god. Vidi dok. br. 26, 31 i 156.

³ Jasenovački logor bio je u rukama ustaša od 1941 do 1945. Vidi prepis izvještaja Državne zemaljske komisije za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 5/1—66, k. 317.

⁴ Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 8.

⁵ O neprijateljskim snagama u Pakracu i Lipiku u siječnju 1944 god. vidi dok. br. 5—1, 24—1, k. 114 i 15/1—12, k. 107 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁶ Na ovim komunikacijama vršeni su pokreti dijelova Četvrte gorske pukovnije, čije su jedinice bile razmještene na ovoj prostoriji. Vidi bojnu relaciju Četvrte gorske pukovnije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 15/1—12, k. 107.

⁷ Odnosi se na Prvu bojnu Četvrte gorske pukovnije, koja je u ovom periodu vršila ispade na pravcima: Grubišno Polje—Rašenica—Ivanovo Selo—Rastovac—Turčević Polje, Grubišno Polje—Velika Barna—Mali Grđevac i Rašenica—Velika i Mala Peratovica. (Podaci iz arhive Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 15/1—12, k. 107.)

nice ovog odreda nalazile po ostalim mjestima radi mobilizacije. Neprijatelj je tu priliku iskoristio i izlazio u ta sela. Isto tako bilo je bombardovano mjesto Pitomača, Špišić Bukovica itd.⁸

2. Rad naših jedinica i podređenih štabova:

Za prošlih 10 dana sa jedinicama naših odreda održani su sastanci sa vojnim rukovodiocima kako štabova bataljona, tako i sa nižim rukovodiocima. Isto tako rađeno je po vojnom rasporedu i to: nastava gađanja, opis puške i rukovanje sa puškomitraljezom. Izvođena je borbena obuka, ratna služba i zauzimanje bunkera ili zgrade. Borci su to dobro shvatili i mnogo ih interesuje. Sa štabovima odreda održani su sastanci i ukazalo se na njihove nedostatke.

3.) *Disciplina i moral jedinica:*

U Posavskom odredu borbena disciplina je dosta dobra. Uvidjelo se u samoj borbi i pri vršenju akcija da borci vole ići u borbu i u akciju, dok je obična disciplina dosta slaba, a to se uvidjelo da borci ne pozdravljaju jedne druge, a naročito pri vršenju akcije uvidjelo se slaba disciplina u pogledu uzimanja plijena.

Disciplina i moral jedinica u Daruvarskom odredu: Bobena disciplina je dobra, to se uvidjelo u samim borbama koje su bile u posljednjih 10 dana, dok obična disciplina nije baš na visini, što se uvidjelo iz razloga što se drugovi između sebe ne pozdravljaju, a čak ni svoje rukovodioce, a krivnja je što se niti sami rukovodioci međusobno ne pozdravljaju.

U Bilogorskom odredu borbena disciplina je odlična, dok obična disciplina je dosta slaba zbog toga što se drugovi između sebe ne slažu. Isto tako ne pozdravljaju se sami između sebe onako, kako bi to moralo biti.

4.) *Stanje unutar jedinica:*

U Posavskom odredu za prošlih 10 dana izbačeno je iz Odreda 12 drugova, od kojih je jedan poginuo i 11 prekomandovano i otpušteno u pozadinu. Utrošeno je municije 2322 metka, a dobiveno od Artiljerijskog slagališta VI. Korpusa 6700 mauzer, municije. Višak oružja: 11 pušaka i jedan šmajser, dok puškomitraljez koji je otela četa „Matija Gubec“ i Komanda straže Kraljeva Velika ostaje u straži. Dezertirala su 4 borca sa puškama i jedan sa pištoljem. Višak ljudstva koji su mobilisani u posljednjih 10 dana — 19 boraca. Višak municije koja je dobivena u borbama jest 800 komada.

⁸ Vidi dok. br. 42 i 158.

U Daruvarskom odredu za prošlih 10 dana brojno stanje u Odredu smanjilo se za 3 borca koji su na liječničkom pregledu onesposobljeni za operativnu jedinicu i pos'ani za Komandu Daruvarskog područja. Žrtava nije bilo. Višak oružja: 2 puškomitraljeza Brno koje su donijeli domobrani koji su dezertirali iz Bobinčeve bojne.⁹ Manjka jedan mauzer koji je donio drug koji je otišao na artiljerijski kurs. Manjka 9 talijanskih pušaka koje nisu sposobne za uporabu, iste su poslone u mehaničku radionicu na popravak. Manjka municije 480 mauzer metaka koje su utrošene na zasjedi kod Batinjana.

U Bilogorskom odredu, u toku prošlih 10 dana, viška ljudstva 333 novomobilisanih koji su upućeni za XXVIII Diviziju. Isto tako manjak 14 drugova koji su ranjeni prilikom bombardovanja u Špišić Bukovici. Manjak oružja jedan puškomitraljez Brno koji je upućen za četu P.P.K.¹⁰, 42 mauzera, od kojih su 4 data XXVIII. Diviziji, a dva isto za četu P.P.K.

5.) *Služba veze:*

Veza sa odredima održava se pomoću kurira, pošto nemamo dovoljno telefonske žice. Kuririma, koji nose poštu hitne prirode, dodjeljuju se konji, a nastoji se da se nabavi veća količina telefonske žice, te će se veza održavati sa jedinicama preko telefona.

6.) *Izvedene akcije:*

a.) *Posavski NOP odred:*

Tokom prošlih 10 dana izvedene su sljedeće akcije:

Dana 11. I. o.g. bila je zasjeda na pruzi i cesti Rajić—Novska, Novska—Lipovljani. Na iste zasjede nije ništa naišlo. Istoga dana postavljena je zasjeda na pruzi Lipovljani—Banova Jaruga i zasjeda kod Međuričke vaktarne. U istoj zasjedi dobiveno je: jedan šmajser i jedan pištolj.

Dana 14. I. o.g. postavljena je zasjeda na pruzi Banova Jaruga—Lipovljani i sačekana ophodnja u jačini 45 Švaba. Zarobljeno je 2 živa Švaba, dva mauzera i 24 okvira za puškomitraljez i oko 400 mauzerskih metaka. Ostala ophodnja je pobjegla. Istoga dana postavljena je zasjeda na pruzi Banova Jaruga—Poljana i sačekana ustaška ophodnja u jačini od oko 45 ustaša. Ista ophodnja je iš'a u streljačkom stroju, te je naišla na bok jedne zasjede i vođena je borba oko 45 minuta. Na našoj strani nije bilo gubitaka, dok je neprijatelj imao 10 mrtvih i oko 5 ranjenih.

⁹ Ova se bojna nalazila u Gmbišnom Polju. Vidi dok. br. 11/1 i 24/1, k. 481.

¹⁰ Protiv' pete kolone

Dana 10. o.g. četa „Matija Gubec“ i komanda straže Kraljeva Velika sačekali su ophodnju na pruzi Lipovljani—Banova Jaruga i ubili 5 Nijemaca, a 2 živa uhvatili. Dobiveno je 3 mazera, 2 francuske puške i jedan puškomitraljez koji je ostao Komandi straže Kraljeva Velika.

b.) *Daruvarski NOP odred:*

U toku minulih 10 dana jedinice ovog odreda postavile su zasjedu u selu Batinjanima. Ista zasjeda nije uspjela zbog toga što je neprijatelj istu zasjedu opazio i pobjegao nazad u uporište. Naši borci otvorili su na njih vatru i ranili 3 neprijateljska vojnika, od kojih je jedan umro. Na našoj strani gubitaka nije bilo.

c.) *Bilogorski NOP odred:*

U vremenu prošlih 10 dana nije imao pomenuti odred nikakove akcije, pošto su se jedinice zabavile sa mobilizacijom. U toku prošlih 10 dana imali su 15 ranjenih drugova od bombardiranja avijacije.

7.) *Stečeno iskustvo:*

Posavski odred imao je iskustvo iz ovih akcija što smo prisiljeni nastojati da potučemo neprijateljske ophodnje, te smo ih često napadali i kad su god naišli, išli su u streljačkom stroju, a ne onako kako su dobiveni podatci. Na iste ophodnje će se ubuduće praviti zasjede sa dva bataljona, tako da se postavi jedan bataljon u konspiraciji, a jednim dočeka banda i otsječe im se ostepnica.

Daruvarski odred u samoj zasjedi kod Batinjana da se opreznije ponašao, ista bi zasjeda uspjela.

Bilogorski odred, pošto u posljednjih 10 dana nije imao nikakove akcije sa neprijateljem, to naročitih iskustava povodom akcija nema. Što se tiče obuke sa drugovima treba raditi više praktično i na terenu.

8.) *Raspored jedinica:*

I. bataljon po spisku 123, II. bataljon po spisku 157, Novogradiški bataljon 100, četa „Matija Gubec“ 55, bolnička četa 23, pri Štabu 30, Štab odreda 9.

I. i II. bataljon nalaze se najviše u okolici Trokuta. Četa „Matija Gubec“ nalazi se u Posavini, Novogradiški bataljon prebacuje se u Posavinu i vraća se nazad redovno i nalazi se najviše oko Okučana.

Daruvarski odred: I. bataljon po spisku 157, II. bataljon 208, bolnička četa 27, Pakračka četa 23, vod za vezu 14, pri Štabu odreda 10, Štab odreda 8.

Jedinice istogi odreda nalaze se u ravnici Daruvarskog kotara.

Bi'ogorski odred: I. bataljon po spisku 74, II. bataljon 191, III. bataljon 154, Grubišno-poljska četa 37, bolnička četa 21, pri Štabu 6, radni vod 32, Štab odreda 6.

Raspored jedinica: II. bataljon nalazi se na sektoru oko Grubišnog Polja, a III. bataljon u okolici Virovitice, Rezovcu i Gradini. Grubišno-poljska četa nalazi se u sastavu II. bataljona.

Odjeća i obuća u Posavskom odredu: ima 25 bosih, 50 slabo obučanih i 10 bolesnih. Ishrana se vrši po kućama i hrana je dosta dobra.

U Daruvarskom odredu bosih drugova imade 40, slabo obučanih još više. Ishrana i zdravlje dosta dobro.

U Bilogorskom odredu odjeća i obuća uglavnom je dobra. Bosih nema. Ishrana i zdravlje dobro je.

9.) *Daljne namjere:*

Posavski odred ima u vidu za idućih 10 dana dočekati voz na g'avnoj pruzi Beograd—Zagreb i na pruzi Pakrac—Poljana dići pancir. Također i još sačekati koju ophodnju na istoj pruzi.

Daruvarski odred ima u vidu za idućih 10 dana da mobilize što veći broj boraca, a isto tako da se postavi po koja zasjeda i da se izvrši po koja ekonomska akcija.

Bilogorski odred u toku idućih 10 dana ima u vidu, ukoliko bi neprijatelj izlazio iz uporišta, postavljati mu zasjede i sačekati neprijatelja, kao i vršiti mobilizaciju.

Zaključak:

Obilazeći odrede uvidjelo se da bi bilo potrebno dodijeliti Posavskom odredu jedan manji top, t.j. manjeg kalibra, ili teški bacač iz tih razloga pošto na njihovom sektoru ima mogućnosti likvidirati manja uporišta i bunkere po pruzi i mostove, gdje se nalazi po 20—30 bandita, a nemoguće je pristupiti likvidaciji bez teškog oružja.

Stoga vas umoljavamo, ako je ikako moguće, te ako se takovo oružje nalazi u rezervi, da bi se dodijelilo ovoj grupi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Zam. komandanta, kapetan:
Milaković Jovan

BR. 71

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE JUZNODALMATINSKIH NOP
ODREDA OD 19 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU OSMOG KOR-
PUSA NOV JUGOSLAVIJE O FORMIRANJU ŠTABA GRU-
PE, REORGANIZACIJI ODREDA I NJIHOVIM ZADACIMA¹

ŠTAB GRUPE
JUZNODALM. PARTIZAN. ODREDA

Br. 3/44
dne 19 siječnja 1944. g.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOVJ — POLOŽAJ

Dostavljamo vojnički izvještaj za razdoblje od 1. do 18. o. mj.

1. Dana 3. o. mj. formiran je i sastao se Štab Grupe južno-
dalm. partizan, odreda, kojega sačinjavaju komandant Viskiće
Vlado, politkomesar Despot Žarko i zamj. politkomesara Serie
Zivko. Za pomoć komandantu uzeli smo druga Glavina An-
driju (svršenog đaka škole gađanja) kao oficira na raspolo-
ženju.

2. Dana 4. o. mj. reformirali smo štabove Makarskog, Imot-
skog i Neretvanskog odreda. Štabove Makarskog i Neretvan-
skog odreda sačinjavaju komandant², zamj. komandanta³ i po-
litkomesar, dok Imotski samo komandant i politkomesar⁴.

3. Dana 6. o. mj. trebalo se održati savjetovanje štabova
odreda sa ovim štabom. Međutim, to savjetovanje je odgođeno
iz razloga što je Imotski odred uslijed vojničke situacije bio
prisiljen da se zadržava na sektoru Studenci—Lovreč, a ko-
mandant Makarskog odreda je bio bolestan. Savjetovanje je
sazvano za dan 12. o. mj. a ovaj štab se kroz to razdoblje za-
držao kod Neretvanskog odreda.

4. Dana 12. o. mj. održano je savjetovanje štabova ove
Grupe na kojemu se konstatovalo:

a) da je jedino praktično — kao vojnička jedinica — posto-
jao Neretvanski odred, koji je živio vojničkim životom i vršio
neke akcije;

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istorijskog instituta pod reg. br. 14—1/1, k. 517 A.

² Komandant Neretvanskog NOP odreda bio je Stanko Marević (po-
ginuo, svibnja 1944 god.), a Makarskog Ivan Prodan.

³ Zamjenik komandanta Makarskog NOP odreda bio je Andrija
Bogunović, a Neretvanskog Nikola Batinić.

⁴ Komandant Imotskog NOP odreda bio je Marijan Lubina, a poli-
tički komesar Manko Mustapić.

b) da je Makarski odred, krivnjom rukovodstva, došao u vrlo loše stanje u svakom pogledu, iako je taj odred imao dobre uslove: stare borce i rukovodioce, podesan teren za vršenje akcija na neprijateljski saobraćaj. Do ovoga je došlo iz razloga što se rukovodioci nisu znali snaći u promijenjenim i težim uslovima za održavanje i borbu u Biokovu, što se ispoljilo u tome da je ta jedinica ležat na jednom mjestu, u snijegu, ne živeći vojničkim životom, ne vršeći pokreta ni akcija, dok su trpjeli glad i zimu. Sve ovo dovelo je do opadanja morala i borbenosti, mnogih nezdravih pojava (familijarnosti, nediscipline i si.), pa čak i opadanja u brojnom stanju.

c) da je Imotski odred, sastavljen od dijela Makarskog odreda, pod rukovodstvom mladih i neiskusnih rukovodilaca proživljavao krizu sličnu onoj u Makarskom odredu.

Nakon ovoga konstatovanja i ukazivanja iz kojih razloga je do ovakvog stanja došlo, zaključeno je:

a) da se Neretvanski odred preformira iz 2 u 4 čete, od kojih jedna sastavljena uglavnom od Ljubušaka sa imenom „Ljubuški“ i zadacima operisanja na ljubuškom terenu.

b) da Makarski odred okupi sve svoje borce, učvrsti jedinicu vojnički i politički, omasovljuje se sa terena Makarskog i Imotskog kotara, danomice vršeći akcije, pokrete.

c) da Imotski odred također učvrsti jedinicu i omasovljuje se i pređe na vršenje akcija.

d) da sve jedinice — uslijed drskosti i jačine neprijatelja — promijene način života, rada i borbe, primjenjujući taktiku pokretljivosti, vojnički život i brzinu u radu.

e) da sve jedinice čim prije pređu na izvršenje akcija za koje smo, obzirom na stanje i kvalitet naših jedinica, dorasli.

5. Poslije savjetovanja — osim reorganizovanja i učvršćenja radom — Neretvanski odred nije učinio ništa, iz razloga što je bio angažovan za osiguranje obale gdje se trebala iskrcati hrana. Ostali odredi također.

6. Snage neprijateljske vojske na našem sektoru su dosta jake i smještene u svim mjestima uz obalu i na cesti Zadvarje — Metković. Neprijatelj se stalno premješta i prebacuje, što je uslovljeno savezničkim bombardovanjem i neprijateljskom ofanzivom na slobodnu teritoriju i otoke. Glavnina neprijateljskih snaga je u luci Ploče, Podaci, Podgori, Makarskoj, Zadvarju, Imotskom, Vrgorcu, Ljubuškom i okolnim selima, te oko Metkovića⁵. Neprijatelj pored uobičajene taktike izviđanja i ispada protiv nas, koji obično usljeđuju iz više pravaca, upo-

⁵ Na ovom području bili su razmješteni dijelovi njemačke 118 lovačke divizije. Vidi dok. br. 1/3, k. 73 A u arhivi Vojnog isioriskog instituta.

trebljava i naročitu taktiku u odnosu prema narodu nastojeći ga dobiti za sebe da bi stvorio vodiče i špijune.

7. Dana 18. o. mj. dobili smo radio-stanicu kojom, pored toga Štaba, održavamo vezu i sa Štabom mornarice i Obi. k. KPH za Dalmaciju. Dana 8. o. mj. uputili smo kurire preko Neretve da hvataju vezu sa III. bat. I. dalm. NOU brigade. Tom prilikom poslali smo dopis, u kojem smo tražili nešto rukovodilaca za naše odrede, predložili koordiniranje akcija sa Neretvanskim odredom.

8. U saglasnosti sa članom Obi. komiteta drugom Crnim⁶, zaključili smo da po povratku ovih kurira jedan član ovog Štaba dođe u okolicu Dubrovnika i na Pelješac, gdje bi organizovao i reorganizovao — pokrenuo već postojeće jedinice.

9. Vojnički kadrovi u našim odredima zasad ne odgovaraju u potpunosti svojim dužnostima, ali ima uslova da se razviju. Pored ostalih nedostataka kod ovih drugova je uživiljena familijarnost i nepravilan odnos prema starješinama.

10. Ovaj štab još ne može da odgovori jednom operativnom štabu, uslijed raštrkanosti i malobrojnosti naših jedinica, koje nisu dorasle za akcije većega stila.

Uz borbeni pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Ž.⁷ Despot

Komandant

Viskić⁸

Opći izvještaji

⁶ Narodni heroj Ivan Mordin-Crni, ubijen iz zasjede od Nijemaca u selu Kobaš kod Stona 10 veljače 1944 god., kao član Oblasnog komiteta KPH za Dalmaciju.

⁷ Žarko

⁸ Vlado

BR. 72

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE JUŽNODALMATINSKIH NOP
ODREDA OD 19 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU OSMOG KOR-
PUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA POTČINJENIH
JEDINICA OD 1 PROSINCA 1943 DO 18 SIJEČNJA 1944
GODINE¹

ŠTAB GRUPE
JUŽNODALM. PARTIZAN. ODREDA²
dne 19. siječnja 1944. g.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOVJ — POLOŽAJ

Dostavljamo operativni izvještaj za razdoblje od 1.XII.1943. do 18.1. o. g.:

1/XII. patrola N. P.³ odreda napala na brdu iznad Podace nje-
mačku patrolu od 9 vojnika. Ubijena 2 i ranjena 3 Nijemca.
2/XII. jedan vod Neretvanskog odreda napao iz zasjede između
Rogotina i Ploče neprijateljsku trokolicu. Trokolica uništena,
ubijen jedan pukovnik i šofer.

7/XII. jedna desetina boraca Neretvan. part. odreda napala kod
Opuzena posadu neprijateljskog topa. Uništen dalekometni top,
spaljen kamion sa vagonom artiljerijske municije. Ubijena 4 a
ranjena 2 Nijemca, ostali rastjerani. Poginuo je naš drug Ujdur
Niko iz Gradca (Makarska).

10/XII. neprijatelj napao iz zasjede desetinu koja je uništila
top. Naši borci dali otpor. Ubijen 1 a ranjen 1 Nijemac. Poslije
ove zasjede ovoj desetini bio je onemogućen povratak preko
Neretve, pa je nastavila put probijanjem preko Pelješca na
Mljet i Biokovo.

19/XII. Neretvanski odred, koji je do tada imao jednu četvu (60
boraca) dobija iz XI. dalm. brigade još jednu četvu i napada Dr-
venik kod Makarske⁴. Neprijatelj je primijetio šuljanje i izne-
nađenje nije postignuto. Borba se odvila, trajala 45 minuta i
naši borci su se povukli bez uspjeha. Na našoj strani 1 teže
ranjen drug. Gubitci neprijatelja nisu nam poznati.

Makarski odred izvršio prepad na neprijateljski garnizon
Igrane⁵.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istorijskog instituta pod reg. br. 2/12, k. 160 A.

² Štab Grupe južnodalmatinskih odreda formiran je 3 siječnja 1944
god. Vidi dok. br. 71.

³ Neretvanskog partizanskog

⁴ i ⁵ Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 169.

28/XII. jedna četa Neret. odreda izvršila je iz zasjede napad na 3 njemačka kamiona kod Ravče (Vrgorac). Tom prilikom ubijeno 25 njem. vojnika i jedan kapetan, a 3 kamiona zapaljena. Zaplijenjene 3 puške i 1 sanduk sanitetskog materijala.

31/XII. Makarski odred napao je neprijateljski garnizon Veliko Brdo (Makarska). Nakon kraće borbe naši borci su se povukli. Ubijen njemački stražar. Poginuo jedan, a ranjen jedan naš drug.

Jedan vod Neretvanskog odreda na cesti Kozica—Podgora napao iz zasjede ustaški automobil. Tom prilikom ubijen jedan ustaša i ranjena 3, među kojima teže komandant II. prometnog zdruga (Sarajevo), puk. Krešimir Kuraja. Automobil je zapaljen benzinskom flašom, jer je naišao kamion Nijemaca koji su osjetili bitku, izišli iz auta i pošli u streljačkom stroju prema mjestu napada.

2/1.1944. Makarski odred napao je iz zasjede na Turiji neprijateljski kamion. Ubijeno 13 njem. vojnika i jedan oficir. Kamion zapaljen.

4/1. Imotski Odred napao je iz zasjede između Klenovca i Krivodola (Imotski) neprijateljsku limuzinu. Ubijen jedan neprijateljski vojnik, zaplijenjeno 410.000 kuna, zapaljen automobil.

6/1. Neretvanski odred izvršio je napad na neprijateljski garnizon Komin⁶ (Neretva). Napad je izvršen noću. Nakon kraćeg vremena našim borcima je uspjelo da zauzmu Komin. Zarobljeno je 12 ustaša, ubijena 2 ustaše, ostali su se razbjegli. Zapaljen jedan brod od 20 tona i želj. stanica.

11/1. jedna desetina Neretvanskog odreda napala je neprijateljsku patrolu u Baćini. Tom prilikom ubijena su tri njem. vojnika i 1 potporučnik. Zaplijenjene 3 puške i 1 pištolj.

U ovom razdoblju neprijatelj je nekoliko puta izlazio organizovano iz raznih pravaca u cilju uništavanja naših snaga. Također u ovom razdoblju naše jedinice su postavile mnogo zasjeda na koje neprijatelj nije naišao.

Borbeni pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Z.⁷ Despot

Komandant:
Viskić⁸

Izvještaj samo hronološki nabraja akcije, bez ikakvog objašnjavanja. Skroz nepotpun⁹.

(M.P.)¹⁰

⁹ Vidi dok. br. 155.

⁷ Žarko

⁸ Vlado

⁹ Primjedba vjerovatno data u Štabu Osmog korpusa.

¹⁰ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 73

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 19 SIJEČ-
NJA 1944 GOD. ŠTABU SEDME UDARNE DIVIZIJE O DEJ-
STVIMA NA LINIJI PETRINJA—SUNJA—KOSTAJNICA¹

**ŠTAB II. BRIGADE
VII UDARNE DIVIZIJE NOVJ**
19-1-1944-god.

Operativni izveštaj
za operacije 17-1 ove
godine.—

ŠTABU VII UDARNE DIVIZIJE NOVJ

(Sekcija Kostajnica 1 : 100.000)

1 — U duhu opšteg zadatka, koji je dobila naša brigada od strane Štaba divizije, raspored naših snaga bio je kako se vidi iz priložene zapovesti³.

Na dan 17-1 tek. god. u 7.45 čas. naišla je jedna neprijateljska kolona od Kostajnice⁴ prema našim položajima sela Umetić—Knezovljani za Bijelnik, dalje glavnom komunikacijom za Sisak—Petrinju, u jačini oko 2.000 Čerkeza i Nijemaca sa par tenkova, 2—3 kamiona i sa 4—5 motorcikla, a za kolonom je prošlo 3—400 zaprežnih kola sa voj. spremom.

Druga kolona nepoznate jačine ispala je od sela Kinjačka prema Starom Selu — položajima našeg IV. bataljona — a to je bilo nešto oko 8 časova u jutro. Ova kolona nije prelazila dalje u napad, ali je svakako zakopčala naše snage (IV. bataljon) za svoje položaje. I ova kolona bila je također nacije kao i prva.

Treća kolona, sa manjim snagama kao prethodnicom, izbila je od Siska prema selu Blinji i Stražbenici oko 8.30 časova. Jačina kolone nije se mogla ustanoviti kao glavnine, a sama pret-

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/6, k. 816.

² Druga NOU brigada dobila je zadatak da djeluje na liniji Petrinja—Sunja—Kostajnica. Vidi dok. br. 49.

³ Redakcija ne raspolaže ovom zaprvješću.

⁴ Odnosi se na Prvi konjički kozački puk koji je sa prostorije Kostajnica—Sunja prebačen na prostoriju Sisak—Lekenik, u cilju osiguranja željezničke komunikacije. (Podatak iz arhive Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 40/1, k. 21.)

hodnica bila je oko 100 vojnika. Ova kolona bila je sastavljena također većim delom od pešadije i sa motorizovanim jedinicama.

Četvrta kolona naišla je od Petrinje oko 9 časova u jaci ni kao i kolona od Siska³. Kada su se sastale obe kolone, ova od Siska i ova od Petrinje, u selu Blinji, Bijelniku i Moštanici, bilo je 5 tenkova, 10—12 kamiona, nepoznat broj motorciklista i biciklista, i oko 1500 vojnika.

2 — Uglavnom u borbi su učestvovali naši I, II i III bataljon dok je IV bataljon bio zadržan na svojim položajima Dukići—Staro Selo (Klaići)—Vel. Gradusa, očekivajući neprijateljsku kolonu koja se je pojavila od s. Kinjačka. Susednih sadejstvjućih jedinica pored naše brigade nije bilo.

3 — Uglavnom Kozačka divizija sa nemačkim komandnim kadrom, sa oznakama na rukavima ćirilicom V. D. Jačina i sastav izneti u tač. 1.

4 — Namere neprijate^a bile su uglavnom prolaz sa svojim kolonama prekim putem Kostajnica—Petrinja—Sisak, a uzgred ekonomsko uništavanje naših sela putem pljačke, i uništavanje stanbenih zgrada i ubijanje stanovnika. Naše namere bile su da sprečavamo neprijateljsko kretanje preko naše teritorije, zašto smo i vodili borbu, težeći da ga odbijemo ili da mu nanese što veće gubitke, a po mogućnosti i što zaplenimo od materijala.

5 — Zapovest je izdana pismena, a tokom borbe dopunjavana je kratkim naređenjima neposredno na položaju. Prepis pismene zapovesti o rasporedu snaga dostavlja se u prilogu.

6 — Borba je počela i to: sa prvom kolonom u 7.45, koja je iš'a Kostajnica—Umetić, naš II bataljon; sa drugom kolonom Kinjačka—Staro Selo nije došlo do sukoba između nje i našeg IV bataljona; sa trećom kolonom Sisak—Blinja u 8.30 časova od naše jedne čete koja je bila u Starom Se¹u i dejstvovala u levi bok napadajuće kolone, pošto se je spustila bila na bliže otstojanje, a četvrta kolona (Petrinja—Blinja) sukobila se u 11 časova sa našim I bataljonom koji je bio u povratku sa zadatkom od Moštanice a sa bazom u Stražbenici, a koji je i ranije čuo da se vodi borba oko Mečenčana, neznajući da neprijatelj nastupa iz pravca Petrinja—Blinja. Štab bataljona bio je doneo odluku da se prebaci preko Moštanice za Deanovići. U tome pokretu sukobio se je sa kolonom Petrinja—Blinja, prihvatio borbu koja ga je odbacila sa komunikacije u šumu Klupica—k. 126, i toga dana taj bata'jon ostao je u šumi Stari Gaj do 16

⁵ Ustaški odred iz Petrinje podržan jednom baterijom. Vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—73, k. 58.

časova, dok naš III bataljon nije od Jošavice napao Moštanicu, u koje je vreme i I bataljon opet prihvatio borbu.

7 — Naš II bataljon prihvatio je borbu u s. Umetiću — raskršće Umetić—Mečenčani, gdje je potukao neprijateljske izviđače. Kada je neprijatelju stiglo pojačanje, povlačio se je pod borbom preko k. 230 prema Brijebrovnjoj i Komogovini. Svoje položaje držao je na Glavici. III bataljon koji se nalazio u Gradusi sa dve čete napadao je Bijelnic, Blinju i Moštanicu. Jednom četom napadao je neprijatelja, njegovo desno krilo, koji je nastupao za II bataljonom u rečenom pravcu. Pos'e se ta četa prebacila preko komunikacije Bijelnic—Knezovljani prema Jošavici na k. 341, pošto je najzad bila odbačena od Jošavačkog groblja, od crkve, gdje je uzdržala položaje. Jedna četa III bataljona napadala je na Bijelnic i Blinju sa istočne strane, na kojim se položajima zadržala u samu noć. Jedna četa III bataljona napadala je Blinju i Moštanicu.

IV bataljon toga dana nije dolazio do sukoba sa ko'onom koja je bila pošla od Kinjačke za Staro Selo, nego jedna četa koja je bila u zaselku Klaići. Ta je četa ujutro rano napucala na neprijatelja u Letovancima.

Borba toga dana završila se je oko 21 čas. Neprijatelj je zanoćio u Moštanici, Blinji i Bijelniku. Tokom noći između 17 i 18-1. I bataljon prebacio se je preko komunikacije Moštanic — Petrinja u s. Dejanovići. II bataljon pomerio se u s. Jošavicu na položaje III bataljona Jošavičko groblje kod crkve (k. 269). IV bataljon sa četom III bataljona spustio se je u s. Borojevići 18-1-tek. g. I i III bataljon vršili su opkoljavanje da napadnu Moštanicu. Neprijatelj se povukao u jakim kolonama pod zaštitom tenkova u pravcu Petrinje, sa jačim snagama, a sa nešto manjim snagama u pravcu Siska. Neprijatelj je napustio pomenuta sela u 12 časova, jer nismo bili u stanju da ga napadnemo, pošto su bile odveć 'jake snage ali smo ga napali iz teških mitraljeza i bacača našto neprijatelj nije reagirao.

8 — Željeni ciljevi nisu postignuti. Jedinice su se dobro držale, ali nismo uspeli sprečiti neprijatelja da ne prođe pomenutom komunikacijom. U borbi je zarobljeno celokupna dva odela i dva pištolja. U materijalu oštećen bicikl trokolica. Po izveštaju civila iz Moštanice, Blinje i Bijelnika neprijatelj je odvezao mrtvih iz Moštanice 17-1 uveče u 2 kamiona, a ne znaju koliko. U Umetiću ubijena su 2 njemačka oficira. Broj ranjenih nije nam poznat.

9 — Naši gubici u ljudstvu: 12 ranjenih, od kojih 11 lakše i jedan teže. U materijalu nije izgubljeno ništa.

Ranjen je komandant II bataljona drug Adam Petrović, koji je upućen u bolnicu, i zamenik komandanta III bataljona

drug Podunavac Pero, koji je ostao u jedinici, kao i jedan komesar čete drug Đermanović Mile, koji je također upućen u bolnicu.

10 — Municije utrošeno: velikih bombi za teški bacač 27 kom., malih bombi za teški bacač 8 komada, mauzer metaka 9 mm 490 komada, puščane municije 6.5 325 komada, i za bredu 7.9 4.700 metaka i 2 bombe za mali bacač.

Granata za protivkolske topove 6 komada.

11 — U ovoj borbi nije se niko naročito istakao. Sva tri bataljona odlično su se i samoinicijativno borili.

12 — Slabo se nije niko držao.

13 — Akcija je bila pripremljena po planu putem pismene i usmenih zapovesti. U komandovanju sa višim i nižim jedinicama rukovodioci su se dobro pokazali, sem što je neprijatelj pri povlačenju dosta slabo bio napadnut, a trebalo ga je jače napasti i zadati mu više gubitaka nego što je. Oružje se u borbi, naročito teže oružje, dosta dobro iskorišćavalo. Taktički zadaci i postupci nisu bili dobri, zato što smo vodili borbu sa odviše rastresenim snagama, te nismo mogli davati jake udarce neprijatelju kako je to trebalo. Pouke iz ove operacije: da je nepravilno sa brigadom zalaziti u jedan sektor gde iza leđa postoji neoštećena cesta—komunikacija da mogu motorizovane jedinice nesmetano prolaziti i druge imati bataljone suviše udaljene da se ne mogu prikupiti za odlučni napad i na jače kolone. U tome smislu trebale bi biti samo daleko i na većem udaljenju isturene patrole koje bi otkrile neprijatelja i dale mogućnost da se može neprijatelju postaviti zaseda.

S. F. — S N.

Politkomesar,

Zam. komandanta, kapetan

BR. 74

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 19 SIJEČ-
NJA 1944 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE O BORBAMA NA
PODRUČJU OGULINA OD 9 DO 19 SIJEČNJA¹**

STAB
II. UDARNE BRIGADE VIII. DIVIZIJE
19.1.1944. godine

Dostavlja operativni izvještaj:

ŠTABU VIII. DIVIZIJE

Naša brigada 9.1.1944. g. nalazila se na sektoru (sekcija Karlovac 1 : 100.000) i to: I. bataljon na liniji Donje Dubrave—Rebići—Mašnik, II. bataljon u selu Erdelj, III. bataljon u Zatezalima, zaselak Rebići (kota 244), IV. bataljon u Špeharima. Brigada ima zadatak da zatvara pravac Generalski Stol—Dubrave.

Istoga dana neprijatelj nije vršio ispad iz Generalskog Stola prema našim po'ožajima.

Dana 10.1.44. g. iz Generalskog Stola pošao je neprijatelj² sa dva blindirana vlaka praćen pješadijom sa istočne i zapadne strane pruge u jačini od 200 ustaša. Oko 11 časova neprijatelj je stigao sa vlakovima do mjesta gdje je prekinuta pruga (ispod Zatezala), i otvorio vatru na naše predstražarske položaje u Zatezalima i na kotu 213 iz bacača i mitraljeza. Kotu 213 držao je vod, dok je vod iste čete držao predstražarske položaje u Zatezalima. Ostale snage III. bataljona (koji je držao taj položaj) nalazile su se sa Mjeve strane Globornice na obali. Vod koji se nalazio na predstražarskom položaju na koti 213, pod pritiskom neprijateljske bacačke i mitraljeske vatre i istovremenog nastupanja neprijateljske pješadije, bio je prisiljen da se povuče sa lijeve strane Globornice, dok je vod koji se nalazio u samom selu ostao na položaju. Ostali dijelovi bataljona otvorili su vatru na neprijatelja po izbijanju na kotu 213. Neprijatelj se sa svojim desnim krilom naslanjao na desnu obalu Globornice, tako da ga je naša vatra tukla bočno. Istovremeno kada je neprijatelj iz vlaka počeo tući bacačem i mitraljezom, iz samog vlaka izašle su neprijateljske snage u jačini od oko 60 vojnika

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 3/12, k. 831.

² Dijelovi 847 grenadirskog puka i Protutenkovskog bataljona 392 legionarske divizije. Vidi dok. br. 39/14, k. 18 u arhivi Vojnog istorijskog instituta.

i vršile pritisak na naš vod koji se nalazio u selu Zatezalima. Isti vod pustio je neprijatelja na najbliže otstojanje i kada se neprijatelj približio, otvorio je na njega (vod) vatru, tako da je neprijatelj bio prisiljen da se u bijegu povuče nazad u vlak. Nakon protjerivanja neprijatelja u vlak ovaj isti vod otvorio je vatru na neprijatelja koji se nalazio na koti 213, a koji je već tučen i vatrom ostalog dijela bataljona sa lijeve strane Globornice, tako da je i ovaj neprijatelj bio prisiljen da se povuče natrag u Generalski Stol, štićen vatrom iz vlaka, što je bio razlog da se nije moglo pristupiti gonjenju neprijatelja. Neprijatelj se povukao oko 14 časova.

Gubitci neprijatelja: 6 mrtvih i više ranjenih.

Sopstveni gubitci bili su 6 ranjenih.

Ratnog plijena nije bilo.

Utrošeno je 1658 metaka.

Kritički osvrt: Žrtve koje su nam nanesene bile su [zbog] slabog rasporeda snaga, to jest previše grupisanja, tako da je neprijateljski bacač imao dobru metu i nama nanio gubitke nepotrebne.

U ovoj borbi odlično se držao I. vod I. čete III. bataljona koji je držao položaj u selu Zatezale, također su se istakli zamjenik komandira drug Milutin Manojlović i vodnik Mile Popović.

Prema ostalim bataljonima naše brigade neprijatelj nije u toku toga dana nadirao.

Istoga dana oko 17 časova II. i IV. bataljon pristupio je rušenju pruge između Donjih Dubrava i Generalskog Stola. Porušeno je 2 km. pruge. Poslije rušenja pruge bataljoni su izvršili sljedeći razmještaj: I. bataljon ostao je na svom sadašnjem položaju; II. bataljon smjestio se u Višnjić Brdu kao rezerva Brigade; III. bataljon zaselak Rebići (kota 244); IV. bataljon u Gornjim Dubravama.

Dana 11. i 12. I. neprijatelj nije vršio ispad prema našim položajima, sem što je ispao prema Katiću, gdje je položaj držan od dva bataljona Plaščanskog odreda. Neprijatelj je ispao oko 13 časova u jačini od oko 100 vojnika. Nakon kraće borbe bataljoni su uspjeli neprijatelja protjerati u njegove baze u Generalskom Stolu.

Dana 12.1.44. godine IV. bataljon smijenio je III. bataljon na položaju u zaselku Rebići, a III. bataljon smjestio se u Gornjim Dubravama. II. bataljon smijenio je I. bataljon istoga dana na njegovim položajima, a I. bataljon smjestio se u bazu II. bataljona u Višnjić Brdu.

13.1.44. g. raspored naših jedinica bio je: II. bataljon na sjevernim padinama Mašnika, a ulijevo naslanjao se na Donje

Dubrave. Položaj je bio dosta dobar i pregledan. IV. bataljon nalazio se na Rebića Glavici (kota 244), pa se protezao južno ka koti 221 na prugu. Jedan vod nalazio se na koti 319 na lijevom krilu bataljona. Teren je nepregledan. Ovi položaji mogu se vidjeti na sekciji Karlovac—Ogulin. Ostala dva bataljona nalazila se u rezervi u selu Gornje Dubrave i Višnjić Brdu.

13.1.44 g. učestvovala je u borbi naša brigada sa dva bataljona Plaščanskog odreda koji se nalaze na našem desnom krilu, sjeverno od Mašnika uz Mrežnicu. Neprijatelj je toga dana ujutro oko 7 časova otvorio jaku artiljerijsku vatru na lijevo kri'o našeg položaja, a zatim izvršio pokret preko Zatezala od Generalskog Stola sa jednom kolonom preko mostića na Globornici ispod Rebića Glavice³. Ova kolona je bila jačine jedne bojne. Druga kolona išla je lijevo obalom Globornice u jačini jedne bojne i nadirala je pod zaštitom artiljerije kroz se¹a Duga Gora—Spehari na kotu 319—310, ali ne sa cijelim snagama nego sa dvije satnije, dok ostatak snage te kolone ostaju na putu na lijevoj obali Globornice. IV. bataljon dao je odpor sa svojih položaja, a mi smo odmah oko 8 časova uputili dvije čete III. bataljona iz rezerve da ojačaju lijevo krilo IV. bataljona na koti 319 i jedna četa III. bataljona uspjela je da izađe na kotu 319 prije neprijatelja i sačeka jednu neprijateljsku satniju i uz gubitke je odbaci unazad. Neprijatelj je malo usporio napredovanje poslije ovoga na lijevom krilu, a'i je zato izvršio pritisak na Rebića Glavicu i oko 11 časova odbacio je IV. bataljon sa Rebića Glavice i sela Rebići u šumu Debeli Dubrava. Jedinice koje su bile na koti 319 bile su obaviještene preko jednog kurira da se povuku, iako te jedinice nisu bile ugrožene. Naše jedinice povukle su se oko 11 časova. Neprijatelj je poslije zauzimanja Rebića artiljerijom tukao naše jedinice koje su odstupale prema Gornjim Dubravama. U prvi mah nismo ocijenili jačinu neprijatelja i smatrali smo da neprijatelj nije

³ Poslije sastanka održanog 9 siječnja 1944 god. u Karlovcu između komandanta 392 divizije (general Mickl) i komandanta Zapovjedništva Prvog sektora (general Tomašević), na kojem su utvrđena zajednička dejstva i međusobno potpomaganje, dat je zadatak 847 grenadirskom puku i dijelovima Pionirskog bataljona da osiguraju prostoriju između Duge Rese i Generalskog Stola i pripreme svoje snage za prodor u pravcu Ogulina. Za izvršenje ovog zadatka formirana je borbena grupa sastava: 847 grenadirski puk, Izviđački odred 392 legionarske divizije, Pionirski bataljon i dijelovi 392 artiljerijskog puka. 13 siječnja počeo je prodor neprijateljskih snaga (bez Drugog i Trećeg bataljona 847 puka) pravcima: Generalski Stol—Donje Dubrave—Tounj—Oštarije i Generalski Stol—Gornje Dubrave—Ogulin. 14 siječnja neprijatelj je na oba pomenuta pravca uveo po jedan bataljon (Drugi i Treći) 847 puka i dijelove Tridesete ustaške bojne, ^roduživši zatim prodor u pravcu Ogulina. Opširnije o tome vidi dok. br. 27, 159, 160, 161, 162 i 163 u ovoj knjizi i dok. 1/1—15, k. 58 i 39/14, k. 18 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

jak, zato smo oko 15 časova sa IV. i III. bataljonom od Gornjih Dubrava prešli u nastupanje u pravcu neprijatelja, i to: III. bataljon pravcem ka koti 319, a IV. bataljon pravcem Rebića Glavice (kota 244). Nastupanje je bilo u streljačkom stroju, jer je bio izgubljen kontakt sa neprijateljem i nismo znali gdje ćemo se sa istim sudariti. Oko 16 časova III. bataljon je izbio bez borbe na kotu 319, dok je IV. bataljon naišao na odpor neprijatelja sa Rebića Glavice i Rebića sela. Oko 17 časova izda'i smo naređenje ovim bataljonima da napadnu i odbace neprijatelja iz Rebića. III. bataljon napadao je sa pravca kote 319, a IV. bataljon sa istog pravca sa koga je i nastupao. Napad je izvršen u prvi sumrak, ali odmah poslije napada ocijenili smo po vatri i hladnokrvnosti neprijatelja da je neprijatelj u samom selu jak i, što smo i kasnije provjerili, da su se bile smjestile u isto selo dvije bojne za prenočište. Naredili smo povlačenje bataljona u 20 časova u selo Gornje Dubrave, a dvije čete IV. bataljona osta'e su da blokiraju neprijatelja.

Po odbacivanju IV. bataljona sa Rebića Glavice oko 11 časova, neprijatelj je počeo nadirati i na desne položaje naše brigade gdje je držao II. bataljon sa jednim snagama iz Generalskog Stola u pravcu Donjih Dubrava i Mašnika, a sa jednim snagama od pravca Rebića preko Globornice ka Donjim Dubravama. Neprijatelj se je ovdje kretao u jačini od 400 do 500 vojnika, praćen jakom artiljerijom i bacačkom vatrom, jednim većim i jednim manjim tenkom. II. bataljon koji je držao položaj pružio je otpor neprijatelju odmah po izlasku iz Generalskog Stola ispred svojih položaja za odbranu, pošto je oko 8 časova prešao u napad da bi olakšao situaciju na lijevom krilu kod IV. bataljona, ali je neprijatelj, čim je ovladao položajima na lijevom našem krilu, napao II. bataljon i poslao jednu kolonu od 200 ustaša u bok sa Rebića Glavice. Bataljon je održao položaj u svojim rukama do 16 časova kada se je povukao u Gornje Zatezale, a u isto vreme po njihovom izvještaju nije ih potpomogao Plaščanski odred koji se nalazio na desnom krilu. U toku noći od 13. na 14. ov. mj. neprijatelj se zadržao na liniji Rebići—Donje Dubrave—Mašnik. Naše jedinice zanoćile su: II. bataljon Gornje Zatezale—Vucelići (kota 224), I. bataljon u Višnjić Brdu, III. bataljon i dvije čete IV. kod crkve u selu Gornje Dubrave. Dvije čete IV. bataljona južno od Rebića. U toku noći izvršili smo pregrupisanje snaga, i to: II. bataljon otišao je u Trošmariju i zatvarao je pravac prema Ogulinu i pravac prema Lešću; IV. i III. bataljon zaposjeli su položaje kod Gornjih Dubrava; I. bataljon nalazio se u rezervi kod Janjana.

14.1.44. g. ujutro oko 7 sati neprijatelj iz Rebića krenuo je naprijed, prethodno izvršivši pripremu artiljerijskom vatrom. Mi smo za III. i IV. bataljonom zauzeli položaj za odbranu u selu Gornje Dubrave zapadno i istočno od same crkve, dok su dvije čete IV. bataljona bile naprijed na putu Rebići—Gornje Dubrave. Ove su čete sačekale neprijatelja i otvorili vatru i poslije kratke borbe počele se povlačiti na položaj bataljona. Neprijatelj je nastupao kroz šumu Debelu Dubravu u jačini od 4 satnije naprijed, a 4 pozadi. Naše jedinice pustile su ih blizu i onda otvorile vatru na njih i zaustavile njihovo napredovanje oko 8 časova. Neprijatelj kada je vidio da ne može probiti položaj privukao je artiljeriju i teške bacače i oko 10 časova uspio je prodrijeti na položaj IV. bataljona koji je bio istočno od crkve na putu za Gornje Dubrave. IV. bataljon povlačio se u pravcu Vucelića. Neprijatelj zauzima selo Gornje Dubrave i samu crkvu, dok III. bataljon, koji se nalazi zapadno od crkve, zadržava svoj položaj. Ubacujemo I. bataljon u borbu i prolazimo u protunapad, sa sva tri bataljona suzbijamo neprijatelja koji je počeo napredovati od crkve prema Vucelićima. IV. bataljon koji je počeo odstupati prelazi u protivnapad i upada na desno krilo neprijatelja, dolazi do bliskog obračunavanja gdje neprijatelj pretrpljuje gubitke. Naši bataljoni su potisnuli neprijatelja koji se u prvi mah zbunjuje i bježi od crkve i zidane zgrade, odakle daje otpor. Dalje pokušavamo da ga odbacimo iz samih zgrada, ali ne uspijevamo. Tu artiljerija neprijateljska odigrava važnu ulogu i tuče naše i njihove položaje. Ova žestoka borba traje do 14 časova kada smo se počeli povlačiti nazad da bi smanjili gubitke od neprijateljske artiljerije. Položaje Janjanine—Mikašinovići i Vučevići zadržali smo u svojim rukama do 17 časova, a u tom vremenu izvršili povlačenje preko Bistrice i Dobre, i to: III. bataljon na Gojak, IV. bataljon Trošmariju, I. bataljon također u Gojak. Neprijatelj je nastupao za nama čim se malo sredio i oko 18 časova izbio do Janjanina. Jedna četa I. bataljona još oko 12 časova držala je položaj iznad mostića na Bistrici kod Janjana i održavala vezu sa III. Brigadom. Čim je neprijatelj oko 18 časova izbio ka njezinim položajima, otvorila je vatru na neprijatelja i povukla se preko mostića na lijevu obalu Bistrice da ne dozvoli prijelaz preko mostića. U međuvremenu poslali smo i III. bataljon da zaposjedne ovaj prijelaz i tako oko 18 časova i nekoliko minuta neprijatelj je stvarno pokušao prijeći preko mosta, naišavši na samom mostu na oko 2 satnije legionara. III. bataljon i ova četa I. bataljona otvorili su vatru na ove satnije neprijatelja na kratkom otstojanju (preko same vode). Neprijatelj se zbunio i pobjegao natrag prema Janjanima ostavivši dosta žrtava iza sebe. To je trajalo nekoliko minuta i odmah je neprijatelj oba-

suo položaj našeg bataljona sa 5—6 bacača i tri topa i prešao ponovno u nastupanje i da izvuče svoje žrtve. Naši su bili potisnuti nešto nazad, dalje od obale. U tom se je i zamračilo i neprijatelj se odmah na desnoj obali Bistrice utvrdio i tu je zanoćio. U toku noći, pomoću našeg minerskog odeljenja, porušen je eksplozivom ovaj mostić na Bistrici.

U toku noći od 14. na 15. izvršili smo pregrupisanje bataljona. III. bataljon ostao je da zatvara ovaj prijelaz na Bistrici. IV. bataljon nalazio se na cesti iznad Gojaka, a dvije čete uputio prema Ogulinu. I. bataljon smjestio se u Trošmariji da zatvara pravac prema Gornjim Dubravama, a II. bataljon smjestio se u selo Grabrk da zatvara pravac prema Lešću.

15. I. oko 8 časova od pravca Gornjih Dubrava izbili su do mosta kod Trošmarije neprijateljski dijelovi u jačini od 400 do 500 vojnika sa 6 teških bacača, iz kojih su obasuli samu Trošmariju vatrom. I. bataljon se je povukao iz Trošmarije, a neprijatelj se spustio do mosta i minirao most. Oko 9 časova naredili smo III. bataljonu koji se nalazio u Gojaku, da dođe kod Popova Sela, kako bi potpomogao I. bataljon ukoliko neprijatelj počne prodirati kroz Trošmariju. Ovaj bataljon stigao je iznad Popova Sela oko 11 sati. Međutim, neprijatelj nije išao kroz Trošmariju, nego se oko 11 časova brzo povukao čim je završio miniranje ostatka mosta. Oko 12 časova I. bataljon se povratio u Trošmariju, a III. bataljonu naredili smo da se povрати nazad u Gojak.

Oko 15 časova neprijatelj iz Ogulina, u jačini od 200 ustaša⁴ sa tri mala tenka kretao se je cestom za Gojak. Odbacivši IV. bataljon došao je do prvih kuća iznad Gojaka i oko 18 časova povukao se nazad.

16.1. neprijatelj se spojio sa OguMnom⁵ starom cestom preko Krpelja, a prema našim položajima neprijatelj se nije kretao, sem što je jedan neprijateljski vod u jačini od 20 vojnika došao iz Dubrava do iznad mosta kod Trošmarije. Jedinice I. bataljona su zapucale i neprijatelj je uspio pobjeći. 17-tog ovog mjes. pregrupisali smo bataljone, i to: I. bataljon u Lešće, II. bataljon u Vodenu Dragu, III. u Lisičinoj Gorici, IV. u Grabrk, Štab brigade u Kraljevu Selu. Tog dana nije bilo promjena. 18.1. izvršili smo pomjeranje bataljona, i to: IV. bataljon smjestio se u Lešću, I. bataljon smjestio se u Crkvenom Selu, dok su ostali bataljoni ostali na dosadašnjim položajima. U Trošmariji se nalazila Dubravska četa.

⁴ Iz sastava Trideset treće ustaške bojne. Vidi dok. br. 1/1, k. 138 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁵ Vidi dok. br. 163.

19.1.44. na našim položajima nije bilo promjena.
U ovoj borbi 13. i 14.1. nisu postignuti željeni rezultati, jer je neprijatelj prodro u pravcu Ogulina, ali uz osjetne gubitke.
Zarobljeno: 10 legionara.
Zaplijenjeno: 5 „Šaraca“, 7 šmajsera, 6 karabina, 5 pištolja i nešto odijela.

Gubitci neprijatelja: 84 ubijena — što znamo i nepoznat broj ranjenih, a prema naknadno dobivenim podacima imali su dosta ranjenih.

Sopstveni gubitci: za sve datume navedene u ovom izvještaju imali smo 56 ranjenih, od toga komesar čete Pavao Medak, potporučnik Dejanović Milić komandir mitraljeske čete, komesar čete Zupčić Jure, zamjenik komesara čete Ivković Milan i 5 vodnika i 2 delegata. 8 mrtvih drugova, među kojima Blanuša Rade, zamjenik komandira čete.—

Nestao kurir Milić Stojan.

Utrošak municije: puščane i mitraljeske 24.269 metaka, za male bacače 67 mina, za tromblon 32 mine, za teški bacač 116 mina, za protivkolske topove 64 granate. Oštećenog oružja nismo imali.

Kritički osvrt na akcije (operacije):

U operacijama naš niži komandni kadar ne snalazi se kod manevrisanja neprijatelja, t.j. kod nailaska neprijatelja sa nekog drugog pravca koji nije predviđen. Ne umiju kontrirati neprijatelju, nego napuštaju svoj po'ožaj na koji neprijatelj nije tako jako i nadirao (kota 319, četa III. bataljona). Jedna četa II. bataljona odcijepila se od bataljona i prešla Mrežnicu i nije imala veze sa bataljonom. Nije bilo veze između II. bataljona i Štaba brigade 13 na 14 noću u 4 sata. Kod napada ustaša iz Ogulina IV. bataljon se povukao ne izvjestivši Štab brigade.

Sanitetska služba funkcionisala je dobro i zaslužuje svaku pohvalu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara:
R.⁶ Zrinjanin

Komandant, major:
Joco Tarabić

Rade

BR. 75

**ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 20 SIJEČ-
NJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA U VEZI NA-
PADA NA ČAGLIN¹**

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 40/44
Dan 20-1-1944

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Požega, Brod i Vinkovci 1 : 100.000)

Štab VI. korpusa Narodno-oslobodi'ačke vojske i partizan-
skih odreda Jugoslavije izdao je naređenje² za likvidaciju ne-
prijateljskog uporišta Čaglin, u kome se nalazi kao posada VI.
ustaška bojna, naoružana sa 2 topa 47 mm, 3 teška i 8 lakih
minobacača, 15 teških i 4 laka mitraljeza, 30 puškomitraljeza
i 20 šmajsera.

Likvidaciju ovoga uporišta izvršiće XXVIII. udarna divi-
zija sa svojim snagama.

U vezi sa ovim naša divizija dobila je zadatak postaviti
osiguranje prema neprijateljskim uporištima: Brod, Pleternica
i Đakovo i pod svaku cijenu spriječeti probijanje neprijatelja
iz ovih uporišta u pomoć napadnutoj posadi u Čaglinu do nje-
gove konačne likvidacije³.

Na osnovu postavljenog zadatka našoj diviziji

N A R E Đ U J E M O :

1.) XVII. brigada:

Sastav:

3 bataljona,
1 p.tenk. top,
1 brdski top 65mm,
3 p.tenk. puške i
6 lakih minoba-
cača.

Zadatak:

a) Sa dva bataljona zaposijeda glav-
nu cestu Pleternica—Đedina Rijeka
i to: selo Tulnik, istočno od kote 158
(kapela Sv. Petar), pa dalje trigono-
metar 263 i glavnu cestu kod kote
310.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istorijskog instituta pod reg. br. 4—1, k. 882.

² Vidi dok. br. 59.

³ O rezultatima napada na Čaglin vidi dok. br. 128, 129, 132, 171,
186, 188, 189 i 192.

Raspored snaga ovih bataljona izvršiti tako da liniju od sela Tulnika pa do glavne ceste zatvara jedan bataljon, a jedan bataljon sa svim protivtenkovskim oruđima postaviti na glavnu cestu.

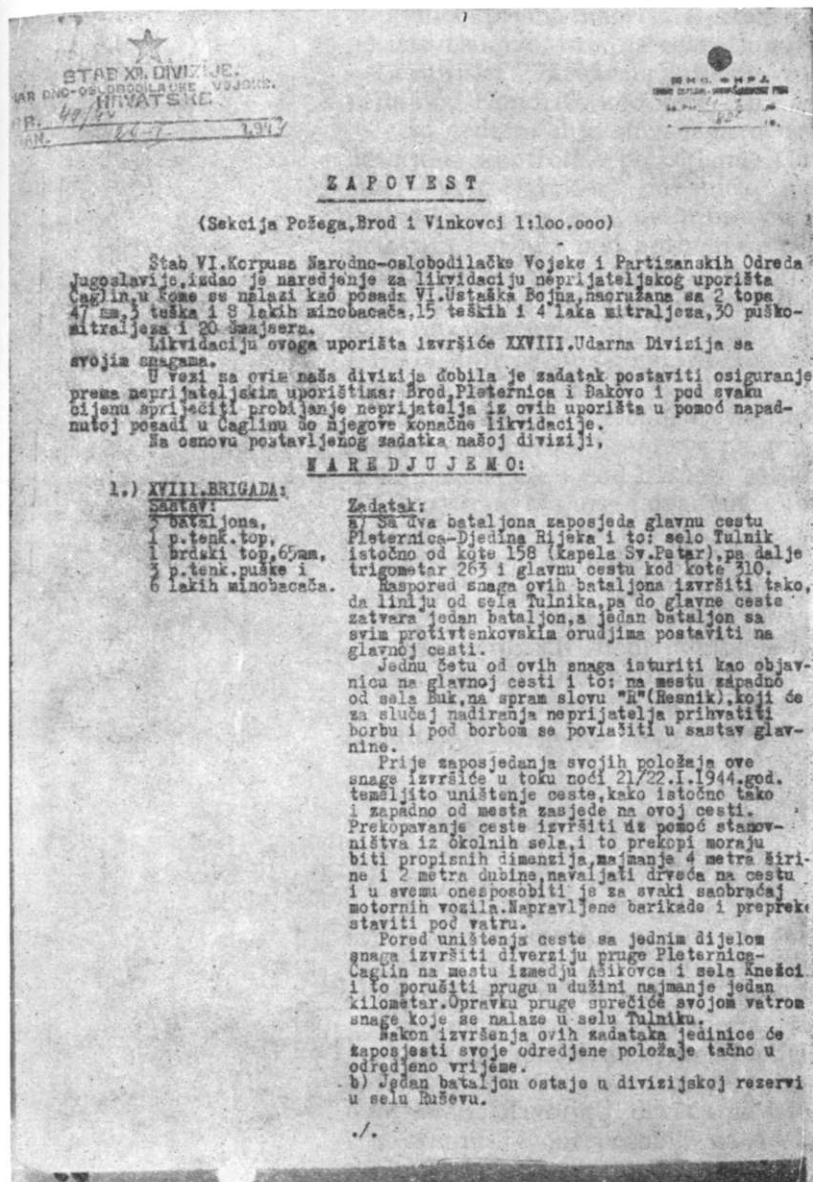
Jednu četvu od ovih snaga isturiti kao objavnicu na glavnoj cesti, i to: na mjestu zapadno od sela Buk, naspram slova „R“ (Resnik), koji će za slučaj nadiranja neprijatelja prihvatiti borbu i pod borbom se povlačiti u sastav glavnine.

Prije zaposijedanja svojih položaja ove snage izvršiće u toku noći 21/22.1.1944. god. temeljito uništenje ceste, kako istočno tako i zapadno od mjesta zasjede na ovoj cesti. Prekopavanje ceste izvršiti uz pomoć stanovništva iz okolnih sela, i to prekopi moraju biti propisnih dimenzija — najmanje 4 metra širine i 2 metra dubine, navaljati drveća na cestu i u svemu onesposobiti je za svaki saobraćaj motornih vozila. Napravljene barikade i prepreke staviti pod vatru.

Pored uništenja ceste sa jednim dijelom snaga izvršiti diverziju pruge Pleternica—Čaglin na mjestu između Ašikovca i sela Knežci, i to porušiti prugu u dužini najmanje od jednog kilometra. Opravku pruge spriječiće svojom vatrom snage koje se nalaze u selu Tulniku.

Nakon izvršenja ovih zadataka jedinice će zaposjesti svoje određene položaje tačno u određeno vrijeme, b) Jedan bataljon ostaje u divizijskoj rezervi u selu Ruševu.

Fotokopija jx>sljednje stranice dokumenta br. 63

2.) Brodska brigada:

Sastav:

4 bataljona,
1 p.tenk. top,
2 p.tenk. pu-
ške i 6 la-
kih minoba-
cača.

Zadatak:

a) Jedan bataljon (IV.) istura kao objavnicu prema neprijateljskom uporištu Đakovo, i to: na cesti Đakovo—Levanjska Varoš, na mjestu zapadno od Kondrića kod kote 115.

Sa jednim dijelom snaga ovoga bataljona kontroliše poljski put Gašinci—Vel. Nabrđe i, za slučaj neprijateljskog nailaska ovim pravcem, prihvata borbu i pod borbom se povlači, i to: objavnica kod Vel. Nabrđa pravcem: Vel. Nabrđe—kota 260—kota 236—Mi.inci i ulazi u sastav bataljona koji se bude nalazio na položaju u selu Cenkovu.

Objavnica kod Kondrića isto tako prihvata borbu, brani sve prekope ceste i barikade i pod borbom se povlači cestom Majar—Levanjska Varoš—Slobodna Vlast i ulazi u sastav bataljona koji se bude nalazio na ovoj cesti zapadno od sela Slobodna Vlast, južno od kote 276.

Po nailasku neprijatelja obje objavnice šalju hitno izvještaj kurirrom na konju Štabu brigade o pravcu nastupanja i jačini neprijateljskih snaga.

b) Sa dva bataljona zaposijeda liniju Čenkovo—kota 276 i glavnu cestu na mesto južno od kote 276.

Sa glavnom snagom zaposjesti glavnu cestu (ovim snagama predati sva protivtenkovska oruđa) i selo Čenkovo, a međuprostore između ovih snaga kontrolisati patrolama.

Jedinice Brodske brigade izvršiće temeljito uništenje ceste Kondrić—Paka, porušiti sve mostove na ovoj cesti, navaljati drveća na istu, i u svemu je onesposobiti za svaki saobraćaj motornih vozila.

c) Jedan bataljon ostaje u divizijskoj rezervi u selu Ruševu.

3.) Diljski NOP odred:

Sastav:

Cio odred sa svojim naoružanjem.

Zadatak

Zaposjeće cestu Brod—Đedina Rijeka na mjestu kod kote 289, sjeverno od sela Gornji Slatinik, i spriječiti svaki pokušaj neprijatelja iz uporišta Brod da se probije u pomoć napadnutoj posadi u Čaglinu.

Jednu jaču četvu uputiti kao objavnicu na porušeni most na rijeci Glogovici, sjeverno od sela Rastušja, sa zadatkom da prihvati borbu sa neprijateljem, brani prijelaz i opravku ovog mosta, a potom se povlači cestom u sastav svoje glavnine, braneći svaki prekop i svaku barikadu na ovoj cesti.

Po prijemu borbe ova četa šalje odmah izvještaj štabu svoga odreda o jačini neprijateljskih snaga koje nadiru ovim pravcem.

Jedinice Diljskog odreda izvršiće uništenje ove ceste kako je to već naređeno od strane ovoga štaba pod brojem 40/44, od 19.1.1944. godine.

Kontrolisati sve puteve koji izvode na bilo Dilja od sela Zdenci—Donji Slatinik, Dubovik—Matković Mala i Oriovčić.

Istovremeno jedinice odreda navaljaće što više drveća pozadi svojih položaja uzduž ceste do u blizinu same Đedine Rijeke. Ovaj posao obaviti uz pomoć mjesnog stanovništva iz okolnih sela.

4.) Mjesto štabova:

Štab divizije nalaziće se u selu Ruševu (u župnom uredu).

Štab XVIII. brigade nalaziće se u selu Tulnik.

Štab Brodske brigade nalaziće se u s. Imbrijevcu.

Štab Diljskog NOP odreda nalaziće se u sjevernom dijelu sela Gornji Slatinik.

5.) Veze:

Referent za vezu ovoga štaba organizovaće povezivanje štabova brigada telefonima. Ukoliko ne bude dovoljno telefonskog kabla, obje brigade sprovesti će liniju najkraćim putem u pravcu Štaba divizije. Na mjestima dokle je stigla telefonska linija postaviti telefon i jednog člana svoga štaba sa potrebnim brojem kurira na konjima, odakle će slati izvještaje ovome štabu i dobivati od ovoga štaba potrebna naređenja za vrijeme operacije.

Veza mora biti uspostavljena sa ovim štabom do 4 sata ujutro 22. ov. mj., zbog čega blagovremeno pristupiti podizanju telefonske linije.

Za slučaj ma kakvog kvara kod telefona i na telefonskoj liniji izvještaj slati kuririma na konjima sa potrebnom pratnjom.

6.) Početak napada:

Napad će otpočeti 22. januara 1944. godine u 4 sata ujutro. Do tog vremena moraju biti ceste prekopane, pruga porušena, a zaposijedanje određenih položaja dovršeno.

7.) Sanitetska služba.

Štabovi brigada kao i Štab odreda organizovaće i odrediće mjesta svojih previjališta i sve ranjene drugove sa svojih previjališta odmah upućivati u divizijsko previjalište, odakle će se dalje evakuisati.

Divizijsko previjalište sa kirurškom ekipom nalaziće se u školi u selu Sovski Dol.

Evakuacija ranjenika sa divizijskog previjališta vršiće se pravcem: Sovski Dol—putem preko Svibokovca—Londžica—Gradac i dalje za bolnicu.

Ukoliko neprijateljsko uporište Caglin bude na vrijeme likvidirano, evakuacija ranjenika izvršiće se drugim pravcem, o čemu će šef kirurške ekipe biti blagovremeno obaviješten.

Referenti saniteta brigada (njihovi zamjenici) sve ranjene drugove sa svojih previjališta upućivaće, dobro pokrivene jastucima i perinama, u što većem broju, radi čega izvršiti sakupljanje iz okolnih sela na dobrovoljnoj bazi i konfiskacijom od neprijatelja NOB-e.

8.) **Znaci raspoznavanja:** Za noć 21/22.1.1944. godine bića: **Papuk—Psunj**, a dnevni znaci, kao i znaci sljedeće noći i dana, ostaju isti koje je izdao ovaj štab.

9.) **Povlačenje:** Naređenje za povlačenje izdaće se naknadno putem telefona, ili pismeno putem kurira. Pored ovoga daće se znaci za povlačenje sljedećim raketama: 2 crvene i 2 zelene rakete uzastopno ispaljene po nekoliko puta.

10.) **Pravac povlačenja:** XVII. Brigada: Đedina Rijeka, Ruševo i Migalovci (Štab u Ruševu). Brodska brigada: Sovski Dol, Paka, Imbrijevc i Borojevci. (Štab u Pakoj).

Diljski odred: Gornji i Donji Slatinik i Dubovik. (Štab u Duboviku).

Štab divizije nakon povlačenja nalaziće se u selu Sovski Dol.

Ukoliko bi situacija, nakon likvidacije uporišta, i nakon vođenih borbi na položajima jedinica ove divizije, diktirala izmjenu baza za povlačenje, određiće se nove baze, naknadno.

11.) Napomena:

1.) Polovina zaplijenjene obuće i odjeće nakon likvidacije uporišta dodjeljuje se našoj diviziji.

2.) Kako je ovo prva akcija naše divizije u sastavu cijelog Korpusa⁴, naše jedinice moraju se pod svaku cijenu održati na

⁴ Ovo je vjerovatno omaška. Dvanaesta divizija izvodila je operacije sa ostalim snagama Korpusa od 17 svibnja 1943 god., kada je Korpus formiran, pa do rujna iste godine kada je Deseta divizija (kasnije Dva-

svojim položajima i ne dopustiti da se neprijatelj probije kroz njihove položaje i omogućiti uspješnu likvidaciju neprijateljskog uporišta.

Napose učešće u zajedničkoj akciji sa našom XXVIII. udarnom divizijom, prekaljenoj i u bezbroj borbi očeličenoj, moramo doprinijeti svoj udio, kako bi zajednički slavili uništenje ovoga po zlu čuvenog ustaškog gnijezda i omogućili ubrzani razvoj naše mlade divizije.⁵

Vojni i politički rukovodioci upotrijebiće sve svoje znanje i vještinu i umjesnim rukovođenjem i manevrisanjem svojim jedinicama nastojati uhvatiti neprijatelja u klopku i potući ga.

3.) Izvršiti ukopavanje jedinica na glavnim položajima, kako bi na taj način isti ojačali i kako bi trpjeli manje gubitke.

4.) Jedinice na zasjedama ne držati kruto na određenim položajima, već položaj mijenjati prema situaciji u danom momentu.

5.) Protivtenkovska oruđa rasporediti po dubini na glavnim cestama na sljedeći način:

Najbliže neprijatelju, u samom streljačkom stroju rasporediti protivtenkovske puške. Za njima na izvjesnom odstojanju rasporediti protivtenkovske topove, zatim brdski top.

6.) Pred glavnim položajem XVII. brigada i Diljski odred miniraju glavnu cestu, u koju svrhu se dodjeljuje XVII. brigadi grupa diverzanata sa 4 nagazne mine, a Diljskom odredu grupa diverzanata sa 3 nagazne mine.

7.) *Ishrana jedinica:*

Pošto će se borba produžiti do konačne likvidacije uporišta, štabovi brigada, kao i Štab odreda organizovaće ishranu svojih jedinica na položajima, sakupljajući im suhu hranu iz okolnih sela ili kuhanjem jela pozadi glavnih položaja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

M.^o Bulović

(M.P.)

KOMANDANT

p.pukovnik

Mil.⁷ Stanivuković

deset osma), po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, upućena u sjeverozapadne dijelove Hrvatske i stavljena pod komandu Druge operativne zone. Napad na Caglin, Poreč i Kulu, bio je prvo zajedničko dejstvo ovih divizija poslije povratka Dvadeset osme divizije u Slavoniju. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 15, dok. br. 53 i 54, tom V., knj. 18, dok. br. 93, i dok. br. 11 i 59 u ovoj knjizi.

⁵ Vidi primjedbu br. 11 uz dok. br. 59.

⁶ Mirko

⁷ Milan

BR. 76

**ZAPOVIJEST ŠTABA DEVETE NO BRIGADE DVADESETE
(DALMATINSKE) DIVIZIJE OD 20 SIJEČNJA 1944 GOD
PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA HRVAČE¹**

STAB
IX. NO BRIGADE
Br. 28
20 januara 1944 g.

ZAPOVIJEST

(Sekcija Split 1: 100.000.)

Neprijateljski garnizon u Sinju koji je raspoređen u s. Hrvache, Hanu i drugim okolnim mjestima jačine je oko 1200—1400 vojnika, od kojih je 140 Nijemaca, 138 ustaša, nešto žandara, a ostalo su domobrani i jedan broj neboraca. U Vrličkoj kotlini su četnici i milicija koji isturaju svoje patrole prema Maljkovu i padinama Svilaje. Neprijateljski garnizon u s. Hrvache u jačini od 340 vojnika od kojih je 240 ustaša, 60 domobrana i 40 žandara. Ustaše su iz sela Potravlja, Maljkova, Zasioka i nešto iz Bitelića. Žandari su nekoliko aktivnih, a ostalo su pomoćni žandari. Domobrani izgleda da su iz okolnih sela. Naoružanje: Ukoliko su se mogli prikupiti podaci, neprijatelj raspolaže sa 14 puškomitraljeza, 2 teška mitraljeza, 1 teški bacač i 2 laka bacača, nekoliko strojnica, a ostalo su njemačke i jugoslovenske puške. Naziv ove jedinice je 27 djelatna ustaška bojna, a domobranska 15 pukovnija (jedinica).

Raspored neprijateljskog garnizona u s. Hrvache je sljedeći:

U popovoj kući, koja se nalazi južno od crkve do 50—60 koraka, nalazi se Štab bojne sa nekolicinom vojnika. Oko same crkve u kućama Guberci—Mijaljić nalazi se neprijateljska vojska. Ispod Šarića glavice (k. 438) u Šarića kućama nalazi se neprijateljska vojska. Na lijevu stranu komunikacije Satrić—Hrvache—Sinj, u kućama Buljci, Malovani nalazi se neprijateljska vojska, i to u kući Mušterić Bože i Solde Petra. Na lijevu stranu komunikacije Satrić—Hrvache ispod Šarića glavice nalazi se škola, u kojoj se nalaze žandari, odnosno u blizini škole u nekim kućama. Raspored oružja: kod crkve se nalazi teški bacač, a ostalo oružje srazmjerno je podijeljeno prema rasporedu vojske. Okolnih utvrđenja nema, sem u blizini popove kuće

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 22—3, k. 1032/1.

što se nalaze stari bunker i koji su donekle porušeni, kao i sjeveroistočno od crkve oko Buljaca i Malovana, a oko crkve i groblja imaju zidovi, od kojih vjerovatno da će neprijatelj davati otpora kao i iz kuća koje su od zida.

Naša brigada dobila je zadatak da osigura mostobran na Šeginu mostu, potpuno zavlada sa Potravljem, Satrićem i da likvidira neprijateljski garnizon u Hrvacama². Na lijevu stranu Cetine nalazi se X brigada, t.j. u Biteliću, Vučipolju i Dabru³. U Koljanima (Perkovići) i prema Ježeviću na'azi se Dinarski odred⁴. U vezi gornjeg

N A R E Đ U J E M O :

III. bataljon napašće neprijatelja u selu Hrvache komunikacijom Zelovo—Hrvache isključno Vučjak, zaključno preko Pletikosića kuća i Stipančića kuća, koje se nalaze ispod ceste koja vodi od s. Hrvache za Ze'ovo, i likvidirati popovu kuću u kojoj se nalazi Stab dotičnog garnizona, kao i posadu u istoj kući. Za ovaj napad upotrijebiti dvije čete sa dva teška mitraljeza i protivkolskom puškom, a trećom četom, ojačanom sa dva teška mitraljeza, zaposjesti položaj istočno od Vučjaka kod kuća Zorića i Kekeza, koja će imati zadatak da tuče neprijatelja koji bi bježao iz Hrvacha i koji bi eventualno pružio pomoć iz Sinja za Hrvache. Na istom mjestu presjeći telefonsku liniju i po mogućnosti staviti barikadu na cesti. Od te čete jedno odjeljenje ojačano puškomitraljezom postaviti na Gaju (k. 531) koja će štiti zaleđa od Lučana iste čete kao i čitavog bataljona.

II. bataljon ojačan sa bacačem mina I. bataljona, kao i svojim bacačem, napašće neprijatelja sa sjeverozapadne strane, t.j. preko Rađana—k. 438 na sektoru komunikacija Hrvache—Zelovo zaključno i cesta Hrvache—Satrić isključno. Likvidirati školu, odnosno kuće oko škole, u kojoj se nalaze žandari i kuće Šarića

* O rezultatima napada vidi dok. br. 156 i istorijat Dvadesete divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/2, k. 1030.

² Vidi dok. br. 6—3, k. 1029, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁴ Iz sastava Grupe NOP odreda za srednju Dalmaciju. Vidi dok. br. 58.

koje se nalaze ispod k. 438 i produžiti crkvi i, vezujući se na cesti Hrvače—Zelovo sa snagama III. bataljona, likvidirati neprijateljsko uporište oko crkve. Bacače mina postaviti kod prvih kuća sjeverozapadno od k. 438 i tući sa njima neprijateljska uporišta oko crkve, odnosno odakle neprijatelj bude davao najjači otpor kao i njegovo automatsko oružje i bacače, vodeći računa da se nebi desilo da bacač tuče po našim snagama. Sa bacačima i automatskim oružjem treba da upravlja Štab bataljona, s tim što ga privući na takvo otstojanje, odakle može da dadne efikasno dejstvo.

- I. bataljon** sa svojom jednom četom, ojačanom jednim teškim mitraljezom, napašće neprijatelja s lijeve strane komunikacije Satrić—Hrvače—Šinj, vezujući se sa snagama II. bataljona na komunikaciji Satrić—Hrvače ispod k. 438, čisteći kuće i neprijateljska uporišta Buljci prema mimici, tj. kuće Malovani i Mušterići, a razumije se kuću Mušterić Bože i Petra Solde, u kojima je naglašeno da se nalazi razmještena neprijateljska vojska. Sa ostale dvije čete, ojačane teškim mitraljezima, zaposjeće položaj prema Maljkovu, i to na sektoru glavna komunikacija Potravlje—Kojani zaključno i Jasenja isključno. Zaposjeste k. 390, k. 538 i Gradinu (k. 804). Od k. 804 slati patro'e prema Jasenju i Gnojna staja. Niukom slučaju ne dozvoliti neprijatelju ma kakve intervencije ili zaobilaženja ka Potravlju. Sa četom, koja će napadati na Hrvače, treba da ide jedan od članova Štaba bataljona.
- IV. bataljon** kad se povrati sa Vrdova doći će u selo Potravlje, u blizini crkve i škole. On će služiti kao rezerva i prijaviti se Štabu brigade. Nastojati da stigne, ako ga je već smijenila X. brigada, za vrijeme akcije.
- Početak napada** biće danas, 20 tek. mj., tačno u 23 časa, t.j. tačno u to vrijeme treba da počne borba na svim odsjecima. Zato će štabovi bataljona

sve pripreme i podilaženja izvršiti blagovremeno, kako nebi bi'o zakašnjenja. Ne treba se obazirati na vezu — je li koja jedinica prišla ili nije, nego svak da ide na svoj zadatak u određeno vrijeme i u određenom pravcu a, razumije se, i jednovremeno hvatati vezu sa susjedima. Neprijatelj po noći istura patrole koje će se sigurno sukobiti sa našim snagama pri nastupanju, ali na to ne obraćati mnogo pažnje, nego u brzini likvidirati i produžavati određenom zadatku.

Štab brigade kretaće se za **II.** bataljonom i u prvo vrijeme nalaziti se kod Alebića (k. 476), a odatle pomjeriti se prema Radanu i prema situaciji. Sve kurire slati u pomenutom pravcu.

Sanitet brigade nalaziće se u selu Potravlju, u zaseoku Vundušići u blizini crkve, gdje sve ranjenike upućivati, a referent saniteta Brigade dobiće naknadno naređenje za daljnju evakuaciju ranjenika.

Intendantura brigade nalaziće se također u selu Potravlju.

Znaci raspoznavanja za dan 20.1. Sava—Sana, a borbeni Mejo—Muje.

Vidni znaci: pušku u desnu ruku vertikalno i ustranu jedanput, a odgovor dvaput.

Napomena: Štabovi bataljona dobro će pripremiti ljudstvo i svakoj četi dati njezin zadatak kojega treba i mora da izvrši. Voditi strogo računa da se borci ne nagomilavaju, nego da idu u streljačkom stroju koristeći dobre zaklone, potpomažući automatskim oružjem i bez borbe nastojati da se priđe na najbliže otstojanje i, po mogućnosti, ručnim bombama napasti neprijatelja, a ako neprijatelj primijeti to ranije, otvoriti na njega vatru iz automatskog oružja, a strijelci i bombaši najvećom brzinom da dojure do određenog cilja i u brzom energičnom napadu uspjeh će biti 100% sigurniji. Poslije prilaza i otvaranja vatre, ukoliko se ne bi momentalno uspjelo, bacači će mina tući sa određenih položaja neprijatelja odakle bude davao otpor, a sa teškim mitraljezima i automatskim oružjem isto tako otvoriti paklenu vatru i poslije toga izvršiti ponovni juriš i udar. Po likvidaciji neprijateljskog garnizona sve zarobljenike kao i zarobljeni materijal slati u selo Potravlje, obavještavajući Štab brigade.

Po izvršenom zadatku III. bataljon povući će se na Vučjak i na komunikaciju koja vodi za Zelovo i držati Gaj (k. 531) sve dotle dok se ne izvrši evakuacija zaplijenjenog materijala kao i žita. II. bataljon povući će se na k. 438 i zatvoriti pravac od komunikacije Hrvače—Satrić do komunikacije Hrvače—Zelovo. Manje dijelove ostaviti u s. Hrvače, koji će detaljno izvršiti pretres svih kuća pomoću obavještajnih oficira i vodiča koje dobijete, kao i drugih naših simpatizera. Četa I. bataljona isto tako poslije izvršenog zadatka povući će se u visini II. bataljona, sa zadatkom: rušenje komunikacije i zaposijedanje iste sa teškim mitraljezima i protivkolskom puškom. Ukoliko osvane dan, a ovo se sve ne izvrši u potpunosti i neprijatelj iz Sinja bude nadirao prema Hrvacama, III. bataljon povlačiće svoje dijelove prema Plešivici i na komunikaciju Hrvače—Zelovo, prvenstveno obavještavajući sve dijelove koji se nalaze u s. Hrvače kao i van njih. Nastojati svim silama da se u toku noći izvrši određeni zadatak, a u slučaju ako se ne izvrši, utvrditi se na zgodnim položajima oko s. Hrvače i u samu zoru pomoću bacača ponovo napasti neprijatelja. II. i I. bataljon, t.j. četa I. bataljona, isto tako povući će se i zaposjesti najzgodnije položaje iznad Hrvača i ne dozvoliti mu nikakvu intervenciju prema Satriću.

Ovaj Štab potražio je vodiče od Komande mjesta koji poznaju taj sektor i ukoliko stignu, biće vam upućeni. Njih trebate dobro iskoristiti prema dobivenim vam zadacima, a ukoliko ne stignu, bez obzira na to ići za određenim zadatkom.

Snage I. bataljona, koje drže položaj prema Maljkovu, i dalje će ostati na istim položajima, ne dozvoljavajući neprijatelju nikakve intervencije prema Potravlju kao i neko eventualno zaobilaženje od strane Otišića preko padina Svilaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Vojo Janković

Načelnik Štaba,
Patrlj³

Komandant, major
Sava Kesar

(M.P.)⁶

Dostavljeno svima
jedinicama ove bri-
gade po kuriru
u 10.30 časova.

⁵ Vladislav

" Okrugli pečat: kao u zaglavljju

BR. 77

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 20 SIJEČNJA 1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA OD 1 DO 15 SIJEČNJA¹

**ŠTAB II. DIVERZANTSKOG BATALJ.
INŽINJERISKO ODSJEKA GLAVNOG ŠTABA
HRVATSKE
Broj 52
Dne 20. jan. 1944**

ŠEFU DIVERZANTSKE SEKCIJE INŽINJ. ODSJEKA

G. Š.² HRVATSKE

Izvještaj o izvršenim akcijama II. diverzantskog batalj. u vremenu od 1.1.1944. do 15.1.1944.

Dana 1.1. u 18 sati na pruzi Zagreb—Sisak, između želj. stanice Turopolje—Peščenica, dignut je u vazduh brzi vlak sa vojskom i nešto civila³. Uništena je jedna lokomotiva i 4 vagona, a 4 vag. su izbačena iz šina. Po podacima dobivenim od civila bilo je 6 mrtvih i veći broj ranjenih. Promet je stajao 20 sati.

1.1. na pruzi Karlovac—Ozalj, između želj. stanice Zorkovac Polje—Mahično, dignuta su u vazduh 2 želj. mosta. Jedan dužine 25 metara, a drugi 11 met. Promet je stajao dva dana.

1.1. između istih stanica srušena su 2 bunkera i pruge potrčano 464 metra. Akcija je izvedena zajednički sa I. karlovačkim odredom.

3.1. na pruzi Zagreb—Sisak, između želj. stanice Lekenik i Greda, dignut je u vazduh njemački transportni vlak sa vojskom⁴. Uništena je lokomotiva i 4 vagona, a 6 vag. je izbačeno iz šina. Po podacima od civila bilo je 6 mrtvih i veći broj ranjenih. Promet je stajao 20 sati.

3.1. Na cesti Netretič—Metlika srušena su 2 mosta, jedan dug 7 metara, a drugi 10 met.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 31—1, k. 112.

² Šef diverzantske sekcije inžinjeriskog odsjeka Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske bio je Ivan Hariš-Ilija Gromovnik.

³ Vidi dok. br. 146.

⁴ Vidi dok. br. 148.

4.1. na pruzi Zagreb—Karlovac, između želj. stanice Horvati—Leskovac, dignut je u vazduh njemač. transportni vlak sa vojskom. Uništeno je 6 vagona, a 3 izbačena iz šina⁵. Po podacima od željezničara bi'o je 5 mrtvih a nepoznat broj ranjenih. Promet je stajao 20 sati.

4.1. na električnom vodu Karlovac—Zagreb srušeno je 5 armiranih betonskih stubova⁶.

4.1. na pruzi Zagreb—Karlovac, između želj. stanice Zdenčine i Horvata, srušena su 2 betonska bunkera⁷.

4.1. na pruzi Zagreb—Karlovac, između stanice Leskovac—Remetinec, potrgano je pruge 60 metara.

4.1. na rijeci Odri oštećen je drveni most dužine 40 metara.

5.1. na pruzi Zagreb—Sisak, između Turopolja i Peščenice, dignut je u vazduh teretni vlak sa raznim materijalom⁸. Uništena je lokomotiva i 3 vagona, a 3 su oštećena. Po podacima bilo je 5 mrtvih i 9 ranj. Promet je stajao 22 sata.

5.1. na pruzi Zagreb—Sisak, između Lekenika i Peščenice, dignut je u vazduh njemački transportni vlak sa vojskom. Uništena su 4 vagona, a lokomotiva oštećena. Po podacima bilo je mrtvih i ranjenih, ali im je broj nepoznat. Promet je stajao 12 sati⁹.

5.1. na pruzi Karlovac—Ozalj, između stanice Zorkovac Polje i Mahično, srušena su 2 betonska armirana bunkera, dvospratna.

6.1. na pruzi Karlovac—Ozalj, između stanice Zorkovac Polje—Mahično, uništeno je pruge 500 metara.

6.1. na pruzi Karlovac—Ogulin, između stanice Generalski Stol—Gor. Dubrave, uništeno je pruge 128 met. Promet je stajao 24 sata.

6.1. na pruzi Karlovac—Ogulin, između stanice Gornje i Donje Dubrave, uništeno je pruge 92 metra. Promet je stajao 24 sata.

6.1. na pruzi Karlovac—Ogulin, kod Globorničkog mosta, srušen je jedan armirani betonski bunker, dvospratni.

7.1. na pruzi Zagreb—Karlovac, između Horvata i Zdenčine, dignut je u vazduh vlak. Uništena su dva vagona, lokomotiva je oštećena. Promet je stajao 12 sati¹⁰.

⁵ Vidi dok. br. 150.

⁶ i ⁷ Vidi dok. br. 150.

⁸ Vidi dok. br. 151.

⁹ Vidi dok. br. 152.

¹⁰ Vidi dok. br. 155.

9.1. na pruzi Zagreb—Karlovac, između Zdenčine i Horvata, dignut je u vazduh transportni vlak sa ratnim materijalom¹¹. Uništena je lokomotiva i 2 vagona. Promet stajao 48 sati.

9.1. na pruzi Zagreb—Karlovac, između Zdenčine i Desinca, dignut je u vazduh oklopni vlak¹². Uništena su 2 vagona, a 4 oštećena. Broj mrtvih i ranjenih je nepoznat. Promet je stajao 48 sati.

12.1. na pruzi Zagreb—Karlovac, između Jastrebarskog i **Desinca**, dignut je u vazduh transportni vlak sa legijom¹³. Uništena je lokomotiva i 3 vagona, a 4 su oštećena. Po podacima bilo je mrtvih i ranjenih, ali broj nismo mogli saznati. Promet je stajao 20 sati.

15.1. na pruzi Karlovac—Skakavac između Karlovca i Rečice dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak sa ustašama¹⁴. Uništena je lokomotiva i 2 vagona, 3 oštećeno. Bilo je dva mrtva i nepoznat broj ranjenih.

Promet je stajao 48 sati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:

D.¹⁵ Meleh

(M. P.)¹⁶

Komandant:

Mičo Bulat

¹¹ i ¹⁸ Vidi dok. br. 156.

¹⁸ Vidi dok. br. 159.

^M Vidi dok. br. 162.

¹⁹ Drago

Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 78

DIREKTIVA ŠTABA OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 21 SIJEČNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA ČIŠĆENJE CETINSKE I KOSOVSKE DOLINE I PROMIENE OD USTAŠA I ČETNIKA¹

Z A P O V I J E S T

Štaba VIII. Korpusa NOV Jugoslavije na dan 21.1.1944. g.

Sekcija: Šibenik, Žirje, Knin, Split i Drvar,
razmjer 1 : 100.000 jug. izrade

Stanje kod neprijatelja: U posljednje vrijeme osjeća se veliki pokret neprijatelja na sektoru Dalmacije i na sektoru Jajca prema Dalmaciji. Po prikupljenim podacima neprijatelj je u posljednje vrijeme izvukao dvije divizije iz Dalmacije, koje su uglavnom otišle za Liku i prema Bihaću². Istodobno je neprijatelj skoncentrisao jače snage prema obali, većinom na južnom dijelu Dalmacije, radi okupacije otoka, te je do sada uspio da zauzme otoke Šoltu, Brač, Hvar i Mljet³. Neprijateljska koncentracija i dalje je na tome sektoru. U vezi odlaska dviju divizija za Liku i koncentracije neprijatelja na južnom dijelu Dalmacije, usmjerene prema otocima, oslabljeni su u znatnoj mjeri neprijateljski garnizoni na sektoru srednje i sjeverne Dalmacije. Radi ovog slabljenja neprijateljskih garnizona, koji su djelomično popunjeni sa domaćim bandama i domobranima, nastalo je izvjesno kolebanje kod četnika i ostale domaće bande.

Neprijateljska kolona⁴ koja se je probila od Jajca, stigla je u Livno i sa svojim prednjim dijelovima prošla Livanjsko Polje do sela Grkovci. Neprijatelj još drži liniju Mliništa—Glamoč—Livno i Livanjsko Polje. Namjere neprijatelja nisu nam poznate, ali prema izvjesnim podacima imao bi preko

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 13—I/I, k. 517.

² Početkom siječnja povučena je iz Dalmacije samo 114 lovačka divizija. Ona je preko Like i Hrvatskog Primorja otišla u Italiju. Vidi dok. br. 91 i 101.

³ Otoke Brač, Hvar i Mljet zauzele su jedinice njemačke 118 lovačke divizije, a otok Šoltu vjerovatno dijelovi 264 pješadijske divizije. Vidi dok. br. 146, 162, 164, 166, 167, 163 i 169 u ovoj knjizi i dok. br. 1/3, k. 73 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Knina da krene prema sjeveru". Nisu isključene ni druge pretpostavke, t.j. da će djelomično popuniti garnizone u srednjoj i sjevernoj Dalmaciji, koji su znatno oslabljeni ili da čisti teren prema Drvaru.

Najvažnija četnička i ustaška uporišta u srednjoj Dalmaciji jesu Cetinska dolina, Kninska Krajina i Promina. U Cetinskoj dolini neprijatelj drži garnizone u Kijevu, jačine oko 150 ustaša, utvrđenih u crkvi u samom mjestu i Vrliku, u kojoj se nalazi manji broj četnika. Zatim neprijatelj, odnosno četnici, imaju svojih domaćih bandi u selima Cetina, Cviljane, Kosore, Koljane, dok se ustaše nalaze u selu Hrvučima kod Sinja. U Sinju nalazi se vrlo mali broj Nijemaca oko 100 do 150, a osta'o domobrani i ustaše. Linija Sinj—Livno napuštena je. Većina Cetinske doline raspoložena je neprijateljski prema NOB, s malim izuzecima.

U Kninskoj Krajini nalaze se uglavnom četnička uporišta, čiji je glavni centar oko željezničke stanice Kosovo i u samom Kninu. Četnici kontrolišu sela Golubić, Vrpolje, Topolje, Biskupiju, Markovac, Ridane, Miočić, Ramljane i Vrbnik. U samoj Kosovskoj dolini nalazi se Kosovska brigada, jačine od oko 500 četnika-bandita, koji su uglavnom okupljeni oko popa Đujića⁶ i koji predstavljaju najopasniju bandu u ovoj četničkoj grupaciji. U samom Kninu imade promen'ljiv broj Nijemaca i oko 800 ustaša i domobrana i nešto četnika.

Na sektoru Promine ustaše drže sela Okljaj, Mratovo, Manojlovac, Roški Slap, Siverić i Drniš. U ovim mjestima imade ustaška posada jačine 100 do 150 ustaša, izuzev Drniša gdje se nalaze jače njemačke, ustaške i domobranske snage. Osim nabrojanih garnizona neprijatelj drži liniju Knin—Otrić, s kojom svakodnevno saobraća, a i u ponekom selu na sektoru srednje Dalmacije imade domaće bande naoružane iz samog mjesta.

⁴ i ⁵ Riječ je o Prvoj brdskoj diviziji, koja je radi učešća u zimskim operacijama Druge oklopne armije, prebačena krajem novembra 1943 god. iz Grčke na prostoriju Novi Pazar—Sjenica. U toku decembra iste god. učestvuje u operacijama u Sandžaku i Istočnoj Bosni, u januaru i februaru 1944 god. u centralnoj i zapadnoj Bosni, na području Dalmacije u južnom dijelu Like. Krajem februara odlazi na prostoriju Banije, sjeverozapadne Bosne i Slavonije, gdje vodi borbe do polovine marta kada kod Osijeka i Virovitice prelazi Dravu i učestvuje u okupaciji Mađarske. U maju iste godine vraćena je u Grčku a dva mjeseca kasnije ponovo u Jugoslaviju gdje je vodila borbe do oktobra, kada je pri pokušaju proboja na zapad uništena na prilazima Beograda od naših i sovjetskih snaga. Vidi dok. br. 92, 106, 111, 112 i 135 u ovoj knjizi, tom V, knj. 24, tom V, knj. 25, i knjigu „Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije 1944—1945", izdanje Vojnog istoriskog instituta.

⁶ Ratni zločinac Momčilo Đujić, četnički vojvoda.

Opći zadatak: Čišćenje Cetinske doline i sektora Promine, a zatim koncentrično dejstvo prema glavnim četničkim uporištima u Kosovskoj dolini. Cilj ove akcije je razbijanje četničko-ustaških bandi na ovome sektoru, a naročito četničke grupacije oko popa Đujića, koja predstavlja najjaču grupaciju četnika na sektoru Dalmacije. Ovom akcijom također će se ispoljiti dejstvo na najvažniju neprijateljsku saobraćajnu liniju koja veže obalu sa pozadinom Drniš—Knin—Otrić.

Naše snage: U akcijama učestvovaće IX. Divizija sa dvije brigade, XX. Divizija sa tri brigade, XIX. Divizija sa dvije brigade i odredi sa sektora srednje Dalmacije.

Za izvršenje postavljenog zadatka

Naredujemo:

IX. divizija, sastava dvije brigade, Glamočki, Grahovsko-peuljski i Dinarski odred, sa 5 teških bacača

ima za zadatak da napadne i likvidira neprijateljsko uporište Kijevo⁷. Istodobno da se osigura od Kosova i Knina na najzgodnijim položajima na liniji zapadne padine Kozjaka, Pakovo Brdo i Vršine. Po izvršenom ovom zadatku sa dijelom svojih snaga krenuće u pravcu Vrlike, sa zadatkom likvidacije sela Civljane i Kosore i pružanja pomoći dijelovima XX. Divizije za likvidaciju neprijateljskog uporišta Vrlika¹. Za svaku eventualnost treba se osigurati i na Kozjaku (Veli Vrh, k. 1103). Dijelove Grahovsko-peuljskog odreda treba upotrijebiti za dejstvo u pravcu Strmice i zaposijedanje Plešivice (k. 1125), sa zadatkom sprečavanja neprijateljskog ispada preko Podinarja. Ostatak ovoga odreda zadržati kao jedan bataljon Glamočkog odreda na liniji Sajković—Grkovac—Grahovo, sa zadatkom kontrole tog pravca. Dinarski odred upotrijebiti po potrebi.

¹ Napad na ovo mjesto nije tada izvršen.
⁷ i • Divizija je izvršila pokret u cilju približavanja i napada na Vrliku, ali je on kasnije odložen. Vidi dok. br. 92 i 116 u ovoj knjizi i dok. br. 25—11, k. 518 i 1—4, k. 1009. u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

**XX. divizija, sastava
tri brigade i Grupom
srednje-dalmatinskih
odreda sa 5 teških
bacača**

sa dvije brigade napašće i likvidirati neprijateljsko uporište Vrliku i osigurati put Vrlika—Drniš na najpodesnijem mjestu na liniji Orlovača (k. 1082), Maglaj (k. 1070), Kunića (k. 1101), isturajući pojedine djelove i dalje na zapad, već prema zahtjevu samog terena. Istodobno će likvidirati sva neprijateljska uporišta dolinom rijeke Cetine, od s. Hrvače do Vrlike⁹. Po likvidaciji neprijateljskog uporišta u Vrlici, produžiti dalje linijom Vrlika—Kijevo, sa zadatkom čišćenja sela Civljane i Kosore i pružanja eventualne pomoći snagama IX. Divizije. Sa trećom brigadom zatvoriće pravac Sinj—Vrlika na najpogodnijim položajima, čim bliže prema Hrvacama, — sa dva bataljona, a sa druga dva kontrolisati liniju Prolog—Sinj, ukoliko ne stigne na taj sektor Mosorski odred, a ukoliko isti stigne, oba bataljona zadržati u rezervi na najpogodnijim položajima oko sela Bitelića. Dijelovi ove brigade ispoljiće demonstrativno dejstvo u pravcu Sinja i okoline. Mosorski odred upotrijebiti za osiguranje i kontrolu linije Sinj—Livno, a Mosečki odred za dejstvo na liniji Sinj—Drniš. Trogirski odred ostaviti na osiguranju kanala, s tim da u blizini prostora kuda vodi kanal ne vrši nikakove akcije, da ne bi privukao pažnju neprijatelja na sami kanal¹⁰

**XIX. divizija, sastava
tri brigade i Sjeverno-
dalmatinskom grupom
sa 5 teških bacača**

Sa dvije brigade preći će na istočnu obalu rijeke Krke, sa zadatkom likvidacije neprijateljskih uporišta Oklaj—Mratovo—Manojlović¹¹,

¹⁰ Riječ je o kanalu koji se protezao pravcem: Otok Vis — obala, između Rogoznice i Trogira preko Moseća i Svilaje do Dinare.

¹¹ O rezultatima napada na ova neprijateljska uporišta vidi dok. br. 89, 116 i 117.

a ukoliko postoje mogućnosti, odnosno uslovi, pristupiti i likvidaciji Roškog Slapa¹². Jednu brigadu ostaviti na zapadnoj obali rijeke Krke, sa zadatkom da štiti otstupnicu preko rijeke i sa manjim dijelovima da demonstrativno djeluje prema Skradinu i Kninu sa zapadne strane rijeke Krke. Ukoliko stigne na taj sektor XIII. Dalmatinska brigada¹³, a blagovremeno dođe iz Like i VII. brigada¹⁴, onda sa cijelom Divizijom pristupiti izvršenju zadataka na sektoru Promine, a XIII. Dalmatinsku brigadu upotrijebiti za zadatak na zapadnoj strani Krke. Kninski odred postaviti na Mniji Pađene—Otrić, sa zadatkom energičnog dejstva na tu liniju na najpogodnijim mjestima. Potrebne djelove Sjeverno-dalmatinskog odreda upotrijebiti za održavanje kanala, a jedan dio i za ostale zadatke u duhu ovih akcija.

Izvođenje akcija

Postavljeni zadaci sačinjavaju prvi dio izvršenja našega plana, dok bi drugi dio bio čišćenje Kosovske doline sa energičnim dejstvom sa istočne i zapadne strane u pravcu glavnog četničkog uporišta Kosovo. Prvi dio akcija mora se najenergičnije izvršiti, bez obzira na sve poteškoće, pa je zato potrebno izvršiti detaljne pripreme kako samog ljudstva za ove akcije, tako i korišćenje naoružanja i ostalih pomoćnih sredstava. Svaka divizija, odnosno jedinica koja napada utvrđena mjesta, pripremiće kante eksploziva bar ne-

¹² Na Roški Slap izvršen je demonstrativni napad 23/24 siječnja. Vidi bojnu relaciju Štaba Devetnaeste divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta, pod reg. br. 1—4, k. 1009.

¹³ Ona je došla na ovo područje. Vidi dok. br. 1—4, k. 1009, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

¹⁴ Sedma NOU brigada (Treća brigada Devetnaeste divizije) nije tada došla iz Like. Vidi dok. br. 139.

koliko komada, podešene za rušenje utvrđenih zgrada. Njih treba upotrijebiti tamo gdje se neprijatelj ne može da likvidira ostalim naoružanjem. Sve ceste na sektorima koje obuhvata ova operacija, moraju se, bez obzira na sve, najdetaljnije porušiti svim mogućim sredstvima i svim mogućim raspoloživim vojnim snagama, a i uz pomoć stanovništva iz obližnjih sela. Za rušenje cesta mora se unaprijed tačno predvidjeti plan i staviti u zadatak pojedinim jedinicama. Ceste moraju biti uništene na najpogodnijim mjestima. Poslužiti se sa prezidavanjem cesta, širokim prezidima širine po nekoliko metara i što gušćim, zatim miniranjem i rušenjem svih mostova i propusta na cijeloj dužini odnosno ceste. Ispred prekopa do neprijatelja postaviti nagazne mine koje se mogu dobiti kod ovoga štaba. Na mjestu miniranja ceste, odnosno krajnjih prekopa prema neprijatelju, postaviti zasjede sa protukolskim oruđem, a na najvjerojatnijem pravcu neprijateljskog nastupa i teške bacače sa takvim planom vatre, da bacači tuku po dužini, a automatsko i protukolno oružje bočno i kosom bočnom vatrom. Za zauzimanje utvrđenih mjesta naročitu pažnju skrenuti na plan vatre. Automatsko oružje mora biti tako postavljeno da omogući borcima neposredno podvlačenje do neprijateljskih položaja. Teško oružje treba biti postavljeno što bliže neprijateljskim položajima. Prilikom upotrebe mina za rušenje zgrada, prethodno pripremiti jurišno odjeljenje koje će u momentu eksplozije iskoristiti zabunu kod neprijatelja i izvršiti energičan juriš sa bombama, šmajserima i hladnim oružjem. Napadi moraju

biti tako pripremljeni da se izvedu najenergičnije, sa svom silinom i nastupa i vatrenog dejstva. Gdje su jača neprijateljska uporišta na kojima bi se morali duže zadržati i dati žrtve za njihovu likvidaciju, ne uobručavati neprijatelja sa svih strana, nego mu dati mogućnosti otstupnice u najvjerojatnijem pravcu njegova ostupanja, s tim što će se na tome pravcu, dalje od samog mjesta borbe, postaviti jaka zasjeda, koja će sačekati neprijatelja i u jurišu sa bliskog otstojanja, potući ga jakim plotunskim vatrama. Nastojati likvidirati prvenstveno najjače neprijateljsko uporište, ili, u najgorem slučaju, ne dozvoliti da se iz ostalih manjih i slabije utvrđenih neprijateljskih uporišta skoncentriše u najjače uporište i time dovede u pitanje likvidaciju istoga. Ako se predviđene akcije ne završe uspješno u toku same noći, imade se pristupiti likvidaciji istih sve dotle dok se zadatak potpuno ne izvrši, izuzev ako se u međuvremenu pojave nepredviđeni tako ozbiljni momenti, koji 100% onemogućavaju uspjeh akcije. Pošto se je do sada pokazalo da pojedine starješine ili borci otstupaju sa položaja pri najmanjem otporu bez naređenja, potrebno je najenergičnije skrenuti pažnju svima starješinama i borcima, da će svaki onaj koji otstupi sa položaja bez naređenja, biti izveden pred sud, ako za to nema 100% opravdavajuće razloge. Štabovi jedinica i starješine moraju da rukovode sa borbom sa mjesta odakle je to najpogodnije i da neposredno sami služe primjerom, a ne de prepuste oorce na položaju, a oni da se zavuku u kuće ili na neka mjesta, odakle uopšte ne mogu ni pratiti tok ak-

cije, a kamoli utjecati na istu, kao što se je to do sada događalo. Snage IX. i XX. naročito, a i XIX. Divizije po izvršenju postavljenih zadataka postaviće dovoljno jake zasjede na pravce kojima će neprijatelj eventualno izvršiti protunapad. Ove pravce, odnosno zasjede, držati u najvećoj tajnosti, fortificirati, kamuflirati, stvoriti najbolji plan i, u slučaju nastupa neprijatelja, pustiti ga na najbliže otstojanje, žestokim plotunima i bombama razbiti i odmah izvršiti juriš, energično goneći neprijatelja. Ove zasjede ne smiju biti u vidu streljačkog stoja u rastegnutoj liniji, nego u vidu zaposijedanja sa jače zbijenim grupama na najvjerojatnijim pravcima, da bi se postigao što jači udarac neprijatelju. Ove zaposjednute tačke povezaće se međusobno sa gušćim patrolama. Jedinice moraju biti na vrijeme na svojim mjestima i tačno u određeno vrijeme početi sa akcijama. Nikakvi razlozi za zakašnjenje neće biti opravdavajući i štabovi će biti uzimani na najstrožu odgovornost, jer će se ovo tretirati kao neizvršenje zadatka.

II. DIO

Po izvršenju prvog dijela zadatka izvršiće se najhitnije pripreme za drugi dio zadatka, za koji za sada dajemo uglavnom direktivni plan. Ovaj zadatak sastojao bi se u likvidaciji Kosovske doline, a ukoliko budu postojale mogućnosti i samoga Kosova. Ovaj zadatak izvršiće IX. Divizija sa svoje dvije brigade i sa jednom brigadom iz XX. Divizije pod komandom Štaba IX. Divizije. Ove tri brigade nastupale bi sa svojom glavnom preko s. Markovca, Kosovice i Orlića u pravcu željezničke stanice

Kosovo, sa zadatkom likvidacije četničke bande u ovim selima i u povoljnom momentu izvršiti akciju na samo Kosovo uz saradnju snaga XIX. Divizije. Lijevo i desno krilo nastupalo bi preko Biskupije na liniju Kosovo—Knin i preko Miočića u pravcu Siverića. Zadatak desnog krila bio bi rušenje ceste i pruge na liniji Knin—Kosovo, razbijanje neprijateljske pomoći koja bi od Knina pošla u pomoć Kosovu. Ovaj zadatak najlakše će se izvršiti aktivnim dejstvom prema samom Kninu. Ovo krilo mora se osigurati na koti Vršine 1009. Levo krilo ima zadatak presijecanja i rušenja ceste i pruge na liniji Kosovo—Drniš, sprečavanje neprijatelja da od Drniša pruži pomoć četnicima u Kosovu, osiguravajući se na svom lijevom boku od pravca Muća. Ostale dvije brigade XX. Divizije ili bi se zadržale u rezervi, ili bi vršile napad i likvidaciju ustaškog uporišta Hrvache kod Sinja, ili bi djelomično dejstvovale južno od Drniša. Za ovo će se blagovremeno donijeti zaključak, već prema konkretnoj situaciji.

Snage XIX. Divizije po izvršenom prvom dijelu zadatka dejstvovaće sa jednom svojom brigadom na Ramljane, zapadno od sela Kosova, sa zadatkom likvidacije toga sela, a zatim će saradivati sa snagama IX. Divizije u svrhu likvidacije Kosova. Sa lijevim svojim krilom dejstvovaće u pravcu Vrbnika i Ljubača, sa zadatkom likvidacije ovih uporišta, ukoliko za to postoje mogućnosti. Presijecaće linije, t.j. ceste i pruge Knin—Kosovo i spojiti se sa desnim krilom IX. Divizije radi zajedničke odbrane i zajedničkog dejstva u pravcu Knina. Sa dijelovima desnog krila pristupiće likvidaciji sela Siverić.

ispitati mogućnost uništenja rudnika, prekidanje linija Drniš—Kosovo u sadejstvu sa lijevim krilom IX. Divizije. Sa drugim dijelom svoga desnog krila demonstrativno djelovati u pravcu Drniša i organizirati uporno odbranu od pravca Šibenika na najpodesnijim položajima.

Vrijeme izvršenja drugog dijela akcije

Početak akcija drugog dijela javiće se putem radio-stanice nakon stvorene odluke koja će zavisiti o konkretnoj situaciji stvorenoj kod neprijatelja nakon izvršenja prvog dijela akcija. Potrebno je unaprijed predvidjeti ove akcije i u tom smislu vršiti pripreme i prigrotovljavati svoje snage.

Veza

Pošto je u pitanju kombinovana akcija sa više snaga koje su prilično neiskusne u kombinovanim akcijama, vezi treba posvetiti naročitu pažnju. Veza štabova divizija sa ovim štabom održaće se putem radio-stanica i putem kurirske veze. U tu svrhu potrebno je da štabovi divizija radio-stanicu nose sa sobom i da im pod svaku cijenu omoguće rad za vrijeme akcije. Rad sa stanicama počinje u 6 sati ujutro, i to najprije sa XIX. do 7 sati, zatim sa XX. do 8 sati i sa IX. do 9 sati. U 9 sati ima'o bi se opet početi sa XIX. pa dalje istim redom, ukoliko se u toku prvog sata rada ne bi situacija izmjenila. Način rada sa stanicama biće isti kao i do sada. Radio-stanice će prekinuti rad sa ostalim za ovo vrijeme, ali ukoliko bude u međuvremenu slobodna, može raditi i sa ostalim radio-stanicama, sa kojima je do sada imala vezu. Kurirsku-s'uzbu podesiće IX. i XX. Divizija, tako da svaki dan i svaku noć dobijemo dva put iz-

vještaje, t.j. četiri puta u 24 časa, a po potrebi i češće. XIX. Divizija ispitaće mogućnost kurirskih izvještaja i dostavljati iste svakodnevno. Stao Dinarskog, Grahovsko-peuljskog i Glamočkog odreda slati će izvještaje neposredno Štabu korpusa i štabovima najbliže divizije. Ostali odredi slati će izvještaje najbližem štabu divizije koja će ih, prema njihovoj važnosti, prenesti ovome štabu. Štabovi divizija povezaće se međusobno na najpodesnijim dodirnim tačkama sa susjednim jedinicama preko svojih jedinica. Štab IX. i XX. Divizije može se povezati na sredokraći između s. Kosore i Vinalića, istočno od kote 470, i zapadnim padinama k. 425 i na putu Vrlika—Kijevo kod s. Kostur. Isturene zasjede prema Kosovu povezaće se na koti 809, južno od se.a Kneževića, koju će držati desno krilo snaga XX. Divizije. U drugom dijelu akcija snage IX. i XIX. Divizije povezaće se na dodirnim tačkama. Da bi se unaprijed znalo gdje se nalaze snage koje jedinice, daće se znak raketom i to jednom zelenom i jednom bijelom, koji će znak dati snage IX. Divizije kad krenu sa položaja Biskupija, Markovca i Miočića na liniju Drniš—Knin. Snage XIX. Divizije odgovoriće sa jednom crvenom i jednom zelenom kad uđu u selo Ramljane, Vrbnik i pri ulasku u Siverić. Ovo će biti znak da se snage približuju jedne drugima i zatim treba upućivati patrole radi hvatanja veze koje moraju biti oprezne i služiti se ugovorenim znakovima za noć. Cim se uhvati veza, štabovi koji komanduju dotičnim jedinicama čiji su zadaci povezani, odmah će se sastati radi kombinacije zajedničkog plana. Po mogućnosti povezaće se i

štabovi divizija. Izvještaji koji budu slati, moraju biti kratki i iscrpni. Izvještaji putem radio-stanice što kraći, ali ipak moraju da obuhvaćaju najpotrebnije elemente.

Početak akcija

Tačan datum početka akcija javiće se naknadno putem radio-stanice, pošto ga je sada nemoguće odrediti radi pojačane neprijateljske koncentracije koja je izvršena na sektoru Mliništa—Livno—Livanjsko Polje, a ne zna se iz kojih razloga. Potrebno je vršiti dalje pripreme, tako da bi se moglo u povoljnom momentu brzo pristupiti akciji.

Znaci raspoznavanja

Prvi dan akcije **Dinara—Promina**, drugi dan **Kundak—Kosovo**, treći dan **Cijev—Cetina**, četvrti dan **Sablja—Svilaja**, peti dan **Mazga—Mosor**, šesti dan **Nož—Nin**, sedmi dan **Obarača—Obrovac**, osmi dan **Visak—Vrlika**, deveti dan **Opasač—Obrovac** i deseti dan **Kundak—Krka**.

Ugovoreni znaci po noći: za prvu noć 4—8, drugu noć 6—2, treću noć 12—5, četvrtu noć 18—9, petu noć 7—3, šestu noć 14—8, sedmu noć 16—1, osmu noć 19—15, devetu noć 12—6, desetu noć 21—9.

Ugovoreni znaci po danu: za prvi dan partizanka na pušci¹⁵ i dva kruga iznad glave, odgovor partizanka na pušci i dva kratka podizaja u vis, za drugi dan partizanka na pušci i jedan podizaj u vis (dulji), odgovor partizanka na pušci i jedan krug iznad glave, za treći dan partizanka na pušci i tri kruga iznad glave, odgovor partizanka na pušci i tri kratka podizaja u vis, za četvrti dan partizanka na pušci i dva kratka podizaja u vis, odgovor dva podizaja

¹⁵ Riječ je o kapi.

u vis i jedan krug sa partizankom na pušci i za peti dan partizanka na pušci, jedan krug iznad glave i jedan podizaj u vis, odgovor partizanka na pušci, dva kruga iznad glave i dva kratka podizaja u vis.

Mjesto štabova

Štabovi divizija smjestiće se na najpogodnijem mjestu, odakle mogu imati najbolju preglednost i utjecaj na akcije o čemu će nas izvijestiti. Mjesto ovog štaba naknadno će se odrediti.

Ishrana

Ishranu jedinica vršiti na sektoru na kome se jedinica nalazi preko NO odbora, ukoliko je to moguće i u koliko isti postoje, a u banditskim selima od konfiskovanja imovine. Napominjemo da štabovi jedinica lično moraju posvetiti pažnju ishrani boraca koja mora biti dobro organizovana.

Sanitet

Štabovi divizija u svojim zapovijestima predviđjeće najpovoljnije mjesto za sanitetski punkt. Za sanitetski punkt Štaba korpusa i za našu bolnicu naknadno će se javiti.

Postupak sa zarobljenicima

Zarobljene četnike i domobrane koji se samovoljno predadu bez otpora, one za koje se ustanovi da nisu zlikovci i da nisu zaslužili da ih se strijelja, uvrstiti odmah u redove NOV. One za koje se sumnja da su se ogriješili o NOB ispitati i staviti pod vojni sud. Zarobljene Nijemce zadržati i izvijestiti njihova imena i jedinicu radi zamjene.

Postupak sa zaplijenjenom robom

Zaplijenjenu i konfiskovanu imovinu upotrijebiti za ishranu jedinica, a preostali dio pohraniti na sigurna mjesta i o tome obavijestiti

ovaj štab. Izvještaj mora sadržati spisak cjelokupne konfiskovane imovine, uz naznaku šta je utrošeno, a šta je spremljeno.

Postupak sa stanovništvom

Sc neboraćkim stanovništvom imade se najljepše postupati i politički im objašnjavati ciljeve i zadatke NOB, iskoristiti svaki povoljan momenat da se što više raskrinkaju četnici i ustaše, koji su povezani sa Nijemcima protiv NO vojske.

Napomena

U samoj borbi prema svima ovim domaćim banditima koji se sa oružjem bore protiv nas biti nemilosrdan. Treba nastojati da se neprijatelju zadadu što jači udarci sa što većim uništavanjem njegove žive snage. Pod svaku cijenu spriječiti pljačku i dezorganizovano konfiskovanje imovine neprijateljski raspoloženih lica. Pitanje konfiskacije treba riješiti na taj način što će se ona izvršiti kod onih lica u svakom selu, koji su najpoznatiji kao organizatori i istaknutiji vođe banda. Treba težiti za tim da se stvori pocijepanost u selu, t.j. da se odvoji selo od vođa. Zato je potrebno prema vođama i istaknutijim ličnostima koje drže selo u šahu, biti najnemilosrdniji, a prema ostalima postupati što ljepše... Konfiskaciju mora vršiti unaprijed određena komisija, koju će sačinjavat tri člana od politički svjesnih drugova i koja će voditi tačan popis šta konfiskuje i od koga konfiskuje. Za tačnost ovoga uzimaće se na odgovornost štabovi dotičnih jedinica. Naročito skrenuti pažnju svima jedinicama na način konfiskacije i **ne dozvoliti da se pojedine jedinice zadržavaju na tome pitanju, radi čega bi trpio daljnji tok akcija.** Za vrijeme

borbe ni jedan borac, odnosno jedinica, ne smije da se zadrži na konfiskaciji imovine itd.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Kukoč Ivo

Komandant-
potpukovnik:
V.¹⁶ Oetković

Dostavljeno
na znanje:
Glavnom štabu NOV i POH;
na postupak:
Štabu IX., XIX., XX. i XXVI. Divizije NOVJ i
Štabu mornarice NOV Jugoslavije.

Tačnost prijepisa ovjerava,
Načelnik-
potpukovnik:
Kuprešani¹⁷

P.S. Zbog veće neprijateljske koncentracije na prostoru Glamočkog i Livanjskog Polja, čije namjere nisu poznate — tačan datum za početak akcije nije se mogao odrediti, ali će štabovi divizija razraditi zapovijest sa podređenim štabovima, naravno držeći sve u najvećoj tajnosti, i vršiti pripreme u duhu ove akcije, kako bi se moglo u vrlo kratkom vremenu, kad se za to ukaže povoljan momenat, preći na samu akciju.

^w Vlado
¹⁷ Milan

BR. 79

NAREĐENJE ŠTABA DESETOG (ZAGREBAČKOG) KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 21 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU PRVE DIVIZIJE ZA RASPORED I DEJSTVO JEDINICA¹

Op. 39
21. I. 44.

ŠTABU I. DIVIZIJE NOVJ²

Po prijemu ovog pisma U. brigada „Braća Radić“ treba da izvrši pokret u pravcu Svibovca. Pravac pokreta Brigade treba da bude Bela, Beletinec, Lužan, Mali Vrh, Hališće, Vila Bauer, Vrtlinovec, Jarki, Grešćevina. Pokret vršiti postepeno, bez žurbe, sa čišćenjem neprijatelja koji bi se nalazio na tom pravcu. Oko Beletinca neka se Brigada zadrži jedan dan i neka izvrši akciju na vlak na pruzi Varaždin—Ivanec. Akcija može biti izvršena i preko dana. Po dolasku Brigade u Grešćevinu, Brigada treba da zauzme s'jedeće položaje: sa tri bataljona Grešćevinu, Poljanu, Gornji Martijanec, a sa jednim bataljonom Jalševec.

Brigada „Matija Gubec“ neka ostane i dalje na dosadanjim položajima, s time što će onaj bataljon kod Bele zauzeti položaj kod Podrute, a može preći i u Madžarevo. Ta brigada leži sasvim neaktivno na sadanjim položajima, a vi joj to i dozvoljavate. Prema podacima, koje mi imamo, neprijatelj iz Varaždinskih Toplica³ vrši danju i noću saobraćaj sa Varaždinom. Prema tome, mogućnosti za akcije ima, samo treba volje. Ta brigada dozvoljava neprijatelju da iz Toplica pravi ispade na naš oslobođeni teritorij. Tako je i jučer ispao do Leskovca i nanio našem odredu nepotrebne gubitke⁴.

Vaš Štab divizije neka ostane kod Brigade „Matija Gubec“ koju sredite i učvrstite. Sve kotarske činovnike u Novomarafskom kotaru mobilizirajte, pa ako to oni neće, uputite ih u Varaždin ili Zagreb. To važi i za kotarskog predstojnika, jer oni

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 9/1, k. 551.

² Riječ je o Trideset drugoj diviziji NOV Jugoslavije. Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 67.

³ U Varaždinskim Toplicama nalazili su se tada dijelovi Prve pješake pukovnije Poglavnikovog tjelesnog zdruga. Vidi dok. br. 151 u ovoj knjizi i dokumenat br. 1/1—40, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁴ Vidi dok. br. 170.

se u glavnom bave špijunažom u korist neprijatelja i onemogućavaju rad naših NOO-a.

Drug komesar Divizije⁵ neka u saglasnosti sa kotarskim komitetom Novi Marof formira NOO-e po selima, koja do sada nisu te odbore imala.

Upućujemo Vam kapetana druga Bobetka⁶, koji neka odmah primi dužnost komandanta Brigade „Matija Gubec“.

Drugove Delibegovića⁷ i Bobića⁸ odmah uputite u naš štab.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant-pukovnik:

BR. 80

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME DIVIZIJE OD 21 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O NAPADU NA GORE I BORBAMA NA PODRUČJU PETRINJA—SUNJA—KOSTAJNICA¹

STAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE
Op. br. 30-1944.
Dne 21. januara 1944.

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

I.

1 — Poslije povlačenja neprijatelja iz garnizona Glina², mi smo izvršili rokiranje naših jedinica na prostorije oko Gora, u namjeri da napadnemo i likvidiramo neprijateljsko uporište

⁵ Komesar ove divizije bio je tada Ivan Robić.

⁶ Mijo Bobetko

⁷ Ahmed Delibegović

⁸ Milan Bobić

¹ Original, >isan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 6—3/1, k. 426.

² 11 siječnja Glinu su bez borbe napustili dijelovi Drugog sibirskog kozačkog konjičkog puka, Ustaški krstareći odred i oružnici (žandarmi). Vidi dok. br. 40/1, k. 21 i 1/1—72, k. 58 u arhivi Vojnog istorijskog instituta.

u Gorama³. I., III. i IV. brigada dobile su zadatak da napadnu i likvidiraju Gore, a II. brigada dobila je zadatak da djeluje na -iniji Petrinja—Sunja—Kostajnica⁴.

2 — I., III. i IV. brigada prije napada na Gore bile su lazmještene na prostorijama: Zupić, Strašnik, Sibić, Graberje, Marinovići, Šestanj (sekcija — Petrinja 1 : 100000).

3 — Neprijateljska posada u Gorama od 130 ustaša, jedna domobranska bitnica (3 topa) 80 domobrana, žandari iz Gline i Gora (oko 100).

4 — Zapovijest za napad izdana je pismeno 13. ov. mj. u 22 časa⁵.

5 — Borba je počela 14.1.1944. u 13 časova.

6 — 1. brigada imala je zadatak da napada glavnim napadnim pravcem od s. Gl. Poljane, pored slova D (Dubrave) na k. 205 i k. 196. Zona širenja desno do potoka Šišak—k. 129, a lijevo potok Utinja. Polazni položaj Šestanj.

IV. brigada imala je zadatak da napada glavnim napadnim pravcem Perković brdo, s. Marinovići—k. 196. Zona širenja desno potok Šanja, lijevo potok Šišak (k. 129). Polazni položaj selo Marinovići.

III. brigada imala je zadatak osiguranja od Petrinje na prostorijama k. 264 (Zupić)—k. 135. Prekopati i minirati cestu prema Je'ačićevu spomeniku.

Brdska polubaterija bila je pridodata IV brigadi, a poljska polubaterija i jedna haubica bile su plasirane u s. Luščani (zaselak Vitorci).

Napad je počeo 14.1. u 13.30 sati. U prvome naletu I. brigada sa svoga pravca istjerala je neprijatelja iz rovova koji su služili za vanjsku odbranu s te strane, a IV. brigada upala je u selo Marinoviće, koje je neprijatelj držao prije napada. Borba se nastavila i dok naše jedinice nastavljaju napredovanje u pravcu glavne odbrane neprijatelja, u međuvremenu probijaju se neprijateljski tenkovi iz Petrinje u Gore⁶, vrše prepad na naše jedinice uz pomoć pješadije i naše snage budu prisiljene na povlačenje⁷.

III. brigada na osiguranju nije uspjela da zadrži neprijatelja koji se je u jačini sa 4—500 pješaka—Nijemaca i Čerkeza,

³ i ⁴ Vidi dok. br. 49, 160 i 161.

⁵ Vidi dok. br. 49 i 73.

⁶ i ⁷ Iz Petrinje su prodrli dijelovi Prve kozačke konjičke divizije u sadejstvu sa ustašama i podržavani jednom baterijom iz Petrinje. Vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—72, k. 58.

⁷ Opširnije o tome vidi dok. br. 6/2, k. 816 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

uz pomoć tenkova, probio preko Križa i šume Kosinjaka u pravcu Strašnika⁸. III. brigada se povukla u pravcu Luščana, a I. i IV. brigada povukle su se na liniju Graberje—Glinska Poljana.

Tokom 15. ov. mj. izdali smo naređenje I. i IV. brigadi za ponovni napad, a III. brigadi da ponovno uzme u zadatak osiguranje. Međutim, već u jutro u 6 sati, dok su dijelovima I. i IV. brigade podilazili tenkovi koji su bili zanoćili u Gorama, uz pomoć pješadije uspjeli su potisnuti naše snage i spriječiti nam izvođenje napada.

16. ov. mj. rokirali smo I., III. i IV. brigadu na liniji Graberje—Strašnik—Luščani, sa zadatkom da sa svojih pravaca prave i dalje pritisak na Gore i na komunikaciju Gore—Petrinja, računajući da bi neprijatelj ipak mogao da napusti Gore i da se povuče za Petrinju. Toga dana neprijatelj iz Gora nije vršio ispade, niti su naše jedinice dolazile u sukob s njime.

17. ov. mj. naše su se jedinice zadržale na istim prostorijama. U 6 sati ujutru neprijatelj⁹ se iz pravca Petrinje sa 5—600 pješaka i 4 tenka veće tonaže probio preko Križa i 2-upića za Strašnik i Sibić, a kasnije tenkovi su produžili u pravcu Perković brda i Graberja. Toga dana naše jedinice vodile su borbu sa neprijateljem na prostorijama oko Strašnika i Sibića. U 13 časova neprijatelj se povukao dijelom za Gore, a dijelom za Petrinju.

7 — U ovim borbama nisu postignuti nikakovi veći rezultati. Neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i oko 35 ranjenih.

8 — Naši gubitci bili su u borbama od 14—17. ov. mj. i 36 ranjenih i 10 mrtvih drugova.

Od rukovodilaca pali su Krnjajić Vaso, komandir čete, i Erak Nikola, komesar II. bataljona iz I brigade, zatim komandir čete—zastavnik Šerbula Stojan iz IV. brigade, Pjevač Stojan vodnik i Kasar Dragan de^gat iz III. brigade.

9 — U ovim borbama utrošeno je 7.065 metaka puščane municije, 50 mina za teški bacač, 28 mina za mali bacač, 37 granata za brdske topove, 14 granata za protiv-kolske topove, 26 granata za poljske i 6 granata za haubice. Od plijena zarobljena su 2 domobrana i 1 ustaša, 2 karabina, 4 bombe i 120 metaka.

10 — Imena lica i jedinica koje su učestvovala u ovoj akciji nemamo za pohvalu. Držanje, kako rukovodećeg kadra tako i partizana kod I. i IV. brigade, bilo je zadovoljavajuće, nešto slabije držala se III. brigada, odnosno samo njezini neki dijelovi.

⁹ Odnosi se na Ustaški odred iz Petrinje. Vidi dok. br. 1/1—72, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

11 — Kritički osvrt na akcije: Akcija bi na Gore bila uspješna da se nije probilo pojačanje od Petrinje i da tenkovi nisu pojačali odbranu, jer dolaskom tenkova glavno težište odbrane prešlo je na njih. Odluke koje su bile izdate i zapovijesti bile su realne. Rukovođenje prvoga dana bilo je otežano zbog slabe veze. Poljska i brdska artiljerija nisu mogle doći do izražaja jedno zbog magle, a drugo što se neprijatelj razvukao potpuno u vanjsku odbranu za tenkovima, izbjegavajući dejstvo naše artiljerije.

II.

1 — II brigada, kako smo naveli, imala je djelovati na sektoru Petrinja—Sunja—Koštajnica.

14. ov. mjeseca izvršila je napad na jednu grupu četnika u s. Petrinci, koji su imali u zadatku da na tom pravcu štite željezničku prugu. Za dolazak naših snaga neprijatelj je bio unaprijed obavješten i pobjegao je bez da je davao ikakav otpor. Dijelom se povukao za Sunju, a dije'om za neprijateljsko uporište Brđane. Naši su uspješno uhvatili jednoga četnika, 1 karabin, 1 bombu i 20 metaka.

2 — 15. ov. mj. u 8.30 časova krenula je iz Kostajnice jedna manja kolona nepr. pješadije (Čerkezi i Nijemci) sa 8 tenkova i 2 kamiona u pravcu Kukuruzara¹⁰. Bataljon II. brigade, koji se nalazio na tim prostorijama, stupio je s neprijateljem u borbu. Borba je trajala oko 3 časa. U 12.30 sati neprijatelj se povukao nazad u svoju bazu. Oštećen je 1 tenk, ubijeno 5 nepr. vojnika i veći broj ranjen.

3 — Naši gubici: 1 mrtav i 1 ranjen.

4 — U noći 16/17. jedan bataljon II. brigade fingirao je napad na neprijateljske posade¹¹ u s. Mošćenici i Češkom Sela kraj Petrinje, u cilju vezanja neprijateljskih snaga za taj sektor, pomažući na taj način izvođenje napada na Gore. Neprijateljske posade na ovim prostorijama u jačini su od 7—800 Čerkeza, ustaša i Nijemaca. Nakon 3 sata djelovanja ovoga bataljona stigla je motorizacija iz Petrinje i bataljon se povukao. Gubitci neprijatelja nisu poznati. Naši u ovoj akciji nisu imali gubitaka.

17. ov. mjeseca naišla je iz Kostajnice u 7.45 časova jedna neprijateljska kolona u jačini od 2.000 Čerkeza pod njemačkom komandom¹² sa 2 tenka, 3 kamiona, 5 motocikla, 3—400 kola sa zapregom punih vojne spreme. Kolona se kretala preko Ume-

¹⁰ i ¹² Vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 73.

¹¹ Vidi dok. br. 73.

tića, Knezovijana u pravcu Blinje. Istovremeno jedna manja kolona izvršila je ispad od s. Kinjačke prema Starom Selu. Treća kolona neprijateljske pješadije izbila je iz pravca Mošćenice preko Starog Gaja za Stražbenicu i Blinju, a četvrta kolona izbila je od Petrinje preko Budičine za Blinju, u svom sastavu imala je dva tenka, 20—30 motocikla i oko 100 pješaka. Sve ove snage razmjestile su se na prostorijama Bijelnik, Blinja, Stražbenica, Mađari.

II. brigada stupila je u borbu sa neprijateljskom kolonom koja je nastupala od Kostajnice, na prostoriji Umetići—Knezovijani i sa kolonom koja je nastupala od Siska u pravcu Blinje i sa kolonom koja je nastupala iz pravca Petrinje preko Budičine u pravcu Blinje. Borba je trajala u manjim vremenskim razmacima kroz čitav dan. Naše snage težile su da neprijatelju nanesu što veće gubitke i da mu zarobe bar veći dio komore. Pošto je neprijatelj imao tenkove, II. brigada nije uspjela da postigne svoj cilj. Neprijatelju su naneseni veliki gubitci, puna dva kamiona odvezena su mrtvih (oko 30) za Petrinju, i ranjeno je oko 40—50 neprijateljskih vojnika. Ubijena su dva njemačka oficira, koja nisu mogla biti svučena, zbog nadmoćnosti neprijatelja i neprijateljskih tenkova. Toga dana neprijatelj je zapalio sela Umetić, Knezovljane, Bijelnik. Isto tako opljačkao je ova sela. Naši gubitci u ovoj borbi su 12 ranjenih, od kojih je 1 teže, a ostali lakše ranjeni. Među ranjenima na'aze se komandant II. bataljona drug Adam Petrović i njegov zamjenik drug Podunavac Pero.

U ovoj borbi od 14. do 18. ov. mj. utrošeno je municije: 12555 puščanih metaka, 6 granata za protivkolski top, 6 metaka za protivkolsku pušku, 25 komada mina za teški bacač.

II. brigada odkako je prebačena na sektor Petrinja—Kostajnica pokazala je mnogo odlučnosti i samoinicijative u borbi i gotovo svakog dana bila je aktivna. U posljednjim borbama, kako rukovodeći kadar tako i partizani, pokazali su u dovoljnoj mjeri volje i borbenosti i svojim radom zadovoljavaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar
sl. otsutan

KOMANDANT, P.PUKOVNIK:
P.¹³ Jakšić

(M. P.)¹⁴

P.S. Razlika u izvještaju u pogledu mrtvih u listi gubitaka nastala je zato, jer je I. brigada uvela 3 mrtva od ranijih akcija.

¹³ Pavle

¹⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 81

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 21 SIJEČNJA 1944
GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
O BORBAMA NA PRAVCU GENERALSKI STOL—TOUNJ¹**

**STAB VIII. DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE**

Op. broj: 10-1944-god.
21.1.1944. god.

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU IV. KORPUSA NOVJ

U vezi sa prodorom neprijatelja od Karlovca—Genera¹skog Stola u pravcu Tounja², u cilju zatvaranja istoga pravca, naredili smo našoj III. Brigadi da 14 ov. mj. krene sa prostorije s. Oštarije na prostoriju Tounj—Kamenica—Košare, sa zadatkom da zatvori pravac Generalski Stol—Tounj.

Zemljište na kome su se imale voditi borbe bilo je manevarske.

Ističe se duboko usječena dolina rijeke Dobre kao i greben Krpelja.

Zemljište na kome su se odvijale operacije nalazi se na sekciji Karlovac—Ogulin 1 : 100.000.

U ovim operacijama učestvovala je III. Brigada VIII. Divizije, ojačana sa 2 brdska topa i 2 blindirana automobila.

Lijevo od ove brigade dejstvovala je II. Brigada ove divizije na prostoriji Gornje Dubrave—Višnjić Brdo³.

Jačina neprijatelja na ovome sektoru bila je jedna brigada pješadije podpomognuta artiljerijom, motorizacijom i avijacijom. Ove neprijateljske snage pripadale su 392. hrvatskoj legionarskoj diviziji.

Nakon likvidacije Oštarija⁴ naša divizija imala je namjeru da pristupi likvidaciji neprijateljskog uporišta Ogulin⁵. Među-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 32—2, k. 426.

² Odnosi se na prodor dijelova 392 legionarske divizije. Opširnije o tome vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 74.

³ Vidi dok. br. 74.

⁴ O likvidaciji neprijateljske posade u Ostarijama vidi dok. br. 48 i 68.

⁵ Vidi dok. br. 2/11, k. 830 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

tim, zbog jače koncentracije neprijatelja u Gospiću⁶ kao i pokreta jačih snaga od Generalskog Stola u pravcu Tounja odustalo se od ove operacije. Namjesto ove operacije donijeli smo odluku da izvršimo napad na neprijatelja koji je nastupao od Generalskog Stola u pravcu Tounja, da mu nanesimo što više gubitaka i da ga po mogućstvu odbacimo nazad za Generalski Stol, te time stvorimo opet povoljnu situaciju za likvidaciju uporišta Ogulin.

S tim u vezi pored donijete odluke izdali smo zapovijest Štabu III. Brigade. Zapovijest je izdata usmeno samome Štabu brigade.

U vezi dobivenih zapovijesti od ovoga Štaba III. Brigada zauzela je sljedeći raspored: Jedan bataljon Stanišić Brdo, jedan bataljon Tounj, jedan bataljon s. Skočići i jedan bataljon s. Skradnik. Ovaj raspored Brigada je zauzela u toku noći 13. na 14. ov. mj.

14. ov. mjeseca u 8 časova napalo je na lijevo kri'o položaja jednoga bataljona na Stanišić Brdo 1.000 neprijateljskih vojnika, 2 blindirana automobila i nekoliko topova⁷.

Pod zaštitom svoje artiljerije i avijacije neprijatelj je počeo da podilazi položajima toga bataljona. Neprijatelj je uspio da se podvuče pod naše položaje na oko 100 metara i sa toga odstojanja, podpomognut tenkovima, izvršio je juriš na položaje toga bataljona. Neprijatelj je dočekan jakom vatrom, ali uslijed nadmoćnosti neprijatelja u ljudstvu i materijalu bataljon se morao povući u pravcu s. Gerova. Bataljon se nevojnički povlačio i neprijatelj ga je cijelo vrijeme tukao avijacijom, iz tenkova i pješadijom, te je bataljon pretrpio dosta gubitaka.

Do 16 časova neprijatelj je uspio da izbije na liniju s. Gerovo—s. Tounj—Zdenac. Za cijelo vrijeme svoga nastupanja neprijatelj je tukao artiljerijom i avijacijom položaje naših bataljona.

U 16 časova brigada je izvršila povratni napad sa ciljem da odbaci neprijatelja na polazne položaje. Ovaj povratni napad potpomaga'e su dvije naše brdske baterije. Napad je bio usmjeren u dva pravca, jedan pravac s. Tounj—Meašići, a potom na kotu 248; drugi pravac bio je s. Gerovo—Stanišić Brdo. Na svakom pravcu napadala su po dva bataljona.

Energičnim napadom naših jedinica uspijelo se neprijatelja odbaciti na položaje Stanišić Brda—s. Potok i naša brigada

⁶ U Gospiću su se tada nalazili pored ustaško-domobranske posade i dijelovi njemačke 114 lovačke divizije koja se tada povlačila iz Dalmacije. Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 91.

⁷ Odnosi se na dijelove 847 grenadirskog puka 392 legionarske divizije. (Podatak iz arhive Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 39/14, k. 18.)

ovladala je linijom s. Gerovo—Tounj—Zdenac, kota 248. Međutim, neprijatelj je dejstvom svojih tenkova uspio ponovo da potisne naše snage na njihove polazne položaje.

U toku 15. ov. mjeseca raspored Brigade bio je sljedeći: jedan bataljon kota Grič, jedan bataljon desno od kote 443 pa ulijevo do kote 420, drugi bataljon Skradnik, a IV. Oštarije.

Preko cijeloga dana nije došlo do borbe, sem što je neprijatelj tukao naše položaje artiljerijom i bacačima.

16. ov. mjeseca u 8 časova neprijatelj je ponovo preduzeo napad u pravcu naših položaja. Napad neprijatelja bio je potpomognut jakim artiljerijskom vatrom. Vatra je bila koncentrisana na bataljon koji je držao položaje kota 443—kota 420. Pod jakim pritiskom neprijatelja ovaj bataljon morao se povući sa dosadašnjih položaja na zapadnoj padini Vidrinac (kota 471). Oko 16 časova neprijatelj u jačini od dvije satnije prebacio se je preko rijeke Tounjčice i krenuo u pravcu Košara. Naše snage dočekale su neprijatelja na raskrsnici cesta Tounj—Košare i Kamenica—Tounj. Kada je neprijatelj ušao u zasjedu naše snage, podpomognute jednim oklopnim automobilom, izvršile su napad na neprijatelja i potpuno ga razbile. Neprijatelj je u neredu počeo bježati u pravcu Tounja, ostavljajući na bojnopolju bogat ratni plijen, te dosta veliki broj mrtvih.

17. ov. mjeseca neprijatelj, koji je nadirao od Generalskog Stola, spojio se preko s. Gojaka sa posadom Ogulina⁸. U vezi toga naredili smo Brigadi da se postavi istočno od komunikacije Tounj—Oštarije, sa zadatkom bočnog dejstva na neprijatelja koji bi se kretao tim pravcem.

Zadaci postavljeni pred ovu brigadu izvršeni su u granicama njene mogućnosti.

U svima ovim borbama zarobljena su tri legionara.

Zaplijenjeno je 6 teških bacača, 54 mine za teški bacač, 5.500 metaka za mitraljez „šarac“, 4 šmajsera, 7 karabina, 2 pištolja, 2 dvogleda, 1 daljinar, 20 pari odijela i 150 metaka za šmajser.

U ovim borbama neprijatelj je imao 108 mrtvih i 105 ranjenih.

Miniran je i dignut u vazduh most u Oštarijama i Tounju.

U ovim operacijama mi smo imali 9 mrtvih, od kojih zamjenik komesara čete Mandić Nikola i Kosijer Dušan. Ranjenih je bilo 50, od kojih 16 teže a 34 lakše. Od ovog broja ranjen je zamjenik komesara I. bataljona drug Jakšić Slavko, zamje-

⁸ Do spajanja ovih neprijateljskih snaga došlo je 16. siječnja. Vidi dok. br. 74 i 163 u ovoj knjizi i istorijat 392. divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 39/14, k. 18.

nik komesara čete drug Dereta Milan, komandir čete drug Vlašić Vaso i poručnik Manojlović Mile, zamjenik komandira čete.

U ovim operacijama utrošeno je municije, i to: za puške 2.200 metaka, puškomitraljeze talijanske 3.400, mitraljeze jugoslavenske 6.590, puškomitraljeze talijanske 2.540, za mitraljeze jugoslavenske 3.625, za mitraljeze talijanske 3.400, mina za mali bacač 28 komada, za teški bacač 32 mine, za top 47 m.m., 5 granata i 12 ručnih bombi.

U ovoj operaciji naročito se istakao nišandžija teškog mitraljeza „šarca“ koji je u najkritičnijoj situaciji sačekao neprijatelja i potom otvorio na njega jaku mitraljesku paljbu, te time znatno olakšao otstupanje bataljona koji je bio u dosta teškoj situaciji.

U borbi koja je bila 16. ov. mjeseca slabo se pokazao komandir I. čete I. bataljona III. Brigade, koji je bez ičijeg naređenja povukao svoju četvu sa određenog položaja i time dosta ugrozio ostale položaje iste brigade. Za ovu grešku uzet je isti komandir od strane Štaba brigade na odgovornost.

S obzirom da je ova brigada skoro formirana⁹, tj. mlada brigada, to ona još nije bila sposobna za borbe ovakove vrste. Pored svega toga Brigada se ipak prilično držala zahvaljujući dobrom držanju Štaba brigade koji je pored svih teškoća umješno rukovodio svojom brigadom.

Od štabova bataljona dobro se snašao i Štab I. i III. bataljona, dok je Štab II. i IV. bataljona bio mnogo slabiji.

Sadejstva između pješadije, artiljerije, te bornih kola u ovoj operaciji bilo je dobro.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
A.¹⁰ Backović

Komandant, p-pukovnik:
M.¹¹ Šumonja

(M.P.)¹²

⁹ Riječ je o popuni i reorganizaciji, a ne o formiranju. (Treća NO brigada Osme divizije formirana je u prosincu 1942. god. naredbom Glavnog štaba Hrvatske, kao Petnaesta NO brigada Hrvatske.) U depeši Glavnog štaba, Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije od 16. prosinca 1943. god. rečeno je sljedeće: „Novomobilisane u Plašćanskoj dolini rasporediti u 3. brigadu VIII div. koja će se formalno, nezvanično zvati 3. Plašćanska brigada VIII divizije. Čim situacija dozvoli, III brig. će se uputiti u Plašćansku dolinu gdje će prihvatiti novomobilisane...“ Vidi tom V, knj. 10, dok. br. 27 i dok. 1/1, k. 119/1, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

¹⁰ Aleksandar

¹¹ Miloš

Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 82

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 21 SIJEČ-
NJA 1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLA-
VIJE O IZVRŠENOJ DIVERZIJI NA KOMUNIKACIJI BEO-
GRAD— ZAGREB¹**

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 53/44
Dan 21-1-1944.

Predmet: Operativni izvještaj
o akciji na prugu —
dostavlja

ŠTABU VI. KORPUSA NOV I POJ

Prema zapovijesti² ovog štaba Op. br. 49/44. od 19. I. 1944. godine izvršeno je miniranje pruge Beograd—Zagreb, u cilju sačekivanja i uništenja neprijateljskog transportnog vlaka.

Mina je podmetnuta na oba kolosjeka južno od šume Varčaga, između St. Topolja i Andrijevac (sekcija Brod 1 : 100.000), 20.1.1944 godine u 5.30 sati.

Izvršenje naprijed navedenog zadatka povjereno je Brodskoj brigadi, bez jednog bataljona koji je ostao u Kondriću, uz sudjelovanje jednog bataljona XVIII. Brigade.

Jedinice Brodske brigade imale su za zadatak da sačekaju jedan od prolazećih neprijateljskih transporta i da postavе zasjedu prema Andrijevcima i prema St. Topolju, kao bočna osiguranja, a bataljon XVIII. Brigade da postavi osiguranje u Novom Topolju i da na taj način spriječi zaobilazanje jedinica Brodske brigade.

Zaposijedanje i miniranje pruge trebalo je biti završeno do 4.30 sati, dne 20.1.1944. godine. Zbog rušenja mostova na kanalima i potocima zakasnilo se sa posijedanjem položaja i isti su bili posjednuti oko 5.30 sati.

Propušten je jedan kontrolni voz i pancер, kao i jedan transportni vlak, koji je prugom prolazio u momentu kad su naše jedinice izbijale na prugu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 1/2, k. 882.

² Vidi dok. br. 69.

Oko 7 sati naišla su 2 transportna vlaka, koja su se mimoišla baš nad mjestom gdje su bile postavljene mine. Povučena je kanapa i mina je eksplodirala. Poslije eksplozije vlakovi su produžili pokret kao da ništa nije ni bilo. Po eksploziji vjeruje se da je eksplodirao samo jedan dio od 35 kg. eksploziva, koji je bio namješten na čaba kolosjeka. Odmah po eksploziji naši borci otvorili su vatru na transporte i presječene su šine istočno od sela Sapci i zapadno od željezničke stanice Andrijevci, oko vaktarnice.

O rezultatu te vatre u neprijateljskim transportima nije nam ništa poznato³. U jednom od transporta vozila se vojska, koja se iskrcala u [Starom] Topolju i krenula u pravcu naših jedinica. Kako je jednovremeno otvorena vatra i iz bunkera na pruži, a svuda okolo je ravnica, naređeno je povlačenje u određene baze.

Naši gubitci: 1 lakše ranjen.

Akcija je bila dobro pripremljena, ali u nju su išli borci sa uvjerenjem da neće uspjeti i da uzalud idu, što se i dogodilo. Izgleda da za neuspjeh ove akcije krivnja pada na diverzante, iako oni tvrde da je mina dobro postavljena. O ovome vodi se istraga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.⁴ Bulović

(M.P.)⁶

KOMANDANT,
p.pukovnik:
Mil.⁵ Stanivuković

^{22*} **362** Prilikom napada na ova dva vlaka neprijatelj je imao 30 ranjenih.
Vidi dok. br. 168.

⁴ Mirko

⁵ Milan

• Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 83

IZVJEŠTAJ ŠTABA ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA OD 21
SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JU-
GOSLAVIJE O DEJSTVIMA I STANJU U JEDINICAMA I NA
TERENU¹

**ŠTAB ISTOČNE GRUPE
NOP ODREDA VI. KORPUSA
JUGOSLAVIJE**

Broj: ...24.../43 g. u... h.

Dana: 21/1 1944 g.

Dostavlja operativni izvještaj
za razdoblje od 10 do 20 janu-
ara 1944 godine

ŠTABU VI KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Položaj

OPŠTA SITUACIJA NA SEKTORU OVE GRUPE

Jedinice ove grupe u posljednje vrijeme operisale su na sektorima: Đakovo, Našice, Slav. Brod, Pleternica i S'av. Požega, dok su neki dijelovi Osječkog odreda jedno vrijeme operisali u okolici Županje.

Na sektoru Osječkog odreda neprijatelj je u posljednje vrijeme upadao u neka sela oslobođene teritorije kao: Drenje, Mandičevac, Slatinik² i Pridvorje. Upadi su bili jačim snagama, ali bez motorizacije. Namjere nisu bile ofanzivne, već radi pljačke i odvođenja naroda njemačke pripadnosti u uporišta, kojom prilikom nisu imali naročitih uspjeha, jer ovdašnje Švabe su svjesne Hitlerove propasti i sada donekle vjeruju u našu pobjedu.

U Podravini neke jedinice neprijateljske vojske sta'no su upadale u sela Kućanci i Kapelna, sve dok ih nije sačekala i potukla Podravska četa. Nakon toga krstarenje njihovo prestalo je pješadijom, ali je zato sada neprijatelj ubacio motorizaciju. Polazna baza za pješadiju je D. Miholjac, a za motorizaciju Našice, gdje je stiglo ovih dana veći broj tenkova iz Osijeka.

Paralelno sa ovim upadima uslijedeni su upadi na Dilj sa istim snagama i namjerama, jedino što je ovdje neprijatelj upo-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 33—2, k. 473.

² Drenjski Slatinik

trebljavao i motorizaciju. Stalnim zalijetanjem u oslobođena teritoriju neprijatelj je pljačkao, a 15. ov. mj. je i popalio neka sela kao: Korđuševci, Šušnjevc, Vrhovina i Klokočevik³. Prije paljenja je pokupio živežne namirnice iz sela, sakupio je narod u školu ili crkvu i održao miting govoreći: „Ovako naše kuće stradaju u Njemačkoj od bombardovanja“.

Duž pruge Zagreb—Beograd između [Nove] Kapele i Vrpolja na stanicama i mostovima nalazi se veći broj bunkera, građenih od armiranog betona. Posada im je od 15 do 50 ljudi naoružanih puškama i ponekim automatskim oruđem, već prema veličini bunkera i posade; veći bunker ima teški mitraljez, a manji puškomitraljez.

Sva uporišta na ovom sektoru su skoncentrisana najvećim dijelom od Nijemaca, ku!turbundaša i manjeg broja domobrana. Jačina samih uporišta je 200 do 300 vojnika.

Na sektoru Požeškog odreda neprijatelj je pokušavao vršiti upade u sela: Lipu, Kutjevo i Kaptol, ali je svagda bio osujećen, dočekan i odbijen. Ovdje je primijećeno da neprijatelj formira udarne jedinice, koje su dobro naoružane naročito automatskim oruđjem i čiji je zadatak upadanje u oslobođenu teritoriju radi pljačke i uznemiravanja naše pozadine. Za sada je formirana jedna bojna u Požegi sa zapovjednikom Vičić Antunom, ustašom iz sela Brestovca. Bojna broji 120 ljudi koji su iz okolnih sela i koji vrlo dobro poznaju teren. Svojom djelovanjem počeli su 13. ov. mj. kada su pošli u selo Lipu, gdje ih je sačekala jedna četa Požeškog odreda; nanijevši joj u borbi gubitke odbacila ih je sa po'ožaja, da su ustaše bile primorane povući se u svoju bazu.

Na Babjoj Gori trebalo je da se formira jedna udarna satnija, koja još do danas nije formirana, izgleda radi toga što je određeni zapovjednik za istu uhvaćen od strane naših jedinica i predat na istragu, gdje se i sada nalazi zatvoren u Komandi Psunjskog područja. Određeni zapovjednik je Ivan Jelić, bivši jugoslavenski poručnik, rodnom iz sela Tisovca, kotar Nova Gradiška.

Promjena u neprijateljskim uporištima na ovom sektoru nije bilo, a nisu primjećene ni neke ofanzivne namjere.

RAD ŠTABOVA I PODREĐENIH JEDINICA

Rad u našem štabu odvija se normalno, članovi Štaba se međusobno slažu i sporazumijevaju. U štabovima odreda rad i stanje je različito. U Diljskom odredu su svi članovi dobri u svakom pogledu i na svojoj dužnosti zadovoljavaju. Vojni rad

³Vididok.br.1561158.

je malo otežan otkako je komandant Odreda⁴ otišao na kurs. Stanje u Osječkom odredu mnogo je drugačije, naročito u vojničkom pogledu. Odlaskom komandanta Zlate⁵ postavljen je za v.d. njegov zamjenik⁶, a za zamjenika operativac Odreda drugi koji nije gotovo nikakve mjere poduzimao da se stanje u jedinici popravi, iako je za to bilo mogućnosti. Vjerujući da će se stanje popraviti, izvršili smo promjene u samome Štabu, i za zamjenika postavili Pismarević Stevana, bivšeg komandanta I bataljona Diljskog odreda. U Požeškom odredu stanje se mnogo popravilo otkako je primio dužnost novi komandant drugi Miodrag Bjelić. Prema iznijetom o štabovima odreda, slični su i Štabovi bataljona. Najveći nedostaci u radu primijećeni su u bataljonima Osječkog odreda.

U svim štabovima se održavaju vojni časovi putem sastanaka, i do sada je primijećen znatan uspjeh u tom pogledu. Primijećena je slaba kontrola i pomoć od strane Štaba Osječkog odreda svojim štabovima i vojnim rukovodiocima. Najviše se proučavalo sa nižim rukovodiocima: borbena obuka (jedinačna i desetična), naoružanje i ratna služba, dok je višim rukovodiocima pored ovoga dato u zadatak upoznavanje topografije, jer je primijećeno da mnogi rukovodioci po bataljonima ne znaju da čitaju kartu, a što je danas od velike važnosti.

Sa vojskom je rađeno iz borbene obuke, ratna služba i naoružanje, ali su do sada pokazani slabi rezultati. Nastoji se stanje popraviti i s naše strane daje se puna pomoć svim jedinicama.

DISCIPLINA I MORAL U JEDINICAMA

Za ovo vrijeme nije se dešavalo slučaja samovolje i pljačke u našim jedinicama tokom izvršenih posljednjih akcija. Ovo stvar je strogo postavljena primjernim kažnjavanjem pojedinaca i nastoji se pod svaku cijenu spriječiti objašnjavajući štetnost ovakvog učinka.

Obična disciplina je općenito u svim jedinicama dobra, dok za borbenu disciplinu može se reći da je također prilična kod svih naših boraca, jedino je u Osječkom odredu ova disciplina slaba kod svih rukovodilaca. Strojeva disciplina zadovoljava u svim jedinicama, kako kod boraca tako i kod rukovodilaca.

Pozdravljanje je u svim jedinicama dosta slabo, naročito između boraca i nižih rukovodilaca, koji još nemaju potrebnog autoriteta.

⁴ Luka Škrinjar

⁵ Zlato Uglješić. Vidi dok. br. 132.

⁶ Stevo Dujanović

Borbenost kod partizana Diljskog odreda je dobra a prilično zadovoljava i Požeški odred, dok je dosta slaba borbenost kod Osječkog odreda. Moral u jedinicama općenito je dobar.

STANJE UNUTAR JEDINICA

U ovo posljednje vrijeme tokom naših akcija izbačeno ju iz stroja 17 drugova, od kojih je 7 mrtvih, 6 ranjenih, 3 nestala i jedan drug koji je onesposobljen za operativnu jedinicu upućen u Požeško područje. Manjak u oružju su 4 puške koje su izgubljene prilikom akcije, dok je za isto vrijeme utrošeno 2050 komada metaka.

Novopridošlih drugova i drugarica u ovom vremenu bilo je 75 koji su najvećim dijelom mobilisani na bazi dobrovoljnosti.

Višak u oružju je jedan puškomitraljez **Brno**, koji je dobiven preko veze od jednog domobrana iz neprijateljskog uporišta s. Jakšić, jedan laki bacač, dobiven od XII Divizije, te jedan puškomitraljez **Brno**, 15 pušaka, 40 bombi i 2000 metaka, koji su dobiveni u borbi kod Kapelne.

SLUŽBA VEZE U JEDINICAMA

Veza u jedinicama je prilično slaba, kako za vrijeme akcije tako i za vrijeme odmora. Da bi se ista popravila, održavani su časovi o održavanju veze, kom prilikom je prikazan značaj iste i posljedice koje mogu da nastupe usljed slabo održavane veze.

Veza između štabova i jedinica, kao i samih štabova, održava se kuririma, pješke i na konjima, dok je ovaj štab sa štabovima odreda spojen telefonima.

Za poboljšanje ove veze pristupljeno je organiziranju odjeljenja za vezu po odredima. Takva odjeljenja za sada su formirana u Diljskom i Osječkom odredu, jačine 5 do 8 ljudi. Do sada ista odjeljenja nisu primjenjivana, i nije bilo mogućnosti za to, zbog nedostatka potrebnog materijala koji se još prikuplja.

IZVEDENE AKCIJE

Jedan bataljon Diljskog odreda 6. ov. mj. izvršio je akciju na glavnoj pruzi između stanice Staro Topolje i Donji Andrijevci, kada je pokidano nešto t.t. veze u dužini 400 m. Istog dana jedinice Požeškog odreda učinile su jedan smio podvig kada su upale u neprijateljsko uporište SI. Požega i napale bolnicu, koju su čuvala 4 Nijemca, naoružana puškama⁷. Budući

¹³ Vidi dok. br.156i158.

da nije pravilno postupijeno što je na iste stražare otvorena vatra, akcija nije uspjela, jer je na taj način dat znak ostalima u Požegi, koji su odmah pristupili u pomoć, te primorali naše da se povuku.

Jedna četa Diljskog odreda kidala je noću između 8 i 9 ov. mj. t.t. veze na glavnoj željezničkoj pruzi između s. Sapci i s. Garčin. Željeni uspjeh nije postignut, pošto je neprijatelj ometao rad vatrom iz bunkera sa željezničke stanice Garčin. Svega je pokidano 400 m. dužine s jedne strane, koja nije sva ni pokupljena. Te noći je zapaljena dojavnica broj 131 i zarobljen službenik, koji je vršio službu. I pored jake neprijateljske vatre borci su se povukli bez vlastitih gubitaka. Iduće noći sa jednim vodom ponovno je kidana pruga na istoj pruzi između stanica Zadubravlje i Vrba Donja⁸. Ove noći je srušeno jedan km. t.t. veza, ali nije bilo mogućnosti pokupiti žicu, jer ih je iznenadio pancir, te su se mora¹ i naglo povući. Ostali dijelovi ovoga odreda iste noći prekopali su ceste i puteve između Trnjana i Klokočevika, Vrhovine i Šušnjevac. Kod Trnjana je ujedno dignut drveni most na cesti. Jame koje su kopane bile su dimenzije 3.5—1.5. m.

Noću između 10 i 11 ov. mj. jedinice Diljskog odreda napale su ponovo glavnu prugu između Slav. Broda i Starog Topolja. Napad je bio na t.t. veze, kojom prilikom je srušeno 2000 m t.t. veza, zapaljena stražara br. 133 i uhvaćeno 58 pružnih radnika. Jedna patrola ovom prilikom je pošla u uporište Garčin, gdje se je sukobila sa neprijateljem koji je na njih otvorio vatru i ranio jednog druga.

Sa jednom i pol četom Diljskog NOP odreda pokidano je 12 ov. mj., između s. Sapci i D. Andrijevi, na glavnoj pruzi 3500 m t.t. veza. Žica i izolatori su djelomično pokupljeni, a djelomično uništeni. Istoga dana naveče jedan bataljon toga odreda srušio je između Sl. Broda i Vrbe Donje 1200 m t.t. veza⁹.

Češćim neprijateljskim upadanjem u oslobođenu teritoriju u Požeškoj kotlini došla je neka njegova jedinica 12 ov. mj. u selo Vetovo, saznajući prethodno da u okolici nema naše vojske. Dolaskom neprijatelja u pomenuto mjesto, naše jedinice, iako su bile udaljene, pošle su da ga napadnu, ali obzirom na veliku udaljenost nisu stigle na vrijeme, i neprijatelj je bio u pokretu za nazad kada je napadnut i protjerali. U ovoj borbi smo imali jednog mrtvog druga, dok nisu ustanovljeni gubici na neprijateljskoj strani.

⁸ Vidi dok. br. 158.

⁹ Vidi dok. br. 161.

Dana 13. januara t.g. jedna četa iz Požeškog odreda boravila je u selu Lipi, kada ih je u 10 časova napala udarna bojna pod komandom bivšeg ustaškog tabornika Antuna Vičića, u jačini od 120 ljudi naoružanih sa 5 puškomitraljeza i puškama*. Naši su prihvatili borbu i tokom nje neprijatelj je nastojao da nam ugrozi jedan od bokova, ali vještim manevrom su izbjegnute neprijateljske namjere. Borba se je dalje nastavila uz stalno manevrisanje naših jedinica, dok oko 14 časova neprijatelj nije otstupio uz gubitke 9 ranjenih i nešto mrtvih, čiji broj nije ustanovljen. Naši gubici su dva ranjena, izgubljene dvije puške, dok je u borbi dobivena samo jedna manliherka. Istoga dana navečer drug Nikola Grubišić, vojno-sudski istražitelj, pošao je u selo Venje gdje su ga dva civila u zasjedi sačekala i ubila. Jedna četa istog odreda te večeri vršila je konfiskaciju u selu Tisovcu, gdje su zaplijenjene neke stvari manje vrijednosti. II bataljon je 13. noću srušio 2 km pruge i 3 km t.t. veza na pruzi Čaglin—Pletarnica, između stanica Knežci—Aškovač¹⁰. Također je pokidano jedan km t.t. veza na cesti Kula—Jakšić.

Noću između 14. i 15. ov. mj. jedinice Diljskog odreda na pruzi Kapela-Batrina—Pletarnica srušile su 4500 m željezničke pruge i 8000 m t.t. veza. Telefonska linija je ovom prilikom skroz uništena. Zapaljane su 2 odjavnice i željeznička stanica Sulkovci¹¹. Osiguranja koja su bila za to vrijeme, nisu imala borbe. Prilikom rušenja nepažnjom su lakše ozlijeđena dva druga.

U Podravini neke jedinice neprijateljske vojske stalno su upadale u sela Kučanci—Kapelna, gdje ih je sačekala i potukla Podravska četa¹². Nakon toga njihovo krstarenje pješadijom prestalo je, ali zato je neprijatelj ubacio motorizaciju. Ova borba je bila 16. ov. mj. u selu Kapelni, gdje je ubijeneo 22, a ranjeno 18 neprijateljskih vojnika, dok su od ostalih dva živa uhvaćena. Zarobljen je jedan puškomitraljez **Brno**, 15 karabina, 2 pištolja, 40 bombi, 2000 metaka i 20 pari odijela. Sopsstvenih gubitaka nije bilo, jedino je lako ranjen politički komesar čete.

Navečer 16. januara t.g. Požeški odred izvršio je konfiskaciju u selu Venju, gdje je uhvaćena špijunka Marija Milanović koju je trebalo da uhvati drug Nikola Grubišić, ali je tom prilikom pao. U tom selu je uzet šusterski alat, pored ostalih artikala ljudske hrane.

¹⁰ Vidi dok. br. 162.

¹¹ Vidi dok. br. 163.

¹² Za odmazdu ustaše su zapalile selo Kapelna. Vidi dok. br. 166.

Jedinice Diljskog odreda srušile su noći između 16 i 17. o. v. 7 km željezničke pruge i 10 km t. t. veza između Čaglina i Pleternice.

Sva žica i izolatori, prilikom rušenja pruge i kidanja veza, djelomično su sakupljeni od kojih je jedan dio slat području, a drugi upotrijebljen za sopstvene potrebe, dok je drugi dio žice uništavan na samom mjestu.

Jedinice koje su operisale na Zupanjskom sektoru bile su u jačini od 2 bataljona. Postavljeni zadatak nisu izvršile usljed promijenjene situacije, već su za ono vrijeme imali borbu u selu Prkovci i izvršili akciju na Babinu Gredu, gdje je dobiveno veći dio sanitetskog materijala¹³. Prilikom ovih akcija i borbi imali smo ranjenih i mrtvih drugova, dok je municije utrošeno 1900 komada.

STEČENO ISKUSTVO

Češćim upadanjem jačih neprijateljskih snaga smatra se za potrebno jedinice ne raspuštati daleko već držati više na okupu, kako bi se mogao dati snažan otpor neprijatelju, te mu nikako ne dozvoliti da upada u slobodnu teritoriju. Sa jačim snagama napadati neprijatelja po garnizonima ili ga sačekivati u zasjedi.

RASPORED JEDINICA I NJIHOVO STANJE

Jedinice ove Grupe nalaze se na svojim određenim sektorima, i to: Osječki odred operiše sa svojim snagama na istočnim obroncima Krndije (Živčane) sa dva bataljona, dok sa trećim bataljonom i Podravskom četom kontroliše dio Podravine oko D. Mihojca. Ostale terenske čete ovoga odreda povučene su u sastav jedinica, jer iste do sada nisu nikako zadovoljile iako su ponovno reformirane i davana su im uputstva za rad po njihovim sektorima.

Diljski odred sa svojim jedinicama kontroliše ceo Dilj, a terenska četa operiše u okolini Županje. Često puta ova četa se mora sa svog sektora povući pošto neprijatelj poduzima protiv nje sa jačim snagama operacije.

Požeški odred s jednim bataljonom kontroliše Babju Goru, a s drugim dio između Požege, Kutjeva i oko Velike. Terenska četa ovoga Odreda operiše u Posavini oko Nove Gradiške.

Svi borci općenito u našim jedinicama su prilično obučeni i obuveni. Ishrana je dobra, naročito kod Osječkog i Diljskog

¹³ Vidi dok. br. 156 i 158.

odreda. Zdravlje je prilično u svim jedinicama, jedino ako se nađe manji broj prehladenih, dok zaraznih bolesti nije bilo.

DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE

U planu imamo napadati i rušiti neprijateljske pruge i t.t. veze. Sačekivati neprijatelja na cestama kojima on obično krstari. Isto tako svakom prilikom ga sačekati ako bi pošao u našu oslobođenu teritoriju radi pljačke¹⁴. Ukoliko bi se zadržala neka divizija duže na ovome sektoru u njenom sastavu vršiti operacije na uporišta koja budu u planu predviđena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S.¹⁵ Domankušić

(M.P.)

Komandant:
Jergović I.¹⁶

BR. 84

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG HAUBICKOG DIVIZIONA ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 21 SIJEČNJA 1944 GOD. O UCEŠCU U NAPADU NA OŠTARIJE¹

22 I 44

STAB I HAUBICKOG DIVIZIONA
IV KORPUSA NARODNO OSLOB. VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Br. 61

Dana 21 I 1944

BOJNA RELACIJA

0 operacijama protiv Oštarija'- na dan 11 I 44 i 14 I 44

11 I 44 U 3 sata stigao [sam] sa divizionom u s. Josipdol, gdje je izabran položaj i dati elementi za gađanje Oštarija.

¹⁴ Vidi dok. br. 140.

¹⁶ Stjepan

¹⁸ Ivan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historijskog instituta pod reg. br. 31—2, k. 426.

² U ovoj operaciji učestvovala su Prva i Treća brigada Osme divizije i Deveta slovenačka NO brigada. Opširnije o tome vidi dok. br. 48 i 68.

U 6,30 javio [sam] se komandantu VIII divizije, potpukovniku drugu Šumonji³, na osmatračnici (Sv. Katarina) i upoznao se sa zadatkom na licu mjesta.

U 7 sati otvorena je vatra na neprijatelja koji se nalazio u sredini Oštarija, a poslije prenijeta na bunkere koji se nalaze uz cestu koja vodi za Oštarije iz Josipdo'a. Zadatak je bio neutralisati vatru neprijateljskih automatskih (pješačkih) oružja i tući pojedine bunkere koji su davali otpor, a koji se nisu mogli zauzeti od naše pješadije. U toku dalje borbe tučene su neprijateljske saobraćajnice, sredina Oštarija gdje su se skoncentrirali ustaše, zatim most na Ogul. Mrežnici kuda se neprijatelj prebacivao za Oštarije, pošto je bio protjeran iz bunkera. U 16 sati neprijatelj je napustio Oštarije sa nakanom da se probije za Ogulin, pri čemu je pretrpio gubitke od naše pješadije.

12, 13 I 44 Divizion se popunjavao sa municijom za napad na Ogulin⁴.

14 I 44 Uslijed neprijateljskih ispada iz Ogulina, gađao je Ogulin sa istog položaja, radi uznemiravanja.

U ovim operacijama utrošeno 112 zrna za gađanje Oštarija, a 5 za gađanje Ogulina. Rad posluge kod oruđa i komandnog kadra bio je pravilan.

U ovoj operaciji nije se nitko naročito istakao, niti je bi'o gubitaka naših.

Saradnja sa pješadijom pravilna.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
si. ot.

Komandant, kapetan
Ivo Magličić

³ Miloš Šumonja

⁴ Napad na Ogulin nije tada izvršen. Vidi dok. br. 68, 81 i 110.

BR. 85

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 22 STJEČ-
NJA 1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
O NAPADU JEDINICA SEDME DIVIZIJE NA MAJUR, PA-
NJANE I GRAEOŠTANE¹

GLAVNI STAB NOV I POH²
Broj 363, dne 24.1.1944. g.

ŠTAB IV. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 321/43
22.1.1944.

Operativni izvještaj o
napadu VII. divizije na
Majur 10. i 11.XII.1943

i
GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Napadi su izvođeni na sela Majur i Panjani³. Okolina i položaji dozvoljavali su prikriveno podilaženje i postizanje iznenađenja. Upotrebljavana sekcija Kostajnica 1 : 100.000.

U borbama su učestvovala I. i III. brigada VII. divizije.

U s. Majuru i Panjanima nalazile su se jedinice IV Kubanskog puka, i to u Majuru oko 150, a u Panjanima oko 400 vojnika. Po podacima koji su primljeni, namjera neprijatelja bila je da vrši ispade na oslobođeni teritorij, u cilju p'jačke i razbijanja naše pozadine. Neprijatelj je bio vrlo slabo utvrđen.

Odluka za napad bila je⁴: sa I. brigadom napasti Panjane, s tim da se sa 1 bataljonom osigura od Kostajnice, a sa III. brigadom napasti Majur, sa osiguranjem od Stubljana i Graboššana.

10.XII.1943:

Napad je odpočeo u 00,00 sati. Jedinice su uspjele izvršiti iznenađan juriš. Posada u s. Panjanima dala je vrlo slab otpor i uspjela je pobjeći ka Kostajnici gonjena našim borcima, dok je posada s. Majura davala jači otpor koji je savladan tek ja-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 42—d, k. 112.

² Četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske

³ Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 55.

⁴ Zapovijest za napad izdao je usmeno Štab divizije. Isto su učinili i štabovi brigada. Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 115.

čim pritiskom naših boraca. Neprijatelj iz Majura povukao se je ka s. Stubljanima kuda ga je goni'a III. brigada, ali je otpor bio tako jak da se nije mogao savladati. I u jednom i u drugom uporištu ostavio je neprijatelj svu svoju spremu osim oružja.

Postavljeni zadatci i ciljevi postignuti su, samo rezultati nisu postignuti onakovi kakovi su mogli biti postignuti, t.j. nije uništen neprijatelj, nego se je uspio izvući.

Zaplijenjeno je: 61 konj, 40 sedala, 1 samar, 16 pari bisaga, 1 sanduk ručnih bombi, 1 mitraljez „šarac“, 5.850 pušč. metaka, 10 pušaka, 6 rez. cijevi za Šarac, 2 rez. cijevi za m. bacač, 1 p.a. postolje za „šarca“, 19 šinjela, 7 pari cipela, 6 pari čizama, 2 ranca sa sanitetskim materijalom, 5 pari odijela i veša, 1 polj. kuhinja sa zapregom, 30 čebadi, 7 šatorskih krila, 1 polj. telefon i ostala sitna sprema.

Ubijeno 5, a broj ranjenih nepr. vojnika nepoznat.

Naši gubici: 3 mrtva i 42 ranjena druga.

Utrošak municije: 2.700 pušč. metaka i 10 mina za teški bacač.

Kritički osvrt:

— akcija je bila dobro pripremljena i izvođena. Neprijateljevo iznenadno bjekstvo spriječilo je da se postignu potpuni rezultati;

— odluke i zapovijesti, kako prije tako i za vrijeme akcije, bile su realne i pravilne;

— komandovanje kod viših i nižih jedinica bilo je dobro, jedinice su bile u rukama svojih starješina, a borbeni postupci su bili u skladu sa situacijom. Krupnijih grešaka i nedostataka nije bilo;

— kao pogreška bi se moglo smatrati što nije predviđeno odsijecanje odstupnice neprijatelju.

II.XII.1943.

Poslije jučerašnjeg napada, u kome se je neprijatelj uspio izvući, odučeno je ponovno izvršiti napad na sela Majur, Panjane i Graboštane.

Odluka: sa I. brigadom napadati Majur i Panjane, s tim da se osigura od Kostajnice, a sa III. brigadom napasti Graboštane, sa osiguranjem od Gornjeg Hrastovca.

Napad je otpočeo 11. ov. mj. u 21 sat.

I. brigada napala je jednim bataljonom selo Panjani, jednim bataljonom posadu u Majuru, a jednim posadu u Stubljanima. Poslije prvog napada neprijatelj je iz Majura i Panjana pobjegao u Stubijane, te odavde davao jaki organizovani otpor, koji nije mogao biti savladan.

III. brigada je napala Graboštane i u prvom naletu uspjela je protjerati neprijatelja iz Graboštana u selo Stubljane gdje

je neprijatelj, u zajednici sa posadama iz Majura i Panjana, organizovao jak otpor, tako da se nije moglo uspjeti.

Poslije neuspjelog napada na Stubljanu jedinicu su se povukle.

I ovoga puta neprijatelj je uspio iz svoga posadnoga mjesta pobjeći, a da mu nisu nanijeti jači gubici, te se može smatrati da rezultati nisu zadovoljavajući.

Zaplijenjeno: 2 „šarca“, 2 šmajsera, 17 karabina, 1 pištolj, 15 bombi, 3 rezervne cijevi za šarac, 14 šinjela, 5 pari odjela, 10 pari cipela, 2 para čizama, 15 konja, 30 ćebadi, 15 sedala i jedna kola sa spremom i zapregom.

Neprijatelj je imao 27 mrtvih (izbrojano) i nepoznat broj ranjenih.

Naši gubici: 8 mrtvih i 9 ranjenih drugova.

Utrošak municije: 6000 metaka puščanih, 15 bombi, 10 mina za teški bacač i 15 mina za mali bacač.

Kritički osvrt: akcije su bile pripremljene dobro, odluke i zapovijesti, bile su realne i dobre, komandovanje nižim i višim jedinicama bi'o je dobro i borci su se držali dobro.

Do potpunih rezultata, t.j. do uništenja neprijatelja, nije došlo, jer je neprijatelj u oba slučaja isuviše naglo napustio svoja uporišta i time proizveo iznenađenje kod naših boraca.

Osim pješadijskih oruđa nisu učestvovali drugi rodovi vojske.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
V.⁵ Holjevac

(M.P.)⁶

Komandant, pukovnik,
I^v° Rukavina

⁵ Većeslav

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

ZAPOVIJEST ŠTABA ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 22 SIJEČNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA POREČ I KULU¹

STAB VI. KORPUSA NOV I POJ

Op. k. br. 15/44

22. januara 1944. god. u 16 časova
na terenu

Z A P O V I J E S T :

(Sekcija Brod, SI. Požega 1 : 100.000)

Pošto se očekuje uskoro likvidacija neprijateljskog uporišta Čaglin², a obzirom na jačinu naših snaga,

N a r e đ u j e m o :

da se pristupi likvidaciji neprijateljskih uporišta Poreč i Kula⁵.

Ovu likvidaciju izvršiće XXVIII. Udarne divizija sa prido-
datim jedinicama Istočne grupe odreda, kako je to u prvom za-
datku⁴ za napad na uporište Čaglin predviđeno.

U uporištu Čaglin ostaviti potreban broj jedinica za ko-
načno uništenje neprijatelja, dok ostalo rasporediti na novi za-
datak.

Stab XII. Divizije: pored ostalog predviđenog prvim za-
datkom za napad na Čaglin, zaposjesti i cestu Pleternica—Ku-
tjevo na liniji k. 136—167 (sekcija Požega, Brod 1 : 100.000).
Porušiti most kod k. 134 (sekcija Požega).

Napad na uporište Kulu i Poreč počinje 22. ov. mj. u
24 časa.

Znaci raspoznavanja za noć: Čaglin—Zauzet.

Dnevni znaci važe opšti.

Štab korpusa za vrijeme ovih operacija, kao i ostali štabovi
divizija, nalaziće se, i to:

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 6—2, k. 1123.

* O uništenju posade u Čaglinu vidi dok. br. 128, 129, 132, 171, 174,
176, 177 i 180.

³ O rezultatima napada na Poreč i Kulu vidi dok. br. 90, 115, 128
i 129.

⁴ Vidi dok. br. 59.

Štab korpusa u Gradištu;
Štab XXVIII. Udarne divizije u sjevernom dijelu sela Bekteža.

Štab XII. Divizije Đedina Rijeka.

Promjena položaja na zasjedama ima se izvršiti prije akcije na 1 sat.

Sve ostalo u pogledu pravilnog izvršenja zadatka (sanitetska služba, veza, evakuacija plijena, znaci povlačenja) ostaje po prvobitnom izdatom zadatku za napad na neprijateljsko uporište Čaglin.

Štab XXVIII. Udarne divizije preko svoga intendanta i osoblja intendanture Korpusa organiziraće da se blagovremeno i pravilno izvrši evakuacija plijena iz osvojenih uporišta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vlado Janić

V.d. načelnika štaba Korpusa,
major:
Radojica M. Nenezić

BR. 87

**PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA JEDINICA
DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOV JUGOSLAVIJE
OD 22. SIJEČNJA 1944. GODINE¹**

**ŠTAB
X. KORPUSA „ZAGREBAČKOG”
NOV i POJ**

A. br. 129
Dne 22. siječnja 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Dostavljamo preglede „Brojno stanje i naoružanje” i „Nacionalni, socijalni sastav i politička pripadnost sa stanjem na dan 22. siječnja 1944. godine.

• Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1, k. 552.

Za Zagorski partizanski odred nije dobiven pregled socijalni, nacionalni sastav i politička pripadnost, te se za tu jedinicu nije moglo unijeti stanje u pregled.

U pregled su unijeti nazivi jedinica kako su do sada postojale, jer je X. Korpus — „Zagrebački“ formiran prije dva dana², a u buduće će se nazivi jedinica pokazivati točno kako su sada preustrojene.

Podoficirska škola ima sada novu klasu pitomaca na kursu, svega 51 drug.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Ivan A. Šibi

Komandant—pukovnik.
Vlado Matetić

Ovo brojno stanje je poslato nešto ranije, a tek potom operativni izvještaj.

BR. 88

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 22 SIJEČNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA U VEZI NAPADA NA POREČ I KULU¹

**STAB XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 56/44
Dan 22-1-1944 —
19,30^h**

Z A P O V I J E S T

(sekcija Brod i Požega 1 : 100.000)

Na osnovu radiogramskog naređenja² Štaba VI. Korpusa NOV i POJ noćas se pristupa likvidaciji neprijateljskih

² Naredba o formiranju Korpusa izdata je 19 siječnja. Vidi dok. br. 67 i 126.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 5—1, k. S82.

² Pomenuta depeša nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2—1, k. 1123.

381"

uporišta Poreča i Kule³. Likvidaciju će izvršiti XXI. Udarne brigada XXVIII. Divizije.

U vezi s tim jedinice naše divizije postaviće osiguranje i zaposjesti cestu Pleternica—Kutjevo.

Prema prednjem zadatku, koji je dobila ova divizija,

NAREĐUJEMO:

1.) *XVIII. Bridaga:*

a) Sa dva bataljona zaposjesti će cestu Pleternica—Kutjevo, na liniji kota 136—kota 167, t.j. linija selo Čosinac—selo Zarilac. Glavni dio snaga sa dvije protivtenkovske puške postaviti na južnom dijelu sela Cosinca.

Ovim jedinicama dodjeljuje se grupa diverzanata sa potrebnom količinom eksploziva za rušenje mosta na cesti Pleternica—Kutjevo, na Potoku Verbova, sjeverno od sela Gradac. Isto tako dodjeljuje se potreban broj nagaznih mina za miniranje ceste ispred položaja snaga kod sela Cosinca.

Snage koje zaposjedaju položaj kod kote 167 (selo Zarilac) kontrolisaće želj. prugu Pleternica—Knežci i sprečavati eventualni prodor neprijatelja ovim pravcem.

b* Jednim bataljonom sa topovima ostaje i dalje na cesti Pleternica—Djedina Rijeka, t.j. na današnjim položajima.

c) Bataljon koji se nalazi u divizijskoj rezervi stavlja se na raspoloženje Štaba brigade.

2.) *Brodsko brigada:*

Ostaje na svojim današnjim položajima sa istim zadatkom.

3.) *Diljski NOP odred:*

Ostaje na svojim dosadašnjim položajima sa istim zadatkom. Jednu četinu uputiće odmah u ovaj štab u sastav divizijske rezerve.

* o 3 O rezultatima napada na Poreč i Kulu vidi dok. br. 90, 115, 128 i 129 u ovoj knjizi i tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnog štabu NOV i PO Hrvatske od 12 veljače 1944 godinč.

- 4.) *Početak napada:* Napad na Kulu i Poreč otpočeoće noćas u 24 sata (22.1.1944.) do kog vremena XVIII. Brigada mora izvršiti rokiranje svojih snaga i zauzeti novo-određene položaje. Isto tako do tog vremena mora se izvršiti diverzija ceste na mjestu kako je to gore označeno.
- 5.) *Znaci raspoznavanja:* Za noćas 22.1.1944. biće: Čaglin—Zauzet, a za dan 23.1.1944. ostaju opšti znaci. ,
- 6.) *Div. previjalište* sa hirurškom ekipom ostaje na istom mjestu.
- 7.) *Evakuacija ranjenika:* za bataljone XVIII. Brigade na cesti od Pleternice za Kutjevo, biće pravac: za brigadno previjalište XXI. Udarne brigade, a odatle dalje za bolnicu.
Zbog toga ovi bataljoni moraju odmah uhvatiti vezu sa jedinicama XXI. Udarne brigade i obavijestiti ćete o mjestu njihovog previjališta.
- 8.) *Mjesto štabova:* Štab Divizije nalaziće se u selu Djedina Rijeka, a Štab XVIII. Brigade u selu Knežci.
Štab Brodske brigade ostaje na svom dosadašnjem mjestu;
Štab Diljskog NOP odreda ostaje na svom dosadašnjem mjestu.
- 9.) *Veze:* Telefonska linija Brodske brigade produžava se i spaja na liniju XVIII. Brigade, a Štab divizije ukopčati će se na istu u Djedinoj Rijeci. Štab XVIII. Brigade ostaviće jednog člana svoga štaba na sadašnjem mjestu kod telefona, a sa novoga mjesta štaba slati izvještaje na telefon, odakle će se predavati ovome štabu. Ove izvještaje slati kuririma na konju.
- 10.) *Povlačenje:* Po pismenom' naređenju u baze, koje su ranije određene zapoviješću ovoga štaba broj 40/44, ili po naknadno izdatom naređenju.

Napomena:

Štab XVIII. Brigade sa svojim snagama odmah po prijemu ovog naređenja pristupiće likvidaciji neprijateljskih snaga, koje se nalaze u selu Knežci i tu likvidaciju ima izvršiti bez ikakvog izgovora do 23 časa i nakon toga, i u tačno određeno vrijeme, mora zaposjesti određeni položaj⁴. O likvidaciji ovih neprijateljskih snaga podnijeti će izvještaj do 23,30 časova. Za neizvršenje ovoga naređenja odgovaraće cio Štab pred ratnim sudom.

Napominje se, da je na zasjedu XXI. Udarne brigade naišla glavnina ove pobočnice u Knežcima, koja je do temelja potučena i tom prilikom jedinice XXI. Udarne brigade zaplijenile su: 2 topa 75 mm. sa 400 granata i mnogo drugog ratnog materijala, i potukle mnogo neprijateljskih vojnika, a isto tako zarobljen je veliki broj neprijateljskih vojnika⁵.

Štab Brodske brigade odmah po prijemu ovog naređenja uputiće jednu četvu za osiguranje divizijskog previjališta u Sovski Dol.

Zasjeda XVIII. Brigade naročito, a isto tako i ostale zasjede moraju izdržati na svojim položajima do konačne likvidacije gore navedenih uporišta. Umješnim rukovođenjem i manevrisanjem svojim jedinicama i ovog puta pokazuje nam XXI. Udarne brigade primjer. Neka i naši rukovodioci ovom prilikom pokažu svoje manevarske sposobnosti i svoju umješnost.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.⁶ Bulović

Komandant, p.pukovnik:
Mil.⁷ Stanivuković

(M. P.)⁸

Dostavljeno:

Štabu XVIII. brigade
Štabu Brodske brigade
Štabu Diljskog NOP odreda

⁴ Vidi dok. br. 127 u ovoj knjizi i dok. br. 7—6, k. 908 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁵ Vidi dok. br. 129.

⁶ Mirko

⁷ Milan

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 89

**ZAPOVIJEST ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 22 SI-
JEČNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA CI-
ŠĆENJE NEPRIJATELJSKIH UPORIŠTA NA PROMINI I ZA
DEJSTVO NA PROSTORIJI GRAČAC—OTRIC—SRB¹**

GLAVNI STAB NOV I POH²
Broj 492, dne 5.II.1944

STAB
XIX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
22. I. 1944

ZAPOVIJEST

(Sekcija Šibenik, Split, Knin 1 : 100.000)

Podaci o neprijatelju: Neprijatelj u posljednje vrijeme od 8. o. mj. vršio je pokrete sa jačim snagama iz Dalmacije u pravcu Like. Pokret je vršen iz pravca Sinja, Drniša i Khina prema Gračacu i Gospiću, sa jakom motorizacijom. Također preko Obrovca neprijatelj je vršio pokret sa kolonom od 300 motornih vozila u pravcu Like³.

U sjevernoj Dalmaciji neprijatelj je ostavio stalne posade uz obalu⁴ koje su poslije nekoliko naših zasjeda potpuno prešle u defanzivu i drže garnizone u kojima su se utvrdili. Prema podacima takvo isto stanje je na Promini, Kosovskoj i Cetinskoj dolini. Prominu su njemačke snage potpuno napustile, a garnizone drže ustaše, četnici, domobrani i žandarmerija. Liniju Knin—Gračac—Gospić neprijatelj je dobro osigurao i upotrebljava je kao glavnu vezu između Like i Dalmacije.

Namjera neprijatelja u Dalmaciji, poslije izvršene njemačke ofanzive⁵ i čišćenja, uglavnom su sprečavanje prebacivanja robe preko otoka u unutrašnjost zemlje. Jedinice motomehanizovane divizije koje su učestvovala u ofanzivi neprijatelj je povukao iz Dalmacije i s njima sada vrši ofanzivu u Lici⁶.

¹ Prelis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 9/1, k. 111.

² Četrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske
³ i ⁶ Riječ je o povlačenju njemačke 114 lovačke divizije u Italiju. Vidi dok. br. 46, 91, 101 i 102 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—33, k. 5« i 39/14, k. 18 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁴ Obalu sjeverne Dalmacije držale su jedinice njemačke 264 pješadijske divizije. Vidi dok. br. 2—4 i 5/4, k. 74A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁵ Odnosi se na operaciju „Citen“. Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 1.

Raspored i jačina neprijateljskih garnizona su sljedeći:

Velika Popina: 180 četnika sa manjim brojem Nijemaca. **Sučevići:** dva voda Nijemaca. **Zrmanjski klanac—Otrić:** 200 Nijemaca, 150 četnika. **Zrmanjska dolina:** 250 Nijemaca, 60 četnika. **Pribudić:** 40 četnika. **Plavno, Radljevac, Pađene i Oton:** 250 četnika. **Pađene:** četa Nijemaca stalno, a na prolazu veći broj koji se stalno mijenja. **Zagrović:** 80 četnika. **Knin:** jedan bataljon Nijemaca, 15 domobranska pukovnija (500 boraca), nešto četnika i ustaša. **Golubić:** 350 četnika. **Kosovska dolina:** oko 500 četnika. **Siverić:** 50 žandarma i 60 ustaša. U **Drnišu:** jedan bataljon Nijemaca, oko 500 ustaša. **Trbounje:** 35 ustaša i 60 milicionera. **Vrbnik:** 40 četnika. **Okraj:** 50 domobrana i 5 ustaša. **Razvode:** 50 milicionera. **Mratovo:** 100 ustaša. **Manojlović:** 100 ustaša. **Ljuboč:** 20 domobrana i 10 Nijemaca. **Skradin:** 300 Nijemaca. Četnički logor Bičine: 300 četnika. **Mokro Polje:** 20 Nijemaca i 50 četnika. **Pirovac, Vodice, Biograd:** Dvije čete Nijemaca. Stanje u Cetinskoj dolini nepoznato, dok prema zadnjim podacima u Vrlici i Kijevu ima od jednog voda do jedne čete Nijemaca, koja organizuje odbranu Cetinske doline, uz pomoć Vrličke četničke brigade i seoskih ustaških i četničkih milicija.

Moralno stanje neprijatelja: Dobro u odbrani, naročito Nijemaca. Četnici i ustaše mnogo su otporniji i kuražniji u sadejstvu sa Nijemcima, dok su sami slabiji.

Pošto momentalno neprijatelj ne raspolaže sa motorizacijom i tenkovima u većem broju, svoje akcije izvodi uz pomoć i sadejstvo bacača i artiljerije, koju vrlo vješto upotrebljava, naročito bacače, koje u velikom broju upotrebljava u svakoj akciji i kojim na neiskusne borce jače moralno utiče, nego materijalne štete nanese.

Naše snage: IX. i XX. Divizija (ukupno 5 brigada) čistiće Cetinsku dolinu, a po zauzimanju iste dvije brigade IX. Divizije upašće i produžiti čišćenje Kosovske doline⁷.

XIX. Divizija, bez VII. i VI. Brigade, a ojačana sa XIII. Dalm. brigadom⁸ i Štabom Grupe Sjevero-dalmatinskih odreda

⁷ Ova operacija bila je odložena, jer su jedinice bile angažovane na sprečavanju neprijateljskog prodora na pravcu Šujica—Livno—Sinj. Vidi dok. br. 78, 116, 117 i 135 i operacijski dnevnik Štaba Devete divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 56/2, k. 842A.

⁸ Prebacivanje ove brigade sa otoka Visa na obalu izvršeno je na osnovu zapovijesti Dvadeset šeste divizije od 15 siječnja 1944 god. Brodovima Trećeg i Četvrtog pomorskog obalskog sektora, koji su plovili u konvoju, u pratnji dva naoružana broda (NB/6 i NB Miran), Brigada je 17 siječnja prebačena na otok Kornat, a dan kasnije iskrcana je kod sela Pakoštane. Po dolasku na ovo područje Brigada je djelovala u sastavu Devetnaeste divizije. Naredbom Štaba Osmog korpusa NOV Jugoslavije od 30 siječnja 1944 god. Trinaesta brigada ulazi u sastav Devete dalmatinske divizije kao njena Treća brigada. Međutim, uslijed

(pet bataljona vršice čišćenje Promine i štititi kanal za prebacivanje robe. VI. Brigada XIX. Divizije vrši čišćenje banditskih uporišta na prostoru sjeverno od linije Zadar—Zemunik—Karin⁹, a VII. Brigada XIX. Divizije sadejstvuje na prostoru Gračac—Srb—Otrič¹⁰).

Naš zadatak: U sadejstvu sa IX. i XX. Divizijom, a u isto vrijeme dok oni čiste Cetinsku dolinu i Kosovo, očistiti Prominu i potpomoći čišćenje Kosova, osiguranje kanala za prevoz robe sa otoka i izvršiti mobilizaciju na Promini i uspostaviti i osposobiti Odred koji bi se zadržao stalno na Promini.

U cilju izvršenja prednjeg zadatka

N A R E D U J E M O :

Štab Grupe S.D.P. odreda

sa Kninskim partizanskim odredom (jačina dva bataljona) vršice obezbjeđenje prijelaza na rijeci Krki kod Coričeva mlina i prijelaza Krke kod Radučića prema Marasovinama od mogućeg neprijateljskog dejstva od Knina, Pađene i Mokrog Polja. U toku noći posjede položaj na liniji Radučska Glava (k. 360)—Radučić, sa naslonom desnog krila na rijeku Krku, i to na sljedeći način: U toku noći 23/24.1. u 24 časa izvršice napad na uporište Mokro Polje i likvidirati četnike u istome, a po mogućstvu i Nijemce¹¹. Ukoliko napad uspije, jedan bataljon povući prije zore i posjesti određeni položaj, a sa drugim bataljonom uporno nastojati likvidirati ovo uporište. U zoru, bilo da se likvidira ili ne likvidira neprijateljsko uporište, i drugi bataljon povući na odobreni položaj. Položaj organizovati za otsudnu odbranu, s tim da

neprijateljske ofanzive Brigada je u sastavu Devetnaeste divizije nabacena na Velebit, odakle je poslije proboja neprijateljskog obruča krenula u sastav Devete divizije. Opširnije o tome vidi operaciski dnevnik Devete divizije i Trinaeste NO brigade i depeše Štaba Osmog korpusa u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 56/2, k. 842 A, 18/1, k. 847A, 2—1 M—I, 6/1891 i 18/1—7, k. 2036.

⁹ Čišćenje Promine počelo je 23/24 siječnja. Opširnije o tome vidi dok. br. 116 i 117.

¹⁰ Riječ je o sadejstvu snagama Operativnog štaba za Liku. Vidi dok. br. 139.

¹¹ Napad na Mokro Polje nije uspio. Vidi dok. br. 116 i bojnu relaciju Štaba Devetnaeste divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta, dok. br. 1/4, k. 1009.

se predvidi predstražarni i glavni prihvatni položaj.

Predstražarni i glavni položaj fortifikacijski organizovati, s tim da svaki borac za sebe izradi zaklon, a za mitraljeska i p.mitralješka gnjezda prema planu vatre kojega će urediti sam komandant, također izraditi zaklone.

Komunikaciju od Knina zapriječiti nagaznim minama protiv bornih kola.

Sa Sjevero-dalmatinskim odredom zatvoriće pravac od Knina prema Oklaju. U tu svrhu zaposjeće i organizovati položaj na liniji: s. Marasovine—Bobodol—s. Luka. Organizacija položaja — kako je, navedeno za Kninski partizanski odred, s tim što će postaviti nagazne mine na komunikaciju Knin—Ljubotić—Oklaj i Knin—Vrbnik—Vučipolje—Oklaj.

V. Brigada: „

Upašće preko Krke na prominsko područje i likvidirati u toku noći 23. na 24. 1. t.g. neprijateljska uporišta u Oklaju i Mratovu¹² i izvršiti osiguranje prema Drnišu i Skradinu. Napad na Mratovo i Oklaj izvršiti sa po jednim bataljonom, ojačanim bacačima. Sa jednim bataljonom osigurati pravac prema Drnišu, a jedan bataljon držati kao rezervu, čiju upotrebu predvidjeti, bilo da u toku noći pomogne napad na Oklaj ili Mratovo, odnosno u zoru da pojača zatvaranje pravca od Drniša.

Bataljone, određene za napad prije same akcije detaljno upoznati sa zadatkom, odrediti bombaše, jurišna odjeljenja i vatrene granice, tako da u slučaju jačeg neprijateljskog otpora bude zagarantovan uspjeh. Upotrebu bacača iskoristiti u punoj mjeri i na to naročito obratiti pažnju, da borci steknu povjerenje u bacače.

Komunikaciju od Drniša prema Oklaju organizovati za odbranu u što većoj dubini s naslonom na Prominu, samu komunikaciju zapriječiti na što većoj dužini, a prema iza-

⁵ Vidi dok. br. 103 i 169.

branim položajima sa nagaznim minama, kombinovanim sa barikadama i aktivnom vatrenom odbranom.

XIII. Brigada

Pojačana sa Zadarskim bataljonom Sjevero-dalm. odreda štitiće kanal Pakoštane—Stankovci—Dobropoljci sa dva bataljona, jednim prema Biogradu, drugim prema Pirovcu, a sa bataljonom Sjevero-dalmatinskog partizanskog odreda (Zadarskim) zatvoriće pravac Benkovac—Vrana. Sa dva bataljona štitiće prijelaze na rijeci Krki od pravca Roškog Slapa i Skradina. Pošto se nema podataka o neprijateljskim snagama na Roškom Slapu, Brigada će preko informativne službe na licu mjesta pokupiti podatke i u slučaju da na Roškom Slapu [budu] samo male snage neprijatelja, prema istome će ostaviti jednu četu, a sa ostalim izvršiti napad na četnički logor Bičine u toku noći 23. na 24. I. t.g. u 24 časa, a demonstrativno napasti i Roški Slap.¹³ U zoru povući se na položaje ispred Roškog Slapa, odnosno Skradina za zatvaranje pravca prema predviđenim prijelazima na rijeci Krki i Kistanju. Sa nagaznim minama zapriječiti komunikaciju i prema Skradinu i prema Roškom Slapu.

Vrijeme napada: Jedinice Štaba Grupe odreda i XIII. Brigada počće sa napadom u 24 sata, a jedinice V. Brigade u 1 sat noću 23. na 24. I. t.g.¹⁴

Na polaznim položajima za napad jedinice moraju biti jedan sat ranije, tako da se raspored detaljno izvrši, borci snađu na terenu i upoznaju sa okolicom.

Opća rezerva: Za opću rezervu služiće dopunski bataljon u selu Kistanju.

Inžinjeriski bataljon: Pripremiće nagazne mine protiv bornih kola i odrediti po dva izvježbana минера za V. Brigadu, za Kninski odred, za Sjevero-dalmatinski odred i Štab XIII. Brigade, koji će dati uputstva o načinu postavljanja ovih

¹³ Vidi dok. br. 1/4, k. 1009 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

¹⁴ Zbog teškoća koje su iskrsele prilikom prebacivanja preko r. Krke, napad na Oklaj i Mratovo počeo je 4 sata kasnije. Vidi dok. bi. 116 i 117.

mina minerskim vodovima ovih jedinica. Štabu V. Brigade dati 40 mina. Kninskom odredu 10, Sjevero-dalmatinskom odredu 20 i 10 mina XIII. Brigadi.

Osim toga potpomoći će prijelaz jedinica na skeli kod Manastira Krke i obilježiti ga kod sela Radučića i izvršiti tehničko obezbjeđenje mosta kod Čorićeva mlina. Izradiće jedan splav, pored ovih stalnih prijelaza, koji će služiti kao rezervno mjesto prijelaza u slučaju jačeg neprijateljskog dejstva prema određenim mjestima za prijelaz. Splav će izraditi na liniji Kistanje—selo Mratovo. Da bi ovaj posao mogao izvršiti, Štab Grupe odreda pojačaće ovaj bataljon za 20 ljudi, koji će mu kasnije služiti kao podloga za inženjerski bataljon. Pripremiti alat i materijal kao i prevozna sredstva potrebna za ovaj rad.

Izvidanje i obezbjeđenje:

Pored obezbjeđenja koje se vrši ranije postavljenim rasporedom, skreće se pažnja svim štabovima na izvršenje svih propisa obezbjeđenja — kako na maršu sa prethodnicama tako i na položajima sa pretstražama, ojačanim danju izvidnicama i osmatračkim desetinama, a noću daljnjim patrolama.

Plan uredenja veze: Glavni centar veze biće u Kistanju, sa kojim će sve jedinice za vrijeme operacija održavati vezu.

Četa za vezu pri Štabu divizije:

Povezaće Kninski partizanski odred sa telefonskim kablom, a ukoliko postoji zračna linija na cesti Kistanje—Radučić, iskoristiti je, s tim da se prekine linija prema Kninu.

Četa za vezu V. Brigade:

Četa za vezu V. Brigade povezaće telefonskim kablom Štab brigade sa Štabom divizije, a ako isteče kabela povezati bataljone koji su u napadu. Ako ne isteče kabela, postaviti gusto relejne stanice od Štaba brigade do bataljona u napadu, preko kojih će dolaziti sva obavještenja i prenositi se preko telefona Štabu brigade, a Štab brigade dalje. Sa bataljonima na osiguranju prema Drnišu isto

organizovati relejne stanice i kurirsku vezu, koji će donositi izvještaje do najbližeg telefonskog centra i izvještaje prenositi preko telefona.

Četa za vezu XIII. Brigade:

Uspostaviće telefonsku liniju od bataljona koji su na osiguranju kod Roškog Slapa sa glavnim centrom veze u Kistanju, ukoliko ista ne raspolaže sa telefonskim materijalom, postaviti relejnu stanicu na više mjesta, preko kojih stalno slati izvještaje.

Sjevero-dalm. part. odred:

Za vrijeme operacija Sjevero-dalm. part. odred biće dodijeljena radio-stanica, kojom će održavati vezu sa Štabom divizije i izvještavati o svakoj promjeni na sektoru. Sa bataljonima V. Brigade održavati će tijesnu vezu pomoću kurira i relejnih stanica. Za vrijeme odašiljanja kurira slati kurirske patrole radi bolje sigurnosti, a po mogućnosti sa vodičom ili poznavaoцем terena.

Kninski part. odred obavještavaće Sjevero-dalm. part. odred sa međusobnom kurirskom vezom o svima nastalim promjenama kod jednog i drugog.

Obezbjedenje od aviona:

Pošto se pojavljuju ponovno neprijateljski avioni, obratite pažnju na obezbjedenje od neprijateljskog napada iz vazduha, kako u pokretu, tako i na odmoru i na položaju.

Ishrana i popuna municije:

Sjevero-dalm. part. odred primiće suhu hranu za dva obroka, koju će predići iz intendanture ove divizije. Ishranu sa terena vršiće na dobrovoljnoj bazi, odnosno реквизициjom i konfiskacijom.

V. Brigada primiće dva suha obroka iz intendanture ove divizije. Intendant stupiće u vezu sa članovima O. K., Knin¹⁵ od kojih će dobiti tačne podatke o narodnim neprijateljima kao i o mogućnosti i načinu ishrane Brigade na terenu.

¹⁵ Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za okrug Knin.

XIII Brigada povezaće se sa Kotarskim NOO i Komandom mjesta Kistanje, od kojih će prikupiti podatke o narodnim neprijateljima i načinu ishrane na terenu. Ukoliko se ne bi uspijela snabdjeti sa terena, Brigada će dio sledovanja trebovati od Komande mjesta Kistanje.

U slučaju konfiskacije i rekvizicije intendanti će podnijeli izvještaj o načinu rekvizicije, odnosno konfiskacije, kao i o količini. Sav višak predaće u intendanturu Štaba divizije. Prijevoz suhe hrane iz intendanture ove divizije izvršiće intendantura štabova brigada, odnosno Štaba Grupe odreda.

Popuna municije: Popuna puščanom, mitraljeskom i bacačkom municijom vršiće se iz bojne komore ove divizije, koja će se nalaziti kod Šupljaje na rijeci Krki.

Divizijski sanitetski punkt, hirurška ekipa, nalaziće se kod mlina u Šupljaji. Ranjenici će se odavde upućivati u prihvatnu divizijsku bolnicu u Bijelini.

Brigadno previjalište XIII. Brigade nalaziće se u Smrdeljama, ranjenici će se upućivati hirurškoj ekipi, čitav brigadni sanitetski vod će se dodati kao pojačanje nosiocima ranjenika bataljona koji napadaju.

Previjalište Kninskog P. odreda nalaziće se u Radučiću, ranjenici će se otpremati hirurškoj ekipi.

Previjalište Sjevero-dalm. part. odreda nalaziće se u Puljanima. Ranjenike otpremati do hirurške ekipe.

Mjesta bataljonskih previjališta odrediće štabovi brigada (odreda).

Evakuacija ranjenih drugova vršiće se od četnih previjališta do bataljonskih, od bataljonskih previjališta do Divizijskog sanitetskog punkta (hirurške ekipe). Evakuaciju vršiti kolima ili konjima, a prije toga postarati se za nabavku dovoljnog broja konja i kola. Ranjenicima posvetiti što veću pažnju prilikom transportovanja kao i ukazivanja

prve pomoći, kao i svakog ranjenika snabdjeti propisnom ranjeničkom kartom.

Napomena: Za prijevoz ranjenika mobilizirati i civilno stanovništvo sa improviziranim nosilima, koji će stajati pod komandom referenta saniteta Brigade.

Borna kola:

Za odbranu od bornih kola minirati puteve nagaznim minama i izraditi barikade na pogodnim mjestima. Ova mjesta izabrati tako, da ih neprijatelj ne može obići i da budu pod vatrom, da ih neprijatelj ne može srušiti. Protuoklopne puške postaviti da tu ku ove prepreke iz što je moguće veće blizine.

Fortifikacijsko uređenje položaja:

Pošto će akcija čišćenja Promine trajati duže vremena, a moguća je intervencija neprijatelja sa pravca Šibenika, Drniša, Knina, Skradina i Mokrog Polja¹⁶, jedinice određene za zatvaranje ovih pravaca utvrdiće svoje položaje što jače fortifikacijski, a za automatska oruđa stvoriti plan vatre, urediti međusobno vatreno potpomaganje otpornih tačaka, flankirajućom vatrom. Pri fortifikacijskom uređenju položaja prvenstveno izraditi zaklone, a zatim po potrebi i vremenu pravce za saobraćaj po položaju i za izvlačenje i pristup sa i ka položaju. Naročitu pažnju obratiti maskiranju zaklona.

Naročite odredbe:

Na položaje za odbranu neprijatelja pustiti na što bliže otstojanje, a zatim ga vatrom i udarom odbiti i suzbiti. U slučaju jačeg pritiska neprijatelja povlačenje vršiti propisno sa dijelovima, uz međusobno potpomaganje, sa predstražom na glavnom položaju, nad kojim pod svaku cijenu zadržati i spriječiti neprijatelja da odsiječe jedinice sa lijeve obale rijeke, tj. da ovlada prijelazom preko Krke.

U napadu se koristiti iskustvom o zauzimanju utvrđenih kuća i pripremiti alat za rušenje istih i upoznati borce sa podilaženjem zgradama, pri čemu je najvažnije da se au-

¹⁶ Vidi dok. br. 116, 117, 171, 176 i 177.

tomatskim oružjem zaslijepi neprijatelja u utvrđenoj kući, za koje vrijeme bombaši, odnosno odjeljenja za postavljanje mina podilaze ka utvrđenoj zgradi. Pri ovome je najvažnije iznenađenje, tj. u prvom naletu ako je ikako moguće iznenaditi stražara i uletjeti u zgradu, dok se posada ne snađe.

Znaci raspoznavanja:

Za 23, na 24. I. t.g. **Mirko-Marijan**
Za 24, na 25. I. t.g. **Poklopac-Promina**
Za 25, na 26. I. t.g. **Konopac-Kosovo**

Zarobljenici i plijen:

Zarobljenike slati u Štab ove divizije, a o plijenu dostavljati spisak.

Mjesto štabova:

Štab divizije nalaziće se u Kistanju, štabovi brigada sa mjesta gdje se smjeste uputiće odmah kurire u Štab divizije koji će točno znati mjesto svoga štaba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Babić s.r.

Komandant-potpukovnik:
Mićun Šakić s.r.

Dostavljeno:

na znanje: G.Š.H., VIII. Korpusu
na izvršenje: Štabu V. Brigade, VIII. dalm. brigade, Štabu Grupe odreda, Štabu Inženjerskog bataljona, Kninskom i Sjev. D. P. odreda.

Za tačan prijepis jamči:
Načelnik Štaba:
T.¹⁷ Biočić

(M.P.)¹⁸

¹⁷ Ante
¹⁸ Okrugli pečat: Štab Devetnaeste Sjeverodalmatinske divizije NOV i PO Hrvatske.

BR. 90

**ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESET OSME DIVIZIJE OD 22
SIJEČNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NA-
PAD NA KULU I POREČ¹**

**STAB XXVIII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE**

Broj 32
Dana: 22/I 1944 god.

Z A P O V I J E S T :

(Sekcije SI. Brod i SI. Požega 1:100.000)

U vezi naređenja² Štaba VI. Korpusa Op. br. 15/44 od 16. I. 1944. nastavlja se daljnje čišćenje istočnog dijela Požeške kotline, sa napadom i likvidacijom neprijateljskih uporišta Kulom i Porečom.³

Neprijateljske snage u Kuli: 200 nepr. vojnika, i to: 50 Nijemaca i 150 naoružanih seljaka, pripadnika njemačke skupine.⁴ Naoružanje: 1 top 75 mm., 1 teški i 4 laka bacača, 4 teška i 6 puškomitraljeza, 6 šmajsera, ostalo puške. Uporište je utvrđeno bunkerima i rovovima, a ispred rovova postavljene su prepreke jednim redom bodljikave žice. Neprijatelj se osigurava patrolama u pravcu sela Ferovac⁵, Grabarje i Ciglenik.

Poreč: u uporištu se nalazi 160 nepr. vojnika, i to: 40 Nijemaca i 120 naoružanih seljaka, pripadnika njemačke skupine. Naoružanje: 1 teški i 3 laka bacača, 2 teška i 6 puškomitraljeza, te 13 šmajsera, ostalo puške. Uporište je utvrđeno sa 12 bunkera, građenih od dasaka i zemlje, natkritih gredama i zemljom. Osigurava se patrolama u pravcu sela Latinovac i Ciglenik, i to samo danju.

S tim u vezi

n a r e đ u j e m o :

1. XVII. Udarne brigada:

IV. bataljon sa svog polaznog položaja kreće u selo Latinovac putem prema uporištu Poreč do k. 166; dalje lijevo

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 2—1, k. 1123.

² Vidi dok. br. 59.

³ O rezultatima napada vidi dok. br. 115, 128, 129, 171, 174, 176, 177 i 180.

⁴ Riječ je o pripadnicima njemačke nacionalne manjine.

⁵ Ferovac majur

poljskim putem preko puta Poreč—Ciglenik, koga prelazi do k. 161 i ulazi u zapadni ugao sela, tako da sa jednom četom presiječe ovo selo kod crkve, zagospodari raskrsnicom, a ostale dvije čete napadaju dio sela, koji vodi od crkve prema Cigleniku, tako da sa jednim dijelom čete koja bude u sredini likvidira zgrade koje se nalaze na putu od crkve prema Latinovcu. Četa koja zaposjedne raskršće pristupiće čišćenju zgrada putem u pravcu prema uporištu Kuli, sve dok ne uhvati vezu sa jedinicama iz Odreda.

Ostali bataljoni ove brigade dovršiće likvidaciju uporišta Čaglin. Nakon likvidacije Čaglina jedan bataljon zadržati u Čaglinu, sa zadatkom da evakuiše ratni materijal, kao i ostale konfiskovane stvari, dok će se jedan bataljon smjestiti u selo Milan Lug, a jedan u selo Latinovac.

2. Osječki P. odred.

II. bataljon Osječskog part. odreda krenuće zajedno sa IV. bataljonom XVII. Udarne brigade iz sela Latinovca istim putem sve do k. 161, odakle se odvaja i sa svoje dvije čete napada sjeverni dio uporišta Poreč u pravcu puteva koji se sastaju u sredini sela, od crkve do najsjevernije kuće uporišta, a koji dolaze sa zapadne strane, tako da jedna četa presijeca se'o baš kod ovih puteva, sa jednim dijelom svoje snage čisti zgrade desno, dok ne uspostavi vezu sa jedinicama XVII. Ud. brigade, a drugim dijelom potpomaže četu svog odreda prema sjevernoj strani. Druga četa napada i likvidira zgrade sjevernog dijela uporišta Poreč.

3. XXI. Udarne brigada:

Dvije čete (rezervna) sa mjesta koncentracije Ferovac majur kreće prema uporištu Kuli, tako da isto mimoide i dođe u sjeveroistočni kut uporišta, tako da sa svojom jednom četom, lijevo od spomenika, napadne uporište i likvidira zgrade sve do mosta prema istoku, zaključno sa mlinom. Druga četa napada uporište desno od prve, prema spomeniku i samoj raskrsnici koju čisti, i zgrade sjeverno od nje, dok ne uhvati vezu sa jedinicama iz odreda.

4. Požeški odred:

I. bataljon iz sela Kutjeva krenuće u Ferovac majur, odakle zajedno sa bataljonom XXI. Ud. brigade kreće do u blizinu puta koji vodi iz Kule za Kutjevo, gdje izostaje od ovog bataljona, napada uporište desno od raskrsnice, tako da sa jednim dijelom svojih snaga likvidira zgrade prema raskrsnici, gdje hvata vezu sa jedinicama XXI. Ud. brigade, a ostalim dijelom svojih snaga likvidira zgrade u pravcu zapada sve do kraja.

Bataljon koji je fingirao napad na ovo uporište povući će se u selo Bekteže.

Zasjede:

XXI. Udarne brigada napustiće cestu Bjeliševac—Pleterica, a zaposjesti cestu Ferovac majur—SI. Požega, koju već sad drži, a sa jednim bataljonom zaposjesti cestu Kutjevo—Vetovo na liniji k. 201—220.

Cestu Kutjevo—Ferovac majur zaposješe XII. Divizija na liniji k. 167—136, tako da patrola XXI. Ud. brigade oko pola noći istu sačeka dok ne dođe i sa njom uspostavi vezu.

Nakon likvidacije uporišta Čaglin⁶ topove povući u selo Bekteže, odakle će se prema potrebi rasporediti za napad uporišta Poreč ili Kule.

Osječki part. odred sa bataljonom XXI. Ud. brigade ostaje i dalje na zasjedi prema Našicama, s tim da promjeni svoje položaje u koliko su mu tokom dana otkriveni.

5. Mjesto štabova:

Štab korpusa nalaziće se u selu Gradište;

Štab divizije nalaziće se u selu Bekteže;

Štab XVII. Udarne brigade nalaziće se u selu Milan Lug;

Štab XXI. Udarne brigade nalaziće se u selu Ferovac majur;

Štab Istočne grupe odreda nalaziće se u Gracu;

Štabovi odreda Istočne grupe nalaziće se u neposrednoj blizini svojih jedinica.

6. Služba veze:

Vežu sa Štabom divizije treba održavati telefonom i kjeririma, a treba da bude redovita — svakih 2 sata bez razlike, bilo promjene ili ne.

7. Početak napada:

Napad će početi 22. ov. mj. u 24. časa.

8. Sanitetska služba:

Divizijsko previjalište ostaće i dalje u Gradištu, kuda treba evakuisati sve ranjene drugove.

Brigadno previjalište XVII. Ud. brigade biće u Bektežu, dok će XXI. Ud. brigade ostati i dalje u Kutjevu te se sa njima i dalje moraju služiti jedinice Odreda.

⁶ Neprijateljsku posadu u Čaglinu uništile su jedinice Sedamnaeste NOU brigade 22. siječnja 1944. god. U obezbjeđenju napada na ovo mjesto učestvovala su sljedeće jedinice: Dvanaesta divizija (tri brigade), Dvadeset prva NOU brigada Dvadeset osme divizije i Istočna grupa NOP odreda. Opširnije o tome vidi dok. br. 59, 66, 75, 115, 128 i 129.

9. Evakuacija:

Evakuacija materijala će ići istim pravcem, kao za vrijeme napada na Čaglin, tj. prema Gracu.

10. Znaci raspoznavanja:

Za noć: 22—23. ov. mj. **Čaglin—Zauzet.**
Dnevni kao i znaci sljedeće noći i dana ostaju isti koje je izdao Štab korpusa.

11. Povlačenje:

Poslije uspješnog likvidiranja ovih uporišta Štab divizije izdaće pismeno naređenje za povlačenje, kao i odrediti mjesto.⁷ Ostalo kao u vrijeme napada na Čaglin.

Napomene:

Borci XVII. Udarne brigade velikim junaštvom i samopožrtvovanjem privode borbu u Čaglinu kraju. Borci i rukovodioci nisu žalili nikakove žrtve u borbi protiv ustaških pasa. Jedinice koje napadaju Kulu i Poreč treba da se ugledaju na ove junačke borce XVII. Udarne brigade i sa isto takovim junaštvom da zadaju švapskim psima u Poreču i Kuli smrtni udarac. To su omogućili borci XVII. Udarne brigade svojim junačkim držanjem i žrtvovanjem, i zbog toga treba ove jedinice da iskoriste te udarce, koji su neprijatelju zadani u Čaglinu, i dotuku slabijeg neprijatelja u Kuli i Poreču. Likvidacijom Poreča i Kule naš zadatak biti će do kraja ispunjen.

Mi moramo iskoristiti zbunjenost i zaplašenost neprijatelja u Kuli i Poreču radi teške sudbine bandita u Čaglinu i do kraja ih uništiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Grbić **Čedo**

(M.P.)⁸

Komandant, p-pukovnik:

Vinko Antić

Dostavljeno na znanje:

Štabu VI. Korpusa NOV i POJ.

Na znanje i postupak:

Štabu XVII. Udarne brigade uz priklop skice;

Štabu XXI. Udarne brigade uz priklop skice;

Štabu Istočne grupe;

Štabu Požeškog P. odreda;

Štabu II. bataljona Osječkog P. odreda uz priklop skice.

⁷ O razmještanju brigada poslije neuspjelih napada na neprijatelja u ovim uporištima vidi dok. br. 3—1, k. 1123 u arhivu Vojnog istoriskog instituta.

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 91

**ZAPOVIJEST OPERATIVNOG ŠTABA ZA LIKU OD 22
SIJEČNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA
SPRIJEČE PRODOR USTAŠA NA OSLOBODENU TERITO-
RIJU LIKE¹**

GLAVNI ŠTAB NOV I POH²
Broj 381 dne 28. I. 1944.

DIREKTIVNA ZAPOVIJEST

Operativnog Štaba za Liku za 22. januar 1944. god.

I. PODACI O NEPRIJATELJU

Neprijateljske snage, koje su se 14. ov. mj. probile iz Gospića prema Perušiću, produžile su preko Otočca za Senj i dalje prema Novom. Do sada su prošle otprilike dvije njemačke divizije, a jedna divizija još je na putu od Gospića ka Otočcu.³ Njemačke snage svakako ne misle vršiti neku ofanzivu na naš oslobođeni teritorij, već prolaze prema Kvarneru, dok će ustaše nastojati da iskoriste ovaj prolaz Nijemaca i da naprave neki ispad na oslobođeni teritorij.⁴

II. ZADACI NAŠIH JEDINICA

- 1) I. Brigada ojačana brdskom baterijom sa tri bataljona rasporedit će se na prostoru Ostrovica—Široka Kula—Glunčuša, sa zadatkom da jedan bataljon djeluje na cesti Budak—Lički Osik i cesti Lički Osik—Š. Kula, jedan bataljon da štiti pravac L. Osik—Ljubovo, a jedan bataljon da djeluje na cesti L. Osik—Perušić.⁵ Baterija može za bazu imati Kuzmanovaču, a upotrijebiti ju za veće akcije. Prateću četvu također u pogodnim momen-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 8/1, k. 111.

² Četvrtasti pečat Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

³ Početkom januara počelo je povlačenje njemačke 114 lovačke divizije iz Dalmacije, pravcem: Zadar—Obrovac—Gospić—Otočac—Senj—Novi—Rijeka. Njen prodor iz Gospića ka Otočcu počeo je 12 siječnja. Druge njemačke snage nisu tada vršile pokrete ovim pravcem. Opširnije o tome vidi dok. br. 45, 46, 101, 102, 103, 107, 160, 161, 162, 163, 164, 167, 168, 169, 170, 172, 174 i 176 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—33, k. 58 i 16/2, k. 74 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

^{4, 5} i ⁶ Vidi dok. br. 139.

tima upotrijebiti, vodeći računa o štednji municije.

Jedan bataljon treba i dalje da ostane na prostoru Vrebac—Mogorić, sa zadatkom da djeluje na cesti Medak—Bilaj.

- 2) II. Brigada sa tri bataljona i pratećom četom djelovat će na cesti Studenci—Lešće sa bazom u Ramljanima.⁶ Jedan bataljon bit će u Ivčevića Kosi koji će, pored ostalog, održavati što tješnju vezu sa Kuzmanovačom i starati se da neprijatelj ne prođe neopaženo preko Kose ka Čanku. Akcije vršiti na taj način što će svakog dana najmanje dva bataljona biti angažirana u borbi. Neprijatelja treba napadati iz zasjeda, postavljenih što bliže cesti. Jače zasjede postavljati sa zapadne strane ceste na Dumanu i Ogorelom Griču.
- 3) III. Brigada XIX. Divizije djelovat će i dalje na cesti Lapac—Otrić i cesti Gračac—Lovinac, u smislu naređenja koje će naknadno dobiti.
- 4) II. Brigada XIII. Divizije djelovat će neprestano sa polovinom snaga na cesti Otočac—Brlog, a sa polovinom snaga odmarati se i štititi pravac Otočac—Dabar.
- 5) L. P. Odred⁷ Sa jednim bataljonom dejstvovati na cesti Bihać—Lapac iz baze Kamensko, a sa jednim sa Kuka prema Lapcu.
- 6) Bataljon PPK⁸ Držat će položaje u Zalužnici i zatvarati pravac Otočac—Vrhovine, a ujedno manjim dijelovima vršiti akcije na cesti Lešće—Otočac.
- 7) I. Bat. Plaščanskog Odreda K'ontrolisat će prostoriju Vaganac—Ličko Petrovo Selo i paziti na pravac Bihać—Prijeboj.
- 8) I. Divizion Brdsku bateriju pridodati će I. brigadi, a sa poljskom baterijom smjestiti se u Vrhovine i dejstvovati po naređenju koja dobije od našeg štaba.

⁷ Lički partizanski odred
* Protiv pete kolone

i u ponovljenom slučaju smijeniti sa položaja ili predložiti to višem štabu.

Prema onima koji sa položaja odstupe prije komande, ili š're paniku svojim držanjem u toku borbe, treba najenergičnije postupiti, a u ozbiljnijim slučajevima ovakve izvoditi pred vojni sud.

Ni u jednoj situaciji i ni jednoga momenta ne smije se puštati iz vida briga o redovnoj ishrani, o čistoći i o najnužnijem odmoru vojnika.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Milivoj Rukavina

Per.¹⁰ Kleut

(M.P.)¹¹

¹⁰ Petar

¹¹ Okrugli pečat: Operativni štab za Liku.

BR. 92

NAREĐENJE ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 23 SIJEČ-
NJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA POSJEDNU
LIJEVU OBALU CETINE I SPRIJEČE PRODOR NEPRIJA-
TELJSKIH SNAGA NA PRAVCU LIVNO—SINJ¹

ŠTAB
XX DIVIZIJE NOVJ
23/1—44

S.....2

Položaj

Prema zadnjim podacima neprijateljske snage³ iz Livna i Livanjskog polja sa svojom glavninom i motorizacijom prebacuju se preko Vagnja za Sinj, a izgleda da odilaze dalje prema Kninu. U Livanjskom polju zadržala se je i dalje neprijateljska pješadija gdje logoruje u pojedinim selima na južnoj i sjevernoj strani Livanjskog polja. Četnički komandanti sa sektora Vrlike hitno su pozvani za Kosovo. Razlog ovome nije još poznat. Radi ovakve situacije jedinice ove divizije izvršit će sljedeći raspored:

IX. Brigada: prebacit će se u toku noći **23—24 na** lijevu obalu Cetine i posjesti položaje na liniji Dabar—Zasiok—Vučipolje—Bitelić, sa zadatkom zatvaranja svih pravaca koji preko Cetine i od Bilog Briga izvode prema Dinari. Jedan bataljon te brigade izbaciti u Bračev Dolac gdje će služiti kao rezerva za eventualne zadatke, bilo prema Vještića Gori bilo prema G. Koljanima. Dok se budu dijelovi Brigade prebacivali, jedan bataljon iste brigade sa intendantom izvršit će konfiskaciju neprijateljske imovine u selu Maljkovo, za potrebe jedinica ove divizije. Po izvršenoj konfiskaciji bataljon će ući u sastav svoje brigade. Bataljon, koji se nalazi prema **Hrvacama**, zadržati će se duže u toku noći i iščekati prolaz bolnice ove divizije, nakon čega će se i sam povući na lijevu obalu Cetine. Radi toga imati vezu u selu Potravlju, kako bi se mogao obavijestiti o nailasku bolnice.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 7—1/I, k. 1029.

² Divizija je uputila ovo naređenje svim podređenim jedinicama. Vidi dok. br. 2—2, k. 1032 I, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Odnosi se na njemačku Prvu brdsku diviziju. Vidi primjedbu br. 4 uz dokument br. 78.

Lijevo održavati vezu sa X. brigadom, desno sa Dinarskim odredom.⁴

X. Brigada: sa dva svoja bataljona zatvorit će pravce eventualnog neprijateljskog nadiranja iz Livanjskog polja prema Dinari. Najveću pažnju obratiti na pravac Sajković—Gubin prema Vještića Gori i Čaprazlije—Rujani prema Vrdovu. Sa jednim bataljonom zatvoriti pravac prema Vagnju i Trnovim poljanama, a četvrti bataljon zadržati u rezervi na Vrdovu. Brigada će ozbiljno shvatiti zatvaranje pravaca prema Livanjskom polju i svaki eventualni pokušaj neprijatelj, izbivanja na Dinaru spriječiti.

Povezati se sa Komandom mjesta Sajković, preko koje dobiti detaljnija obavještenja o neprijatelju u Livanjskom polju. Po mogućnosti sprečavati pljačku stanovništva od strane neprijatelja i nastojati da se reguliše snabdijevanje preko ove komande.

Prema najnovijem izvještaju neprijatelj iz Bastasa i Čelebića se povlači prema Livnu, dok u Sajkoviću i Gubinu i dalje se zadržava; u tim selima su prilično slabe snage čije se prave namjere ne znaju. Među njima ima i domobrana. Ukoliko prilike budu povoljne i izgledi na uspjeh sigurni, može se izvršiti i napad na njihova logorišta u cilju čišćenja.

Dinarski odred: I dalje će se zadržati na istim položajima i sa istim zadacima koje je Odred ranije dobio, tj. zatvaranje pravca prema Ježeviću i Vukovića mostu. Skreće se pažnja da bi četnici u vezi nove situacije mogli izvršiti ispad prema položajima ovoga odreda, zato biti obazriv i svaki pokušaj energično suzbiti. Ne zanemariti i kontrolu sporednih pravaca prema Modrašu i drugi. Vezu održavati lijevo sa IX. brigadom.

Mosorski odred: Svojim bataljonom koji se nalazi na ovome sektoru zadržat će se u Kođomanovim stajama, sa zadatkom kontrole i zatvaranja pravca prema Bilom Brigu i Trnovim poljanama. Kontrolisati samu cestu Vaganj—Bili Brig i izvijestiti ovaj štab o mogućnosti postavljanja zasjeda.

Vezu održavati lijevo i desno sa IX. i X. brigadom ove divizije.

Mosečko-svilajski odred: Prihvatiće teže ranjenike divizijske bolnice i u toku noći 23—24 prebaciti ih preko Moseća do sljedećeg odreda ka moru. Ovo prebacivanje ranjenika ozbiljno shvatiti i uložiti sve napore da se izvrši što savesnije i sa punim obezbjeđenjem. Poslije izvršenog prebacivanja odred će se

⁴ Istoga dana poslao je Štab Divizije dopunu ovog naređenja Devetoj brigadi i Mosorskom i Dinarskom NOP odred. Vidi istorijat Dvadesete divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1—2, k. 1030.

zadržati na Ogorju ili Moseću, tj. kakva situacija bude na ovom sektoru Mućke doline.

Ovaj odred će održavati stalnu vezu sa nama i obavještavati nas o situaciji.

VIII. brigada: prema naređenju od ranije trebala se je hitno prebaciti na Svilaju.⁵ Brigada će procijeniti situaciju pri svom pokretu, povezujući se sa Mosečko-svilajskim odredom i izvršiti prebacivanje na Ogorje. Ukoliko situacija na Svilaji i Muću bude takova da zadržavanje Brigade na terenu Svilaje bude rizično, Brigada će se za izvjesno vrijeme zadržati na sektoru Moseća (Brštanovo—Nisko—Kladnice).

Odmah po dobijanju ovog naređenja Štab brigade će poslati vezu sa stanjem u Brigadi i ostalim izvještajima koje treba dostaviti.

Štab ove divizije nalazit će se u Vučipolju, zasjelak Podgradina.

Bolnica ove divizije smjestit će se u Podgradini.

Raspored snaga prema ovome naređenju izvršiti najdalje u toku noći 23—24 o. mjeseca.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

P.S. IX. brigada će pri svom pokretu na lijevu obalu Cetine ponijeti sa sobom što više municije za talijanske puške, mitraljeze i bacače.

Municija se nalazi na Ogorju.

Ovo isto saopštiti i bataljonu X. brigade koji se sada nalazi na Ogorju.

Jedinice IX. brigade koje se nalaze na mostovima prema Zasioku, Panju i Obrovcu spriječit će svako kretanje civila bez propisnih propusnica izdatih od komande mjesta. Ovo isto važi i za Dinarski odred.

Politkom:
Sl. odsutan

Komandant:
Vel.⁶ M. Knežević

⁵ Brigada je tada djelovala na području Trogira, a njeno prebacivanje na Svilaju trebalo je izvršiti u vezi direktive Štaba Osmog korpusa od 21. siječnja o koordiniranim dejstvima Devete i Dvadesete divizije na pravcu Cetinske doline i Kosova. Jak neprijateljski garnizon u Muću i pokreti njegovih snaga na komunikacijama Drniš—Muć—Klis, Muć—Sinj onemogućili su tada njeno prebacivanje. Vidi dok. br. 25—1/1, k. 518 i dok. br. 1—2, k. 1030 u arhivi Vojnog historiskog instituta.

⁶ Velimir

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŽUMFERAČKO-POSAVSKOG SEKTORA
OD 23. SIJEČNJA 1944. GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
HRVATSKE O NEKIM PROPUSTIMA I GREŠKAMA PRILI-
KOM BORBI NA PODRUČJU PLEŠIVICA—OKIĆ—SVETA
JANA¹

GLAVNI ŠTAB NOV I POH²
Broj 482 dne 4. II 1944.

ŠTAB
ZUMBERAČKO-POSAVSKOG SEKTORA
NOV I PO HRVATSKE
Broj 67
Dne 23-1-1944. god.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POH

Naši narodi vode već treću godinu teške i krvave bojeve protiv okupatora i domaćih izdajica za svoje oslobođenje. U tom teškom domovinskom ratu stvorena je naša mlada Narodno-oslobodilačka vojska pod vođstvom mladih narodnih oficira i podoficira koje je izbacila ova borba sa bogatim praktičnim iskustvom. Mladi oficiri i podoficiri sa puno ljubavi vrše svetu dužnost, svesrdno zalaganje i puna vojnička odgovornost resi naše oficire i podoficire. Časni zadatci za koje smo spremni dati svakog časa i svoje živote, sigurna je garancija našeg nesalomljivog uvjerenja u pobjedu. Visoka politička svijest, zdrav moral i neprekidna težnja za vojničkim usavršavanjem simboli su naše vojničke sposobnosti i snage.

No u posljednjim akcijama naši vojni rukovodioci nisu u potpunosti izvršili povjerene im zadatke. Nije se kod njih osjetila dovoljna vojnička odgovornost i obaveza koju oni snose pred predpostavljenim starješinama i narodom.

Ti nedostaci pojavili su se kod pojedinih bataljona Zumb. odreda i Omladinske brigade. Borbe na terenu od uvijek bile su za nas najveća mogućnost naoružanja, gdje smo mi redovno nosili pobjedu nad neprijateljem. Naš posljednji slabi uspjeh protiv legionarske regimente³, koja je u više pravaca nadirala

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 25—2, k. 112.

² Ovaj primjerak kritike nekih slabosti i propusta, ispoljenih u jedinicama, poslan je na uvid Glavnom štabu.

³ Riječ je o borbama vođenim od 15 do 19. siječnja protiv dijelova 392. legionarske divizije i Desete ustaške bojne. Vidi dok. br. 104 i 119 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—15, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

na našu oslobođenu teritoriju imala je djelomičnih uspjeha, i to našom krivnjom, uslijed slabe samoinicijativnosti štabova bataljona te slabe manevarske taktike, koja je naše najjače oruđe. Taj naš neuspjeh podkrijepljen je još time što smo olabavili na našem vojničkom uzdizanju i što se pravovremeno ne proučavaju i najnovije metode ratovanja koje neprijatelj upotrebljava protiv nas u borbi. Rat iz dana u dan postaje komplikovaniji i neprijatelj koristi u njemu sva svoja tehnička sredstva koja mu stoje na raspoloženju. Naročito tenkovi, blindirani automobili, avijacija, artiljerija pa čak i čitave motorizovane divizije koje on upotrebljava u toku poslednjih ofanziva. Ne smijemo dozvoliti da se sa svim tim načinima borbe pravovremeno ne upoznamo i treba da živimo u duhu lata kojeg nam neprijatelj nameće. Ne smijemo dozvoliti da se sa svim tim načinima borbe pravovremeno ne upoznamo. Treba stalno proučavati sve upute, izdane na temelju stečenih iskustava. U borbu treba ulaziti spreman, a to ćemo moći samo na taj način ako nam pred očima lebdi uvijek samo jedno: „Naš zadatak nije još završen!“ Znači, treba neprestano raditi i vojnički se uzdizati. To je jedan od bitnih uslova koji se nameće svim našim vojnim rukovodiocima. Dakle u sve naše radove treba se uporedo upoznavati sa svim načinima i metodama te tehničkim sredstvima koja neprijatelj koristi u borbi.

Naša taktika i načini borbe još uvijek se ograđuju od krutih frontova i odsudnih borbi. Treba uvijek težiti u svakom sukobu sa neprijateljem baciti mu se sa glavninom svojih snaga na njegove bokove i sporedne kolone, odnosno na najslabije njegove tačke. Izbjegavati sukobe sa glavnim njegovim kolonama. Za tim ciljem uvijek neprijatelj teži, a on je promašen ofanzivnim duhom naše vojske. Nadalje baciti se neprijatelju u njegovo zaleđe. Takvi načini borbe zamaraju neprijatelja i ne dozvoljavaju postignuće namjeravanog cilja i donose mu redovito osjetne gubitke, a glavnina naših snaga na taj način imade veliku mogućnost manevrovanja. Značajno je još to da su naši gubici takvim načinom ratovanja vrlo maleni, a time i glavnina naše vojske sačuvana. Takav način i vid borbe treba da lebdi pred svakim našim rukovodiocem, dok u posljednjim akcijama na sektoru Okić—Plešivica—Sveta Jana—Krašić—Hrženik, većina naših rukovodilaca nije u tom duhu postupila, time su gubici neprijatelja bili dosta maleni. Čak je bilo i grubih grešaka i neodgovornog povlačenja sa položaja koje je moglo završiti i sa teškim posljedicama.

O b j a š n j a v a m o :

1 — Borbe na sektoru Plešivica—Okić: Na ovome sektoru neprijatelj je vršio ispad u više pravaca iz svojih ishodnih baza na liniji: Galgovo—Purgarija—Beter—Repišće. Bataljon Žumberačkog odreda koji je držao te položaje nije uspio da daje jači otpor neprijatelju, uslijed toga što je čitavi bataljon bio rasturen po vodovima, pa čak i desetinama. Na taj način neprijatelj nije naišao na jače otpornu i branjenu tačku, a niti mu se je mogao dati jači udar bilo u kom pravcu, a time mu je bilo olakšano nastupanje. Takvim rasporedom svojih jedinica Štab bataljona nije mogao da rukovodi sa njima. Da je bataljon bio skoncentrisan na jednoj užoj prostoriji, čvrsto u rukama Štaba bataljona, postojala je mogućnost izvršenja manevra u duhu naše taktike, tj. zabacivanje glavnine naših snaga na najosjetljiviju neprijateljsku tačku i drskim i energičnim prepadom napasti ga, pa čak i potpuno razbiti.

2 — Bataljon Žumberačkog odreda, koji je branio položaj na Plešivici nije se snašao u jakoj artiljeriskoj vatri koju je neprijatelj skoncentrisao na položaje u Plešivici. Štab bataljona povukao je svoje jedinice na položaj pozadi Plešivice i time omogućio bolju metu za gađanje neprijateljskoj artiljeriji, pošto su ti položaji bili bez ikakvih fortifikacija. U odbrani od neprijateljske artiljerijske vatre vrlo dobar zaklon pružaju zidane kamene zgrade, gdje su se jedinice mogle nesmetano pritajiti i budno osmatračima pratiti rad i pokrete neprijateljske pješadije. Neprijateljska pješadija koja je nastupala pod zaštitom artiljerije, nije mogla zauzeti zgrade pod artiljeriskom vatrom, već je artiljerija vršila čišćenje terena pozadi Plešivice, a njihova pješadija nesmetano ušla u zgrade, napuštene bez borbe od naših boraca. Otpor kojeg su naši borci davali sa novozauzetih položaja, nije bio dovoljno efikasan da onemogući zauzimanje Plešivice od neprijatelja, tim više što je te položaje neprijatelj nesmetano tukao svojom artiljeriskom vatrom. Da su naši borci čvrsto zasjeli postojeće zgrade i bunke, iz kojih su mogli dati snažnu i jaku vatru na nastupajućeg neprijatelja, i što ti odbrambeni položaji pružaju sjajnu preglednost, neprijatelj bi u svom nastupanju morao prelaziti potpuno brisanim prostorom. No ako bi neprijatelj bio toliko uporan i nadmoćan, postojala je još uvijek mogućnost za nesmetano povlačenje naših snaga.

Osnovno je kod gađanja artiljerijom, kada se nema mogućnosti podvući pod neprijateljsku vatru, odnosno izvući van dometa artiljerije, kopanje uskih rovova za stojeći stav, koji pružaju najefikasniju odbranu.

Također IV. bataljon Omladinske brigade, koji je imao zadatak da se baci na bok i zaleđe nastupajućem neprijatelju, nije izvršio svoj zadatak. Tu se je osjetila nesamoinicijativnost Štaba bataljona a i nižih rukovodilaca, a ujedno nesnalaženje u otsudnom momentu, koji bi bio najporazniji po neprijatelja.

3 — Na sektoru Krašić—Hrzenik neprijatelj je izvršio ispad iz Ozlja.⁴ Jedinice Omladinske brigade koje su pravovremeno zauzele položaje i bile obaviještene o namjerama neprijatelja, nisu uspjele potpuno razbiti neprijatelja i nanijeti mu one gubitke sa kojima je neprijatelj mogao proći. Glavni uspjeh akcije upropašćen je krivnjom jednog komandira čete koji je neodgovorno i bez ičijeg naređenja povukao svoju četvu sa određenog položaja za čitavi jedan i pol kilometar unazad, bez da je prethodno o tome obavijestio Štab bataljona, odnosno Štab brigade koji je neposredno rukovodio tom akcijom. Kada je glavna nastupajuća neprijateljska kolona, pod pritiskom naših jedinica, počela odstupati potpuno brisanim prostorom ispod položaja kojeg je trebala držati ta četa, dati mu najjači udarac i presjeći mu odstupnicu, neprijatelj je prošao sa relativno malim gubitcima. Uvidjevši svoju grešku komandir je jurnuo za odstupajućim neprijateljem, ali to je bilo već prekasno, jer se je neprijatelj sa glavninom svojih snaga već povukao.

4 — Kod napada neprijatelja na Svetu Janu⁵ neprijatelj je prije nastupanja svoje pješadije tukao naše položaje jakom artiljeriskom vatrom. Naši borci izdržali su neprijateljsku artiljerisku vatru bez gubitaka, što im je bilo omogućeno pozadi velikih zidanih zgrada. U otsudnom momentu zatajio je komandir čete IV. bataljona Omladinske brigade koji se samovoljno i neodgovorno povukao sa položaja i time ugrozio ostale čete svog bataljona, kojima je on trebalo da zaštiti bok, a na taj način morale su se pod borbom povlačiti, a akcija koja je mogla imati daleko veći uspjeh, bila je upropašćena.

-Na lijevom krilu ovog bataljona nalazio se je i bataljon Zumberačkog odreda i nije postojala između njih čvrsta i uska veza i nisu snage koordinirano surađivale, budući da su za to imale naređenje. Takva samostalnost i nepovezanost odrazila se je u samom uspjehu koji je mogao biti daleko veći, obzirom na jačinu naših snaga.

5 — Prilikom borbi ne osjeća se jedinstveno rukovodstvo kod jedinica. Naročito se izgube niži rukovodioci, kao desetari i vodnici. Galami se na položaju, što omogućava otkrivanje

⁴ Riječ je o Trećoj satniji Desete ustaške bojne.

⁵ Napad na Svetu Janu izveli su dijelovi 846 grenadirskog puka 392 legionarske divizije. Vidi dok. br. 39/14, k. 18, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

naših položaja neprijatelju. Naročito se to osjeća prilikom povlačenja sa jednog položaja na drugi. Tada je potrebna najveća tišina i mirnoća. Jedinice se nevojnički povlače bez ikakvog reda, rasturene i nepovezane. Primjećuje se čak da mnogi od boraca tom prilikom komanduju te tako nastaje na položaju potpuni kaos i nedisciplina.

NAPOMENA:

Ovaj kritički osvrt na naše posljednje nedostatke u akcijama treba temeljito na konferencijama sa štabovima bataljona i svima rukovodiocima (komandirima, vodnicima i desetarima) proraditi i izvući potrebna iskustva i zapažanja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po'itkomesar:

Franc Knebl

(M.P.)⁶

Komandant, major:

Vojko Hošteter

Dostavljeno:

Na znanje: Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske

Na znanje i postupak: Štabu Omladinske brigade „Jože Vlahović“,

Štabu brigade „Franjo Ogulinac-Seljo“,

Štabu Žumberačkog odreda i

Štabu Turopoljsko-posavskog odreda.

^B Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 94

**IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE SJEVERNODALMATINSKIH
NOP ODREDA OD 23 SIJEČNJA 1944 GOD. O BORBAMA
PODREDENIH JEDINICA U TOKU PROSINCA
1943 GODINE¹**

**STAB
GRUPE S.D.P. ODREDA**
23-1-1944
Br. 43

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU VIII KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE

Prije formiranja Štaba Grupe SDP Odreda², u odsutnosti
XIX SD Divizije³, odredi su izveli sljedeće akcije:

Zadarski odred:

Dana 3 XII 1943 u 6 sati neprijatelj je napao jednu četu
istoga odreda koja se nalazila u Polešniku i uspio da je izbaci
sa njenih položaja. U toku istoga dana, između 3 i 4 noću, snage
ovoga odreda napale su neprijatelja koji je bio zalogorovao
u selu Polešniku.

Neprijateljske snage:

Neprijateljske snage koje su se nalazile u mjestu Polešniku
bile su 100—150 vojnika—ustaša i četnika, naoružanih sa 2 mi-
nobacača, 3 t. mitraljeza i 4. p. mitraljeza, ostalo puške.

Naše snage:

Dvije pješadijske čete i jedna mitraljeska četa svega — 150
vojnika, naoružanja 4 t. mitraljeza i 3 p. mitraljeza, ostalo
puške.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 18—/I, k. 517 A.

² Štab Grupe NOP odreda za sjevernu Dalmaciju formiran je po-
četkom prosinca 1943 god. Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 49.

³ Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 29.

Tok borbe:

Naše snage napale su neprijatelja koji nije uspio u toku iste noći da se sredi. Našim jedinicama uspje'o je da za kraće vrijeme izbace neprijatelja iz samoga mjesta, dok zbog zakašnjenja jedne čete i nižeg komandnog kadra neprijatelju je uspjelo da uz pomoć minobacačke vatre i nadmoćnije vatre u oružju ponovo izbací naše snage iz mjesta, sa vršenjem protiv napada.

Gubici neprijatelja:

Neprijatelj je imao 6 mrtvih i više ranjenih, dok na strani naših jedinica bilo je 1 mrtav, 1 lakše ranjen i jedna drugarica borac je nestala.

Plijen:

U ovoj borbi zaplijenjena je 1 puška. Sa strane naših jedinica nije izgubljeno oružja ni spremne.

Utrošak municije:

U ovoj borbi utrošeno je 740 metaka za t. mitraljez talijanski, za p. mitraljez talijanski 400 kom., za puške 320 metaka i 20 ručnih bomba.

II

Dana 14 XII 1944 neprijatelj je napao snage Z. P. Odreda⁴ koji se nalazio u Islamu Latinskom, zatekavši ih na obuci, a na osiguranju (predstraži) bio je jedan vod koji uslijed magle nije mogao da primijeti neprijatelja koji je dolazio, sve dok nije došao na daljinu od 1 km.

Podaci o neprijatelju:

Prije samoga napada nije se raspolagalo sa nikakvim podacima u vezi sa neprijateljskim pokretom u pravcu naših položaja.

Neprijateljske snage:

Neprijateljske snage] koje su napadale, brojile su do 600 vojnika sa naoružanjem 4 t. mitraljeza, 30 p. mitraljeza, 8 šmajsera i ostalo puške.

⁴ Zadarski NOP odred

Naše naoružanje:

Naoružanje naših jedinica: 5 t. mitraljeza, 2 p. mitraljeza i ostalo puške; brojno stanje — 112 vojnika.

Pravac napada:

Neprijatelj je napadao iz pravca Islama Grčkog i Latinskog sa širinom fronta 600—700 met., tako da je streljački stroj bio dosta gust, a neprijatelj je bio dosta u pijanom stanju.

Raspored naših snaga:

Raspored naših snaga bio je slijedeći: 1 t. mitraljez nalazio se na sjeveroistočnoj strani ceste koja vodi preko Islama, 1 t mitraljez nalazio se na samoj cesti prema Islamu, a dva teška mitraljeza nalazila su se, i to 1 na crkvi, a 1 jugoistočno od crkve. Raspored snaga bio je: jedna četa i dva voda jugoistočno od crkve, a jedan vod na sjeveroistočnoj strani od ceste prema Podgradini.

Tok borbe:

U momentu nailaska neprijatelja primljena je borba na pomenutom položaju, gdje je neprijatelju dat otpor, ali pošto je neprijatelj bio nadmoćniji po naoružanju i brojčano, uspjelo mu je da odbaci naše snage i da zauzme samo mjesto Islam.

Neprijateljski gubici:

U ovoj borbi neprijatelj je imao 58 mrtvih i ranjenih; to se utvrdilo po tome što neprijatelj nije dozvolio nikome izlazak iz sela za 24 sata.

Naši gubici:

U ovoj borbi sa naše strane bilo je 3 mrtva, lakše ranjena 3. . . . .⁵ zarobljena, od kojih su dva odmah obučeni u ustaše, a jedan u . . . . .⁶ prilikom neprijatelj je zaklao 7 civila Hrvata u selu Islamu.

⁷ metaka za teški mitraljez talijanski.

⁸ i u materijalu:

izgubljen je 1 p. mitraljez, iz razloga što je nišandžija ostao po . . . . .⁹ je poginuo prilikom povlačenja.

⁵ do ⁹ Na ovim mjestima dokumenat je oštećen.

Utrošak municije:

U borbi je potrošeno 1350 metaka za t. mitraljeze, 800 za p. mitraljez, 430 za puške.

Za pohvalu:

Prilikom vođenja borbe naročito su se dobro pokazali kao hrabri borci I mitraljeske čete Z. P. Odreda koji su tukli neprijatelja sve dok nije počeo da juriša, t.j. došao je na sasvim blisko otstojanje, tako da se može kazati da većinom neprijatelja potukli borci iz te čete, a naročito nišandžije, bivši italijanski vojnici, a sada partizani.

III.

Dana 20/XII ov. god. jedna četa II bataljona ZP Odreda vodila je borbu sa neprijateljem na položaju kod Polešnika kojoj je bio zadatak da čuva jedan saveznički avion koji se spustio na taj teren, a u kome se spustio jedan saveznički avijatičar (poručnik). Toga istoga dana krenuo je neprijatelj sa 3 tenka i 5 kamiona i 100 pješaka u pravcu gdje je avion pao. Pošto se na položaju nalazila ta četa, ista je sačekala neprijatelja i zadala mu jači otpor. Neprijatelj je raspolagao tenkovima i odbacio je tu četu sa položaja. Poslije kratkog vremena prikupljena je ta ista četa i izvršen je protivnapad na neprijatelja koji se nalazio oko aviona. On je odbačen sa tog položaja i nije dozvoljeno da taj avion razmontira.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 4 mrtva i nekoliko ranjenih.

Na strani naše čete jedan lakše ranjen.

U borbi kao cjelina pokazala se ta četa dobro u vršenju protivnapada na neprijatelja.

IV.

Dana 16/XII ov. god., u saglasnosti sa Štabom S. D. P. Odreda¹⁰ i Štabom Otočkog partizanskog odreda izvršen je napad na neprijateljski garnizon Đevrske, u kome su se nalazili četnici i vršili razna nasilja i pljačku nad stanovništvom.

Istoga dana izvedena je akcija u kojoj su učestvovali I i II bataljon iz O. P. Odreda i I bataljon iz S. D. P. Odreda koji su sačinjavali I grupu Operativni odsjek.

¹⁰ Sjevernodalmatinskog NOP odreda

Plan za napad:

Napad na samo mjesto Đevrske dobio je u zadatak I bataljon S. D. P. Odreda sa svoje tri čete, iz pravca Gošića, Nožica i Ležajića, s tim da prethodno ispita nasilnim izviđanjem stanje i snagu neprijatelja u s. Devrške.

Zadatak dviju četa iz I bataljona O. P. Odreda da izvrši osiguranje iz pravca Kistanje na liniji Zečevo—D. Brdo na kotama 325, 342 i 369, sa zadatkom da ne dozvoli neprijatelju da dođe u pomoć četnicima koji su se nalazili u Đevrskama. Jedna četa iz istoga bataljona dobila je zadatak da osigura iz pravca Bribira na položaj **Divić** (k. 324).

Zadatak II bataljona O. P. Odreda da osigura pravac od Benkovca i sela Rodaljice, na liniji: sa jednom četom na liniji k. 413 (Mijanca) i 364 kod Brguda da spriječi svaki pokušaj neprijatelja iz pravca Benkovca.

Sa dvije čete da se osigura pravac na liniji Kožlovac, D. Lepuri i Ost. Lišane, te na tome prostoru zatvorile pravac u slučaju nailaska neprijatelja.

Plan za akciju:

Prema naprijed izloženom jedinice su pristupile izvršenju zadatka.

Tok borbe:

Dana 26/XII ov. god. manji dijelovi koji su dobili zadatak da izvrše prikupljanje podataka o neprijatelju, došli su u manji sukob sa patrolom i tad je postepeno otpočela borba u 12 sati navedenoga datuma. Pošto je postojala vjerovatnoća da bi neprijatelj mogao da izbjegne iz samoga mjesta, snage I bataljona S. D. P. Odreda otpočele su napad prije određenoga vremena, približavajući se samom mjestu do jurišnoga odstojanja. Jačim pritiskom naših snaga neprijatelj je počeo da napušta samo mjesto i da bježi u pravcu Skradina.

Ishod borbe:

Naše snage zauzele su samo mjesto na juriš i ovladale istim. U momentu kada se neprijatelj povlačio iz mjesta, jedan vod iz I čete I bataljona O. P. Odreda napao je neprijatelja bočno i tada je uništio više neprijateljskih vojnika.

Gubici neprijatelja:

U ovoj borbi uništeno je 10 do 15 vojnika, dok ranjenih je bilo više.

Naši gubici:

U ovoj borbi naše jedinice imale su 1 mrtvog i 5 ranjenih drugova.

Plijen:

U ovoj akciji zaplijenjeno je 3 t. mitraljeza talijanska, 10 pušaka, 5—6000 municije za talijanske puške i mitraljeze, 600 kgr. kruha i ostalih namirnica, dvije četničke zastave i arhiva Šibensko-splitskog četničkog odreda.

Dana 19 XII I Operativni odsjek dobio je u zadatak da napadne i razoruža četničku posadu u selu G. Karin koja se sastojala iz 80—100 naoružanih seljaka koji su primili oružje od četničkog vođe Stegnajića, sa zadatkom da brane selo, a naoružanje istih je bilo 2 p. mitraljeza i ostalo puške.

Plan za akciju:

I Bataljon S. D. P. Odreda dobio je u zadatak da napadne i razoruža neprijateljsku posadu u G. Karinu, s tim da izvrši sebi osiguranje sa sjeverozapadne strane i sa južne strane, 1 vod da se postavi na osiguranje k. 562 (Golić), u pravcu Karina i Radeke, i sa jednom četom da pročisti selo Radeke, sa jednom da pročisti selo Čoso, a jedan vod da se ostavi u rezervi bataljona, te u slučaju potrebe da pruži pomoć jedinici koja napada samu školu sjeverno od Dmiovića.

I. bataljon O. P. Odreda da pročisti selo Kunovac i Dračinu, a sebi da postavi obezbeđenje na liniji Kom (k. 422) i Žedna Greda (k. 450).

II bataljon da ostane u rezervi radi upotrebe u pravcu gdje bi se ukazala potreba.

Akcija je izvedena prema gore navedenom rasporedu i planu i zauzeta je škola, u kojoj je zarobljeno 15 naoružanih seljaka i ubijeno 3, ostali, pošto su se nalazili većinom po selu uspjeli su da izbjegnu u pravcu D. Karina gdje se nalazio neprijateljski garnizon Nijemaca.

Prema direktivnoj zapovijesti¹¹ Štaba Grupe S. D. P. Odreda br. 1, od 24/XII 1944 god., Otočki partizanski odred izveo je sljedeće akcije na dodijeljenom rejonu.

Podaci o neprijatelju:

U okolnim selima na liniji Benkovac—Zemunik nalaze se neprijateljske manje posade naoružanih seljaka i sa njima

¹¹ Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 118.

ustaše ili četnici. Naoružanje i jačina tih snaga mijenja se svakodnevno, te prema tome ne može da se ustanovi njihov stalni broj i naoružanje.

Naše snage:

Otočki partizanski odred koji je sastavljen od dva bataljona od po tri čete koji broji 370 vojnika, naoružanje 11 p. mitraljeza, 5 t. mitraljeza, 45 šmajsera, ostalo puške.

Plan akcije:

II bataljon Otočkog partizanskog odreda dobio je u zadatak da razoruža neprijateljski garnizon Nadin sa zaselcima Versaljko, Ivkovići, Batović, Brzoi i Staro Selo, sa rasporedom snaga: jedna četa da izvrši osiguranje iz pravca Benkovca na prostoru kota sjeverno od sela Majstorovića, Gradina (k. 266) pa do groblja sjeverno od Gradine. Jedan vod postavljen je na osiguranje između Nadina i Skabrnje, na k. 161, pa na jug—zapad prema putu koji vodi iz Nadina za Skabrnje. Jedna četa i jedan vod određeni su da izvrše napad na navedene zaselke na sljedeći način: druga četa, sa jednim vodom iz treće čete, ima da napadne selo u vidu potkove od sjevera, jugozapada i juga.

Napad na samo selo i postavljanje svih osiguranja ima da bude gotovo tačno u 21 sat, u koje je vrijeme i otpočela akcija koja se razvijala po predviđenom planu, sve dok nije neprijatelj uspio da se izvuče iz obližnjih zaselaka do zaselka Versaljko, u kome je dao grčeviti otpor braneći se iz kuća, iza zidova koji su više izgledali kao neko utvrđenje koje nije se moglo da savlada, našto su se jedinice morale da povuku pred samu zoru idućeg dana.

Ishod borbe:

U ovoj borbi uspjelo je snagama II bataljona da savlada sve zaselke sem Versaljka.

Gubici neprijatelja:

U borbi u navedenim zaselcima ubijeno je 10 neprijateljskih vojnika i više ranjenih kojih se broj nije mogao da tačno ustanovi. Od ubijenih je jedan vođa i organizator toga sela Versaljko Marinko.

Sopstveni gubici:

Tokom cijele borbe na strani naših jedinica bilo je dva druga ranjena koji su odmah otpremljeni u bolnicu.

Plijen:

U ovoj borbi zaplijenjeno je 7 pušaka i 500 metaka za iste, zarobljeno je 7 vojnika koji su dati na daljnja preslušanja Komandi zadarskog područja.

V.

Dana 29/XII ov. god. II Bataljon O. P. Odreda postavio je neprijatelju zasjedu na liniji između Benkovca i Zemunika, na prostoru od s. Rašević pa do sjeverozapadnih padina Gradine (k. 266). Na istu zasjedu neprijatelj je naišao 29/XII u 8 sati u jutro, kad je borba otpočela.

Snage neprijatelja:

Neprijatelj je krenuo iz Benkovca za Zemunik sa 5 kamiona iza kojih se kretala pješadija (oko 150 vojnika) u pratnji istih. Po nailasku neprijateljskih kamiona otvorena je paljba na iste, a zatim je izvršen juriš. U momentu kada su se borci II bataljona nalazili kod kamiona, neprijateljska pješadija koja se kretala iza kamiona napala je naše snage i tada su morali da prime borbu sa pješadijom, tako da su morali da zapale kamione, od kojih su se uspjela zapaliti dva kamiona.

Ishod borbe:

U ovoj borbi ubijeno je 25—30 neprijateljskih vojnika i puno više ranjenih. Mrtvi su većinom ubijeni u jednom kamionu koji je bio pun vojnika te ih je uhvatila mitraljeska vatra, tako da nisu uspjeli da izađu iz istog, također je bilo i od samih pješadijaca koji su nastupali preko brisanoga terena prema položaju III čete II bataljona.

Naši gubici:

Na strani naših jedinica jedan ranjen u prst od desne ruke prilikom paljenja kamiona.

Plijena nije bilo, također nije izgubljeno ništa od oružja i sprema.

VI.

Dana 29 XII ov. god. treća četa I bataljona O. P. Odreda postavila je neprijatelju zasjedu na prostoru između Pirovca i raskrsnice puteva kod crkve Sv. Petka na cesti Pirovac—Vodice.

Neprijatelj je naišao sa biciklima u jačini od oko 60—70 vojnika. Prilikom nailaska neprijatelja borci te čete pustili su neprijatelja na sasvim blizo otstojanje, a zatim otvorili na njih paljbu iz automatskih oruđa, tako da se neprijatelj nije mogao uopšte da snađe i da dade otpor. U toj borbi ubijeno je oko 40—50 njemačkih vojnika i ostalo ranjeno sem što su oko petorica uspjeli da pobjegnu.

Na strani naših snaga bilo je svega jedan drug ranjen u ruku i desnu stranu grudnog koša.

Plijen:

U ovoj borbi zaplijenjeno je 2 p. mitraljeza (šarca), 1 mali tromblon, 2 njemačke strojnice, 3 puške, 1 signalni pištolj, 5 bicikla, 1200 metaka za šarce, 9 mina za tromblon, 10 signalnih metaka za zarobljeni pištolj, 1 pištolj 9 mm, 1 dvogled, nešto odijela i obuće. Jedan njemački podoficir koji je tada zarobljen, predan je odmah Štabu XIX Divizije, radi prikupljanja podataka o njihovoj vojsci.

VII.

Prema direktivnoj zapovijesti br. 1 od 24 XII Štaba Grupe S. D. P. Odreda izvedena je akcija na selo Škabrnje .

Štab O. P. Odreda u saglasnosti sa O. K. K. P. H. za Zadar¹² donio je odluku da se razoruža neprijateljsko uporište Škabrnje.

Podaci:

U neprijateljskom garnizonu Škabrnje nalazilo se oko 30--40 naoružanih seljaka koji su većinom bili skloni da predaju oružje NOV.

I Bataljon, sa pridatom jednom četom iz III bataljona, dobio je zadatak da razoruža navedeno selo.

Plan za napad:

Treća četa I bataljona da izvrši osiguranje između Nadina i Škabrnje, jedan vod iz II čete da postavi osiguranje od pravca Zemunika kod crkve Sv. Marije, jedan vod da postavi osiguranje prema Pletencu i selu Prkosu.

¹² Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za okrug Zadar

VIII.

Sa ostale dvije čete da se izvrši opkoljavanje sela Škabrnje, a po izvršenju da pozove na predaju oružja.

Prema predviđenom planu akcija je i uspjela, tako da kod samog razoružavanja sela nije bilo nikakove borbe.

U selu je zaplijenjeno 35 pušaka koje su sami seljaci, koji su bili naoružani, predali.

U vremenu dok su se jošte naše snage nalazile u samome mjestu, naišao je jedan njemački kamion sa 6 Nijemaca, na koje je otvorena vatra i tako onemogućio svaki pokušaj odbrane neprijatelju. Poslije jedan sat vremena nailazi 6 ustaških vojnika, te su pušteni na sasvim blizu otstojanje do osiguranja na položaju kod crkve Sv. Marije. Pozvani su na predaju, tako da su tih 6 ustaša pali u ruke I bataljona O. P. Odreda.

Plijen:

U ovoj akciji je zarobljeno 2 Nijemca (1 narednik i 1 p. narednik), 6 ustaša koji su predani na daljnji postupak Štabu XIX Divizije.

Od plijena uhvaćen je 1 kamion, 35—40 mina za sprengovanje, 43 puške, 1 strojnica njemačka, 3 pištolja, kao i 16.000 kuna koje su nađene kod ustaša i predane su blagajni Štaba XIX Divizije.

Sopstveni gubici:

U ovoj borbi sa Nijemcima poginuo je jedan drug kojeg je ubio jedan Švabo kad smo pokušali da damo otpor.

Neprijateljski gubici:

Ubijeno je 4 njemačka vojnika koji su pokušali da bježe i da bi dali otpor.

Veza:

U svim dosadašnjim borbama veza nije zadovoljila, kako u samim strijeljačkim strojevima i međusobno jedinica sa jedinicom, do danas borci kao i sam komandni kadar iz ovih jedinica nisu shvatili važnost same veze.

Sanitet:

U svim do sada akcijama sanitet se je dosta dobro pokazao: svima ranjenima drugovima ukazana je pomoć na vrijeme i otpreman je u bolnice, ukoliko je vrsta rane zahtijevala.

Kritički osvrt na akcije:

Uzevši cjelokupne akcije, koje su izvođene, nije ni jedna izvedena kako je to stvarno po planu predviđeno, uz svaku akciju bilo je niz nedostataka koji se nastoje da otklone, ali pošto su jedinice mlade i neiskusne u borbama, pa i kod samog komandnog kadra nije još razvijena samoinicijativa i preduzimljivost. Borci još ne znaju da koriste momenat kada treba da se vrši juriš, ili da koriste svaki zemljišni predmet prilikom nastupanja po otvorenom prostoru, nemaju još vještine u zauzimanju zgrada i pojedinih utvrđenja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Komandant, major
Šime Ivas

BR. 95

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 24 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O ODLASKU NEPRIJATELJSKIH SNAGA IZ GRKOVACA I DOLASKU ČETNIKA SA PODRUČJA KNINA U LIVANJSKO POLJE¹

STAB
IX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
24. I. 1944.
u 11,30 časova

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Prema izvještajima Ob. službe sa sektora sjevernog dijela Livanjskog Polja neprijatelj je jučer napustio Grkovce, odakle je jednom polovinom svojih snaga pošao u Bastase, a drugom u Kazance. Od motorizacije u Grkocima ima¹ i su 4 tenka i oko 20 kamiona. Sada se u Kazancima otprilike nalaze njihove najveće snage od mjesta u Livanjskom Polju, jer im je tu i neka komanda. Naredit ćemo odmah IV. Brigadi i bataljonu Glamčkog odreda da ovo provjere i da se primaknu neprijatelju, te da ne izgube kontakt sa njim² ako oni ovo već nisu uradili.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4/2, k. 842 A.

² Naredenje za održavanje kontakta sa ovim neprijateljskim snagama izdao je Stab Osmog korpusa 24 siječnja 1943 god. Vidi dok. br. 16—/I, k. 517 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Štab IV. Brigade nas izvještava da se četničke bande koje su od pravca Knina preko Dinare prešle na ovu stranu još 22. ov. mj.³ sada nalaze južno od puta Grahovo — Livno na prostoru između Dinare i Gnjata, a to je Bilobare — Arapovača — Marica košare i Gavranuša. Odatle se patrole spuštaju noću u pravcu sela oko puta. Kad su naše jedinice jučer prekopavale put na prostoru Korita—Donje Peulje, oni su puškarali negdje u Bilobarama i Arapovači. Druga jedna grupa četnika okrenula je preko Gnjata na Kukove i spušta se u Grkovce i Crni Lug. Njih svega otprilike ima oko 150, od kojih je 100 iz ovih sela od Peulja do Grahova, pa se sada nalaze na prostoriji Bilobare, a 50 njih su Crnolužani i iz Grkovaca, pa se nalaze u blizini svojih kuća. Ob. služba je saznala od nekog druga iz Uništa (navodi da je partizan i dosta pouzdan) da je ovih dana trebala čitava Đujićeva četnička divizija da pravi ofanzivu u pravcu Bosne i da u ove krajeve upadne preko Dinare.⁴ A od jednog druga iz Cetine saznali su da se u Vrlici nalazi 200 četnika i 15 ustaša, a u Kijevu samo milicija otprilike njih 80.

Četnike koji su 22. ov. mj. prešli preko Drine na ovu stranu vodi i sa njima komanduje Markica Čučuz, četnički razbojnik iz Gornjeg Peulja. On ima oko 150 četnika koji su naoružani sa tri puškomitraljeza, jednim teškim mitraljezom i jednim lakim bacačem.

Mi ćemo odmah izdati naređenje Štabu III. i IV. Brigade da sa svojim dijelovima iz Marinkovaca i Donjeg Peulja odmah preduzmu čišćenje prostorije južno od puta Grahovo — Peulje, a to je Gavranuša, Marića košara, Bilobara do Arapovače i Borove Glave.⁵ Za ovo će se moći koristiti kao putovođe i poznavaoči terena partizani iz mještanske straže sela Peulja.

Kad dobijemo izvještaj od Štaba IV. Brigade o pravom stanju na tome sektoru, kako u pogledu Nijemaca u Livanjskom Polju tako i u pogledu četnika, tj. četničkih bandi na padinama Gnjata i Dinare odmah ćemo vam javiti o tome stanju.⁶

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant:
A.⁷ Banina

(M. P.)⁸

³ i ⁴ Vidi dok. br. 135.

⁵ Čišćenje je preduzeto, ali su četnici neposredno prije toga napustili ovo područje. Vidi dok. br. 135.

⁶ Vidi dok. br. 114.

⁷ Ante

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 96

**IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NO BRIGADE OD 24 SIJEČNJA
1944 GOD. ŠTABU DEVETNAESTE DIVIZIJE O BORBI NA
PLOČANSKOM KLANCU¹**

STAB
VII BRIGADE XIX DIVIZIJE NOVJ
24 januara 1944 god.

ŠTABU XIX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
OPERATIVNOM ŠTABU ZA LIKU

Operativni izvještaj

Zapovješću ovoga štaba od 13 januara 1944 godine, a prema naređenju Operativnog štaba za Liku,² ova brigada sa dva bataljona trebalo je da brani Pločanski Klanac, odnosno da na liniji Gračac — Medak aktivnim djelovanjem olakša izvršenje zadataka našim jedinicama na sektoru Gospić — Perušić — Otočac.³ Naknadnim naređenjem Operativnog štaba za Liku ova brigada trebalo je sa dva bataljona da osigura prijelaz ranjenih drugova iz Bosne za Liku,⁴ a sa ostala dva bataljona da djeluje na liniji Otrić — Gračac — Medak. Za izvršenje ovoga zadatka sa sektora Ploča povučen je III bataljon ove brigade i prebačen u Mazin, dok sa linije Gračac — Otrić, također u Mazin, prebačen je IV bataljon. Na Pločanskom Klancu, odnosno na liniju Gračac — Lovinac, ostao je djelovati II bataljon ove brigade. Dijelovi I bataljona vršili su rušenje komunikacije Gračac — Bruvno — Lapac na prostoru Vodena Glava. Ostali dijelovi I bataljona nalazili su se u Dalmaciji.

18 ovoga mjeseca od Štaba II bataljona ove brigade dobili smo izvještaj da je u Lovinac stiglo oko 500 do 600 ustaša, gdje su i prenočili. Na osnovu ovoga izvještaja Štab brigade odložio je akciju koju je bio za 19 januar t.g. predvidio Štab II bataljona. Istovremeno, naređeno je II bataljonu da sa svojim

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 3—15, k. 1237 A.

² Vidi dok. br. 46.

³ Jedinice Operativnog štaba za Liku vodile su tada borbe protiv njemačke 114 lovačke divizije i ustaško-domobrinskih snaga sa područja Gospića. Opširnije o tome vidi dok. br. 91, 102, 103, 161, 162, 163 i 164.

⁴ Riječ je o ranjenicima koji su prevoženi u sjevernu Dalmaciju i na otoke, a zatim brodovima u Italiju, radi liječenja u savezničkim bolnicama.

dijelovima zatvara Pločanski Klanac i da ne dozvoli neprijatelju upadanje na oslobođenu teritoriju.

Za odbranu Pločanskog Klanca II bataljon ove brigade zauzeo je sljedeće položaje: sa jednom četom zaposjeo je k. 661 i k. 728, drugu svoju četvu postavio je, i to dva voda na k. 733, a jedan vod na k. 934 (Gostuša V.). Treću svoju četvu postavio je na Komaču (k. 1180) i Komić (k. 1028). Svakoj četvi pridato je po jedno mitraljesko odjeljenje; protukolni mitraljez i teški bacač imali su položaj na k. 728. Prelazi i mostovi na Jadovi bili su uništeni. U samom Klancu put je porušen i miniran sa nagaznim minama. Jedinice su blagovremeno zauzele položaj i do 11 sati 19 januara t.g. nisu primijećeni nikakvi neprijateljski pokreti u pravcu naših položaja od strane jedinica II bataljona. Ovo je dalo povoda štabu II bataljona da donese zaključak da neprijatelj neće vršiti napad.

Oko 12 sati 19 januara t.g. neprijatelj je primijećen da nastupa u dva pravca, i to: 1-vi i glavni pravac neprijateljskog napada bio je glavnim drumom od Lovinca prema Gor. Ploči.⁵ Drugi pravac neprijateljskog napada bio je sedlom između Rukavca (k. 984) i Troure (k. 1234), radi zauzimanja ključa Pločanskog Klanca, k. 934 (Gostuša V.). Napad je izvršen sa oko 1200 do 1500 neprijateljskih vojnika, od kojih je glavnim pravcem napada kretalo se oko 900 do 1200, a pomoćnim pravcem napada oko 300 neprijateljskih vojnika. Napad neprijateljske pješadije potpomognut je sa 3 topa, 2 teška bacača i sa 3 tenka.

U prvim momentima neprijatelju je uspjelo da bez borbe ovlada ključem Pločanskog Klanca, k. 934 (Gostuša V.), jer se je vod koji je bio na Gostuši povukao zbog iznenađenja. Dalji pokret neprijatelja, radi zauzimanja ostalih položaja za ovladavanje Pločanskim Klancem, bio je usporen i ukočen otporom kojeg su davali borci II bataljona. Neprijateljska artiljeriska i minobacačka vatra bila je neobično jaka i koncentrično tukla sve naprijed navedene položaje.

Prvi izvještaj da je neprijatelj napao na Pločanski Klanac, Štab brigade dobio je oko 13 sati. Drugi izvještaj o padu položaja na Pločanskom Klancu, Štab brigade dobio je tek u 22 sata 19 ovog mj. U međuvremenu prekida telefonske veze između Štaba brigade i Štaba II bataljona ove brigade, ovaj štab preko Komande mjesta Lovinac interesirao se je o stanju situacije na Pločanskom Klancu i dobio je odgovor da se II bataljon nalazi na svim ranije zauzetim položajima i da se dobro drži. Ovo je dalo povoda Štabu brigade da donese zaključak da je ovaj neprijateljski poduhvat lokalnog karaktera, naime da

⁵ Vidi dok. br. 103 i 169.

je bio izvršen radi pljačke. U vezi toga donesena je odluka da se II bataljon smijeni sa položaja sa IV bataljonom ove brigade, koji se je tada nalazio u Mazinu, Mandića Dragi, uslijed zamorenosti ljudstva II bataljona zbog vođenih borbi i marševa prethodnih dana. Bataljon je na odmor trebao biti smješten u s. Komić, odakle bi ujedno zatvarao pravac neprijateljskog vjerovatnog napada između Komića (k. 1028) i Komače (k. 1180). IV bataljon u tom slučaju držao bi sve ostale položaje za odbranu Pločanskog Klanca. IV bataljon upućen je iz Cerovca na zadatak u 17 sati 19 ov. mj.

Po dobivenom drugom izvještaju (u 22 sata 19. I. 1944 g.) od Štaba II bataljona o povlačenju bataljona sa k. 934 (Gostuša V.), te k. 733, k. 728 i k. 661, te zauzimanja položaja na k. 794 (Lipac Vrh) i k. 727, ovaj štab donio je odluku da sa II bataljonom pored k. koje je on zauzeo nakon napuštanja naprijed navedenih, zauzme još i k. 867, dok sa IV bataljonom da brani desnu stranu Klanca, time što bi jednu četvu postavio na zapadne padine k. 1093 prema Tušice, a sa druge dvije čete ovoga bataljona da brani Komaču i Komić. Izvještajem o stanju na Pločanskom Klancu, novostvorenoj situaciji i donijetoj odluci, Štab brigade upoznao je Operativni štab za Liku. Međutim, Operativni štab za Liku nije se složio sa našom odlukom da Pločanski Klanac branimo pasivnom odbranom, već da sa oba bataljona izvršimo protivnapad i povratimo izgubljene položaje. Ovaj štab ponovo je razmotrio situaciju i donio odluku da sa zamorenim bataljonima nije moguće izvršiti uspješan protivnapad i neprijatelja izbaciti sa položaja, već je i dalje ostao pri odluci da brani Pločanski Klanac kako je naprijed iznijeto. Ovu svoju odluku stavio je na znanje Operativnom štabu za Liku, koji je našu donesenu odluku odbacio i ponovo naredio da se neprijatelj protivnapadom zbaci sa Pločanskog Klanca, objašnjavajući važnost tog položaja za nas. Štab brigade u tome momentu donio je odluku da sa II-gim bataljonom izvrši protivnapad na neprijateljske položaje na k. 660, k. 728 i k. 733, dok sa IV bataljonom da izvrši protivnapad na Gostušu i Kukavac, te zbaci neprijatelja sa Pločanskog Klanca. Napad je bio predviđen u 5 sati 20-og januara 1944 godine. Naređenje za napad izdato je preko telefona Štabu II bataljona, dok također izdato naređenje za Štab IV bataljona trebao je da prenese II bataljon ove Brigade, pošto je IV bataljon bio na putu za Ploču. Štab II bataljona ovo naređenje po patroli trebao je uputiti u pravcu kretanja IV bataljona, tako da patrola bataljon sretne u kretanju. IV bataljon po dolasku u Komić saznao je pravo stanje na Pločanskom Klancu od čete II bataljona, koja je bila na Komiću i Komači, kao i od obav. oficira ove brigade, koji je

bio na putu za Štab brigade. Međutim, Štab ovog bataljona ostao je striktno pri naređenju koje je dobio od Štaba ove brigade i obilaznim putem preko Srednje Gore uputio se je za Ploču radi smjenjivanja II bataljona, tako da patrola koja je nosila naređenje za izvršenje protivnapada nije naišla na bataljon. Ovaj bataljon stigao je u Srednju Goru oko 3 sata, a naređenje bataljonu za napad, pored već izdatog preko štaba II bataljona, izdato je oko 4 sata 21. I. t. g. Bataljon u ovom momentu nije mogao stići na zadatak radi izvršenja povratnog napada u zakazano vrijeme, već je mogao izvršiti posijedanje položaja za odbranu radi sprečavanja daljeg neprijateljskog prodiranja u pravcu Udbine. U toku noći neprijatelj je napustio k. 728, što naše jedinice nisu iskoristile. Oko 9.30 sati 20. I. 1944 godine neprijatelj je, zapalivši Gor. Ploču i stogove sijena, počeo napuštati položaje na Pločanskom Klanca, nakon čega su čete II bataljona krenule u napad i neprijatelju spriječile potpunu paljevinu sijena i kuća u Gor. Ploči, goneći neprijatelja do k. 661. Gonjenje neprijatelja sa k. 661 izvršeno je jurišem II čete II bataljona.

Ishod ove borbe je sljedeći: i ako akcija nije izvedena po planu, neprijatelju je spriječeno da izvrši paljevinu i pljačku D. Ploče, a također spriječena je i djelomična paljevina Gor. Ploče. Postavljeni ciljevi nisu postignuti naime nije postignuta potpuna odbrana Pločanskog Klanca, a time nije ni spriječena paljevina Gor. Ploče. U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 15 do 20 mrtvih i ranjenih. Od materijala nije zaplijenjeno ništa. Na našoj strani bila su 4 ranjena druga, od kojih je teže ranjen operativni oficir II bataljona, potporučnik drug Backov Mirko, za vrijeme gonjenja neprijatelja, jurišajući na k. 661. Od oružja i spremne nije izgubljeno ništa.

Za vrijeme borbe utrošeno je 4800 puščanih i mitraljeskih metaka, 7 velikih i 3 male granate od teškog bacača.

U ovoj borbi ličnom hrabrošću istakao se je operativni oficir II bataljona, drug potporučnik Backov Mirko, i desetar 2 čete II bataljona, drug Vitaz Jovo. Svi borci 3 čete II bataljona, i pored vrlo jake i neprekidne koncentrične neprijateljske artiljerijske vatre i vatre iz teških bacača, ostali su stalno na položaju, te mislimo da ovu četvu treba pohvaliti.

Kritički osvrt na akciju je sljedeći: II bataljon nije pravilno izvršio zaposijedanje položaja kad je na ključ Pločanskog Klanca, k. 934 (Gostušu V.), postavio samo jedan svoj vod koji nije bio u mogućnosti da brani položaj, tim više što nisu postavljeni nikakvi drugi dijelovi vojske na Kukavac, odnosno južne padine Troure (k. 1234) radi kontrole prijevoja između Troure, Kukavca i Gostuše, odnosno Gostuše i Kukavca, jedi-

nih mogućih napadnih neprijateljskih pravaca na Gostušu. II bataljon, iako je znao da su u Lovincu zanoćile ustaše, nije hvatao pomoću patrole kontakt sa neprijateljem, niti je k. 822 (Debeljak) iskoristio za istaknutu osnovnu tačku zbog čega je bio iznenađen, što je u mnogome uticalo na gubljenje položaja Gostuše bez borbe. Prekid telefonske veze između Štaba II bataljona i Štaba brigade prouzrokovao je u ovoj akciji najveći dio nepotpunog uspjeha naših bataljona. Iz razloga što se nije blagovremeno znala prava situacija na Pločanskom Klancu, odnosno odbacivanje II bataljona sa položaja na Pločanskom Klancu, nije odmah izdato naređenje IV bataljonu da zauzme položaje na Trouri, odnosno Komači i Komiću, **ili da zajednički** sa II bataljonom izvrši povratni napad radi ponovnog zauzimanja izgubljenih položaja. Štab II bataljona nije preduzeo ništa da uspostavi ponovo vezu sa Štabom brigade, iako je u neposrednoj blizini imao telefon Komande mjesta Lovinac. Također nije poduzeo ništa da bude povezan sa četom koja je bila na Komiću i Komači. Član Štaba bataljona koji je bio sa ovom četom slao je izvještaje po kuririma, mjesto da je slao po patroli, tako da ove izvještaje Štab bataljona nije dobio. Telefonsko naređenje ovoga štaba Štabu IV bataljona upućeno je **od** Štaba II bataljona preko stražara Komande mjesta Lovinac koji nisu svesrdno pristupili izvršenju datog im zadatka. Ovo naređenje trebalo je poslati po patroli iz sastava II bataljona. II bataljon u toku noći nije hvatao kontakt sa neprijateljem, zbog čega nije ni zauzeo k. 728, koju je neprijatelj u toku noći bio napustio. Za vrijeme gonjenja neprijatelj se nije u stopu gonio, niti su se pratili njegovi pravci odstupanja, tako da bataljon po završetku akcije nije znao da li se tko od neprijateljskih vojnika nalazi u Lovincu. Prenosjenje ranjenika kod II bataljona nije bilo organizovano, tako da se je tek po završetku akcije pristupilo ovome poslu, zbog čega ranjenicima nije blagovremeno ukazana druga pomoć. Štab IV bataljona u ovoj akciji bio je neinicijativan. Po dolasku u Komić i nakon saznanja pravoga stanja na Pločanskom Klancu, ostao je i dalje pri tome da izvrši naređenje Štaba brigade radi smjenjivanja II bataljona, umjesto da je samoinicijativno i u sporazumu sa Štabom II bataljona izvršio napad na Gostušu i Kukavac, i povratio izgubljene položaje, ili bar zauzimanjem padina Troure donio odluku da spriječi neprijatelju dalje prodiranje u pravcu Udbine. Četa IV bataljona, koja je držala položaje na zapadnim padinama k. 1093, iako je vidjela da neprijatelj pali Gor. Ploču i da odstupa, nije prešla u napad i pomogla goniti neprijatelja.

Radi rukovođenja akcijom Štab brigade uputio je svoga načelnika Štaba, poručnika druga Celića Milana, u 13.30 sati 19

januara 1944 g. Međutim, isti je stigao na položaj 20-og januara 1944 godine u 9.30 sati, tako da nije rukovodio akcijom. Štab brigade, oslanjajući se na upućenog načelnika Štaba, nije više ni jednog svog člana izaslao na položaj radi rukovođenja akcijom.

Gađanje teškog bacača nije bilo tačno.
Prilog lista gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara: **Ilija Mugoš** (M. P.) Komandant-kapetan: **Ante Gvardiol**

P. S. Na intervenciju Operativnog štaba za Liku na položaj 21 I 1944 g. otišao je komandant brigade sa jednim članom politodjela. Po njihovom dolasku u Ondić neprijatelj je bio napustio Ploču.

BR. 97

**ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESET OSME UDARNE DIVIZIJE
OD 25 SIJEČNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA
DA IZVRŠE MARŠ I RAZMJESTE SE U SELIMA ZAPADNOG
DIJELA POŽEŠKE KOTLINE¹**

**STAB XXVIII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE**

O. broj: 34
Dana: 25/1. 1944 god. 20 čas.

Z A P O V I J E S T

Poslije izvršenih akcija na uporište Čaglin i Poreč,² koje su izvršile naše jedinice na ovom sektoru, a zbog potrebnog odmora i sredenja naših jedinica Divizija će se tokom sutrašnjeg i prekosutrašnjeg dana prebaciti na drugi sektor.

U vezi s tim ovaj štab

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4—1, k. 1123.

² O napadu na ova mjesta vidi dok. br. 115, 128, 129, 171, 174, 176, 177 i 180.

N a r e đ u j e :

1 — I. Etapa:

XXI. Udarne brigada:

Sa svog dosadašnjeg mjesta boravka³ krenuće preko Kutjeva, Mitrovca, Venja, Hrnjevca, Lukača, Podgorja, Bešinca, Doljanovca, Češljakovca i prenoćiti u Doljanovcu, Češljakovcu i Velikoj.

XVII. Udarne brigada:

Krenuće preko Duboke, Gradišta i prenoćiti u Kutjevu, Mitrovcu, Venju i Hrnjevcu.

II. Etapa:

XXI. Udarne brigada:

Krenuće preko Velike, Drage i smjestiti svoje jedinice u s. Biškupci, Toranj, Oljasi, Lučanci i Bratuljevci.

XVII. Udarne brigada:

Krenuće istim pravcem kao i XXI. Udarne brigada i smjestiti će svoje jedinice u sela Podsreće, Orljavac, Koprivna i Deževci.

Divizijska poljska bolnica kretaće se sa XXI. Udarne brigadom kojoj će ista dati potrebno osiguranje i pomoć, a smjestiće se u selu Lučinci.

2 — Mjesto štabova:

U prvoj etapi:

Štab divizije kretaće se sa XVII. Udarne brigadom i nalaziće se u selu Hrnjevcu.

Štab XVII. Udarne brigade u sefu Mitrovcu.

Štab XXI. Udarne brigade u selu Češljakovci.

U drugoj etapi:

Štab Divizije u selu Orljavcu.

Štab XVII. Udarne brigade u selu Orljavcu.

Štab XXI. Udarne brigade u selu Lučincima.

Pokret će se vršiti po danu i po svim vojnim propisima. Od Bekteža do Kutjeva glavnina trupa kretaće se desnom stranom preko šume, sa isturenom pobočnicom, koja će se kretati ivicom puta. Ovo je potrebno iz razloga toga da neprijatelj ne primijeti

³ Prilikom prijema ovog naređenja Brigada je bila razmještena u sljedećim selima: Kutjevo, Gradište, Duboka i Gradac. Vidi dok. br. 3—1, k. 1123 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

pokret iz Kule, odakle bi mogao ometati sa artiljerijom. Od Kutjeva će se glavina kretati gore određenim pravcem sa isturenim pobočnicama, koje će se kretati ivicom ceste.

Pokret će otpočeti 26. I. 1944 poslije doručka.

Osiguranje u mjestima druge etape jedinice će dati:

XXI. Udarne brigada daće osiguranje prema Požegi, Trenkovu i Velikoj.

XVII. Udarne brigada daće osiguranje prema Novoj Gradiški i Požegi.

3 — Važne napomene:

Bataljoni Brigade koji se nalaze u Gracu i Londžici zbog zaobilaska mogu kretati preko šume pravac za Kutjevo i dalje za određena mjesta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
si. odsutan

(M.P.)⁴

Komandant: p-pukovnik:
Vinko Antić

Dostavljeno:

Štabu XVII. Udarne brigade;
Štabu XXI. Udarne brigade;
Referentu saniteta XXVIII. Ud. divizije.

25.1. 44.
premještaj
u selo Orljavac"

⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

⁵ Ovaj dio teksta dopisan je u originalu mastilom.

BR. 98

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET DRUGE DIVIZIJE OD 25 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA U HRVATSKOM ZAGORJU¹

STAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. br. 11/44
Dne, 25. I. 1944.

ŠTABU X. KORPUSA „ZAGREBAČKOG“ NOV IPO
JUGOSLAVIJE

[Zbog] akcije na Zlatar² i prisustva naše Divizije u Zagorju³, prema dnevnim izvještajima, banda je pripremala mnogo kombinovanih akcija rasterećenja na svoja manja i veća uporišta. Cilj protuakcije bio je razdvojiti snage naše Divizije, pojedinačno ih tući i osloboditi glavnu cestu autostradu Zagreb—Varaždin kao i paralelne bočne operativne pravce.⁴ Sve poduhvate neprijatelja iz obližnjih uporišta, kao i glavne snage koje su krenule iz Sv. Ivana Zelina, iz Varaždinskih Toplica i Zlatara odbi/i smo i brzim manevrom onemogućili cijepanje snaga, te smo se tako i vješto izvukli sa tog sektora.

Zbog slabe veze sa II. Oper. zonom, ograničene su bile naše akcije i dnevnim alarmantnim izvještajima sa oslobođenog teritorija Kalnika. Potvrđenom viješću da je banda prodrla u Var. Toplice⁵ potpuno je odbačena svaka inicijativa da popravimo stanje na tom sektoru. Sa udarnom brigadom „Braća Radić“

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 3—2, k. 1191.

² Riječ je o napadu koji je na Zlatar izvršen 6 siječnja 1944 god. Napad je izvela NO brigada „Matija Gubec“, a osiguravale su ga sljedeće jedinice: na pravcu Zlatar Bistrica—Zagreb NO brigada „Braća Radić“, ojačana jednim bataljonom Zagrebačkog NOP odreda, od Krapine i Lepoglave Zagorski NOP odred, a od Varaždina jedan bataljon brigade „Matija Gubec“. Opširnije o tome vidi dok. br. 152, 153, 155, 156 i 157 u ovoj knjizi i tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOV Jugoslavije Glavnom štabu NOV I PO Hrvatske od 5 veljače 1944 god.

³ Divizija je krenula sa Kalnika u Hrvatsko Zagorje 3 siječnja 1944 godine.

⁴ Vidi dok. br. 171 i 172 u ovoj knjizi i dok. br. 1/22[^]-1, k. 114 a u arhivi Vojnog historiskog instituta.

⁵ O ulasku neprijateljskih snaga u ovo mjesto vidi dok. br. 19.

vršili smo pritisak prema Varaždinu, Varaždinbregu i Tonimiru, a sa snagama Zagorskog P. Odreda mislili smo likvidirati uporište Ivanec, međutim te noći u uporište stiglo je jače pojačanje.⁶

Snage koje su vršile pritisak na Varaždinbreg, Tonimir i preko Sv. Ilije na Varaždin vraćene su na položaje oko Zlatara—Lobor—Martinščina. Cilj te rokade bio je ponovni napad na Zlatar i udarna brigada „Braća Radić“ vrši'a je detaljne pripreme za napad.⁷

Dne 17. I. 1944. god. brigada „Matija Gubec“ rokirana je sa položaja Gor. Kraljevac—Podrute—Margečan na položaje Oštrice—Ključ—Novi Marof sa bočnim osiguranjem Završje—Margečan.⁸

Zbog toga što je neprijatelj krenuo sa motorizovanim snagama i sa 2.000 ustaša iz Sv. Ivana Zeline u pravcu Brezničkog Huma,⁹ i zbog toga što je banda iz Toplica¹⁰ dnevno ispadala i ugrožavala svaku vezu sa Kalnikom, povukli smo udarnu brigadu „Braća Radić“ od Zlatara na položaje Brezničkog Huma. Obostrana situacija prije odluke da povučemo snage iz Zagorja: neprijatelj je napao iz Var. Toplica¹¹ sa snagama oko 2.000 ustaša na brigadu „Matija Gubec“, potisnuo ih sa svih položaja i ušao u Novi Marof. Ove neprijateljske snage podupro je neprijatelj jednom bočnom kolonom od oko 400 ustaša,¹² koja se

⁶ Odnosi se na jednu četu grenadira, ojačanu bornim kolima. Ona je u Ivanec upućena iz Varaždina 10 siječnja. Dokumentat u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—41, k. 58.

⁷ Vidi dok. br. 163 i 164.

⁸ Prema izvještaju Štaba Desetog korpusa (Zagrebačkog), upućenog 7 veljače Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, rokiranje ove brigade izvršeno je 21 siječnja. Dokumentat u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/4, k. 558 A.

⁹ Riječ je o pothvatu „Dubrovnik“ koji je počeo 21 siječnja 1944 god. sa ciljem: uništiti jedinice NOV na ovom području i uspostaviti saobraćaj na komunikaciji Zagreb—Varaždin. Neprijatelj je za izvršenje ovog zadatka angažovao borbenu skupinu „Dubrovnik“ pod komandom pukovnika Moškova. Sastav skupine: Druga i Treća bojna Prve pukovnije PTS, tri satnije Novačkog sklopa PTS, Prva bitnica (baterija) haubica 100 m/m Topničkog sklopa PTS. ukupno 1700 ljudi. Opširnije o tome vidi dok. br. 171 i 172 u ovoj knjizi, tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Desetog korpusa (Zagrebačkog) Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 7 veljače 1944 god. i dokumentat 1/22—5, k. 114 a u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

¹⁰ Odnosi se na dijelove Prve pješačke pukovnije PTS. Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 19.

¹¹ Neprijateljske jedinice prije početka napada bile su prikupljene u sljedećim mjestima: Komin, Biškupec, Sveti Ivan Zelina. Dokumentat u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/22—5, k. 114 a.

¹² Odnosi se na Drugu bojnu Prve pukovnije PTS, koja je 21 siječnja ujutro započela nastupanje pravcem: Visoko—Sudovec — k. 16i—Novi Marof—Moždenec.

probila od Sudovca prije nego što je udarna brigada „Braća Radić“ stigla na položaje da bi zatvorila taj pravac.

Udarna brigada „Braća Radić“ za to vrijeme vodila je krvavu borbu na sektoru Brezničkog Huma.¹⁵ Borba je trajala dva i pol dana sa mnogo juriša i protivjuriša, međutim, i pored toga što smo se dobro držali, nije bilo snage koja bi izvršila manevar i tako je neprijatelj povukao sve mrtve, ranjene i oružje. Položaji neprijatelja bili su osigurani bočno tenkovima, a avijacija omogućavala im je drske napade. III. bataljon udarne brigade „Braća Radić“, koji je sprovodio ranjenike na Kalnik, nije uspio i Toviti vezu sa svojom brigadom i odbili su bandu koja je nasrnula na njih, ali to je bilo bez strategijskog značaja.

Maglu i ostale vremenske nepredviđenosti umjesto da iskoristimo, onemogućile su nam na idealnim položajima čistu pobjedu. Detaljne rezultate o samoj borbi nismo još prikupili.

Naši gubici: 7 mrtvih, 11 ranjenih, 4 nestala.

Neprijateljski gubici: oko 110 mrtvih i ranjenih.

TT ovim borbama Divizija je potrošila oko 4.500 kom. metaka.

U ovoj borbi bilo je izvanrednih mogućnosti za nas, ali zbog nedovoljne odlučnosti, i pored sve borbenosti i upornosti, rezultat borbe je slab, a plijen se sastoji svega iz nekoliko pušaka, nešto municije, bombi i ostalog materijala. Brigada „Matija Gubec“ u borbi kod Novog Marofa pokazala je potpunu nesređenost i nesamostalnost komandnog kadra. Međutim, udarna brigada „Braća Radić“ u tim borbama učvrstila se još bolje i dokazala da ni tenkovi, ni broj bande, ni avioni ne mogu ugroziti njenu udarnost, njeno rukovodstvo, njene borce. U tim borbama istakao se je I. i II. bataljon.

TT toj borbi pao je junačkom smrću jurišajući na neprijatelja operativni oficir Žorž Medvedov. Za njegovu hrabrost i odanost našoj Narodnooslobodilačkoj borbi predlažemo ga odlikovanje za hrabrost.

Neprijateljski redovi su prorijedeni, ali sažeti i krvnički. Operacije sa takvim neprijateljem su vrlo teške, jer neprijatelj raspolaže još uvijek sa velikim količinama municije, ispred sebe ima teški vatreni zid, a moral mu je još uvijek čvrst zbog bezizlazne situacije, te je teško oteti na otvorenom terenu oružja, municije i ostalog plijena. Prihvaćati borbu na terenu gdje nismo ugroženi i koga nemamo u vidu braniti, nije preporučljivo zbog municije, a u našem slučaju i zbog velikog priliva novaka i dobrovoljaca.

¹⁵ Borba je vođena sa dijelovima Novačkog sklopa PTS. Vidi dok. br. 184 u ovoj knjizi i dok. br. 1/22—3, k. 114 a u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Od stanovništva Zagorja bili smo najljepše dočekani, potpomagali su nas svesrdno i svim sredstvima, a u naše jedinice stupilo je više stotina dobrovoljaca. Ovoga puta problem ishrane bio je najbolje riješen, a za vrijeme cijelog boravka nitko nije bio g'adan već naprotiv bilo je izobilja hrane.

Sanitet je odgovorio u potpunosti svojoj dužnosti prema ranjenicima i mrtvima, a organizacija pri tome radu bila je pohvalna.

Veza kao i uvijek još nije dovoljno vezala naše snage, čak smo dva dana bili skoro bez ikakove veze sa udarnom brigadom „Braća Radić“.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Ivan Robić

Komandant,
Štrok¹⁴

P. S.

Brigadi „Matija Gubec“ koja je vodila borbu kod samog Marofa 21. I. o. g., bio je potisnut I. bataljon od Moždanjskog¹⁵ prema Madžarevu, pošto je neprijatelj nailazio sa dva pravca, i to od Male Pake i Vel. Pake, tako da je I. Udarni bataljon brigade „Matija Gubec“ morao napustiti svoj položaj. Štab Brigade također je bio prisiljen da se povuče iz Novog Marofa, pošto je bio ugrožen od pravca Pake. Dva bataljona brigade „Matija Gubec“ koji su se nalazili Ključ—Oštrice morali su se povući preko s. Lužan, pošto se nisu mogli prebaciti za Madžarevo, kad im je bila odstupnica odsječena. Brigada „Matija Gubec“ za to vrijeme pokazala se je potpuno nespremnom za borbu sa neprijateljem. Udarne brigade „Braća Radić“ vodila je svakodnevnu borbu sa neprijateljem, ali za postignuće većeg uspjeha nego što je imala razlozi su sljedeći: Dok je Brigada stizala na nove položaje Breznički Hum—Visoko—Radešić, već je neprijatelj prvi dan zaposjeo strateške tačke za obranu same Pake koju je razbio još prvoga dana. Zagrebački P. O. koji se nalazio na istom sektoru, a i k tome III. i IV. bataljon nisu iskorišćeni, a manevar, pošto sama Brigada nije bila samostalna da bi mogla činiti manevar sa svojim bataljonima, ? preko radio stanice dobili su za zadatak da čine manevar da bi mogli lakše neprijatelja uništiti.

¹⁴ Izidor

¹⁵ Moždenec

BR. 99

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA LIKU OD 25 SI-
JEČNJA 1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVAT-
SKE O NAPADIMA NA NEPRIJATELJSKE KOLONE NA
KOMUNIKACIJI GRAČAC—GOSPIĆ¹

GLAVNI STAB NOV I POH?²
Broj 386 dne 28. I. 1944.

OPERATIVNI ŠTAB ZA LIKU
25. I. 1944. g.
Ob. br. 2/...

Operativni izvještaj   GLAV. ŠTABU HRVATSKE

Dostavlja se operativni izvještaj jedinica Operativnog štaba
za Liku o izvedenim akcijama u vremenu od 29. XII. 43. do
19. I. 1944 g.

(Sekcija Knin—Novi Grad 1:100.000)

Tok borbe:

III. brigada XIX. divizije 29. XII. 43. g.
sa III. bataljonom ojačanim jednom četom
postavio je zasjedu na komunikaciji Lovinac
—Medak, na prostori sjeverne padine kote
602 i kote 675. Zasjeđa je bila jednostrana po
dubini komunikacije sa krilnim osiguranjem
i osmatračima.

29. XII. 43. g. u 12.30 časova naišla je
neprijateljska kolona jačine 60 kamiona u ko-
jima se vozilo oko 300 njemačko-ustaških voj-
nika.³ Naoružanje neprijatelja: 2 teška ba-
cača, 2 tromblona i više automatskog oružja
Naoružanje naših jedinica je pješadijsko sa
pridodatim teškim i lakim bacačima.

Zasjeđa je propustila oko 30 neprijatelj-
skih vozila, a na 30 otvorena je vatra iz
raspoloživog oružja. Prvim metcima bio je
pogođen prvi kamion od drugog dijela kolone

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istorijskog instituta pod reg. br. 8—2, k. 112.

² Četvrtasti pečat Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

³ Vidi dok. br. 151.

i zaustavljen drugi dio kolone. Sa našeg položaja vatra se produžava, tukući vojnike i kamione.

Obostrana situacija: Kod neprijatelja brisan prostor bez prirodnih zaklona, manevar otežan. Od naše vatre zaklonili su se za kamione i za sniježne namete. Kod nas dosta veliko odstojanje, prva otvorena vatra nije bila dovoljno koncentrična, brisan prostor, manevar dosta otežan, jedinice dosta razvučene. Neprijatelj se brzo snalazi, šoferi upaljuju kamione i velikom brzinom bježe prema Metku. Ostavili dva oštećena kamiona i oko 50 Nijemaca. Bata'jon postiže vatrenu nadmoćnost i pod zaštitom vatre vrši rokiranje jedinica i priprema ih za juriš. Neprijatelj se osjeća ugroženim i stavlja se u bijeg. U istom momentu stiže od pravca Lovinca 150 kamiona sa materijalom i vojskom. Naše jedinice vrše povlačenje. Borba je trajala od 12.30 do 17 časova, kada su naše jedinice prisiljene na povlačenje.

Ishod borbe:

Uništena su 2 neprijateljska kamiona natovarena sa naftom. Neprijatelj je imao preko 30 mrtvih i toliko ranjenih vojnika. Na našoj strani nije bilo gubitaka u ljudstvu niti u materijalu.

U ovoj borbi utrošeno je 2300 metaka za puške i puškomitraljeze, 15 mina za teški bacač i 18 za lake bacače.

Kritički osvrt:

Akcija nije uspjela u potpunosti iz razloga što je neprijatelj imao dosta jake snage i naoružanje, a isti je dobio pomoć i tako uspio se spasiti od uništavanja.

Nedostaci sa strane bataljona: nije postavio kombinovanu zasjedu nego jednostranu. Rastojanje između neprijatelja i zasjede bilo je dosta veliko, sporo manevrisanje, a to je zato što se jedinice nisu držale u rukama, slab plan vatre i otvaranje iste bez komande.

5. I. 44. g. I. i IV. bataljon III. brigade dobili su zadatak da postavie zasjedu na komu-

nikaciji Gračac—Lovinac, i to: I. bataljon na Štikadskom Klancu, a III. bataljon na prostori Rubčić, ispod Razbojne. Bataljoni su imali djelovati neovisno jedan od drugoga. I. bataljon krenuo je na zadatak noću od 4. na 5. o. mj., ojačan jednom četom. Zasjeđena je postavljena u toku noći. Vrijeme je bilo vrlo mrzlo. U 8 časova nailazi neprijatelj⁴ cestom od pravca Gračaca u jačini od 200 neprijateljskih vojnika, 4 kola, 2 teška bacača i jedan manji top. Kad je neprijatelj naišao svojim prvim dijelovima u visini zasjede, na istog je otvorena vatra, ali ista je bila vrlo slaba pošto je zamrzio oružje — skoro svi puškomitraljezi i pojedine talijanske puške. Neprijatelj se vrlo brzo snalazi i prelazi na vid frontalne borbe. Nakon kraće borbe neprijatelj je pod zaštitom vatre povukao se prema Gračacu, a bataljon u polaznu bazu.

Ishod borbe: U ovoj kratkoj borbi neprijatelj je imao 3 mrtva i 7 ranjenih, na našoj strani nije bilo gubitaka u ljudstvu niti materijalu.

Tok borbe: III. bataljon krenuo je na zasjedu na gorepomenutu prostori iz sela Smokrića u 4 sata pravcem Rasoja, između kote 770 (Volariće) i kote 838 (Medvidovača). Bataljon je kretao sa nepotpunim osiguranjem, t. j. samo sa prethodnicom. Kad je čelo predhodnice ulazilo u samo sedlo, dobilo je vatru sa fvog desnog krila i frontalno. U isto vrijeme neprijatelj je otvarao vatru sa kote 838 prema glavnini kolone, a na desnom krilu kolone neprijatelj je zauzimao kotu 657 i već počeo ugrožavati desno krilo bataljona. Štab bataljona naređuje povlačenje bataljona i drugu četu ostavlja kao zaštitnicu. Neprijatelj povlačenjem naših jedinica osjećao se je nadmoćnim i odmah je produžio sa gonjenjem.

⁴ Odnosi se na Trideset prvu ustašku bojnu, ojačanu Trećom satnijom Trideset druge bojne koja je 5 siječnja krenula iz Metka u pravcu Lovinca sa ciljem okružiti a zatim napasti i uništiti naše jedinice u Lovincu. Opširnije o tome vidi dok. br. 152 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—32 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Bataljon se povlači u velikoj brzini i dosta neuredno, a četa u zaštitnici ostaje opkoljena, koja se energično sa dva voda probija kroz obruč, a treći vod, ne poslušavši naređenje, okreće drugim pravcem i nailazi na najjače snage neprijatelja gdje biva uništen — izložen najvećoj opasnosti.

Ishod borbe:

Bataljon u svom pokretu naišao je na zasjedu i nije imao uslova za razvijanje za borbu. Pošto je neprijatelj zaposjeo sve okolne dominantne kote i bataljon je bio prisiljen na brzo izvlačenje iz borbe. Pri izvlačenju jedinice nisu držate u rukama i tako se nije moglo pružiti pomoć jedinici koja je ostala u zaštitnici.

U ovoj borbi gubici neprijatelja nepoznati su, dok na našoj strani bila su dva mrtva, dva ranjena, 37 nestalih...

U ovoj borbi utrošeno je 350 metaka, izgubljeno 1632, 38 pušaka i jedan puškomi-traljez.

Kritički osvrt:

Nedovoljna opreznost; bataljon se u svom nastupnom maršu nije obezbjeđivao vojnički, jedinice nisu držate u rukama i sa istima se nije mogao izvesti manevar, dosta slabo snalaženje u iznenadnom napadu. U toku noći Štab bataljona bio je upozoren od Komande mjesta o vjerojatoj namjeri neprijatelja, a istoj obavijesti nije pridavana važnost...

11. na 12. o. mj. jedna četa osiguravala je prijelaz Doljane—Dobro Selo kuda prolaze naše jedinice i na toj liniji sakupila je 3 km kabla, poslije čega se je vratila u sastav bataljona.

Tok borbe:

16. I. 1944. g. II. bataljon III. brigade, ojačan jednom četom, teškim i lakim bacačem, postavio je zasjedu neprijatelju na pruzi

⁵ Redakcija je izostavila dio izvještaja koji se odnosi na borbu koju su 10 siječnja vodile jedinice Treće NO brigade na liniji Gračac—Otrić, jer o tome govori izvještaj Brigade od 14 siječnja. Vidi dok. br. 1—15, k. 1237 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Lovinac—Medak, prostor padine kote 602 — i kote 673, sa zadatkom da dočekaju neprijatelja na pomenutoj komunikaciji. Zaseda je bila jednostrana, sa osmatračima i prihvatnim položajem. Istog dana u 10.30 časova naišla je neprijateljska kolona jačine 40 kamiona i dvojica blindirana kola; u svom sastavu imali su veći broj automatskih oružja i tri teška bacača.⁶ Kad je pomenuta kolona naišla na visinu zasede, polovina od pomenute kolone propuštena je da prođe, a na drugu polovinu otvorena je vatra. Otvaranjem vatre kolona je bila zaustavljena, a neprijatelj je odmah zaposjeo položaje uz cestu i davao otpor.

Obostrana situacija: Neprijatelj je dosta jak i raspolaže sa dosta automatskog oružja. Ispred neprijatelja prema napadaču prostor je brisan i ne boji se iznenađenja. Situacija kod naših jedinica: Prvom vatrom nisu uspjeli potući što više neprijatelja i zbuniti ga. Bilo je dosta veliko odstojanje od neprijatelja, rastegnute jedinice, izvođenje manevra dosta otežana.

U kratkom vremenu borbe neprijatelj otvara paklenu vatru i postiže nadmoćnost. Za to vrijeme svi su se šoferi ukrcali u kamione i jedan dio vojnika, te su naglo jurnuli prema Metku, ostavivši za sobom dva kamiona natovarena sa naftom i jedno jače odjeljenje vojnika. Poslije ove situacije bataljon vrši manevar opkoljavanja i uspijeva odbaciti neprijatelja sa ceste i poništiti kamione, ali u međuvremenu neprijatelju je stiglo pojačanje od pravca Gračaca i Metka u jačini od 150 kamiona natovareni sa spremom i vojском. Bataljon je po nai'asku pojačanja prisiljen na povlačenje.

Ishod borbe:

U ovoj borbi neprijatelj je imao 15 mrtvih i više ranjenih, dva uništena kamiona natovarena sa naftom.

⁶ Vidi dok. br. 178 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—34 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Naši gubici u ovoj borbi iznose jedna mrtva drugarica i 5 ranjenih drugova, i to svi lakše.

U ovoj borbi utrošeno je 5430 metaka, 16 mina za teški bacač i 30 mina za laki bacac.

U toku same akcije držanje bataljona bilo je dosta dobro.

Kritički osvrt:

Slab plan vatre, zasjeda je bila postavljena dosta daleko od komunikacije, sporo manevrisanje sa jedinicama, nedovoljna samoinicijativa, jer se bataljon povukao od komunikacije, a mogao je postaviti još jednu zasjedu koloni koja je došla u pojačanje napadnutom neprijatelju.

Istog dana IV. bataljon iste brigade potukao je 4 neprijateljska vojnika i više ranio u blizini sela Kontići, sjeveroistočno od Gračaca, prilikom izviđanja saobraćaja neprijatelja na komunikaciji Otrić—Gračac. Tom prilikom na našoj strani nije bilo gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Milivoj Rukavina

Komandant, major:
Per. Kleut⁷

(M. P.)⁸

⁷ Petar

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 100

**ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 26 SI-
JEČNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA MARŠ
I RAZMJETAJ NA PODRUČJU ORAHOVICA—NAŠICE¹**

STAB XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Br. 59/44
Dan. 26-1-1944
u 2 h

Z A P O V I J E S T

(sekcija D. Miholjac i Brod 1:100.000)

U vezi radiogramskog naređenja Štaba VI. Korpusa NOV i POJ, jedinice naše divizije izvršiće pokret u nove baze. U vezi prednjeg

N A R E Đ U J E M O :

1.) XVIII. Brigada

Sastav:
4 bataljona,
1 p. tenk. top,
6 l. bacača, i
ostali dijelovi

Kreće 26. I. 1944. u 7 časova iz Sibokovca preko Ljeskovice za Jurkovac, Duboku i Gradište.

27. I. 1944., ukoliko ne dobije u toku dana 26. I. o. g. od strane ovog štaba neko naređenje, koje će biti suprotno od ovog, nastavlja pokret pravcem: Jurkovac—Duboka—Gradište—Bekteže—Kutjevo za Duzluk i Orahovicu. *Pokret u 7 sati.*

Prije pokreta ispitati Bekteže i Kutjevo. Ukoliko bi se neprijatelj nalazio u jednom od ovih mjesta, onda od Gradišta preduzeti pokret preko Lončarskog Visa i Petrovog Vrhca za Duzluk i Orahovicu.

2.) Brodska brigada

Sastav:
5 bataljona
1 brdski top,
6 3. bacača, i
ostali dijelovi

Kreće 26. I. 1944. u 7 sati. pravcem: Vlatkovac—Zdenkovac za Londžicu (4 bataljona) i Gradac (jedan bataljon).

27. I. 1944. u 7 sati, ukoliko ne dobije u toku 26. I. 1944. godine naređenje, koje će biti suprotno od ovog, nastavlja pokret pravcem: Londžica—Gradac—G. Motičina.—Gazije za Šumede, Crkvari i Jošavu.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4—5, k. 908.

3.) Po dolasku u nove baze izdaće svaka jedinica zapovijest za kantonovanje, u kojoj predvidjeti položaj za prihvatanje borbe i međusobno potpomaganje jedinica, ukoliko neka od njih bude napadnuta. U njoj također predvidjeti patroliranja u pravcu neprijateljskih uporišta, i to: XVIII. Brigada u pravcu Darkovca, Čaglina, Poreča i Kule, a Brodska brigada u pravcu D. Motičine, Našica, Ceremošnjaka i Granica, kao i pravac odstupanja u slučaju jakog neprijateljskog nadiranja. On se poklapa sa maršrutom od 27. I. 1944. g.

4.) *Mjesto štabova:* Štab divizije sa svojim dijelovima nalaziće se u toku 26. I. 1944. godine u Gradcu, a u toku 27. I. 1944. u Orahovici.

Štab XVIII brigade dne 26. I. 1944 nalaziće se u Gradištu, a 27. I u Orahovici.

Štab Brodske brigade nalaziće se u toku 26. I. o. g. u Loxidžici (Marinović), a 27. I. o. g. u s. Crkvari.

5.) *Veze:* Sami štabovi održavaće vezu kuririma na konju. Izveštaj slati više puta na dan, a važne izvještaje odmah.

6.) *Ishrana.* Ishranu vršiti u selima po kućama. Ako to nije moguće, onda ishranu vršiti sa kazana. Voditi računa da jedinice bez kazana (bataljoni Diljskog i Osječkog NOP Odreda) budu određeni u mjestima gdje će se ishrana vršiti po kućama. Za nabavku namirnica koristiti III. Ekonomski sektor u koju svrhu poslati unaprijed u isti intendante.

Napomena: za pokret jedinica tačno u 7. sati, za oba dana odgovorni su štabovi brigada. Zakašnjenja ne smiju biti. Napominjemo da se bataljon Diljskog odreda, koji pripada XVIII. Brigadi nalazi u Vlatkovcu.

U Jurkovcu u Dubokoj smjestiti bataljone manjeg brojnog stanja, a u Gradište III. bataljon i bataljon Diljskog odreda. U Gradac uputiti jedan bataljon (stari), dok bataljon Osječkog zadržati u Londžici.

Preko izviđačkih patrola i informativnih patrola nastojati pokupiti što više i što tačnije podatke o neprijatelju i iste dostaviti hitno u ovaj štab.

S obzirom da dolazimo sa teritorija, koji je bogat i neiscrpljen na teritoriju, koja je iscrpljena i koja je dala sve za NOB, to napominjemo naročito političkim komesarima, a potom i vojnim rukovodiocima, da porade sa drugovima da se ne bi desili nepoželjni incidenti s narodom kad im zatraže nemoguće i to ne dobiju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. O.

Komandant, ppukovnik:
Mil.² Stanivuković

² Milan

LR. 101

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 26 SIJEČNJA
1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
O EORBAMA S NEPRIJATELJSKIM SNAGAMA KOJE SU
PRODRLE NA OSLOBODENU TERITORIJU GORSKOG
KOTARA I HRVATSKOG PRIMORJA¹

STAB XIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE

Broj 66/44
Dne 26/1-1944

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

S obzirom da su uslijed neprijateljske ofenzive na Primorje i Drežnicu-¹ naše jedinice udaljene od nas, to nemamo dobru vezu da bi od njih dobili operativne izvještaje, po kome bi mogli u našem operativnom izvještaju unijeti sve detalje vođenih borbi za vrijeme od 19-1 do 26-1-1944 g. Podnosimo pregled rada naših jedinica za ovo vrijeme po kratkim izvještajima koje smo dobivali od njih za vrijeme borbe.

Prema dobivenim podacima neprijatelj je jačim snagama ušao u Otočac 18 o. mj.³ Prema naredenju GŠH¹ imali smo postaviti snage na pravcu njihovog nailaska u cilju bočnog dejstva. Stvoren je plan i izdata je zapovijest za posijedanje položaja, i to:

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/2, k. 913.

² i ⁷ Da bi ovladali slobodnom teritorijom Hrvatskog Primorja i Gorskog Kotara, Nijemci su u drugoj polovini siječnja angažovali 392 legionarsku diviziju. U izvršenju ovog zadatka sadejstvovala je 114 lovačka divizija koja se tada povlačila iz Dalmacije u Italiju pravcem: Zadar—Obrovac—Gospić—Otočac—Senj—Novi—Rijeka. 392 legionarska divizija započela je nastupanje 23 siječnja sa područja Ogulin. Grupa Reisinger (Prvi i Drugi bataljon 847 puka, jedna četa Pionirskog bataljona, jedna baterija 392 artiljeriskog puka i motorizovani dijelovi) pravcem: Jasenak—Drežnica—Jezerane—Brinje i grupa Rajndl (Treći bataljon 846 i Treći bataljon 847 puka, dijelovi Pionirskog bataljona i motorizovani dijelovi) pravcem: Josipdol—Jezerane—Brinje—Senj. 26 siječnja uvedena je na ovome pravcu i Devetnaesta ustaška bojna. Opširnije o tome vidi dok. br. 27, 91, 123 i 134 u ovoj knjizi i dok. br. 39/14, k. 18, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ U Otočac su tada ušli dijelovi njemačke 114 lovačke divizije. Vidi dok. br. 107 i 167.

⁴ Glavni štab Hrvatske

III. Brigada na sektor Brlog—Žuta Lokva—Vratnik

I. Brigada na sektor Krivi Put—Novi

I. Odred — jedan bataljon na Modrušu prema Ogulinu, a jedan bataljon u Drežnici kao rezerva.

II. Brigada prema naređenju GŠH upućena u s. Glavace i stavljena pod komandu GŠH.

Na svim pogodnim mjestima postavili smo nagazne mine, zarušili ceste i minirali propuste i mostove.

Dana 19 ovog mjeseca u 8 časova neprijateljska motorizacija⁵ kao predhodnica napala je na naše položaje kod Brloga. Borba je trajala do 12 časova kada se je neprijatelj probio do Žute Lokve, gdje je također dočekan od naših snaga i zadržan žestokom vatrom. Neprijatelj nije davao bočno obezbjeđenje već se kretao cestom. Na sektoru Brlog—Žuta Lokva—Vratnik vođene su čitavog dana žestoke borbe sa neprijateljskom motorizacijom i pješadijom koja je bila primorana da izade iz kamiona. Nagazne mine su dobrim dijelom eksplodirale. U toku ove borbe neprijatelj je trpio velike gubitke. Na ovom prostoru ubijeno je 70 neprijateljskih vojnika, a stotina ih je ranjeno. Uništena su 3 kamiona i 1 konjska kola sa konjima. Plijena nije bilo. Preko noći izvršena su nasilna izviđanja i prepad na Žutu Lokvu. Naši gubici 1 ranjen.

20. o. mj. III. Brigada vodila je borbu na istim položajima, napadajući bočno neprijatelja, od 7.30 časova do u samu noć, koji je prolazio većim kolonama za Senj⁶. Ovog dana neprijatelj je davao bočna osiguranja pješadijom i na pogodnim mjestima tenkovima. Borbe su bile vrlo žestoke i uporne, tako da je dolazilo do čestih juriša sa obje strane. Neprijatelj je imao ovog dana 28 mrtvih i 33 ranjena.

I. Brigada ovoga dana na položajima Krivi Put—Novi napala je neprijateljske kolone koje su se kretale Senj—Novi i u jakim borbama ubila 60, a ranila 120 neprijatelja, ubila 15 konja i mula. Zaplijenjeno nije ništa. Naši gubici 1 mrtav i 1 ranjen.

21. o. mj. III. Brigada na položajima Rapajin Klanac—Žuta Lokva od 9 sati ujutro vodila je borbu sa neprijateljem koji je htio ovladati kosama pored ceste. Nekoliko puta su položaji prelazili iz ruke u ruku. U ovim borbama ubijeno je 35, a ranjeno 45 Švaba. Uništen je 1 kamion. Zaplijenjeno je nešto municije. Naši gubici 1 mrtav, 3 ranjena i 1 zarobljen.

I. Brigada ovoga dana na sektoru Krivi Put—Senj, između sela Cvitkovića i Zrnovice, otsjekla je i napala ko'onu jačine

⁵ Riječ je o dijelovima njemačke 114 lovačke divizije. Vidi dok. br. 91, 107, 139, 169, 170 i 171.

⁶ Dijelovi njemačke 114 lovačke divizije ušli su u Senj 19 siječnja 1944 god.

STARŠTVO
 HRVATSKE
 DNE 27. 1. 1944

S obzirom da su uslijed neprijateljske ofenzive na gramerje i
 Drežnicu naše jedinice udaljene od nas te dobru vezu nemamo, da bi
 od njih dobili operativne izvještaje, po kome bi mogli u našem ope-
 rativnom izvještaju unijeti sve detalje vođenih borbi za vrijeme od
 19. I do 26. I-1944 g. podnosimo pregled rada naših jedinica za ovo
 vrijeme po kratkim izvještajima koje smo dobivali od njih za vrijeme
 borbe.

Prema dobivenom podacima neprijatelj je u našem području ušao je u
 utrošak 18 o.n.j. Prema naredjenju G.S.H. imali smo postaviti snage
 na pravcu njihovog napada u cilju bočnog dejstva. Stvorena je plan
 i izdata je zapovijest za pojedinačne položaje i to:

III. Brigada na sektor Brlog-Zuta Lokva-Vrataik
 I. Brigada na sektor Kriviput-Nevi
 I. Odred - jedan bataljon na Medrušu prema Ogulinu, a jedan
 bataljon u Drežnici kao rezerva.

III. Brigada prema naredjenju G.S.H. upućena u Glavice prema
 Kuzmici i stavljena pod komandu G.S.H.

Na svim pogodnim mjestima postavili smo naizmenično mine, zaručili
 ceste i minirali propuste i mostove.

Dana 19. ovog mjeseca u 8 časova neprijateljska motorizacija kao
 predhodnica napala je na naše položaje kod Brloga. Borba je trajala
 do 12 časova kada se je neprijatelj probio do Zute Lokve gdje je tako-
 djer dočekan od naših snaga i zasrašen šestookom vatrom. Neprijatelj nije
 davno bočno obesjedjenis već se kretao ostom. Na sektoru Brlog-Zuta
 Lokva - Vrataik vođene su oštave dana šestooka borbe sa neprijatelj-
 skom motorizacijom i pjesadijom koja je bila primorana da izadje iz
 kamiona. Naizmenično su dobrim uspjehom eksplozivirali. U toku ove borbe
 neprijatelj je trpio velike gubitke. Na ovom prostoru ubijeno je 70
 neprijateljskih vojnika a stotina ih je ranjeno. Uništeno su 3 kama-
 ions, 1 konjska kola sa konjima. Plijena nije bilo. Preko noći izvršena
 su masovna izviđanja i prepa na Zutu Lokvu. Naši gubici 1 ranjen.

20. o.n.j. III. Brigada vodila je borbu na istim položajima na-
 padajući bočno neprijatelja od 7.30 časova do u samu noć koji je pro-
 lazio većim kolonama sa ženj. Ove dana neprijatelj je davno bočno
 osiguravanja pjesadijom i na pogodnim mjestima tenkovima. Borbe su bile
 vrlo žestoke i uporne tako da je došlo do oštih jurisa sa obje
 strane. Neprijatelj je imao ovog dana 28 mrtvih i 33 ranjena.

I. Brigada ovoga dana na položajima Kriviput-Nevi napala je
 neprijateljske kolone koje su se kretale ženj-Nevi i u jakim borbenim
 ubila se a ranila 100 neprijatelja, ubila 15 konja i muze. Zaplijene-
 no nije ništa. Naši gubici 1 mrtav i 1 ranjen.

21. o.n.j. III. Brigada na položajima Kuzmica-Brlog-Zuta Lokva
 od 9 sati ujutro vodila je borbu sa neprijateljem koji je htio ovlada-
 ti kosama pored ceste. Nekoliko puta su položaji zeljili iz ruke
 u ruku. U ovim borbama najviše ubijeno je 35 a ranjena 45 Svaba.
 Uništen je 1 kamion. Zaplijene je nešto municije. Naši gubici
 1 mrtav, 3 ranjena i 1 zarobljen.

I. Brigada ovoga dana na sektoru Kriviput-ženj između sela
 Cvitkovića i Zrnovica otjezala je i napala kolonu jačine 1000 vojnika
 nekoliko tenkova, 20 konjskih kola i 100 jahača konja. Borba sa ovom
 počela je tekno u 8 časova i trajala sve do u mrak kada je neprijatelj
 dospio se provući pod zaštitom tenkova i artiljerijske vatre. Borba je
 bila vrlo žestoka i neprijatelj nije imao mogućnost da se razvije
 za borbu iznad ceste. U ovoj borbi ubijeno je 120 a 140 ranjena Svaba.
 Ubijeno je 20 konja, uništen 1 kamion. Zaplijeno je 10 pušaka,
 15.000 metaka, 11 binjela, 10 pari odijela, 10 pari cipela, mnogo
 ranaca sa opremom i 2 jahača konja sa opremom. Neprijatelj je vedinu
 svojih mrtvih i ranjenih izvukao uz pomoć tenkova. Naši gubici su
 2 mrtva, 1 ranjen i 1 zarobljen.

22. o.n.j. III. Brigada vodila je od 10 časova šestooku borbu sa
 neprijateljem koji je htio da ovlada kotom 1/2 kod Zute Lokve. Ne-
 prijatelj je ova kotu sa svih strana opkolio zadržavajući magli i
 napao na naše položaje ručnim bombama. Ceta koja je držala ove

Fotokopija jx>sljednje stranice dokumenta br. 63

1000 vojnika, nekoliko tenkova, 50 konjskih kola i 150 jahaćih konja. Borba sa ovom počela je tačno u 8 časova i trajala sve do u mrak kada se je neprijatelj uspio provući pod zaštitom tenkova i artiljerijske vatre. Borba je bila vrlo žestoka i neprijatelju nije dana mogućnost da se razvije za borbu iznad ceste. U ovoj borbi ubijeno je 120, a 140 Švaba ranjeno. Ubijeno je 50 konja, uništen 1 kamion. Zaplijenjeno je 10 pušaka, 15.000 metaka, 11 šinjela, 10 pari odijela, 10 pari cipela, mnogo ranaca sa spremom i 2 jahaća konja sa opremom. Neprijatelj je većinu svojih mrtvih i ranjenih izvukao uz pomoć tenkova. Naši gubici su 2 mrtva, 1 ranjen i 1 zarobljen.

22. o. mj. III. Brigada vodila je od 10 časova žestoku borbu sa neprijateljem koji je htio da ovlada kotom 572 kod Žute Lokve. Neprijatelj je ovu kotu sa svih strana opkolio zahvaljujući magli i napao na naše položaje ručnim bombama. Četa koja je držala ove položaje primila je borbu i ručnim bombama odgovorila je na napad. Ljudstvo ove čete ponijelo se u borbi dobro, a naročito komandir Ivošević Stojan i komesar Trbović Dušan koji su braneći položaj svoje čete zajedno sa posadom teškog mitraljeza i puškomitraljeza junački poginuli. Neprijatelju je uspjelo da ovlada privremeno ovom kotom, ali je kontranapadom naših odbijen i bačen natrag. Neprijatelj je imao 15 mrtvih, dok za ranjene ne znamo. Naši gubici 6 mrtvih, 3 ranjena i 3 nestala. Izgubljen je 1 teški mitraljez, i 1 puškomitraljez, čije su posade izginule, 2 šmajsera, 4 pištolja i 6 pušaka.

I. Brigada ovog dana nije imala veće borbe, jer se neprijatelj krenuo bio sa malom patrolom u cilju izviđanja, te je od te patrole ubijeno 4 Švabe. Naših gubitaka nije bilo.

23. o. mj. neprijatelj je sa jačim snagama od Žute Lokve u tri pravca napao položaje III. Brigade i uspio usljed magle da jednu četvu našeg bataljona iznenadi i prodre do Brinjskog Klanca. Borba se vodila od 7—14 časova. Neprijatelj je imao osjetnih gubitaka, ali koliko ne znamo. Naše jedinice uspjele su da bočnom vatrom spriječe neprijatelju njegovo nadiranje kroz Klanac. Naši gubici 5 mrtvih i 3 nestala druga. Izgubljena 2 puškomitraljeza.

I. Brigada nije imala borbi, pošto nije bilo pokreta. Vršeno je nasilno izviđanje.

Ovog dana neprijatelj je iz Ogulina sa nepoznatim snagama⁷ prodro u Bjelsko gdje je bila naša izviđačka četa. U isto vrijeme neprijateljske snage vodile su borbu kod Modruša sa bataljonom 1. Odreda.

Primijećeno je također da neprijatelj koncentriše jače snage u Senju i Žutoj Lokvi, dok su se njegovi prednji dijelovi

kretali ka Krivom Putu i Gornjem kraju. Pretpostavljali smo da su njihove namjere, u vezi sa pokretom iz Ogulina, gdje smo izviješteni da je stigla jedna legionarska divizija⁸, prodrijeti u Brinje, Križpolje i Drežnicu, u cilju čišćenja ovog prostora i odbacivanja naših jedinica sa komunikacija koje smo mi bili ugrozili. Prema tome o dobivenim podacima o namjerama neprijatelja stvorili smo plan:

Da jedinice naše divizije razredimo uklanjajući ih sa glavnog pravca neprijateljskog nadiranja, s tim da ih bacimo na bok neprijateljskih nadiranja, i to:

I. Brigada na sektoru Breze—Lukovo, sa zadatkom bočnog dejstva na kolonu koja se kreće Jasenak—Drežnica i Jasenak—Novi;

III. Brigada, bez jednog bataljona koji ostaje kod Brinjskog Klanca, prebaciće se preko ceste Brinje—Križpolje, sa zadatkom bočnog dejstva na komunikaciji Brinje—Drežnica;

I. Odred jedan bataljon na Modrušu, a jedan bataljon prema Bjelskom;

Artiljerijski divizion po baterijama na pogodnim mjestima da u slučaju neprijateljskog nadiranja prikrije oružje. Bolnicu broj 7 prebaciti pod zaštitom I. Brigade za Gorski Kotar, a Divizijsku bolnicu za Dabar. U isto vrijeme smo izviješteni pismom od nadsatnika Vukovića iz Ogulina da neprijatelj vrši ofanzivu na sektoru Drežnica—Jezerane—Brinje—Mošune, u cilju uništenja naše divizije.

24. o. mj. neprijatelj je sa jačim snagama prodro za Jasenak gdje je bataljon Odreda vodio borbu. Rezultat borbe nepoznat. U isto vrijeme neprijatelj je također sa jakim snagama od oko 2000 prodro preko Modruša do vrha Kapele, gdje je odredski bataljon vodio žestoku borbu. Rezultati nepoznati. Primijećen je pokret neprijateljskih kolona pješadije i konjici za Novi.

Predviđeni plan o razređivanju naših jedinica sa sektora Novi—Senj—Brinje i evakuaciju naših bolnica učinili smo 24 I. noću.

25. o. mj. III. Brigada, postavljena na prostorijski Križpolje—Maljen ka Jezeranima, primila je borbu u 8 sati od neprijatelja koji je prodro noću za Jezerane, dok su jače neprijateljske snage, motorizacija konjica i pješadija kroz Brinjski Klanac preko Brinja došle za leđa našim jedinicama. Borba je trajala oko 2 sata i neprijatelju je uspjelo da spoji kolone iz Ogulina

⁸ 392 legionarska divizija dijelom snaga stigla je u Ogulin 16 siječnja. Vidi dok. br. 163.

i Žute Lokve i odbaci III. Brigadu na prihvatni položaj kod Maljena. Gubitci neprijatelja nepoznati su. Naši gubitci 1 mrtav i 2 ranjena.

II. Brigada, koja je bila na položaju s. Glavice prema Otočcu, također je vodila borbe sa neprijateljem, ali podatke o tome još nismo dobili, jer je bila privremeno odkomandovana.

Dana 25. I. II. Brigada, prema naređenju GŠH, nalazila se je na položajima Vršak prema Jezeranima i Kapeli. Brigada je vodila borbe sa neprijateljskim kolonama koje su se probijale preko Kapele za Jezerane. Neprijatelj je imao 8 mrtvih vojnika. Naši gubitci 2 mrtva i 2 ranjena.

Neprijateljske snage na pravcima njihovog prodora bile su jake, podpomognute sa 20 tenkova i konjicom. Neprijatelj, koji napada na ovom terenu, većinom je ustaška legija, četnici i Švabe.

Namjere neprijatelja izgleda da su da pročisti teren oko komunikacija Otočac—Senj—Novi koje su bile našim snagama potpuno ugrožene i gdje je dobio velike gubitke. U svom nadržanju neprijatelj pali sela. Popaljena je Drežnica i Gornji kraj.

Rezime:

U toku vođenih borbi od 19 do 26. I. 1944. ubijeno je 340, a ranjeno 438 — prema dobijenim podacima, dok za izvjesne borbe, koje su bile vrlo žestoke, nemamo podataka. Uništeno: 5 kamiona, 1 konjska kola sa konjima. Zaplijenjeno: 10 pušaka, 15.000 metaka, 11 šinjela, 10 pari odijela, 10 pari cipela, dosta ranaca sa spremom i 2 jahača konja sa opremom.

Naši gubitci: 19 mrtvih, 14 ranjenih i 7 nestalih.

Izgubljeno oružje: 1 teški mitraljez, 3 puškomitraljeza, 2 šmajsera, 12 pušaka, 4 pištolja i 1 mula.

Nagazne mine dobrim dijelom su eksplodirale i vjerovatno oštetile nekoliko motornih vozila za koja ne znamo.

Artiljeriju u ovim akcijama nismo mogli upotrijebiti uslijed nepodesnosti terena i borbe koja se je svaki čas mijenjala. Bacači su vrlo dobro djelovali i imali su dobre rezultate.

Držanje naših jedinica u borbama na sektoru Žuta Lokva—Senj—Novi bilo je dosta dobro, ma da je u izvjesnim momentima dolazilo do iznenađenja kod manjih jedinica uslijed nebudnosti. Polet u početku borbe bio je vrlo dobar, ali je manjkalo upornosti da se dokrajči sa preduzetom akcijom kod pojedinih slučajeva, te gubici neprijatelja, a osobito zaplijena materijala mogla je biti veća da je bilo više drskosti i upornosti. Ovome mnogo je uzročilo veliki procenat novomobilisanih boraca neprokušanih kroz borbu, te mogućnosti koje su se

davale nisu iskorištene u potpunoj mjeri. Plijen se nije mogao pokupiti sa mjesta borbe uslijed toga što su borbe vođene većinom na cesti i oko nje, a po istoj su krstarili tenkovi kao zaštita. Snalaženje komandnog kadra prilično se je popravilo i mogla se primijetiti dobra povezanost jedinica u borbi, ma da je na nekim mjestima došlo do iznenađenja uslijed nebudnosti.

Moral i borbenost kod boraca u ovim borbama bili su zadovoljavajući, te se često čula pjesma u najžešćoj borbi.

Korišteni su pogodni momenti za ofanzivne operacije jedinica, dok frontalne borbe sa jačim neprijateljskim snagama manevrom su izbjegnute.

Štab divizije neposredno je rukovodio operacijama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **A.⁹ Turkulin** (M. P.) Komandant, potpukovnik: **V.¹⁰ Kovačević**

BR. 102

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA LIKU OD 26 SIJEČNJA 1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA NA PODRUČJU GOSPIĆ—OTOČAC OD 1 DO 23 SIJEČNJA¹

OPERATIVNI ŠTAB ZA LIKU 26. I. 1944. g.
Op. br. 5/44

GLAVNI ŠTAB NOV I POH*
Broj 387 dne 28. I. 1944.

Operativni izvještaj

GLAV. ŠTABU HRVATSKE

Dostavlja se operativni izvještaj jedinica Operativnog štaba za Liku o izvedenim akcijama u vremenu od 29. XII. 43. g. do 23. I. 44. g.

(Sekcija Senj—Novi Grad—Gospić—Bihać 1:100.000)

⁹ Artur. Umro 1945 god. u Beogradu.

¹⁰ Veljko

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 43—1, k. 112.

² Četvrtasti pečat Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske

II. brigada Operativnog štaba za Liku 1. I. 44. g. se nalazila na prostorijski Klanac — Mušaluk — Malo Polje — L. Osik. Prilikom smjenjivanja neprijateljskih jedinica na položajima kod Budačkog mosta u 8 časova, naši izviđački dijelovi primijetili su gomilanje neprijatelja i na istog otvorili puškomitralješku vatru; ubili su 2 neprijateljska vojnika i 3 ranili. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

2. I. 44. g. neprijatelj se je u manjim grupicama sa svog položaja prebacivao prema r. Lici. Isti je opažen od naših jedinica, koje su otvorile vatru i odbacile ga natrag. Ubijen je 1 neprijateljski vojnik i 4 ranjena.

Istog dana iz teškog bacača bačene su 4 mine na neprijateljski položaj kod Budačkog mosta. Postignuta su dva puna pogodka i neprijatelj je pretrpio gubitke od 3 mrtva i 2 ranjena. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

4. I. 44. g. u 17 časova neprijatelj je vršio smjenu na svojim položajima, što su primijetile naše jedinice i na istoga otvorile vatru. Neprijatelj je pretrpio 5 mrtvih i više ranjenih.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

U gore izloženim pripucavanjima pod 1, 2 i 3 utrošeno je 620 metaka i 4 mine za teški bacač.

5. I. 44. g. I. bataljon, ojačan sa jednom četom II. bataljona, izvršio je napad na Došen Dabar u kom zaseoku se je nalazila jedna grupa milicionera. Neprijatelj je osjetio dolazak naših jedinica i odmah je pobjegao u šumu. Jedna grupa naletjela je na naše jedinice i u sukobu neprijatelj je pretrpio gubitke.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 4 mrtva i 3 zarobljena. Naši gubitci jedan mrtav drug.

Zaplijenjeno je 3 puške, 6 bombi, 280 metaka, 120 ovaca i koza, 25 govoda i 3 konja.

5. 8. I. 44. g. jedna satnija ustaša izvidala je lijevu obalu rijeke Like u toku noći. Ista je bila primjećena od jedne desetine iz II. brigade koja je isto tako vršila patrolu na desnoj obali rijeke. Desetina je otvorila vatru i ubila 3 neprijateljska vojnika i 2 ranila. Na našoj strani nije bilo gubitaka.
Utrošeno je 120 metaka.
6. 10. I. 44. g. jedna jača neprijateljska patrola izviđala je most na Lici. Ista je bila primijećena od jedinica IV. bataljona na koju je otvorena vatra i ubijen je 1 neprijateljski vojnik i dva ranjena. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Utrošeno je 225 metaka.
7. 12. I. 44. g. u 9.30 časova neprijatelj³ je otvorio jaku artiljerisku vatru na položaje IV. bataljona kod Budačkog mosta, a kasnije je počeo tući minobacačkom vatrom, te se je pod zaštitom ove vatre nepoznatim snagama približavao obali Like, prema tim snagama. IV. bataljon, koji se nalazio na položaju otvorio je vatru i razvio ga za borbu. Neprijatelj se u manjim grupicama prebacivao sve bliže rijeci pod zaštitom minobacačke i mitraljeske vatre. Ovaj dvoboj trajao od od 9.30 do 11.30 časova, nakon „čega je artiljeriska vatra prestala i neprijatelj otpočeo sa povlačenjem. Bataljon je u povlačenju tukao neprijate^a i nanio mu gubitke, tukući ga lakim i teškim bacačima i mitraljeskom vatrom.
U ovoj borbi neprijatelj pretrpio gubitke od 12 mrtvih i 17 ranjenih.
Na našoj strani jedan mrtav i 2 teško ranjena.
Utrošeno je 1200 metaka za puške i puškomitraljeze, 60 mina za laki bacač i 12 mina za teški bacač.
13. I. 44. g. u 8.30 sati neprijatelj je otvorio žestoku artiljerijsku i minobacačku vatru na položaje IV. bataljona kod Budačkog mosta, da bi omogućio svojoj pješadiji prebacivanje preko rijeke Like.⁴ Poslije jake vatre

³ Odnosi se na dijelove njemačke 114 lovačke divizije. Vidi dok. br. 45, 46 i 160.

⁴ Vidi dok. br. 160.

primijetile su se jače neprijateljske snage kako nadiru prema mostu. Jedan vod od bataljona nalazio se na željeznom mostu kod Sastavaka. Isti je brzo bio odbačen i neprijatelj je odmah prešao rijeku sa jačim snagama. Po prijelazu rijeke sa jednom kolonom uputio se prema Zubaru, a drugom kolonom u pravcu Budaka sa kojom udara u bok snaga čitavog bataljona koje su štitile popravku Budačkog mosta. Bataljon je odmah jedan dio snaga angažovao u susret neprijatelju koji je nadirao od mosta na Sastavcima, i time oslabio svoje položaje kod Budačkog mosta, što je neprijatelj iskoristio, jer je odmah obasuo oslabljene dijelove jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom i pod zaštitom te vatre prebacio se preko rijeke i odbacio naše snage na L. Osik. Cim je neprijatelj napravio mostobran, odmah se je utvrdio u Budaku, a sa desnom kolonom na Zubaru i vršio je popravku mosta. Bataljon se je skoncentrisao u Osiku; jednom četom zaposjeo je Gradinu i utvrdio istu za odbranu, a ostale snage pripremao za protunapad. Pripreme su završene u 14 časova. Za sam protunapad pojačava se sa jednom četom III. bataljona. U 14.30 časova bataljon kreće u protunapad potpomognut jednom teškom haubicom. Dvije čete bataljona napadale su frontalno neprijatelja, jedna četa lijevi bok neprijatelja, a jedna četa bila je u rezervi. Neprijatelj je dao žestok otpor i protunapad nije uspio pošto je neprijatelj dobio i pojačanje i sa istim vršio protunapad. Bataljon se ponovo povukao na položaje Gradina—L. Osik.

U 18.30 časova neprijatelj je, potpomognut artiljerijom i minobacačkom vatrom, izvršio napad na Gradinu i L. Osik i energično odbacio naše jedinice nanijevši im gubitke. Bataljon se je povukao na prihvatne položaje na Marinoj Glavici sa kojih je položaja održavao kontakt sa neprijateljem.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 11 mrtvih i 15 ranjenih.

Naši gubitci 5 mrtvih i 4 ranjena druga.

Izgubljeno je 4 puškomitraljeza, dva laka bacača, 21 puška.

Utrošeno je 2900 metaka, 30 mina za mali bacač i 15 za veliki bacač.

Kritički osvrt:

Nebudnost zbog koje neprijatelj dva puta uspijeva postići iznenađenja: u jutro, pri prijelazu rijeke, i u prvi sumrak kad je odbacio bataljon sa Gradine. Komandni kadar slabo se snalazi u duhu situacije i nije poduzeo sve mjere obezbjeđenja.

9. Tok borbe:

14. I. 44. g. minirana je cesta od L. Osika prema Perušiću. Jedna neprijateljska kola u kojima se je vozilo 10 Nijemaca, naišla su na minu i ista je eksplodirala.

Istog dana jedna neprijateljska patrola kretala se od pravca Osika za Perušić.⁵ Sa Marine Glavice na istu je otvorena vatra, ubijena su 2 neprijateljska vojnika, a 5 ih je ranjeno.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

10.

17. I. 44. g. I. bataljon držao je položaje Jasenovača—Konjsko Brdo. U 9.30 sati neprijatelj je krenuo iz Perušića u pravcu Janjče. Svojom desnom pobočnicom kretao se u pravcu Konjskog Brda, u Konjskom Brdu naišao je na jednu četvu I. bataljona koja ga je sačekala i otvorila na istog vatru. Neprijatelj je bio nadmoćniji i nakon duže borbe uspio je odbaciti četvu ovog bataljona.

U ovom nadiranju neprijatelj je pretrpio 10 mrtvih i više ranjenih vojnika.

Na našoj strani 1 mrtav i 1 teže ranjen drug.

U ovoj borbi utrošeno je 1000 metaka, 20 mina za laki bacač ili ručnih bombi.

Istog dana dijelovi I. bataljona i dvije čete II. bataljona sačekali su neprijatelja na liniji položaja Jasenovača—Runjavica i tom prilikom nanijeli mu gubitke. U 15.30 časova neprijatelj je ponovno prešao u napad na Jasenovaču koju je prethodno tukao jakom arti-

⁶ Na ovom pravcu prodirale su jedinice 114 lovačke divizije. One su 16 siječnja zauzele Perušić. Vidi dok. br. 45, 46 i 164.

ljerijskom i minobacačkom vatrom i uspijeva odbaciti naše jedinice na nove prihvatne položaje.

U ovom sukobu neprijatelj je imao 8 mrtvih i 18 ranjenih.

Naši gubitci 1 mrtav, 2 ranjena i 6 nestalih.

Utrošeno je 800 metaka. Izgubljen je jedan ranac sa 250 metaka.

U toku noći minirana je cesta na prostoru Janjča—Lešće i stavljene su vještačke prepreke.

18. I. 44. g. II. i III. bataljon zauzeli su položaje po dubini ceste od Tomašević sela do Janjča. Neprijatelj je u jutro oko 6 sati naišao sa motorizacijom od Jasenovače u pravcu Lešća. Bataljoni su propustili motorizaciju do kote 679 gdje je bila prekopana cesta, a pozadi prekopa postavljena su minska polja. Kad je naišao neprijatelj vozeći se u kamionima, bataljoni su na istoga otvorili vatru i nanijeli mu osjetne gubitke. Neprijatelj se odmah razvio za borbu, a od Jasenovače 2 baterije topova i nekoliko teških bacača tukli su naše položaje. Neprijatelj je, razvijajući se u streljački stroj, pokušao da protjera naše snage, ali je bio odbačen na cestu sa koje je štitio popravak ceste. Čim su prekopi bili završeni, neprijatelj je motorizacijom krenuo naprijed i naišao je na minska polja koja su posijana na cesti, a eksplozija čulo se je više. Oko 15 časova neprijatelj je izvršio ponovni napad na položaj II. i III. bataljona, potpomognut sa artiljerijskom i minobacačkom vatrom. Pod žestokim pritiskom bataljoni su se povukli i zaposjeli nove položaje Čardak—Potkoren.

U ovoj borbi neprijatelj je pretrpio gubitke u ljudstvu i materijalu, i to: 60 mrtvih i 35 ranjenih vojnika — što u uništenim kamionima i tenkovima, a što na otvorenom zemljištu.

Naši gubitci 1 teže i 1 lakše ranjen, te 4 nestala druga.

- Uništeno je 2 blindirana kamiona i jedan obični kamion, te 2 tenka.
Na našoj strani nije bilo izgubljenog oružja.
12. 20. I. 44. g. neprijatelj (Nijemci) u jačini od 250 vojnika oko 9 sati napao je na Čardak i s. Koren. III. bataljon koji se nalazio na Čardaku, osjetio je blagovremeno namjeru neprijatelja i ostao je u tajnosti dok neprijatelj nije prišao na rastojanje za uspješno tučenje pješadijskom vatrom, zatim je otvorio vatru iz raspoloživog oružja teških i lakih bacača i odbacio neprijatelja u polaznu bazu i nanio mu gubitke. Jedan vod II. bataljona potpomagao je ovaj napad udarajući neprijatelja u desni bok.
- U ovoj borbi neprijatelj je imao 10 mrtvih i 13 ranjenih.
Na našoj strani nije bilo gubitaka.
Zaplijenjeno je nešto sprema i municije.
Utrošeno je 2100 metaka, 42 mine za teški bacač, 3 teške mine, 12 mina za laki bacač i 45 granata iz pr. kolskog topa 47 mm.
13. 21. I. 44. g. I. bataljon sa dvije čete postavio je zasjedu između kote 679 i željezničke stanice Lešće uz samu cestu. Oko 8 sati u jutro sa 2 tenka, 8 blindiranih kamiona i više običnih kamiona naišao je neprijatelj* koji je propušten, a otvorena je vatra na 2 posljednja kamiona, u kojima se je nalazilo nešto vojnika. Jedan kamion uspio je pobjeći, a jedan je uništen. Jedan blindirani kamion od te kolone kod željezničke stanice Lešće naišao je na minu od koje je uništen.
- Ubijeno je 15 neprijateljskih vojnika, a 7 ranjeno.
Na našoj strani jedan drug lakše ranjen.
Uništena su dva neprijateljska kamiona.
Utrošeno je 900 metaka.
14. 22. I. 44. g. u toku noći postavljene su mine na cestu Janjče—Lešće. Oštećen je jedan neprijateljski kamion. Neprijatelj je že-

⁰ Iz sastava 114 lovačke divizije. Vidi dok. br. 1/1—34, k. 58, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

stoko bombardovao položaje III. bataljona u Čardaku. Manji izviđački dijelovi neprijatelja izviđali su Čardak.

Neprijatelj je imao 3 mrtva i 5 ranjenih. Naši gubitci jedan ranjen drug.

Utrošeno je 1530 metaka i 42 mine za mali bacač.

Istog dana u toku noći minerski vod postavio je dva minska polja (ukupno 6 mina) na cesti iz Tomašević sela i Janjče. Eksplozija se čula, rezultat nije poznat.

23. I. 44. g. oko 9 sati neprijatelj je počeo bombardovati jakom artiljerijskom vatrom naše položaje — Čardak—Ivčevića Kosa—s. Ramljane. Oko 9.30 počela je nadirati pješadija u tri napadna pravca. Jedna kolona pravcem željezničke stanice Lešće—kota 789 (Čardak)—Koren, sa drugom kolonom pravcem s. Janjče—Alan (kota 811), sa trećom kolonom pravcem Janjče—Ivčevića Kosa—Vršak (kota 882). Naš jedan bataljon držao je položaje na Čardaku i Korenu, jedan bataljon u Ivčevića Kosi, a jedan bataljon bio je u rezervi u zaselku Lisina (Ramljane). Čim je neprijatelj počeo tući artiljerijskom vatrom, jedinice su zaposjele određene položaje i ostale u tajnosti. Kad je neprijatelj došao na bliže odstojanje, na njega je otvorena vatra i zaustavljeno je njegovo napredovanje. Čim je neprijatelj odbio vatra, odmah je počeo razvlačiti svoje snage, sa ciljem da natkrili naše lijevo krilo. Razvlačeći snage prisiljavao je i razvlačenje i naših snaga, i tako prostor između II. i III. bataljona ostao je nekontrolisan. Neprijatelj koristi ovaj nekontrolisani prostor i vrši nagli prodor. I. bataljon koji je bio u rezervi, ubacuje se u borbu na prostoru između Čardaka i Ivčevića Kose. Bataljon je uzeo borbeni raspored i izvršio odmah protunapad, uspio je da odbaci neprijatelja i da mu nanese gubitke. Neprijatelj je na ovom prostoru naše jače snage osjetio i odmah se rokirao na lijevo krilo, a ovaj prostor tukao je jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom, i time je onemogućavao manevar naših

jedinica. Neprijatelj je naglo prenio artiljerijsku vatru na lijevo krilo našeg položaja i izvršio energičan prodor zauzimajući dominantni položaj i uspijeva da odbaci II. bataljon. Zauzimanjem ovoga neprijatelj koncentriše brzo snage i produžava napredovanje u pravcu Ramljana, udarajući u bok I. i III. bataljonu koji se nalazi na prostoru Ivčevića Kosa—Čardak na koje je ponovo prenio artiljerijsku vatru. I. i III. bataljon pod ovom jakom vatrom povlačili su se u neredu u pravcu Ramljana na nove prihvatne položaje, sjeveroistočno od Ramljana. Poslije 5-satne borbe neprijatelj je uspio da ovlada našim položajima Čardakom (kota 789)—Korenom, Alanom, Vrškom (kota 882) i izbije na cestu koja vodi na Ramljane—Čanak, istočno od kote 882.

Naše jedinice uspjele su zaposjesti nove prihvatne položaje sjeveroistočno od Ramljana i spriječile su neprijatelja u njegovom daljnjem nadiranju sa kojih položaja tukli su neprijatelja uspješnom pješadijskom vatrom i teškim bacačima. Neprijatelj je osjetio koncentraciju naših snaga koje su se sredi-vale za protunapad i u 16 časova otpočeo sa povlačenjem. Zapaljeno je 15 kuća i 20 štala, odvedeno 6 ljudi i opljačkano nešto stoke. U samo mjesto Ramljane neprijatelj nije mogao doći.

Čim je neprijatelj započeo sa povlačenjem, naše jedinice gonile su ga i zauzele iste položaje na liniji Čardak—Ivčevića Kosa.

Ishod borbe:

U ovoj borbi neprijatelj je imao 50 mrtvih i 80 ranjenih što je provjereno od civilnog stanovništva.

Naši gubiteci 11 mrtvih i 13 ranjenih, 3 zarobljena, 22 nestala, koji su pobjegli kućama.

Zaplijenjeno je 300 metaka i 7 ručnih bombi.

Izgubljeno jedan puškomitraljez, 13 pušaka, 2 pištolja i 600 metaka.

U ovoj borbi utrošeno je 15950 metaka, 69 mina za lake bacače, 15 mina za teški ba-

cač, 10 granata za top 47 mm i 25 ručnih bombi.

Kritički osvrt:

Slabo borbeno iskustvo jedinica; jedinice su po prvi put pretrpjele jaku artiljerijsku vatru.

Nedovoljna samoinicijativa, slaba procjena situacije, sporo manevrisanje sa jedinicama, slaba izviđačko-osmatračka služba, neutvrđivanje položaja, slab plan vatre u odbrani i nedovoljno saživljavanje sa događajima tokom operacija.

Naročita napomena:

Dosta slabo drugarstvo i požrtvovanje za izvlačenje iz borbenih redova ranjenih drugova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Milivoj Rukavina

Komandant, major:
Per.⁷ Kleut

(M. P.)⁸

⁷ Petar

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 103

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA LIKU OD 26 SI-
JEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JU-
GOSLAVIJE O BORBAMA NA PODRUČJU GOSPIĆA I NA
KOMUNIKACIJI BIHAĆ—LAPAC¹

29. 1. 44.²

OPERATIVNI STAB ZA LIKU
26. I. 1944. god.
Op. br. 4/44

Operativni izvještaj

ŠTABU IV KORPUSA

Dostavlja se operativni izvještaj jedinica Operativnog štaba
za Liku, o izvedenim akcijama u vremenu od 8. I. 1944. god.
do 23. I. 1944. god.

(Sekcija Bihać—Gospić 1:100.000)

- Tok borbe:** I. Brigada operativnog štaba za Liku 8. I. 1944. god. III. bataljon I. Brigade sa jednom četom postavio zasjedu kod sela Kruge, na cesti Lapac—Bihać. Neprijateljska kolona sastavljena od 9 kamiona naišla je iz Lapca oko 9 sati. Na tu kolonu četa je otvorila vatru i sa vatrom jedan kamion je ustavljen, a ostali su produžili.
- Ishod borbe:** Uništen je jedan neprijateljski kamion. Gubitci u ljudstvu nisu poznati. Na našoj strani nije bilo gubitaka u ljudstvu niti u materijalu.
- Tok borbe:** U ovoj borbi utrošeno je 280 metaka. 13. I. 1944. god. Neprijatelj, koji je bio koncentrisan u Gospiću, izvršio je prodor preko željezničkog mosta na Lici u pravcu Ostrovice.³ III. bataljon koji se nalazio u Bartama dobio je naređenje da krene u pravcu Ostrovice, spriječi neprijateljsko nadiranje i

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 7—6, k. 426 A.

² Datum prijema izvještaja u Štabu Četvrtog korpusa NOV Jugoslavije.

³ Odnosi se na dijelove njemačke 114 divizije. Vidi dok. br. 45, 46, 160, 161 i 162.

po mogućnosti odbaci preko rijeke neprijatelja. Neprijatelj u svom nadiranju bio je dosta brz i odmah po prijelazu rijeke svojim prednjim dijelovima zauzeo Zubar (k. 701) kojeg je utvrđivao za odbranu. Štab bataljona primijetivši neprijatelja na Zubaru donio je odluku da zaposjedne Crni Vrh (kota 786) i da sa tog položaja pređe u napad na neprijatelja koji se nalazio na Zubaru (kota 701).

Raspored bataljona za napad: 1 četa dobila je zadatak da napadne neprijatelja sa sjeveroistočne strane, jednom četom postavljena je zasjeda neprijatelju između kote 701 i rijeke Like, tako da ga ista dočeka pri bjegstvu. Napad je počeo u 18 časova. Nalet čete koja je vršila napad bio je energičan i ona uspijeva protjerati neprijatelja sa vrha kote, ali neprijatelj, osjetivši našu slabu vatru, izvršio je protunapad i izbacio četu sa kote 701 i ova se povukla na polazne položaje. Poslije toga Štab bataljona donosi odluku i ponovno napada neprijatelja na koti 701 sa dvije čete, i to jednom četom sa sjeveroistočne strane, a jednom sa južne strane. Sam napad bio je energičan i uspijeva se protjerati neprijatelja sa same kote, ali nije bilo energičnog gonjenja neprijatelja; većina boraca zadržalo se na sakupljanju materijala. Poslije kratkog vremena neprijatelj ponovo izvrši protunapad, zateče čete nespremne za borbu i uspijeva u napadu. Čete su se povukle na polazni položaj.

Ishod borbe:

Jedinice nisu uspjele u potpunosti, iz razloga što su mlade i neiskusne, a komandni kadar zadovoljio se zauzimanjem same kote i nije preduzeo gonjenje neprijatelja.

Gubitci kod neprijatelja iznose 15 mrtvih i nepoznat broj ranjenih vojnika.

Sopstveni gubitci 11 ranjenih, od kojih tri teže, 6 nestalih, među kojima i jedan komesar čete.

Zap'ijenjen je 1 šmajser sa 30 metaka, 1 dogled, 5 šatorskih krila, 3 čebeta, 5 porcija, 10 čutura i 18 raketla sa torbicom.

- Utrošeno je 1527 metaka, 48 ručnih bombi. Izgubljena je 1 puška.
- Kritički osvrt:** Slaba priprema, slab plan vatre, nije bilo energičnog gonjenja neprijatelja, zauzeti položaji nisu utvrđeni za odbranu.
- Tok borbe:** 14. I. 44. g. raspored jedinica je sljedeći: jedan bataljon u Vrebcu, jedan bataljon na liniji Kula⁴—Cukovac, jedan bataljon u Vukavi. Neprijatelj je u toku toga dana zauzeo Lički Osik i napredovao je prema Kuli. Bojne patrole, isturene od bataljona koji se nalazio u Kuli, susrele su se sa dijelovima neprijatelja i na istog pripucale i odmah se povukle u sastav bataljona. Neprijatelj koristeći maglu, uspio se provući u samo mjesto Kulu bez jačeg otpora naših jedinica i tako prisilio jedinice iz Kule da se povuku na kotu 595, 627 do kote 663. Neprijateljska artiljerija tukla je sa Ličkog Osika položaje jedinica od 13 do 17 časova. U prvi sumrak upućeni su jači izviđački dijelovi u pravcu Kule da ispitaju snage neprijatelja u samoj Kuli kao i raspored neprijateljskih snaga. Dijelovi koji su upućeni na izvidanje, ušli su u Kulu, iz koje se neprijatelj pod zaštitom mraka povukao u pravcu L. Osika. Bataljon je ponovo zaposjeo položaje u Kuli, a sa jednom četom položaje na Marinoj Glavici.
- Kritički osvrt:** U toku cijelog dana bila je velika magla, te iz tog razloga bila je slaba preglednost terena, jedinice međusobno nisu održavale vezu i tako neprijatelju uspijeva provući se između položaja naših jedinica i zauzeti Kulu.⁵
- Tok borbe:** 15. I. 44. g. oko 8 časova neprijatelj je izvršio napad na Kulu od pravca Osika, potpomognut artilerijom. Jačina neprijatelja, koji je nadirao pravcem L. Osik—Kula dvije satnije vojnika, a neprijatelj, koji je nadirao pravcem Zubar—Cukovac, bio je u jačini jedne satnije vojnika. U 8.30 časova primljena je borba sa neprijateljem sa položaja Kula. Jedno odjeljenje koje je držalo kotu 605 po-

⁴ Široka Kula

⁵ Vidi dok. br. 163 i 164 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1-33, k. 58, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

vuklo se bez naređenja. Neprijatelj zauzima spomenutu kotu i ugrožava naše snage u mjestu. Naše snage ponovo su se povukle na nove položaje: kota 627 — put koji vodi sjeverno od kote 605 do kote 595, pa zaključno do 663. Sa tih položaja vođena je manja borba, ali neprijatelj nije ni pokušao sa prodorom dalje. Istog dana u 16.30 časova stigle su iz Osika u Kulu dvije kolone svaka u jačini od jedne satnije kao pojačanje ranijim snagama i otpočeli su sa utvrđivanjem u samom mjestu Kuli i koti 605. Istog dana oko 9 sati u jutro manji neprijateljski dijelovi došli su na kotu 663 i sa nje vršili napad na Barlete. Jedna četa I. bataljona koja se nalazila u Vrebcu krenula je za Barlete i zatvorila taj pravac. U isto vrijeme neprijatelj je u jačini od 600 vojnika, 6 kamiona i 10 blindi iz Metka izvršio napad na s. Pavlovac i Vrebac. Ovaj napad neprijatelj je potpomogao sa dvije baterije brdskih topova i sa tri teška bacača. Pošto mostovi na r. Jadovi nisu bili porušeni, neprijatelju je uspjelo sa 4 blinde i oko 300 vojnika ući u Vrebac i potisnuti 2 čete I. bataljona iz Vrebca do kote 671 i južnih padina kote 623. U 13 sati neprijatelj je izbio na kotu 595 kod crkve. I. bataljon u 15 časova izvršio je protunapad na neprijatelja, koji, osjetivši naš pokret za napad, počne odstupati. U 14 časova neprijatelj se povukao za Medak.

Ishod borbe:

U ovoj borbi zaplijenjena je jedna puška i 730 metaka, 1 bluza i 2 čebeta.

Gubitci neprijatelja 8 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Sopstveni gubici 5 mrtvih i 9 ranjenih.

U toku ove borbe izgubljeno je 5 pušaka.

Utrošeno je 2271 metak za puške i automatska oruđa.

Kritički osvrt:

U ovoj akciji istakao se u dobrom vođenju svoje desetine Lisičina Dane, desetar iz I. čete I. bataljona, Mašić Dušan, Plečaš Mila, Mandarić Petar, Plesa Franjo, koji kao ranjen nije htio napustiti borbu do konca.

Nedostatci: Neopreznost jedinica, povlačenje bez naređenja gdje su u glavnom pretrpljeni gubici, spora ocjena situacije i sporo manevrisanje sa jedinicama.

Tok borbe:

16. I. 44. g. jedna neprijateljska satnija (ustaše) krenula je oko 12 sati iz Kule da zauzme kotu 595 koju je držala 1. četa II. bataljona. Borba je trajala 1 sat, četa je bila uporna i prisiljava neprijatelja na povlačenje. Za vrijeme te borbe, sjeverno od kote 605 u putu, nalazila se je 2. četa istog bataljona i kad je otpočela borba sa prvom četom, ista se povukla bez naređenja, iako na nju nije vršen napad. U tom povlačenju trpi gubitke od neprijatelja koji se nalazi na koti 605. Povlačenje te čete bilo je u neredu, a povlačenje je izvršeno zbog slabog držanja zamjenika komandira iste čete.

Ishod borbe:

U borbama gdje je bilo primjerno držanje starješina sa punim obezbjeđenjem bilo je dobro i držanje jedinica, dok kod starješina koji su se slabije držali nije imalo svih potrebnih osiguranja, te je tu neprijatelj postigao iznenađenje i držanje jedinica bilo je mnogo slabije.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 4 mrtva i 7 ranjenih.

Gubici na našoj strani 1 mrtav i 5 ranjenih.

Utrošak municije: Utrošeno je 713 metaka.

Izgubljenog oružja u ovim akcijama nije bilo.

Kritički osvrt:

Slabo držanje jedinica rukama, neodržavanje kontakta sa neprijateljem, slabo držanje zamjenika komandira 2. čete II. bataljona koji je povukao četvu sa položaja i zato je bila napadnuta.

Tok borbe:

19. I. 44 g. neprijatelj je izvršio [napad] na Pločanski Klanac⁶ sa jednom bojnom ustaša, a branile su Klanac jedinice VII. brigade XIX. Divizije. Dvije čete I. bataljona I. brigade napale su neprijateljske kolone koje su

• Vidi dok. br. 169.

se povlačile iz Ploče na cesti s. Papuča Ploča i tom prilikom nanijele mu gubitke. Do oštih borbi nije dolazilo pošto je neprijatelj užurbano se povukao prema Lovincu.

U ovom napadu neprijatelj je imao 7 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Sopstveni gubitci 3 lakše ranjena. Utrošeno je 1000 metaka.

21.1.44. g. 3. četa III. bataljona bila je napadnuta od jedne ustaške satnije na predstražarskom položaju ispred Kule. Nakon kraće borbe četa se povukla na prihvatni položaj u Kuli.

U ovoj borbi gubitci neprijatelja nepoznati su, a na našoj strani bilo je 5 nestalih drugova...

Istog dana jedno odjeljenje I. bataljona postavilo je minu na komunikaciji Medak — Gospić. Oko 10 sati mina je eksplodirala, rezultat nije poznat pošto se nije mogao osmotriti radi magle.

23.1.44. g. jedna ustaška satnija izvršila je prepad na Kulu. Neprijateljska satnija odmah je odbijena i natjerana u bijeg.

Gubitci kod neprijatelja nepoznati su.

Sopstvenih gubitaka nije bilo.

Utrošeno je 320 metaka, a zarobljeno je 70 metaka i 2 ručne bombe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Milivoj Rukavina

Komandant, major:
Per.⁷ Kleut

(M. P.)⁸

⁷ Petar

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 104

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŽUMBERACKO-POSAVSKOG SEKTORA
OD 26 SIJEČNJA 1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
HRVATSKE O BORBAMA NA PODRUČJU PLEŠIVICA —
OKIĆ — SVETA JANA¹

GLAVNI STAB NOV I POH*
Broj 476 dne 4. II. 1944.

STAB
ŽUMBERACKO-POSAVSKOG SEKTORA
NOV I POH
Op. broj 75/44
26. I. 1944 godine

Predmet: Operativni izvještaj
o akcijama i borbama
od 15.—19. I. 1944.

I

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

(Operativni odsjek)

1. Neprijatelj je prolazio cestom Zagreb — Karlovac i to 392. inf. legionarska divizija.³ Za vrijeme prolaza ta divizija sa jednim svojim pukom (846), uz pomoć jedne bojne ustaša⁴ Pavličevog tjelesnog zdruga zaposjela je sela: Rakov Potok, Horvati, Karlovići, Pališa, Pavučnjak, Klinča Selo, Goli Vrh, desinec i Zdihovo. To su bile baze iz kojih je neprijatelj krenuo a napad na sektor Plešivica — Okić — Sv. Jana.⁵

2. Posada iz Ozlja koja iz svoje baze kreće u napad na sektor Vrhovac — Hrženik — Krašić.⁶

3. Naše snage držale su sljedeće položaje: Zumberački odred sa dva bataljona: Plešivica — Vlaškovec — Okić — Popov — Dol — Repišće — Purgarija, sa jednim bataljonom: Slani Dol.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 38—1, k. 112.

² Četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

³ Opširnije o tome vidi primjedbu br. 12 uz dok. br. 27.

⁴ Odnosi se na Devetnaestu bojnu. Vidi dok. br. 174 i 175 u ovoj knjizi i dok. br. 39/14, k. 18 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁵ Vidi primjedbu br. 5 uz dokumenat br. 92.

⁶ Na ovom pravcu napadale su: Prva, Druga i Četvrta satnija Prve bojne Druge pješačke pukovnije i Treća satnija Desete ustaške bojne iz Karlovca. Vidi dok. br. 162 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—15, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Omladinska brigada sa dva bataljona Grandić Breg, Hrženik, Bresarić, a sa dva bataljona Slavetić — Pribić. Sekcija Samobor 1:100.000.

Naziv naših jedinica koje su se borile: U borbi sa neprijateljem koji je nastupao prema Okiću i Plešivici borila su se dva bataljona (II. i III. Žumberačkog odreda). Sa neprijateljem koji je nastupao iz Ozlja borila su se dva bataljona Omladinske brigade.

Naziv, jačina i sastav neprijatelja: 1) 846. puk 392. legionarske divizije, pojačan sa jednom sat. ustaša Pavelićevog tjelesnog zdruga. 2) Prva bojna II. pješačke pukovnije (posada iz Ozlja) čiji je komandant Pantelija Ratković, satnik.

Obostrana situacija: Neprijatelj je imao namjeru da odbije naše snage od ceste i pruge Zagreb — Karlovac dok bi on tom komunikacijom prebacivao svoje trupe, ali mi tu namjeru nismo unaprijed znali sve dok nismo stupili u borbu i ocijenili njegove snage kad su se otkrile i namjere.

Dok smo doznali namjeru neprijatelja donijeli smo odluku da snage Žumberačkog odreda i jedan bataljon Omladinske brigade spriječe daljnje nastupanje 846. legionarskog puka i na pogodnom mjestu pređu u protunapad, a ostali dijelovi Omladinske brigade da vrše pritisak na cestu Zagreb—Karlovac i napadnu neprijatelja na najosjetljivijem mjestu na toj komunikaciji.

Izdate zapovijesti: Od ovog štaba izdata je direktivna zapovijest u vezi pritiska na prugu Zagreb — Karlovac i vezanje neprijateljskih snaga za nas kao i napad na slabija uporišta, gdje se tražila samoinicijativa štabova brigada i odreda. Zapovijest je izdana svim jedinicama sektora.⁷

Vrijeme kad je borba počela: Na sektoru Okić — Plešivica 15.1.1944. u 8 sati, na sektoru Vrhovac — Hrženik istog dana u 10 sati.

Tok borbe: 846. puk legionarske divizije nastupao je iz svojih polaznih baza u više pravaca, i to sa polovicom svojih snaga nastupao je sa linije Goli Vrh — Pavučnjak — Rakov Potok, u pravcu naših položaja Repišće — Beter — Purgarija, gdje je držao jedan bataljon Žumberačkog odreda. Borba se razvila kod se¹ a Purgarija i Repišće, ali pošto je taj bataljon bio razvučen i slaba veza između četa, neprijatelj je na pojedinim mjestima napravio prodor i bataljon se morao povući prema Poljanici i Prekrižju. Druga polovica 846. puka nastupala je od Jaske i Desinca prema Plešivici i Vlaškovcu, gdje je držao položaj III. bataljon Žumberačkog odreda. Neprijatelj je za vrijeme nastupanja tukao jakom artiljeriskom vatrom taj položaj sa 3 haubice

⁷ Vidi dok, br. 62.

iz Jaske, ali unatoč toga naše su snage dočekale neprijateljsku pješadiju i borba je počela iznad Plešivice i Vlaškovca. Borba je trajala 4 sata, ali neprijatelj, koji je odbacio naše snage iz Okića, nastupao je prema Orešju i ugrožavao naše snage u Vlaškovcu, te se po naređenju Štaba bataljona bataljon povukao u pravcu Prekrižja. Neprijatelju su tu naneseni gubitci u mrtvim i ranjenim. Bilo je i na našoj strani ranjenih od artiljerijske vatre.

Iste večeri sa jednim bataljonom Zumberačkog odreda vršen je napad na Plešivicu, ali uslijed zamorenosti naših boraca i nedovoljne pripreme kao i malih snaga koje su napadale, napad nije uspio.

Po naređenju ovog štaba odred je iste noći zauzeo sljedeće položaje: sa dva bataljona Sv. Jana—Ivančići i Prodin Dol, a sa jednim bataljonom Stojdraga—Javorek. Istog dana neprijatelj je nastupao od Ozlja, i to: jedna bojna domobrana, t.j. posada, iz Ozlja, gdje među njima imade i ustaša u domobranskim uniformama. Neprijatelj je nastupao Ozalj — Sv. Rok — Vrhovac — Grandić Breg sa desnim krilom Podbrežje — Hrzenik. Taj položaj držala su dva bataljona Omladinske brigade i to jedan Grandić Breg, a jedan Hrzenik. Borba se razvila ispred Grandić Brega i na grebenu između njega i Hrzenika. Neprijateljska prethodnica otkrila je naše položaje i neprijatelj ih je počeo tući bacačima i napadati pješadijom, ali je bio spor i neodlučan. Naše snage odmah su prešle u protunapad, potisile neprijatelja prema Ozlju i u gonjenju već blizu Ozlja, kad je neprijatelj istjeran na brisani prostor, naneseni su mu teški gubici u mrtvim i ranjenim, od oko 35 mrtvih i 40 ranjenih, zarobljena su 2 domobrana. Tu se je povukao bez naređenja Štab bataljona, jedan komandir naše čete sa svojom četom, koji je trebao zatvoriti pravac neprijatelju u odstupanju. Neprijatelj je pod zaštitom artiljerijske i bacačke vatre iz Ozlja uspio odvući svoje mrtve i ranjene i povukao se u Ozalj. Tada su se i naše snage koje su ga gonile povukle na stare položaje.

16J. neprijatelj poslije podne nadire prema Sv. Jani u jačini od jednog bataljona. Nastupao je u dva pravca, i to od Plešivice i Malunja. Položaj drže dva bataljona Zumberačkog odreda, neprijatelj je pušten sve do sela Ivančića, a naše snage, koje su bile na položaju iznad Prodin Dola, zatajile⁸ su se i propustile prednje dijeve neprijatelja i kad je neprijatelj naišao na naš položaj u Ivančićima i desno od njih, otvorena je vatra sa svih strana od naših snaga. Nakon pola sata borbe neprijatelju su naneseni gubitci od 16 mrtvih i oko 45 ranjenih i on se u paničnom bijegu povlači prema Plešivici i Malunju, ostavljajući mrtve na položaju. U gonjenju zarobljeno je 5 legionara II.

⁸ Pritajile

satnije I bataljona 846 puka i jedan vodič, **bivši** partizan, dezertar, koji je njih vodio iz Jaske-

Toga dana na sektoru Ozalj — Draganići nema nikakvih promjena.

17.1. na položaj Sv. Jana — Plešivica neprijatelj vrši ispade manjeg karaktera, ali svaki put je odbijen uz gubitke po njega. Na položaju Draganići — Ozalj nije došlo do borbe.

Noću između 17. i 18. o. mj., na temelju prikupljenih podataka, Štab Omladinske brigade donio je odluku za napad na neprijatelja u Draganićima gdje je bio jedan dio komore 392 divizije sa 250 legionara i stalna posada od 85 žandara.⁹ Na žandare se vršio demonstrativni napad, iz razloga što su dobro utvrđeni, dok su se napadali legionari, koji su bili smješteni u 5 zidanih kuća. Nakon jednosatne borbe neprijatelj je satjeran u dvije jednospratne kuće odakle se još branio, i za to vrijeme neprijatelju stiže pojačanje.¹⁰ Tenkovi iz Karlovca i naše snage povukle su se a da neprijatelj nije bio likvidiran, uslijed neodlučnosti u samom početku napada, t.j. nije se u prvom naletu uspjelo slomiti otpor neprijatelja. Zarobljeno je hrane, oko 40 pari odijela i dosta sanitetskog materijala. Tu su neprijatelju također i naneseni gubitci od 15 mrtvih i ranjenih, od kojih je bio jedan oficir. Na našoj strani bilo je 6 ranjenih i 1 mrtav.

18. I. na položaju Plešivica — Malunje neprijatelj vrši napad na Sv. Janu i uz pomoć jake artiljerijske vatre, koja je trajala skoro čitav dan, pred noć mu je uspjelo zauzeti Sv. Janu, koju su tada branili jedan bataljon Omladinske brigade i 1 bataljon Odreda. Iste večeri izvršen je protunapad i neprijatelj se povukao prema Plešivici, ali za to vrijeme je povukao svoje mrtve, koje je prvi dan ostavio.

Iste večeri neprijatelj pod našim pritiskom napustio je Plešivicu i Vlaškovac kao i Malunje, i povlači se u Jasku. Iste te noći neprijatelj se povukao i sa ostalih isturenih položaja prema Okiću. Naše snage ponovo su zaposjele Okić sa kontrolom ceste Zagreb — Karlovac.

Ishod borbe: Neprijatelju su spriječeni dublji ispadi na naš slobodni teritorij, kao i pljačkaške namjere i ujedno mu naneseni osjetni gubitci, ali naš cilj nije u potpunosti postignut: da ometemo t.j. spriječimo za još neko vrijeme prolaz neprijatelja, vežemo ga za sebe i nanesimo mu još osjetnije gubitke.

Naši gubitci u ljudstvu i materijalu: U svim ovim borbama naši gubitci su sljedeći:

u mrtvima: 7 drugova boraca, od kojih je jedan bio delegat i 1 vodnik;

⁹ i ¹⁰ Vidi dok. br. 39/14, k. 18 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

ranjenih: 22 druga borca.
Zarobljenih i nestalih nije bilo, kao ni gubitaka u ratnom materijalu.

Utrošak municije: Mauzer metaka: 6.508,
taUjanske municije: 5.600,
grčkih metaka: 260,
bombi: 18,
mina za teški bacač: 26 komada.

Oštećenog oružja nije bilo, kao ni izgubljenog.

Imena lica i jedinica koji su se istakli: U borbi kod Sv. Jane, kad je neprijatelj odbačen i naneseni mu gubitci, istakla se I. četa II. bataljona Zumberačkog odreda.

Gubitci neprijatelja u ljudstvu i materijalu: Neprijatelj je imao u ovim borbama 62 mrtva i 125 ranjenih. U materijalu je izgubio 20 pušaka, 2 pištolja, 5000 metaka (Mauzer), 40 pari odijela, **i veće količine sanitetskog materijala**, što je sve došlo u naše ruke.

Kritički osvrt: U ovim borbama naš štab nije donio ni jednu odluku za udar na neprijatelja jačim našim snagama, uslijed toga što je neprijatelj svojim ispadima vezao naše snage na pojedine sektore i na taj način ih razvlačio, a također veza sa jedinicama u Pokuplju bila je otežana, te nisu mogle na vrijeme dobivati direktive od nas. Za to vrijeme većim dijelom članovi našeg štaba nalazili su se sa jedinicama i neposredno utjecali na događaje. Također u ovim borbama primijetilo se da kod štabova brigada, odreda kao i bataljona nedostaje samoinicijativa, već stalno čekaju naređenja. Isto je primijećen pogrešan stav koji je u ovim operacijama zauziman, t.j. odbranbeni stav dok se nije u punoj mjeri težilo prelaziti u kontranapade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Franjo Knebl

Komandant:
Vojko Hošteter

BR.

105

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSMOG KORPUSA OD 27 SIJEČNJA
1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O
STANJU U DALMACIJI, RASPOREDU I ORGANIZACIONOM
STANJU JEDINICA¹**

STAB
VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
Br. 252
27.1.1944 god.

GLAVNI STAB NOV I POH²
Broj 542, dne 8.II.1944

Opći izvještaj br. 1

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

OPĆE STANJE:

Jedinice ovoga korpusa djelovale su uglavnom na prostoru Dalmacije od linije Zadar — Obrovac pa južno do rijeke Neretve, kao i na otocima Jadranskog Mora.³ Na prostoru Dalmacije komunikacijske veze dobro su rasprostranjene i dosta guste što omogućava neprijatelju brzu pokretljivost i manevrisanje. Glavna neprijateljska linija je Split — Šibenik preko Knina za Liku. Druga važna neprijateljska linija jest dolinom rijeke Neretve za vezu sa unutrašnjošću Bosne. Treća po redu važna je linija Sinj — Livno, sa kojom se neprijatelj povremeno probija u unutrašnjost Bosne i četvrta po važnosti jeste Zadar — Obrovac za vezu sa Likom. Ove četiri linije koje vežu Dalmaciju sa unutrašnjosti povezane su međusobno dosta gustom mrežom koje neprijatelj koristi za svoj saobraćaj i dobro osigurava. Neprijatelj naročito dobro drži obalni pojas koji utvrđuje. Najjača neprijateljska uporišta jesu Knin, Drniš, Zadar, Split, Šibenik, Sinj, Livno, Imotski i Mostar. Osim ovih jakih neprijateljskih uporišta u međuprostoru na komunikacijama nalaze se manji neprijateljski garnizoni koji su dobro utvrđeni

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 7—2, k. 112.

² Četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

³ Opširnije o tome vidi dok. br. 24, 34, 56, 57, 117 i 135, tom V, knj. 22, dok. br. 165, operacijski dnevnik Devete divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 56/2, k. 842 A i operacijski izvještaj Štaba Osmog korpusa Glavnog štabu NOV i PO Hrvatske o borbama od 1 prosinca 1943 do 8 ožujka 1944 god. (Dokumenat u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 5—3, k. 112.)

još za vrijeme italijanske okupacije. Neprijatelj drži sva važnija mjesta, raskrsnice puteva i važnije dominantne tačke za osiguranje bezbjednosti samih saobraćajnih veza. Neprijatelj u posljednje vrijeme počeo je da praktikuje da u garnizonima ostavlja domaću bandu pomiješanu sa Nijemcima, a svoje najbolje jedinice drži kao brzu pokretnu snagu koja može brzo intervenirati u svakom slučaju. Na cijelom prostoru Dalmacije neprijatelj je vrlo osjetljiv i na svaki naš pokušaj brzo reagira. Ovo je naročito zato što neprijatelj teži da po svaku cijenu spriječi da se koristimo sa materijalnom pomoći Saveznika. Neprijateljska špijunaža vrlo je dobro razvijena na cijelom prostoru Dalmacije i neprijatelj je u stanju da vrlo brzo sazna za naše pokrete, namjere itd. Pošto preko ovoga terena ide i veza za inostranstvo, ovaj prostor je vrlo pogodan teren za špijunažu. Mogućnost akcija na prostoru Dalmacije je približno skućena s razloga što su garnizoni vrlo solidno utvrđeni i bez teškog oruđa teško se mogu osvajati, a usljed dosta dobre komunikativnosti brzo stiže pomoć. Mogućnost zasjeda također nije najbolja iz razloga što neprijatelj osigurava linije sa utvrđenim dominantnim položajima, što je špijunaža jaka pa brzo zasjede otkrije itd. Povoljniji prostor za zasjede jest sjeverna Dalmacija. Teren Dalmacije je dosta neprohodan s obzirom na naše jedinice i teško se može koristiti sa težim oruđem. Lakše pokretnu artiljeriju, koja bi nam bila neophodno potrebna, mi nemamo, što nam u velikoj mjeri otežava akcije. Preko ovoga sektora također dolazi materijal koji se prebacuje u unutrašnjost i najveći dio naših jedinica zauzet je za osiguranje kanala i sprovođenje robe, što također ide na uštrb operativnih planova. Najjača divizija sa najboljom I. Dalm. brigadom nalazi se na ostrvu Visu sa sve tri svoje brigade za osiguranje i odbranu otoka.⁴

ORGANIZACIONO STANJE:

Pod komandom ovoga korpusa potpadaju IX., XIX., XX. i XXVI. Divizija, zatim Stab Mornarice, Grupe Sjeverno-dalm., Srednje i Južno-dalm. odreda, Grahovsko-peuljski, Livanjski, Glamočki i Duvanjski odred. Osim toga u nadležnost ovog Štaba korpusa spadaju i vojnopolicijske vlasti.

IX. Divizija formirana je bila od I., III. i IV. Dalm. brigade,⁵ ali ofanzivom neprijatelja I. brigada je povučena na ostrva i sada se nalazi na otoku Visu.⁶ Pošto je naredjenjem V.Š.⁷ ta brigada morala da ostane na Visu, sa dvije brigade XXVI.

⁴ Odnosi se na Dvadeset šestu diviziju. Vidi dok. br. 137.

⁵ O njenom formiranju vidi tom V, knj. 19, dok. br. 63.

⁶ Vidi dok. br. 137.

⁷ Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije. Vidi dok. br. 56/2, k. 842 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Divizije, to smo donijeli odluku da ta brigada uđe u sastav XXVI. divizije, a XIII. Dalm. brigada koja je prebačena na kopno, a bila je u sastavu XXVI. Divizije, ušla je u sastav IX. Divizije.⁸ Uslijed ovoga udarna snaga IX. Divizije je znatno oslabljena, pošto su sve tri brigade formirane od mladog ljudstva u momentu kapitulacije Italije. Brigade su formirane od četiri bataljona, svaki bataljon od 4 čete, četa od 3 voda, a vod od 2 desetine. Prateće oruđe pridijeljeno je pojedinim bataljonima uz mitraljesku četvu. Način formiranja pratećih oruđa raznolik je kod svih jedinica, što ćemo nastojati da se postigne jedno-obraznost.

Pomoćne formacije, kao četa za vezu, inženjeriski bataljon, itd., nisu formirane onako kako je to predviđeno. Ovim pomoćnim dijelovima nije se uopće pridavala neka važnost, ili vrlo slaba, tako da se tek u posljednje vrijeme pristupilo tome, što ide dosta sporo i nailazi na nerazumijevanje štabova.

XIX. Divizija formirana je od tri brigade⁹ po predviđenoj formaciji. Pomoćne formacije formirane su kako je to predviđeno. Ova divizija organizaciono najbolje je sređena.

XX. Divizija formirana je¹⁰ kao i IX. Divizija, s razlikom što se pomoćnim formacijama pridaje još slabija važnost nekog kod IX. Divizije.

XXVI. Divizija formirana je od tri brigade.¹¹ Detaljnije organizaciono stanje ove divizije nije nam uopće poznato, pošto izvještaje od njezinog formiranja do danas nismo dobili.¹²

Mornarica: Način organizacije mornarice također nam nije poznat, s razloga što izvještaj od nje do danas nismo dobili.¹³

Grupe Sjev.-dalm. odreda. Prema najnovijoj našoj direktivi, izvršena je reorganizacija i formirana je od 2 odreda i to

⁸ Po ulasku u njen sastav dobila je naziv Treća NO brigada Devete divizije. Vidi dok. br. 135.

⁹ Riječ je o Petoj, Šestoj i Sedmoj dalmatinskoj NO brigadi.

¹⁰ Ona je formirana početkom listopada 1943 god. U njen sastav ušle su: Osmo, Deveto i Deseto NO brigada. Vidi tom V, knj. 20, dok. br. 51.

¹¹ Odnosi se na Jedanaestu, Dvanaestu i Trinaestu dalmatinsku NO brigadu.

¹² Vjerovatno se misli na izvještaj organizacionog karaktera. Divizija je pisala i slala Korpusu operacione izvještaje. Vidi dok. br. 24; tom V, knj. 21, dok. br. 28, 29, 152; tom V, knj. 22, dok. br. 68, 89 i 134. Moguće je da su izvještaji stizali u Štab korpusa sa velikim zakašnjenjem uslijed slabih veza, naročito poslije prebacivanja Divizije na otoke.

¹³ Vidi tom Mornarice, knjiga 1.

od Sjevero-dalmatinskog i Kninskog odreda.¹⁴ Sjevero-dalmatinski odred imade 3 manja bataljona, a Kninski odred imade 2 bataljona. Stavljeno je u zadatak ovoj grupi da formira jedan manji odred na sektoru Promine i na sektoru Šibenika. Sektor djelovanja ove grupe na jugu je do linije Knin — Drniš — Rogoznica. Ova grupa organizacijski je dosta dobro sređena i pružena joj je dosta dobra pomoć od Štaba XIX Divizije.

Srednje-dalmatinska grupa odreda ima 4 odreda, i to: Morsorski, Mosečki,¹⁵ Dinarski i Trogirski.¹⁶ Jačina i formacija ovih odreda vrlo slabo nam je poznata, pošto od njezina formiranja do danas nismo dobili ni jedan izvještaj. Uglavnom, jačina sva četiri odreda kreće se do 1000 boraca. Njen sektor rada dostiže na jug do linije Livno — Aržano — Zadvarje.

Južno-dalmatinska grupa formirana je od 2 manja odreda,¹⁷ čija je jačina oko po 100 boraca. Grupa djeluje na prostoru oko rijeke Neretve. Ni od ove grupe nemamo detaljnije izvještaje.^{18*}

Grahovsko-peuljski odred formiran je od 3 manja bataljona i djeluje na prostoru Grahovo — Strmica i na Dinari.

Glamočki i Livanjski odred formirani su od po 2 manja bataljona. Sa Duvanjskim odredom nemamo uopće nikakove veze.

Komandni kadar u divizijama uglavnom je popunjen sa izvjesnim pomanjkanjem. Sva četiri Štaba divizije imadu komandanta i načelnika, kao i najpotrebniji broj ostalog osoblja. Štabovi grupa nisu popunjeni. Štab Sjevero-dalmatinske grupe imade komandanta i komesara. Štab Srednje-dalmatinske grupe imade komandanta i zamjenika komandanta, dok komesar još nije imenovan. Štab Južno-dalmatinske grupe imade samo komandanta. Štabovi odreda su također nepopunjeni, naročito u Srednje-dalmatinskoj grupi.

Štab korpusa sada je uglavnom sa najnužnijim osobljem. Otsjeci II Odjela nepotpuni su, tako nam manjka načelnik II. Odjela. Sudski odsjek imade samo jednog sudiju koji je došao u partizane u momentu kapitulacije Italije i nema nikakova iskustva u radu. Šefa Vojno-pozadinskog odsjeka imali smo, naime bio je imenovan, ali je već otsutan skoro 2 mjeseca, tako

¹⁴ Ranije su u sastavu ove Grupe odreda bili još i Zadarski i Otočki NOP odred, koji su ovom reorganizacijom rasformirani. Vidi dok. br. 17/13, k. 1009 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

¹⁵ Formacijski naziv bio mu je Svilajsko-mosečki NOP odred. Vidi dok. br. 58.

¹⁶ Riječ je o Šibensko-trogirskom NOP odred. Vidi dok. br. 58.

¹⁷ Grupa južnodalmatinskih NOP odreda formirana je 3 siječnja 1944 god. od Makarskog, Imotskog i Neretvanskog NOP odreda. Komandant Grupe bio je Viskić Vlado, a politički komesar Žarko Despot. Vidi dok. br. 72.

¹⁸ Vidi dok. br. 71 i 72.

da je i ovaj odsjek bio manje-više prepušten samome Štabu. Isti je sada pozvan sa otoka i preuzeće svoju dužnost. Tehnički odsjek također je vrlo slabo organizovan. Intendantura Štaba korpusa također je slabo organizovana, čemu je razlog uglavnom pomanjkanje osposobljenog ljudstva.

Uzevši općenito cio Korpus organizaciono još vrlo slabo stoji i trebaće još prilično dugo vremena dok se uspije bar donekle srediti.

VOJNIČKO UZDIZANJE BORACA I STARJEŠINA:

Ovome pitanju do sada se posvetilo vrlo malo pažnje. Kursevi za starješine održavani su jedino u XIX. Diviziji, dok u ostalim divizijama nisu održavani. Pri Štabu korpusa održan je 1 kurs za gađanje, koji uslijed neprijateljske ofanzive nije ni dovršen. Što se tiče vojničkog uzdizanja samih boraca također se nije učinilo ni onoliko koliko se je moglo učiniti. Uslijed stalnih pokreta, formiranja jedinica itd., rad na pitanju uzdizanja boraca bio je vrlo slab. IX. i XIX. Divizija izdale su program za rad sa borcima po vojničkoj liniji, ali taj program nije se u cjelosti izveo onako kako je to trebalo. Iako je pitanje vojničkog uzdizanja i boraca i starješina bilo jedno od najvažnijih pitanja jedinica ovoga korpusa, nije mu se posvetila potrebna pažnja, niti je pravilno ocijenjena važnost ovoga rada. I ono što se je radilo, nije se radilo sistematski i sa dovoljno pažnje. U XIX. Diviziji održavaju se redovito politički i vojnički kursevi za niži starješinski kadar pri Štabu divizije, a povremeno za desetare i vodnike i pri štabovima brigada. Štab Sjevero-dalmatinske grupe odreda također će početi sa održavanjem kurseva za niže vojne rukovodioce.

Pitanje dvostrukog komandovanja još nije riješeno i dogodi se da V. Š. naređuje direktno Mornarici, preskačući ovaj Štab.

Jedan od najvećih problema koji stoji pred ovim korpusom jest pitanje doturanja spremne sa otoka na obalu i sa obale u unutrašnjost, koje je pod ovakovim uslovima vrlo teško i preko polovice naših snaga angažovano je samo za taj posao, što vrlo nepovoljno djeluje na vojnički razvitak naših jedinica i same operativne zadatke ovog korpusa.

AKCIJE:

Kao jedna od najvažnijih akcija koje stoje pred ovim korpusom, jest razbijanje četničke grupe u Cetinskoj i Kninskoj kotlini. Ova četnička grupa je najopasnija u Dalmaciji i neminovno zahtijeva da se naše snage angažuju u borbi protiv nje.

Pitanje naših akcija je vrlo otežano iz razloga koje smo već naveli. Akcije na četnička uporišta bili smo već poduzeli,¹⁹ ali uslijed neprijateljske ofanzive koja je uslijedila iz Bosne prema obali,²⁰ kao i uslijed zauzeća naših snaga za osiguranje kanala, ova akcija nije se još mogla izvršiti. Osim toga jedna naša divizija sa najboljom brigadom ostavljena je po naređenju V. S. na otocima, radi odbrane istih. Sve ovo nepovoljno utječe na izvođenje naših operacija koje smo već postavili pred sobom i za koje je taj štab obaviješten. Osim toga, svi garnizoni u Dalmaciji utvrđeni su, a mi ne posjedujemo artiljerije, s kojom bi se mogli pomoći. Za naš teren i naše prilike bilo bi nam neophodno potrebno najmanje 3 baterije brdskih topova kal. 75 mm., koji su najpodesniji za teren, na kome djeluje ovaj korpus. U budućem izvještaju, dok prikupimo detaljnije podatke od naših jedinica, podnijecemo tome štabu detaljniji izvještaj o cjelokupnom stanju.²¹

SMRT FAŠIZMU — SLOPODA NARODU!

Politikmesar:
Beške Šiljegović

Komandant—Potpukovnik:
V.²² Četković

(M. P.)²³

¹⁹ Vidi dok. br. 34, 72, 78 i 95.
²⁰ Opširnije o tome vidi dok. br. 104, 147 i primjedbu br. 4 uz dok. br. 78.
²¹ Vidi dok. br. 5—3, k. 112 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.
²² Vlado
²³ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 106

NAREĐENJE ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OSMOG KORPUSA
NOV JUGOSLAVIJE OD 27 SIJEČNJA 1944 GOD. PODRE-
ĐENIM JEDINICAMA DA PREDUZMU MJERE OBEZBJE-
ĐENJA NA PRAVCU LIVNO — BOSANSKO GRAHOVO¹

Š T A B
IX. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
27. I. 1944 god.
9,30 čas.

ŠTABU III. I IV. BRIGADE IX. DIVIZIJE
ŠTABU GRAHOVSKO-PEULJSKOG N.O.P. ODREDA
BATERIJI I ČETI ZA VEZU OVOGA ŠTABA

Podaci o neprijatelju:

Neprijatelj koji se nalazio u Livanjskom Polju u selima na prostoru od Livna do Grkovaca sa motorizacijom povukao se je 22. i 23. ov. mj. u pravcu Livna.² Također i onaj koji je od Kupresa preko Hrbaljina i od Mrkonjić Grada preko Mliništa bio došao u Glamočko Polje, i on se povukao preko Glamoča za Livno.³ Napustio je čitavu prostoriju Kupres — Mrkonjić Grad — Mliništa — Glamoč. Njegove veće snage izgleda da su produžile od Livna preko Prologa za Sinj, a izvjesni dijelovi da su od Livna produžili u pravcu Duvna i Aržana. Snage neprijatelja u Livnu nepoznate su nam, ali im je moral i borbenost na vrlo niskom stupnju. Jedan crvenoarmejac koga su Nijemci prije godinu dana zarobili na Istočnom frontu silom je primoran da stupi u njemačku vojsku i on je 22. ov. mj. pobjegao iz njemačke jedinice koja je bila u Livanjskom Polju prema našoj IV. Brigadi, on je prebjegao na našu stranu i govori o vrlo slabom borbenom elanu njemačke vojske i da se na logorištima i odmorištima vrlo slabo osiguravaju, kao i to da je u njihovim redovima veliko neslaganje i razmimoilaženje Nijemaca i Austrijanaca i da svi oni koji su iz porobljenih država silom mobilisani od njemačke vojske željno očekuju zgodnu priliku da okrenu puške na njemačke vojnike.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2/1, k. 842 A.

² i ³ Vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 78.

Podaci o našim snagama:

Bataljoni IV. Brigade se nalaze u Livanjskom Polju sa prednjim dijelovima do Rujana, a jedan bataljon Glamočkog odreda sjeveroistočnom stranom Livanjskog Polja nastupa od Celebića u pravcu Livna. Na položajima prema Kninu i Strmici nalazi se Grahovsko-peuljski odred. U Glamoču i Glamočkom Polju nalaze se dijelovi I. Proleterske divizije,⁴ a od Glamoča prema Livnu dijelovi Glamočkog i Livanjskog odreda. U Kupresu su dijelovi X. Divizije.⁵

Naš zadatak:

Naš zadatak je da se postavimo na pravac Livno — Grahovo i da ga osiguravamo, a na kome se pravcu i sada nalaze naše snage. Da bi se raspored naših snaga na ovom pravcu pravilno izvršio, izdajemo sljedeće

NAREĐENJE:

1) IV. Dalmatinska brigada će se sa svojim bataljonima postaviti tako što će dva bataljona smjestiti na prostoriju Crni Lug — Kazanci, sa zadatkom osiguranja i što dubljeg izviđanja u pravcu Livna. Na putu ispred svojih dijelova u pravcu Livna postaviti nagazne mine, koje imati pod kontrolom da ih ko ne ukloni i da naša vozeća sredstva na iste ne naiđu. Dva bataljona smjestiti na prostoriju Nuglašica — Bastasi, sa zadatkom osiguranja i dubljeg izviđanja prema Livnu i održavanja veze lijevo preko Staretine sa jedinicama u Glamočkom Polju. I na ovom pravcu postaviti mine u pravcu Livna.⁶

Nastojati uspostaviti vezu desno sa dijelovima XX. Divizije⁷ u pravcu Vrdova i Prologa, a lijevo sa dijelovima I. Divizije⁸ u Glamočkom Polju i Glamočkog odreda, koji će se kretati sjeverozapadnom stranom Livanjskog Polja u pravcu Livna.

2) III. Dalmatinska brigada će dva bataljona smjestiti na prostoriju Maleševci — Marinkovci — Luka — Korita, a dva na prostoriju Donje i Gornje Peulje — Podgora. Vezu desno održavati preko Grahova u pravcu Knina sa Grahovsko-peuljskim odredom, u pravcu Livna sa IV. Brigadom koja se nalazi u sjevernom dijelu Livanjskog Polja. Na smještajnoj prostoriji svaki bataljon treba da se propisno osigurava i da prije samog slučaja pronade položaje za svaki slučaj iznenađenja ili borbe.

* Odnosi se na Treću proletersku brigadu. Vidi dok. br. 114.

⁵ Vidi dok. br. 1/2, k. 854 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁶ Vidi dok. br. 135.

⁷ O uspostavljanju veze sa ovom divizijom vidi dok. br. 135.

⁸ Riječ je o Prvoj proleterskoj diviziji.

Na smještajnoj i okolnoj prostoriji i pomoću Grahovsko-peuljskog odreda razviti dobru ob. službu u cilju pronalaženja četničkih bandi u tome kraju, koji se tuda kriju i koji u grupicama često dolaze. Bataljoni sa prostorije Maleševci — Marmkovci pored ostalog vodit će računa i o bezbjednosti naše bo'nice koja će se smjestiti, t.j. koja će ostati na sadašnjem smještaju u selu Tičevo, pa za njezino osiguranje kod nje ostaviti jednu četvu u Tičevu.

3) Grahovsko-peuljski odred biće na položajima na kojima je i do sada bio, a sa zadatkom kojega je dobio od Štaba VIII. Korpusa,⁹ s tim da održava stalnu vezu sa III. Brigadom i preko nje sa ovim štabom.

4) Glamočki partizanski odred će osiguravati pravac prema Livnu, i to: onaj dio iz Glamoča preko Korične, a bataljon koji je krenuo sjevernom stranom Livanjskog Polja ima prići što bliže Livnu i od Ljubunčića preko Priluke i Korične hvatati vezu sa drugim dijelom svoga odreda. Ovaj se bataljon treba smjestiti na prostoriju Strupnić ili Ljubunčić, koji bi o svakom pokretu neprijatelja iz Livna u našem pravcu hitno izvijestio ovaj štab.

5) Baterija će se smjestiti u s. Gornje Peulje.

6) Štab Divizije, četa za vezu i hirurška ekipa smjestit će se u s. Nuglašica ili Grkovci.

7) Svi dijelovi prilikom smještaja treba da vode računa da teže pokretljive dijelove i stvari ne smiještaju blizu ceste i da vode računa o tome da ovom cestom, koja se ne može ozbiljno porušiti, može neprijateljska motorizacija napraviti pokret, pa u tom slučaju iznenaditi naše dijelove koji su blizu ceste.

Prednji dijelovi prema Livnu, ako primijete pokret neprijatelja¹⁰ i njegove motorizacije u pravcu nas, objavit će to bacanjem raketi i to jednu bijelu i jednu crvenu, na koji bi se znak svi naši dijelovi imali upozoriti od iznenađenja.

8) U slučaju pokreta neprijatelja i njegove motorizacije iz Livna, IV. brigada organizovat će položaje na svome sektoru, koje orijentisati sjevernom stranom puta Grkovci — Peulje, u kom bi se pravcu imale orijentisati sve naše snage.

9) Bolnica IX. Divizije će i dalje ostati u selu Tičevu za čije će se osiguranje starati III. brigada.

⁹ Opširnije o zadacima ovog odreda vidi dok. br. 78.

¹⁰ Neprijatelj je vršio pokrete na pravcu Livno—Sinj i Šujica—Livno. Vidi dok. br. 135.

Budačkog mosta.² Vod je bio postavljen ispred Široke Kule odakle je uspješno tukao Budački most. Za vrijeme dejstva voda prijelaz neprijateljskih snaga bio je onemogućen. Prema dobivenim podacima uništen je jedan neprijateljski tenk; o gubitcima u ljudstvu nema podataka. Vod je utrošio za ovo gađanje 21 komad udarnih granata sa trenutnim upaljačima, od kojih je 20 eksplodiralo a jedna slagala. Po završenom gađanju vod se je povukao uslijed neprijateljskog napredovanja u Rakite i odatle dalje na Ljubovo.

•Na dan 12. I. 44. g., prilikom neprijateljske koncentracije u Bilaju, brdska baterija 75 mm izvršila je gađanje u cilju sprječavanja pomenute koncentracije kojom prilikom je utrošila 15 komada udarnih granata sa upaljačima usporavajućim i 12 komada šrapnela tempiranih na perkusiju. Baterija je bila postavljena u Basarić Dragi. Neprijateljska artiljerija tom prilikom obasula je svojom vatrom naš artiljerijski položaj, a kojom prilikom na našoj strani nije bilo gubitaka. Gubitci na neprijateljskoj strani nepoznati su. Uslijed neprijateljskog nadiranja baterija se je povukla u Rakite.

15. I. 44. g. i 16. I. 44. g. baterija 75 mm tukla je neprijatelja koji je zauzeo Široku Kulu, sa zadatkom da mu spriječi dalje napredovanje.³ Baterija je bila postavljena između Gradine i Karaule. Ovom prilikom baterija je ispalila 10 udarnih granata sa upaljačima usporavajućim. Neprijateljska artiljerija obasula je svojom vatrom naše položaje i ućutkala našu bateriju i baterija se je povukla u Čubrića jezero. Na neprijateljskoj strani gubitci su nepoznati, a na našoj strani nije bilo gubitaka.

15. I. 44. i 16. I. 44. g. poljska baterija 100 mm mod. 14/19 izvršila je gađanje na neprijateljske položaje u Širokoj Kuli i iznad

* Opširnije o tome vidi dok. br. 45, 46, 102, 103, 160, 161 i 162.

³ Široku Kulu zauzele su jedinice 114 lovačke divizije. Vidi dok. br. 163 i 164 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1-33, k. 58 u arhivi Vojnog historijskog instituta.

nje, u cilju da mu spriječi dalje napredovanje prema našem položaju, kao i da spriječi koncentraciju u samom mjestu. Baterija se je postavila između Gradine i Karaule i tom prilikom ispalila 13 komada udarnih granata sa usporavajućim upaljačima. Gubitci kod neprijatelja su nepoznati, a na našoj strani nije [bilo] gubitaka. Nakon završetka ovog zadatka baterija se je povukla prema Vrhovinama.

19. I. 44. g. poljska baterija 100 mm mod. 14/19 uslijed koncentracije neprijateljskih snaga u Otočcu⁴ dobila je zadatak da izvrši gađanje na sam grad. Baterija se je postavila u Zalužnici kod Iniča, odakle je ispalila 17 komada udarnih granata sa usporavajućim upaljačima. Kod neprijatelja, po dobivenim podacima, bila je stvorena panika i bio je zaustavljen pokret njegovih snaga za kraće vrijeme. Gubitci na neprijateljskoj strani nepoznati su, a na našoj strani nije bilo gubitaka. Po izvršenom zadatku baterija se je povukla u Vrhovine.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Milivoj Rukavina

Komandant, major:
Per.⁵ Kleut

(M.P.)⁶

⁴ Odnosi se na dijelove 114 lovačke divizije koji su dan ranije zauzeli Otočac, a zatim produžili napredovanje ka Senju. Vidi dok. br. 101 i 167 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1-34, k. 58 u arhivi Vojnog historiskog instituta.

⁵ Petar

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 108

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 28 SIJEČNJA
1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NA-
PADU NA OŠTARIJE¹

GLAVNI ŠTAB NOV I POH*
Broj 429, dne 1. II. 1944.

ŠTAB IV. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj 21/44
28. I. 1944.

Operativni izvještaj
o napadu na Oštarije   GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
na dan 11. I. 1944.   HRVATSKE

Nakon napuštanja Tounja od strane neprijatelja³ i nakon likvidacije neprijateljskog uporišta na Globorničkom mostu¹ ovaj štab je donio odluku da se likvidira neprijateljsko uporište Oštarije,⁵ u cilju stvaranja povoljnih uslova za napad na Ogulin.⁶

Samo mjesto Oštarije nalazi se na obalama rijeke Dobre. Oba dijela ovoga mjesta spojena su jakim kamenim mostom, kao i željezničkim mostom, preko kojega ide pruga Oštarije—Plaški. Zemljište oko samog mjesta je ravničasto, sa dosta škrapa i vrtača, golo je i nepokriveno.

Samo uporište je jako utvrđeno sa jakim betonskim bunkerima i dobro organiziranim zemljanim utvrdama, te sa bodljikavom žicom oko cijelog utvrđenja.

U ovoj operaciji učestvovala su I. i III. Brigada VIII. Divizije i IX. Slovenačka brigada. Sam napad na uporište izvodila je I. Brigada, ojačana Haubičkim divizionom, dvjema brdskim i jednom poljskom baterijom, te sa dva oklopna automobila.

Jačina neprijatelja: dvije satnije domobrana iz 3. pješačke pukovnije i jedna satnija ustaša iz 33. ustaške bojne.⁷ Koman-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 10—2, k. 112.

² Četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

³ Opširnije o tome vidi dok. br. 30.

⁴ Neprijateljsku posadu na Globorničkom mostu napala je 6 siječnja Prva NOU brigada. O postignutim rezultatima vidi dok. br. 63.

⁵ Vidi dok. br. 48 i 68.

⁶ Naoad na Ogulin nije tada izvršen. Vidi dok. br. 81 i 110.

⁷ O sastavu neprijateljske posade u Oštarijama vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 32.

dant mjesta bio je domobranski satnik Ivan **Višnjevac**. Od težeg naoružanja neprijatelj je imao 1 teški bacač.

Za izvršenje napada na Oštarije Stab VIII. Divizije donio je odluku:

— sa I. Brigadom izvršiti dnevni napad uz artiljerijsku pripremu;

— sa III. Brigadom osigurati pravac od Ogulina i

— sa IX. Slovenačkom brigadom vršiti fingirani napad na Sv. Petar.

Na osnovu ovakove odluke izdata je zapovijed, koja se dostavlja u prilogu.⁸

U toku noći 10/11. ov. mj. sve su jedinice izbile na svoje položaje. Sam napad imao je da uslijedi poslije kratke artiljerijske pripreme, koja je počela oko 7.15 sati.

Pod zaštitom artiljerijske vatre počele su naše jedinice podilaziti neprijateljskim položajima, te su uspjele da podiđu na vrlo blisko odstojanje. Međutim, odlučan udar nije se mogao izvršiti, jer su bunker, kao i prepreka od bodljikave žice, još uvijek bili netaknuti.

Dejstvo artiljerijske vatre bilo je neefikasno, te je Štab divizije donio odluku i naredio da se artiljerijska oruđa privuku na najbliže odstojanje, te da se neposrednim gađanjem pristupi sistematskom uništavanju bunker po bunker.

Ovako izvršena promjena položaja artiljerije urodila je plodom: dejstvom artiljerije sa bliskog odstojanja pao je bunker po bunker. Još je ostao glavni bunker na samoj cesti, koji je priječio našim blindiranim kolima i pješadiji upad u samo mjesto. Tada je artiljerija privučena na najbliže odstojanje i likvidiran je i taj bunker. Padom toga bunkera, bili su probijeni neprijateljski položaji i naša borna kola i pješadija ušli su u mjesto.

Probojem neprijateljskih položaja neprijatelj je preduzeo odstupanje u pravcu Ogulina. Jedinice I. Brigade, koje su bile na lijevoj obali rijeke Dobre, odmah su preduzele gonjenje.

III. Brigada, koja je bila na osiguranju prema Ogulinu, čim je primijetila da neprijatelj ima namjeru da odstupa, riješila je da mu zatvori put ka Ogulinu. Isti bataljon stigao je na vrijeme i potpuno razbio neprijatelja, koji su gotovo svi bili ranjeni. Da se je uspjelo na vrijeme zatvoriti prolaz prema Kunić Selu, ne bi ni ova grupa uspjela umaći.

Za vrijeme borbe kod Oštarija neprijatelj iz Ogulina nije pokazivao nikakve namjere da pomogne svojoj posadi u Oštarijama.

¹⁴ Vidi dok. br. 117.

penje u pravcu Ogulina. Jedinice I. Brigade, koje su bile na lijevoj obali rijeke Dobre odmah su preduzele gonjenje.

III. Brigada, koja je bila na odigranju prema Ogulinu, čim je primjetila, da neprijatelj ima namjeru da odstupa, bacila je jedan bataljon iz rezerve u pravcu S. Otoka, sa zadatkom, da mu zatvori put ka Ogulinu. Isti bataljon stigao je na vrijeme i potpuno razbio neprijatelja. Od cijele posade u Oštarijama uspjelo je da umakne svega 30 us-tasa, koji su gotovo svi bili ranjeni. Da se je uspjelo na vrijeme za-tvoriti prolaz prema S. Kuniću, ne bi ni ova grupa uspjela umaci.

Za vrijeme borbe kod Oštarija, neprijatelj iz Ogulina, nije poka-zivao nikakve namjere, da pomogne svojoj posadi u Oštarijama.

Za vrijeme ovog napada na Oštarije IX. Slovensčka Brigade, vršila je fingirani napad na Sv. Peter.

Sve su jedinice u ovoj operaciji izvršile u potpunosti postavljene im zadatke.

U ovoj operaciji zarobljeno je 150 neprijateljskih vojnika, 2 ofi-cira i 19 željezničara. Neprijatelj je imao 90 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Zaplijenjeno je: 6 mitraljeza, 2 laka mitraljeza, 5 puškomitralje-za, 199 karabina, 4 spajalnice, 1 mala bacač, 150 ručnih bombi, 40000 puščenih metaka, 1 luksuzni auto, 1 motorkotač te druge spremne i materijalske.

Naši gubici: 4 mrtva i 19 ranjenih. Među poginulima nalazi se ko-mandir čete III. Brigade poručnik Miljković Šane.

Utrošak municije: 34 granate za brdski top 65 mm, 134 granate za brdski top 75 mm, 20 granata za polski top 75 mm, 114 granata za protu-kolske topove, 72 mine sa teški bacač, 70 mina sa laki bacač, 21400 puščenih metaka, 50 ručnih bombi, 20 kg eksplozive i 1 negazna mina.

U ovim borbama istakli su se:

- politkomesar preteče čete I. Brigade drug Milčević Simo, koji je odlično upravljao vatrom svojih protukolaskih topova sa najbližeg odstojanja, i

- mladi vodnik III. Brigade drug Vuković Miloš, koji je uspio, da se hrvaajući sa jednim ustaškim oficirima istoga ubije i otme mu laki mitraljez.

Operacije je bila u svakom pogledu dobro pripremljena. Sve zapo-vijesti izdane od utreme Štaba Divizije odgovarale su situaciji. Uprava i rukovođenje jedinicama, kako viših, tako i nižih bilo je dobro. Veza između jedinica, kao i sa artiljerijom bila je dobra, te se upravo tome ima zahvaliti, tako brzi i potpuni uspjeh.

U ovoj operaciji odlučujuća uloga odigrala je artiljerija. Upotre-ba artiljerije sa bliskog odstojanja, dala je odlične rezultate. Ner-o-čito je došlo do izražaja sudažnja borbih kola i protukolaskih topova, gdje su borbna kola vukla topove na najbliže odstojanje, kuda inače to-povi bez borbih kola ne bi mogli pridi.

Pouke iz ove akcije mogu biti, da preteču artiljeriju i protukol-asku topove pri napadu na ovakovo utvrđeno mjesto treba privlačiti na najbliže odstojanje.

Sunk *[signature]* Sloboda Naroda!

Politkomesar,

Komendant, pukovnik,

Za vrijeme ovog napada na Oštarije IX. Slovenačka brigada vršila je fingirani napad na Sv. Petar.

Sve su jedinice u ovoj operaciji izvršile u potpunosti postavljene im zadatke.

U ovoj operaciji zarobljeno je 150 neprijateljskih vojnika, 2 oficira i 19 željezničara. Neprijatelj je imao 80 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Zaplijenjeno je: 6 mitraljeza, 2 laka mitraljeza, 5 puško-mitraljeza, 199 karabina, 4 šmajsera, 1 mali bacač, 150 ručnih bombi, 40.000 puščanih metaka, 1 luksuzni auto, 1 motorkotač te druge spremne i materijala.

Naši gubitci: 4 mrtva i 19 ranjenih. Među poginulima nalazi se komandir čete III. Brigade, poručnik Miljković Mane.

Utrošak municije: 34 granate za brdski top 65 mm, 134 granate za brdski top 75 mm, 30 granata za poljski top 75 mm, 114 granata za protukolske topove, 72 mine za teški bacač, 70 mina za laki bacač, 21.400 puščanih metaka, 50 ručnih bombi, 20 kg. eksploziva i 1 nagazna mina.

U ovim borbama istakli su se:

— politkomesar prateće čete I. Brigade, drug Miličević Simo, koji je odlično upravljao vatrom svojih protukolskih topova sa najbližeg odstojanja i

— mladi vodnik III. Brigade, drug Vuković Miloš, koji je uspio da, hrvajući se sa jednim ustaškim oficirom istoga ubije, i otme mu laki mitraljez.

Operacija je bila u svakom pogledu dobro pripremljena. Sve zapovijesti, izdane od strane štaba divizije odgovarale su situaciji. Uprava i rukovođenje jedinicama, kako višim tako i nižim, bilo je dobro. Veza između jedinica, kao i sa artiljerijom, bila je dobra, te se upravo tome ima zahvaliti tako brzi i potpuni uspjeh.

U ovoj operaciji odlučujuću ulogu odigra'a je artiljerija. Upotreba artiljerije sa bliskog odstojanja dala je odlične rezultate. Naročito je došla do izražaja suradnja bornih kola i protukolskih topova, gdje su borna kola vukla topove na najbliže odstojanje, kuda inače topovi bez bornih kola ne bi mogli prići.

Pouke iz ove akcije mogu biti da prateću artiljeriju i protukolske topove, pri napadu na ovakova utvrđena mjesta, treba privlačiti na najbliže odstojanje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,

Komandant, pukovnik,

S. O.

(M.P.)⁹

Ivo Rukavina

Prilog: pregled gubitaka.

⁹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 109

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 28 SIJEČNJA
1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O
BORBAMA ZA GENERALSKI STOL—TOUNJ¹**

GLAVNI STAB NOV I POH^m
Broj 427 dne 1. II. 1944.

STAB IV. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj 23/44.
28. I. 1944.

Operativni izvještaj o radu VIII. Divizije   GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
HRVATSKE

U vezi sa prodorom neprijatelja od Karlovca—Generalskog Stola u pravcu Tounja,³ u cilju zatvaranja istog pravca, prebačena je 14. ov. mj. III. Brigada od Oštarija na prostoriju Tounj—Kamenica—Košare, sa zadatkom da zatvori pravac Generalski Stol—Tounj.

Na ovom zemljištu ističe se duboko usječena dolina rijeke Dobre, kao i greben Krpelja, inače je zemljište bilo manevarsko.

III. Brigadi VIII. Divizije pridana su dva brdska topa i dva blindirana automobila.

Lijevo od III. Brigade dejstvovala je II. Brigada VIII. Divizije na prostoriji Gornje Dubrave—Višnjić Brdo.

Neprijateljske jedinice pripadale su 392. hrvatskoj legionarskoj diviziji. Komandant Divizije generaloberst Mikl.⁴

Nakon likvidacije Oštarija imalo se je namjeru likvidirati neprijateljsko uporište Ogulin. Međutim, zbog jače koncentracije neprijatelja u Gospiću i na prostoriji Karlovac—Generalski Stol,⁵ odustalo se je za ovaj momenat od toga podhvata.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 38—1, k. 112.

² Četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

³ Na ovom pravcu prodro je Protivtenkovski bataljon 392 legionarske divizije. Podatak iz arhive Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 39/14, k. 18. (Istorijat 392 legionarske divizije.)

⁴ O njenom formiranju, sastavu i dolasku na područje Hrvatske vidi primjedbu br. 12 uz dok. br. 27.

⁵ O pomenutoj koncentraciji neprijateljskih snaga vidi dok. br. 91 i 122.

Štab III. Brigade zauzeo je sljedeći raspored: jedan bataijon Stanišić Brdo, jedan Tounj, jedan s. Skočiči i jedan bataijon s. Skradnik.

14. I. 1944.

U 8.00 sati neprijatelj, jačine 1000 vojnika⁰ sa dva blindirana automobila, napao je Stanišić Brdo.

Pod zaštitom svoje artiljerije i avijacije neprijatelj je počeo da podilazi našim položajima. Prišao je na oko 100 metara i potpomognut tenkovima izvršio je juriš. Neprijatelj je dočekan jakim vatrom, ali uslijed nadmoćnosti neprijatelja, bataijon se je povukao u pravcu sela Gerova. Bataijon se je nevojnički povlačio i neprijatelj ga je cijelo vrijeme tukao avijacijom iz tenkova i pješadijom, te je bataijon pretrpio dosta gubitaka.

Do 16.00 sati neprijatelj je uspio da izbiže na liniju selo Gerovo, selo Tounj—Zdenac. Za cijelo vrijeme svoga nastupanja neprijatelj je tukao avijacijom i artiljerijom položaje naših bataljona.

U 16.00 sati Brigada je izvršila povratni napad, sa ciljem da odbaci neprijatelja na polazne položaje. Ovaj povratni napad potpomagale su naše dvije brdske baterije. Napad je bio usmjeren u dva pravca: jedan pravac selo Tounj—Meašiči, a potom na kotu 248, drugi pravac bio je se'o Gerovo—Stanišić Brdo. Na svakom pravcu napadala su po dva bataljona.

Energičnim napadom naših jedinica uspjela je Brigada neprijatelja odbaciti na položaje Stanišić Brdo—s. Potok i ovladati linijom selo Gerovo—Tounj—Zdenac—kota 248. Međutim, neprijatelj je dejstvom svojih tenkova ponovo uspio potisnuti naše snage na njihove polazne položaje.

15. I. 1944.

Raspored Brigade: jedan bataijon na Griču, jedan bataijon kota 443—kota 420, II. bataijon Skradnik, a IV. Oštarije.

Preko cijelog dana nije došlo do borbe, osim što je neprijatelj tukao naše položaje artiljerijom i bacačima.

16. I. 1944.

U 08.00 sati neprijatelj⁷ je ponovo preduzeo napad u pravcu naših položaja. Napad neprijatelja bio je potpomognut jakim artiljerijskom vatrom. Vatra je bila koncentrisana na kotu 443—420. Pod jakim pritiskom neprijatelja bataijon se je morao povući sa dosadašnjih položaja na zapadnoj padini Vidrinac

⁰ i ⁷ Iz sastava 392 legionarske divizije. Vidi primjedbu br. 3 uz dok. br. 74.

(kota 471). Oko 16.00 sati neprijatelj u jačini od dvije satnije prebacio se je preko rijeke Tounjčice i krenuo u pravcu Košara. Naše snage dočekale su neprijatelja u zasjedi na raskrsnici cesta Tounj—Košare i Kamenica—Tounj. Kada je neprijatelj ušao u zasjedu, naše snage potpomognute sa jednim oklopnim automobilom izvršile su napad na neprijatelja i potpuno ga razbile. Neprijatelj je u neredu počeo bježati u pravcu Tounja, ostavljajući na bojnopolju bogat ratni plijen i veliki broj mrtvih.

17. I. 1944.

Neprijatelj, koji je nadirao od Generalskog Stola, spojio se je preko sela Gojaka sa posadom Ogulina. U vezi toga naredeno je Brigadi da se postavi istočno od komunikacije Tounj—Oštarije, sa zadatkom bočnog dejstva na neprijatelja, koji bi se kretao tim pravcem.

Zadatke, koji su bili postavljeni pred ovu Brigadu, ona je izvršila.

U svim ovim borbama zarobljena su tri legionara.

Zaplijenjeno je: 6 teških bacača, 54 mine za teški bacač, 4 šmajsera, 7 karabina, 2 pištolja, 5500 pušćanih metaka, 2 dvo-gleda, 1 daljinar i 20 pari odijela.

Gubitci neprijatelja: 108 mrtvih i 105 ranjenih.

Uništena su 2 mosta (Oštarije i Tounj).

Vlastiti gubitci: 9 mrtvih i 50 ranjenih. Poginuli: zamjenici komesara četa Mandić Nikola i Kosjer Dušan. Ranjeni: zamjenik komesara I bataljona Jakšić Slavko, zamjenik komesara čete Dereta Milan, komandir čete Vlašić Vaso, zamjenik komandira čete poručnik Manojlović Mile.

Utrošak municije: 21755 pušćanih metaka, 28 mina za mali bacač, 32 mine za teški bacač, 5 granata za protukolski top i 12 ručnih bombi.

Iako je ova brigada novoformirana⁸ (popunjena ljudstvom iz Plaščanske doline) ona se je dobro držala, a ovo se ima zahvaliti u prvom redu dobrom držanju Štaba brigade. Pojedini momenti, u kojima su se neke jedinice slabo pokazale, uzeti su u postupak.

Sadejstvo između artiljerije i pješadije, kao i bornih kola i pješadije bilo je vrlo dobro i dalo je vrlo dobre rezultate.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,

S. O.

(M.P.)⁹

Komandant, pukovnik,

Ivo Rukavina

Prilog: Pregled gubitaka.

⁸ Vidi primjedbu br. 9 uz dok. br. 81.

⁹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

Pored ovoga neprijatelj je i u naoružanju bio znatno slabiji od nas.

Sve ovo uvjetovalo je povoljan razvoj naših operacija.

U izvršavanju svojih zadataka naša divizija postigla je prvi dio zadatka u potpunosti. Likvidirala je neprijateljsko uporište na Globorničkom mostu i Oštarijama⁶ i time stvorila povoljne uvjete za izvršenje drugog dijela zadatka.

Međutim, dolaskom 392 legionarske divizije u Karlovac i njenim prodorom u pravcu Ogulina situacija se izmijenila. Napad na Ogulin je otpao i preduzete su operacije u cilju razbijanja i nanošenja što većih gubitaka ovoj legionarskoj diviziji.

Ova divizija sastoji se od Hrvata, dok komandni kadar sačinjavaju Nijemci.⁷ Ista divizija do sada nije bila u borbi. Dobro je naoružana, a od težeg oružja ima dosta topova raznog kalibra, dok mehaniziranih jedinica nema (imaju par srednjih i manjih tenkova i nešto bornih kola).

Borbenost ove jedinice nije naročita, čak se može reći da je slaba.

U prvim sukobima sa ovom divizijom naše snage nanijele su neprijatelju osjetne gubitke. Međutim, odlučniji uspjesi nisu se mogli postići, jer je neprijatelj imao apsolutnu nadmoćnost u ljudstvu i materijalu, a pored toga naše jedinice bile su prilično zamorene borbama u prvoj fazi operacija na sektoru Ogulin—Karlovac.

Pored svega gore rečenoga odlučniji uspjeh nije se mogao postići ni zbog toga što se neprijatelj vrlo oprezno kretao sa jakim osiguranjima i sa uzastopno organizovanim položajima po dubini. K tome još neprijatelj raspolaže sa jakim artiljerijom koja ga uveliko potpomaže za nastupanje, dok s druge strane uveliko sprečava naše ofanzivne radnje.

UkoUko ova divizija bude dublje išla u naš oslobođeni teritorij i time se udaljila od svojih baza, biti će uslova za odlučnije udarce po njoj.

2) Organizaciono stanje jedinica, reorganizacija, stvaranje novih jedinica i predloži o tom pitanju:

Naša divizija sastoji se iz tri pješačke brigade, brdskog divizionu, te dijelova pri Štabu divizije: sanitetska četa, izviđačka četa, četa za vezu, te straža i kuriri.

Od novih jedinica formiran je vod protivkolskih topova u sastavu brdskog divizionu. Ovaj vod sastoji se iz dva protukolska topa 37 mm.

⁶ Vidi dok. br. 30. 48 i 68.

⁷ Vidi primjedbu br. 8 uz dok. br. 27.

Osjeća se potreba da se pri Štabu divizije formira jedna inženjerska jedinica. Ta jedinica bila bi škola u kojoj bi se obučavali borci inženjerskih četa iz brigada, a ujedno bi pomagala inženjerskim četama brigada u pojedinim težim zadacima.

Dolaskom druga Bu'ića iz oficirske škole G. Š. H.⁸ u našu diviziju riješeno je pitanje stručnjaka o ovome pitanju. On će vršiti dužnost tehničkog referenta pri ovome štabu i svojim stručnim znanjem pomoći će nam da u ovom pitanju učinimo jedan korak naprijed.

3) *Ocjena štabova:*

Štabovi naših brigada uglavnom zadovoljavaju. Od štabova za sada je najbolji Štab I. udarne brigade. Ovaj štab u ovom periodu vremena vrlo dobro se pokazao i zaslužuje svaku pohvalu. Što je naročito pozitivno kod ovoga štaba, to je da se isti štab povoljno razvija i pokazuje sve bolje i bolje rezultate.

Štab II. udarne brigade trebao bi biti mnogo bolji. Ima kod njega dosta sporosti, ne osjeća se dovoljno elana u radu, a ima često i površnosti u radu. Taj nam je štab za sada najslabiji i čim nam se ukažu mogućnosti, morati ćemo se sa njim ozbiljnije zabaviti.

Štab III. brigade je mlad i neiskusn. Međutim, pun je poleta, volje za rad pa i prilično odlučan. Svojim dosadašnjim radom i držanjem pokazuje da će se razviti u dobar štab brigade...

U ovom štabu potrebno je za sada stalna pomoć i sa tom pomoću on zadovoljava.

Štab brdskog divizionu u ovom periodu nije u potpunosti zadovoljio. Zastupnik komandanta divizionu mlak je i neodlučan, nema stručnog znanja i ne može komandovati sa divizionom. U tom pogledu moramo izvršiti izvjesne izmjene. Inače Štab nije potpun, te tako i ne djeluje kolektivno.

4) *Vojnička obuka:*

Vojnička obuka izvodila se po jedinicama ukoliko je to situacija dozvoljavala.

I. i III. brigada koje su bile izvjesno vrijeme na odmoru iskoristile su taj kratki odmor za intenzivnu vojničku obuku. Prilično sređeno stanje u pogledu obuće i odjeće, te povoljne atmosferske prilike omogućavale su pravilno izvođenje nastave. Sa I. i III. brigadom izvedene su združene vježbe u opsegu jedne brigade, koje su dale dobre rezultate.

U brdskom divizionu nastava nije izvedena po postojećem planu. Stalni pokret kao i nedostatak stručnih nastavnika otežavali su izvođenje nastave. Nastava kod čete za vezu izvodi se po nastavnom planu i u nastavi su postignuti dobri rezultati.

⁸ Glavnog štaba Hrvatske

Kod inženjerskih jedinica stručna nastava nije izvođena zbog nedostatka stručnih nastavnika. Dolaskom druga Bulića riješiti ćemo pitanje nastave u inženjerskim jedinicama.

5) Vojna i politička situacija:

Općenito za vojničku i političku situaciju u našim jedinicama u ovom periodu vremena možemo reći da se popravlja. Posljednji uspjesi ove divizije povoljno su odjeknuli, a ujedno i dokazali da se stanje kod nas popravlja.

Za sada vojnički i politički najslabije stoji naša III. brigada. Međutim, takvo stanje kod nje uslovljeno je time što je ona novoformirana brigada, te velikim brojem novoga ljudstva. Čak možemo reći da je stanje u ovoj brigadi bolje nego što smo mi predviđali (to se vidjelo donekle i u posljednjim borbama).

Samoj III. brigadi poslije ovih borbi potreban je odmor, jer se kod nje osjeća prilična zamorenost. Dugotrajne i prilično žestoke borbe djelovale su na ovu brigadu. Bez odmora i rada sa njom ova brigada sada ne pretstavlja neku udarnu snagu. Pored ovoga potreban je odmor da se ista brigada organizacijski učvrsti i da se posljednje njene pobjede politički iskoriste.

U I. i II. brigadi stanje u ovom periodu se popravilo i to u I. udarnoj brigadi više, zbog intenzivnijeg djelovanja Štaba. Poslije svih ovih borbi sa kraćim odmorom naše jedinice biti će opet sposobne za izvršenje svih zadataka.

6) Način i kvalitet ishrane, zdravstveno stanje jedinica i njeno poboljšanje:

U ovom periodu vremena ishrana boraca ove divizije bila je vrlo slaba. Hrana se dobivala po tablici i to neuredno.

Borbe i stalni pokreti još više su otežavali urednu ishranu. Sa ovakvom ishranom fizička kondicija naših boraca nije na visini. Bilo bi potrebno da se hitno poduzmu mjere da se ovo stanje popravi.

Zdravstveno stanje u jedinicama je zadovoljavajuće. Popravkom stanja u odjeći i obući poboljšalo se i zdravstveno stanje.

Pitanje lične higijene nije još uvijek u svim jedinicama povoljno riješeno. Pojedine jedinice riješile su to pitanje najpovoljnije što se moglo, dok druge jedinice u tome zaostaju. Najbolje stanje u pogledu higijene jeste u I. udarnoj brigadi.

Divizijski sanitet preduzima sve potrebne mjere da se ovo pitanje riješi povoljno u svim jedinicama.

7) *Planovi za buduće operacije, predloži za zajedničke akcije sa drugim jedinicama:*

Obzirom da pritisak legionarske divizije na naše jedinice još uvijek traje, nemamo nekih konkretnih planova u pogledu izvođenja naših budućih operacija. Naše operacije biti će usmjerene na iskorištavanju povoljnih momenata u cilju razbijanja ove divizije. U tom pogledu bila bi korisna saradnja sa jedinicama XIII. divizije. Poslije ovoga došle bi opet operacije na sektoru Ogulin — Karlovac.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
s. o.

Za komandanta
Načelnik štaba, major
Mil.⁹ Pavlović

(M.P.)¹⁰

BR. 111

DIREKTIVA ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 28 SIJEČNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA DEJSTVO U SLUČAJU NEPRIJATELJSKE OFANZIVE¹

GLAVNI ŠTAB NOV i POH²
Broj 495, dne 5. II. 1944

STAB
XIX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
28. I. 1944 g.

DIREKTIVA BR. 14

Sekcija Šibenik, Knin, Novi Grad, Zirje, Zadar 1:100.000

Podaci o neprijatelju: Jačina i posada neprijateljskih garnizona po zapovijesti³ od 22. I. 1944 g.

⁹ Milan

¹⁰ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 16-1, k. 111.

² Četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

³ Vidi dok. br. 89.

24. o. m. neprijatelj⁴ je sa motorizovanom kolonom od oko 300 vozila preko Ervenika iz Pađena prodro za Kistanje. 26. o. m. sa kolonom od oko 120 vozila prodro je iz Kistanja prema Benkovcu. Dok je sa snagom od 400—500 vojnika iz Mokrog Polja u toku 27. o. m. zauzeo Ervenik i isturio dijelove prema Zegaru. Zadnjih dana, od 24. o. m., osjeća se pojačan neprijateljski saobraćaj iz Gračaca prema Obrovcu, gdje neprijatelj kamionima prebacuje mazge i grupe talijanskih zarobljenika.

O namjerama neprijatelja nismo mogli ništa doznati, nego se stalno pronose verzije o nekom izvlačenju neprijateljskih snaga, što međutim može biti samo manevar neprijatelja.⁵ Pretpostavlja se da je neprijatelj upoznat sa našim snagama u sjevernoj Dalmaciji, kao i planom za mobilizaciju, te da je preduzeo akciju da bi nas u tom omeo i istisnuo iz sjeverne Dalmacije, naročito poslije udaraca koje je pretrpio u Promini." U vezi sa dolaskom pješadijskih neprijateljskih dijelova u Ervenik i Zegar, sa postavljanjem garnizona u Kistanju, pritiskom četnika iz Mokrog Polja i Skradina, koncentracijom neprijatelja u Benkovcu i pojačanim saobraćajem iz Gračaca, mogao bi neprijatelj preduzeti nabacivanje naših snaga prema Velebitu,⁷ gdje bi nam otpupnicu imale presjeći snage u Mokrom Polju, Erveniku i Zegaru. Ukoliko se ne radi o neprijateljskoj ofanzivi čišćenja sjeverne Dalmacije, snage u Erveniku možda su zato tamo da privuku naše snage i oslobode put Kistanje — Knin za nesmetan povratak neprijateljskih vozila iz Benkovca.

Naše snage: V., VI. i XIII. Brigada,⁸ Grupa sjevero-dalm. P. Odreda (pet bataljona), i VII. Dalm. brigada" na prostoru Gračac — Lovinac — Otrić — Lapac.

⁴ Odnosi se na njemačku Prvu brdsku diviziju. Vidi dok. br. 112, 117 i 127.

⁵ i ⁷ Namjera neprijatelja bila je: razbiti Devetnaestu diviziju i prekinuti njene veze sa obalom. U tom cilju Štab Petnaestog njemačkog korpusa preduzeo je ofanzivna dejstva protiv ove divizije, angažujući u njima Prvu brdsku diviziju, dijelove 264 pješadijske divizije i neke četničke jedinice. Neprijatelj je uspio Diviziju nabaciti i okružiti na Velebitu, ali se ona poslije ogorčenih borbi probila iz okruženja na liniju Lipač — Turovac i poslije prijelaza preko komunikacije Gračac — Otrić izbila na Gubavčevo Polje. Opširnije o tome vidi dok. br. 112, 116, 117 i 127 u ovoj knjizi, tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Devetnaeste divizije Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 6 i 9 veljače 1944 god. i bojnu relaciju Devetnaeste divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1—4 i 1—6, k. 1009.

⁶ O napadu jedinica Devetnaeste divizije na Prominu vidi dok. br. 116 i 117 u ovoj knjizi i bojnu relaciju Devetnaeste divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1—4, k. 1009.

⁸ Vidi primjedbu br. 8 uz dok. br. 89.

⁹ Ona je tada (u operativnom smislu) bila pod komandom Operativnog štaba za Liku. Vidi dok. br. 13 i 99.

Naš zadatak:¹⁰ U slučaju neprijateljske ofanzive nanijeti neprijatelju što više gubitaka, sačuvati kanal za prihvat robe sa Otoka i u slučaju povlačenja sačuvati kompaktnost jedinica; u slučaju povlačenja dije'a neprijateljskih snaga svom silinom preduzeti čišćenje novostvorenih četničkih i ustaških uporišta, koji mogu niknuti za vrijeme ofanzive.

U cilju izvršenja prednjeg zadatka:

NAREDUJEMO:

- V. Brigada:** Zatvoriće pravac prema Mokrom Polju i Erveniku, posijedajući položaj prema tom pravcu zaključno sa Zmištakom (k. 562). Također će zatvoriti pravac od Kistanja prema Biovičinom Selu.
- VI. Brigada:** Zatvoriće pravac prema Zegaru i Obrovcu, s tim što će desno držati zaključno Prošek Mali (k. 595), gdje će na Zmištaku biti u vezi sa jedinicama V. Brigade, dok će lijevo držati zaključno Žednu Gredu i Dubrava Goru.
- XIII. Brigada:** Bez dva bataljona zatvoriće pravac Benkovac — Dobropoljci i lijevo od VI. Brigado sa kojom će održavati vezu na Dubrava Gori. Dva bata^ona ostaviće na dosadašnjim položajima za obezbjeđenje kanala za prihvai robe i trupa, sa kojima biti u stalnoj vezi.
- Štab grupe:** Sa Kninskim odredom dejstvovaće sjeverno od Zrmanje i naročito čistiti i postavljati zasjede na liniji između Zegara i Ervenika i apsolutno ne dozvoliti neprijatelju prolaz manjim snagama na tom pravcu.
- Sa S.D.P. Odredom¹¹ osigurati pravac Đevrske — Dobropoljci i na komunikaciji Benkovac — Đevrske — Kistanje postavljati zasjede sa što jačom upotrebom nagaznih mina.
- Zadarski bataijon ostaviti na prostoru sjeverno od linije Benkovac — Zadar, radi čišćenja manjih uporišta i mobilizacije.
- Komandovanje:** Usljed sporih veza i velike razvučenosti terena, kao i neprijateljskog upadanja i možebitnog presijecanja veza između pojedinih dijelova, odnosno pojedinih jedinica od Štaba ove divizije:

¹⁰ Vidi dopunu (dodatak) direktive. Dok. br. 112.

¹¹ Sjevernodalmatinski NOP odred

a) Štab Grupe S.D.P. Odreda rukovodiće obezbjeđenjem kanala i prihvatom materijala, te mu se u operativnom pogledu stavlja pod komandu sve jedinice, koje se nađu na tom sektoru, s tim što će sa dva bataljona XIII. Brigade biti i jedan član Štaba brigade, koji će sa Štabom grupe sačinjavati Štab. Ukoliko se nađe koja brigada na tom sektoru, odmah će Štab brigade hvatati vezu sa Štabom grupe i stvoriti operativni Štab. Pojedini bataljoni potpadaju direktno u operativnom pogledu pod Štab grupe.

b) Sa Sjevero-dalm. P. Odredom ostaje zamjenik komandanta Grupe odreda Počuča¹² i rukovodi akcijama na tom sektoru.

c) Na sektorima brigada rukuju štabovi brigada, s tim da svi bataljoni ostalih brigada ili odreda, koji se nalaze odvojeno od svojih jedinica automatski potpadaju u operativnom pogledu pod štab brigade sa kojim su u vezi.

d) Dopunski bataljon u operativnom pogledu ulazi u sastav VI. Brigade, koja će ga dobro prihvatiti i uz potrebnu pripremu od nekoliko dana uvrstiti u svoje bataljone.

e) Inženjerski bataljon razdijeliće svoje ljudstvo za V. i VI. Brigadu kao rukovodioce za miniranje puteva, a ostatak zadržati i upućivati na traženje XIII. Brigadi ili odredima za miniranje puteva, odnosno za rad po naređenju Divizije. O odjeljenjima pridatih brigadama vodiće se evidencija i po završenim neprijateljskim akcijama ta odjeljenja brigada će se povratiti u sastav Inženjerskog bataljona.

Izvidanje i obezbjeđenje:

Od kolike je važnosti izvidanje i obezbjeđenje pri ovakvom načinu brzih prodora - neprijatelja to mora biti svima jasno i kakva se okolnost neće uzeti u obzir kao olakšanje za iznenađenje. Rušenje i pregrađivanje puteva glavnih kao i sporednih, postavljanje izvidnica u svim pravcima, uređenje brzog izvještavanja mora biti do maksimuma sprovedeno.

¹² Mile

Veza:

Pošto neprijatelj, barem koliko je do sada poznato, ne raspolaže snagama sa kojima bi odjednom mogao sa svih strana udariti, mora se obratiti puna pažnja na održavanje veze, kako unutar jedinica tako i nižih štabova sa višim štabovima. U ovaj štab moraju stizati najmanje tri izvještaja dnevno, bilo ili ne br.o promjena za vrijeme trajanja ovakvog stanja. Također u tim izvještajima navesti, da li se ima veza sa susjednim jedinicama.

Ishrana i popuna municije:

Ishranu urediti po mogućstvu sa terena, a gdje to ne može trebovati iz intendanture Štaba divizije. Sve jedinice snabdjeće borce sa rezervnim obrokom za dva dana koje odmah po prijemu ove direktive trebovati i doći sa prevoznim sredstvima iz intendanture ove divizije. Obratiti pažnju i vršiti stalnu kontrolu da se ovi rezervni obroci bez naređenja ne smiju nipošto trošiti.

Također odmah po prijemu ove direktive snabdjeti se sa potrebnom količinom municije za sve vrste oružja za bojnu komoru, kao i rezervnom municijom koju bunkerisati na pogodnom mjestu na sektoru svog djelovanja.

Sanitet:

Glavnu brigu oko ranjenika primiće na sebe Sjevero-dalm. odred i Štab grupe odreda. Ranjenike upućivati u prihvatnu divizijsku bolnicu u Bjelinu, a referent saniteta će se pobrinuti da se svi nepokretni ranjenici po mogućstvu kanalom prebace do Sjevero-dalm. odreda, koji će se starati za njihovo dalje prebacivanje u zajednici sa Štabom grupe prema moru, odnosno otocima.¹³

U slučaju pokreta upravnik bolnice i referent saniteta napraviće popis svih bolesnika poimenično i sa sprovodnikom uputiti ih u njihove jedinice. U slučaju da u momentu pokreta nađe se nepokretnih bolesnika, mobi'izirati konje za prebacivanje istih, a u

¹³ Vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 96.

svakom slučaju prebaciti ih do jedinice koja će prema situaciji biti određena za prenos ranjenika. Za sada ovu dužnost preuzima na sebe VI. Brigada i mora predvidjeti jedan batajlon koji bi u slučaju potrebe vršio prenos ranjenika.

Obrana od bornih kola:

U posljednjim akcijama došle su do izražaja nagazne mine i protitenkovske puške.¹⁴ Pri organizaciji položaja u punoj mjeri koristiti aktivnu odbranu pomoću protitenkovskih pušaka. Pasivnu odbranu miniranjem puteva i rušenjem komunikacija, glavnih i sporednih, sprovesti u potpunosti i stalno raditi na rušenju svih komunikacija i u svim pravcima. Prosto zatrpati zidovima sve puteve.

Fortifikacijsko

uređenje položaja: Položaj fortifikacijski urediti. Naročito obratiti pažnju na izradu mitraljeskih zaklona, zaklona za protutenkovske puške, koji moraju biti izrađeni u saglasnosti sa predviđenim planom vatre. Položaj udešavati za odsudnu odbranu.

Znaci raspoznavanja: Ugovoreni znaci:
28/29.1. Ilija — Pero
29/30.1. Simo — Petar
30/31.1. Ante — Branko
31.1. 1944 Bogde — Branko
1/2.II. Mile — Marko
2/3.II. Mićun — Pepa

Znaci raspoznavanja :

28/29. **I. Nož — Našice**
29/30. **I. Bluza — Banija**
30/31. **I. Partizanka — Prozor**
31. **I. Sablja — Staljingrad**
1/2. **II. Maja — Mostar**
2/3. **II. Pobjeda — Prozor**

Naročite odredbe: U slučaju jakog pritiska neprijatelja, tako da sa glavninom budemo primorani privremeno napustiti teren sjeverne Dalmacije, opći pravac izvlačenja je prema Velebitu između Ervenika i Zegara, kao i između Ervenika i Mokrog Polja.

¹⁴ Vidi dok. br. 117.

Mjesto štabova: Štab divizije nalaziće se u Dobropoljima, Štab grupe odreda na primorskom sektoru uz kanal, o samom mjestu izvijestiće nas. Štabovi brigada izvijestiće nas o točnom položaju svojih štabova, kao i jedinice međusobno će se izvijestiti o mjestima štabova.

Zarobljenici i plijen: Zarobljenike sprovoditi u ovaj štab, a o plijenu dostavljati popis i intendantura ovog Štaba vršiće raspodjelu plijena.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Po¹itkomesar: Komandant-potpukovnik:
Petar Babić s. r. M.¹⁵ Šakić s. r.

Dostavljeno na znanje: G. Š., VIII. Korpusu. Na postupak V., VI., VII. i XIII. Br.

Za tačan prepis jamči:
Načelnik—major:
Toni¹⁶ Biočić

(M. P.)¹⁷

BR. 112

**DODATAK DIREKTIVI ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE
OSMOG KORPUSA NOV I PO HRVATSKE OD 28 SIJEČNJA
1944 GOD. ZA DEJSTVO PODREĐENIH JEDINICA¹**

STAB
XIX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
28. I. 1944. g.

DODATAK DIREKTIVI BROJ 14

Podaci o neprijatelju: Kao u direktivi broj 14,² s tim što je prema dobivenim podacima neprijatelj iz Ervenika produžio

¹⁵ Mićun

¹⁸ Ante

¹⁷ Okrugli pečat: Stab Devetnaeste sjevernodalmatinske divizije NOV Hrvatske.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 10—1, k. 111.

² Vidi dok. br. 111.

prema Zegar i isti napustio Ervenik u toku 28. o. m.³ Također kolona od oko 120 vozila koja je u toku 27. o. m. stigla u Kistanje iz Knina, u toku 28. o. m. krenula je prema Benkovcu i sada se nalazi u Lišanima.

Namjere neprijatelja:⁴ Pošto još nije jasno i nema se tačno podataka da li neprijatelj namjerava preduzeti ofenzivu čišćenja, ili samo prolaz, ili pak prolazi kroz sjevernu Dalmaciju prema Zadru, iz kojega bi izvukao neki materijal i produžio dalje, to pretpostavljamo sve tri mogućnosti.

Naš zadatak: Ostaje isti kako je dat po direktivi broj 14, s tim što će se preduzimati stalni napadi na neprijatelja. Naš položaj u odnosu na neprijatelja vrlo je povoljan za ovakav način dejstva. Mi se nalazimo u centralnom položaju, dok neprijatelj saobraća oko naših položaja. Iako je naglašeno u zadatku po direktivi broj 14 da se neprijatelju nanese što više gubitaka, nije se iskoristila ova povoljna situacija. Dati položaji samo se osmatraju, a glavnina snaga drži se u rezervi, koja služi da eventualno parira pokušaj neprijateljskog napada na pojedine ostsjeke položaja, a isto tako da se neprijatelja napada na komunikacijama aktivno, postavljajući mu zasjede i ne dozvoljavajući mu slobodan prolaz.

U cilju izvršenja prednjeg zadatka

NAREĐUJEMO:

- V. Brigada:** Držaće iste položaje kao po direktivi broj 14, s tim što će postaviti zasjede i aktivno dejstvovati i spriječiti neprijatelju saobraćaj između Kistanja i Knina i prikupiti podatke za eventualnu likvidaciju Mokrog Polja.⁵
- VI. Brigada:** Držaće dosadašnje položaje i aktivno dejstvovati na liniji Obrovac — Zegar i na komunikaciji Obrovac — Karin.
- XIII. Brigada:** Pored držanja položaja određenih preuzete od S.D.P.⁶ Odreda zatvaranje pravca Đevrske — Dobropoljci sa dva bataljona koji su do sada osiguravali kanal i aktivno će dej-

³ Vidi dok. br. 181.

⁴ O njegovim namjerama vidi primjedbu br. 5 uz dok. br. 111.

⁵ Treći i Četvrti batajlon Pete brigade izvršili su 2/3 veljače 1944 god. prepad na Mokro Polje. Treći batajlon napao je zaselak Vagići, a Četvrti zaselak Pooovići. Prepad je uspio i neprijateljske snage izbačene su iz oba zaseoka. Vidi dok. br. 1/4, k. 1009 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁶ Sjevernodalmatinskog partizanskog

stvovati prema Lišanima i Stankovcima i na komunikaciji Kistanje — Đevrske, Skradin — Devrške.

S. D. P. Odred: Preuzeće zaštitu kanala i povući će u svoj sastav Zadarski bataljon.

K. P. Odred:⁷ Zatvoriće pravac Mokro Polje — Ervenik i onemogućiti neprijatelju saobraćaj tim pravcem, držeći uporno položaje i rušiće komunikaciju i prikupljati podatke za likvidaciju Mokrog Polja.

Sve ostale odredbe ostaju kako su izdane po direktivi broj 14. Naročito dobro razviti informativnu službu i izviđačkim dijelovima blagovremeno uočiti sve pokrete neprijatelja.

Sve jedinice su dužne podpomoći susjedne jedinice u slučaju jačeg angažovanja na sektoru dotične jedinice i bez čekanja naređenja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Babić s. r.

Komandant—potpukovnik:
Mićun Sakić s. r.
(M. P.)⁸

Dostavljeno na znanje: G. S. Hrvatske i Štabu VIII. Korpusa NOV Jugoslavije.

Dostavljeno na postupak: Štabu V., VI. i XIII. Brigade, Knin. P. Odredu i S.D.P.O., te Štabu Grupe odreda sjeverne Dalmacije.

Za tačan prepis jamči:

(M. P.) Načelnik štaba—major:
Toni⁹ Biočić

⁷ Kninski NOP odred
⁸ Okrugli pečat: Štab Devetnaeste sjevernodalmatinske divizije NOV Hrvatske.
⁹ Ante

BR. 113

**ZAPOVIJEST ŠTABA TREĆE NO BRIGADE OD 28 SIJEČNJA
1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA SPRIJEČE PRO-
DOR NEPRIJATELJSKIH SNAGA U GACKU DOLINU¹**

STAB III BRIGADE
XIII DIVIZIJE NOVJ
28 januar 1944 g.

ZAPOVIJEST BR. 5

Štab III brigade XIII divizije NOVJ za 28 januar 1944 god.
(Sekcija Senj 1:100.000)

Neprijateljske snage² koje su se kretale preko Otočca za Senj te dalje prema Sušaku povukle su se i ponovo se nalaze naše jedinice od Perušića do Otočca, a također i u samom Otočcu.

Neprijatelj koji se probijao preko Kapele (Hrv. legija)³ nalazi se u Jezeranima, Križpolju i Brinju, dok se sa jednim dijelom u zajednici sa Nijemcima nalaze u Drežnici i okolici, te nije poznato da li su se povukli. Neprijateljske snage koje su u Križpolju i Jezeranima postoji vjerojatnoća da krenu preko Brinja za Senj,⁴ a eventualno da se bace i prema Otočcu u Gacku dolinu.⁵

Naša brigada dobila je zadatak da zaposjedne položaje oka Grabra, Rapaiin Klanca te da brani ukoliko bi neprijatelj krenuo

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 2—1, k. 1237 A.

² Odnosi se na jedinice njemačke 114 lovačke divizije. Vidi dok. br. 98, 111 i 151 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—34, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Riječ je o 392 legionarskoj diviziji. Vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 101.

⁴ 847 grenadirski puk (bez Prvog bataljona) 392 legionarske divizije prodro je u Senj 31 siječnja 1944 god. Vidi istorijat 392 divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 39/14, k. 18.

⁵ Prodor neprijateljskih snaga (Treći bataljon 846, Prvi bataljon 847 puka 392 legionarske divizije i Devetnaesta ustaška bojna) u Gacku dolinu počeo je 3 veljače 1944 god. Poslije manjih borbi sa dijelovima Druge i Treće brigade Trinaeste divizije neprijatelj je isti dan zauzeo Dabar, a 6 veljače Otočac. Vidi tom V, knj. 24 izvještaj Štaba Trinaeste divizije Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 21 veljače 1944 god. i dok. br. 39/14, k. 18, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

u Gacku dolinu, a također da ga udara sa manevrom na cesti Brinje — Senj.⁶

U vezi gore navedenoga

N a r e đ u j e m o :

1) *II bataijon* ove brigade držat će položaje Rapajin Klanac — Prokički Grabar i davati osiguranje odnosno izvidnicu prema Plažanima da im ne bi neprijatelj došao s te strane neprimijećen. Pošto se na tom sektoru nalaze bunker i koje je proš' u godinu izgradila također naša vojska koja je branila Gacku dolinu i njih treba i sada iskoristiti. Bataijon će uvijek davati jače snage na desno krilo, pošto s tih položaja dominira sa većim prostorom. Skrenuti pažnju na put koji se odvaja iz Plažana te ide preko brda Dobrice i dolazi u selo Dobricu sa sjeveroistočne strane.

2) *IV bataijon* ove brigade zaposjest će položaje Rapajin Klanac — kotu 524 — te bezimenu kotu ispod navedene kote. Taj bata'jon nastojat će tući neprijatelja u njegovu prolazu na prostoru oko Mačkovca te prema Vratniku. Najtješnju vezu treba da imaju sa *II bataljonom* koji će se nalaziti na njihovom desnom krilu te jedni druge obavještavati o situaciji na svojim sektorima. Bataijon treba stalno da izbaci neku patrolu prema Brušljanu (kota 657, 733) radi kontrole nad tim sektorom, pošto može da bude neke domaće bande koja bi mogla da zapuca odozgo i tako unesu zabunu u jedinicu.

3) *I bataijon* ove brigade nalazit će se kao rezerva u selu Klanac ispod kote 664, te također može koristiti kuće za smještaj i do same ceste. Bataijon će stalno imati pod kontrolom puteve koji dolaze preko Škamnica u sela Krbavica i Lokmerl, tj. od pravca Brinja prema K'ancu gdje će biti smješteni. U stalnom kontaktu sa terenom između njega i *II bataljona*, kako bi mogao u slučaju potrebe skočiti u pomoć gdje bi to bilo najzgodnije.

4) *Prateća četa* ove brigade smjestiti će se u selo Priče sa potrebnim osiguranjem iznad sela na koti 758 gdje će im se stalno nalaziti po neka patrola koja bi održavala vezu sa patrolama *I bataljona*.

Minerski vod te čete minirat će cestu Rapajin Klanac, kod Kompolja i na cesti ispod Brloške Kose te kod postavljenih mina držati stražare da ne bi nastradalo civilno stanovništvo ni vojska. Komandir iste čete biti će lično odgovoran ukoliko se mine pravilno ne postave i maskiraju.

¹⁴ Vidi dok. br. 117.

Vod za vezu te čete uspostaviti će telefonsku vezu sa Štabom brigade od linije koja prolazi cestom za Otočac, ukoliko nemaju dosta kabla, treba ga pronaći tokom sutrašnjeg dana (obratite se na Komandu mjesta Otočac) itd. Jedan telefon postaviti sa IV. bataljonom, koji će se nalaziti kod Rapajin Dola, a ukoliko doteče kabl, i sa izvidnicom I bataljona koja bi se nalazila na Škamnici.

5) *Stab brigade* nalaziti će se u selu Zakulama sa brigadnim previjalištem, izviđačkim vodom i kuririma.

6) Sve gore navedene jedinice treba da budu oprezne na položaju i samoinicijativne, kako bi mogle u danom momentu iskoristiti priliku i nanijeti neprijatelju udarac gdje se on najmanje osjeća ugrožen ili gdje je najslabiji.

7) Upozoruju se štabovi bataljona da vode računa o tome da se svaki borac ili bilo više boraca legitimiše, pošto neprijatelj ubacuje neke trupove u jačini od 30 do 50 ljudi koji idu pod partizankama, te sa raznim pitanjima žele doznati za pojedine ustanove i jedinice, kako bi im mogli nanijeti gubitke. Pritom voditi računa da se ne bi ta opreznost pretvorila u neki strah i možda pucalo se na stvarnu našu patrolu. Štabovi bataljona dobivati će svaku večer ugovorene znakove koji će važiti specijalno za našu brigadu po noći i po danu, a koje će samo znati one starješine koji budu sa nekim predstražama, patrolama kao i komande četa.

Znakovi za noćas (ugovoreni) »Mate«, a odgovor »Nikola i Nada«.

8) Opominju se sve jedinice na redovito slanje izvještaja Štabu brigade bilo preko telefona ili kuririma.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara:
Simo⁷

V. d. komandanta:
Mamula⁸

(M. P.)⁹

Na znanje: Štabu XIII divizije.

Na znanje i postupak: svim jedinicama 1—8.

⁷ Vučković

⁸ Bogdan

⁹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 114

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 29 SIJEČNJA
1944 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
O BORBI JEDINICA DVADESETE DIVIZIJE KOD BITELICA
I POKRETIMA NEPRIJATELJA NA PRAVCIMA GLAMOČ
— LIVNO I LIVNO — SINJ — KNIN¹**

ŠTABA
IX. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
29. I. 1944.

ŠTABU VIII. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

1) Jutros se je vratila patrola naše IV. brigade koja je po našem naređenju² 24. ov. mj. upućena na Vrdovo za vezu sa 20 Divizijom, koja je pored veze imala u zadatak da donese upaljače, osnovna i dopunska punjenja za mine od teškog bacača za našu diviziju. Ova patrola izvještava da je poslije njihovog dolaska na Vrdovo, baš u momentu kad su bili došli do Štaba XX. Divizije da podignu upaljače iz nekog skloništa, naišlo 100 kamiona Nijemaca i doš'o u Bitelić, gdje su iznenadili dijelove XX. Divizije, poslije čega se razvila jaka borba, u kojoj su naši dijelovi imali oko 100 mrtvih i ranjenih drugova, a neprijatelj je imao 200 mrtvih.³ Poslije ove borbe neprijatelj je zauzeo Bitelić i posjeo most na Cetini i školu u s. Bajagiću, na kojim je mjestima postavio straže. Izvještavaju da svakodnevno prolaze veće kolone motorizacije⁴ koje dolaze od Livna i Imotskog preko Sinja i Vrlike za Knin, te da se govori da idu za Italiju. Ove podatke su im dali u XX. Diviziji.

U borbi kod Bitelića naši su izgleda izgubili sve komore.⁵ Bolnica XX. Divizije na vrijeme je evakuisana i ona ima doći u Livanjsko Polje.

Ova patrola nije donijela nikakav pismeni izvještaj od Štaba XX. Divizije.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 22—1/1, k. 517 A.

² Uspostavljanje veze sa Dvadesetom divizijom naredio je Stab Osmog korpusa. Vidi dok. br. 16—1/1, k. 517 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ i ⁵ Vidi dok. br. 188 i 192 u ovoj knjizi i tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Druge NO brigade Štabu Dvadesete divizije od 10 veljače 1944 godine.

⁴ Riječ je o prolazu njemačke Prve brdske divizije. Vidi primjedbu br. 4 tiz dok. br. 78.

2) Bataljon IV. brigade, koji je preko Sajkovića prošao za Rujane i Listane u cilju ispitivanja neprijatelja u Prologu i u pravcu Livna, izvještava: da u Prologu nema neprijateljskih snaga, da je u Livnu prilično jaka neprijateljska komora, da nema veliki broj njemačke vojske. Posadu na bunkerima i položajima oko Livna drže domobrani Šimićeve pukovnije,⁶ da njemačka i hrvatska vojska koje su u Livnu prilično gladuju i da čak kolju konje za ishranu. Ove podatke je prikupio naš obavještajac koji se nalazi sa ovim bataljonom. Pored ovih podataka naš obavještajac nam javlja da je neprijateljska motorizacija, koja je od Mliništa prošla preko Glamoča za Livno, produžila za Sinj, a odatle jednim dijelom preko Vrlike za Knin, a drugim preko Muća za Drniš, a da su izvjesne snage motorizacije i pješadije iz Knina odlazile u pravcu Aržana.

3) Bataljon Glamočkog odreda koji je pošao sjevernom stranom Livanjskog Polja kod Čelebića je naišao na miliciju⁷ sa kojom je vodio borbu i koju je poslije iste protjerao. Kod Kovačića i Strupnića naišao je na neke grupe četnika sa kojima se često spotiče. Naša IV. brigada je, u cilju što boljeg čišćenja ovog terena od milicije i četničkih bandi, uputila svoj jedan bataljon za Čelebić, da tamo pomogne bataljonu Glamočkog odreda da protjeraju ustaške i četničke bande i miliciju i da ih primjerno kazne konfiskovanjem imovine od istih.

4) Uspostavili smo vezu sa drugim dijelom Glamočkog odreda koji se nalazi na Korićni u pravcu Priluke, a tako isto i sa Livanjskim odredom čiji se štab nalazi u Docu, a dijelovi na Krugu i Cincaru. Od njih smo izviješteni u kojim je snagama i kojim pravcima neprijatelj prolazio od Mliništa preko Glamoča i od Kupresa preko Hrb'ljine i Cincara za Livno. Livanjski odred je prilikom prolaza neprijatelja preko Hrb'ljine, t.j. preko Škradinovca i Cincara, imao nekoliko mrtvih drugova, jer ih je neprijatelj jednom prilikom napao i iznenadio na Krugu. Izvještavaju da je neprijatelj usput pljačkao stoku i imovinu seljaka, bez obzira na to da li su to bile četničke familije ili ne. Iz sela Hotkovaca, pošto su ga popalili, odveli su sa sobom 40 ljudi, od kojih su 5 odmah ubili u selu.

Poslije prolaza neprijatelja za Livno, četničkih bandi nije ostalo u Hrb'ljini niti u Glamočkom Polju, a bilo ih je sa Nijemcima priličan broj, koji su sa njima i produžili dalje.

5) Štab IV. brigade nas izvještava da je preko svojih prednjih dijelova saznao da su proleTERSKE jedinice preko Korićne

⁶ Franjo Šimić, tada komandant Šeste pješačke pukovnije.

⁷ Odnosi se na ustašku miliciju.

stigle u Priluku. To su vjerovatno dijelovi III. Krajiške brigade⁸ koja se nalazi u Glamočkom Polju.

6) Naša patrola sa kuririma XX. Divizije, koji su 25. ov. mj. pošli sa poštom za XX. Diviziju, nije se još vratila. Mi smo jutros, t.j. naša IV. brigada odmah po dolasku ove patrole koja se je vratila sa Vrdova uputili drugu patrolu tamo radi saznavanja prave situacije kod XX. Divizije. Izvijestiti ćemo vas odmah čim nešto o ovome saznamo.

7) Kod nas se ukazuje velika potreba za uzdizanjem vojničkih kadrova u našim brigadama, a naročito nižeg komandnog kadra. Ukoliko vi ne namjeravate ubrzo otpočeti sa kursom za obuku komandira i njihovih zamjenika, po potrebi koja nam se ukazuje, to bismo uradili mi pri našem štabu, t.j. otpočeli bi sa održavanjem kurseva za niže vojničke rukovodioce, a u prvom redu za komandire i njihove zamjenike, pa vas molimo da nam javite možemo li mi sa ovim kursevima otpočeti.

8) Zamjenik komandanta naše III. brigade, major Bogdan Viskić, se je razbolio i nema izgleda da će u skoro vrijeme ozdraviti, tako da može obavljati svoju dužnost. On je bolestan na plućima i biće potrebno uputiti ga negdje gdje će imati bolje uslove za liječenje. Pošto njegovim odsustvom Štab III. brigade ostaje samo sa jednim vojničkim rukovodiocem, i to komandantom brigade kapetanom Purišićem,⁹ koji nema ni načelnika Štaba, ukazuje se potreba da kapetanu Purišiću dadnemo pomoć za komandovanje Brigadom u vojničkom pogledu. Mi predlažemo poručnika Zužulj Josipa, zamjenika komandanta V. bataljona I. Dalmatinske brigade, koji je prije mjesec dana došao sa višeg vojnog kursa, održanog pri Vrhovnom štabu, a koji je završio sa odličnim uspjehom kao osmi u rangu od njih 140, — za zamjenika komandanta III. brigade. Poručnik Zužulj je na vojnom kursu osposobljen za komandanta brigade i predložen za unapređenje u čin kapetana. Mi smo ga već po potrebi dodijelili na službu u Štab III. brigade, pa vas molimo, ukoliko se slažete sa našim predlogom, da ga imenujete t.j. naredbom odredite na ovu dužnost.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. Politički komesar:

Andro Kovačević

(M. P.)¹¹

Komandant:

A.¹⁰ Banina

⁸ Treća (krajiška) proleterska brigada Prve proleterske divizije. Vidi dok. br. 106.

⁹ Ivo Purišić

¹⁰ Ante

¹¹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 115

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 29 SI-
JEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGO-
SLAVIJE O BORBAMA PRILIKOM NAPADA NA ČAGLIN,
KULU I POREČ¹**

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
HRVATSKE
Op. br. 70/44
Dan 29-1-1944

Izvještaj o akciji
podnosi

ŠTABU VI. KORPUSA NOV I POJ

P o l o ž a j

22. I. 1944. g. jedinice ove divizije nalazile su se u zasjedi prema Đakovu, Požegi i Pleternici, dok su se jedinice Diljskog NOPOJ koji je bio pridodat ovoj diviziji nalazile na zasjedi prema Brodu² (sekcija Brod i SI. Požega 1:100.000).

Od svih napred navedenih zasjeda jedino je došla u sukob sa neprijateljem zasjeda koja se nalazila spram Požege i Pleternice.

Položaj svih zasjeda vidi se iz sekcije, a prema izdatoj zapovijesti³ od koje je jedan primjerak već upućen Štabu VI. Korpusa za vrijeme akcije na Čaglin.

Susjedne sa našim jedinicama bile su jedinice XXVIII. Udarne divizije koje su likvidirale samo uporište i na zasjedi spram Požege gdje su imale vezu sa XXI. Udarnom brigadom.

Nazivi neprijateljskih jedinica nisu nam poznati, a isto tako ni nazivi neprijateljskih rukovodilaca. Zna se samo da su to bili Nijemci,⁴ koji su u Požegu i Pleternicu došli vlakovima.

Prvog dana borbe došla je u sukob sa našom zasjedom, koju su obrazovale jedinice XVIII. Brigade, pobočnica neprijateljske glavnine koja je naišla na XXI. Udarnu brigadu. Pobočnica je

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 40—2, k. 473.

² Divizija je tada obezbjeđivala napad na Čaglin, Kulu i Poreč. Vidi dok. br. 59, 66, 75, 115, 128, 129, 171, 172, 174, 176, 177 i 192.

³ Odnosi se na zapovijest Dvanaeste divizije i raspored njenih i pridatih joj jedinica. Vidi dok. br. 82. Položaji ostalih jedinica u zasjedama vide se iz zapovijesti Dvadeset osme divizije, dok. br. 66.

⁴ Iz sastava njemačke 187 rezervne divizije. Vidi dok. br. 184 i 186 u ovoj knjizi i dok. br. 5—1, 17—2 i 24—1, k. 114 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

naišla na selo Knežci, gdje se nalazilo desno krilo XVIII. Brigade.⁵ Pobočnica, u jačini od jedne satnije, bi'a je napadnuta, ali je ista uspjela da umakne u Kulu.

Za drugi dan borbe, kada je napadnuta Kula i Poreč,⁶ jedinice XVIII. Brigade rokirale su se udesno na položaj k. 167—Ćosinac—k. 136. Pored toga držale su zasjedu prema Pleternici, u koju svrhu im je bio i upućen bataijon koji se nalazio u rezervi kod ovog Štaba.⁷

Toga dana naišlo je 1000 Nijemaca cestom Kalinić—Djedina Rijeka na lijevo krilo XVIII. Brigade, i od sela Zarilac neprijateljska kolona jačine od 300 vojnika, koja se popodne povećala na 700—800 ljudi, a na Ćosinac naišla su 2 tenka i 2 oklopna automobila i oko dvije satnije pješadije.

Neprijateljske namjere bile su probiti se u pravcu Kule i Ćaglina.

Borba na lijevom krilu otpočela je oko 10 sati. Pred mnogo jačim neprijateljem naše dvije čete koje su držale taj položaj morale su se povući ostavivši topove. Rezerva, koja se nalazila pri Štabu divizije, bila je odmah upućena na mjesto borbe. Nijemci, koji su vjerovatno dobili naređenje da se povuku u pravcu Kule, krenuli su u pravcu s. Knežci, odbili našu četvu koja se tamo nalazila i probili se u pravcu Kule.

Rezerva je naišla na topove i isti su pripojeni njoj u sastav.

Na sektoru kod s. Ćosinac i na desnom krilu odbijen je neprijateljski napad. Zbog nestanka municije naređeno je uveče povlačenje bataljona koji su se tamo nalazili.

Zarobljeno je 5 pušaka i 300 metaka.

Neprijateljski gubitci nisu se mogli ustanoviti.

Naši gubitci: 3 ^mrtva, 15 ranjenih i 1 nestali.

Utrošeno je 4000 metaka, 10 bombi za laki bacač i 4 granate iz brdskog topa.

U borbi su se naročito istakli puškomitraljezac iz III. bataljona Branko Lazić, vođa mitraljeskog odjeljenja Ćedo Jovanović i borac Ćirić Stevo iz II. bataljona.

Akcija je bila dobro pripremljena. Odluke, s obzirom na raspoložive snage, bile su realne.

Niže a i više komandovanje nije se snašlo u borbi i grešilo je.

Saradnja pješadije i teških oruđa bila je uglavnom dobra.

⁵ Opširnije o tome vidi dok. br. 7—6, k. 908 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁶ O napadu na ova neprijateljska uporišta vidi dok. br. 128 i 129

⁷ U diviziskoj rezervi bio je Drugi bataijon Osamnaeste NO brigade. Vidi dok. br. 7—6, k. 908 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Pouke su sljedeće: kad se krila ne oslanjaju na prirodne jake po'ožaje, treba ih ojačati, ili imati dio snaga u rezervi pozadi njih.

Inače, vidjelo se da je neprijatelj nastupao u više kolona u cilju zaobraženja neke zasjele i da u šume nerado ide već ih izbjegava.

27. I. 1944. g., prilikom marša za Gradac, došla je u sukob sa neprijateljem prethodnica Brodske brigade.⁸ Neprijatelj je bio jačine 200—300 ljudi, obučeni u civilna i vojnička odijela sa partizankama na glavi.

Poslije kraće borbe, koja je trajala 1.15 sati, neprijatelj je odbijen.

Nedugo vremena poslije toga naišle su ponovno dvije neprijateljske kolone⁹ na jedinice Brodske brigade u Londžici. Poslije kraće borbe i one su protjerane u Našice. U borbi ubijeno je više neprijateljskih vojnika, a i ranjeno također. Mrtvih je nađeno 8, a ostale je odvuкао neprijatelj sa sobom.

Mi nismo imali gubitaka.

U tim borbama utrošeno je 600 metaka a dobiveno 750.

Istog dana XVIII. Brigada trebalo je da posjedne Jurkovac, Duboku i Gradište. Međutim, naišla je na Nijemce¹⁰ koji su bili već posjeli Jasik i Duboku i otvorili jaku bacačku vatru na nju. Zbog toga ona se povukla na Lončarski Vis. Dva aviona, koja su se tad pojavila bombardovala su njezine jedinice. Od eksplozija bombi otrgnula su se 4 konja, i to 2 jahača sa sedlom i dva mitraljeska sa samarima, municijom i mitraljezom. Konji se nisu mogli zaustaviti, već su umakli u pravcu Bekteža. Sa orudnog grla ispalo je postoje, koje je nađeno, dok je mitraljez ostao na grlu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar: (M. P.)¹¹ Komandant, p.pukovnik

⁸ O ovom sukobu vidi dok. br. 180 i 181.

⁹ Odnosi se na dijelove Šesnaeste ustaške bojne Drugog gorskog zdruge koji su prodirali na pravcu Našice—Čaglin. Vidi dok. br. 171, 172, 174, 176, 180 i 181 u ovoj knjizi i dok. br. 5—1 i 17—2, k. 114 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

¹⁰ Iz sastava 187 rezervne divizije. Vidi dok. br. 180.

¹¹ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 116

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 29 SIJEČNJA 1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA NA PROMINI I PREBACIVANJU RATNOG MATERIJALA SA VISA U SJEVERNU DALMACIJU¹

GLAVNI ŠTAB NOV i POH²
broj 496 dne 5/II. 1944.

ŠTAB
XIX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
29. I. 1944. g.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Iako je bila operacija u Cetinskoj dolini i Kosovu odgođena³, mi smo ipak odlučili da upadnemo u Prominu, zbog toga što je situacija bila izvanredno povoljna i što smo već bili završili i koncentraciju i sve pripreme.⁴ Međutim, samu operaciju omeo je iznenadan prodor njemačke motorizovane kolone pravcem Knin—Mokro Polje—Ervenik—Biovičino Selo—Kistanje\ Kninski part. odred nije dovoljno shvatio važnost rušenja cesta i također nije dobro ni čuvao taj pravac i na taj način omogućio je neprijatelju da brzo prodiere i postigne iznenađenje. Zahvaljujući iznenađenju uhvatio je naš luksuzni auto na putu iz Kistanja prema Biovičinu Selu u kojem se vozio drug Marko Čanković i poručnik Ličina Dane. Marko Čanković je član polit, odjela V- Brigade, koji je baš tada putovao za Glavni štab, a poručnik Ličina je putovao za VIII. Korpus za komandira prateće čete i sa palim drugom Markom i drugom Ličinom pala je sva pošta i za Korpus i za Glavni štab Hrvatske. Sa tom poštom pali su i svi naši redovni izvještaji, čije prepise sada ponovno šaljemo. Također zahvaljujući iznenađenju Štab Divizije nije se

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 7—4, k. 112 A.

² Četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske. Divizija je primjerak izvještaja slala Glavnom štabu na uvid. Vidi dok. br. 117.

³ Prema zapovijesti Štaba Osmog korpusa od 21 siječnja 1944 god. u ovoj operaciji trebale su učestvovati Deveta i Dvadeseta divizija sa ukupno 5 brigada. Uslijed prodora jakih neprijateljskih snaga na pravcu Šujica—Livno—Sinj pomenuta operacija je odložena. Vidi dok. br. 78, 89, 116, 117 i 135.

⁴ Opširnije o tim pripremama i postignutim rezultatima vidi dok. br. 117.

⁵ Vidi dok. br. 117, 176, 177 i 181.

blagovremeno evakuisao iz Kistanja i zbog toga pala je u ruke neprijatelja i naša radio stanica (u Kistanju se nalazio samo operativni dio Štaba).

Taj prodor neprijatelja omeo je čitav plan operacije na sektoru Promine. Tadašnji uslovi na Promini omogućavali su čišćenje čitave teritorije do linije Drniš—Roški S'ap (zaključno), te sjeverno od Knina, pa čak bili su uslovi i da se upadne u samo Kosovo. Poslije toga mobilizacija u Promini bi sigurno krenula.

Istoga dana dijelovi ustaškog garnizona Benkovac došli su u sela Bilić, Lišane i Ostrovicu. Ne znajući za to poručnik Miloš Uzelac, vraćajući se sa Visa luksuznim kolima, krenuo je za Štab divizije. Kod sela Lišana napao ga je neprijateljski avion, a na istom mjestu su i ustaše postavile zasjedu, tako da je on izišavši iz auta naletio na zasjedu i poginuo zajedno sa šoferom. Kod njega su uhvaćeni svi njegovi dokumenti, a uhvaćen je i sprovodni list za neka 3—4 broda materijala koji stiže. Te ustaške jedinice koje su došle u Lišane pretpostavljamo da su došle radi osiguranja komunikacija Kistanje—Benkovac.

Prodorom neprijatelja za Kistanje i dalje prema Benkovcu, Mokrom Polju, Erveniku i dalje prema Obrovcu ometen je naš plan za mobilizaciju. U jeku kampanje za stupanje u redove NOV mi smo za dan 25. o. m. organizovali na pojedinim mjestima centre, gdje bi se vršio ljekarski pregled svih onih novih boraca na teritoriji kistanjske i đevrsačke opštine koji su tada trebali biti mobilisani. Međutim, taj plan, koji je tim prodorom odgođen, mi ćemo sprovesti u djelo i proširiti ga i na ostali dio sjeverne Dalmacije. Sama mobilizacija vrlo teško ide i dosadašnji rezultati su negativni. To se vidi iz toga što je brojno stanje naših jedinica nešto manje po dolasku na ovaj teren. Da nije bilo toga prodora, mobilizacija bi uspjela.

Organizacija kanala za prebacivanje materijala s Visa stoji ovako: neprijatelj je svojim prodorom za Benkovac u stvari prekinuo taj kanal i u ovakvoj situaciji, kad on tom komunikacijom još uvijek saobraća i dok je naročito živ saobraćaj komunikacijama Knin—Gračac i Knin—Obrovac, mi nemamo mogućnosti za prebacivanje toga materijala sa obale u unutrašnjost. I dok je postojao taj kanal, relativno siguran, nije se uspjelo podmiriti ni potrebe naše divizije. Naše potrebe u odjeći i obući, naročito u šinjelima i cipelama nisu ni izdaleka podmirene. Također nismo došli ni teškog oružja onakvog kakvog trebamo. Do sad smo dobili 5 teških bacača i 3 protukolska topa, dok brdske topove koje smo naročito trebali i tražili nismo mogli dobiti.

Sad u ovakvoj situaciji taj kanal neće funkcionisati, a čim uslovi budu bolji, mi ćemo ga opet osposobiti i osigurati, ali ćemo nastojati da u tom poslu potpuno osamostalimo Grupu part. odreda sjeverne Dalmacije.

Mišljenja smo da bi se naše jedinice najbrže i najlakše opremile ako bi ih se slalo direktno na obalu, gdje bi ih čekao materijal.

Radi što boljeg funkcionisanja toga kanala potrebno bi bilo da na obali postoji jedna radio-stanica preko koje bi i Štab Mornarice, a i mi najbrže doznawali situaciju na obali i mogli donositi odluke o pojedinim transportima. Isto tako morali bi i mi imati dobru radio stanicu, a sad je nemamo. Molimo vas da nam se dodijele te dvije radio-stanice.

Da bi Štab grupe mogao da izvrši taj zadatak organizacije prihvata materijala, te transporta u unutrašnjost, kao i uopšte da odgovori zadacima koji stoje pred Grupom, potrebno bi ga bilo popuniti. Sada u Štabu grupe postoji samo komandant⁶ i informativni oficir. U ovom sastavu neće moći udovoljiti. Za komesara Grupe bio je određen drug Munižaba⁷, ali međutim, odlaskom našeg komesara VII. Brigade⁸ na raspolaganje G.Š.H.,⁹ mi smo Munižabu ostavili u VII. Brigadi. Ovo je zbog toga što mi stvarno u Diviziji sada nemamo niti jednog drugog druga za komesara Brigade osim njega, i ako bi njega postavili u Grupu, naša VII. Brigada ne bi imala komesara...

Stražu koju ste tražili šaljemo, kao i komandira. Bili smo ih ranije poslali, ali pošto je komandir poginuo kod Biovičina Sela, također i dvojica stražara istoga dana, ostali su se vratili.

U ovim posljednjim operacijama istakla se naša I. Brigada.¹⁰ Predlažemo da se ta brigada pohvali i da se proglasi udarnom. Ovo bi naročito koristilo u odnosu na druge naše brigade, koje bi vjerovatno zahvatio polet takmičenja u udarništvu. Pregled akcija i operacija te brigade pos'aćemo naknadno.

Također predlažemo da se pohvali Štab sjevero-dalm. P. Odreda i I. i II. bataijon za dobro držanje u borbama protiv Švaba na cesti od Kistanja do Radučića.¹¹ Taj odred i štab naročito jako su popularni na terenu Bukovice i mobilizaciju u taj odred izvršili bi bez poteškoća. Bavimo se mišlju da taj odred pretvorimo u brigadu¹² i, u slučaju da naša III. Brigada

⁶ Šime Ivas

⁷ i ⁸ Do 8 siječnja 1944 god., politički komesar bio je Milan Munižaba. Vidi dok. br. 17—13, k. 1009 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁹ Glavni štab NOV i PO Hrvatske

¹⁰ Vidi dok. br. 117.

¹¹ Vidi dok. br. 117.

¹² Ovaj odred nije prerastao u brigadu.

ostane u Lici,¹³ mi bi opet imali brigadu, a ako ne, onda bi to mogla biti IV. Brigada naše divizije. Javite nam vaše mišljenje o ovom pitanju.

Preko naše III, Brigade stigla su dva brdska topa za vas. Molimo da nam ih dodijelite. Sa Visa ne možemo dobiti brdske topove, jer ih nemaju. Potrebni su nam, jer uporna neprijatelja ne možemo izbaciti iz zidane zgrade bez topova. To se pokazalo do sad u operacijama kod Pirovca, Lisičića, Kašića, Oklaja,¹⁴ gdje su zgrade tučene iz teških bacača i protukolskih topova bez ikakvog uspjeha i samo zbog pomanjkanja artiljerije nije se uspjelo.

S obzirom da je na našem teritoriju sada prisutan veći broj neprijatelja, koji u glavnom maršuje pravcem jug—sjever i jug—sjevero-zapad,¹⁵ naše jedinice u glavnom aktivisaće se na tim komunikacijama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Petar Babić

Komandant, pukovnik,
M.¹⁶ Šakić

(M.P.)¹⁷

¹³ Do 5 veljače ova brigada je djelovala u sastavu Operativnog štaba za Liku, a kasnije u sastavu Trideset pete divizije Jedanaestog korpusa NOV Jugoslavije. Vidi dok. br. 30/2, k. 112 i 9—14, k. 1237 A u arhivi Vojnog historiskog instituta.

¹⁴ Ova neprijateljska uporišta napadale su Prva i Druga brigada. Vidi dok. br. 56 i Bojnu relaciju Devetnaeste divizije u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 1/4, k. 1009.

¹⁵ Ovim pravcima kretala se njemačka Prva brdska divizija. Vidi dok. br. 78.

¹⁶ Mićun

¹⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 117

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 29 SIJEČNJA 1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA OKLAJ, MOKRO POLJE, RUPE, ROŠKI SLAP I MRATOVO¹

GLAVNI ŠTAB NOV i POH⁸
Broj 494, dne 5. II. 1944.

ŠTAB

XIX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

Op. br. 55
29. I. 1944. g.

Operativni izvještaj

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE I GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Akcija na Prominu 23. na 24. I. 44. g. i 24. I. 1944. g.

1 — Dostavlja se skica terena. Sekcija Knin, Šibenik 1:100.000.

2 — Akciju izvela V. Brigada i S.D.P. Odred,³ sadejstvovali Kninski odred i XIII. Brigada.⁴ Trebali su sadejstvovati iz Vrličke doline prema Kosovu XX. i IX. Divizija, ali su bili u tome spriječeni.⁵

3 — Neprijateljske snage: Oklaj 50 žandarma, centrala Manojlovac 120 ustaša, rudnik Mratovo, Mokro Polje 20 Nijemaca i 50 četnika, Bičine 300 četnika, Skradin 300 Nijemaca nepoznatih jedinica.⁶

4 — 21. I. tg. u 16 časova radio-telegrafskim putem dobiveno je naređenje od Štaba VIII. Korpusa za akciju na Prominu⁷ u toku noći 23. na 24. I. tg., kojeg dana je trebala IX.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12—2, k. 112.

* Četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

³ Sjevernodalmatinski NOP odred

⁴ Naredbom Štaba Osmog korpusa ova je brigada ušla u sastav Devete divizije, kao njena Treća brigada. Ranije je bila u sastavu Dva-deset šeste divizije. Vidi dok. br. 105 i operacijski dnevnik Devete divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 56/2, k. 842 A.

⁵ Vidi primjedbu br. 7 uz dok. br. 89.

⁶ U Skradinu su se nalazili dijelovi 891 puka njemačke 264 pješadijske divizije. (Podatak iz arhive Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 5/4, k. 74.)

⁷ Istog dana poslao je Štab korpusa i pismenu zapovijest za napad na Prominu. Vidi dok. br. 78.

i XX. Divizija izvršiti napad i čišćenje Cetinske doline, a potom upad u Kosovo polje. Na Prominu po naređenju trebali smo upasti sa dvije brigade, međutim VI. Brigada nam je bila na prostoru sjeverno od linije Zadar—Benkovac—Obrovac, a VII. Brigada oko Gračaca.⁸ Imali smo na raspoloženju i XIII. Brigadu, međutim ista je osiguravala kanal⁹ i baš tada su stigle veće količine robe, te je nismo smjeli odvajati. Preko Krke imali smo samo jedan prelaz — most kod Šupljaje prema centrali Manojlovac, i to porušen, dok gazovi usljed nadošle vode nisu bili upotrebljivi. Neprijateljska banda iz Skradina i Bičina često je upadala u oslobođenu teritoriju, isto tako i iz Mokrog Polja. Neprijatelj iz Pirovca i Biograda poslije kraćeg zastoja ponovo pokušava patroliranje obale. Snage koje se prebace u Prominu u slučaju neuspjeha IX. i XX. Divizije i nelikvidiranja Manojlovca, a sa slabim obezbjeđenjem na desnoj obali Krke, mogu biti teško ugrožene. Prema podacima neprijatelj nije imao motorizacije u Kninu i Drnišu u tom momentu i kao pomoć u samu Prominu mogla je stići samo pješadija. Element iznenađenja bio je na našoj strani i u vezi svega iznijetog donijeli smo odluku da u Prominu upadnemo sa V. Brigadom i S.D.P. Odredom (dva bataljona). Prema Kninu postoji obezbjeđenje — Kninski Odred s desne strane Krke, a prema Roškom Slapu i Skradinu — dva bataljona XIII. Brigade. U toku noći likvidirati Oklaj i Mratovo, opkoliti Manojlovac, S.D.P. Odred baciti na osiguranje prema Kninu sa lijeve obale Krke, a jedan bataljon V. Brigade prema Drnišu.

5 — Prilog — izdana zapovijest.¹⁰

6 — Kninski odred otpočeo borbu noću 23. na 24. I. tg. u 3.50 časova, V. Brigada 24. I. tg. u 5 sati u jutro, XIII. Brigada 24. I. tg. u 10 sati.

7 — Koncentracija jedinica za akciju izvršena je u Ki stanju i okolnim selima. 23. I. u 17 časova jedinice su krenule na izvršenje zadatka prema zapovijesti. S.D.P. Odred trebao je preći Krku kod Radučića, međutim gaz se nije mogao koristiti, uslijed visoke vode. V. Brigada trebala je proći most kod Šupljaje, međutim istog su dan dva ranije ustaše iz Manojlovca porušili, o čemu nismo imali informacije. Inženjerski bataljon imao je u toku noći da osposobi splav kod Manastira Krke, koji bi služio za eventualno nasilno izvlačenje sa Promine. Pionirsko odjeljenje V. Brigade, i ako je prvi put imalo zadatak opravku mosta, vrlo dobro je izvršilo svoj zadatak i u roku od 2 sata napravilo pješačko brvno raspona 8 metara, tako da je Brigada

⁸ Vidi dok. br. 96 i 99.

⁹ Vidi dok. br. 111 i 112.

¹⁰ Vidi dok. br. 89.

u 11 sati počela sa prelazom pješačkih dijelova preko Krke. Prebacivanje je išlo sporo, jer je bio mrak, a brvno uzano, tako da su pojedini bataljoni prebacivani po čitav sat, dok su svi konji i komora morali ostati na desnoj obali Krke. Oko 2 sata pristigao je na most i S.D.P. Odred, koji se nije mogao prebaciti kod Radučića, te se je i on prebacio kod Šupljaje. Pošto se nije mogao izvršiti napad određen po zapovijesti, na licu mjesta riješeno je i izdana usmena zapovijest da se akcija na Oklaj, Mratovo u 5 časova počne, tako da bi S.D.P. Odred mogao stići na osiguranje, kao i bataijon V. Brigade, prema Drnišu. Pri prelazu rijeke Krke naišlo se samo na jednu ustašku patrolu, koja je odmah rastjerana jedinicom mostovne zaštite, jačine dvije čete, koje su bile prebačene kod Manastira Krke sa malom sp'avi i koje su na vrijeme izvršile svoj zadatak. II. bataijon V. Brigade imao je da napadne Oklaj; IV. bataijon imao je da likvidira ustaše u Mratovu (rudnik Foča); III. bataijon da osigura pravac od Drniša, a I. bataijon bio je u rezervi u selu Čitluku i sa jednom četom držao je centralu Manojlovac, da ne bi pokušali pristići u pomoć Oklaju ili Mratovu. S.D.P. Odred postavio je zasjede i barikadirao cestu Knin—Oklaj.

Pošto je zadatak bio dobro pripremljen i jedinicama jasan, to je prvim naletom na Oklaj zauzeto samo mjesto i bunkeri oko kasarne, dok se sama kasarna nije zauzela. Također neprijatelj u Mratovu bio je potpuno iznenađen i prvim naletom razbijen i raspršen i samo mjesto i rudnik zauzet. Raspršeni dijelovi ustaša iz Mratova naišli su na II. bataijon kao i na zasjedu III. bataljona i većinom bili pobijeni. Samom likvidacijom Mratova, bataijon koji je likvidirao Mratovo, tj. IV. ostao je rezerva, a I. bataijon dobio je zadatak da sav krene na Manojlovac, dok je i IV. bataljonu naredeno da jednom četom zatvori pravac prema Roškom Slapu. Ustaše iz Manojlovca pokušali su priteći u pomoć Mratovu i Oklaju, a'i naišavši na jednu četvu I. bataljona pripremali su juriš. Iznijeli su mitraljeze i bacač na polazne položaje za napad i uz jaku vatru krenuli na juriš. Za to vrijeme stigle su ostale snage I. bataljona, rasporedile se na položaju, odlično napravile plan vatre i sadejstvo bacača. Pustile neprijatelja na blisko otstojanje i na dani znak, jakom vatrom iz bacača, mitraljeza, p. mitraljeza i strojnica potpuno zbunile neprijatelja, a zatim jurišem natjerale u panično bjegstvo, otsjekavši ga pri tome od centrale koja je bila jako utvrđena, te je isti pobjegao prema Roškom Slapu, gdje je naišao na zasjede IV. bataljona, koje su mu nanijele jake gubitke i vršili gonjenje u pravcu Bogatića. I. bataijon jurišom istjerao je ostatak snaga iz centrale [Manojlovac], koje su se razbježale u svim pravcima i u toku cijelog dana pojedinci naila-

zi' su na naše snage i bili uništavani. Postrojenja rudnika Foče i centrale Manojlovac uništeni su. Likvidacijom Manojlovca i Mratova orijentisan je i IV. bataljon prema Drnišu. Kasarna u Oklaju uporno se držala. Topom 47 m.m. i bacačima potpuno je porušen krov i kroz prozore ubacivane granate u samu zgradu, ali u toku dana nije se mogla likvidirati.

U toku dana opazili smo bombardiranje Kistanja, a u 16 časova dobijen je dopis od komandanta Divizije da je njemačka motorizovana kolona preko Ervenika zauzela Kistanje¹¹ i da se ne dozvoli opkoljavanje u Promini. U 17 časova izvješteni smo da od Kistanja neprijatelj kreće prema Kninu. Povodom ovakve nastale situacije Stab V. Brigade sa načelnikom štaba Divizije¹² odlučio je da se u toku noći sa dva bata^ona zauzme mostobran kod Šupljaje i jedinice po mogućstvu još u toku noći 24. na 25. I. tg. prebace na desnu obalu Krke.

I. bataljon V. Brigade i S. D. bataljon upućeni su da zauzmu mostobran i to Sjevero-dalmatinski prema Kistanju, a I. bataljon prema Kninu.

Zbog ovoga nije izvršena likvidacija Oklaja koja je bila predviđena za noć 23. na 24. I. tg. Bataljon na osiguranju prema Drnišu sačekao je jednu patrolu od 50 ustaša, koja je iz Trbounja kretala prema Oklaju i raspršila je.

Kninski odred napao je Mokro Polje, ali nije postigao iznenađenje, te je jakom vatrom odbijen odmah u početku i povukao se zatvorivši jednim bataljonom pravac Ervenik, a jednim Knin—Kistanje.

Jedinice XIII. Brigade oko 24 časa pročisti'e su selo Rupe u kojem nisu naišle na neprijateljske snage, a sa Orijenkim odredom i prekomorskom četom demonstrativno je napadnut Roški Slap. Poslije pomenute akcije bataljoni su imali da zaposjednu položaje na liniji Plastovo—V. Glava—Runjava (k. 156). U 10 sati II. bataljon stigao je u selo Bratiškovci, dok je IV. bataljon otstupio u Smrdelje. U isto vrijeme četničko-ustaške bande ispale su iz Skradina na V. Glavu i otpočele borbu sa II. bataljonom, koji se je nalazio na položaju Gaj (k. 212) — selo Bratiškovci. U prvom naletu naše snage odbile su neprijatelje nazad i prešle u protivnapad. U isto vrijeme jedna grupa neprijateljskih vojnika izbila je preko Sonkovića prema s. Gorice i na taj način ugrozila desno krilo naših snaga. U 14 sati stigao je IV. bataljon iz Smrdelja i odmah počeo da napada neprijatelja na liniji Vicići, Bratiškovci—k. 231 i neprijatelj je po-

¹¹ i ¹⁵ Riječ je o prodoru Prve brdske divizije. Vidi dok. br. 111, 112, 116, 176 i 180.

¹² Ante Biočić

tisnut nazad. Pošto se situacija naglo izmijenila prodorom neprijatelja u Kistanje, ovim dijelovima XIII. Brigade naređeno je da se povuku i spriječe neprijatelju nadiranje na liniji Zečevo brdo—Kistanje.

8 — Ovom akcijom postignuti su vrlo dobri rezultati iako nisu izvršeni svi postavljeni zadaci, što je uslijedilo radi iznenadne intervencije njemačke motorizovane kolone koja je došla od Sinja i Drniša, a da se o njoj nije imalo uopće nikakvih podataka. Likvidacijom i uništenjem postrojenja u Manojlovcu i Mratovu, nanesene su neprijatelju velike štete i sa istima se više neće moći koristiti. Centrala Manojlovac izrađena je da snabdijeva električnom energijom cio rudarski Prominski bazen, a rudnik Mratovo proizvodio je boksit. Zandarmerijska stanica u Oklaju, iako nije likvidirana potpuno je razrušena, te iako nemamo podataka, sigurno je da ih je mali broj živih ostao u njoj. Ustaška pomoć koja je krenula od Drniša, u kojoj su bili ustaše iz škole, potpuno je razbijena, što će sigurno odjeknuti među stanovništvom. Ovo je prva akcija ove vrste na taj kraj i među inače oportunistički nastrojenim elementom vrlo dobro je odjeknulo likvidiranje i čišćenje Prominske općine od neprijateljskih uporišta i sprečavanje pridolaska pomoći, a samo povlačenje, pošto je izvršeno bez ikakvog pritiska neprijatelja, nije razbilo povjerenje u našu vojsku. Gubici neprijatelja na sektoru kod V. Brigade je 50 mrtvih ustaša, što se sigurno zna, dok broj ranjenih, mrtvih u Oklaju, kao i mrtvih pri bježanju neprijatelja iz Manojlovca, nije poznat. XIII. Brigada izbacila je iz stroja 60 četnika i ustaša. V. Brigada zarobila je 2 ustaše, 1 domobranskog oficira, 1 poreznika, 1 finansa, 2 žandarmerijska narednika, 12 ustaških špijuna, među kojima je i jedan ustaški tabornik. Zaplijenila je 1 motorcicl, 3 bicik'a, 1 bure nafte, 11 pušaka, 2 remena iz centrale, 1 teški bacač 81 mm sa 200 mina, 3 teška mitraljeza, 2 p.mitraljeza, 24.000 metaka puščanih, 100 ručnih bombi, 2 signalna pištolja sa 100 metaka, 90 čebadi, 23 šinjela, 2 pisaće mašine, uništena centrala na Krki i rudnik Mratovo, i od S.D.P. Odrada zapaljen jedan luksuzni auto.

9 — Naši gubici: kod V. Brigade 5 mrtvih, među kojima Potkonjak Bogdan, potporučnik, obavještajni oficir IV. bataljona; Vojnović Dušan, komandir I. čete II. bataljona, i 3 ranjena. Kod XIII. Brigade 7 ranjenih.

10 — Utrošeno municije za tal. puške 3000. Jugoslovenske municije 2000, 30 bombi, 8 mina za mali bacač, 40 za teški bacač i 25 topovskih granata.

11 — U ovim akcijama naročito se istakao I. bataijon i borci II. bataljona, i to desetar Potkonjak Dmitar i Čalić Spiro

i partizan Lacmanović Mile i Štab V. Brigade u rukovođenju sa akcijom.

12 — Nije bilo lica ni jedinica koje su se slabo držale.

13 — Kritički osvrt: Akcija je došla iznenada, ipak je dobro pripremljena i zadatak na vrijeme izdan i ujutro prije akcije održana je konferencija Štaba divizije sa štabovima brigada i odreda, gdje je akcija u detaljima proučena i pripremljena. Izdate zapovijesti bile su realne. Operacijama rukovodio je Štab divizije, s tim što je načelnik Štaba bio sa kolonom preko Krke u Promini. Rukovođenje brigada po štabovima bilo je dobro, isto tako i bataljona, a u ovoj akciji opazio se dobar napredak u rukovođenju nižeg komandnog kadra sa četama i vodovima. U akciji na Promini došlo je do punog izražaja sadejstvo bacača u akcijama, što je dalo vidnog poleta borcima. Kako se situacija u toku same akcije naglo izmijenila, postupci i doneseni zaključci bili su u skladu sa razvojem situacije. Uložili smo sve sile na funkcionisanje veze, te smo za to upotrijebili i radio-stanice i naročito na to skretali pažnju svim starješinama, ali nije u potpunosti zadovoljila.

Produženje akcije u toku 25.1.tg. oko Kistanja.

U toku 24.1.tg. za vrijeme operacija u Promini jedna neprijateljska motorizovana kolona jačine 300 vozila probila se iz Knina preko Ervenika za Kistanje, u koji je upala u 11.20 časova¹³. Bataljon Kninskog odreda koji je zatvarao pravac Knin—Ervenik nije uopće davao otpora, jer vod sa jednim teškim mitraljezom koji je bio na putu u zasjedi ... nije uopće otvorio vatru, te je kolona upala najprije u Ervenik, iznenadno i odmah produžila za Kistanje, usput uništila naš luksuzni auto i ubili druga Marka Čankovića i komandira straže poručnika Ličina Danu, koji su iz s. Kistanje išli za Ervenik i iznenadno upa'i u Kistanje. U Kistanju je bio dopunski bataljon, sastavljen od novomobilisanih boraca na obuci, koji je dao kratak ali žestok otpor, te se povukao. U Kistanju je bio i Štab divizije koji je doznao za neprijatelja tek čuvši njegove pucnje i ocijenivši da najveća opasnost prijete jedinicama u Promini, zadržao se i napisao naređenje za izvlačenje iz Promine. Za to vrijeme neprijatelj je već bio u gradu, te se i Štab morao povući. Sa Štabom je bila i radio-stanica, koja se isto tako nije mogla izvući zbog težine. Kistanje je u toku toga dana ujutro bilo bombardirano iz aviona u tri navrata, pri čemu su poginula četiri borca. U Kistanju je pored Dopunskog bataljona bila i glumačka grupa i muzika, koji su se izvukli, ali je nekoliko instrumenata propalo.

Borba na Šupljaji 25.1.tg.

1 — Drum između Kistanja i Knina kod mosta Šupljaja. Sekcija Knin 1 : 100.000.

2 — V. Brigada i S.D.P. Odred učestvovao u akciji.

3 — Kolona neprijateljske motorizacije od oko 70 vozila sa oko 600 vojnika nepoznatog naziva.

4 — Neprijatelj je saobraćao komunikacijom Kistanje—Knin. V. Brigada i S.D.P. Odred uspjeli su se bez borbe prebaciti preko Krke i ocijenivši da pošto je neprijatelj nesmetano prošao komunikacijom Kistanje—Knin i ostavio garnizon u Kistanju da će sa manjim snagama saobraćati na tom pravcu. Momentalno nije se zna'la situacija kod ostalih jedinica, niti se bila uhvatila još veza, jer je rijeka pređena sa zadnjim dijelovima oko 8 časova u jutro. U ovakvoj situaciji donijeta je odluka da jedan batajlon S.D.P. Odreda i jedan batajlon V. Brigade drže zasjeđu na putu, a dva bataljona da im budu kao rezerva, dok su dva bataljona V. Brigade bila u selu Ivoševci kao rezerva, a eventualno dejstvo u drugim pravcima, tj. prema Kistanju, Biovičinom Selu i Erveniku, ukoliko bi intervencija uslijedila sa tih strana.

5 — U vezi takve odluke načelnik Štaba divizije izdao je usmenu zapovijest za ovu akciju štabovima V. Brigade i S.D.P. Odreda.

6 — Borba je počela u 11.30 čas. 25 o.m.

7 — Neprijatelj je naišao sa dva tenka i 14 kamiona koji su vukli 4 topa i 3 luksuzna automobila iz Kistanja prema Kninu. Kolonu je zadržao III. batajlon V. Brigade i prisilio da napusti vozila i da se razviju za borbu. Pri tome je iz protivkolske puške zapaljen jedan tenk. Batajlon S.D.P. Odreda pri napadu neprijatelja koji je napao po izlasku iz kamiona, povukao se prema Vujašinovićima. III. batajlon za to vrijeme zadržao je neprijatelja, a komandant S.D.P. Odreda uzeo je i svoj batajlon iz rezerve i izvršio napad na neprijatelja i istoga potisnuo. Oko 2 sata S.D.P. Odred stigao je na jurišno otstojanje do kamiona i prisilio neprijatelja na otstupanje. Istodobno neprijatelju je stiglo pojačanje od pravca Knina, jačine 50 kamiona i tenkova, te se je III. batajlon okrenuo prema pojačanju. S.D.P. Odred izvršio je juriš na kamione i zauzeo ih i uništio 14 kamiona, 3 luksuzna automobila. Oko kamiona vodila se žestoka borba, gdje su ranjeni neprijateljski vojnici davali otpor. ... Na III. batajlon za to vrijeme napadao je neprijatelj jačine do 600 vojnika, potpomognut četnicima iz Mokrog Polja. Batajlon je vrlo uporno držao položaj i branio stopu po stopu i tako omogućio izvršenje zadatka S.D.P. Odredu. Neprijateljski tenkovi uspje'li su se cestom probiti do uništenih kamiona, te se je S.D. batajlon morao povući, dok je u isto vrijeme i III.

bataljon odbačen sa glavnog položaja, te su se sva tri bataljona povukla. Za to vrijeme iz Kistanja je neprijatelj pokušao pomoći opkoljenim kamionima, ali je intervencijom II. bataljona iz sela Ivoševaca odbačen nazad. I. bataljon također koji je bio određen kao rezerva zasjede i koji je za vrijeme borbe zatvarao pravac Kistanje—Šupijaja, sačekao je ovu kolonu po završenoj borbi sa S.D.P. Odredom i III. bataljonom kod sela Rudele na bliskom otstojanju. iNeprijatelj je uz pomoć bacača i topova zauzeo selo Rudele i pokušao prodor prema selu Ivoševcima, gdje ga je bataljon protunapadom odbacio, te se je neprijatelj povukao u Kistanje.

8 — Cilj akcije djelomično je postignut i zasjeda je uspješna, samo što se zaplijenjeni materijal nije mogao izvući, nego se morao uništiti. Uništeno je 14 kamiona i 3 luksuzna automobila, zapaljena dva tenka, uništena dva topa 65 mm. i dva topa 75 mm. koji su bili zaplijenjeni, ali se nisu mogli izvući. Zaplijenjena 4 „šarca“, 1 pištolj, dosta sekcija, torba i dnevnik jednog oficira. Ubijeno 150 Nijemaca i veći broj ranjenih.

9 — Naši gubici: S.D.P. Odred 3 mrtva, 13 ranjenih, 5 nestalih. V. Brigada 9 mrtvih, 13 ranjenih. Izgubljeno 6 pušaka, 1 p. mitraljez kojeg je raznijela topovska granata. Utrošeno 15.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 50 metaka za protikolsku pušku, 40 metaka za laki bacač, 70 ručnih bombi, 20 mina za teški bacač. Među poginulim nalazi se Puača Mane, komandir 2. čete II. bataljona V. Brigade i zamjenik komandira Mandić Đuro.

10 — U ovoj akciji za umjesno i hrabro rukovođenje Odredom za svaku je pohvalu poručnik Simo Dubaić, komandant Sjevero-dalm. P. Odreda, zatim komandant I. bataljona S.D.P. Odreda Šuput Niko'a, komesar čete Mikin Petar i vodnik Rak Dume, svi iz S.D.P. Odreda. Iz V. Brigade za pohvalu su sljedeći drugovi: Novaković Nikola, komandir 1. čete III. bataljona, Suša Nikola, p. mitraljezac I.č. III.b., Starčević Obrad, desetar I.Č., Zorka Bilaš, bolničarka III.č., Marčetić Mane, vodnik 2.Č., Savo Dragišić vodnik 2.č. svi iz III. bataljona.

11 — Slabo su se pokazale jedino komora i Intendantura S.D.P. Odreda, zašto su ukorene.

12 — Akcija je bila dobro pripremljena i odluke i zapovijesti bile su realne. Rukovođenje starješinskog kadra u toku same akcije bilo je vrlo dobro i ispoljila se snalažljivost i samostalno rukovođenje i nižih starješina. Sadejstvo i potpomaganje pješadijskog automatskog oružja, bacača i protikolskih pušaka, bilo je dobro i to je glavni uzrok uspjeha akcije, jer su protivkolskim puškama uništena dva tenka, a samim tim poljuljan moral kod neprijatelja, a zatim vatrom iz bacača

uspjelo se potisnuti neprijatelja sa položaja, sa kojih je branio kamione, kojih se inače u dosadašnjim našim zasjedama bez upotrebe bacača neprijatelj grčevito držao i ne bi ga se moglo izbaciti sa tih položaja. Propust je bio, kod II. bataljona, kod kojeg jedna četa nije izvršila dovoljno brzo otsijecanje neprijatelja od Kistanja, jer da je to urađeno, oko 30 Nijemaca koji su pokušali napasti Ivoševce bili bi zarobljeni. Ova nam akcija u punoj mjeri pokazuje neophodnost i odlučujuću ulogu rezervi u zasjedama, sa kojima se može intervenisati kako prema samom mjestu zasjede, tako i prema pomoći koja neprijatelju stiže. Također fortifikacijsko organizovanje položaja stvara sigurnost kod boraca u odbrani. Dobro postavljena protukolska oružja i hrabro rukovanje sa njima, donosi najveću korist u zasjedama na motorizovane kolone.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Babić

Komandant—potpukovnik:
M.¹⁴ Šakić

(M. P.)¹⁵

BR. 118

ZAPOVIJEST OPERATIVNOG ŠTABA ZA LIKU OD 29 SIJEČNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDIČNICAMA ZA NAPAD NA USTAŠE U PERUŠICU I LIČKOM OSIKU¹

Z A P O V I J E S T

Operativnog Štaba za Liku za napad na ustaške snage u Perušiću i Ličkom Osiku² na dan 29 januara 1944 god.

Situacija Koristeći prodor njemačkih snaga pravcem Gospić—Otočac³ ustaše su izašle iz Gospića

¹⁴ Mićun

¹⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 11—1, k. 111.

² O rezultatima napada vidi dok. br. 151 u ovoj knjizi i mikrofilm br. 4/127—128 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Odnosi se na prodor njemačke 114 lovačke divizije koji je počeo 12 siječnja. Poslije petodnevnih borbi Nijemci su zauzeli Otočac. Vidi dok. br. 45, 46, 101, 102 i 103.

i zaposjele Lički Osik i Perušić⁴, sa ciljem da šire svoj uticaj u tim mjestima, da vrše iznenadne ispade na oslobođeni teritorij radi pljačke i da vrše prisilnu mobilizaciju u svoje redove. Na ovaj način neprijatelj želi održati inicijativu u svojim rukama i nametnuti nam takav raspored naših snaga na položajima u kome bi mi zamarali naše snage i bili u stalnoj defanzivi prema neprijatelju.

Podatci o neprijatelju:

Na sektoru Perušić—Lički Osik nalazi se 34 ustaška bojna i manji dijelovi odbranbene bojne, ukupno oko 900 vojnika. Glavnina snaga smještena je na prostoriji Perušić—Prvan Selo. Uporišta su im na glavicama u Perušiću, na Marinoj Glavici i na Gradini [kod] Ličkog Osika, gdje je neprijatelj utvrđen u zidanim i mjestimično pokrivenim zaklonima. U Perušiću na Mar. Glavici i u Osiku nalazi se po jedna satnija.

Naoružanje: u Perušiću 1 brd. top, 1 bacač i više automatskog oružja. U L. Osiku 1 bacač i više automatskog oružja. Na Mar. Glavici više automatskog oružja.

Naše snage:

I i II Brigada, Artiljerijski divizion i 3 tenka na prostoriji Široka Kula—Konjsko Brdo—Kvarte.

Zadatak:

Napasti neprijatelja na Mar. Glavici i u Perušiću, a potom u Osiku, s ciljem da mu se uništi živa snaga, a ta sela oslobode od neprijatelja.

Za izvršenje ovog zadatka,

n a r e đ u j e m o :

I brigada:

•Napasti neprijatelja na Mar. Glavici i istu zauzeti. Potom goniti neprijatelja i uništavati ga. Osloboditi Lički Osik, a tamošnju posadu likvidirati, odnosno goniti do Budačkog mosta. Napad izvršiti sa dva bataljona.

⁴ Ova mjesta zaposjela je Trideset četvrta ustaška bojna 17. siječnja 1944. god. po naređenju njemačkog Petnaestog armijskog korpusa, sa zadatkom: osigurati komunikaciju Gospić—Perušić, koju su tada Nijemci koristili prodirući ka Otočcu. Dokument u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—34, k. 58.

Jedan bataijon držati u Čukovcu i upotrijebiti za uništavanje neprijatelja koji bi bježao iz L. Osika u Gospić ili iz Gospića pokušao pružiti pomoć neprijatelju u L. Osiku i Perušiću⁵. Jedan batajon držati u rezervi u š. Kuli.

Polazni položaj za napad na M. Glavicu bit će Ravni Vrh—Lisina. Napad na ovom pravcu potpomognut će artiljerija, pa treba voditi računa o punoj saradnji sa njome.

II brigada:

Sa tri bataljona zaobići Perušić sa zapadne strane, te jednim bataljonom napasti neprijatelja u Perušiću, sa manjim snagama osigurati se od Pazarišta na r. Lici, a sa ostalom snagom napredovati brdima između Prvan Sela i Mušaluka prema Ličkom Osiku, nastojeći u saradnji s I brigadom što prije likvidirati neprijatelja na toj liniji. Jedan bataijon držati u brigadnoj rezervi.

Polazni položaj za napad na liniji Sv. Marko—Mezinovac—zapadni dio sela Ma'o Polje.

Artiljeriski divizion:

Sa brdskom baterijom tući sa Lipove Glavice nep. položaje na M. Glavici. Poljskom baterijom iz Glunčuse tući Marinu Glavicu. Sa dvije haubice iz Š. Kule ispaliti na početku akcije dva metka na Marinu Glavicu, potom dva metka na Budački most, a dalje tući ciljeve u L. Osiku.

Divizion će najtješnje saradivati sa snagama I Brigade čiji napad potpomaže.

/Tenko/vska četa:

Jedan tenk bit će na desnom krilu I Brigade i u početku akcije izvidiće selo Bukovac. Dva tenka bit će sa bataljonom u selu Čukovcu radi bočnog dejstva na neprijatelja na cesti Vukšić—Osik—Budak.

Veze:

Operativni štab i centar veze bit će na Lipovoj Glavici (kota 671). Odatle će se telefonom vezati brdska baterija, poljska baterija i haubička baterija u Š. Kuli na jednoj

⁵ Napadnutim posadama u Perušiću i Ličkom Osiku upućena je pomoć iz Metka (Trideset prva ustaška bojna) i iz Gospića (Peta i Šesta satnija Druge bojne Petnaeste pješačke pukovnije). Dokument u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—38, k. 58.

liniji, a Štab I Brigade kod Ravnog Vrha na drugoj liniji.

II Brigada postaviti će prije početka akcije jednu relejnu stanicu kod Sv. Vida i Kvartama, a kad akcija otpočne, drugu relejnu stanicu u Mezinovcu kod Kulaša. Ukoliko neprijatelj odmah napušta Perušić slati direktno kurire najprečim pravcem. Bataljon iz Čukovca održavat će kurirsku vezu do najbliže telefonske stanice.

Radi bržeg označavanja mjesta do koga su stigle jedinice II Brigade zapalit će na svakoj većoj koti na pravcu svog nastupanja veću gužvu slame i pored toga ispaliti u vis po jednu bijelu i jednu crvenu raketu.

Početak akcije bit će 29. ov. mj. u 12 sati, do koga vremena sve jedinice imaju biti na polaznim položajima za napad i tačno u 12 sati krenuti energično u napad na određene ciljeve.

Sanitet Operativnog štaba nalaziti će se u Kuzmanovači, kao i kirurška ekipa.

Ugovoreni vidni znak za 29. ov. mj. bit će dizanje puške u vis u vodoravnom položaju, a odgovor dizanje puške u vertikalnom položaju. Ugovoreni poziv: 7, a odgovor 9. Znaci raspoznavanja za noć 29/30. ov. mj. bit će **Borba — Brinje**.

Zarobljenike i plijen slati u Operativni štab.

U toku borbe izvještaje slati što češće, a najdalje svakog sata, i to po ugovorenoj vezi.

Napomena:

Uspjeh akcije zavisiće u prvom redu od brzine i energije sa kojom jedinice budu nastupile i od planskog razvijanja akcije, što će opet zavisići u prvom redu od veza. Prema tome i dati direktive nižim starješinama.

Prijem zapovijesti potvrditi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,

(M.P.)⁸

Komandant, major,

⁸ Okrugli pečat: Operativni štab za Liku.

BR. 119

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ŽUMBERACKO-POSAVSKOG SEKTORA
OD 29 SIJEČNJA 1941 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO
HRVATSKE O EORBAMA I STANJU NA TERENU I U JE-
DINICAMA¹**

GLAVNI ŠTAB NOV I POH²
Broj 477 dne 4.II. 1944.

ŠTAB
ŽUMBERAČKO-POSAVSKOG SEKTORA
NOV I PO HRVATSKE
Op. broj 71
Dne 29/I.1944. god.

Opći vojni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

I — Opća vojnička situacija na sektoru

- a) Zumberak: Skoro do polovine mjeseca siječnja neprijatelj nije vršio ispade na oslobođenu teritoriju. Svi njegovi pokreti bili su sa manjim snagama od Samobora u pravcu sela Klake i Rude, te od sela Lug u pravcu sela Otruševca. Jačina tih snaga bila je najviše do jedne satnije. Iz uporišta na komunikacijama Zagreb—Karlovac vršili su samo patroliranja na kraćoj udaljenosti od svojih uporišta. Poslije 10 siječnja učestali su jači neprijateljski pokreti na komunikaciji Zagreb—Karlovac, kako u pravcu Zagreba tako i u pravcu za Karlovac. U tom međuvremenu prebacivala se je 392. Inf. kroat. diviz. preko Karlovca u pravcu Ogulina³. U cilju potiskivanja naših snaga od komunikacije Zagreb—Karlovac izvršili su jači pritisak na naše jedinice na sektoru od Okića do Slavetića. Uspjeli su ovladati Plešivicom i Vlaškovcem, odakle su pokušavali dalje da nadiru u pravcu Svete Jane⁴. Ti pokušaji neprijatelja bili su odbijeni i pod pritiskom naših snaga

¹ Nenotpun dokument, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 13—2, k. 112.

² Četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske

³ Opširnije o tome vidi dok. br. 27, 81, 112 i 134 u ovoj knjizi i istorijat 392 legionarske divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 39/14, k. 18.

⁴ U tom pravcu prodirali su dijelovi 846 grenadirskog puka 392 legionarske divizije. Vidi dok. br. 93, 104, 162 i 163.

povukli su se također sa Plešivice i Vlaškoveca. Također ustaše i domobrani jednovremeno su izvršili ispad iz Ozlja na sektoru Hrženik—Grandić Breg⁵, gdje su bili razbijeni i protjerani. Jedna manja skupina ustaša iz Ozlja izvršila je ispad u Vivodinu preko Kupe kod sela Kamarnje i tom prilikom ubila dvije političke radnice i jednog odbornika i neke ranili.

Po odlasku 392. Inf. kroat. diviz.⁶ pojačani su garnizoni duž komunikacija Zagreb—Karlovac sa dijelovima Kozačke divizije⁷ koji su došli iz Petrinje i s. Gore u jačini od 2 puka. Izvršili su par ispada u pravcu Plešivice, Svete Jane i Slavetića, gdje su bili redovito odbijeni od naših snaga. Posljednje vrijeme se neprijatelj s'uzi novom taktikom prilikom pokreta svojih jedinica komunikacijom Zagreb—Karlovac. Kako mi redovito držimo zasede na toj komunikaciji i ometamo saobraćaj, to oni, da bi si osigurali nesmetani pokret, prije samog pokreta vrše sa manjim snagama ispade duboko u oslobođenu teritoriju jednovremeno u više pravaca i na taj način nastoje vezivati naše snage na sebe. To naročito praktikuju konjicom sa Kozacima.

U Cerklju se nalazi njemački aerodrom, tako u posljednje vrijeme skoro svaki dan avionima sa tog aerodroma vršili su probna gađanja (bombardovanja) na selu Stojdraga.

U posljednje vrijeme vršena je mobilizacija novih boraca na sektoru Slani Dol—Otruševac, Otok—Bobovica i narod se odaziva mobilizaciji. Tako postoje uslovi da se izvrši mobilizacija i na ostalim dijelovima Zumberka, čemu se je i prišlo.

b) *Pokuplje—Posavina:*

Situacija na ovome sektoru u posljednje vrijeme dosta se je izmijenila. Nakon ofanzive⁸, neprijatelj se nije

⁵ Riječ je o ispadi Treće satnije Desete ustaške bojne. Vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—15, k. 58.

⁶ 392 legionarska divizija prebačena je tada na područje Ogulin—Generalski Stol. O njenim dejstvima na tom području vidi dok. br. 27, 81, 112 i 134.

⁷ Odnosi se na Prvu kozačku diviziju. Vidi dok. br. 39/14, k. 18 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁸ Riječ je o ofanzivi „Božić-Bata”, koja je počela 25 prosinca 1943 god. U ovoj ofanzivi neprijatelj je angažovao njemačku 371 pješadisku diviziju i Četvrti kubanski konjički puk koji je toj diviziji pridat. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 22, dok. br. 176 i 177, i dok. br. 40/1, k. 21 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

duže zadržavao, već je samo prošao sa glavninom svojih snaga komunikacijom: Pokupsko—Pisarovina—Zagreb i Pokupsko—Kravarsko—Zagreb, dok je sa manjim snagama prokrstario čitavim terenom između komunikacije: Pokupsko—Kravarsko—Velika Gorica i pruge Zagreb—Sisak iz ishodnih baza na pruzi Zagreb—Sisak. Istovremeno vršili su pljačku te popalili sela Kravarsko, Pustike, Barbarić i Podvornicu.

Dolaskom dijelova Kozačke divizije u garnizone duž pruge Zagreb—Sisak, oni vrlo često vrše ispade u svim pravcima iz tih uporišta na oslobođenu teritoriju: Posavine, Turopolja i Pokuplja. Te ispade vrše sa manjim snagama, a i jednovremeno u više sela. Svi ti ispadi vršeni su u cilju pljačke. U Posavini iz sela Bukevje odveli su sve muškarce i neke mobilisali od njih.

Mobilizacija na čitavom ovome sektoru imade uslova da će se moći izvršiti. Do sada je vršena mobilizacija u kotaru Velika Gorica gdje je odaziv bio relativno dobar.

2 — *Organizaciono stanje:*

a) Omladinska brigada imade četiri bataljona, svaki batajlon imade do tri pješadijske čete i prateću četvu, četvu za vezu, Pionirsko-minersku četvu i bolničku četvu. Od oslobođenih Rusa⁹, kojih imade sada u Brigadi 60, formirali smo Rusku četvu. Komandir te čete je ruski poručnik.

b) Brigada „Franjo Ogu'inac-Seljo"¹⁰ imade tri bataljona, I. i II. batajlon Brigade imadu po četiri čete, dok III. batajlon imade za sada još tri čete. Popunom I. i II. bataljona, te formiranjem 4. čete u III. bataljonu formirati ćemo IV. batajlon, u koji bi ušle po jedna četa iz I., II. i III. bataljona. Zatim imade prateću četvu, četvu za vezu, bolničku četvu, koja je za sada podijeljena po vodovima u bataljonima.

c) Zumberački odred imade tri bataljona, svaki batajlon imade po tri čete, zatim četvu za vezu, bolnički vod i pionirsko-minerski vod.

d) Turopoljsko-posavski odred: Po formiranju Brigade „Franjo Ogulinac-Seljo" ovaj odred ostao je sa svega dva manja bataljona. Mobilizacijom novog ljudstva formiran je i III. batajlon ovoga odreda. Tako sada Odred imade tri bataljona po tri čete, četvu za vezu, bolnički vod i Pionirsko-minerski vod.

⁹ Odnosi se na bivše pripadnike Prve kozačke divizije koji su se predali našim jedinicama i izrazili želju da se bore u njima.

¹⁰ O njenom formiranju vidi dok. br. 47.

e) Formirali smo auto-vod koji za sada imade samo zadatak da prebacuje naše ranjenike.

3 — *Ocjena štabova:*

a) Štab sektora:

Dolaskom novog načelnika druga Pekića Dušana prilike u našem štabu mnogo su se sredile i Štab će moći od sada još više da daje od sebe nego što je do sada davao. Ostali drugovi u Štabu za sada zadovoljavaju, dok informativna služba je još uvijek slabo organizovana i ne zadovoljava. Za što uspješniji i pravilniji rad našega štaba potrebna bi nam bila još jedna radio-stanica za vezu sa jedinicama na Zumberku. U protivnom će se uvijek nalaziti po jedan i¹¹ dva člana našega štaba na Zumberku i Štab neće prema tome moći da djeluje kao cjelina. Mi smo se sa Štabom preselili u Pokuplje, te smatramo da smo ovdje momentalno potrebni.

b) Omladinska brigada:

Nakon više održanih konferencija i savjetovanja sa ovim štabom, oni su se sada malo pokrenuli...

c) Brigada „Franjo Ogulinac-Seljo“:

Štab ove brigade kao cjelina zadovoljava. Drugovi iz toga štaba posjeduju dosta vojničkog iskustva i znanja...

d) Zumberački odred:

Štab ovoga odreda zadovoljava. Osjeća se kod njih dosta živosti u radu i samoinicijative. Rukovodioci iz toga štaba — komandant¹¹ i komesar¹² su stari borci i posjeduju dovoljno iskustva i smatramo da će se moći i u težim situacijama snaći.

e) Turopoljsko-posavski odred:

Štab ovoga odreda je najmlađi i nismo imali prilike do sada da ih na radu upoznamo. Komandant tog odreda, drug Čokara¹³, zadovoljava, dok je komesar nešto slabiji.

4 — *Pregled vojničke obuke:*

U pitanju vojničke obuke mi smo u našim jedinicama stajali dosta slabo. Inače naše jedinice kao i niži rukovodioci nisu do sada imali jedinstveni plan za vojničko uzdi-

¹¹ Boris Balaš-Boco

¹² Tomo Dijanović

¹³ Milan Radović-Čokara. Poginuo 1944 god. u borbi kod Rečice.

žanje, a ni potrebne literature. Mi smo izradili plan rada za vojničko uzdizanje naših boraca kao i nižih rukovodilaca, prema kojemu se vrši vojnički rad u našim jedinicama.

Prilažemo vam plan i program vojnčkog rada za borce kao i niže rukovodioce desetare i vodnike, te pot-sjetnik vojno-pješadskih pravila kojeg smo umnožili u našoj tehnici prema izdanju VI. Korpusa, uz neke manje dopune, za sve naše jedinice.

Također smo izradili plan i program za dopunski bataljon kojeg smo formirali kod Komande žumberačkog područja za zarobljene domobrane i legionare. Tako će od sada svi zarobljeni domobrani i legionari proći kroz petnaestodnevni vojno-politički kurs i nakon toga biti upućivani u naše jedinice.

Kod Minerskog ostsjeka organizovan je kurs za izobrazbu минера kojeg sada posjećuju borci iz brigade „Franjo Ogulinac-Seljo“ i Turopoljsko-posavskog odreda.

5 – *Vojno-politička situacija u jedinicama:*

Naši borci, kako iz Brigada tako i iz Odreda, dosta dobro rukuju sa oružjem, tj. puškama, p.mitraljezima i mitraljezima. Imade pojedinih četa gdje skoro svi borci znaju rukovati sa p.mitraljezom. No imade još dosta nedostataka i nepravilnog korištenja, naročito automatskog oruđa, tako i prekomjernog trošenja municije. O tome su izdane potrebne direktive i uputstva. Dolaskom novomobilisanih boraca treba još mnogo više vojnički poraditi da se naše jedinice uzdignu na dovoljnu vojničku visinu...

BR. 120

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŽUMBERAČKO-POSAVSKOG SEKTORA OD 29 SIJEČNJA 1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA OD 30 PROSINCA 1943 DO 29 SIJEČNJA 1944 GODINE¹

GLAVNI ŠTAB NOV I POH²
Broj 475 dne 4-II-1944

ŠTAB
ŽUMBERAČKO-POSAVSKOG SEKTORA
NOV I PO HRVATSKE
Op. broj 72
Dne 29-1-1944 god.

Mjesečni pregled akcija
i operacija

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
(Operativni odsjek)

U toku mjeseca siječnja jedinice ovog Sektora izvršile su sljedeće akcije:

30.XII.1943. godine bataljon Turopoljsko-posavskog odreda koji se je prebacio za vrijeme neprijateljske ofanzive na Kordun, pobio je sa desne obale Kupe, između Lasinje i Desnog Sredičkog, oko 20 neprijateljskih vojnika i više ih ranio, kada se je neprijateljska kolona kretala od Pokupskog prema Pisarovini.

31.XII.1943. patrole Žumberačkog odreda ubile su u Kalinovici 2 ustaše i na cesti kod Rakovog Potoka ubile tri Njemca i trojicu ranile. Zarobili 4 puške i 1 pištolj.

3.1.1944. jedinice Omladinske brigade rušile su prugu na potezu Draganići—Karlovac³. Uništeno je 800 metara pruge i srušena 2 cestovna mosta u selu Stančaki.

4.1. bataljon Žumberačkog odreda držao je zasjedu na cesti Zagreb—Jaska kod sela Desinca. U sukobu neprijatelj je imao 9 mrtvih vojnika, što se je ustanovilo, naš bataljon je odstupio pod jakim pritiskom neprijatelja bez gubitaka.

5.1. dva bataljona Omladinske brigade postavila su zasjedu na cesti Zagreb—Karlovac u visini sela Čeglje. Naišla je jača neprijateljska kolona od Karlovca. Naše jedinice nanijele su im dosta velike gubitke — od 20 mrtvih i više ranjenih. Nepri-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 26—2, k. 112.

² Četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske

³ Vidi dok. br. 148.

jatelj je u svome sastavu imao i tenkove, pomoću kojih je uspio potisnuti naše snage.

6.1. patrole II. bataljona Zumberačkog odreda zarobile su jednog pitomca zastavničke škole i jednog legionara sa biciklom.

7.1. bataijon Omladinske brigade upao je u općinu u selu Draganići, zapalio svu arhivu, zaplijenio dvije pisaće mašine, 3 telefona, 1 geštetner i ostali kancelariski materijal.

9.1. dva bataljona Zumberačkog odreda bi'a su u zasjedi na cesti Zagreb—Jaska, neprijatelj nije naišao.

10.1. dva bataljona Omladinske brigade vršila su diverziju — rušenje pruge, na potezu Karlovac—Lug; uništeno 700 metara pruge i dva cestovna mosta u selu Stančaki, koje je neprijatelj popravio⁴.

11.1. bataijon Zumberačkog odreda postavio je zasjedu na cesti Zagreb—Jaska u visini sela Desinca. Zasjeda nije uspjela jer su jedinice prerano otvorile vatru na predhodnicu, tako da je glavnina odmah odstupila. Zarobljen je jedan neprijateljski vojnik i 2 su ubijena.

12.1. bataijon Zumberačkog odreda napao je pograničnu posadu u selu Globočica kod Stojdrage. Napad je uspio. Ubijeno je 6 neprijateljskih vojnika, zarobljeno 14, zaplijenjeno 4 šmajsera, 1 p. mitraljez, 15 pušaka, 50 čebadi, 2.000 metaka i ostale spreme.

13.1. dva bataljona Omladinske brigade postavila su zasjedu na cesti Jaska—Karlovac u visini sela Izimje. Naišla je veća neprijateljska kolona kojoj su naneseni gubici od 15—20 mrtvih i više ranjenih. Naši su odstupili, jer je neprijatelju stigla pomoć sa tenkovima iz Jaske. Na bataijon Brigade „F.“⁵ Ogulinac-Seljo" naišla je patro'a Čerkeza u selo Šiljakovinu. Naši su borci otvorili prerano vatru, tako da su svega trojica ubijena, dvojica ranjena i 1 zarobljen. Naveče istoga dana I. bataijon je osiguravao XIV. Slovenskoj diviziji prijelaz preko pruge⁶; tom prilikom ubijeno je 3 ustaše i 4 ranjena koji su naišli na našu zasjedu.

⁴ Vidi dok. br. 157.

⁵ Franjo

⁶ Misli se na prugu Zagreb—Sisak. Krajem prosinca 1943 god. Glavni štab Slovenije, na osnovu direktive Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije, naredio je Četrnaestoj diviziji da se prebaci iz Bele Krajine u Štajersku sa ciljem da veže jače neprijateljske snage i time oslabi njihov pritisak u ostalim pokrajinama. Iz rejona Suhor Divizija je 6. siječnja 1944 god. izvršila pokret pravcem: Vivodina—r. Sava—Čazma—Kalnik—Ivanščica, a 5. veljače sjeverno od s. Klanjec prebacila se preko r. Sutle i produžila u Štajersku. Vidi dok. br. 130 u ovoj knjizi i mikrofilm br. 13/612 u mikroteci Vojnog historiskog instituta.

14.1. jedan bataljon Žumberačkog odreda postavio je zasjedu neprijatelju kod Stupničke Sume. Uništen je jedan blindirani auto i jedan luksuzni. Ubijeno 5 njemačkih oficira, zarobljena 3 vojnika. Zaplijenjen 1 motorkotač, 3 pištolja i druga sprema.

•Na položaje bata'jona Brigade „F. O. Seljo” naišli su Čerkezi⁷ kod sela Kozjača—Šiljakovina i Ključić Brdo. Naše jedinice su ih razbile i protjerale, nanijevši im manje gubitke.

15.1. Omladinska brigada vodila je borbu sa neprijateljem koji je nadirao iz Ozlja u jačini jedne bojne. Omladinska brigada uspjela je razbiti i protjerati neprijatelja koji je imao 35 mrtvih i 40 ranjenih. Zarobljen je jedan vodnik i jedan vojnik i nešto oružja.

Dva bataljona Žumberačkog odreda i jedan bataljon Omladinske brigade vodili su borbu sa neprijateljem⁸ na sektoru Plešivica—Okić. Neprijatelj je potisnuo naše jedinice. U tim borbama je imao 10 mrtvih. Čerkezi su sa manjim snagama upali u selo Šiljakovinu, gdje su bili odbijeni od naših snaga uz gubitke od 4 mrtva.

16.1. neprijatelj je nadirao od Plešivice u pravcu Svete Jane. Dva bataljona Žumberačkog odreda odbila su neprijatelja, nanijevši mu 16 mrtvih i oko 45 ranjenih, u gonjenju je zarobljeno 5 legionara⁹.

17.1. na položaju Sveta Jana—Plešivica neprijatelj je izvršio ispade sa manjim snagama koje su bile redovito odbijene, uz gubitke po neprijatelja.

18.1. izvršila je Omladinska brigada napad na neprijateljsko uporište Draganići¹⁰. Uspjeh je bio djelomičan. Zarobljeno dosta sanitetskog materijala i druge sprema. Između ostaloga 40 pari odijela i naneseni gubici od 15 mrtvih i ranjenih.

19.1. neprijatelj vrši ponovno napad na Svetu Janu i uz pomoć artiljerijske vatre uspio je potisnuti naše jedinice. Iste večeri izvršio je protunapad na neprijatelja i on se je povukao.

Brigada „F. O. Seljo” otišla je na poziv Mos'avačkog odreda u Cerje radi osiguranja transporta oružja za II. Operativnu zonu. Za to vrijeme razbili su Čerkeze u selu Severje gdje su došli po sijeno i zaplijenili dvojica kola i dva para konja.

21.1. dva bataljona Omladinske brigade trebala su postaviti zasjedu kod sela Izimja koja nije uspjela, jer je neprijatelj

⁷ Iz sastava Prve kozačke konjičke divizije. Vidi dok. br. 40/1, k. 21 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁸ Odnosi se na dijelove 846 grenadirskog puka 392 legionarske divizije. Vidi dok. br. 27, 62, 93, 104 i 119.

⁹ Vidi dok. br. 104 i 119 u ovoj knjizi i istorijat 392 legionarske divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 39/14, k. 13.

¹⁰ Vidi dok. br. 39/14, k. 18 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

posjeo sve položaje prije dolaska naših snaga, tako da je došlo samo do borbe naših patrola sa neprijateljem.

Jedna četa Turopoljsko-posavskog odreda zarobila je kod Kupinca 3 Čerkeza i 1 Nijemca i dvojicu ubila.

22. i 23.1. držale su snage Zumberačkog odreda zasjede na cesti Zagreb—Jaska, međutim se neprijatelj tih dana nije kretao tim pravcem. Batajlon Turopoljsko-posavskog odreda razbio je neprijatelja¹¹ koji je došao da pljačka u Ključić Brdu; neprijatelj je imao 5 mrtvih i više ranjenih.

24. I. batajlon Omladinske brigade sa Minersko-pionirskom četom na potezu Karlovac—Lug srušio je svega oko 150 metara pruge, pošto ih je neprijatelj napao i sama je pruga bila dobro zaposjednuta.

25. I. dva bataljona Omladinske brigade držala su zasjedu na cesti Zagreb—Karlovac u visini sela Izimje; ubijeno 5 neprijateljskih vojnika, zarobljena 23 Rusa¹², zaplijenjena 2 laka njemačka mitraljeza, 15 pušaka i druge vojničke spreme.

Brigada „F. O. Seljo“ napala je zajedno sa jednim bataljonom T.P.O.¹³ neprijateljsko uporište Horvati; zarobljeno 46 domobrana¹⁴, 6 podoficira i 1 nadporučnik, 3 ustaše i 2 ubijena. Zaplijenjeno 2 teška francuska mitraljeza, 63 puške, 1 p.mitraljez, 17.000 metaka, 50 čebadi i dosta druge spreme.

26.1. batajlon Omladinske brigade postavio je zasjedu neprijatelju na cesti Zagreb—Jaska kod sela Zdihovo. Zasjeda je bila kompromitovana, te je neprijatelj nastupao u streljačkom stroju ka našim položajima. Naši su se povukli pod borbom, nanijevši neprijatelju dosta gubitaka¹⁵.

27.1. neprijatelj je jačim snagama izvršio napad iz svojih uporišta Jaske i Draganića u pravcu Svete Jane. Tom prilikom naneseni su mu osjetni gubici od 60 mrtvih. Također su naše jedinice uspjele opkoliti drugu neprijateljsku kolonu od 200 vojnika u Dolanjskom Jarku. Neprijatelju je stigla jača pomoć i pod zaštitom mraka uspio se je izvući krivnjom nesnalaženja i neenergičnosti naših jedinica.

29.1. u više pravaca neprijatelj je izvršio ispad u pravcu sela Gudci—Markuševac—Šiljakovina. Od snaga Brigade „F. O. Seljo“ bio je odbijen i razbijen, uz gubitke od 15 mrtvih i dosta ranjenih.

U svim tim akcijama zaplijenjeno je, zarobljeno i uništeno:

¹¹ i ¹² Riječ je o pripadnicima Prve kozačke konjičke divizije.

¹³ Turopoljsko-posavski odred

¹⁴ Iz sastava Dvadesete željezničke stražarske bojne. U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja za siječanj 1944 god. stoji da je u Horvatiima zarobljeno 105 domobrana i dva oficira. Vidi dok. br. 176 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—10, k. 58 u arhivi Vojnog historiskog instituta.

¹⁵ Vidi dok. br. 180.

Zarobljena 132 neprijateljska vojnika, 156 pušaka, 4 p.mitraljeza, 2 laka mitraljeza, 2 teška mitraljeza, 4 šmajsera, 7 pištolja, 1 laki bacač sa 42 mine, 62 ručne bombe, 2 poluautomatske puške, 29.000 puš. metaka. Ubijeno 189 neprijateljskih vojnika i oficira. Ranjeno 231. Uništeno 1650 metara želj. pruge, 1 blindirani auto, 3 kamiona, 1 luksuzni auto. Zaplijenjeno 130 čebadi, 45 šatorskih krila, 1 motorkotač, 1 bicikl, 20 konja, 2 ko'a i dosta druge ratne spreme.

Naši gubitci: Poginulih 23 i 70 ranjenih.

Podatci o tim akcijama nisu svi obuhvaćeni, jer nismo primili izvještaje o još dosta sitnih akcija, a naročito od T.P.O., tako da su gubitci neprijatelja u ljudstvu i materijalu još veći.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant, major,
Vojko Hošteter

BR. 121

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŽUMBERAČKO-POSAVSKOG SEKTORA OD 29 SIJEČNJA 1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKU POSADU U SELU HORVATI¹

STAB
ZUMBERAČKO-POSAVSKOG SEKTORA
NOV I PO HRVATSKE
Op. Broj 74
Dne 29/1 1944 god

GLAVNI STAB NOV I POH²
Broj 474 4 II 1944

Operativni izvještaj o
akciji na Horvate³...

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
(Operativni odsjek)

1 — Opis položaja:

Sekcija Samobor 1 : 100.000. Neprijatelj za osiguranje stanice Horvati izgradio je oko same stanice, na udaljenosti do

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 11—2, k. 112.

² Četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske

³ Vidi dok. br. 30 i 176 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—10, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

400 metara, niz manjih bunkera, dok sjeverozapadno od stanice cc⁴ 70 metara nalazio se jedan veći centralni bunker, iz kojega je vatrom mogao kontrolisati i tući čitav prostor uokolo stanice i mogao štititi ostale manje bunkere. Neprijatelj se je također nalazio u samoj stanici i u dvije obližnje zidane zgrade. .

2 — *Naziv naših jedinica koje su se borile:*

U toj akciji bila je Brigada „F. O. Seljo“⁵ koja je vršila sama napad, dok su dva bata'jona Turopoljsko-posavskog odreda držala osiguranje na cesti i pruži prema Zdenčini, dok je jedan bataijon Brigade držao osiguranje od Rakovog Potoka i na pruži od Zagreba.

3 — *Naziv, jačina i sastav neprijatelja:*

Posadu stanice sačinjavali su oko 100 domobrana 2 sata 20 Željezničke bojne i oko 20 ustaša. Naoružanje posade: 2 teška mitraljeza, 5 p.mitraljeza, 1 laki bacač, a ostalo puške.

4 — *Obostrana situacija:*

Neprijatelj je imao zadatak da brani željezničku stanicu Horvati i vrši patroliranja prugom prema Zagrebu i Jaski. Prema direktivnoj zapovijesti našega štaba jedinice Brigade i T.P.O.⁶ izvršile su prema zapovijesti Brigade napad na spomenuto uporište.

5 — *Izdane zapovijesti:*

Zapovijest za napad izdala je Brigada „Franjo Ogulinac-Seljo“ prema direktivnim uputstvima našega štaba.

6 — *Vrijeme kada je borba počela:*

Borba je počela u 21 sat, 25 I 1944 godine.

7 — *Tok borbe:*

Uvjeti za napad bili su vrlo povoljni obzirom na b'izinu sela Gorjanci i Paladinići, iz kojih se je moglo vrlo dobro prići lagano i prikriveno. Sama ideja napada sastojala se je u sljedećem: Sve jedinice koje su napadale podišle su pod same manje bunkere i zgrade, u kojima se je nalazio neprijatelj, i za vrijeme dok će se topom gađati centralni bunker sve jedinice su trebale da snažnim jurišem zauzmu zgrade i ostale manje bunkere, jer neprijatelj u centralnom bunkeru nije mogao štititi ostale bunkere, jer je bio gađan direktnim pogodcima iz protivkolskog topa. Našim jedinicama uspjelo je likvidirati central-

⁴ Cirka = oko

⁵ Franjo Ogulinac-Seljo

⁶ Turopoljsko-posavskog NOP odreda

ni bunker kao i željezničku stanicu i ostale zgrade- Međutim, sve jedinice nisu izvršile na vrijeme svoj zadatak, tako je neprijatelj sa jednim dobrim dijelom svojih snaga pod zaštitom mraka uspio pobjeći.

U toj akciji zarobljeno je: 46 domobrana, 6 podoficira, 1 oficir i 3 ustaše, dok su dvojica ustaša ubijena⁷.

Zaplijenjeno: Dva teška mitraljeza francuska, 56 talijanskih pušaka, 7 manliher pušaka, 1 p.mitraljez „Brno“, 17.000 metaka, 43 ranca, 50 komada čebadi, desetak pari cipela, odijela i ostale spreme, te hrane.

Naši gubici u ljudstvu i materijalu:

U toku borbe naši gubici su 1 mrtav i 2 ranjena, dok je prilikom povlačenja ranjeno 12 drugova od topovske granate i 1 poginuo. Neprijatelj je topovima gađao od Zdenčine.

Utrošak municije: Utrošeno je 650 puščanih metaka, 11 granata iz protiv-tenkovskog topa i 18 ručnih bombi.

Kritički osvrt:

Sama ideja napada bila je dobro zamišljena, no nije se uspjelo sprovesti je u život. Nije se dovoljno pažnje posvetilo samom opkoljavanju čitavog uporišta da se na taj način omogućiti bijeg neprijatelja, budući da je to bilo moguće provesti jer je bilo dovoljno snaga. Osnovni zadatak za izvršenje te akcije i za njezin potpuni uspjeh trebalo je brzo snalaženje i energičnost. Dakle, bilo je kod rukovodilaca prema' o pokretljivosti i zalaganja. Nije bilo jedinstvenog prepada, tako dok su jedinice koje su napadale samu stanicu istu na juriš već razoružale, jedinice koje su napadale ostale dvije zgrade nisu još stigle na zadatak i neprijatelj je, kada je vidio da je željeznička stanica likvidirana, pobjegao.

Same zgrade prerano su paljene dok su se još sve jedinice nalazile u uporištu, tako je neprijatelj imao odličnu nišansku tačku za svoje topove. Prilikom same evakuacije pM-jena nastao je kaos i ono nije bilo sistematsko. Borci se gube oko razgledanja raznih sitnica, a rukovodioci na to vrlo slabo reagiraju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,

Komandant, major,
Vojko Hošteter

⁷ Vidi primjedbu br. 14 uz dok. br. 120.

BR. 123

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 29 SIJEČNJA
1944 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE O BORBAMA NA PO-
DRUČJU JOSIPDOL—MODRUŠ—PLAŠKP**

STAB I UDARNE BRIGADE
VIII DIVIZIJE NOVJ
Op. br. 5/44
29. januara 1944

Predmet: Operativni izvještaj
od 12—29 I 1944 dostavlja se

ŠTABU VIII DIVIZIJE IV KORPUSA NOVJ

Poslije usješno završene borbe na neprijateljski garnizon u Oštarijama², Brigada se razmjestila na prostorijski mjesto Oštarije—Mihaljević Selo i Lug.

13 I 1944 sa položaja na kojima se Brigada na¹ azila izvršen je pokret na prostorijski, i to: Kučinić Selo—Sabljaki—Otok i Mihaljević Selo, gdje je tokom dana izvršeno izviđanje kao i priprema za napad na neprijateljski garnizon u Ogulinu³. Istog dana oko 20 časova, a uslijed novostvorene situacije, Brigada se rokirala na položaj Oštarije—Mihaljević Selo—Lug, dok je jedan batajlon ostao na položaju Sabljaki—Bošt, sa zadatkom izviđanja i obezbjeđenja Brigade. Ovaj batajlon ostao je na navedenom položaju do 14 I 1944 kada je oko 12 časova smijenjen od jednog bataljona iz P^lšćanskog odreda. Po izvršenoj smjeni isti je smješten u selo Manojlovići i Šegani.

Noću 14/15 I Brigada je izvršila pokret sa navedenih položaja u Plaščansku dolinu na sektor Plavča Draga, gdje se nalazila kao rezerva Divizije. Na ovoj prostorijski Brigada je ostala do 24 I za koje vrijeme je Brigada vršila pripremu za buduće operacije, kao i položila zakletvu, te održala sastanak svih podoficira i oficira.

24 I ujutro oko 5 časova Brigada je izvršila pokret na prostorijski Bunjevci—Egići—Medakovići—Šupice—Graovci. Ne-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 3/12, k. 830.

² Napad na ovaj garnizon Brigada je izvela 11 siječnja 1944 god., a obezbjeđivale su ga Druga NOU brigada Osme divizije i Deveta slovenačka NO brigada. Vidi dck. br. 48 i 68.

³ Iako su pripreme izvršene i izdana zapovijest, napad na Ogulin tada nije izvršen. Vidi dok. br. 112 u ovoj knjizi i dok. br. 2/11, k. 830 u arhivi Vojnog istorijskog instituta.

prijatelj⁴ je nastupao pravcem Josipdol—Cerovnik—Trojvrh i Josipdol—Radošovići u pravcu naše III brigade. Kao pojačanje uputili smo u 13 časova naš 3 bataljon na Trojvrh, sa zadatkom da u zajednici sa jedinicama III Udarne brigade odbaci neprijatelja koji je uspio da ovlada sa istim. Poslije dvosatne borbe navedene jedinice uspjele su odbaciti neprijatelja sa Trojvrha, goneći ga u pravcu Cerovnika. Istog dana u 13 časova 4 bataljon nastupao je prema neprijatelju pravcem Bunjevci—Mudrić Glavica—Vain Vrh, kog su u zajednici sa bataljonom iz III Udarne brigade odbacili u pravcu Cerovnika. 1 i 2 bataljon kretali su se cestom Latin—Vojnovac, služeći kao rezerva Brigade. Poslije završene borbe bataljoni su se razmjestili, i to: 3 bataljon — Šupice i Mudrići, 4 bataljon — Radošovići, sa zadatkom da smijeni na tom položaju bataljon iz III brigade, te obrazuje odbranu na Mudrić Glavici i Vain Vrh, isturajući patrolu u pravcu Radošovića i Careva Polja.

25 I 3 bataljon preuzeo je položaje na Trojvrhu od bataljona iz III Udarne brigade, na kom položaju tokom istog dana nije bilo nikakove borbe. Također istog dana nije bilo borbo na položaju 4 bataljona.

Istog dana u 3 sata sa 1 i 2 bataljonom izvršili smo pokret za Kunić Selo na komunikaciju Josipdol—Modruš—Brinje, radi postavljanja zasjede neprijatelju koji se bude kretao navedenom komunikacijom. Zasjedu smo učinili na navedenoj komunikaciji od Carske Kuće pa u desno do Kesera. Za vrijeme samog nastupa prema komunikaciji naišli smo na 3 neprijateljska vojnika kod cisterne između Plandišta i Kosinca. Tom prilikom uhvatili smo 1 neprijateljskog vojnika, dok su ostala dvojica uspjeli pobjeći, samim time zasjeda je bila otkrivena. Oko 11 časova neprijatelj je naišao sa jednim luksuznim autom od pravca Brinja—Jezerana i Kapele prema Josipdolu, na koga smo otvorili jaku mitraljesku i puščanu vatru, te time isti oštetili, tako da je isti poslije 100—150 metara kretanja bio prisiljen stati, a 1 dio vojnika koji se nalazio u njemu uspio je pobjeći, a jedan neprijateljski, t.j. ustaški oficir ubijen je. Poslije 10—15 minuta naišla su 1 neprijateljska kola u kojima se nalazila 3 neprijateljska vojnika, od kojih smo 2 ubili, a 1 zarobili. Poslije ovih borbi sa jednom četom 1 bataljona i 1 četom 2 bataljona krenuli smo prema se'u Oklasje gdje se

⁴ i ⁵ Izviđački odred 392 legionarske divizije i Treći bataljon 847 puka čiji je zadatak bio: obezbijediti komunikaciju Josipdol—Jezerane potiskivanjem naših jedinica ka Plaškom. Naišavši na jak otpor naših jedinica, neprijatelj je 26 siječnja uveo u borbu i Drugi bataljon 846 puka 392 divizije, koji je hitno prebačen iz Bosiljeva. Opširnije o tome vidi dok. br. 101 u ovoj knjizi i istorijat 392 divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 39/14, k. 18.

nalazila neprijateljska kuhinja kao i štala, u kojoj su bili spremljeni konji (tovarni i jahaći) koje smo zaplijenili u selu Oklasju, a i na komunikaciji su zaplijenjene pojedine stvari i spaljen 1 luksuzni auto. Poslije evakuisanja ratnog plijena vratili smo se sa bataljonima na polazne baze.

26 I 1944 3 bataijon držao je položaje na Trojvrhu, kog dana je neprijatelj⁵ jačim snagama nastupao prema položajima istog bataljona. Borci su navedenog neprijatelja pustili na blisko odstojanje, te bombama i mitraljezima zadali neprijatelju jak udarac, poslije čega je neprijatelj izvršio ponovo napad sa pojačanim snagama, odbacivši ovaj bataijon sa Trojvrha. Bataijon je bio prinuđen da se povuče na položaj Vrhovac.

Istog dana naš 4 bataijon također je vodio borbu sa neprijateljem koji je poslije ovladavanja položajem Trojvrh krenuo jačim snagama od pravca Josipdola prema položajima Vain Vrh i Mudrić Glavica, kog je držao ovaj bataijon, te poslije trosatne borbe, u kojoj je bio neprijatelj 2 puta odbačen, ponovo je dobio pojačanje u ljudstvu, motornim vozilima, kao i jakoj artiljerijskoj vatri, te tako uspio odbaciti ovaj bataijon na položaje Bilež—k. 409 i Glavica (k. 480).

Istog dana 2 bataijon zaposio je sa jednom četom Mudrić Glavicu (k. 501), a sa glavninom bataljona sjeverne padine Tulačnika (k. 480). Za vrijeme držanja ovih položaja nije došlo do borbe sa neprijateljem, sem što je neprijatelj vršio jaku artiljerijsku pripremu na k. 501. 1 bataijon istog dana nalazio se kao rezerva Brigade u selu Graovcima.

27 I neprijatelj, koji je uspio zaposjesti Trojvrh, produžio je kretanje u pravcu Vrhovca kog je poslije kraće borbe zauzeo, prisilivši naš 3 bataijon na povlačenje. Isti bataijon zauzeo je nove položaje na liniji k. 379 i k. 398, Stanići i Crkovići. Neprijatelj, koji je uspio ovladati sa Vrhovcom (k. 526), jednim dijelom svojih snaga spustio se u Kovačeviče i Dragaše, sa kojim je ovaj bataijon bio u tijesnoj vezi i borbenom kontaktu.

Istog dana neprijatelj je kretao sa jednom kolonom od 70 vojnika od Radošovića u pravcu Bileža i k. 459. Istu kolonu 2 četa istog bataljona, t.j. 4 bataljona pustila je na blisko odstojanje, otvorivši na njega jaku mitraljesku i puščanu vatra, poslije čega se neprijatelj, pretrpivši osjetne gubitke, u paničnom bijegu povukao. Druga kolona koja je kretala cestom i prugom Vojnovac—Plaški, jačine oko 200 vojnika, nakon četiri sata borbe uspjela je odbaciti naše dijelove sa Mudrić Glavice, te istu zaposjesti, kao i Vain Vrh.

1 bataijon obrazovao je položaje na liniji Vukelići—Janjatovići, a dvije čete nalazile su mu se pozadi njih kao re-

zerva. 2 bataljon nalazio se u selu Egićima, obrazujući brigadnu rezervu.

28 I bataljoni su ostali tokom dana na svojim položajima, dok na večer t.j. noću 28/29.1. izvršili smo napad na neprijatelja koji se našao na Vrhovcu i Trojvrhu, kao i na Mudrić Glavici i Vain Vrh. Za napad na Vrhovac upotrebili smo 1 i 3 bataljon. 1 bataljon napadao je neprijatelja u Kovačevići—Dragaši sa dvije čete, a sa jednom četom preko Dodiga, izbijajući prema Jančićima. Geta koja je nastupala ovim pravcem služila je kao osiguranje jedinicama koje su napadale Vrhovac i sela u kojima se neprijatelj primjećuje.

3 bataljon napadao je neprijatelja sa jugoistočne strane u Kovačevićima, goneći istoga prema Vrhovcu gdje je zajednički povezan sa 1 bataljonom zbacio neprijatelja sa Vrhovca te produžio sa gonjenjem u zajednici sa 1 bataljonom u pravcu Trojvrha, s tim što je jednu četvu ostavio na položaju Vrhovac, sa zadatkom da isti položaj organizuje i, u s'učaju neprijateljskog ispada, omogući pravilan otstup 1 bataljonu kao i glavnini svog bataljona koji je nastupao prema Jančićima.

Poslije likvidacije Vrhovca kompletan 1 bataljon krenuo je u pravcu Trojvrha gdje je energičnim napadom zbacio neprijatelja sa prvih jugoistočnih kosina produžujući svoj glavni napadni pravac prema samom Trojvrhu, t.j. k. 599. Napad koji je vršen na navedenu kotu bio je snažan i energičan kojom prilikom je neprijatelj bio izbačen iz rovova u koje su naši borci upali. Odmah poslije upada i bačenih bombi u neprijateljske rovove, neprijatelj je izvršio snažan protunapad odbacivši naše snage. Kako je kota i položaj, koji je da je neprijatelj držao, teško osvojiv, uslijed upornosti odbrane povukli smo bataljone na svoje polazne položaje.

2 i 4 bataljon imali su zadatak da napadnu neprijatelja na Mudrić Glavici i Vain Vrh, te da izvrše gonjenje za neprijateljem u pravcu njegovog odstupanja. 4 bataljon napao je sa jugoistočne strane neprijatelja na navedenim kotama, koji je davao jak otpor, kojom prilikom je došla do velikog izražaja neprijateljska vatra, t.j. odbrana koju je sačinjavao ve'iki broj automatskog oružja.

Ovaj napad nije uspio iz gore navedenih razloga, a i iz razloga toga što bi neprijatelj tako organizovanom vatrom nanio velike gubitke ovom bataljonu, koji se ujutro oko 5 časova povukao u svoju polaznu bazu.

2 bataljon imao je zadatak da sa jednom četom ovlada položajem Mudrić Glavica, sa ostale tri čete da krene u napad na Trojvrh sa sjevero-istočne strane, potpomagajući napad sa četom koju je trebao uputiti na Mudrić Glavicu 4 bataljon, a sa ostale tri čete da potpomognu napad 1 i 3 bataljonu koji su po

zauzeću Vrhovca kretali u pravcu Trojvrha i sela Jančića. Ovaj batajlon nije uspio u izvršenju svog zadatka, pošto je za vrijeme njegovog nastupa prostor kojim se isti kretao bio tučen jakim artiljerijskom vatrom, tako da se isti povukao oko 5 časova na polazne položaje.

Sve ove borbe vodile su se po sekciji Ogulin—Karlovac.

2) Sve naše jedinice učestvovala su u proteklim borbama. U borbama oko Oštarija kao i u borbama oko Trojvrha zajednički sa našom brigadom sadejstvovala je III Udarne brigada.

3) Naziv, jačina i sastav neprijateljskih jedinica nepoznat nam je, kao i imena njihovih komandanata.

4) Poslije završene borbe kao i pripreme na Ogulin, brigada je bila smještena u Plavca Dragi, služeći to vrijeme kao rezerva Divizije. Za to vrijeme borci su kao i komandni kadar izvršili pripremu za predstojeće operacije, a ujedno se odmarali. Ovako odmorena jedinica bila je sposobna za vršenje operacija koje su vođene na liniji Vrhovac—Trojvrh i liniji Mudrić Glavica—Vain Vrh. Naše namjere su bile zadržati i ne dozvoliti neprijatelju prodor u Plaški, kao i navedenog neprijatelja prognati prema Ogulinu.

Namjere neprijatelja bile su: izbiti što bliže prema Plaškom, te time omogućiti nesmetan prolaz svojoj glavnini na komunikaciji Josipdol—Oštarije.

5) Izdate zapovijesti bile su kratke, t.j. naredjenja za sve pokrete kao i napade davani su preko telefona.

6) Vrijeme, datum, dan i čas u vođenim borbama naznačeni su naprijed.

7) Tok borbe kao i obostranih razvijanja bio je izmjeničan, t.j. neki položaj neko vrijeme nalazio se u rukama neprijatelja, zatim u našim, i obratno. Važni momenti tokom ovih borbi odigrali su se 26 I na Trojvrhu u borbi između neprijatelja i našeg 3 bataljona, kojom prilikom su borci ovog bataljona smjelo dočekali neprijatelja i izvršili na njega energičan i brz napad, nanijevši mu velike gubitke. Također, važan momenat u ovim borbama bio je zauzimanje Vrhovca i gonjenje neprijatelja u pravcu Trojvrha. Kako je borba još na ovom prostoru u toku, to se do danas neprijatelj uspio održati na položajima Trojvrh (k. 599), te na Mudrić Glavici i Vain Vrh. Naše jedinice nalaze se na položajima, i to: 3 batajlon sa jednom četom na Vrhovcu, a sa ostalim svojim dijelovima na liniji Stanići—Janjatovići—Grkovići; 4 batajlon na položaju Bilež (k. 440)—409 i Tulačnik (k. 480); 1 i 2 batajlon nalaze se na prostoru Egići—Vukelići i Medakovići, te služe kao rezerva Brigade.

8) Za vrijeme svih ovih borbi približno su postignuti željeni, t.j. postavljeni ciljevi.

Za sve vrijeme ovih borbi zarobljeno je 11 neprijateljskih vojnika i 1 podoficir, dok je zaplijenjeno: 2 teška bacača, 2 puškomitraljeza „Šarac“, 23 karabina mauzer, 7 šmajsera, 6 pišto'ja, 1 signalni pištolj, 17 konja, 6 sedala, 7 telefona, 1 centrala, 25 komada mina za teški bacač, 7.600 mauzer metaka i dosta druge razne sprema i nešto obuće i odjeće. Za sve vrijeme borbi neprijatelj je imao 62 vojnika i 3 oficira mrtva i 65 ranjenih vojnika i oficira. Također je uništen 1 luksuzni auto i 3 njemačke specijalne kuhinje.

9) Za sve vrijeme ovih borbi na našoj strani bilo je 8 mrtvih i 38 ranjenih drugova, za koje prilažemo listu gubitaka. U borbi na Trojvrhu 3 bataljon izgubio je 1 puškomitraljez, „talijanski“, 4 bat. 1 laki bacač. Također naš 1 bataljon izgubio je 1 puškomitraljez.

10) Za sve vrijeme ovih borbi utrošeno je municije: 13.950 mauzer metaka, 3.800 talijanskih metaka, 1.800 metaka za mitraljez „Breda“, 200 metaka za šmajsera, 80 mina za talijanski laki bacač, 80 ofanzivnih i 50 defanzivnih bombi, 70 malih mina za teške talijanske bacače, i 20 komada udarnih granata za protuavionski mitraljez „Breda“.

11) U ovim borbama naročito se istakao naš 3 bataljon i puškomitralješci istog bataljona drugovi: Džakula Miloš, Plivelie Ivica i Lacković Mile, koji su prilikom napada neprijatelja na Trojvrh istog hladnokrvno dočekali i zadali mu udarac, kao i za vrijeme neprijateljskog protunapada, kada je isti bataljon bio prisiljen na odstupanje, isti štitili u odstupu.

12) Za vrijeme ovih operacija nije bilo starješina kao i jedinica koje su se slabo drža'e u borbi.

13) *Kritički osvrt:* Operacije koje su vođene za ovo vrijeme bile su dosta dobro pripremljene, odluke su donošene na brzinu, pošto nam je isto nalagala sama situacija i pokreti neprijatelja u pravcu Plaščanske doline. Izdate zapovijesti, koliko su pisane, bile su dosta realne. Upravljanje i rukovođenje ovim operacijama bilo je dosta otežano uslijed raštrkanosti Brigade. Snalazak višeg kao i nižeg komandnog kadra bio je dosta dobar.

Za vrijeme vođenja ovih borbi do izražaja dolazila je većinom pješadija, a ponekad i minobacači, kojom prilikom u sadejstvu između pješadije i artiljerije nije došla do izraza dobra uzajamna saradnja.

Veza između članova bataljona i Štaba brigade bila je uspostavljena telefonima i ista je dobro funkcionisala, dok je veza između pojedinih naših bataljona bila slaba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
D.⁶ Baić

(M.P.)⁷

Komandant—major:
Mih.⁸ Blažević

BR. 124

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 29 SIJEČNJA
1944 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE O BORBAMA KOD BOSILJEVA OD 20 DO 26 SIJEČNJA¹**

STAB
II. UDARNE BRIGADE VIII. DIVIZIJE
29. I. 44. godine

Dostavlja operativni izvještaj:

ŠTABU VIII. DIVIZIJE

Opis položaja: Sekcija Karlovac 1:100.000. Položaj Bosiljevo jugozapadno i sjeverno od Bosiljeva. Brigada se nalazila — jedan bata'jon kod Lešća, jedan u Vodenoj Dragi, jedan u Maletiću — Crkveno Selo, jedan Lisičina Gorica. Raspored se uglavnom rastezao uz lijevu obalu Dobre.

Neprijatelj: jedna bojna ustaša iz Ogulina,² jedna bojna legionara³ sa tri mala tenka.

20. ovog mjeseca ovaj neprijatelj stigao je iz Ogulina na Trošmariju i Ponikve do 8

⁶ Dušan

⁷ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

⁸ Mihajlo

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 6/12, k. 831.

² Vjerovatno dijelovi Trideset treće bojne. Vidi dok. br. 170 i 171.

³ i ⁵ Odnosi se na Prvi bataijon 846 grenadirskog puka 392 legionske divizije, ojačan jednom baterijom armijskog artiljeriskog puka. Vidi dok. br. 39/14, k. 18 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

časova, i kretao se Trošmarija—Bosiljevo i Ponikve—Bosiljevo. Naše jedinice bile su na gore navedenom sektoru. Oko 12 časova javljeno nam je iz Bosiljeva da se neprijatelj nalazi u Trošmariji, drugih podataka nismo imali. U 12 časova krenuo je III. bataljon iz sela Lisičina Gorica preko Bosiljeva u susret neprijatelju ka Trošmariji. IV. bataljon također je krenuo u pravcu Bosiljeva u 12,30 časova, a u ovo vrijeme neprijatelj je već kretao od Generalskog Stola preko Lešća.

Tok borbe:

III. bataljon izbio je u Bosiljevo u 13.30 časova i susreo se sa neprijateljem čija je motorizacija silazila u Bosiljevo, a pješadija zauzela kote zapadno i sjeverno od Bosiljeva. Istovremeno je naišao i IV. bataljon od pravca Lešća koji je trebao zauzeti položaj južno od Bosiljeva kod crkve Majke Božje i kote 359, međutim i ovaj bataljon susreće se sa neprijateljem koji je tada držao u svojim rukama položaje koje je tada trebao zauzeti IV. bataljon. IV. bataljon je pokušao nasilno uzeti položaj, ali su ga u tom omeli tenkovi koji su mu došli za leđa od pravca Bosiljeva, zato je poslije kraće borbe bataljon odstupio — dvije čete u pravcu Vukove Gorice, a dvije čete na brdo Privis, a noću prošle za Ponikve.

III. bataljon koga je susrela neprijateljska motorizacija u samom Bosfjevu pokušao je zauzeti položaje sjeverno od Bosiljeva na koti 469 (Veliki Družac) i kad je već podišao, dobio je jaku vatru od neprijatelja koji je već ranije zauzeo položaje na istoj koti. Bataljon se poslije kraće borbe povukao u pravcu sela Dugače. Borba je počela u 13.30 časova, a završena u 15 časova kada su se naše jedinice izvukle iz borbe. Kod susreta sa neprijateljem neprijatelj je postigao iznenađenje kod naših jedinica time što je bio razvijen za borbu i otvorio vatru na naše jedinice, koje nisu bile razvijene za borbu i koje su bile u pokretu. Borba je bila vrlo žestoka, pošto su naše jedinice morale stvoriti uslove za razvijanje i odstupanje.

U ovoj borbi nisu postignuti ciljevi, pošto smo zakasnili zauzeti dobre položaje za odbranu i cilj je bio zatvoriti pravac za Bosiljevo kako bi mogli izvući našu brigadu od Dobre ka Zdihovu.

Zarobljeno i zaplijenjeno nije ništa.

Gubitci neprijatelja nisu poznati.

Naši gubitci u ljudstvu: jedan poginuo, 5 nestalo i 7 ranjeno, među kojima komesar bataljona Zimonja Milan. Neprijatelju je pala u ruke komora IV. bataljona, u kojoj se nalazilo 3 mala bacača (bez municije), 16 neispravnih pušaka, 2 postolja od teških mitraljeza, 4 kazana, jedna ko'a i 4 konja, jedan p. mitraljez Brno.

Utrošeno je 1848 metaka.

Kritički osvrt:

Jedinice III. i IV. bataljona prilikom nastupanja na gore navedene položaje nisu nastupale rastreseno, tako da im je bilo otežano brzo i pravilno sređenje u borbeni poredak (položaj). Isto tako prilikom odstupanja odstupale su nesređeno. Dvije čete IV. bataljona izgubile su vezu sa bataljonom.

Iste noći povukli smo se sa jedinicama preko Kupe kod Vinice- Na ovom sektoru ostali smo 21. i 22. do 16 časova. 22. oko 16 časova prebacili smo se preko Kupe i preko Zdihova u Osojnik.

23. I. 44. g.

23. ovog mjeseca I. bataijon je ušao u Trošmariju po odstupanju neprijatelja iz iste. II. bata'jon ušao je u selo Hrsina kraj Bosiljeva i izvidao u pravcu Bosiljeva. Neprijatelj u jačini od jedne satnije izašao je iz Bosiljeva i kretao se za selo Hrsina. U 15 časova II. bataijon otvorio je na ovu satniju vatru koja se odmah u paničnom bijegu povukla za Bosiljevo.⁴

Zarobljena su dva legionara, zaplijenjen jedan šmajser, dva pištolja, dva para odijela, dva para cipela i 240 metaka.

⁴ Vidi dok. br. 172 u ovoj knjizi i dok. br. 39/14, k. 18 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Ubijen je jedan njemački oficir i jedan legioner ranjen.
Sopstvenih gubitaka nije bilo.
Utrošeno je 470 metaka.

Kritički osvrt:

Patrole koje su bile ispred položaja bataljona otkrile su položaj bataljona i prerano je otvorena vatra, tako da je neprijatelj uspio pobjeći sa malim gubitcima.

24. I. 44. g.

24. ovog mjeseca oko dva sata u jutro naišla je jedna neprijateljska kolona od pravca Lešća preko Grabrka za Trošmariju. Jačina ove kolone je od 500 do 800 legionera sa nešto komore i teškog naoružanja.⁵ I. bataljon koji je sa jednom četom stanovao u Trošmariji, a ostalim u Popovom Selu puvukao se pred neprijateljem još u noći i napravio zasjedu iznad Popova Sela da tuče neprijatelja, ukoliko bi kretao prema Ogulinu.

Neprijatelj je iz Trošmarije krenuo u koloni oko 8 časova. Jedinice I. bataljona kad je naišlo čelo neprijateljske kolone otvorile su vatru na neprijatelja. Tog momenta vrijeme je bilo jako loše, snijeg je padao i magla se spustila, tako da se uopšte neprijatelj nije mogao uočavati. Ova borba je trajala 45 minuta kada se je bataljon povuko u 10 časova, a neprijatelj pod zaštitom ove magle prošao za Ogulin. Također, jedna neprijateljska kolona kretala je od Ogulina i iznad Gojaka sastala se sa ovom kolonom.

Neprijateljski gubitci bili su 20 ubijeno.

Sopstvenih gubitaka nije bilo.

Utrošeno metaka 765.

25. I. 44. g.

25. ovog mjeseca dvije čete III. bataljona postavile su zasjedu na cesti između Lešća i Bosiljeva ispod Privisa. Oko 10 časova naišla su od pravca Lešća za Bosiljevo troja konjska kola sa sljedovanjem i pratnjom od 40 legionera. Isto tako od pravca Bosiljeva naišao je jedan mali tenk i jedan motorbicikl koji je izgleda išao također da osigura sljedovanje. Naše čete otvorile su vatru na neprijatelja,

našto se je neprijatelj raspršio i pretrpio gubitke, ali svaki pristup ka ovima je branio tenk otvaranjem vatre, zato su se naše čete oko 11 časova povuče.

Ubijeno je 7 legionera i ranjeno 6, ubijena su dva konja.

Naših gubitaka nije bilo.

Utrošak municije jest 320 metaka.

26. I. 44. g.

26. I. 44. g. dvije čete I. bataljona nalazile su se na cesti iznad Ogulina kod četvrtog kilometra. Oko 9 časova naišlo je oko 30 neprijateljskih vojnika sa nekoliko kola iz Ogulina za sječenje drva. Neprijatelj prije nego što je došao na tučeni prostor ispred naših položaja, razvio se u strijelce i kretao se kroz šumu. Kad se je primakao na blisko odstojanje, čete su otvorile vatru, ali nisu postigle neke rezultate pošto je bio pošumljen teren i banda se u paničnom bijegu povukla za Ogulin.

Ubijeno je 7 neprijateljskih vojnika, nepoznat broj ranjen. Ubijeno 5 konja i uništeno četvoro kola.

Zaplijenjeno je 4 karabina, 1000 metaka i nešto sanitetskog materijala.

Sopstvenih gubitaka nije bilo.

Utrošak municije bio je 570 metaka.

25. ovog mjeseca II. bataijon posao je na izvidanje neprijatelja u Bosiljevo jedan vod. Tom prilikom neprijatelj je otvarao vatru i ubio nam jednoga borca.

26. I. 44. raspored naših snaga bio je: I. bataijon u Vršku iznad Gojaka, II. bataijon u Trošmariji, IV. bataijon u Popovu Selu, a III. u Ponikvama. Štab brigade u Munjasima.

S. F. — S. N.

Za politkomesara:
R.⁶ Zrinjanin

Komandant — major:

⁹ Rade

BR 125

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE NO BRIGADE OD 29 SIJEČNJA
1944 GOD. ŠTABU TRINAESTE DIVIZIJE O FORBAMA NA
PODRUČJU BRINJA¹**

ŠTAB III BRIGADE
XIII DIVIZIJE NOVJ
29 januara 1944 godine

ŠTABU XIII DIVIZIJE NOVJ

Operativni izvještaj
od 25 do 29 I 1944

Podnaša se naslovu operativni izvještaj ove brigade za vrijeme od 25 do 29 januara 1944 godine, pošto je do 24 ov. mj. podnesen već izvještaj sa proteklim akcijama.²

a) 25 do 29 I 1944 g. cijela Brigada osim III bataljona stigla je na sektor Veliki Kut. Štab brigade sa samostalnim jedinicama smjestio se u Draženovićima. III bataljon ostao je na položajima Brinjskog Klanca, sa zadatkom da tuče neprijatelja na tom pravcu. IV bataljon izbacio je jednu četu na kotu 684, sa zadatkom da spriječi neprijatelju prolaz iz Jezerana za Križpolje. Ostatak bataljona nalazi se u selu Rajkovići na prihvatnim položajima. II bataljon tj. dvije čete bile su na položajima na prvim kotama prema Maljenu, dok je jedna četa bi¹ a iznad sela Pernara prema Lipici. I. bataljon nalazi se u selu Rajkovići i drži položaj od sela desno, iznad sela Holjevci i osiguravao desno krilo IV bataljona.

AKCIJE:
25 I 1944 g.

IV. bataljon na svojim položajima primio je borbu sa neprijateljem u 8 sati. Neprijatelj je uspio sa minobacačkom a nešto i artiljerijskom vatrom da zauzme kotu 684, nakon čega se je bataljon povukao na prihvatni položaj, na kote iznad Rajkovića, odkuda je tukao neprijatelja koji je htio da ovlada i tom kotom.³ Po netočnim podacima izvidnica, bataljon se je povukao

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3—4, k. 1237 A.

² Izvještaj Štaba Treće NO brigade od 24 siječnja Redakcija neće štampati, jer su njena dejstva za prethodni period opisana u izvještaju Trinaeste divizije od 26 siječnja. Vidi dok. br. 101 u ovoj knjizi i dok. br. 1—4, k. 1237 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Opširnije o tome vidi dok. br. 101.

sa toga položaja na sljedeće prihvatne položaje. Tom prilikom imao je neprijatelj oko 5 do 6 mrtvih. Na našoj strani bio je jedan mrtav.

II batajlon primio je borbu kada je IV batajlon odstupio. Borba je trajala od 10.30 do 14 sati, kada se je neprijatelj povukao u pravcu Križpolja. Gubitci neprijatelja su nepoznati. Gubitaka na našoj strani nema.

I batajlon nije imao borbe.

Istoga dana sa tih položaja Brigada je krenula u Lipicu, gdje je prenoćila.

Toga dana prošlo je od Križpolja prema Jezeranima nešto neprijateljske konjice, kola i motorizacije, svega oko 200.

Jačina neprijatelja koji je napadao toga dana bilo je oko 150.

26 I 1944 g.

Brigada je izvršila pokret iz Lipica do Dabra i smjestila se na odmor po selima. Štab brigade smjestio se u selu Antićima,

Bataljoni su davali osiguranje po jedan vod iznad sebe u pravcu neprijatelja i patrole prema Letincu i Glibodolu.

III batajlon, koji se je nalazio u Brinjskom Klancu, nije se uspio prebaciti i doći u sastav Brigade sve do danas.

27 I 1944 g. Bez promjene.

28 I 1944 g. Brigada je izvršila pokret iz Dabra za Brlog.

29 I 1944 g. Brigada stigla u Brlog, sa zadatkom da zaposjedne položaje oko Grabra, Rapajin Klanca te da brani ukoliko bi neprijatelj krenuo u Gacku dolinu, također da ga udara manevrom na cesti Brinje—Senj.⁴

Bataljoni su zauzeli svoje položaje kako im je određeno po zapovijesti Štaba brigade broj 5, od 28 I 1944 godine, koja je u prepisu dostavljena i naslovu.⁵

Kritički osvrt: Zadatak koji je bio postavljen pred jedinice izvršen je, jedino je kod IV bataljona izvršeno povlačenje od prvih na prihvatne položaje, a da to nisu trebali učiniti, jer je prvi položaj bio branjiv. Isto se pokazao nedostatak samoinicijative ovoga puta. Borbenost kod naših jedinica bila je dosta dobra. Isto tako i moral u borbi i u maršu kao i disciplina bili su na priličnoj visini, jedino je 5 boraca pokušalo dezerterstvo. Od tih su dva uhvaćena i vraćena u jedinicu, dok se ostala trojica još nisu vratili.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zamj. politkomesara: Operativni oficir: V. d. komandanta:

⁴ Vidi primjedbu br. 5 uz dok. br. 113.

⁵ Vidi dok. br. 113.

BR. 126

NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 30
SIJEČNJA 1944 GOD. O FORMIRANJU DESETOG I JEDANAESTOG
KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE, REORGANIZACIJI JEDINICA I
POSTAVLJANJU RUKOVODILACA¹

NAREDBA BROJ 3

Glavnog Štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih
odreda Hrvatske od 30. I. 1944.

I. Formiranje novih jedinica

Naredbom Vrhovnog Štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije formira se

XXXII. Divizija i XXXIII. Divizija² NOVJ na operativnom području II. Operativne Zone NOV i POH, **XXXIV. Divizija NOVJ** na operativnom području Zumberačko-posavskog sektora³ i **XXXV. Divizija⁴ NOVJ** na operativnom području Like. Također se formira **grupa partizanskih odreda** u čiji sastav ulaze partizanski odredi sa operativnog područja II. Operativne zone⁵ NOV i POH.

Naredbom Vrhovnog štaba NOV i POJ formira se **X. Zagrebački korpus NOV Jugoslavije**, u čiji sastav ulaze sve jedinice II. Operativne zone NOV i POH⁶.

¹ Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12—1, k. 114 A.

² Opširnije o formiranju ovih divizija vidi dok. br. 67.

³ i ⁸ Jedinice Zumberačko-posavskog sektora bile su: Omladinska NO brigada „Jože Vlahović“, NO brigada „Franjo Ogulinac-Seljo“, Zumberačko-pokupski i Turonoljsko-posavski NOP odred. Vidi dok. br. 62 i knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske pod reg. br. 4—2, k. 119/1, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

* Trideset peta divizija formirana je od Prve i Druge NO brigade Operativnog štaba za Liku i Ličkog NOP odreda. Vidi dok. br. 13 u ovoj knjizi i dok. br. 4—2, k. 119/1, u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁵ Na ovom području operisali su tada sljedeći NOP odredi: Kalnički, Moslavački, Bjelovarski, Zagrebački i Zagorski. Naredbom Štaba Desetog korpusa „Zagrebačkog“, od 19 siječnja 1944 god., formirana je Zapadna grupa NOP odreda. U njen sastav ušli su Kalnički, Zagorski i Zagrebački odred. Vidi dok. br. 67.

⁶ Vidi dok. br. 67 i knjigu depeša Glavnog štaba Hrvatske u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4—2, k. 119/1.

Time Štab II. Operativne zone NOV i POH prestaje postojati.

Naredbom Vrhovnog štaba NOV i POJ formira se **XI. Korpus NOV Jugoslavije**, u čiji sastav ulaze XIII. Divizija NOVJ, XXXV. Divizija NOVJ i jedinice Operativnog štaba za Istru⁷.

Time prestaje postojati Operativni štab za Liku i njegove jedinice stavljaju se pod komandu Štaba XXXV. Divizije NOVJ, a taj štab, kao i Štab XIII. Divizije NOVJ izuzimaju se ispod komande IV. Korpusa NOVJ i stavljaju pod komandu Štaba XI. Korpusa NOVJ. Ujedno se Operativni štab za Istru izuzima ispod direktne komande Glavnog štaba NOV i POH i stavlja pod komandu Štaba XI. Korpusa NOVJ⁸.

Dosadašnje jedinice Zumberačko-posavskog sektora⁹ stavljaju se pod komandu Štaba XXXIV. Divizije NOVJ, a taj štab izuzima ispod direktne komande Glavnog štaba NOV i POH i stavlja pod komandu Štaba IV. Korpusa NOVJ.

II. Postavljanja

Naredbom Vrhovnog štaba NOV i POJ, a po potrebi službe, postavljaju se: za komandanta X. Zagrebačkog korpusa NOVJ pukovnik **Matetić Vlado**, dosada komandant II. Operativne zone NOV i POH; za političkog komesara X. Zagrebačkog korpusa NOVJ **Šibi Ivan**, dosada komesar II. Operativne zone NOV i POH; za načelnika Štaba X. Zagrebačkog korpusa NOVJ major **Rukavina Josip**, dosada pomoćnik načelnika Štaba VI. Korpusa NOVJ; za operativnog oficira X. Zagrebačkog korpusa NOVJ major **Hošteter**

⁷ O jedinicama Operativnog štaba za Istru vidi dok. br. 36.

⁸ Operativni štab za Istru bio je od rujna 1943 god. pod komandom Trinaeste divizije, a od 6 siječnja 1944 pod komandom Glavnoga štaba Hrvatske. Vidi dok. br. 36.

- Vojko**, dosada komandant Zumberačko-posavskog sektora;
- za komandanta XXXII. Divizije NOVJ
major **Štrok Izidor**, dosada komandant Brigade „Braća Radić“;
- za političkog komesara XXXII. Divizije
NOVJ **Robić Ivan**, dosada politički komesar Brigade „Braća Radić“;
- za komandanta XXXIII. Divizije NOVJ
major **Antolković Josip**, dosada komandant XII. Udarne brigade XII. Divizije VI. Korpusa NOVJ;
- za političkog komesara XXXIII. Divizije
NOVJ **Mutak Vlado**, dosada politički komesar Moslavačke brigade;
- za komandanta Grupe partizanskih odreda X. (Zagrebačkog) Korpusa NOVJ major **Bulat Rade**, dosada načelnik Štaba II. Operativne Zone NOV i POH;
- za političkog komesara Grupe partizanskih odreda X. (Zagrebačkog) Korpusa NOVJ **Stjepan Iveković**;
- za komandanta Brigade „Matija Gubec“
Manojlović Milan¹⁰, dosada komandant Bjelovarskog partizanskog odreda;
- za političkog komesara Brigade „Matija Gubec“ **Delibegović Ahmed**;
- za komandanta Brigade „Braća Radić“
kapetan **Kučiš Stjepan**, dosadašnji zamjenik komandanta II. Brigade II. Operativne zone;
- za političkog komesara Udarne brigade
„Braća Radić“ **Rukavina Zlatko**,
dosada politički komesar bataljona Udarne brigade „Braća Radić“;
- za komandanta XI. Korpusa NOVJ potpukovnik **Jakšić Pavle**, dosada

- komandant VII. Divizije IV. Korpusa NOVJ;
- za političkog komesara XI. Korpusa NOVJ **Turkulin Artur**, dosada politički komesar XIII. Divizije IV. Korpusa NOVJ;
- za načelnika Štaba XI. Korpusa NOVJ major **Jerković Mate**¹¹, dosada šef Operativnog odsjeka Glavnog štaba NOV i POH;
- za operativnog oficira XI. Korpusa NOVJ major **Opsenica Stevan**, dosada načelnik Operativnog štaba za Liku;
- za pomoćnika načelnika Štaba XI. Korpusa NOVJ major **Dejanović Milić**, dosada komandant Kordunaškog područja;
- za političkog komesara XIII. Divizije XI. Korpusa NOVJ **Švob Vinko**, dosada zamjenik političkog komesara II. Brigade XIII. Divizije NOVJ;
- za komandanta XXXV. Divizije NOVJ major **Kleut Perica**, dosada komandant Operativnog štaba za Liku;
- za vršioca dužnosti političkog komesara XXXV. Divizije XI. Korpusa NOVJ **Rukavina Milivoj**, dosada politički komesar Operativnog štaba za Liku;
- za komandanta VII. Divizije IV. Korpusa NOVJ major **Bjelajac Stanko**, dosada načelnik Štaba VII. Divizije NOVJ;
- za komandanta XXXIV. Divizije IV. Korpusa NOVJ major **Dasović Martin**, dosada komandant I. Brigade Operativnog štaba za Liku;

¹¹ Iz dokumenata i knjige depeša Glavnoga štaba NOV i PO Hrvatske vidi se da je Mate Jerković ostao i dalje na dužnosti u Glavnom štabu. Načelnik štaba Jedanaestog korpusa bio je Stanko Perhavec. Vidi knjigu depeša Glavnog štaba Hrvatske u arhivi Vojnog historiskog instituta pod reg. br. 4—2, k. 119/1.

za političkog komesara XXXIV. Divizije
IV. Korpusa NOVJ **Knebl Franc**,
dosada politički komesar Žumberačko-posavskog sektora;
za načelnika Štaba XXXIV. Divizije IV.
Korpusa NOVJ **Pekić Dušan**, do-
sada načelnik Štaba Žumberačko-
posavskog sektora;
za pomoćnika načelnika Štaba IV. Korpu-
sa NOVJ major **Cižmek Đuro**,
dosada pomoćnik komandanta
Primorskog područja.

Štabovi IV., VI., X. Zagrebačkog i XI. Korpusa
NOVJ dostavit će nam odmah prijedlog za popunu
upražnjenih i nepopunjenih položaja u svojim štabo-
vima, kao i u štabovima divizija i brigada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,

Komandant,
generalmajor
IVAN GOŠNJAK, v. r.

Da je otpravak vjeran originalu potvrđuje
Načelnik I. Odjela,
potpukovnik
Oreščanin Bogdan

BR. 127

DIREKTIVA ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OSMOG
KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 30 SIJEČNJA 1944 GOD.
PODREĐENIM JEDINICAMA ZA DEJSTVO U SLUČAJU
NEPRIJATELJSKE OFANZIVE NA PODRUČJU BUKOVICE¹

STAB
XIX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
30 I 1944 g.

DIREKTIVA BR. 15

Sekcija Knin, Novi Grad 1 : 100.000 jugoslavenske izrade

Podaci o neprijatelju: Jačina okupatorske vojske u garnizonima u posljednje vrijeme brojčano se pojačala. Ovo naročito poslije prodora neprijateljskih kolona od Knina prema Benkovcu i od Gračaca—Obrovca—Benkovca—Zadra². U toku zadnjih dva dana neprijatelj je poduzeo ofanzivu iz Benkovca i Biograda na kanal sa kojim smo prevozili materijal³. Neprijatelj je posio Stankovce—Vranu i Pakoštane, te na taj način prekinuo nam je svaki saobraćaj sa morem. Daljnje namjere neprijatelja nisu nam tačno poznate, ali po svom izgledu i po nekim obavještenjima neprijatelj se koncentriše sa svojim snagama u Mokrom Polju, gdje je do sada skoncentrisano 1000—1500 vojnika, tako isto u Obrovcu i okolini, kao u Kruševu i Krupi nalazi se na logorovanju oko 1500 neprijateljskih vojnika. Isto tako osjeća se pojačan neprijateljski garnizon Benkovac, te po svemu ovome izgleda da neprijatelj namjerava poduzeti čišćenje Bukovice od naših snaga, što je u toku današnjeg dana i pokušao sa jednim manjim prodorom iz Benkovca prema Brgradu⁴, vjerovatno ispitivajući naše snage na ovom dijelu fronta.

Naše snage: V., VI., XIII. Brigada i Kninski P. Odred.

¹ Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 12/1, k. 111.

² Na ovim pravcima prodirali su dijelovi njemačke Prve brdske divizije. Vidi tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Devetnaeste divizije Glavnog štabu NOV i PO Hrvatske od 6 veljače 1944 godine.

³ Vidi primjedbu br. 5 uz dok. br. 111.

⁴ Vidi dok. br. 176, 177 i 181.

Naš zadatak: U slučaju neprijateljske ofenzive na teritoriju Bukovice³, suprotstaviti se neprijatelju, nanijeti mu što više gubitaka na označenim linijama, omogućiti izvlačenje naših snaga u pravcu Velebita, ukoliko nas neprijatelj na to bude primorao.

U cilju izvršenja prednjih zadataka:

N A R E Đ U J E M O :

- V. Brigada:** Zatvoriće pravac prema Mokrom Polju i Erveniku, postavljajući se na liniju Kučević—Malješev V. (k. 577)—Kabići—Jagodnik (k. 490)—Crna Glava (k. 285)—Pleševica (k. 287)—Obruč (k. 300) i Zmištak (k. 562) sa desnim krilom zaključno, a lijevim na Malješev V., s tim da brani pravac neprijateljskog nadiranja od pravca Kistanja.
- VI. Brigada:** Zatvoriće pravac prema Obrovcu, Bilišanima i Medviđu, a postaviće se na liniji sa svojim desnim krilom na Golubičku Gradinu (k. 416), pa ulijevo V. Greblje (k. 335)—Gagići (k. 416) zaključno sa lijevim krilom na Uvezac (k. 549).
- XIII. Brigada:** Postaviće se na liniju Jelovac (k. 1031)—Lipač—k. 933—Pena (k. 970)—Tremzina (k. 1175) i Zaperovača (k. 900) sa svojim lijevim krilom zaključno. Pored zatvaranja ovog pravca od Gračaca prema Krupi i Otrića prema Dubokom Dolu i Krupi, zadatak ove brigade je da djeluje na liniji Gračac—Otrić, postavljajući zasjede neprijatelju na ovoj komunikaciji.
- K.« Part, odred:** Sa svojim snagama postaviće se i zatvoriti pravac na liniji Kom (k. 1000)—Rujište—Vrbica (k. 1041), sa pravcem dejstva na neprijateljsku komunikaciju Otrić—Prevjes.

Dopunski i inženjerski bataljon ostaju do daljnjeg naređenja u sastavu jedinice kojoj su pridodati.

³ Neprijateljska ofanziva na Bukovicu počela je 24 siječnja 1944 god. U njoj je učestvovala njemačka Prva brdska divizija, dijelovi 264 pješadijske divizije, četničke i domobranske jedinice sa ovog područja. Opširnije o tome vidi dok. br. 116, 117, 176, 177, 180 i 181 u ovoj knjizi i tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Devetnaeste divizije Glavnog štabu NOV i PO Hrvatske od 6 veljače 1944 god.

⁴ Kninski

**Izviđanje i
obezbjedenje:**

Sve jedinice po dolasku na dodijeljenu liniju odmah će poduzeti nasilno izviđanje, da bi se ma na koji način moglo doznati o namjerama neprijatelja, jer prema do sada primljenim izvještajima, ovo se nikako ne može ustanoviti. Isto tako jedinice će preduzeti sve mjere, tako da ni u kom slučaju ne smiju se dozvoliti iznenađenja od strane neprijatelja. Na dodijeljenim pravcima organizovati rušenje ceste i svih puteva koji su u vezi sa neprijateljskim garnizonom.

Veza:

Usljed toga što bi uslijedila neprijateljska ofenziva, održavanju veze kako sa ovim štabom, tako i unutar jedinica, kao i sa susjednim jedinicama mora se posvetiti osobita pažnja. Štab V. Brigade održavaće vezu sa jedinicama VI. Brigade na V. Prošeku (k. 658). VI. Brigada uhvatiće vezu sa jedinicama XIII. Brigade u Golubiću, zaselak Krivodol. XIII. Brigada uhvatiće vezu sa jedinicama Kninskog odreda u selu Javorniku. Kninski odred održavaće vezu sa V. Brigadom na Jagodniku. Sve jedinice slaće najmanje tri puta dnevno izvještaje ovom štabu, u kojima će iznijeti stanje na položaju, a također izvijestiti da li imaju veze sa susjednim jedinicama.

**Ishrana i
popuna municijom:**

Ishranu organizovati po mogućstvu sa terena gdje jedinice djeluju. Baza za snabdijevanje XIII. Brigade biće Turovac, Duboki Dol i Krupa; Kninski part. odred Rujište, Kučević, Ervenik; V. Brigada Ervenik, Ivoševci, Biovičino Selo, Modrino Selo i Parčić; VI. Brigada Bilišane, Medvide, Zelengrad i Muškovci. U koliko je nemoguće u potpunosti snabdijevati se sa terena, onda i preko intendature ove divizije. Svi štabovi brigada i odreda pri svom prebacivanju ponijeće i povesti sa sobom što više konfiskovane hrane i stoke za ishranu svoga ljudstva, s obzirom na to, što će ishrana na tom dijelu biti otežana. Isto tako snabdjeti se sa potrebnom

	količinom municije za sve vrste oružja, kao i potrebnim brojem rezervne municije. Štab V. Brigade, ukoliko raspolaže viškom u jugoslovenskoj municiji, dodijeliće izvjesnu količinu Štabu VI. Brigade. Štab VI. Brigade izvjestiće koliko je primio ovakove municije.
Sanitet:	Štabovi brigada i odreda organizovaće svoja brigadna previjališta na pogodnim mjestima, radi prihvaćanja ranjenika. Pokretna prihvatna divizijska bolnica biće uz brigadno previjalište V. Brigade. Dalje u pogledu prebacivanja ranjenika izdaće se naknadno naređenje.
Obrana od tenkova:	Preduzeti da se na putevima koji vode iz neprijateljskih garnizona postave nagazne mine, kao i protutenkovsko oruđe. Pri organizaciji položaja protutenkovske puške moraju doći do svog izražaja. Težiti što višem uništenju i miniranju puteva.
Fortifikacijsko utvrđenje položaja:	Dodijeljene položaje fortifikacijski urediti za upornu odbranu. Naročitu pažnju posvetiti izradi zaklona za automatska oruđa i protutenkovske puške. Izraditi detaljan plan za odbranu, kao i plan vatre.
Znaci raspoznavanja: Mjesto štabova:	Važe izdati po direktivi broj 14 od 27.1. tg ⁷ . Štab Divizije nalaziće se u selu Parčić, a u slučaju neprijateljskog prodora Štab divizije povućiće se sa jedinicama V. Brigade. O daljnjem smještaju ovog štaba bićete obaviješteni. Štabovi brigada i odreda izvjestiće nas o tačnom položaju svojih štabova, a isto tako izvjestiti i susjedne jedinice.
Zarobljenici i plijen:	Zarobljenike sprovoditi u ovaj Štab, a o plijenu dostaviti popis i izvještaj, a intendantura ovog štaba vršiće raspored plijena.

⁷ Vidi dok. br. 111 i 112.

Napomena: Sve brigade ostaviće najmanje jedan bataljon u svojoj rezervi, koji će prema potrebi i situaciji upotrijebiti gdje to bude najpotrebnije.

Potvrditi prijem ove direktive.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Babić s.r.

Komandant — potpukovnik:
Mićun Šakić s.r.

Dostavljeno:

na znanje: Glavnom štabu NOV i POH i VIII. Korpusu NOVJ
na postupak: Štabu V., VI. i XIII. Brigade i Štabu Kninskog
partizanskog odreda.

Da je prepis vjeran svome originalu tvrdi:

Načelnik Štaba, major:
Toni⁸ Biočić

(M. P.)⁹

⁸ Ante
⁹ Okrugli pečat: Štab Devetnaeste Sjevernodalmatinske divizije
NOV Hrvatske

BR. 128

DODATAK OPERATIVNOM IZVJEŠTAJU ŠTABA DVADESET OSME DIVIZIJE OD 30 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA U ČAGLINU I MILAN LUGU¹

STAB XXVIII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE

JUGOSLAVIJE

Op. broj: 41

Dana: 30/1 1944 god.

Dodatak operativnom
izvještaju²

ŠTABU VI. KORPUSA NOV I POJ

Položaj

Dana 24 ov. mj. po završetku akcije na neprijateljsko uporište Čaglin³, jedinice XVII. Udarne brigade raspoređene su u sljedeća sela: I. batajlon u Ljeskovicu, II. bat. u Čaglin, III. bat. u Milan Lug, IV. bat. u Londžicu. Istoga dana neprijatelj je sa jačim snagama krenuo iz sela Kule preko Poreča u pravcu Čaglina, približio se šumi ispred Čaglina i pod vatrom teškog oružja, bjesomučno na juriš upao u Stari Čaglin u kome je bila jedna četa II. bataljona⁴. Kada se je primijetilo približavanje neprijatelja, jedna četa II. bataljona izašla je na položaj, dok je druga upućena južno od Starog Čaglina da neprijatelja napadne s boka. Ova četa je na svome putu naišla na jednu kolonu Nijemaca s kojom se sukobila, dok je druga kolona, kako je gore rečeno, upala u Stari Čaglin, dok su jedinice u Novom Čaglinu skoncentrisale svoju vatru i odbijale neprijatelja.

Položaj koji su držale naše jedinice bio je dosta dobar za odbranu, ali uslijed toga što je neprijatelj imao mogućnost i više snaga, kao i teškog oružja, uslijed čega su naši borci bili prisiljeni da se povuku iz Starog u Novi Čaglin.

U Čaglinu su se borile jedinice II. bataljona, dok je neprijateljsko lijevo krilo napadalo Milan Lug, gdje su se borile jedinice III. bataljona.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4—4, k. 1123.

² Vidi izvještaj o napadu na Čaglin, dok. br. 129.

³ Opširnije o napadu na Čaglin vidi dok. br. 59, 71, 75, 115, 129, 171, 172, 174, 176, 177 i 178 u ovoj knjizi i tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 12. veljače 1944. godine.

⁴ O ulasku neprijateljskih snaga u Čaglin i Milan Lug vidi dok. br. 174.

Naziv neprijateljskih jedinica nepoznat je, ali se zna da su bili Nijemci⁵ u jačini od oko 600 vojnika. Jedinice naših bataljona su se prema tome nalazile u defanzivi, dok su se neprijateljske nalazile u ofanzivi. Situacija kod naših jedinica bila je slaba, pošto su svi borci bili umorni i bez nižeg kadra, dok je kod neprijatelja bilo obratno.

Usljed nedostatka vremena zapovijest je izdana usmenim putem.

Borba je počela 24. ov. mj. u 13 sati, a trajala je do 17 časova.

Odmah čim je opažen neprijatelj, isturena je III. četa II. bataljona na položaj usred sela Starog Čaglina, dok je II. četa istog bataljona otišla da udari neprijatelja s boka. U isto vrijeme II. četa, prilikom zaobilaženja kolone koju je trebala napasti, naišla je na drugu kolonu, te tako taj napad nije mogao doći do izražaja. Kada se čuo plotun u pravcu gdje je četa trebala napasti neprijatelja s leđa, s drugom kolonom je neprijatelj izvršio juriš na Stari Čaglin, odakle je III. četa trebala izvršiti juriš, ali uslijed kolebljivosti novih boraca, bio je bez uspjeha. U neprijateljskom jurišu četa se povukla i vodila se borba oko samih kuća u Starom Čaglinu, koja je trajala oko 45 min., još jačim pritiskom neprijatelja četa se povukla u Novi Čaglin, kojom je prilikom propalo nešto automatskog oružja.

Borba je završena poslije 4 sata, u kojoj je neprijatelj imao oko 20 što mrtvih, što ranjenih. Naši gubitci u ljudstvu i materijalu su sljedeći: 12 mrtvih, 16 ranjenih drugova i drugarica, 4 p.m. Brno, 1 njem. laki mitraljez, 2 teška mitraljeza Švarcloze, 25 pušaka, 1 laki bacač, 4 konja i 4 samara.

Utrošak municije 5.400 komada.

U ovoj se borbi istakao zamj. komandira III. čete Barać Mate Ivan, rođ. 1916 iz Gor. Čaglina. Isti je drug za cijelo vrijeme trajanja borbe sipao vatru na neprijatelja, pošto je njegov mitraljezac bio ranien. Iza toga gađao je i neprijateljske avione i bio lakše ranien. Zamj. komandira II. čete II. bataljona Smolianović Mile, Srbin iz Pasikovaca, član K. P. isti se drug u ovoj borbi istakao, kada mu je četa skoro bila opkojena, te se je sa puškomitraljezom probio i kasnije štitio odstupnicu svoje čete. To je isto činio i drug Utješinović Mile Dušan iz Crešnjevica, Pitomača.

Smrću heroja pali su sljedeći drugovi i drugarice:

Bolničarka Krniić Luke Dušanka, rođ. 1926. Medeđa, Draksenić, Bos. Gradiška, došla u partizane 10.VIII.1942., Srp-

⁵ Iz sastava 187 rezervne divizije. Vidi dok. br. 174 u ovoj knjizi i dok. br. 24—1, k. 114 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

kinja, seljanka. Ista drugarica dokazala je primjer herojstva, s tim što je iz vatre izvlačila naše ranjenike i previjala ih sve dotle dok nije bila pogođena od neprijateljskog metka.

Zakula Mileva, rođ. 1922., Gor. Trnava, Medari, Nova Gradiška, došla u partizane 20.1.1943., Srpkinja, seljanka. Ista drugarica u svim dosadanjim borbama, a naročito u posjednoj borbi, pokazala se kao dobar borac, te je u ruci s puškomitraljezom poginula.

Drug Jekić Rade Emil, komandir III. čete II. bataljona, rođen 1913., Vel. Pisanica, Bjelovar, došao u partizane 15.11.1943., Srbin, seljak, član K. P., isti drug pokazao je primjenu hrabrost i herojstvo, kako za cijelo vrijeme trajanja borbe u uporištu, a i u ovoj borbi gdje je herojski poginuo.

Drug Subotić Luka, zamj. komandira III. čete II. bat., rođen 1919., iz Gor. Miholjca, Podr. Slatina, došao u partizane 28.11.1943., Srbin, seljak, čl. K. P. Isti drug pokazao se je u ovoj borbi kao dobar rukovodilac i neustrašivo uzeo mitraljez u svoje ruke kada mu je pao mitraljezac i tukao neprijatelja sve dok ga neprijatelj nije pogodio.

III. batajlon XVII. Ud. brigade, koji se nalazio u Milan Lugu također je vodio borbu sa neprijateljem. Rukovodioci ovog bataljona nisu se dobro pokazali, zbog toga što se kod njih vidjela malaksalost i tuga za izgubljenim borcima u Čaglinu, te se ovom prilikom nije kod njih osjetilo pravo rukovodstvo.

U ovoj se borbi primijetilo kod naših rukovodilaca da u koliko se neprijatelj ne može potući u prvom nastupu, oni odmah izgube vjeru više nego sami borci. To mislimo reći za štabove bataljona.

Na večer istoga dana, kada su jedinice XVII. Ud. brigade odstupile iz Čaglina i Milan Luga, naredeno je IV. bataljonu XXI. Udarne brigade koji se nalazio u Vukojevici da prisilnim izviđanjem ispita dokle je neprijatelj stigao u samo mjesto Milan Lug. Tom prilikom upućena je jedna patrola u jačini od 5 drugova i jednim iz inf. bataljona na čelu, sa jednim puškomitraljezom. Kada je patrola ušla u sredinu sela, naišla je na neprijatelja, koji se tamo bio zatajio. Nije poznato kako se patrola kretala, ali iz izjave informativca saznajemo da je neprijatelj otvorio vatru na njih i da se patrola razdvojila, kojom se prilikom spasio samo informativac i kurir. Ostali drugovi poginuli su i ostali zajedno sa oružjem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Grbić Čedo

(M.P.)⁶

Komandant, p-pukovnik:

Vinko Antić

⁶ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 129

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET OSME DIVIZIJE OD 30
SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JU-
GOSLAVIJE O REZULTATIMA NAPADA NA ČAGLIN, PO-
REČ I KULU¹

STAB XXVIII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 41
Dana: 30 / I 1944 god.

Predmet: Operativni izvještaj
o akciji na Čaglin,
Poreč i Kulu²

ŠTABU VI. KORPUSA NOV I POJ

Položaj

I. Napadnuta uporišta nalaze se na sekciji SI. Brod 1 : 100.000. Neprijatelj koji se nalazio u Čaglinu³ bio je utvrđen sa rovovima i bunkerima oko sela. Bunkeru su bili uzvišeni pola metra od zemlje sa spojnicama između njih. Osim toga bila su još tri bunkera na kat, od kojih su dva zidana. Neprijatelj se još nalazio i u nekim zidanim kućama. Položaj samog Čaglina je na jednoj uzvišici, tako da su naše jedinice trebale sa svih strana da se penju po brisanom terenu, a nastupale su sa tri strane, i to: Milan Luga sa sjeverne strane, sa zapadne strane i sa istočne strane⁴. Jedinice koje su nastupale sa sjeverne strane nisu u prvom naletu uspjele da likvidiraju bunkere, dok se nije dovukla artiljerija na blisko odstojanje, odakle je tukla neposredno u same bunkere. Jedinice koje su nastupale sa zapadne strane uspjele su djelomično da se približe do centra se'a, odakle ih je neprijatelj kontrajurišem natjerao na izvjesno povlačenje jednim dijelom. Dok je drugi dio jedinica koje su nastupale sa zapadne strane uspio likvidirati jedan neprijateljski bunker i time omogućiti jedinicama koje su prinuđene na odstupanje povratak ponovo u uporište.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historijskog instituta pod reg. br. 4—4, k. 1123.

² Opširnije o napadu na ova neprijateljska uporišta vidi dok. br. 59, 66, 75, 115, 128, 171, 172, 174, 177, 178, 180 i 181.

³ U Čaglinu se tada nalazila Šesta ustaška bojna. Vidi dok. br. 66 i 171.

⁴ i ⁶ Vidi zapovijest Štaba Dvadeset osme divizije dok. br. 66.

Jedinice koje su nastupale sa istočne strane uspjele su pomoću protivtenkovskog topa razbiti bunkere i osvojiti ih.

II. U samom napadu učestvovala su tri bataljona XVII. Udarne brigade, dok je četvrti bio u rezervi. Druge sadejstvujuće jedinice bile su: XXI. Udarne brigade na zasjedi prema Požegi i Pleternici sa tri bataljona, jednim bataljonom Požeškog odreda, jednim bataljonom XXI. Udarne brigade, sa dva bataljona Osječkog odreda na zasjedi prema Našicama, jedan bataijon Osječ. odreda na zasjedi prema Poreču, jedan bataijon Požeškog odreda fingirao je napad na Poreč i Kulu, a XII. Divizija i Di'jski odred na zasjedi prema Brodu i dijelom prema Pleternici⁵.

III. U uporištu Caglinu bila je jedna ustaška bojna, u koju su ušle druga, četvrta i šesta satnija pod komandom Dr. Zvonimira Dončevića, ustaškog satnika. Brojno stanje bojne bilo je oko 540 ustaša. Zapovjednik IV. sata bio je ustaški nadporučnik Pandurović Stanko, drugog sata ustaški nadporučnik emigrant Ivan Todorić, dok je zapovjednika šestog sata ime nepoznato.

IV. Neprijatelj je imao namjeru da brani uporište pod svaku cijenu, što se kod njega češće puta naglašavalo i prije napada, što znači da je bio uvjeren u svoju moć da će odbraniti uporište. Naše pak namjere bile su da potpuno uništimo živu snagu neprijatelja, likvidiramo uporište i zaplijenimo njihovo oružje. Mi smo u toku akcije bili u stalnoj ofanzivi na neprijatelja, dok je on bio u defanzivi sa vrlo slabim pokušajima na kontraofanzivu i pokušajima na prodor izvan uporišta.

V. U prilogu dostavljamo zapovijest naše divizije⁶ i brigada⁷ za napad, kao i skicu uporišta.

VI. Borba je odpočela 22. januara 1944. u četiri sata sa zakašnjenjem od 15 minuta.

VII. Jedinice koje su napadale sa istočne i zapadne strane u prvom naletu borbe dočepale su se zgrada i nakon nekog vremena jedan dio jedinica koje su napadale sa zapadne strane bile su potisnute kontrajurišem neprijatelja. Jedinice koje su napadale sa sjeverne strane nisu mogle osvojiti bunkere u prvom naletu i bile su prinuđene da se povuku u jugoistočni dio sela Milan Lug. Poslije toga artiljerijskom pripremom učinjen je ponovni juriš sa dodatkom snaga iz rezerve koji je potpuno uspio da osvoji sjevernu stranu sela u koga je neprijatelj pola-

⁵ Zasjedu prema Slavonskom Brodu postavile su: Brodska NO brigada i Diljski NOP odred, a prema Pleternici Osamnaesta NO brigada. Vidi dok. br. 75.

⁷ Brigadne zapovijesti nalaze se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 3—1, k. 1134 i 2—2, k. 1138. Redakcija ih neće štampati, jer su zadaci bataljona detaljno dati u diviziskoj zapovijesti.

gao veliku važnost, a i glavni dio njegove odbrane nalazio se na tom dijelu sela, te je i naš uspjeh zavisio o tim bunkerima. Nakon toga neprijatelj se povlačio u centar, gdje je davao krvavi odpor, kako iz bunkera koji su postojali duž samoga sela tako i zgrada. Dana 22 poslije podne jedan dio neprijateljskih snaga od oko 80 uspio je da se probije prema istoku, gdje je naišao na jednu četu I. bataljona koja je napadala bunker na stanici. U tom svom prodoru palo je njih 10 dok je ostalima uspjelo umaći. Borba se nastavila tokom iduće noći i dana kada je neprijatelj u očajnom bijesu demoralisan pokušao neorganizovani prodor u pravcu Našica, Broda i Kule. Taj njegov prodor uslijedio je kada je XVII. Udarne brigada iz uporišta izvukla dvije čete na položaj prema Našicama odakle je došao izvještaj da je neprijatelj probio zasjedu i da ide u pomoć napadnutom Čaglinu. Naše jedinice koje su se nalazile unutra gonile su neprijatelja dva kilometra izvan mjesta kojom su prilikom osujetili glavnini da se probije. Baš u tom prodoru neprijatelju su nanesen najveći gubitci.

VIII. Rezultati ove borbe su dobri. Uspjeh je izvršen 100%. 1 uporište je potpuno likvidirano i jedinice su izvršile svoj zadatak u potpunosti. U toj akciji zaplijenjeno je 5 teških mitraljeza Fijat, 3 p. m. Brno, 2 p. m. Breda, 1 p. m. mađarski, i 1 p. m. Šoša, 130 karabina, od toga 50 sabotirano, 1 top 37 mm sa 20 granata, 3 šmajsera, 3 pištolja, 40 bombi. Osim toga uništeno je 8 teretnih vagona i 14 vagona slame.⁸

U ovoj borbi neprijatelj je imao 264 mrtva koje je ostavio na bojnopolju. Među njima nalaze se dva nadporučnika i jedan ustaški satnik. Uništena je jedna zgrada odakle je neprijatelj davao otpor i spaljeno je nekoliko bunkera. Neprijatelj je pokušao služiti se trikovima i u dvojica kola natovariv svoje ranjene koja su bila uništena zajedno sa njima.

IX. Naši gubitci u ovoj akciji iznose 69 mrtvih, 125 ranjenih, 15 nestalih. Od naših oficira u borbi pali su slijedeći drugovi: Milinović Milivoj, komandir u II. bataljonu, Pavlović Aleksa, komandir u II. bat., Branković Pero, komandir u III. bataljonu. Ranjeni oficiri: Popović Dušan, komandant II. bataljona, Jakovljević Gjuro, zamjenik kom. II. bataljona, Lončar Mirko, komandir u I. bataljonu, Vitez Stjepan, komandir u III. bataljonu, Tišma Radovan, zamj. komandira u III. bataljonu, Bosanac Stevo, zamj. komandira u III. bataljonu, Matijević Pero, zamj. komandira u III. bataljonu.

⁸ O ukupnim gubicima, nanesenim neprijatelju u ljudstvu i materijalu prilikom napada na Čaglin, Poreč i Kulu, vidi tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 12 veljače 1944 god. i dok. br. 5—1, k. 1124 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Od političkih rukovodilaca poginuli su: Stojaković Gjuro, komesar čete u III. bataljonu, Vugnjević Milan, zamj. politkomesara u II. bataljonu. Ranjeni politrukovioci: Vještica Stevo,⁹ politkomesar IV. bataljona, Miljanović Boško, komesar čete u II. bataljonu i Furnić Duro, zamjenik komesara čete u III. bataljonu.

X. U ovoj akciji utrošeno je 62.730 puščanih i mitraljeskih metaka, 122 bombe, 147 mina za laki i 47 za teški minobacač, 43 granate za top 37 mm.; izgubljena su 2 p. m. Brno, 15 karabina i oštećeno dva p. m. Brno.

XI. U ovoj akciji naročitu pohvalu zaslužuju jedinice II. i III. bataljona XVII. Udarne brigade koje su svojim požrtvovnim radom i herojstvom dokazale svoju odanost N.O.V. i svome narodu i koje su najviše žrtava doprinijele za likvidaciju ovoga uporišta.

Pojedinci koji su se istakli u toj akciji 1) Miljanović Lj. Boško, politkomesar II. čete III. bataljona; 2) Popović T. Lazar, puškomitraljezac u II. bataljonu koji je nemilosrdno jurišao na neprijatelja i sa svojim mitraljezom dosta njih pokosio. Isti je u toj borbi teže ranjen; 3) drugarica Babić Anka, borac u II. bataljonu, istakla se u jurišu kada se neprijatelj probijao iz uporišta, ubila nadporučnika i zarobila puškomitraljez; 4) Radelić Milan, desetar u II. bataljonu, isti je bio ranjen u glavu, a i je i dalje ostao u borbi, uzeo mitraljez od svog druga s kojim je i dalje tukao i bio teže ranjen u nogu; 5) Mileva Jorgić, borac u I. bataljonu, prilikom juriša ubila je petoricu ustaša, izvukla njihovo oružje, kao i svu ratnu spremu, koja se nalazila sa njima. Osim toga izvukla je puške ranjenih drugova, koji su bili ranjeni prilikom istoga juriša i na koncu je i ona ranjena u ruku; 6) Milan Kolarac, borac u I. bataljonu koji je zajedno sa drugaricom Milevom Jorgić ubio tri ustaše, te je i on u borbi teže ranjen; 7) Dragić Nikola, vodnik u I. bataljonu, koji je u ovom jurišu ubio 6 ustaša; 8) Glišo Prodanović, mitraljezac u III. bataljonu, koji je bio opkoljen od neprijatelja, ali se probio i iznio svoj puškomitraljez i tom prilikom potukao nekoliko ustaša.

XII. U ovoj akciji bili su najslabiji novomobilisani drugovi, koji su mobilisani tokom ovoga mjeseca. No među njima bilo je i takovih koji su se vrlo dobro držali u borbi.

XIII. Sama akcija bila je kako vojnički tako i politički dobro pripremljena nekoliko dana unaprijed, pošto se očekivala teška i ogorčena borba, što je ustvari i bila. Što smo u akciji imali toliki broj izbačenih iz stroja, ima više razloga. Prvo je što se uporište nalazi na takovom položaju, obloženo tučenim

⁹ Poginuo na Dilj Planini 1944 god., kao politički komesar Osječke NOU brigade.

prostorom i dobro utvrđeno, tako da je neprijatelj dominirao sa svim položajima izvan mjesta, koje je precizno tukao bacačima, topom i mitraljezima. Drugo, što skica koja nam je dostavljena nije bila tačna i na njoj nisu bili označeni rovovi, pojedini bunker i zgrade, tako da je naš plan napravljen prema skici, ustvari na terenu nije bilo tako. Prema skici uporišta Čaglin napravljena je i zapovijest, a prema njoj nije bila dovoljno vidljiva vanjska odbrana Čaglina, ustvari odbrana Čaglina je osnovana na vanjskom sistemu bunkera, koji su savršenim razmještajem i prirodnim položajem Čaglina stvarali i predstavljali veoma jaku prepreku. Nadalje, pošto je neprijatelj izbačen iz obruča bunkera, branio je kuću po kuću u upornim i krvavim uličnim borbama. Dalje, nije bilo dobrog sadejstva pješadije sn artiljerijom. Štab XVII. Udarne brigade nije odredio oficira za vezu pri artiljerijskom divizionu, koji je sa njim trebao da ido. na izvidanje terena, tako da su topovi otišli sa drugim pravcem i nisu došli na određeno mjesto. Tek poslije kada je napravljen prvi neuspješni juriš u kojemu je bilo najviše izbačeno iz stroja, topovi su dovučeni na najpogodnije mjesto, odakle su tukli efikasno određene bunkere i isti bili zauzeti uz minimum žrtava.

Upravljanje i rukovođenje borbom bilo je dobro i svi su se rukovodioci založili za uspješno likvidiranje uporišta. Međutim, nakon prvog juriša, kada je izbačen izvjestan broj nižih vojnih politrukovodilaca, polet kod boraca je nešto opao, uslijed čega je nastao mali zastoje u borbi, koja je inače bila veoma živa i ogorčena. Sljedeće noći izvršena je ponovna priprema sa novim poletom i uporište je nakon nekoliko sati borbe likvidirano.

Komandovanje našeg nižeg i višeg rukovodećeg kadra može se reći bilo je dobro, sem Štaba II. bataljona, koji nije nikako rukovodio sa svojim jedinicama. Osim toga greška je nižeg rukovodećeg kadra bila u tome da ponekad nisu imali samoinicijative upadom u samo mjesto, nego su uvijek očekivali neka naređenja odozgo.

Upotreba teškog oružja došla je do izražaja tek poslije svanuća, iako je bilo naređeno da topovi budu bliže uporištu, oni su bili dosta udaljeni i nikakvu pomoć od njih nije se nikako dobilo, dok se nisu primakli bliže.

Osim gore iznesenih primjedaba možemo reći da je vrijeme početka akcije bilo prekasno i jedinice se još nisu bile sredile do svanuća.

Gore su izneseni greške i nedostaci u ovoj akciji iz kojih možemo izvući sljedeće pouke: prvo, bo^a informativna služba, odnosno podaci o neprijatelju po kojima bi se mogla izvršiti pravilna priprema za akciju. Tu se podrazumijeva da bi uvijek pri-

likom razrade plana trebalo u tančine poznavati snage i raspored neprijatelja i ocijeniti njegov način odbrane u uporištu, kao i njegov plan vatre. Drugo, bolje uzajamno potpomaganje i sadejstvo pješadijskih i artiljerijskih oružja. Osim toga, štabovi kojima se dodjeljuju pojedina artiljerijska odjeljenja trebaju imati veću kontrolu i uzajamno sporazumijevanje u svim pokretima, kao i u samoj borbi. Treće, uvijek težiti da se poslije upotrebe stare rezerve stvara nova rezerva, t.j. da jedinice u napadu nikad ne ostaju bez rezerve. Četvrto, prilikom ovako složenijih akcija i čvrstih uporišta, naše je mišljenje, da bi napad trebao odpočeti ranije, kako bi se noć mog¹a iskoristiti do maksimuma, pošto se prema planu napada nije predviđalo potpuno iznenađenje neprijatelja. Peto, pouke na koje se često puta spitiče jesu vodiči, koje treba što bolje ispitati i provjeriti njihovu sposobnost da li zaista mogu izvršiti svoj zadatak, jer su i ovoga puta vodili pojedine jedinice stranputice.

AKCIJA NA POREČ I KULU:

Istoga dana, t.j. 22. ov. mj. po naređenju Štaba našega korpusa sa postojećim rezervnim snagama izvršena je akcija na Poreč i Kulu.¹⁰ Neprijatelj je u oba uporišta bio utvrđen sa bunkerima i rovovima oko sela.

U prilogu se dostavljaju skice pomenutih uporišta, koja se nalaze na sekciji Brod 1:100.000.

Uporište Poreč napadale su snage IV. bataljona XVII. Udarne brigade i jedan bataijon Osječkog part. odreda, dok je Kulu napadao IV. bataijon XXI. Udarne brigade i jedan bataijon Požeškog partizanskog odreda.

U uporištu Poreč se prema podacima nalazilo 160 neprijateljskih vojnika, i to: 40 Nijemaca i 120 domaćih Švaba. U Kuli 200 neprijateljskih vojnika, i to: 50 Nijemaca i 150 naoružanih seljaka, pripadnika njemačke skupine. Njeni komandanti nisu nam poznati.

Borba je prema zapovijesti¹¹ trebala da otpočne u 24 časa, ali je napad na Kulu zakasnio, dok je na Poreč otpočeo pravovremeno.

Poreč je likvidiran vrlo brzo, ali u njemu nisu postignuti očekivani rezultati, jer je neprijatelj utekao. U Kuli nije postignut nikakav rezultat, jer uopšte nije likvidirana i jedinice su se povukle u zoru. IV. bataijon XXI. Udarne brigade ušao je u se'o i odpočeo sa čišćenjem. Očistio je nekoliko kuća i jedan bunker, zarobio jedan teški mitraljez, ali pošto se je prvo Požeški odred povukao iz uporišta, jedinice IV. bataljona dobiie

¹⁰ i ¹¹ Vidi dok. br. 88 i 90.

su jači udar, ostavivši zaplijenjeno oružje. Ovim povlačenjem već po danu, a bio je i ravan teren, nanešeni su osjetni gubitci našem bataljonu. Druge noći pripremljen je ponovni napad sa jačim snagama, ali pošto je neprijatelj probio zasjedu XVIII. brigade od Požege¹², kojom prilikom je Kula dobila veliko pojačanje Nijemaca, napad je odložen.¹³

Napadom na Kulu naši su borci imali osjetne gubitke od 14 mrtvih i 17 ranjenih drugova, dok gubici neprijatelja nisu poznati u Kuli, a u Poreču je imao 20 mrtvih.

U napadu na Kulu izgubljeno je 5 pušaka, a utrošeno je 8.000 pušanih metaka.

Zasjede: XXI. Udar na brigada bila je na zasjedi na komunikacijama prema Požegi i Pleternici, dok je jedan bataljon njen bio prema Našicama,¹⁴ koji uopće nije imao borbe. Ostali bataljoni koji su bili prema Požegi imali su borbu dana 22. ov. mj. sa neprijateljem, koji je krenuo iz Požege u pravcu Kule.

Ova je zasjeda izvršila svoj zadatak u potpunosti — zaplijenila oružje, potukla i odbila neprijatelja.

Od ratnog materijala i oružja zaplijenjena su dva topa 75 mm., sa 243 granate, jedan teški mitraljez „Švarcloze“, dva kamiona, jedan motocikl, od kojih je jedan kamion i motocikl zapaljen dok je jedan izvučen na oslobođeni teritorij, 1.000 metaka, 5 mina za teški bacač i 10 pušaka.

Gubitci neprijatelja su 80 mrtvih i 20 ranjenih.

Naši gubitci na zasjedi bili su 6 mrtvih i 25 ranjenih.

Poginuo je rukovodilac Dimić Nikola, zamjenik politkomesara čete.

Naročito su se istakli borci I. voda I. čete III. bataljona sa komandrom Savić Petrom i vodnikom Jovom Kovačevićem, koji su u najodlučnijem momentu jurnuli među neprijatelja i time najviše doprinijeli zaplijeni topova i teškog mitraljeza. Isto tako istakao se drug Ratić Svetozar, vodnik I. voda III. čete IV. bataljona, koji je u svojem junaštvu uspio da ubije dva neprijateljska oficira, koji su se vozili na motociklu sa prikolicom, koji je kada je bio ranjen rekao: „Nije mi žao, dvojicu sam ubio, i to obadva oficira“.

U borbama na zasjedi jedinice su se dobro držale, a isto tako i njihovi rukovodioci, koji su se prilično snalazili.

U našoj zapovijesti predviđeno je da se isturi jedna četa ispred zasjeda, sa zadatkom da neprijatelja napadne s leđa, kada se otvori vatra na zasjedama. Ovom prilikom iskustvo je po-

¹² Zasjedu su probili dijelovi njemačke 187 rezervne divizije. Vidi dok. br. 115, 171, 172 i 174.

¹³ Vidi dok. br. 3—1, k. 1123 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

¹⁴ Vidi dok. br. 66 u ovoj knjizi i dok. br. 2—2, k. 1138 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

kazalo, da bi trebalo ubuduće isturiti više snaga, jer su potrebne za to da u slučaju nailaska većih snaga osiguravaju i sopstvena leđa. Ovaj puta jedinice su to mogle učiniti i nanijeti neprijatelju znatne gubitke da su bile jače.

SLUŽBA VEZE:

Prilikom akcije na Čaglin, Kulu i Poreč kao i zasjede služba veze nije funkcionisala onako kako bi trebala. Veza sa XXI. Udaranom brigadom predviđena je malom radio-stanicom „Gođevac“, koja nije uopšte funkcionisala. Isto tako i sa Štabom Istočne grupe Odreda prema Našicama nije se mogla uspostaviti radio-telegrafska veza. Prema tome sa ovim se jedinicama održavala kurirska veza, koja nije bila redovita. Sa Štabom korpusa bila je telefonska veza, kao i sa Štabom XVII. Udarne brigade u napadu na Čaglin. Štab XVII. Ud. brigade je opet imao telefonsku veza sa svojim jedinicama u uporištu. Štab XXI. Udarne brigade imao je telefonsku vezu sa svojim bataljonima u zasjedi. Najbolju vezu i redovitu sa našim štabom imao je II. bataljon Osječkog part. odreda, koji je bio ispred sela Poreča i služio kao divizijska rezerva i ujedno sprečavao dolazak neprijatelja iz Poreča napadnutoj posadi Čaglina i koji je u zajednici sa IV. bataljonom XVII. Udarne brigade napadao uporište Poreč. Ovdje moramo napomenuti da još uvijek ima nedostataka u službi veze telefonima, čiji je materijal već istrošen, naročito telefonski aparati kojima nedostaju baterije.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Grbić Čedo

Komandant, p. pukovnik:
Vinko Antić

BR. 130

**IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET DRUGE DIVIZIJE OD 30
SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU DESETOG KORPUSA (ZA-
GREBAČKOG) NOV JUGOSLAVIJE O PRODORU JAKIH
NEPRIJATELJSKIH SNAGA U HRVATSKO ZAGORJE,
RASPOREDU SOPSTVENIH JEDINICA I NJIHOVIM DALJIM
ZADACIMA¹**

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. br. 14/1944.
30. I. 1944.

ŠTABU X. KORPUSA „ZAGREBAČKOG“ N.O.V. I P.O.
JUGOSLAVIJE

Neprijatelj je sa neuobičajenim snagama nadirao preko Hrvatskog Zagorja prema našem oslobođenom teritoriju. Njegovo kretanje u više pravaca i njegovi manevri, kao i zaposijedanje važnih tačaka i osiguravanje saobraćajnih linija odavali su znake neke ofanzive na naš oslobođeni teritorij.² S obzirom na ove činjenice mi smo naše snage povukli bliže našem oslobođenom teritoriju.

Dana 24. I. 1944. dok je Brigada „Matija Gubec“ držala sa svojim jedinicama položaje Svibovec—Segled, Grešćevina, Slanje, Jalžabet, a Udarne brigada „Braća Radić“ sa svojim snagama bila na sektoru Kalnika, neprijatelj³ je oko 11 sati krenuo sa tri manje kolone od pravca Varaž. Toplica prema položajima Brigade „Matija Gubec“. Jedna neprijateljska kolona, pojačana sa odjeljenjem od tri tenka, i to sa jednim težim od 15 tona, kretala je cestom Varaž. Toplice—Ludbreg, t.j. u pravcu bataljona koji se nalazio u Svibovcu. Ostale dvije kolone kretale su se u pravcu Segleda i u pravcu III. bataljona koji je držao položaje Stari Vrh—Golo Brdo.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 4—2, k. 1191.

² Odnosi se na neprijateljski pothvat „Dubrovnik“. Vidi dok. br. 98, 130, 171 i 172.

³ Dijelovi Prve pješačke pukovnije PTS koji su se tada nalazili u Varaždinskim Toplicama. Vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja za mjesec siječanj 1944 god. u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1—4, k. 58.

Neprijatelj je na sva tri mjesta svojega nastupanja bio odbijen i u neredu se povukao. Tenkovsko odjeljenje nije moglo prodrijeti položaje bataljona koji se nalazio u Svibovcu, jer je na cesti bila postavljena solidna barikada, koja je bila pojačana dobrim položajem jedinica koje su je branile. Banda je pokušala omogućiti si prijelaz preko barikada, ali su je u tom spriječili borci imenovanog bataljona, otvorivši jaku vatru na bandite koji su pošli praviti most.

Tom prilikom uništena su tri bandita i zarobljena ustaška zastava koju je banda u svom bijegu ostavila. Na ostalim pravcima gdje je neprijatelj nastupao i gdje je odbijen, broj gubitaka nije poznat.

Sopstvenih gubitaka nije bilo.

U ovoj kratkoj borbi utrošeno je svega 120 metaka.

Ovom prilikom rukovodstvo se je pokazalo dosta hladnokrvno i pokazalo je ujedno dovoljno sredenosti, ali da je bilo više odlučnosti, samoinicijative i brzine u manevrisanju, neprijatelja bi se više uništilo i više uspjeha postiglo.

Za to vrijeme jedinice Udarne brigade „Braća Radić“ nisu vodile nikakove borbe.

Prikupljanje neprijateljskih snaga na raznim mjestima kao i energični ispadi neprijatelja ponukali su nas da snage naše divizije povučemo na sama vrata oslobođenog teritorija bliže samim oslobođenim mjestima kako bi mogli neprijatelja što bolje tući, a mjesta što bolje braniti.

Dana 26. I. 1944. godine jedinice Brigade „Matija Gubec“ zauzele su po'ožaje oko samog Ludbrega, da brane prilaz neprijatelja u samo mjesto kao i daljnji njegov prodor u pravcu oslobođenog teritorija i da brane ono što je krvlju i životima palih drugova plaćeno. Raspored jedinica bio je s'jedeći: Udarne brigada „Braća Radić“ služila je kao operativna rezerva Korpusa, a bataljoni Brigade „Matija Gubec“ držali su položaj: Puhlaki, Globočec, Leskovec i jedan bataljon Ludbreški Vinogradi kao operativna rezerva uz Štab divizije. U isto vrijeme pod našu komandu stavljen je i Kalnički PO koji je držao položaje: Duga Rijeka, Apatovac, Ljubelj.

Dva bataljona Brigade „Matija Gubec“ rokirana su ponovno u pravcu Svibovca i Grešćevine gdje su zauzeli položaj. Njihov je zadatak bio da osiguraju prijelaz Slovenske divizije preko ceste Varaž. Toplice—Varaždin, praveći zasjedu na imenovanoj cesti za vrijeme njihovog prijelaza.⁴

⁴ Riječ je o prebacivanju Četrnaeste slovenačke divizije sa područja Suhor u Štajersku. Opširnije o tome vidi primjedbu br. 6 uz dok. br. 120 u ovoj knjizi i dok. br. 1/22—33, 1/22—27 i 1/22—28, k. 114a u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Tom prilikom poginuo je jedan drug iz brigade „Matija Gubec“ u susretu zaostalih drugova Slovenske divizije sa patrolom Brigade „Matija Gubec“. Došlo je između njih do nesporazuma zbog toga što Slovenska divizija nije znala znakove naše divizije.

Za vrijeme držanja imenovanih položaja neprijatelj nije nadirao, niti je pokušao nadirati prema našem oslobođenom teritoriju.⁵ Takav raspored jedinica ostao je sve do 29. I. 1944., kada smo prozreli prave namjere neprijatelja — opravka i osiguranje nekih saobraćajnih pravaca, a među njima pruge Zagreb—Varaždin. Tada smo snage naše divizije ponovno rokirali prema neprijatelju i njegovim uporištima, s namjerom da čistimo i tučemo neprijatelja i naš oslobođeni teritorij sve više proširujemo. Sadašnji raspored naših snaga jeste: Udarne brigada „Braća Radić“ nalazi se na sektoru Kalnika. Jedinice Brigade „Matija Gubec“ drže položaje Globočec, Ludbreški Vinogradi, Svibovec, Donja Poljana, Gornji Martijanec. Kalnički odred Apatovac, Sudovec i bataijon koji se nalazi u Ljubelju treba da zauzme položaj u Rakovcu kod Kapele, sa zadatkom kontrole ceste Varaž. Toplice—Novi Marof.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Robić Ivan

Komandant:
Štrok⁶

⁵ Neprijatelj (Pothvatni zdrug Dubrovnik) je tada svoja dejstva usmjerio na opravku komunikacije Novi Marof—Varaždin, izvidanje područja Novi Marof, Varaždinske Toplice i zapadne padine Kalnika, uspostavljanje telefonskih linija, zatim na mobilizaciju, hvatanje dezertera — domobrana i propagandu po selima. Dokument u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 1/22—17, 1/22—18, 1/22—19, k. 114 a.

⁶ Izidor

BR. 131

**ZAPOVIJEST ŠTABA TRIDESET TREĆE DIVIZIJE OD 30
SIJEČNJA 1944 GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA DA PRI-
STUPE RUŠENJU KOMUNIKACIJE BJELOVAR—SVETI
IVAN ŽABNO¹**

Š T A B
XXXIII DIVIZIJE X KORPUSA
„ZAGREBAČKOG“ NOV i POJ
Dne 30 I 1944 godine
Oper, broj 10/44

ŠTABU I BRIGADE
ŠTABU II BRIGADE

(sekcija Čakovec—Čazma 1:100.000)

U jeku konačnih i teških borbi koje naša vojska vodi sa neprijateljem koji po šesti put sa velikim snagama vrši juriš na našu oslobođenu teritoriju,² naša divizija dobila je zadatak da uništi prugu između Sv. Ivana Žabna i Bjelovara.³ To je prvi zadatak kojega je naša divizija dobila od X Korpusa⁴, i u tom zadatku imati ćemo priliku da pokažemo svoju vrijednost i spremnost za izvršavanje naređenja. Nije potrebno isticati koliko je važnost za neprijatelja da on održi svoje komunikacije. Tom uspješnom akcijom mi ćemo uve'iko pomoći našim hrabrim borcima koji se bore u Bosni i Crnoj Gori. Mi moramo ići na taj zadatak sa lozinkom da se neprijatelj ne smije nesmetano služiti našim prugama i cestama. Budimo svijesni da izvršavamo naređenje našeg vrhovnog komandanta koji je naredio da se svim silama bacama na prugu i neprijateljska uporišta, kako bi što više omeli neprijateljsku ofanzivu.

Radi toga Štab ove divizije izdaje sljedeće

N A R E Đ E N J E

I brigada izvršiti će sa jednim bataljonom osiguranje na pruzi i cesti od Bjelovara. Osiguranje treba na

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/1, k. 1207.

² Vidi dok. br. 19, 98, 130, 171, 172 u ovoj knjizi i dok. br. 1/22—1, k. 114a u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ O rezultatima rušenja vidi dok. br. 138 u ovoj knjizi i tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Desetog korpusa (Zagrebačkog) Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 7 veljače 1944 god.

⁴ Divizija i Korpus formirani su 19 siječnja 1944 god. Vidi dok. br. 67 i 126.

pruzi postaviti kod šume Starenice ispred sela Klokočevac, a na cesti na početku šume Bedenik ispred istog sela. Osiguranje mora biti na mjestu u 18 sati i 30 minuta. Sa osiguranjem na prugu treba da pođu mineri koji će dignuti prugu, kako bi spriječili da pancir iz Bjelovara prođe. Pruga će se minirati najmanje 500 metara od zasjede. Najbolje bi bilo da se digne mostić koji ide preko ovdašnjeg potoka. Osiguranje će sigurnosti radi izvaditi i 2 šine sa pruge, kako se u nikojem slučaju ne bi moglo desiti da pancir prođe. II batajlon te brigade zajedno sa pionirskom četom prikupiti će potreban broj civila i to čim više, sa njima spustiti će se preko Rovišća do sela Zabljaka na prugu i rušiti će ju u pravcu Crkvene. Taj batajlon nastojati će da na izvjesnim mjestima prekopa nasip pruge sa jednog kraja.

- II brigada** sa jednim bataljonom u 6.30 sati spustiti će se u selo Sv. Ivan Žabno i isto najprije pročistiti, u koliko bi se u istome nalazili žandari. Nakon toga izvršiti će osiguranje u tom selu od pravca Križevci. Taj batajlon također će izvaditi nekoliko šina, a može da sa civilima istog sela vrši rušenje pruge u samom mjestu. Taj batajlon dati će jednu četvu za osiguranje zamjeniku komesara III Diverzantskog bataljona koji će sa potrebnim eksplozivom otići do sela Poljana i tamo porušiti most. Ta ista četa nakon izvršenog zadatka vratiće se u sastav svog bataljona koji će se nalaziti u Sv. Ivan Žabnu.
- II batajlon te brigade prikupiti će potreban broj civila i alata i spustiti će se iz sela Cepidlaka na prugu ispred sela Crkvena, odakle će nastaviti rušenje u oba pravca.
- III batajlon te brigade ostati će u selu Kloštar, odakle će održavati vezu sa bataljonom Brigade „Braća Radić“ koji se nalazi u Vojakovcu. Isti batajlon je ujedno osiguranje, da banda ne bi iz Križevaca našim jedinicama zašla za leđa.
- Batajlon Bjelovarskog odreda nalaziti će se u selu Kapeli.
- Štab I brigade nalaziti će se u sredini sela Zabljak, između ceste i pruge.
- Štab II brigade nalaziti će se u selu Kustani na cesti.

Štab divizije nalaziti će se u selu Markovac na cesti.

Štabovi brigada treba da šalju izvještaje Štabu divizije svakog sata. Također odmah po zauzimanju položaja treba poslati izvještaj. Rušenje će se vršiti do 3.30 sati ujutro, poslije čega se jedinice povlače u stare baze i čekaju daljnje naređenje. Zasjede će se povući pola sata kasnije, t.j. u 4 sata. Osiguranje koje će biti na cestama treba da iste prekopa i na njih navuče razne prepreke. Ukoliko bi sa bi'o koje strane u prostor na kojemu će biti rušenje ušao civilni ili teretni voz, treba ga odmah napasti i zarobiti. Ukoliko imade u vlaku vrijednih i potrebnih stvari, iste evakuisati za Kovačevac. Sve osoblje kao i civile iz voza predvesti u Štab divizije.

Štabovi brigada odrediti će mjesta brigadnih previjališta, jer divizijskog previjališta nema. Mjesto evakuacije ranjenika biti će određeno kasnije. Preko dana istureni bataljoni obih brigada uputiti će svaki po jednu četvu prema pruzi da ometaju neprijatelju popravljanje pruge. Svaka brigada odrediti će četi onaj sektor na kojemu je ista brigada rušila prugu. Po mogućnosti čete bi mogle odmah ostati u zasjedi.

Odmah po dolasku u baze štabovi brigada poslati će izvještaj prema točki 13 o izradi izvještaja poslije akcije. Izvještaji moraju stići u Štab divizije najkasnije do 7 sati ujutro.

Ukoliko bi preko dana neprijatelj pokušavao iz Križevaca da napadne naše jedinice, bataljon II brigade udariti će mu s boka i s leđa, tako da isti uđe u klješta i bude uništen. Vezu treba održavati sa kuririma na konjima ili biciklima. Bataljoni koji će ići na rušenje pruge primaći će se pruzi i odpočeti sa rušenjem točno u 19 sati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Mutak Vlado

Za komandanta:
(Načelnik štaba)
Kušec Božidar

BR. 132

**IZVJEŠTAJ ŠTABA ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA OD 30
SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JU-
GOSLAVIJE O DEJSTVIMA I STANJU U JEDINICAMA
I NA TERENU¹**

STAB ISTOČNE GRUPE
NOP ODREDA VI. KORPUSA
JUGOSLAVIJE
Broj: 40/43. G. U 21.20
Dan 30/1. 1944. g.

Dostavlja operativni izvještaj
za razdoblje od 20. do 30. ja-
nuara 1944 godine

ŠTABU VI KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Položaj

OPSTA SITUACIJA NA SEKTORU OVE GRUPE

Kako je početkom zadnjeg perioda počela djelatnost naših jedinica u istočnom dijelu Požeške kotline², gdje su učestvovali i jedinice ove grupe, nisu dovoljno kontrolisani određeni sektori, te je neprijatelju uspjelo na nekim mjestima koristiti ovakvu priliku. To je naročito primijećeno u Podravini, kada su u isto vrijeme ustaše sprovodile gestapovačko odijelo³ iz D. Miholjca za Podr. Slatinu. Drugi dan su iste ustaše vozile drva iz Vranješevačke šume za Slatinu, dok su neki od njih pljačkali i selo Vranješevac. U isto vrijeme pravile su ustaše XV. ustaške bojne iz Slatine zasjedu po nekim selima, u namjeri da sačekaju neke partizanske grupe. Prije par dana popravljani je most u Čadavici na rijeci Karašici. Ustaše su govorile da most popravljaju zato što će tom cestom prolaziti tenkovi, dok se saznaje da ovuda ima navodno prijeći jedna njemačka divizija ranjenika iz Osijeka na bolovanje u Njemačku.

U ovom kraju je zabranila mađarska vojska svaki prijelaz preko. Iskopani su duž granice bunker, ali im posada nije jaka, jedino se pojača kad se čuje ovdje pucnjava.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 41—2, k. 473.

² i ⁷ Riječ je o napadu jedinica Šestog korpusa NOV Jugoslavije na Čaglin, Kulu i Poreč. Opširnije o tome vidi dok. br. 59, 66, 75, 115, 128, 129, 171, 172, 174, 177, 180 i 181.

³ Misli se na obezbjeđenje prevoza odjeće za njemačke jedinice.

Na istočnom dijelu Živčana prestali su neprijateljski upadi u prije pomenuta sela, ali je pojačana aktivnost od strane neprijatelja oko Našica i Čaglina. Neprijatelj je odmah po našem odlasku ušao u Čaglin sa 200 dobro naoružanih vojnika⁴, koji su opljačkali okolna sela: Duboku, Gradište i druga. Da bi im se ovo spriječilo ostavljen je jedan naš bataljon u okolici Gradca, koji je drugi dan imao borbu kod Gradca, odakle se nakon kratke ali žestoke borbe morao povući, jer je neprijatelj nadirao jačim snagama.

Neprijateljskim zaobilaskom našeg lijevog krila za vrijeme akcije na Kulu i Poreč otkrivena je bolnica broj VI. i III. ekonomski sektor Diljskog područja koje je neprijatelj bombardovanjem uništio.

Jedna kolona neprijateljske vojske⁵ uz pomoć tenkova probila se iz Đakova do Levanjske Varoši gdje je zapalila par kuća, te odvezla nešto hrane iz kuća čiji su sinovi u neprijateljskoj vojsci.

Primijećene su u ovome kraju manje grupice Pavelićevih dezertera, koje krstare naoružane po okolnim selima. Isti baš ne simpatišu NOV, a ne da im se u Pavelićevu vojsku. Nastoji se njihovim porodicama prikazati stav protiv ovakvih u namjeri da ćemo ih preko njih najbolje pridobiti za sebe. Pored ovih grupa formirane su neke grupe sa dobrim naoružanjem u okolici Čaglina, sa zadatkom da upadaju u sela radi pljačke i mobilizacije. Isto tako se šalju jače grupe iz Našica i Slav. Broda sa istim ciljem. Do sada ove grupe nisu mnogo primjenjivane, jer su još u formiranju, a nakon čega trebaju da odpočnu sa aktivnim radom.

Što se tiče komunikacionih veza najviše su osigurane glavne pruge: Našice—Osijek i Zagreb—Beograd. Pogotovo je osigurana pruga Beograd—Zagreb od Broda do Kapele gdje se duž iste ceste po selima nalazi veći broj neprijateljske vojske, sa zadatkom da osiguravaju transporte njemačke vojske koja se prebacuje iz Grčke na Zapad.

Stanje na sektoru Požeškog odreda nije se u mnogome promijenilo. Neprijatelj stalno izlazi iz uporišta i zalazi u oslobođena sela naše oslobođene teritorije. U uporištima nakon posljednjih akcija desile su se neke promjene. Zapravo, pojačana su neka uporišta u namjeri da kasnije odpočnu sa jačim upadanjem u slobodna sela.

Vidi se da je neprijatelj u svim krajevima aktivan i pored naših sprečavanja koje mu činimo.

⁴ i ⁸ Iz sastava njemačke 187 rezervne divizije. Vidi dok. br. 129 i 184 u ovoj knjizi i tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnog štabu NOV i PO Hrvatske od 12 veljače 1944 godine.

RAD ŠTABOVA I PODREĐENIH JEDINICA

Rad u našem štabu odvija se normalno. Članovi Štaba se međusobno slažu i svakom prilikom se sporazumijevaju. Poteškoće su u tome što svi nisu uvijek na licu mjesta, te je onemogućeno zajedničko proučavanje materijala. Rad u nižim štabovima je dosta dobar. Pogotovo u Diljskom odredu. Do sada jo slab rad bio u Osječkom odredu, ali se isti popravlja, nakon učinjenih promjena. Do'askom komandanta Zlate⁹ nazad njegov bivši zamjenik Stevo Dujanović postavljen je za zamjenika komandanta Diljskog odreda. Slab rad je uopšte primijećen u svim štabovima bataljona, a pogotovo je davana slaba pomoć jedinicama od strane Štaba bataljona. Sa njima su najviše radile komande četa koje vrlo malo imaju kako praktičnog tako i teornog znanja.

Vojni časovi sa rukovodstvom su najviše održavani putem sastanaka, dok je sa vojskom rađeno prema prilikama. Rukovodioci su najviše proučavali predmete predviđene planom Štaba korpusa. Štabovi bataljona i odreda su najviše proučavali topografiju, jer je primijećeno da isti slabo znadu čitati kartu. Sa vojskom je u zadnje vrijeme nešto manje rađeno, pošto je najvećim dijelom bila na položaju i u pokretu.

DISCIPLINA I MORAL U JEDINICAMA

Za ovo vrijeme nije se dogodilo slučaja pljačke, dok je slučaj samovolje bio jedino u tome što su poneki drugovi znali otići kući bez dozvole, ili se pak ne vratiti na vrijeme, ako budu pušteni. Ovakovi su kažnjeni, a ostali upozoreni da iste greške u buduće ne čine, jer će u protivnom biti najstrožije kažnjeni.

Obična disciplina je prilična u svim jedinicama, jedino je malo oslabila kod nekih jedinica Osječkog odreda. Strojeva disciplina je kod svih jedinica dosta slaba, pogotovo nakon dugih marševa.

Borbena disciplina je dosta dobra kod svih jedinica, što se je vidjelo u posljednjim akcijama.

Pozdravljanje je u svim jedinicama slabo, naročito između podoficira i vojnika, ujedno je primijećen s^ab autoritet podoficira, a naročito [ako su] iz drugih jedinica.

Moral je u svim jedinicama dosta dobar, sem novomobilisanih koji su došli posljednjih dana.

STANJE UNUTAR JEDINICA

U posljednje vrijeme prilikom vršenja zadnje akcije iz naših redova izbačeno je 48 drugova, od kojih je 25 ranjeno, 2

⁸ Zlato Uglješie. Vidi dok. br. 83.

nestala, 6 zarobljeno, 7 dezertiralo i 8 poginulo. Od dezertera je jedan u Požeškom odredu uhvaćen i pred strojem strijeljan. Među zarobljenima nalazi se i informativac Grupe Đorđe Milinković koji je uhvaćen kod Gradca prilikom nailaska Štaba grupe na zasjedu. Novopridošlih drugova je 31, koji su većinom došli dobrovoljno ili upućeni iz registrature.

Manjak u oružju je bio sljedeći: 8 pušaka, 1 puškomitraljez sistem „Soša" i 1 laki njemački puškomitraljez, ispucano je 3.700 komada metaka. Dobiveno je 18 pušaka, 13 bombi, 5.350 komada metaka i 1 laki bacač sa 5 mina i 31 upaljač.

SLUŽBA U JEDINICAMA

Veza u jedinicama u posljednje vrijeme znatno se popravila. Slabo je veza funkcionisala za vrijeme akcije⁷, ali je tu stvarao poteškoću neprijatelj, koji je dijelom zaobišao, a dijelom se probio kroz naše zasjede.

Sem novoformiranih odjeljenja u Osječkom i Diljskom odredu stanje se nije popravilo. Odjeljenje Diljskog odreda je ovaj put postavljalo liniju i pokazalo se za to sposobno.

IZVEDENE AKCIJE

Dana 20. januara jedinice Požeškog odreda držale su zasjedu kod Kutjeva prema Kuli, odakle je neprijatelj naišao, i nakon kratke vatre pobjegao bez ikakvih gubitaka. Idući dan navečer fingiran je napad s jednim bataljonom na uporište Kulu i Poreč, dok su jedinice XVII. Udarne brigade napadale Čaglin.

Jedna četa Diljskog odreda noću između 17. i 18. ov. mj. izvršila je ekonomsku akciju na pustari Ivanin Dvor kod Pleternice, odakle je dovezeno: 50 metara žita, 200 kilograma soli, 20 kgr vune, 120 kgr špirita i nekoliko komada svinja. Dana 20.1. jedna četa istoga odreda ponovno je izvršila akciju u Ivanin Dvoru i dovezla: 16 komada goveda, 38 komada svinja, 200 kgr soli, nešto žita, zobi, pisaćeg i šusterskog materijala. Istoga dana ostale jedinice su prekopavale cestu Brod—Ruševo, što je bilo potrebno u vezi sa sljedećom akcijom.

Dana 21. ov. mj. jedinice ovoga odreda održale su položaje prema Brodu na liniji (bilo Dilja). Isti dan nije nitko nailazio, niti je tko zarobljen, već je idućega dana u selu Poderkavju i u šumi ubijeno 9 ustaša koji su pobjegli iz Čaglina i pošli prema Brodu. Tom prilikom je dobiveno 9 pušaka, 13 bombi i 350 komada municije.

Noću između 22/23. ov. mj. jedan bataljon podpomognut jednom četom drugog bataljona Požeškog odreda u sastavu

XXI. Udarne brigade napadao je neprijateljsko uporište Kulu, koja je brojala 200 vojnika, od kojih je 50 Nijemaca, a ostalo naoružani seljaci pripadnici njemačke skupine, naoružani sa 1 topom 75 m/m, 1 teškim bacačem, 6 teških i 6 puškomitraljeza, nekoliko tromblona i ostalo puške. Utvrđenje im je oko cijeloga sela na 100 metara udaljeno od kuća — rovovi i bunker, spojeni kanalom a ispred istih je red bodljikave žice.

Akcija je neuspjela uslijed s⁶bo prikupljenih podataka, te je prema tome određen manji broj za napad nego što je trebalo, a uz to nije do maksimuma iskorišteno teško oružje. Pored svega ovoga neprijatelju je stigla pomoć iz Pleternice i napala naše jedinice s leđa, tada su bile primorane da se povuku. Gubitci na neprijateljskoj strani nisu ustanovljeni, a na našoj strani bili su 6 mrtvih i 21 ranjen, od kojih nije 6 izvučeno uslijed jake neprijateljske vatre i neodređenosti prihvatnog položaja za povlačenje, što je isto bilo u neredu. Izgubljeno je 6 karabina i 1 puškomitraljez sistem „Šoša“.

Jedinice Osječkog odreda za sve vrijeme napadanja na uporišta bile su u zasjedi prema Našicama na liniji Našički vodovod—Bukova Glava—Sobica—Ceremošnjak. Ovaj položaj su držale jedinice I. i III. bataljona podpomognute bataljonom XXI. Udarne brigade, dok je II. batajlon bio u zasjedi između Latinovca i Poreča, sa zadatkom da spriječi bježanje bande⁸ iz Čaglina u Poreč.

Na III. batajlon koji je držao položaj između sela Ceremošnjaka naišao je neprijatelj oko 12 časova u jačini jedne bojne⁹ sa jakim naoružanjem, nakon četvorosatne borbe neprijatelj je odbijen uz nepoznate gubitke.

Drugog dana, t.j. 23. ov. mj. I. i III. batajlon Osječkog N. O. P. Odreda podpomognuti jednim bataljonom XXI. Udarne brigade držali su isti položaj, a II. batajlon je u sastavu XVII. udarne brigade napadao neprijateljsko uporište Poreč koje je brojalo 160 neprijateljskih vojnika, od kojih je 40 Nijemaca, a 120 naoružanih seljaka, pripadnika njemačke narodne skupine, naoružani sa 1 teškim i 3 laka bacača, 2 teška i 6 puškomitraljeza, te 13 šmajsera i ostalo puške. Uporište je utvrđeno sa 12 bunkera građenih od dasaka i zemlje, nadkriveni sa gredama i zemljom.

Isto uporište je likvidirano i zarobljeno 3 karabina sa 5.000 komada metaka, pored ostale spremne manje važnosti. Ovom prilikom je ubijeno 20 neprijateljskih vojnika, dok naši gubitci

⁸ U Čaglinu se nalazila gesta ustaška bojna. Vidi dok. br. 66 i 171.
⁹ i ¹⁰ Riječ je o Šesnaestoj ustaškoj bojni iz Našica. Vidi dok. br. 171 i 172 u ovoj knjizi i dok. br. 5—1, 17—2, k. 114 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

su 2 mrtva i 4 ranjena. Od oružja su izgubljene 2 puške i ispaljeno 1200 komada metaka.

Položaj kojega su držale jedinice I. bataljona neprijatelj je uspio zaobići na lijevom krilu u jačini jedne bojne i probiti se do Kolarišta, odakle su imali zadatak krenuti za Čaglin, ali, probijajući se po satnijama u tri kolone, naišli su na pojedine grupe partizana sa kojima su vodili borbu i tako su bile ometene i izgubljene, te su se bez uspjeha morale vratiti nazad.

Na sektoru III. bataljona neprijatelj je u samu zoru napao položaj sa jednom dobro naoružanom bojnom¹⁰, i uspio naše snage razdvojiti na dva dijela, od kojih je jedna četa odbačena do Tromeđe gdje je imala manju borbu sa neprijateljem koji je pošao u potjeru za njom, i nakon čega ga je prinudila na povlačenje. Drugi dio snaga povukao se na novi položaj kota 250, kota 245—Viniše. Ovdje pojačani s jednim vodom bataljona XXI. Brigade primili su ponovno borbu, ali pošto se je jedan dio snaga uspio pustiti sa Kolarišta na cestu i pošao isto za Našice, napao ga s leđa, morao se povući, te je došlo do sukoba između samih ustaša. Ovdje su nam 2 druga živa uhvaćena, ali je jedan od njih uspio pobjeći. Gubitci na neprijateljskoj strani nisu poznati, ali izgleda da su bili veći.

Nakon povlačenja svih jedinica sa ovog sektora ostao je jedan bataljon Osječkog N. O. P. Odreda u Gracu, sa zadatkom da spriječi nadiranje neprijatelja iz Našica za Čaglin. Budući da je neprijatelj pod svaku cijenu htjeo unići u Čaglin, napao je bataljon 26. ov. mj. na večer kod Gradca i uspio se probiti¹¹. Gubitaka na našoj strani nije bilo, dok na strani neprijatelja nije ustanovljeno.

STEČENO ISKUSTVO

Prilikom posljednjih borbi stekli smo lično iskustvo da neprijatelj prilikom napadanja ne ide više glavnim cestama i putevima, već raznim prekim stazama, ili pak gleda zaobići položaje, znajući da će tom prilikom izgubiti više na vremenu, ali će uspjeh biti veći.

RASPORED JEDINICA I NJIHOVO STANJE

Jedinice ove grupe operišu na sljedećim sektorima: Osječki odred operiše jednim bataljonom na sektoru Đakovo, a II. bataljonom stalno kontroliše sektor Našice—Čaglin i ne dozvoljava neprijatelju da okolo pljačka. Podravskom četom stalno operiše na sektoru Donji Miholjac—Podr. Slatina. Ovu čet

⁷Vididok. br. 111 i 112.

mislimo pojačati i od iste formirati bataljon, jer imade vrlo dobre mogućnosti za razvoj.

Diljski odred operiše na svom starom sektoru Dilja. Jednim bataljonom kontroliše zapadni dio Dilja, a drugim južni i istočni dio. Na Županjskom sektoru sada ne djeluje ni jedna naša jedinica, pošto je četa¹² koja je tamo operisala povučena u sastav jedinica radi formiranja bataljona.

Požeški odred djeluje jednim bataljonom na sektoru Požega—Pleternica—Kutjevo, a drugim Požega—Kutjevo—Velika. Novogradiška četa operiše u Posavini ispred Babje Gore.

Borci u našim jedinicama su obučeni mješovito. Stari partizani su prilično obučeni, a novaci imadu najvećim dijelom civilna odijela. Obuća je dosta slaba iz razloga što je loše vrijeme, te se ista troši.

Zaraznih bolesti u posljednje vrijeme nije bilo, jedino je bilo manjih oboljenja, kao gripe, prehlade i t.d.

DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE

U buduće bi imali u planu napadati neprijateljske pruge, iste rušiti zajedno sa t.t. vezama, sačekivati neprijatelja i ni pod koju cijenu mu ne dozvoliti da upada u sela naše oslobođene teritorije. Nekim dijelovima upadati u neprijateljsku pozadinu, te ga tamo uznemiravati. Nastojati pronaći neko manje uporište i izvršiti oružanu akciju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit.komesar:
S.¹³ Domankušić

(M. P.)¹⁵

Komandant major:
Jergović¹⁴

¹² Riječ je o Zupanjskoj četi. Vidi tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Istočne grupe NOP odreda Štabu Šestog korpusa NOV Jugoslavije od 9 veljače 1944 godine.

¹⁸ Stjepan

¹⁴ Ivan

¹⁵ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 133

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 30 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA OD 17 DO 27 SIJEČNJA¹

STAB I. DIVERZ. BATALJONA
NAROD. OSLOBOD. VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj: SI.
Dana: 30./I. 1944. god.

ŠTABU VI. KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Položaj

IZVJEŠTAJ

17. I. 1944. na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd, između sela Paklenica i Stari Grabovac, postavljena je mina, ali je iz nepoznatih razloga sabotirala. U akciji je bio i Posavski P. Odred².

19. I. 1944. na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd, kod sela Paklenice, postavljena je mina, ali je opet iz nepoznatih razloga sabotirala. U akciji je bio i Posavski P. Odred.³

21. I. 1944. na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd, između sela Paklenice i Stari Grabovac, dignut je u zrak u 7 sati u jutro transportni voz. Uništena je lokomotiva, dva vagona i dva topa. Bilo je četiri mrtva Nijemca. Promet je bio obustavljen dva dana.

21. I. 1944. na cesti između Virovitice i Špišić Bukovice postavljene su nagazne mine da se spriječi prolaz tenkova iz Virovitice za Špišić Bukovicu. Isti dan su se dignula u zrak dvojica kola koja su selila neke Švabe za Viroviticu.

2. I. 1944. između Bulinca i Severina srušen željeznički most dug 8 m i presječena pruga kod Kokinca.⁵

23. I. 1944. na pruzi Virovitica—Suhopolje dignut u zrak oko 24 sata pancir. Uništena lokomotiva i jedan vagon, a jedan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 43—2, k. 473.

² Opširnije o tome vidi tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnog štabu NOV i PO Hrvatske od 12 veljače 1944 god.

³ Prema izvještaju Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva neprijatelj je od vatre koju je na vlak otvorio Posavski odred imao 9 ranjenih. Vidi dok. br. 167.

⁴ Vidi dok. br. 169.

⁵ Vidi dok. br. 170, 171 i 172.

je vagon iskočio iz tračnica. Bilo je mrtvih i ranjenih, ali broj nije poznat jer je banda blokirala mjesto katastrofe.

23. I. 1944. na pruzi Banova Jaruga—Pakrac, na stanici Brezine, dignut je u zrak pancir oko 9 sati u jutro. Na pancir je jurišao jedan bataljon Posavskog P. Odreda. Cijela kompozicija je potpuno uništena, a izvučen je i znatan plijen. Bilo je šest mrtvih domobrana, a četiri domobrana i tri željezničara su zarobljeni.⁶

27. I. 1944. na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd, između stanica Okučani—Rajić dignut u zrak oko 20 sati na večer teretni voz. Uništena lokomotiva. U akciji je sudjelovao i Posavski P. Odred.⁷

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar
SI. odsutan

(M.P.)⁸

Komandant
Borivoj I. Milićević

⁶ Opširnije o tome vidi dok. br. 171 u ovoj knjizi i tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 12 veljače 1944 god.

⁷ Vidi dok. br. 177 u ovoj knjizi i tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 12 veljače 1944 god.

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

BR. 134

**IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 31 SIJEČNJA 1944
GOD. ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
O BORBAMA NA PODRUČJU JOSIPDOIV-MODRUŠ—
PLAŠKI¹**

STAB VIII. DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 12/1944.
31. I. 1944. god.

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU IV. KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE

Nakon prodora neprijatelja od Karlovca za Ogulin² naša divizija povukla se u pravcu Plaškoga i zauzela sljedeći raspored:

I. Brigada: na prostori Plavca Draga, a III. Brigada na prostori s. Sabljaki—s. Turkalji—s. Radošovići.

I. Brigada bila je u divizijskoj rezervi, dok je III. Brigada imala da spriječi eventualni prodor neprijatelja za Plaški.

Neprijatelj koji je prodro u Ogulin par dana se odmarao 22. ov. mjeseca preduzeo je pokret u pravcu Plaškog i Modruša. Naše jedinice dočekale su neprijatelja i razvili su se bojevi koji su trajali do 29. ov. mjeseca, kada je nastao kratki zastoj.

Zemljište na kome su se odigrali ovi bojevi manevarskog je karaktera, mjestimično pošumljeno. Zemljište je vrlo pogodno za izvođenje operacija. Ovo zemljište predstavljeno je na sekciji Ogulin 1:100.000.

U ovim borbama učestvovala su I. i III. Brigada, ojačane jednim brdskim divizionom i jednom tenkovskom četom.

Na strani neprijatelja učestvovala je 847 pješačka pukovnija 392 legionarske divizije, ojačana jednim divizionom artiljerije, te nešto blindiranih automobila i manjih tenkova.³

Ove borbe zatekle su naše jedinice, naročito III. Brigadu, prilično nespremne. Naime, iste jedinice bile su prilično zamo-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 8—3, k. 426.

² Vidi dok. br. 74.

³ O neprijateljskim snagama koje su nastupale tim pravcem vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 101.

rene prethodnim borbama.⁴ Pored toga neizvjesna situacija oko Gospića i Otočca sprečavala nam je u početku angažovanje I. Brigade, te se sav teret borbe svalio na III. Brigadu.

22. ov. mjeseca u 7.50 časova neprijatelj je iz s. Munjave krenuo u dvije kolone u pravcu naših položaja. Jedna kolona u jačini jedne satnije krenula je prema s. Cerovniku, a druga kolona prema Radošić brdu, također jačine jedne satnije.

Naše snage, tj. III. Brigada, imala je sljedeći raspored: Jedan bataljon Radošić brdo, jedan bataljon Klekinju (kota 504), jedan bataljon Kocelj i jedan bataljon Mudrić Glavica—Vain Vrh. Brigada je u svome sastavu imala dvije brdske baterije.

Neprijatelj koji je nadirao u pravcu Radošić brda uspio je da ovlada istim i spustio je slabije snage u selo Miščevići. Kada se je neprijatelj spustio u s. Miščevići, dva bataljona izvršila su protivnapad i potpuno razbila neprijatelja. Neprijatelj je u paničnom bijegu odstupio u pravcu Josipdola.

U ovoj borbi ubijeno je 19 neprijateljskih vojnika, 25 je ranjeno a 2 su zarobljena.

Zaplijenjeno je: 1 teški bacač, 3 laka mitraljeza („Šarca“) 2 poluautomatske puške, 2 tromblonske puške, 4 para odijela.

23. ov. mjeseca neprijatelj je jačim snagama krenuo u pravcu Cerovnika i u pravcu Modruša.⁵ Kolona koja je kretala u pravcu Cerovnika bila je potpomognuta jakom artiljerijskom vatrom i poslije jače borbe uspjela je da ovlada Cerovnikom. Ovladavši Cerovnikom neprijatelj je skoncentrisao jaku artiljerisku i minobacačku vatru na Klekinji i pod zaštitom te vatre uspio je oko 13 časova izbiti na Klekinju. Naše snage sa Klekinje povukle su se prema Trojvrhu.

Izbivši na Klekinju neprijatelj je produžio preko Sabljaka u pravcu Modruša. Na koti 500 dočeka ih je jedan bataljon i iznenadnom vatrom nanio dosta gubitaka. Veći uspjeh nije se mogao postići, tj. nije se mogao plijen izvući, jer je neprijatelj odmah od Modruša intervenisao.

Kolona koja je nadirala u pravcu Modruša bila je dočekan od strane jednog bataljona III. Brigade. Nakon kraće borbe bataljon je uslijed nadmoćnosti neprijatelja odbačen sa svojih položaja. Bataljon se je povukao na kotu 500 gdje je stukao neprijatelja kako smo to naprijed iznijeli.

U toku ovoga dana neprijatelj je imao 56 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Zaplijenjen je jedan karabin, 3 kim kabla, 1 vojničko odijelo.

⁴ Vidi dok. br. 74.

⁵ i « Vidi dok. br. 123.

24. ov. mjeseca prebačena je I. Brigada na prostoriju Bunjevci—Egići—Medakovići—Šupice—Graovci, sa zadatkom da je u pogodnom momentu upotrebimo za ojačanje III. brigade.

24. ov. mjeseca neprijatelj je iz Josipdola krenuo ponovno preko Cerovnika u pravcu Klekinje.⁶ Druga kolona krenula je od Modruša preko Sabljaka također za K'ekinju. Pod zaštitom jake artiljerijske vatre te guste magle neprijatelj je uspio da ovlada Klekinjom i da odbaci naše snage ka Trojvrhu. Kada je neprijatelj izbio na Klekinju, krenula je jedna kolona od Josipdola, sa dva tenka, par kamiona i 3 blindirana automobila u pravcu Radošić brda. Istu kolonu dočekao je jedan bataijon i odbacio je nazad za Josipdol oštetiivši jedan blindirani automobil i nanijevši neprijatelju prilično gubitaka u ljudstvu.

Oko 15 časova neprijatelj je izvršio iznenadni napad na Trojvrh sa pravca od s. Prodanovića. Ovim prepadom neprijatelj je uspio da odbaci naše snage sa prvih položaja.

U vezi sa takvom situacijom Stab divizije uputio je jedan bataijon I. Brigade da u zajednici sa bataljonom III. Brigade izvrši povratni napad i odbaci neprijatelja sa Trojvrha.

Isti bataljoni podišli su neprijatelju na blisko odstojanje i u jurišu sa bombama uspjeli su da odbace neprijatelja sa Trojvrha i da očiste teren do Klekinje. Sam napad na Klekinju nije uspio, jer je neprijatelj imao na istoj nešto tenkova i bornih kola.

Te noći neprijatelj je zanoćio na liniji kota 500—Klekinja.

U toku ovog dana neprijatelj je imao 28 mrtvih i 65 ranjenih vojnika. Zaplijenjena su 3 karabina i 3 para odijela. U noći 24. na 25. izvršeno je pregrupisavanje snaga. III. Brigada sa 2 bataljona držala je položaje s. Vukasi—s. Jančići, dok je 2 bataljona povukla u rezervu. I. Brigada sa 2 bataljona posjela je položaje Trojvrh—Vain Vrh, dok je 2 bataljona imala u rezervi.

25. ov. mjeseca neprijatelj u jačini od oko 200 vojnika krenuo je iz s. Sabljaka u pravcu s. Boce, gdje se nalazila jedna četa III. Brigade. Četa je pustila da se neprijatelj spusti ka mostu na rijeci Vrnjiki, a potom je na njega otvorila jaku vatra. Ovom prilikom neprijatelj je imao 11 mrtvih i više ranjenih vojnika. Uslijed jakog pritiska neprijatelja od s. Čubrine te jake artiljerijske vatre naše snage morale su napustiti s Boce i povući se jugozapadno od s. Vukasa.

U li časova Brigada je sa jednim bataljonom, ojačanim sa 2 blindirana automobila i jednim tenkom, izvršila povratni napad sa zadatkom da protjera neprijatelja iz s. Boce i da ponovno ovlada istim položajima.

Ovaj povratni napad nije uspio, jer je neprijatelj uspio da zaustavi našu pješadiju usljed brisanog terena, a tenku koji je bio otišao suviše naprijed, spala je gusjenica, te ga je neprijatelj bombama uništio. Pred mrak ovaj neprijatelj povukao se je ponovo nazad preko rijeke Vrnjike za s. Sabljake.

Sve ove borbe podpomagao je neprijatelj jakom artiljerijskom vatrom.

Istoga dana postavljena je zasjeda sa dva bataljona I. Brigade na komunikaciji Modruš—Jezerane.

Zasjeda nije u potpunosti uspjela, jer ju je neprijatelj prije vremena otkrio, a pored toga bila je jednostrana, te je nešto neprijatelja što je naišlo uspjelo umaći.

U ovoj zasjedi uništen je jedan luksuzni auto i 3 po'jske kuhinje. Ubijen je 1 ustaški oficir i oko 20 neprijateljskih vojnika. Zarobljen je 1 ustaša i 5 legionara. Zaplijenjeno je 10 karabina, 17 konja, 6 sedala, 7 telefona, 1 centrala, te nešto odjeće i obuće. Naše snage nisu imale gubitaka.

26. ov. mjeseca neprijatelj je sa dvije jače snage krenuo u pravcu Trojvrha i Vain Vrha.

Prvi napad neprijatelja na Trojvrh odbio je omladinski bataljon I. Brigade, nanijevši neprijatelju teške gubitke. Međutim, neprijatelj je ponovo dopremio pojačanje i izvršio novi napad na naše položaje na Trojvrhu. Usljed jake artiljerijske vatre i pritiska neprijatelja naše snage morale su se povući sa Trojvrha na položaje Vrhovac.

Druga kolona koja je napredovala ka Vain Vrhu poslije duge i ogorčene borbe, te više protivnapada našeg bataljona, uspjela je da isti bataljon odbaci na položaje Bilež—k. 409—Glavica (kota 480).

27. januara neprijatelj je produžio nadiranje. Neprijatelj sa Trojvrha izbio je na Vrhovac i potisnuo naše snage sa istoga. Jedna neprijateljska kolona jačine 70 vojnika krenula je od Radošić brda u pravcu Bileža i kota 459. Istoga neprijatelja dočekala je jedna četa I. Brigade i nagnala ga u panično bjekstvo.

Druga jedna neprijateljska kolona jačine oko 200 vojnika nakon 4 sata borbe uspjela je odbaciti naše dijelove sa Mudrić Glavice te istu i zaposjesti.

Oko 10 časova istoga dana krenuo je neprijatelj od Sabljaka u dvije kolone: Jedna kolona dolinom rijeke Vrnjike, a jedna kolona u pravcu s. Boca. U toku bojeva koji su se razvili neprijatelj je u toku dana uspio da odbaci naše snage u pravcu Plaškoga. Naše snage na ovome pravcu bile su premorene i nisu davale neprijatelju dovoljno jak otpor.

Pored toga neprijatelj je imao veliku premoć u artiljeriji kao i u ljudstvu.

U toku ovoga dana neprijatelj je izbio na liniju s. Grkovići—Vrhovac—Mudrić Glavica.

Naše snage zauzele su položaje Vukelići—Janjatovići—Plasški—Kosanjak (kota 584).

U toku 28. ov. mjeseca neprijatelj nije kretao nikuda već se utvrđivao na svojim položajima.

Obzirom da je neprijatelj bio u neposrednoj blizini Plaškoga i time direktno ugrožavao isti, Štab divizije naredio je I. Brigadi da 28. uveče izvrši napad na neprijatelja u Vrhovcu—Trojvrhu i Mudrić Glavici. III. Brigadi naređeno je da na svome pravcu izvrši napad na neprijatelja i odbaci ga preko rijeke Vrnjike.

Napad na Vrhovac i Trojvrh vršila su 2 bataljona I. Brigade. Napad je počeo u 20 časova. Snažnim i energičnim jurišem naše snage uspjele su da izbiju na Vrhovac i da razbiju neprijatelja. Napad na Trojvrh nije uspio, jer je neprijatelj organizovao položaje po dubini i davao je žestok otpor.

Napad na Mudrić Glavicu nije isto tako uspio, jer je neprijatelj davao organizovan otpor i uporniji napad zahtijevao bi više žrtava što u ovome momentu situacija nije zahtijevala.

III. Brigada dejstvovala je na svome pravcu neenergično, te je neprijatelj bez žrtava uspio da se povuče za s. Sabljake.

29. ov. mjeseca neprijatelj se zadržao na liniji s. Sabljaki—Trojvrh—Mudrić Glavica.

Rezultati ovih borbi jesu:

Neprijateljski gubitci u borbi sa I. Brigadom 62 mrtva, 65 ranjenih, u borbi sa III. Brigadom 128 mrtvih i 176 ranjenih. I. Brigada zarobila je 11 neprijateljskih vojnika i 1 podoficira Nijemca. III. Brigada zarobila je 2 legionara.

I. Brigada zaplijenila je 2 teška bacača, 2 mitraljeza („Šarca“), 23 karabina, 7 šmajsera, 6 pištolja, 17 konja, 6 sedala, 7 telefona i 1 telefonsku centralu, 25 komada mina za t. bacač, 7.600 mauzer metaka, te nešto obuće i odjeće.

III. Brigada zaplijenila je 1 teški bacač, 3 mitraljeza („Šarca“), 2 poluautomatske puške, 2 tromblonske puške, 11 karabina, 3.000 mauzer metaka, 8 pari odijela, 3 kim poljskog kabla.

Uništen je 1 luksuzni auto, 2 poljske kuhinje i oštećen 1 blindirani auto.

U ovim borbama naši gubitci bili su: Kod I. Brigade 8 mrtvih i 38 ranjenih drugova. Kod III. Brigade 11 mrtvih i 25 ra-

njenih drugova. Među ranjenima nalazi se zamjenik komandanta I. bataljona, poručnik Simo Zatezalo, komesar čete Lončar Nikola, a poginuo je zamjenik polit, komesara čete Milašinović Petar.

U ovim borbama utrošeno je municije: Kod I. Brigade 13.950 mauzer metaka, 3.800 talijanskih metaka, 1.800 metaka za mitraljez „Breda“, 80 mina za laki talijanski bacač, 80 ofanzivnih i 50 defanzivnih bombi te 70 mina za teške bacače.

Kod III. Brigade 20.000 mauzer metaka, 4.600 metaka za talijanske puške i puškomitraljeze, 7.950 metaka za „Breda“ matraljeze, 112 mina za male bacače, 141 mina za teške bacače i 20 granata za protukolske topove.

U ovim borbama izgubljeno je kod I. Brigade: 1 talijanski puškomitraljez, 1 puškomitraljez brno, 1 laki bacač.

U ovim operacijama kod I. Brigade istakao se III. omladinski bataljon i puškomitralješci iz toga bataljona Džakula Miloš, Plivelić Ivica i Lacković Mile koji su prilikom napadaja neprijatelja na Trojvrh istoga hladnokrvno dočekali i kosili, a za vrijeme odstupanja bataljona, tj. za vrijeme neprijateljskog protunapada ostali posljednji na položaju štiteći svoj bataljon pri povlačenju.

Kod III. Brigade nije se nitko naročito istakao.

Štab brigade u ovim borbama, s obzirom na svoju mladost, dobro se držao.

U ovim operacijama kao i u našim ranijim operacijama ovakvoga tipa pokazalo se da naši oficiri još uvijek nisu dovoljno sposobni da vode uspješno operacije ovakvog karaktera.

Neprijatelj je u ovim borbama mnogo koristio manevar i zbog toga što naši rukovodioci nisu umjeli parirati te neprijateljske manevre, isti je sa njima polučio dosta uspjeha.

Pored manevra neprijatelj je sistematski upotrebljavao, iskorišćavao svoju nadmoćnost u artiljeriji i njome polučivao pola uspjeha.

Ukoliko je neprijatelj efikasno koristio svoju artiljeriju i teža oruđa, utoliko su naše snage vrlo slabo koristile svoju artiljeriju kao i teža oruđa koja su im bila u sastavu. Ukoliko su ih upotrebljavali, upotrebljavali su ih neracionalno i onda kada to situacija nije zahtijevala, a pri tome su trošili nemilice velike količine municije.

Ishrana naših boraca za vrijeme ovih operacija bila je slaba zbog malih količina i ta slaba ishrana nepogodno je djelovala na fizičku kondiciju naših boraca. Pored slabe ishrane III. Brigada bila je premorena stanim borbama i nije bila sposobna za uspješnije ofanzivne podhvate.

U ovim borbama pokazalo se je da je neophodno potrebno da Divizija ima uvijek izvjesne snage u rezervi sa kojima bi mogla parirati pojedine neprijateljske podhvate, a ujedno sa istom snagom vršiti ofanzivne podhvate na mjestima gdje je neprijatelj najslabiji. Konkretno da smo u ovim borbama imali još jednu brigadu mogli bi polučiti mnogo veći uspjeh.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar: **A.⁷ Backović** (M.P.) Komandant, p-pukovnik: **M.⁸ Šumonja**

BR. 135

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 31 SIJEČNJA
1944 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
O BORBAMA NA PODRUČJU LIVNO—GLAMOČ¹**

ŠTAB
IX. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
31. januar 1944.

ŠTABU VIII. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Operacijski izvještaj za borbe koje je vodila I. brigada 16. I. t. g. i II. brigada 18. i 19. I. t. g. kao i rad brigada za svaki dan u mjesecu januaru t. g.

I. I. 44. Po naređenju² Štaba VIII. korpusa naše dvije brigade postavili smo na zatvaranje pravca Livno—Glamoč—Mliništa, i to obje sa zapadne strane ove komunikacije. U duhu ovoga izdali smo naređenje da se III. brigada postavi za osiguranje pravca Livno—Glamoč više po dubini, otprilike do sa-

⁷ Aleksandar

⁸ Miloš

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 5/2, k. 842 A.

² i ⁸ Vidi dok. br. 6, 7 i operacijski dnevnik Devete NOU divizije u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 56/2, k. 842 A.

mog Glamoča, i da sve svoje snage smjesti na zapadnu stranu ove komunikacije, a IV. brigada da se smjesti na prostoriju s. Halapić—s. Glavice—s. Šumnjati. na odmor, ali da bude spremna da sa svojim dijelovima bočno interveniše u slučaju prodora neprijatelja iz Livna preko Glamoča za Mliništa. Baterija je smještena u s. Šumnjaci za dejstvo između Šumnjaka i Vagnja na pravac t.j. put koji vodi od Glavice za Mliništa. Divizijska bolnica smještena je u s. Popovići, a Štab divizije u s. Radaslje.

2. 1. 44. Ovog dana su se bataljoni III. i IV. brigade smjestili na svoje položaje i mjesta predviđena za odmor. Glamočki partizanski odred raspoređen je na sektor III. brigade sa istim zadatkom kao i Brigada, a Livanjski partizanski odred je sa dvije čete na Krug Planini, a sa jednom na Cincaru, sa zadatkom osiguranja ovog pravca od Livna i što dublji izviđanja u pravcu Livna i Šujice i da posluži za vezu sa dijelovima I. divizije³ koji se nalaze na Gornjem Malovanu.
3. 1. 44. Ovog dana nije bilo nikakvih promjena na našim položajima. Dobili smo naredbu⁴ Vrhovnog komandanta N.O.V. i P.O.J., kojom odaje priznanje III. i IV. Dalm. brigadi, koje su se istakle u četrdesetodnevnim bojevima na sektoru Arzano—Posušje i oko Livna.⁵ Ovu naredbu smo raspisali brigadama da se saopšti borcima pred strojem.
4. 1. 44. Izdali smo naređenje III. brigadi i Glamočkom odredu,⁶ da padom mraka ovoga dana izvrše napad na s. Priluku i da u njoj likvidiraju neprijateljsku posadu od 30 Nijemaca i 60 milicionera, koji su se do ovog dana tamo nalazili. Neprijateljska posada iz Priluke je baš ovog dana istu napustila i povukla se u Livno, a dijelovi koji su treba¹ i vršiti napad unišili su u Priluku bez otpora.
5. 7. 44. III. brigada jednim dijelom na položajima, a jednim na odmaranju, nalazila se na ranije datim mjestima, a IV. brigada takođe na odmaranju.

³ Odnosi se na Prvu proletersku diviziju.

⁴ Vidi dok. br. 1/4, k. 846 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁵ Vidi tom V, knj. 22, dok. br. 134 i operaciski dnevnik Štaba Devete divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 56/2, k. 842 A.

6. I. 44.

Ovog dana nije bilo nikakvih promjena. Otpočeli smo sa kursom za vezu pri Štabu divizije, na koji smo pozvali po 10 boraca iz III. i IV. brigade, te je ovog dana sa njima i sa našom četom za vezu otpočeo rad.

7. I. 44.

Bez promjene na našim položajima.

8. I. 44.

Ujutro rano dobili smo izvještaj od našeg ob. oficira⁷ i Štaba livanjskog odreda da se neprijatelj sprema da definitivno napusti Livno i da su njegove glavne snage već pošle u pravcu Sinja. Odmah je izdato naređenje⁸ Štabu III. brigade i Glamočkom odredu da upute svoje snage u pravcu Livna radi provjere ovoga izvještaja, i ako bude to tačno, onda da ovladaju gradom. III. brigada je jedan svoj bata'jon uputila preko Krug Planine do Borove Glave da ispita situaciju u Šujici.

9. I. 44.

Ustanovljeno je da je neprijatelj ustvari imao namjeru napustiti Livno, što je i uradio 7. o. mj. pokupivši sve svoje stvari, pa i samu telefonsku liniju i napustivši bunkere i položaje oko grada.⁹ Ali istog dana naveče stig'a je iz Šujice u Livno motorizovana kolona od oko 100 vozila, koja je, izgleda, pri prolasku kroz Livno dobila naređenje da se ponovo zadrži u Livnu.

10. I. 44.

Dva bataljona III. brigade sa jednim bataljonom Glamočkog odreda bili su prema Livnu, dok su se ostale snage odmarale na svojim mjestima.

Pred mrak ovog dana smo dobili naređenje od Štaba VIII. korpusa da sa jednom brigadom pređemo na južnu i jugoistočnu stranu od Livna i da se otuda vrši pritisak na grad, kao i da se djeluje na komunikacije koje vode iz Livna u pravcu Šujice, u pravcu Karlova Hana i u pravcu Prologa. Na osnovu ovoga izdali smo naređenje¹⁰ III. brigadi da se spremi za taj zadatak, a IV. brigada da smijeni III. brigadu na dosadašnjim položajima prema Livnu.

⁷ Nedo Milunović

⁸ Vidi dok. br. 2/2, k. 842 A u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁹ Vidi dok. br. 40.

¹⁰ Pomenuto naređenje izdano je brigadama 11 siječnja. Vidi dok. br. 40.

11. I. 44. IV. brigada je primila položaje III. brigade, a III. brigada je sa Štabom divizije krenula pravcem Glamoč—s. Vidimlije—s. Dolac do Krug Planine.
12. I. 44. III. brigada sa Glamočkim i Livanjskim odredom prelazi na prostoriju Borova Glava i odatle upućuje dijelove prema Šujici i selima jugoistočno od Livna. IV. brigada je na istim položajima. Ovog dana noću, poslije prodora neprijatelja od Jajca u Janj i iz Janja u Blagaj, uslijedilo je naređenje Štaba korpusa da se III. i IV. brigada prebace odmah na prostoriju zapadno od puta Glamoč—Mliništa. U tome smislu ovo naređenje je prosljedilo III. brigadi, a IV. brigada u toku noći je izvršila pokret na prostoriju s. Šumnjaci—Vaganj—Perduhovo Selo.
- Ovog dana su bataljoni III. brigade, koji su prešli južno od komunikacije Livno—Borova Glava, imali borbu sa neprijateljem u s. Potočanima, koji je sa motorizacijom bio iz Livna krenuo za Šujicu.¹¹ Ova borba trajala je nekoliko sati i neprijatelj se morao vratiti natrag. Neprijateljski gubitci su nepoznati, dok su naši imali 3 mrtva, 3 lakše ranjena i 1 nestalog druga.
13. I. 44. III. brigada sa Glamočkim i Livanjskim odredom su izvršili pokret sa prostorije Borove Glave i južne strane puta Livno—Šujica popodne i u toku noći do južnog dijela Glamočkog Polja—s. Dragnić—Dolac. IV. brigada se nalazi¹ a na prostoriji s. Šumnjaci—Vaganj—Podgradina, odakle je upućivala izviđačke dijelove u pravcu Čardaka i Mliništa, kao i oficirske patrole za vezu sa dijelovima VI. divizije.
14. I. 44. III. brigada prešla je na prostoriju Glamoča. Glamočki odred došao je na Korićnu, Livanjski na Krug Planinu, a IV. brigada bila je i dalje na ranijim mjestima.
15. I. 44. Prema naređenju Štaba korpusa IV. brigada je upućena na prostoriju s. Glavice—s. Halapić—Glamoč, a III. brigada na prostoriju Šumnjaci—Vaganj—Hotkovci. Prva da zatvara pravac preko Staretine i u slučaju jačeg pritiska da se povuče

ⁿ, ¹² i ¹⁵ Vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 78.

južnim padinama planine Šatora na sjeverni dio Livanjskog Polja, a druga da štiti pravac Rore držeći položaje na zapadnoj strani puta s. Glavice—Mliništa.

Ovog dana u 18 časova došla je jedna neprijateljska kolona¹² od Kupresa preko Hrbljina u s. Pribelju, a druga od Dragnića i Pljeve preko Čardaka na Mliništa. Izdato je naređenje III. brigadi i skrenuta joj pažnja na ovo.

16. 1. 44.

Noću između 15. i 16. I., poslije dolaska neprijatelja u Pribelju i Mliništa, Štabu III. brigade dat je zadatak i položaji koje ima posjesti. Ovog dana je bila borba:

1) III. Dalm. brigadi dati su položaji Mala Glava (k. 1002) i Truljuša (k. 1028), iznad s. Glavice, onda Ozren (k. 1118) i Gradina (k. 1116) i k. 1069, iznad s. Šumnjaka za dva bataljona, a za dva bataljona s. Vaganj—s. Maleševići i s. Hotkovci, sa položajima prema putu Glavice—Mliništa, sa glavnim položajima Oblaj (k. 1143)—Velika Gradina (k. 1224), sa osiguranjem prema Mliništu na Kosi (k. 1154), šaljući izviđačke dijelove naprijed. Ovaj i ovakav položaj se može vidjeti na sekciji „Drvar“, razmjere 1:100.000.

2) Ovog dana je na ovim položajima vodila borbu III. Dalm. brigada. Desno od nje na prostori Halapić—G'amoč nalazila se je IV. Dalm. brigada, a lijevo u s. Stekerovcima bio je II. batajlon I. Proleterske brigade, a oko Mliništa dijelovi VI. divizije. U borbi koju je vodila III. brigada ovoga dana sa neprijateljem koji je došao od pravca Pribelje nije sadejstvovala ni jedna druga jedinica.

3) Ujutro u 8 časova neprijatelj se od pravca Pribelje pojavio u tri kolone. Srednja i glavna kolona išla je od Pribelje—Ninkovića Glavica, između Kuruza i Razvale na Cemernicu i sašli u s. Hasanbegovci. Desna i manja kolona sašla je na s. Prijani, a lijeva u s. Dubrava. Sve su se spustile u naznačena sela i odatle u borbenom rasporedu prvo sa manjim dijelovima, a poslije sa većim krenule preko polja u pravcu položaja III. brigade. Jačina neprijatelja u sve tri ove kolone iznosila je 600 do 800 vojnika (1 batajlon) sa prilično velikim brojem komore. Sastav neprijatelja su bili

Nijemci sa grupama četničkih bandi Duvnjaka i Dokiča, koji su im služili kao putovođe i izviđački dijelovi. Kako se zvala ova njemačka jedinica nijesmo saznali.

4) Ove neprijateljske snage koje su došle prvo od Jajca preko Janja za Blagaj i od Bugojna na Kupres, te su okrenule preko Hrbaljina i Pribelje za Glamočko Polje, imale su zadatak vjerovatno da čiste ovaj teren između komunikacija, misleći da se na njemu nalaze bolnice i skloništa sa naše slobodne teritorije, a ujedno su poslužile kao bočna osiguranja kolona koje su se kretale iz Jajca preko Bugojnog i Kupresa za Livno i iz Mrkonjić Grada preko Mliništa i Glamoča za Livno.

III. Dalm. brigada imala je sa zgodnih položaja koji su joj dati dočekati neprijatelja i iskoristiti ovakve položaje, nanijeti mu što veći broj gubitaka i onemogućiti mu prolaz na zapadnu stranu puta Glamoč—Mliništa i dalje nadiranje u pravcu Rora.

5) Pismenu zapovijest za ovu borbu nijesmo izdavali, već samo na licu mjesta po karti i na terenu izdali lično zadatak Štabu III. brigade, kako noću kad smo saznali da je neprijatelj došao u Pribelju i Mliništa, tako i ovog dana izjutra kad smo primijetili neprijateljske kolone da su se pojavile od Pribelje u pravcu Glamočkog Polja.

6) Borba je počela 16. o. mj. u 10.30 časova.

7) Bataljoni III. brigade nijesu na vrijeme i uredno posjeli svoje položaje, već su na iste polako i bez reda izlazili. Štab brigade se ovoga puta nije založio da se položaji što prije i što pravilnije posjednu, te da bi se neprijatelj dočekaio pravilnim rasporedom svojih snaga i sa tim mu se nanijeli osjetni gubitci. Svoju prateću četvu od nekoliko teških bacača nijesu ni postavljali na položaje, već su je bili cjelokupnu uputili u s. Rore i tek na direktnu primjedbu Štaba divizije povratili su jedan bacač na položaj.

Prilikom nastupanja neprijatelja preko polja u pravcu s. Glavice i Šumnjaka, otvorena je na njega prilično slaba puščana i p.mitraljeska vatra, koja nije mnogo zadržava'a neprijatelja u svome kretanju preko polja. Dejstvovao je i teški bacač, ali se posluga na istome pokazala neumje-

šna i nesposobna za iznalaženje elemenata i uspješno gađanje ciljeva sa istim. Neprijateljski prednji dijelovi su za prilično kratko vrijeme uspjeli unići u s. Glavice i s. Šumnjake, potisnuvši sa prilično lakom minobacačkom i artiljerijskom vatom naše dijelove sa vojničke ivice na Ozrenu i Gradini kotama: 1118, 1116 i 1069. Tako su poslije ulaska u ova sela prilično lako izašli na ove kote i ovladali sa njima. Tako isto su prilično lako ovladali položajima Mala Glavica—Truljuša i Radovčevo Brdo—kote: 1002, 1028 i 1124. Poslije nekoliko sati borbe i povlačenja sa prvih položaja dijelovi III. brigade su se zadržali iznad Vagnja na koti 1095—Junč Kravi (k. 1136)—Veliki Vršić (k. 1105). Desna kolona od s. Prijana prešla je u Perduhovo Selo i Podgradinu, odakle se uputila u pravcu zaseoka Ivići i Maleševići i poslije manjeg otpora naših snaga ovladali su i njima, pošli su u pravcu Vagnja i zauzeli ga. II. bataijon III. brigade sa 2 čete bio je na Oblaju, t.j. sa jednom četom, dok je jedna trebala biti prema Podgradini, ali se i ona povukla na Oblaj. Neprijateljski manji dijelovi koji su krenuh uz brdo na Oblaj izašli su na njega bez otpora, jer su se čete II. bataljona koje su bile gore, kad su primijetile neprijatelja da izlazi na brdo i poslije lake minobacačke vatre, povukle sa ovoga brda preko Glavice na Kadinjaču (k. 1134). Naređeno je Štabu III. brigade, da pošto je neprijatelj ovladao Oblajem sa jednim bataljonom posjedne položaje iznad Korita, pored k. 1095 i k. 1085 i Kadinjaču (1134). Na ovim položajima je snage III. brigade zatekao mrak, a neprijatelja na Oblaju—Vagnju—Šumnjacima i Glavici.

III. bataijon III. brigade nalazio se je na prostorijski Lončari—Krčmari, odakle je imao osiguranje na Velikoj Gradini (k. 1224) i Kosi (1159). Jedna četa II. bataljona koja je bila pridodata ovom bataljonu imala je osiguranje na Oblajku (k. 1077), dok je neprijatelj ovladao Oblajem, onda su se ovi dijelovi povukli. Ovaj bataijon nije preko dana imao uopšte borbe, premda mu je bilo naređeno da preko Oblajka dejstvuje bočno na neprijatelja koji se sa Perduhova Se'a i Podgradine bio uputio na Oblaj. Zanoćio je u s. Hotkovci osigu-

ravajući se samo patrolama, premda je znao i vidio neprijateljske dijelove da su omrkli na Oblaju. Neprijatelj je noću 16. na 17. oko 24 časa upao u s. Hotkovce i zbog neaktivnosti osiguravajućih dijelova iznenadio batajlon i stvorio zabunu kod njega. Jedinice nijesu imale vremena da se sprema i dadnu otpor. Štab bataljona se nije snašao da organizuje otpor i da dočeka neprijatelja, nego je dozvolio da se jedinice u neredu povuku u s. Stekerovci uz prilične gubitke u ljudstvu i materijalu.

8) Rezultat borbe bio je taj da je neprijatelj ovladao položajima III. brigade bez velikih napora i tako reći bez gubitaka, s obzirom na to da je bilo bolje organizacije položaja i komande nad ljudstvom, da bi neprijatelj trebao pretrpjeti ogromne gubitke. Cilj koji se mogao postići u ovoj borbi nije postignut, niti je pak postavljeni zadatak izvršen. Neprijatelj je u ovoj borbi imao vrlo mali broj gubitaka u ljudstvu, a u materijalu nije uopće. Zarobljeno i zaplijenjeno neprijateljskih vojnika i materijala nije ništa.

9) II. i IV. batajlon III. brigade u ovoj borbi imali su 4 mrtva i 7 ranjenih drugova, a III. batajlon prilikom iznenađenja noću u s. Hotkovci imao je 5 nestalih drugova. Neprijatelju je pao u ruke sljedeći materijal: 1 mali bacač, 1 protivkolska puška, 1 teški mitraljez „Breda“, 2 p.mitraljeza „Breda“, 5 pušaka, 4 konja, 1700 metaka za mitraljez „Breda“, 40 metaka za protivkolsku pušku, kao i sva sprema i arhiva Štaba III. bataljona.

10) Municije je utrošeno: 1000 metaka za pušku, 200 metaka za p.mitraljez i 50 metaka za teški mitraljez. Izgubljeno oružje vidi se pod tačkom 9).

11) U ovim borbama nije se naročito istakla nijedna jedinica, niti pak ko od starješina, nego se čak mnogo podbacilo.

12) U ovoj borbi podbacio je Štab III. brigade i svi štabovi bataljona, jer prvo nijesu na vrijeme posjeli po'ožaje, a poslije se nijesu zalagali u rukovođenju svojim jedinicama. Štab III. bataljona je zbog nevojničkog postupka, što je dozvolio iznenađenje noću u s. Hotkovcima, izgubio pet drugova i navedeni broj oružja i materijala...

13) Naš kritički osvrt:

a) Poslije dobivenog zadatka operacije koje su se vodile ovoga dana na položajima III. brigade mogle su biti mnogo bolje pripremljene.

b) Odluka i zadatak Štaba divizije dat III. brigadi bio je realan, jer se sa položaja koje je imala III. brigada moglo nanijeti neprijatelju mnogo gubitaka, jer su sami položaji bili vrlo pogodni i povoljni.

c) Upravljanje t.j. rukovođenje borbom, koju su vodili bataljoni III. brigade, ovog dana nije bilo dobro. Rukovodioci nijesu zadovoljili, naprotiv, mnogo su podbacili.

d) Komandno osoblje u ovoj borbi nije se snašlo od početka iste. Nijesu izvršili potrebne pripreme, niti pak organizovali položaje, koji su bili povoljni za to, a imali su i vremena. Nijesu se znali postaviti na mjesta odakle bi mogli komandovati sa svim svojim dijelovima i pravilno rukovoditi borbom, a pri tom imati preglednost nad razvojem i tokom iste. Ovo se odnosi na Štab brigade i na štabove bataljona, kao i na niža rukovodstva. Štabovi bataljona i niži rukovodioci nijesu imali dovoljno uticaja nad svojim jedinicama, niti su mogli objединiti komandu. Drskost neprijatelja ih je prilično zbunila.

e) Automatska oruđa može se reći da skoro nijesu dejstvovala, jer nijesu bila sposobna za to zbog nedostatka maziva i ulja, što se niukom slučaju nije smjelo dozvoliti. Da su ovog dana radila sva automatska oruđa, i pored toga što položaji nijesu bili organizovani, ipak bi se nanijet neprijatelju prilično gubitaka.

Štab brigade je svoju četu pratećih oruđa prije početka borbe uputio sa komorom pozadi, ne postavljajući teške bacače na položaj odakle su mogli uspješno tući neprijateljske kolone i komore u Glamočkom Polju, koje su se približavale našim položajima. Za ovo glavnu krivicu snosi Štab III. brigade.

f) Sadejstvo između jedinica, kao i pojedinih oruđa nije se uopšte primijetilo.

g) Taktički i borbeni postupci starješina i jedinica nijesu bili u skladu sa razvojem situacije na bojištu, jer se nije imalo preglednosti situacije, niti su jedinice koordinirale za vrijeme

borbe onoliko koliko je trebalo i koliko je moglo biti.

h) Ukoliko rukovodstva nijesu dovoljno nastojala da se borba što povoljnije razvija i bolje riješi u našu korist, utoliko i poslije prekida borbe tokom noći nijesu nastojali da se dobro obezbijede i osiguraju, pa je to omogućilo iznenađenje III. bataljona u s. Hotkovci.

i) Iz ove akcije treba izvući velike pouke, a to će se učiniti ako se otklone svi nedostaci kod rukovodilaca, koji su se ovog dana pokazali, a koji su u tekstu ovoga izvještaja prilično ukazani. Sve starješine t.j. rukovodioci III. brigade trebaju znati, da su u ovoj borbi sa onako pogodnih položaja koji su se imali, mogli nanijeti veliki broj gubitaka u ljudstvu i materijalu neprijatelju koji je onako drsko i tako reći vojnički u neredu nastupao u pravcu našeg položaja, a što se ovo nije postiglo svakako da je glavni razlog neumješnost i nesnalaženje u komandovanju i rukovođenju jedinicama u borbi, pa neka to bude glavna opomena svima da se na tim propustima pouče i da ne dozvole njihovo ponavljanje kod sebe i kod sebi potčinjenih rukovodilaca.

IV. Dalm. brigada je ovog dana bila na prostori Glamoč—Radaslije—Halapić do 16 časova, do kog vremena neprijatelj nije kretao na njezine položaje, a pošto je ovladao položajem III. brigade, ona se iz Halapića preko Staretine prebacila u Bastase, ostavljajući jedan bataljon u zaštitnicu.

17. I. 44.

III. brigada je u toku noći i ujutru rano oo naređenju ovoga štaba izvršila pokret do sela Preodac gdje se je smjestila isturajući osiguravajuće dijelove prema Rorama i Popovićima. U s. Stekerovci došli su dijelovi III. Proleterske brigade.

IV. brigada je došla na prostoriju Grkovci—Peulje, a Glamočki odred na prostoriju s. Bastasi—s. Nuglašica.

18. I. 44.

III. brigada je u s. Preodcu.

IV. brigada i Glamočki odred na prostoru Grkovci—Peulje. Oko 16 časova je jedna, neprijateljska kolona od oko 200 vojnika i 50 konja iz Glamočkog Polja, od s. Halapića preko Staretine, izbila na pomol sela Bastasi u sjevernom dijelu

Livanjskog Polja. Ova kolona spustila se u selo i odmah produžila u pravcu Nuglašice. Jedan batajlon IV. brigade i jedan batajlon Glamočkog odreda, koji su bili u s. Grkovci, zauzeli su položaje na južnoj strani brda Orlovca, na Gradu i Goljoj Glavici prema s. Nuglašica, pustili su neprijatelja blizu i otvorili na njega vatru, on se uskomešao i povratio natrag i zadržao se u istočnom dijelu s. Nuglašice gdje ih je zatekao mrak. Padom mraka pojavila se je neprijateljska motorizacija od Sajkoviću u pravcu Grkovaca, do kog je sela pristizala sve do 24 časa gdje je zastala i pogasila svjetla na vozilima. Primijetilo se po svjetlu da vozila ima preko 50. Dijelovi bataljona IV. brigade i Glamočkog odreda koji su bili prema neprijatelju ostavili su tamo samo manje dijelove, a oni su se povukli u Gornje Peulje.

19. I. 44.

Ovoff dana bila je III. brigada u s. Preodcu, a na položajima IV. brigade i Glamočkog odreda bila je borba sa neprijateljem, koji je sa motorizacijom došao od Livna preko Sajkovića.

1) Bataljoni IV. brigade nalazili su se na sljedećim položajima: Golubovina (k. 1056)—Popovača—Calakuša (k. 1201) i Pilipčov Tavan (k. 941). Glamočki odred držao je položaje lijevo prema neprijatelju na Milakovini, k. 971, onda osiguravajuće dijelove na Babin Gradu (k. 1485), i Orlovcu (k. 1366), a izviđačke dijelove u pravcu Međugorja, jer se pretpostavljalo da bi neprijatelj iz Popovića mogao preko Međugorja izbiti na Nuglašicu ili skrenuti desno na Šatorsko Jezero, kada bi preko Crnca zašao iza leđa dijelovima IV. brigade, pa je zbog ovoga III. brigadi naređeno da uputi jedan batajlon na s. Crnac, te da zatvori pravac od Šatorskog Jezera. Ovi se položaji vide na sekciji Drvar, razmjer 1 : 100.000.

2) Na položajima je bila IV. Dalm. brigada sa tri bataljona, dok je jedan sa neboračkim dijelovima brigade bio upućen u s. Marinkovci i Glamočki odred sa jednim bataljonom.

3) Neprijateljska pješadija u jačini od 200 vojnika došla je od Glamočkog Polja preko Staretine, a motorizovana kolona od 50 vozila (5 tenkova, a ostalo kamioni), došla je od Livna preko Sajkovića. Sa pješadijom bilo je oko 100 četnika Mar-

kice Čučuza iz bande popa Dujića, a ostalo je bila njemačka vojska. Naziv ove neprijateljske jedinice prema podacima koje nam je dao jedan bivši crvenoarmejac koji je prošle godine zarobljen od Nijemaca na Istočnom frontu a sada prebjegao na našu stranu, jest: dijelovi 98. puka 68. Alpinske* divizije, komandant 3. bataljona je pukovnik Rosel, a kamandir jedne čete poručnik Golier.

4) Namjere neprijatelja nijesmo mogli tačno saznati¹³ ili su bile da preko Grahova prođe za Knin, ili su htjeli da posluže kao bočno osiguranje njihovih većih motorizovanih kolona koje su se kretale sa sjevera na jug od Glamoča i Kupresa preko Livna za Sinj, a odatle za Knin. Štab divizije preko svoga načelnika¹⁴ dao je zadatak IV. brigadi i Glamočkom odredu da se postave na navedenim položajima i da sa protivkolskim i automatskim oruđima udare neprijatelja bočno prilikom nailaska komunikacijom za Grahovo i da mu ne dozvole pro⁷az tamo.

6) Pismene zapovijesti nijesu izdavate, već je načelnik Štaba Štabu IV. brigade i Štabu Glamočkog odreda na licu mjesta izdao zadatak.

7) Borba je počela u 9 časova 19.1.t.g.

8) Iz s. Grkovaca su ujutro rano neprijateljski manji dijelovi pješadije krenuli zapadnom stranom puta pored žandarmerijske stanice u pravcu k. 890, a za njima motorizacija — 2 veća i 3 manja tenka — došli su preko Ražnjeve Glavice do škole i crkve prema Gornjem Peulju. Na k. 808 postavili su dva brdska topa, iz kojih su otvorili vatru na naše položaje. Od crkve je jedna grupa od 30 Nijemaca i četnika krenula u pravcu s. Gornje Peulje, dočekani su sa naših položaja vatrom iz automatskog oruđa i pušaka i oni su pobjegli nazad. Tenkovi koji su došli do crkve, pošto je na njih otvorena vatra iz protivkolskih pušaka, stali su i iz tenkova malim protivkolskim topovima i protivkolskim mitraljezima otvorili vatru na naše položaje, a s. Gornje Peulje gađali su zapaljivim zrnima i sa tim zapalili oko 10 zgrada u Gornjem Peulju koje su odmah počele da gore. Ovdje je neprijatelj ostao do 12 časova, a poslije se povu-

kao u pravcu Grkovaca zadržavajući tenkove na Ražnjevoj Glavici (k. 870), a kamione, njih oko 25, kod žandarmerijske stanice u pravcu Grkovaca. Topovi su im i dalje ostali na k. 808 i odatle vrlo često tukli naše položaje, ali su vrlo slabo pogađali, jer su ili mnogo podbacivali ili prebacivali. Naši dijelovi su ostali i dalje na svojim položajima.

U 14 časova izdato je naređenje Štabu IV. brigade i Štabu Glamočkog odreda da se tokom noći ima neprijatelj napasti na prostoru između Ražnjeve Glavice i s. Grkovaca. Za ovaj zadatak IV. brigada je imala uputiti dva svoja bataljona, i to jedan da u D. Peulje pređe na južnu stranu puta, onda iznad s. Trivnović i Podgore dođe na k. 890, a odatle jednom četom da napadne topove i posadu na k. 808, a sa jednom četom kamione kod žandarmerijske stanice. II. bat. da uputi preko Milakovine na Golu Glavu, odakle da sa jednom četom neutrališe tenkove kod Ražnjeve Glavice, a sa drugom četom napadne neprijateljske kamione kod žandarmerijske stanice u zajednici sa četom bataljona sa južne strane puta. Glamočki odred imao je uputiti jedan bataijon preko Milakovine ispod Orlovca na Grad, da ako bude neprijatelja na njemu ima da ga likvidira i da sa jednom četom pođe u pravcu Nuglašice, a drugom u pravcu Grkovaca, te da izvrši pritisak i sa tim osigura leđa bataljonima koji napadaju neprijatelja na prostoru Grkovci—Ražnjeva Glavica. Štabovima su stavljeni na raspoloženje vodiči iz mještanske straže koji dobro poznaju predjele kojima će bataljoni prilaziti na cilj, a štabovima na terenu ukazati pravci prilaza bataljonima i sami pravci napada, a tako isto i po karti. Napad je predviđen da otpočne u 21 čas. Bataljoni su pred prvi mrak pošli svojim pravcima na zadatak. Štab brigade i Štab odreda trebali su biti na Golubovini (k. 1056) prije početka napada da se odatle prati tok i razvoj borbe.

Oko 22 časa otpočela je borba i to tako što su bataljoni uputili manje dijelove prema neprijatelju na koga su pripucali. Neprijatelj je otvorio vatru u pravcu i jednog i drugog bataljona koja je povremeno trajala sve do 24 časa. Bataljoni nijesu odlučno napali neprijatelja, već su se za-

držali na polaznim položajima i odatle oko pola noći povukli nazad na položaje gdje su bili u toku dana.

9) Ovom borbom nijesu postignuti nikakvi rezultati, niti je izvršen zadatak koji je postavljen. Zarobljeno i zaplijenjeno nije ništa, niti se zna da je neprijatelj pretrpio gubitke.

10) Naših gubitaka nije bilo, sem u toku dana što su lakše ranjena dva druga na položajima od artiljerijske vatre.

Bataijon Glamočkog odreda je sa Štabom odreda pošao na vrijeme na zadatak, posio Grad ispod Orlovca na kome nije bilo neprijatelja i uputio jednu četu u pravcu Nuglašice i Grkovaca. Tamo su bili sklonjeni neki neprijateljski kamioni i jedan dio vojske, na koje u samim selima nijesu vršili napad, već samo pripucali, ali neprijatelj na njih nije reagirao.

11) Puščane municije i municije za automatska oruđa utrošeno je 1300 metaka i 50 metaka za protivkolsku pušku.

12) U ovoj borbi nije se naročito istakla nijedna jedinica.

13) Štab IV. brigade nije bio na određenom mjestu, odakle se trebao pratiti razvoj borbe, već su se odmarali u selu. Štabovi bataljona, koji su ušli u napad, nijesu najozbiljnije shvatili akciju, niti su izvršili zadatke, premda su im najozbiljnije postavljeni i skrenuta pažnja da se što bolje vojnički pokažu. Sam Štab brigade, pored toga što nije bio na mjestu, i pored toga što nije pratio razvoj borbe, sa tim nije ni uticao da se sama borba uspješnije razvija i završi. Vodnik 1. voda 3. čete II. bataljona IV. Dalm. brigade, namjerno je izbjegao borbu zašto je uzet na odgovornost od svoga štaba brigade.

14) Naš kritički osvrt na ovu akciju:

a) Pripreme za posijedanje položaja i borbu koja se je vodila preko dana nijesu dobro izvedene, t.j. Štab I. bataljona IV. brigade je pogrešno razumio naređenje Štaba brigade, pa je izjutra mjesto da posjedne položaj prema naređenju povukao se sa bataljonom u pravcu Crnca, poslije čega mu se moralo davati posebno naređenje da posjedne položaj.

Akcija, napad koji se imao izvesti noću, također nije dobro pripremljena, premda je zadatak bio jasno postavljen.

b) Odluke i izdata naređenja, kako za borbu preko dana tako i za napad u toku noći, bile su realne.

c) Upravljanje odnosno rukovođenje borbom prilikom napada u toku noći nije bilo zadovoljavajuće, jer Štab brigade nije pratio razvoj same borbe, Štab Glamočkog odreda bio je sa svojim bataljonom koji je išao na zadatak.

d) Sadejstvo između jedinica, kao i samog oruđa s kojima se raspolagalo, nije se osjetilo.

e) Taktički i borbeni postupci u toku dana bili su donekle u skladu sa situacijom, ali u toku noći postupci starješina nijesu zadovoljili.

f) Pouke iz ove akcije možemo izvući tako što će se na sve greške koje su počinjene ukazati i istaći ih, tako da ih jasno vide svi oni koji su ih počinili. Ne bi se smjelo više dogoditi ovako našim rukovodiocima da se zaborave u svojim dužnostima u borbi, jer ovakvi postupci i ovako izvršavanje zadataka ne daju sigurnost niti u jedinice niti pak u starješine tih jedinica.

Bataljoni IV. brigade i bataljon Camočkog odreda u toku noći došli su na položaje, koje su držali prvoga dana.

20. 1. 44.

Ovog dana III. brigada je imala sljedeći raspored: jedan bataljon u s. Crnac, sa zadatkom zatvaranja pravca od Međugorja preko Šatora na Šatorsko Jezero. Dva bataljona na prostoriju Veliko i Malo Tičevo na odmaranje i jedan bataljon u s. Preodcu, koji ima zadatak izviđanja u pravcu Popovića i Vagnja i vezu sa dijelovima III. Proleterske brigade u Stekerovcima.

IV. brigada i jedan bataljon Glamočkog odreda su na položajima koji su iznieti pod prednjim datumom, t.j. 19 o. mj. Ostatak Glamočkog odreda prešao je u s. Preodac, da bi preko svojih vojnika koji su inače iz Glamočkog Po'ja vršio što dublja izviđanja i na taj način saznavao podatke o neprijatelju.

Neprijatelj koji je bio na Ražnjevoj Glavici i k. 808 povukao se u s. Grkovci i Nuglašice.

21. 1. 44. III. brigada je na istim položajima.
Jedna neprijateljska patrola jačine 15 vojnika od Grkovaca krenula je u pravcu položaja IV. brigade t.j. u s. Peulje, kod same škole, naišla je na jednu patrolu IV. brigade koja se bila sklonila t.j. bili su neobazrivi kao izviđači i dozvolili su da ih neprijatelj iznenadi i pohvata. Dijelovi sa položaja otvorili su na neprijatelja vatru, kojom je prilikom ranjen jedan njemački vojnik i jedan naš od ove dvojice zarobljenih. Ovaj ranjeni drug je ostao, dok je drugi, vjerovatno zbog vatre, pobjegao sa Nijemcima. Nijemci su uspjeli odnijeti svog ranjenog vojnika i povratili su se natrag u s. Grkovce.
22. 1. 44. III. brigada je sa dva bataljona prešla na prostoriju Maleševci—Marinkovci, jedan je ostao u Crncu, a jedan u Malom Tičevu. IV. brigada i Glamočki odred bili su na istim položajima.
23. 1. 44. Brigade su bile na istim položajima.
Neprijateljska motorizacija se počela povlačiti iz Grkovaca preko Sajkovića u pravcu Livna, tako da je u sjevernom dijelu Livanjskog Polja ostalo vrlo malo neprijateljske pješadije. Ovog dana su četničke bande od Knina prešle preko Dinare i jedna grupa pred mrak došla u s. Peulje¹⁵, gdje su iznenadili dijelove IV. brigade, ali pošto su bili malobrojni i nekuražni, odbijeni su sa svega jednom patrolom naših boraca. Još u toku noći preduzeto je čišćenje ove bande na pravcu kojim je došla.
24. 1. 44. Ovoga dana smo dobili predlog od Štaba IV. brigade da im se odobri napad t.j. čišćenje terena južno od puta Priluke—Grahovo gdje se računa da su se sklonile četničke bande koje su došle preko Dinare. Ovaj štab je na taj predlog izdao naređenje o čišćenju toga terena sa dva bataljona IV. brigade u sadejstvu jednog bataljona III. brigade i jednog dijela Grahovsko-peuljskog odreda sa sjeveroistočne strane. Ovaj napad je trebalo izvesti noću od 25. na 26. o. mj. Štab IV. brigade, pošto je dobio ovu zapovijest, preduzeo je sam na

¹⁵ Prema izvještaju Devete divizije od 24 siječnja, četnici su stigli na ovo područje 22 siječnja. Vidi dok. br. 95.

svoju ruku napad t.j. čišćenje ove bande ranije za jedan dan bez sadejstva dijelova III. brigade i Grahovsko-peuljskog odreda. Kad je akcija izvršena, na terenu nije bilo nikoga, već su se četnici bili povukli natrag u pravcu Dinare iz razloga što se i njemačka vojska povlačila iz Livanjskog Polja. Opomenut je Stab IV. brigade za ovaj neispravan i nevojnički postupak.

25. I. 44. Brigade su bile na svojim mjestima. Neprijatelj se iz Livanjskog Polja, t.j. njegovog sjevernog dijela, potpuno povukao u pravcu Livna i Prologa. Za ovo smo izvještani od strane Štaba IV. brigade poslije 24 sata od vremena kad su oni saznali. Naredili smo odmah Štabu IV. brigade da uputi izvjesne dijelove za neprijateljem koji će održavati kontakt sa istim, bataljonu Glamočkog odreda naredili smo da krene sjevernom stranom Polja u pravcu Livna sa istim zadatkom.

26. I. 44. Bataljon IV. brigade i bataljon Glamočkog odreda pošli su za neprijateljem i izvjestili su, prvi da neprijatelja nema na ovoj strani Rujana, a drugi da ga nema na ovoj strani s. Vrbice.

27. I. 44. Jedinice su bile na istim mjestima. Zbog velike oskudice u ishrani, jer smo se nalazili na siromašnim predjelima, predložili smo Štabu korpusa da svoje snage pomjerimo jednim dijelom na sjeverni dio Livanjskog Polja. Naveče smo dobili naređenje od Štaba korpusa da možemo pomjeriti snage tako što ćemo jednu brigadu imati na sjevernom dijelu Livanjskog Polja, a drugu na prostoru od Livanjskog Polja do Grahova. Noću smo izdali naređenje¹⁶ brigadama, i to: IV. brigadi da se smjesti na prostoriju Grkovci—Nuglašica—Bastasi, sa manjim dijelovima niz Livanjsko Polje u pravcu neprijatelja, a III. brigadi da dva bata^ona smjesti na prostoriju sela Peulje, a dva u s. Marirkovci i Maleševci. Bolnica da ostane dalje u s. Tičevo, osiguranje da joj da, u jačini jedne čete, III. brigada.

28. I. 44. U toku dana brigade su izvršile pokret na nova mjesta i položaje. Štab divizije se premjestio iz s. Veliko Tičevo u s. Grkovci. Veliki pokreti

⁷ Vidi dok. br.111i112.

neprijateljske motorizacije od Livna u pravcu Sinja i od Šujice u Livno primijećeni su od naših izviđačkih dijelova iz s. Rujani i Lištani.

29. I. 44. Ovog dana smo uspostavili vezu sa brigadama XX. divizije koje su prije dva dana vodile jake borbe sa Nijemcima na prostoru Bitelić—Bajagić¹⁷. Jedna njihova brigada¹⁸ je ovog dana pred mrak izbila na prostoriju Sajkovića.

Bataijon Glamočkog odreda koji je upućen preko Vrbice za Čelebić tamo je naišao na miliciju i četničke bande, sa njima vodio borbu i protjerao ih u pravcu Čelebića. Ovaj bataijon je zatražio pojačanje da bi likvidirao ovu bandu.

Dobili smo izvještaj od Štaba Glamočkog odreda (drugog dijela) koji se nalazi u Koričnoj i iznad Priluke prema Livnu, tako isto dobili smo izvještaj i od Štaba Livanjskog odreda koji se nalazi u s. Docu, sa dijelovima na Cincaru. Izdali smo naređenje ovim bataljonima da se primaknu na položaje bliže Livnu. Naredili smo Štabu IV. brigade da uputi jedan bataijon sjevernom stranom Livanjskog Polja u pravcu Čelebića, da tamo sa bataljonom Glamočkog odreda protjera bandu koja se nalazi na tome pravcu.

30. I. 44. Ovog dana su bataijon IV. brigade i bataijon Glamočkog odreda očistili s. Čelebić i protjerali bandu u pravcu Ljubunčića i Priluke.

Izdali smo naredbu o promjeni naziva brigada, a prema naredbi Štaba VIII. korpusa, da III. Dalm. brigada sada nosi naziv I. brigada, a IV. Dalm. brigada nosi naziv II. brigada, a XIII. Dalm. brigada nosi naziv III. brigada IX. divizije N.O.V. Jugoslavije¹⁹.

I ovog dana neprijateljska motorizacija je saobraćala stalno pravcem Livno—Sinj i Šujica—Livno.

31. I. 44. Izdali smo naređenje IV. brigadi da još jedan bataijon uputi u pravcu Čelebića, tako da bi bataijon Glamočkog odreda prešao na prostoriju Ko-

¹⁷ Vidi dok. br. 114, 176 i 180 u ovoj knjizi i tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Druge brigade Štabu Dvadesete divizije od 10 veljače 1944 godine.

¹⁸ Odnosi se na Devetu NO brigadu. Vidi dok. br. 136.

¹⁹ Vidi operacijski dnevnik Devete divizije u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 56/2, k. 842 A.

rične u sastav svoga odreda, radi držanja položaja i zatvaranja pravca prema Glamoču. Dobili smo izvještaj od Štaba Grahovsko-peuljskog odreda da je banda²⁰ popa Đujića od Knina i Strmice pošla u pravcu Grahova i stigla do s. Zaselak gdje se sada vodi borba, a da obavještajni podaci govore da su Nijemci iz Knina došli u Strmicu i da namjeravaju preko Derala u pravcu Grahova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d.polit.komesara
Andro Kovačević

Komandant, major:
A.²¹ Banina

(M. P.)²²

Prilog: Liste gubitaka
15.XII.43. do 31.I.44.

BR. 136

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 31 SIJEČNJA
1944 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
O RASPOREDU BRIGADA I POKRETIMA NEPRIJATELJ-
SKIH JEDINICA¹**

STAB
IX. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
31. I. 1944.
10 h.

ŠTABU VIII. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

IX. Brigada XX. Divizije je 29. ov. mj. stigla na prostoriju Sajković². Jedan bataljon naše II. Brigade³ koji se nalazio na

²⁰ Riječ je o četnicima

²¹ Ante

²² Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 24—1/1, k. 517 A.

² Ona je tada raspoređena na prostoriji: Rujani—Provo—Sajković, sa zadatkom zatvaranja pravca Provo—Sajković. Vidi tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Dvadesete divizije Štabu Osmog korpusa od 1 veljače 1944 god.

³ Ranije Četvrta dalmatinska (Splitska) NO brigada. O promjeni naziva brigada Devete divizije vidi dok. br. 135.

prostoriji s. Rujani, s. Lištani, sa zadatkom izviđanja prema Prologu i Livnu, vratit će se u toku današnjeg dana na sjeverni dio Livanjskog Polja. Bataljon Glamočkog odreda i jedan bataljon naše II. Brigade u toku jučerašnjeg dana čistili su prostor sela Čelebić—Strupnić i Lusnić na sjevernoj strani Livanjskog polja od milicije i četničkih bandi koje su se tamo pojavile i koje su iz tih sela kao i od Vel. Golije napadali naše dijelove koji su išli tamo, t.j. bataljon Glamočkog odreda koji je radi izviđanja bio krenuo tim pravcem. Po dolasku IX. Brigade u Sajaković, t.j. na jugozapadnu stranu Livanjskog Polja, naredit ćemo II. Brigadi da uputi još jedan bataljon preko Bastasa na prostor Čelebić—Strupnić, a da se bataljon Glamočkog odreda prebaci na Korićnu u sastav svoga odreda radi držanja položaja prema Livnu od pravca Glamoča i radi toga što ovaj odred priprema jedan bataljon za jednu krajišku brigadu.

Prema iznijetom, raspored bataljona II. Brigade bio bi sljedeći: dva bataljona na sjeveroistočnoj strani Livanjskog Polja na prostoru Čelebić—Strupnić—Ljubunčić, a dva bataljona na sjevernom dijelu Livanjskog Polja (sela Grkovci—Nuglašica—Bastasi). Naša I. Brigada nalazit će se na dosadašnjem rasporedu, sjeverno od puta za Grahovo, na prostoriji s. Peulje, Marinkovci i Maleševci.

Izdali smo naređenje Livanjskom partizanskom odreda da se sa dvije čete spusti na Krug Planinu i da odatle šalje izviđačke dijelove u pravcu Livna i dublje u Livanjsko Polje, kao i u pravcu Šujice, radi prikupljanja podataka o neprijatelju, njegovom kretanju i promjenama kod istog, te da nas o tome na vrijeme izvještava.

Naš obavještajni oficir⁴ nalazi se u s. Lištani radi prikupljanja podataka o neprijatelju u pravcu Prologa i pravcu Livna. Isti nas izvještava: da se prilično velike kolone motorizacije kreću od Livna preko Prologa za Sinj,⁵ da se manji broj ali praznih kamiona vraća od Sinja za Livno. Manje kolone automobila odlaze putem Livno—Karlov Han—Aržano. Takođe je prilično veliki saobraćaj putem od Šujice za Livno i sa te strane dolazi priličan broj kamiona i vojske za Livno. Podaci govore da je također živ saobraćaj neprijatelja od Imotskog preko Studenaca za Sinj.⁶ Iz Sinja odlaze za Knin u dva pravca i to preko Muća i Drniša, a drugi preko Vrlike za Knin. Govori se da su neki neprijateljski vojnici govorili seljacima da idu svi za sjevernu Italiju. Vojska im je jako zamorena, prilično gladna i vrlo slabe odjeće i obuće. Vojska koja im ide pješke mnogo je

⁴ Nedo Milunović

⁵ i ⁶ Riječ je o motorizovanim dijelovima njemačke Prve brdske divizije. Vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 78.

zamorena i teško se kreće. Naredili smo našem obavještajcu da svakodnevno prikuplja svježe podatke i da prati sve promjene kod neprijatelja, pa da nas na vrijeme izvještava. On je uspostavio vezu sa Livnom i iz samog grada dobio izvještaj.

Periodične izvještaje koje smo trebali dostaviti po rokovniku, dostavit ćemo u najkraće vrijeme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Andro Kovačević

Komandant — major:
A.⁷ Banina

(M.P.)⁸

BR. 137

NAREDBA ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 31. SIJEČNJA 1944. GOD. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RASPORED I ODBRANU OTOKA VISA¹

STAB
XXVI. DIVIZIJE NOVJ
31. I. 1944.
Br. str. pov. 81/44

N A R E D B A

Dosadašnji raspored brigada duž obale O. Visa² sa unutarnjim utvrđenim i upornim tačkama mijenja se na sljedeći način:

⁷ Ante

⁸ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 1/3, k. 1100.

² Dvadeset šesta divizija prebačena je na Vis krajem prosinca 1943 god. poslije sastanka Štaba Divizije i Štaba Mornarice sa Oblasnim komitetom Komunističke partije za Dalmaciju i načelnikom Štaba Osmog korpusa, na kojem je donesena odluka o odbrani otoka. 20. siječnja 1944 god., naredio je Vrhovni Štab NOV i PO Jugoslavije Štabu Dvadeset šeste divizije i Štabu Mornarice da se otok Vis mora odbraniti od neprijateljskog iskrcavanja i posjedanja Otoka. Opširnije o tome vidi knjigu depeša Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije pod reg. br. 2—I, k. MI, 6/1891 u arhivi Vojnog istoriskog instituta i „Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije 1944—1945“, izdanje Vojnog istoriskog instituta JNA.

I. Dalmatinska N.O.U brigada sa svoja dva bataljona zauzima položaje obalnom linijom Crni Vrh, odak'le na istok preko Viške Luke sa gradom Visom, dalje preko rta Stončice na jugozapad do k. 48, rt južno od uvale Zaglav uključivo. Unutarnja granična linija sektora V. Vrh—V. Glava—k. 48.

XI. Dalmatinska N.O. brigada sa svoja dva bataljona preuzima položaje obalnom linijom od k. 48 uključivo, nadalje u pravcu jugozapada i zapada do uvale Gnjilna (istočno od Rta Stupišća) prva uvala. Unutarnja granica linije sektora u. Gnjilna—V. Glava—k. 48.

XII. Dalmatinska N.O. brigada sa svoja tri bataljona zauzet će položaje obalnom linijom od uvale Gnjilna uključivo, nadalje obalom Komiškog zaliva—grad Komižu preko rta Križni rat i rta Barjaci do V. Vrha isključivo.

Četa XII. brigade, koja se nalazi na osiguranju luke Roga-Čić, stavlja se pod komandu I. Dalmatinske N.O.U. brigade sve dotle, dok se Divizija nalazi na O. Visu i prijeti neprijateljsko iskrcavanje na O. Vis.

Unutarnje granične linije sektora XII. brigade: u. Gnjilna, V. Glava, V. Vrh.

U sektor odbrane XI. brigade ide i O. Biševo, na kojemu će se ostaviti samo jedna četa, a ostale dvije čete dobiće svoj raspored kada stignu u sastav Brigade.

Time, što na Biševu ostavljamo samo jednu četvu, Biševo minirati i ispreplesti žicom na prilaznim dijelovima obale.

REZERVE

Rezerva se dijeli na brigadnu i divizisku. I. Dalmatinska zadržava jedan svoj bataijon u brigadnoj rezervi sa smještajem uz komunikaciju, kako bi se što brže upotrijebio na sektoru I. bataljona.

XI. Brigada zadržava jedan bataijon u brigadnoj rezervi, smješten u Pliskom Polju.

XII. Brigada zadržava jedan bataijon u brigadnoj rezervi u s. Kostimi.

Divizijsku rezervu sačinjavaju jedan bataijon I. Dalmatinske, koji će se smjestiti zapadno od velike zaokuke iznad Visa, zapadno od k. 116 i dva bataljona XI. brigade sa smještajem u Podhumlje, a drugi u Plisko Polje.

Svim brigadama određeni su obalni i unutarnji sektori i stavlja se u zadatak štabovima brigada da hitno preuzmu organizaciju oslonih tačaka i prihvatnih položaja na unutrašnjosti svog sektora.

do 30 I 1944 godine. Izvještaj je sastavljen prema podacima iz operativnog dnevnika².

I brigada: U noći 21 na 22 I 1944 dobila je zadatak da likvidira posadu koja je osiguravala most preko Drave³, ujedno da isti most uništi. Zemljište na kojemu su se naše snage nalazile bilo je otkriveno i ravno.

Jačina neprijatelja bila je 180 koturaša, 50 Nijemaca, svega skupa oko 250. Neprijatelj je bio utvrđen sa jednim glavnim bunkerom kod desnog ruba mosta koji je imao dva reda puškarica. Na samoj pruzi nalazila su se dva bunkera. Postojalo je još više pomoćnih bunkera, kao i rovova. Akcija koju smo predvidjeli nije uspjela, s razloga što je neprijatelj bio upozoren, te je stoga razvijen streljački lanac lijevo i desno od mosta na Dravi. Također je neprijatelj isturio svoje predstraže i na vrijeme nas primijetio, te se koncentrisao i uporno nas dočekao, tako da se istom nije moglo privući. Sa lijeve obale Drave došla je u pomoć mađarska vojska, a također naše položaje tukla i mađarska artiljerija sa kote 125 kod Dombočatorna. Neprijateljski gubitci nisu poznati. Naši gubitci su 1 mrtav i 1 ranjen. Gubitaka u materijalu nismo imali. Mrtav drug bio je zamjenik komandira I čete I bataljona drug Pužar Ivan.

Kritika akcije: Sama akcija, odnosno pripreme, bile su izvršene nekonspirativno, tako da je za istu znao i sam neprijatelj. Upravljanje i rukovođenje borbom bilo je slabo. Štab brigade nije se lično zauzeo i tako jedinice nisu imale pomoći od svojih starješina, tako da je komandovanje starješina bilo vrlo slabo, stoga je proizaš¹ da je bila slaba upotreba pojedinih rodova vojske kao i vrsta oružja. Sadejstva pojedinih vrsta oružja nije uopće bilo, a to se vidi po tome što uopće nije došlo do taktičkih i borbenih postupaka starješina koji bi bili u skladu sa razvojem borbe, odnosno nije se komandovalo kada treba otvarati vatru, a to

² Redakcija ne raspolaže ovim operaciskim dnevnikom.

³ Odnosi se na željeznički most na komunikaciji Koprivnica—De-kenješ.

naročito vrijedi za automatska oružja koja su bila prepuštena sebi i nisu došla do izražaja.

22 I 1944

Brigada se vratila iz akcije u Koprivnicu gdje je bila 23 i 24 I 1944. Za sve to vrijeme davala je osiguranje i patrole od pravca Drave.

25 I 1944

Brigada je krenula za Sokolovac i dalje za Jakopovec sa jednim bataljonom i jednim bataljonom u selo Kraljevac, gdje je držala položaj 26, 27, 28 i 29 I 1944. Za sve to vrijeme do borbe nije došlo. Radilo se na sređivanju bataljona.

U noći 30 I izvršila je Brigada zajedno sa Drugom brigadom akciju na prugu između Križevaca—Bjelovara. U vezi toga raspored snaga brigada za akciju bio je sljedeći⁴: I bataljon imao je zasjedu na cesti i pruži prema Bjelovaru ispred sela Klokočevca. Na položaju bataljona zemljište je bilo ravno, mjestimično pokriveno šumom i ispresijecano živicama. Do borbe nije došlo. II bataljon imao je zadatak da ruši prugu od mjesta Zabljaka u pravcu Crkvene uz pomoć civila iz okolnih sela. Željeznička pruga je II razreda. Akcija uspješno izvršena. Srušeno je pruge na sektoru između Zabljaka i Crkvene u dužini od 5 kim. Ispiljeno je preko 100 željezničkih pragova, razrovano 1 kim nasipa. Porušeno telefonskih stupova na čitavoj dužini između Zabljaka i Crkvene. Na stanici Klokočevac razbite su 3 skretnice koje su dignute u zrak pomoću eksploziva, razrušena su i uništena 3 mosta, i to dva na Konjskoj Rijeci, a jedan na potoku koji vodi kroz šumu Bedenik. Gubitaka nismo imali. Utrošeno je 12 kg eksploziva. II bataljon koji je imao zadatak rušenje pruge tom prilikom se naročito istakao. Zaslužuje pohvalu koju je Štab ove divizije izdao.

Kritika akcije:

Akcija je bila pripremljena detaljno. Odluke i izdane zapovijesti bile su realne. Rukovođenje i upravljanje akcijom bilo je dobro.

* Vidi zapovijest Štaba Trideset treće divizije, dok. br. 131.

31 I 1944

Brigada se nalazila na položajima u selu Rovišće gdje je patrolirala duž ceste i pruge u pravcu Bjelovara, sa zadatkom sprečavanja neprijatelja da popravlja prugu. Neprijatelj je u 14 sati izašao iz uporišta Bjelovar u jačini od 150 njemačkih vojnika, tom prilikom došlo je do borbe koja je trajala 1 sat. Nakon tog vremena neprijatelj se povukao, pošto je imao nepoznat broj ranjenih. Gubitaka na našoj strani nije bilo, osim jedan lakše ranjen. Noću 31 I na 1 II 1944, prilikom prelaza preko pruge, I brigada srušila je 4.500 metara pruge, uništila šlipere, šine i razrovala nasip od sela Zabljaka u pravcu Bjelovara. Rušenje pruge završeno je u 4 sata ujutro 1 II 1944, od kuda je Brigada krenula do sela Farkaševac i dalje za Dubravu gdje je ostala na odmaranju.

- II brigada
- 22 I, 23 I 1944 Brigada je držala položaje prema Križevcima i to: Donjara, M. Poganac i selo Botinovac. Za to vrijeme neprijatelj nije izlazio, do borbe nije došlo. Brigada je sređivala svoje jedinice.
- 24 I 1944 Brigada je izvršila pokret sa dva bataljona i ostalim dijelovima za V. Sesevete, dok joj je jedan bataljon ostao i dalje na osiguranju u Donjari.
- 25 I 1944 Brigada je držala sljedeće položaje: I bataljon u Donjari, II bataljon V. Sesevete, III bataljon u M. Sesevete. Na položajima jedinica nije bilo promjena. Vršio se je pješadijski egzercir i politički čas.
- 26 i 27 I 1944 Brigada je držala iste položaje. Za to vrijeme prema naređenju Korpusa jedan bataljon iste brigade dobio je naređenje napasti neprijatelja u Sv. Ivanu Zabnom. U istom mjestu bilo je oko 80 žandara, koji su se razbježali i tom prilikom je uhvaćen jedan žandar koji je sproveden za Korpus⁵.
- 28 I 1944 Brigada je dobila zadatak čišćenja terena općine Sv. Petar Čvrstec. U vezi s time III

⁵ Prema podacima Glavnog stožera domobranstva jedan žandarm je zarobljen, dok se 17 nestalih naknadno vratilo u Križevce. Vidi dok. br. 182 u ovoj knjizi i dok. br. 1/4—7, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

bataijon iste brigade izvršio je pokret za selo Sv. Petar Čvrstec gdje je vršio osiguranje drugovima iz K. K. Križevci⁶ koji su vršili konfiskaciju imovine onim koji su u ustašama.

29 I Brigada je držala iste položaje kao i 28 I 1944. 30 I 1944 u 10 sati neprijatelj je izašao iz uporišta Križevci u jačini jedne ustaške bojne, 300—400 ustaša, i nastupali su sa kose iznad sela Grabrovac i odavde u strelcima nastupala⁷. Neprijatelj je otvorio vatru iz udaljenosti od 1000 metara na naše položaje koji su se nalazili na koti 240. Izdano je naređenje da se ne otvara vatra na neprijatelja dok isti ne dođe u neposrednu blizinu. Neprijatelj se primakao na propisno odstojanje kada je na njega otvorena vatra, u toku borbe koja je započela vatra naših jedinica bila je nadmoćna. Odmah u početku borbe krenula je jedna četa sa zadatkom da napadne neprijatelja sa boka. Nakon pola sata borbe neprijatelj se počeo povlačiti u paničnom bijegu, dok su ga naše jedinice proganjale. U toku borbe rukovodioci su bili na svojim mjestima i uglavnom su zadovoljili. Niži rukovodioci nisu bili oni koji su trebali upravljati vatrom, iako je bilo naređenje da se neprijatelja pusti u neposrednu blizinu. Oni nisu bili u stanju da isto naređenje prenesu na borce. Sami borci pokazali su se dosta borbeni, jedino se opet pokazuje greška u neracionalnom trošenju municije, što naročito važi za automatska oružja.

Gubitaka na našoj strani nije bilo, dok je neprijatelj imao veći broj mrtvih i ranjenih, od kojih je petoricu ostavio na terenu. Jedan ustaša je zarobljen. Zarobljeno je 7 pušaka, jedan šmajser, 6 pari ustaških odijela, 400 komada metaka. Od naše strane utrošeno je 2000 komada metaka i 3 mine teškog bacača. Tom prilikom ubijen je zapovjednik ustaške satnije Rađa Stjepan, iz Sv. Petra Čvrsteca.

Istoga dana u 19 sati Brigada je dobila zadatak da zajedno sa I brigadom ruši prugu Križevci—Bjelovar, kojom prilikom je ista brigada srušila 4.500 metara pruge, uništila šlipere, telegraf-štan-

* Kotarski komitet Komunističke partije Hrvatske za Križevce

⁷ Vidi izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva u arhivi Vojnog istoriskog instituta, mikrofilm br. 4/127—128.

ge, razbila skretnice na stanici Sv. Ivan Zabno i pomoću minera srušila most na rijeci Črnec kod Poljane. Po završenoj akciji brigada se povukla 31. I 1944 u 4 sata ujutro na stare položaje na kojima je ostala da djeluje prema dobivenim zadacima od Štaba X Korpusa.

Bjelovarski

p. Odred Isti odred organizovao je vojničke kurseve, t.j. sastanke sa vodnicima i desetarima pri štabovima bataljona. Ovi sastanci pokazuju dobre rezultate, također imade organiziranu izviđačku službu odnosno desetine i vodove pri štabovima bataljona i Odreda. Isti odred odkako je pao pod komandu ove divizije nije vršio nikakove akcije, već je držao položaje radi osiguranja oslobođenog teritorija.

Moslavački

P. Odred Za sve to vrijeme nismo imali veze sa istim, pošto se Stab divizije nalazio na sektoru Bilo Gore.

Opće stanje Divizije: Stab divizije još nije popunjen, jedino komesar i načelnik Štaba. Stab I brigade je popunjen, brigada još samo sa dva bataljona. Vojnička disciplina i sposobnost tih bataljona je dobra. Stab te brigade, iako je sastavljen iz starih rukovodilaca, ne radi kolektivno i premalo se lično zalaže. II brigada je popunjena i sastoji se od 3 bataljona. U Štabu manjka jedino obavještajac. Ovaj štab daje znakove da bi mogao biti bolji od Štaba I brigade. Bjelovarski odred sastoji se iz 2 bataljona. Stab nije najbolje sređen i u njemu postoje trzavice. Komesar toga odreda uslijed nekih grešaka nema autoriteta. O Moslavačkom odredu ne možemo ništa reći, jer se nismo još s njime spojili.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Mutak Vlado

Za komandanta:
Načelnik Štaba
Kušec Božidar

BR. 139

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA LIKU OD 31 SIJEČ-
NJA 1944 GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
O STANJU NA TERENU I U JEDINICAMA¹

GLAVNI ŠTAB NOV I POH¹
Broj 459, dne 3. II. 1944.

OPERATIVNI ŠTAB ZA LIKU
31.1.1944 god.

Broj 9/44.

Opći vojni izvještaj

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

U toku proteklog mjeseca prošle su kroz naš sektor tri njemačke divizije, i to iz sjev. Dalmacije pravcem Gračac—Gospić—Otočac—Senj³. Ove njemačke snage nisu skretale dalje od komunikacije, ali su usput u mjestima kroz koja su prolazile pljačkale hranu. Ustaške bojne iz Gospića osiguravale su prolaz ovim njemačkim snagama⁴, i gdje su god mogle, koristeći prisustvo Nijemaca, vršile su ispade na oslobođeni teritorij u cilju pljačke i prinudne mobilizacije u svoje redove. Neprijatelj je također saobraćao cestom Bihać—Lapac—Srb—Otrić. Tu cestu osiguravali su mu četnici i domobrani, a mjestimično i njemačke snage. Četnici vojnički nisu bili aktivni, ali su nastojali da u selima između Srba i Bihaća, kao i u selima između Otrića

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog historijskog instituta pod reg. br. 17—2, k. 112.

² Četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske

³ U toku siječnja pravcem Zadar—Obrovac—Gospić—Otočac—Senj—Novi—Rijeka prošla je samo njemačka 114 lovačka divizija. Vidi primjedbu br. 3 uz dokument br. 91.

⁴ Raspored ustaških jedinica, prilikom prolaza njemačkih snaga na pomenutom pravcu, bio je sljedeći: u Metku Trideset prva i dvije satnije Trideset druge ustaške bojne, sa zadatkom osiguranja ceste Medak—Gračac; u Ribniku Sedma satnija Druge bojne Petnaeste pješačke pukovnije, sa zadatkom osiguranja ceste Medak—Bilaj i održanja veze između ovih uporišta. Dio puta Bilaj—Ribnik osiguravala je Druga bojna Petnaeste pješačke pukovnije (bez Sedme satnije), a Gospić—Brušane (sa razmještajem u Ličkom Novom i Brušanima) Trideset četvrta ustaška bojna. U Baškim Oštarijama nalazila se Deveta ustaška bojna, sa zadatkom osiguranja komunikacije: Brušane—Baške Oštarije—Karlobag. (Podaci iz arhive Vojnog historijskog instituta pod reg. br. 1/1—32, k. 58.)

i Gračaca, propagandom pridobiju i mobilišu što više ljudi, u čemu nisu uspjeva¹i.

Naše snage vodile su borbe sa Nijemcima uzduž ceste Gospić—Otočac, naročito na sektoru Janjče—Lešće⁵. Na drugim sektorima postavljene su neprijatelju zasjede i na cesti mine. od kojih je neprijatelj pretrpio znatne gubitke. Poslije prolaza Nijemaca jedna ustaška bojna zadržala se je na prostoriji L. Osik—Perušić⁶, na koju je izvršen napad ali bez uspjeha, jer su se održali u Osiku i sa prispjelim pojačanjima ponovo proširila do Perušića⁷.

Ustaše su, međutim, napustili Medak⁸. Neprijatelj je također napustio L. Petrovo Selo i Vaganac.

Jedna njemačka planinska divizija⁹ koja je krajem ovog mjeseca stigla u Gračac prebacila se je dijelom u Obrovac, a dijelom se još nalazi u Gračacu.

II. Organizaciono stanje jedinica:

U toku zadnjih nekoliko akcija pokazalo se je da naše jedinice, iako su mlade i bez velikog iskustva, ipak imaju sposobnosti da izvrše lakše zadatke. Isto tako osjeća se stalno poboljšanje čvrstine i pokretljivosti jedinica, što je bila njihova najslabija strana i što se još uvijek može označiti kao njihov glavni nedostatak. Pomanjkanje čvrstine i upornosti osjetilo se je naročito u defanzivnim bojevima.

I. Brigada dobro se razvija i obećava jednu vrlo dobru borbenu i prodornu jedinicu¹⁰. Još uvijek se osjeća heterogeni sastav te brigade, ali to neće dugo biti smetnja za uspješno djelovanje ove brigade, jer se svestran rad politički i vojnički u njoj odvija po planu i daje dobre rezultate. U zadnjim akcijama borci su se pokazali kao hrabri i izdržljivi.

II. Brigada također je u razvoju, iako nešto sporije. Izdržljivost kod boraca ove brigade nešto je slabija, ali su jedinice saživljenije nego u L Brigadi. Jedinice ove brigade nemaju baš velike upornosti u borbi i pri svakom odstupanju u borbi na-

⁵ Na ovom sektoru borbe je vodila Druga NO brigada Operativnog štaba za Liku. Vidi dok br. 102.

⁶ « Odnosi se na Trideset četvrtu ustašku bojnu. Vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 118.

⁷ Opširnije o tome vidi dok. br. 118 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—35, 36, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁸ Medak je napustila Trideset prva ustaška bojna. Ona je 30. siječnja upućena u pomoć Trideset četvrtoj ustaškoj bojni koju su naše jedinice napale u Perušiću i Ličkom Osiku. Opširnije o tome vidi dok. br. 1/1—36, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁹ Riječ je o Prvoj brdskoj diviziji. Vidi primjedbu br. 4 uz dok. br. 78.

¹⁰ Vidi dok. br. 13.

stane kod bataljona zbrka, poslije čega im je uvijek potrebno izvjesno vrijeme da se srede.

L. P. Odred tek je formiran¹¹ pa nije ni bio u akcijama, ali je za očekivati da će biti dobar, jer je sastavljen dijelom od starih boraca. Za sada ima dva bataljona i drži, odnosno kontroliše, pravce od Lapca.

Art. divizion u organizacijskom pogledu nije se promijenio od prošlog našeg izvještaja¹². U zadnjoj akciji pokazao se je dosta dobar.

Bataijon „Plavi Jadran“ također nije bio u akcijama gdje bi se njegova organizaciona čvrstina pokazala, pa o njemu ne možemo ni reći mnogo. Za sada ima dvije čete i nalazi se na sektoru Stari Grad—Barić Draga.

III. Ocjena štabova:

Štab I. Brigade je vrlo dobar. U akcijama pokazao je sposobnost da rukovodi, a u vojničkom i političkom pogledu uradio je mnogo na podizanju kvaliteta svojih bataljona (formiran je i IV. bataijon). Štabovi bataljona u toj brigadi također su prilični, a može se reći da cio komandni kadar te brigade zadovoljava.

Štab II. brigade priličan je. U proteklim akcijama nije baš uvijek imao uvid u situaciju, te nije uspijevaao da dovoljno utiče na tok borbe. Taj štab također nije uredno s'ao izvještaje, kako u toku akcija tako i poslije ovih, a ponekad je neobjektivno prikazivao neke stvari. Na zadnjoj konferenciji u našem štabu pokazalo se je da kako komandant tako i komesar imaju dobru volju da te nedostatke u svome radu ispravljaju.

Štab L. P. Oreda formiran je u toku proteklog mjeseca i u njemu su do sada komandant drug poručnik Petar Rašeta, komesar drug Stevo Sunajko i zamjenik komandanta drug poručnik Simo Todorić.

Bataijon „Plavi Jadran“ ostao je bez komandanta, jer je dosadanji komandant drug Marinković Nikola poginuo nesretnim slučajem od šmajsera.

Štab divizionu dobar je, a komande baterija prilične su.

Štab VII. brigade XIX. divizije pokazuje se u radu vriedan i tačan, a u zadnje vrijeme i aktivan u operativnom pogledu. Taj štab je vrlo tačan u pogledu slanja izvještaja.

IV. Vojnička obuka:

U toku cijelog ovog mjeseca naše jedinice bile su u borbama i pokretu, te vojnička obuka nije bila izvođena redovito. Isto tako nisu održavani kursevi sa starješinskim kadrom. Sa

¹¹ Odnosi se na Lički NOP odred. Vidi dok. br. 13.

¹² Vidi dok. br. 107.

specijalistima (mitraljesci, tobđžije, mineri, telefonisti) izvođena je obuka u dane kad nije bilo pokreta i akcija.

V. Vojno-politička situacija u jedinicama:

Kao što smo već naveli, u proteklim borbama pokazalo se je da i pored nehomogenosti naših jedinica (zaostatci četničkih i ustaških uticaja na jedan dio boraca) borbenost nije slaba kako smo to očekivali. Izgleda da je do sada I. Brigada nešto prodornija, a kod II. Brigade da je politička svijest bolja. Divizion je svakako dobar, a i Odred se lijepo razvija. Iz I. Brigade dezertiralo je od njenog osnutka oko 150 boraca, od kojih većina iz Otočačkog kotara. U II. Brigadi i Odredu ima također dezertera, ali manje.

VI. Sadašnji raspored jedinica:

I. Brigada nalazi se na sektoru Š. Kula, II. Brigada sjeverno od Perušića, VII. Brigada u Mazinu, Lovincu, Glogovu i Cerovcu, Odred prema Lapcu i Divizion na Ljubovu. Batajlon iz Plaščanskog odreda, koji je pod našom komandom, nalazi se na sektoru Vaganac—L. Petrovo Selo, a Batajlon P.P.K.¹³ u Otočcu i Brlogu.

VII. Ishrana jedinica vrši se preko intendanture i redovna je. Za vrijeme akcija intendantura brigada i bataljona nije se potpuno snalazila.

Ishrana stoke još uvijek je vrlo slaba. U prilogu vam šaljem jedan prijedlog kako da to pitanje riješimo.

Stanje odjeće je dosta dobro, ali obuća je slaba. U I. Brigadi ima oko 100 slabo ili nikako obuvenih, a i u ostalim jedinicama ima dosta slabo obuvenih.

VIII. Stanje zdravlja u našim jedinicama popravlja se od kad je popravljeno stanje obuće i poboljšana ishrana. Zaraznih bolesti nema.

IX. Planovi za buduće akcije i prijedlozi:

Pošto nije u izgledu nikakova ofanziva na naš teritorij i pošto su neprijateljske snage dosta slabe, mi ćemo preći na ofanzivne akcije sa većim snagama, t.j. sa po bar dvije brigade, a istovremeno produžiti sa akcijama manjeg stila (zasjede, diverzije itd.). Sektor djelovanja bio bi okolina Gospića i cesta Bihać—Srb.

U prilogu šaljem pregled brojnog stanja i naoružanja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Milivoj Rukavina

(M. P.)¹⁴

Komandant, major,
Per.¹⁵ Kleut

¹³ Protiv pete kolone

¹⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju.

¹⁵ Petar

BR. 140

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 31
SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOV JU-
GOSLAVIJE O BORBAMA I STANJU U JEDINICAMA OD
20 DO 30 SIJEČNJA¹

ŠTAB ZAPADNE GRUPE
N.O.P. ODREDA VI. KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE

Broj: 51
Dana: 31./I. 1944.

Predmet: Desetodnevni operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU VI. KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Položaj

Dostavljamo vam desetodnevni operativni izvještaj o radu
naših jedinica u vremenu prošlih 10 dana.

1.) Opća situacija na sektoru naših jedinica:

Na sektoru jedinica Posavskog odreda za posljednjih
10 dana nije bilo nikakvih znatnih promjena. Na oslobođenu
teritoriju banda nije upadala. Neprijateljska uporišta koja se
nalaze na sektoru Posavskog odreda nisu dobila nikakova po-
jačanja. Stanje u istim uporištima jest jednako. Namjere ne-
prijatelja nisu nam poznate.

Na sektoru jedinica Daruvarskog odreda u posljednjih 10
dana neprijatelj je krstario cestom Pakrac—Daruvar, Daruvar
—Grubišno Polje. Isto tako dana 23.1.o.g. banda je upala u selo
Dežanovac i Kreštelovac u jačini od 500 ustaša, 300 Nijemaca
sa 4 tenka po 15 tona².

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog
istoriskog instituta pod reg. br. 11/2—3, k. 1621.

² U ova sela upale su Deveta, Deseta i Jedanaesta satnija Treće
bojne Četvrte gorske pukovnije. Daruvarski NOP odred napao je ove
neprijateljske jedinice u Dežanovcu ali se morao povući, jer je nepri-
jatelju upućena pomoć (oklopni vod) iz Daruvara. (Vidi bojnu relaciju
Prvog zbornog područja u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg.
br. 1/1—25, k. 58.)

Dana 24.1. o.g. banda je upala u Pakrane i Bijelu³, a 25. ov. mj. upala je u Donje i Gornje Borke, te je spalila oko 50 kuća, štagljeva itd. Jedinice Daruvarskog odreda sprečavale su bandi, ali pošto je banda išla sa jačim snagama i sa tenkovima i sa više strana, jedinice Daruvarskog odreda bile su primorane da se povuku sa tih položaja. Isto tako prešli su na našu stranu 7 domobrana sa jednim p.m., 5 karabina, 2 šmajsera.

Na sektoru Bilogorskog odreda u toku prošlih 10 dana neprijatelj grupiše svoje snage u Virovitici i oko Virovitice. Isti odred većim dijelom nalazio se na sektoru Bjelovar i sprečavao neprijatelju upadanje na našu oslobođenu teritoriju, dok su se jedinice nalazile na tom sektoru, neprijatelj je upadao sa pješadijom i tenkovima u Podravinu t.j. u Bukovicu, gdje je ostao kao posada, a isto tako prema izvještaju nalazi se banda oko Pčelića i Suhopolja. Po dobivenim izvještajima banda bi vršila neku manju ofanzivu na Bilo Goru⁴.

2) *Rad naših jedinica i podređenih štabova:*

U jedinicama je rađeno po vojnom rasporedu, t.j. po planu rada, a sa štabovima odreda kao i bataljona održani su sastanci, gdje su im ukazani njihovi nedostaci i pružena pomoć od strane ovoga štaba.

3.) *Disciplina i moral jedinica:*

Disciplina nije kakova bi trebala da bude. Dok je borbena disciplina u Posavskom odredu dobra, strojeva nije najbolja. Moral dobar. Da je borbena disciplina dobra, to se vidi po tome što drugovi imaju volju i uvijek traže da se ide u akciju. Što se tiče strojeve discipline svemu je krivo rukovodstvo, t.j. štabovi bataljona, jer ni sami nemaju dovoljno disci-

³ Neprijatelj je iskoristio odsustvo jačih jedinica Šestog korpusa (one su tada operisale u istočnom dijelu Požeške Kotline) i koncentrisao svoje jedinice u ovim selima u cilju prodora na oslobođenu teritoriju. Za „pothvat na Zajile“ angažovane su sljedeće neprijateljske snage: iz Daruvara Treća bojna Četvrte gorske pukovnije, Četvrta gorska opkopska satnija (pionirska četa) i Četvrta gorska dojavna (za vezu) satnija, a iz Pakraca Prva i djelovi Druge bojne Osme gorske pukovnije i jedna bitnica (baterija) Dvanaestog topničkog sklopa (divizion). Pošto je spalio sela: Zajile, Gornje i Donje Borke, neprijatelj se povukao u polazne baze. Opširnije o tome vidi dok. br. 174, 176, 177, 179 i 180 u ovoj knjizi i dok. br. 15/1—5, 15/1—12, k. 107 i 1/1—25, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁴ U toku veljače 1944 god. neprijatelj je vršio samo sitnije ispade na oslobođenu teritoriju Bilo Gore. Vidi tom V, knj. 24, izvještaje Štaba Zapadne grupe NOP odreda Štabu Šestog korpusa, od 13 i 29 veljače 1944 god.

pline. U tu svrhu održani su sastanci sa štabovima na kojima su ukazane sve greške štabova bataljona za koje se nastoji da se poprave.

Obična disciplina u Daruvarskom odred u je dobra, dok pojedinci još samovoljno napuštaju svoje jedinice i odilaze svojim kućama. Moral i borbenost je dobra. Borbena disciplina pokazalo se da je dobra u samim borbama koje su vođene prošlih 10 dana.

Disciplina i moral jedinica Bilogorskog odreda: Obična disciplina dobra je. Borbena kod II. bataljona je vrlo dobra, a kod III. bataljona je slaba. Samovolje u jedinicama još uvijek ima, pošto pojedini drugovi napuštaju jedinicu i svojevrijedno odilaze svojim kućama.

4.) Stanje unutar jedinica:

U Posavskom odred u posljednjih 10 dana izbačeno je iz stroja 2 druga koji su ranjeni pri vršenju akcija. Pridošlo je 27 drugova kao i dvije drugarice. U akciji na voz zarobljeno je 12 mauzera, od kojih je 5 ispravnih dodijeljeno u Posavski odred, dok 4 neispravna poslana na opravak, a ostala tri dodijeljena su diverzantskoj četi. U istoj akciji dobiven je jedan puškomitraljez „Brno“. Istome odred u dodijeljena je jedna protivtenkovska puška sa 40 komada metaka koju smo dobili od Štaba VI. Korpusa. Manjak municije, koji se pokazuje u izvještaju, ispucano je u akcijama na voz i zasjedi iznad Novske⁵.

Stanje unutar jedinica Daruvarskog odreda: Za prošlih 10 dana brojno stanje smanjilo se za 36 drugova, od kojih je 14 poginulo i 26 ranjeno u borbi sa neprijateljem u selu Dežanovcu. Manjak oružja je 3 mauzera i dva manlihera koji su pali bandi u ruke prilikom borbe u Dežanovcu. Višak — jedan p.m. „Brno“ koji su donijeli prebjegli domobranci, 4 talijanke⁶ koje izvađene iz bunkera. Teški mitraljez kao i mitraljez „Šoša“ nisu ovog puta uneseni u spisak naoružanja, s tih razloga jer se isti nalaze sada na opravku. Manjak 8 mina za laki bacač koje su utrošene prilikom borbe sa neprijateljem u selu Bijela—Borki. Manjak jedan njemački mitraljez koji je odnesen, t.j. kojega je odnio jedan drug za PCK⁷.

⁵ Riječ je o zasjedi koju je 31 siječnja kod sela Paklenice postavila Nijemcima jedna četa Novogradiškog bataljona. Vidi tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnog štabu NOV i PO Hrvatske od 10 veljače 1944 godine.

⁶ Odnosi se na puške talijanskog porijekla.

⁷ Vjerovatno PPK. Tada je formirana četa za borbu protiv pete kolone. Vidi dok. br. 70.

U Bilogorskom odredu stanje unutar jedinica u toku minulih 10 dana: Poginulo je 5, a ranjeno 6 drugova u borbama sa neprijateljem. Viška drugova u pomenutom odredu jest 42, dok manjak jedna drugarica koja je otpuštena kući zbog slabosti i što nije sposobna za operativnu jedinicu. Viška oružja 11 mauzera, 2 talijanske koje su dobite u akciji, dok manjak 9 manlihera kao i jedna vojnička koje su date na opravak.

Municije utrošeno u svim odredima za minulih 10 dana iznosi ukupan broj 12.736 komada.

5.) *Služba veze:*

Veza sa jedinicama održava se pomoću kurira, a u hitnim slučajevima dodjeljuju se kuririma konji, a isto tako održava se i veza preko telefona sa ovim štabom.

6.) *Izvedene akcije:*

Posavski odred: Dana 17. ov. mj. cio odred postavio je zasjedu na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd kod sela Paklenice, gdje su mine sabotirale i akcija nije uspjela.

Dana 23.1.o.g. postavljena je zasjeda sa cijelim odredom na pruzi Pakrac—Banova Jaruga kod Brezina, gdje je sačekan pancir te eksplozivom mine isti je uništen⁸. Zarobljeno 12 karabina, jedan p.m., 4 domobrana i 4 željezničara. Voz kao i lokomotiva potpuno je uništen i spaljen. Dana 27.1. o.g. II. bataljon istog odreda postavio je zasjedu na pruzi Zagreb—Beograd ispod sela Bodegraja i Lađevaca, u svrhu diverzije. Voz je naišao i uništena je jedna lokomotiva, zarobljeno je 2 domobrana i 7 željezničara⁹.

Daruvarski odred: U toku prošlih 10 dana vođene su tri borbe u kojima je isti odred imao 14 poginulih i 22 ranjena druga, dok je neprijatelj imao veći broj mrtvih i ranjenih.

Bilogorski odred: Dana 19./20.1.o.g. jedinice Bilogorskog odreda napale su neprijateljsko uporište Veliko Trojstvo. Jachina neprijatelja 150 gestapovaca¹⁰. Neprijatelj je imao 4 mrtva i veći broj ranjenih, dok na našoj strani bila su 4 druga lakše ranjena.

Dana 22.1.o.g. jedinice Bilogorskog odreda sačekale su neprijatelja u zasjedi na pruzi Bjelovar—Grubišno Polje, kod sela Kokinca¹¹. Borba je vođena sa 200 ustaša željezničke bojne koji su išli u pratnju vlaka iz Bjelovara prema Grubišnom Polju. Isto tako u isto vrijeme vođena je borba na cesti kod sela

⁸ Vidi dok. br. 171.

⁹ Vidi dok. br. 177.

¹⁰ i ¹¹ Vidi dok. br. 171.

Bulinca sa dvije satnije Nijemaca. U istim borbama zarobljeno je 5 pušaka i 8 pari odijela. Neprijatelj je imao 8 mrtvih i veći broj ranjenih. Naši gubitci 5 mrtvih i dva ranjena.

7.) *Stečeno iskustvo:*

U Posavskom odredu u posljednoj akciji pokazalo se da se nije vodilo dovoljno računa kako će se voz uništiti i nisu poduzete sve mjere koje bi bile potrebne za uništenje voza kao na pr. benzinske flašice itd.

U Daruvarskom odredu u samim vođenim borbama stečeno je iskustvo da se po Daruvarskoj ravnici ne može kretati po danu sa jedinicama i, u slučaju borbe sa neprijateljem, u istoj ravnici mora se izbjegavati duga i frontalna borba, pošto neprijatelju lagano stigne pomoć od svih strana, a isto tako neprijatelj iskorištava pojedine momente kao i partizani, a isto tako da se ne možemo boriti protiv neprijatelja kad iziskuje borbu, pošto se sada kreće većim snagama.

U Bilogorskom odredu u posljednjim akcijama uvidjelo se da desetari, vodnici i komandiri za vrijeme borbe ne drže dovoljno drugove u svojim rukama, te zbog toga akcija ne uspije. Zbog toga treba poraditi sa njima da se te greške uklone. Štabove bataljona na manje zadatke treba upućivati samostalno, kako bi postali inicijativni i mogli rukovoditi sa borbom uspješnije.

8.) *Raspored jedinica:*

a.) *Posavski odred:*

Jedinice Posavskog odreda raspoređene su na sljedeći način: I. bataijon po spisku 128, II. bataijon 164, Novogradiški bataijon 100, Četa „Matija Gubec“ 55, Bolnička četa 31, pri Štabu odreda 28, Štab odreda 9. I. i II. batajlon nalazi se na sektoru „Trokuta“. Novogradiški bataijon nalazi se u selima Posavine, dok se Četa „Matija Gubec“ nalazi na sektoru Plesmo, Kraljeva¹², Lipovljani itd.

b.) *Daruvarski odred:*

I. bataijon po spisku 145, II. bataijon 197, Bolnička četa 24, vod za vezu 12, pri Štabu odreda 30, Štab odreda 8.

I. bataijon nalazi se na sektoru Toranj, Batinjani, Veliki i Mali Banovac. II. bataijon nalazi se na sektoru Staklana, Brda, Podborje, Golubinjak itd.

¹² Kraljeva Velika

c.) *Bilogorski odred:*

II. bataljon po spisku 169, III. bataljon 215, ostatak I. bataljona 74, Grubišno-poljska četa 38, bolnička četa 29, radni vod 32, pri Štabu 6, Štab odreda 6.

II. bataljon i Grubišno-poljska četa nalaze se u Podravini sa zadatkom da spriječe nadiranje neprijatelja na oslobođenu teritoriju. III. bataljon nalazi se u Velikoj Barni i okolici Grubišnog Polja.

Inače, odjeća i obuća kod boraca je dosta slaba. U svim odredima ima oko 100 potpuno bosih. Veći broj slabo obučanih i obuvenih.

9.) *Daljne namjere:*

Daljne namjere svih odreda jesu izvršiti sabotažu na pruzi, sačekati koji voz, praviti neprijatelju zasjede na cestama, te ga sačekati i uništavati i vršiti mobilizaciju po svojim sektorima¹³.

Zaključak:

Obilazeći naše jedinice uvidjelo se da bi trebalo smijeniti neke rukovodioce štabova bataljona, a što ćemo i napraviti u sporazumu sa štabom VI. Korpusa, tako da bi naše jedinice što bolje izvršavale svoje zadatke koji se pred njih postavljaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S.O.

Zam. komandanta, kapetan
Milaković Jovan
(M. P.)¹⁴

¹³ Vidi tom V, knj. 24, izvještaj Štaba Zapadne grupe NOP odreda od 13 i 29 veljače 1944 god. Štabu Šestog korpusa NOV Jugoslavije.

¹⁴ Okrugli pečat: kao u zaglavlju

BR. 141

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 31 SIJEČ-
NJA 1944 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE O POKRETIMA
NEPRIJATELJSKIH SNAGA NA PRAVCU KARLOVAC—
OGULIN¹**

STAB
II. UDARNE BRIGADE VIII. DIVIZIJE
31.1.44. godine

ŠTABU VIII. DIVIZIJE

U toku noći 27. na 28. I. neprijatelj² je napustio Bosiljevo—Vukovu Goricu—Lešće i otišao u pravcu Generalskog Stola. Izgleda da su ove snage intervenisale na našu zasjedu kod Donjih Dubrava, jer iste te snage, odnosno tolike jačine, došle su preko Gornjih Dubrava u Trošmariju 29. I. oko 9 časova, a istovremeno sa pravca Ogulina došao je neprijatelj sa 20 motornih vozi'a među kojima 4—6 tenkova i nepoznat broj vojnika. Iz Trošmarije istoga dana oko 13 časova krenuo je neprijatelj u jačini do jedne bojne sa nekoliko topova (3 do 4[^]). Most koji je bio porušen na Ribniku kod Trošmarije popravili su i dva tenka pratila su ove jedinice prema Bosiljevu, dok ostala motorizacija ostala je u Trošmariji. Naš I. bataijon nalazio se ispred Bosiljeva, ali je neprijatelj u veče pod zaštitom mraka i tenkova ušao u Bosiljevo, a ovaj neprijatelj³ iz Trošmarije povratio se iz Trošmarije jučer, 30. I., oko 14 časova sa 15 kamiona i 6 tenkova za Ogulin. Vršit ćemo pritisak na neprijatelja u Bosiljevu. Naš IV. bataijon šaljemo u zasjedu između Košara i Tounja, sa zadatkom da uspostavi vezu sa vama i da nam dopremi potrebnu opremu. Municija nam je najhitnije potrebna kao i zavojni materijal zbog koje moramo propuštati dosta akcija, a nikako nam se nije pružila prilika da uhvatimo municije. Karlovački odred nalazi se oko Netretića i Vukove

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 8/12, k. 831.

² Odnosi se na Prvi bataijon 846 puka 392 legionarske divizije koji je upućen na prostoriju Gornje Dubrave odakle je 29 siječnja, u sadejstvu sa Izviđačkim odredom, ponovo izvršio prodor u pravcu Bosiljeva. Opširnije o tome vidi dok. br. 39/14, k. 18 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

³ Riječ je o Izviđačkom odredu 392 divizije. Podatak iz arhive Vojnog istoriskog instituta (Istorijat 392 legionarske divizije) pod reg. br. 39/14, k. 18.

Gorice. Zarobljene neprijateljske vojnike (17) smo rasporedili u naše jedinice, 7 poslali Karlovačkom odredu, 3 su nam pobjegli, a ostale smo pustili. Vezu sa IX. Slovenskom brigadom imamo. Vaš posljednji dopis od 18. I. dobili smo. Naše izvještaje poslali smo 19. I., 20. I., 22. I., 24. I., 26. I., 27. I.⁴ i ovaj sad 31. I. Molimo vas da po ovim datumima prokontrolirate da li su svi ovi izvještaji došli, pošto ni jedna ova grupa koja je ove izvještaje nosila u gore navedene datume nije se vratila k nama, pa ne znamo da li su se probili do vas.

Ishrana na ovom sektoru sasvim je loša, a nekoliko zadnjih dana je neslano. Sve institucije ovoga sektora nalaze se preko Kupe i sa njima je veza vrlo teška i spora. Do sad politički radili nismo ništa. Novac koji je zaplijenjen nalazi se kod nas — zbog nesigurnog prolaza ga ne šaljemo, ujedno molimo da nam se odobri jedna izvjesna suma. Zbog same ishrane i daljnjeg našeg političkog rada, bez obzira na to šta će neprijatelj preduzimati na ovom sektoru gdje se sada nalazimo, pomjerit ćemo naše jedinice u pravcu Netretiča i Ribnika, dok ćemo ovdje zadržati nešto manje. Raspored naših snaga je sada III. bataljon Trošmarija—Grabrk, II. Podrebar. I. Liplje—Hrsina, IV. iznad Gojaka.

Na licu Brigada imade 70, 70, 60 boraca.⁵

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Zamjenik komesara

Komandant—major

⁴ Vidi dok. br. 74 i 124 u ovoj knjizi i dok. br. 4/12 i 5/12, k. 831 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

⁵ Ovo je šifra. Redakcija ne raspolaže podacima o brojnom stanju brigade u januaru 1944 god. Iz pregleda brojnog stanja i naoružanja Osme divizije od 26 novembra 1943 god. vidi se da je Brigada imala na licu 950 boraca.

BR. 142

**IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OD 31 SIJEČ-
NJA 1944 GOD. ŠTABU OSME DIVIZIJE O NAPADU NA
NEPRIJATELJSKU AUTOKOLONU NA KOMUNIKACIJI
DONJE DUBRAVE—TOUNJ¹**

STAB
II. UDARNE BRIGADE VIII. DIVIZIJE
31. I. 44. godine

Dostavlja operativni izvještaj:

ŠTABU VIII. DIVIZIJE

Sekcija Karlovac—Ogulin 1:100.000, položaj zasjede na cesti Donje Dubrave—Tounj kod sela Mikašinići—Kukici i Vučelići i kota 224. Teren brežuljkast, otkriven. Vrijeme sunčano.

Tok borbe:

Sa I. i II. bataljonom postavili smo zasjedu 27. I. 44. do 7 časova na cesti Donje Dubrave—Tounj u rasporedu: II. bataijon jedan vod i jedan teški mitraljez sjeverno od Mašnika kod Popića, a sa ostalim snagama bataljona zaposjeo je istočno od ceste, obuhvativši položaj od sela Mikašinića do kote 224 na odstojanje od ceste 50 do 100 metara. I. bataijon isturio je jednu desetinu južno od Stanišić Brda, a ostatkom bataljona zaposjeo zapadnu stranu ceste kod sela Kukići. Kao pomoćne pravce zatvorili smo sa jednim vodom i minerskim odjeljenjem prugu južno od Donjih Dubrava. Sa jednim vodom i jednim minerskim odjeljenjem zatvorili smo prugu zapadno od Tounja, ispod Krpelja, jedan vod nalazio se kod Višnjić Brda da zatvara cestu prema Tounju, a jedan vod sa teškim mitraljezom se nalazio na Rebića glavici. IV. bataijon zatvarao je prema Ogulinu na cesti između Gojaka i Ogulina kod mjesta Cokolka—Kobiljak. Jedna četa III. bataljona nalazila se na pravcu Lešće—Grabrk, a jedna četa istog bataljona na cesti Bosiljevo—Grabrk.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 7/12, k. 831.

Zasjeda na cesti postavljena je do 7 časova u jutro, a oko 7,30 časova naišla su prva četiri kamiona, pozadi njih 200 do 300 metara dva kamiona sa pravca Generalski Stol.² Kamioni su bili natovareni namirnicama, a jedan vojničkom spremom. U svakom kamionu nalazilo se 15 do 20 vojnika. Čim su prva 4 kamiona ušla u zasjedu, otvorena je na njih jaka vatra. Neprijatelj koji se nalazio u kamionima iskakao je van iz kamiona i pružao našim jedinicama slabiji otpor. Naša vatra obuhvatila je i zadnja dva kamiona, samo slabije, i nije ovima pozadi bilo zatvoreno bježanje. Jedinice su odmah izvršile nalet na neprijatelja na cesti i kroz 20 minuta borbe uspjele ga likvidirati, sem što je iz zadnjih kamiona uspelo pobjeći prema Generalskom Stolu oko 10 vojnika, među kojima nekoliko ranjenih.

Sa ovim kamionima išlo je sljedovanje za Ogulin i oko 80 vojnika i nešto novomobilisanih koji su se trebali obući u Ogulinu.

Zadatak je u potpunosti izvršen i borba završena u 8 časova.

Zarobljeno je 3 oficira, 38 vojnika i jedan poštara.

Zaplijenjeno je 5 puškomitraljeza, 21 karabin, 3 pištolja, jedan šmajser, 3500 metaka, 100 pari kompletnog odijela novog i oko 50 pari starog, 4 miliona kuna.

Gubitci neprijatelja su 45 ubijenih vojnika i jedan oficir (krvolok satnik Peričić iz Slunja). Ranjeno je 9 neprijateljskih vojnika. Uništeno—zapaljeno je 6 kamiona u kojima je bilo živežnih namirnica (brašno, sol, krumpir, luk i petroleum) u 5 kamiona.

Naši gubitci dva lakše ranjena. U materijalu nije bilo.

Utrošeno metaka: 1200 mauzer, 50 talijanskih.

² Kamioni su prevozili hranu, odjeću i novac iz Karlovca posadi u Ogulin, a obezbjeđivala ih je Slunjska satnija iz Karlovca. Opširnije o tome vidi dok. br. 178 i 180 u ovoj knjizi i dok. br. 1/1—22, k. 58 u arhivi Vojnog istoriskog instituta.

Kritički osvrt: Kod nailaska kamiona trebali su se pustiti još oko 50 metara naprijed, tada ne bi utekao ni jedan neprijateljski vojnik, pošto bi zasjeda obuhvatila sve kamione. Kod izvlačenja plijena nije bilo dovoljno organizacije i zato se nije iznijelo plijena koliko bi stvarno mogla dva bataljona.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODIMA!

Zamjenik komesara:
R.³ Zrinjanin

Komandant—major:

BR. 143

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NO BRIGADE OD 31 SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU DEVETNAESTE DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKE KAMIONE NA CESTI GRAČAC—OTRIĆ¹

ŠTAB
VII BRIGADE XIX DIVIZIJE NOVJ
31. januara 1944. godine.

Operativni izvještaj
za 29. januar 1944. g.

Sekcija Knin 1:100.000

Zapoviješću ovoga štaba od 27. januara 1944. godine I, II i III bataljon ove brigade imali su postaviti zasjedu neprijatelju na liniji Gračac—Otrić, koji je na pomenutoj liniji vršio redovni saobraćaj. Raspored ovih bataljona u zapovijesti bio je predviđen na sljedeći način: I bataljon sa svim svojim snagama i pridodatim teškim bacačem i protutenkovskim mitraljezom imao je zaposjesti položaj ispod zaseoka Kontići, sjevero-zapadno od željezničke stanice Malovan. Ovaj bataljon imao je glavni zadatak tući neprijatelja prilikom saobraćaja od Otrića za Gračac i obratno. II bataljon imao je zadatak osiguranje lijevog krila I bataljona iz pravca Popine i Otrića, s tim što bi jednom četom uzeo položaj između zaseoka Brkljači i Grubišići, sa zadatkom kad neprijatelj upadne u zasjedu I bataljona, da ga tuče i isto-

³ Rade

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istoriskog instituta pod reg. br. 5—15, k. 1237 A.

vremeno učestvuje sa I bataljonom. Drugom četom da zauzme položaj na Goljoj Mili (k. 985). Treću četom da stavi u rezervu, s tim što bi jedan vod te čete sa jednim mitraljeskim odjeljenjem zauzeo k. 1162 (Ljut), sa zadatkom da spriječi neprijateljsko nadiranje iz pravca Popine. III bataljon imao je zadatak da osigura I bataljonu desno krilo i to da sa jednom četom uzme položaj prema cesti ispod zaseoka Kneževići, koja je imala u zadatku da spriječi neprijateljsko nadiranje od Smrekovca i eventualno da učestvuje u borbi sa I bataljonom. Druga i Mitraljeska četa imale su da osiguravaju iz pravca Drobci, s tim što je Mitraljeska četa bila postavljena na Jelovi Vrh (k. 999). Treća četa toga bataljona imala se staviti u brigadnu rezervu kod Cvjetkovići.

Koncentracija bataljona izvršena je 28 januara t. g. u Gubavčevom Polju, gdje je Stab brigade sa štabovima bataljona proradio zapovijest i dali se detaljni uputi za izvršenje ovoga zadatka. Podaci o neprijatelju do toga vremena bili su da neprijatelj na pomenutoj liniji saobraćaj vrši dnevno sa 20 do 30 kamiona, i po koji put sa kolima. 28. I. u 17 časova Stab brigade dobio je podatke da istoga dana iz pravca Knina prolazi jedna njemačka divizija² u pravcu Gračaca, od koje su jedni dijelovi zanoćili u Vel. Popini, dok su drugi, koji su prolazili u Gračac, zanoćili u Grabu. Plus toga da je cesta osigurata na mjestu gdje se ima postaviti zasjeda. Stab brigade, cijeneći situaciju, donio je odluku da ne odustane od akcije, ali je izmijenjena zapovijest u sljedećem: kod II bataljona dva voda, koja su trebala biti u rezervi bataljonskoj, određena su bila u sastav čete na Ljut, s time da bi na Ljutu bila cijela četa i Mitraljesko odje'jenje, a pošto je postojala vjerovatnoća da će neprijatelj najprije naići iz Pravca Otrića, to je bilo određeno III bataljonu da ona četa koja će biti kod Kneževića ima prva da otvori vatru. Pored toga, skrenuta je pažnja bataljonima na opreznost prilikom polaska na zadatak. Ostali raspored važio je iz prve zapovijesti. 28. I. t. g. u 24 časa, kada su bataljoni krenuli na zadatak i stigli u Glogovo, Stab brigade bio je obaviješten da je cesta zaposjednuta i da u toku sutrašnjeg dana ima da pređe još jedna njemačka divizija. Odluka je donesena da se na zadatak krene. Bataljoni su krenuli na zadatak, sa ispitivanjem terena, što je isto usporavalo kretanje, tako da sve jedinice nisu stigle na vrijeme na određeno mjesto. 28 I t.g. u 7.30 sati iz pravca Gračaca za Otrić naišla su dva kamiona na koje nije otvarana vatra, uslijed toga što još treća četa III bataljona nije bila stigla na svoje određeno mjesto. U istim kamionima, doznalo se je, bili su „četnički oficiri“, koji su se vraćali iz Gračaca za Otrić. U 8.30

¹ Riječ je o Prvoj brdskoj diviziji. Vidi dok. br. 78.

sati iz pravca Otrića za Gračac naišla su dva luksuzna automobila i sa njima jedan motocikl. Na ove kamione I bataijon otvorio je vatru, ali ih nije uspio da zaustavi, već su prošli za Gračac. U 9 sati naišao je jedan kamion iz pravca Otrića sa posadom od 10 vojnika, dok se I bataijon bio primakao na domet bombi cesti. Na isti kamion otvorena je vatra i zaustavljen je, gdje je neprijatelj bio prisiljen na kapitulaciju, dok su dvojica od posade utekli, dvojica zarobljeni, a ostali pobijeni. Poslije likvidacije ovog kamiona iz pravca Otrića kretala se jedna kolona pješadije od 400 do 500 vojnika i sa 30 konjanika. Na ovu kolonu I bataijon je otvorio vatru na dosta velikom otstojanju radi izvlačenja sprema koja je bila u kamionu. Kolona je sa manjim snagama prihvatila borbu na cesti, a sa jačim dijelom krenula u pravcu Gole Mile, prema II bataljonu. II bataijon otvorio je snažnu vatru na neprijateljsku konjicu i nanio joj gubitke, dok je pješadija, pod zaštitom sopstvene vatre, podilazila na naše položaje. U isto vrijeme iz pravca Popine od Skondrića počeli su četnici da im intervenišu u pravcu Ljuta. Ovaj bataijon držao je čvrsto ove položaje i nije dozvolio neprijatelju izlaz na iste, dok se I bataijon nije povukao. Iz pravca Gračaca od Smrekovca neprijatelj je nadirao u pravcu položaja III bataljona, gdje je isti prihvatio borbu. Neprijatelju nije dozvolio ovaj bataijon da onemogući otstup I bataljonu, već je isti bio zadržan. Štab brigade, videći da je neprijatelju stiglo pojačanje i da se na samoj cesti više ne može voditi borba, uslijed toga što su iz pravca Gračaca stigli tenkovi, izdao je naređenje bataljonima da se povuku u pravcu Glogova.

Cilj ove akcije bio je uništenje žive neprijateljske snage, kao i materijalne, ometanje saobraćaja i vezivanje neprijatelja za ovaj sektor.

Prilikom ove borbe uništen je jedan neprijateljski kamion, zaplijenjeno je od materijala: jedan radio aparat, 2 točka gume, 3 cerade od kamiona, 11 komada ćebadi, 15 pari veša, 5 pari cipela, 4 šinjela, 8 pari odijela, 25 pari čarapa, 1 dvogled i 1 fotoaparatus. Od oružja zaplijenjeno je: 3 puške i 2 pištolja. Gubitci kod neprijatelja u ovoj borbi su 52 mrtva vojnika, 9 konja, dok broj ranjenih nije poznat, ali ih je veći broj. Zarobljena su dva neprijateljska vojnika — Talijana.

Naši gubitci 8 ranjenih, od kojih 5 lakše, da nisu ⁵

Prilikom ove akcije, kao ⁴

dok su se borci prvog voda 3 čete I bataljona pokazali zajedno sa vodnikom kao dobri borci. Isti su prilikom zaustavljanja ka-

³ i ⁴ Na ovom mjestu original je oštećen.

Kritički osvrt na akciju — Ispitivanju položaja, koje su trebali zaposjesti bataljoni, nije se prišlo odlučno i brzo, to se naročito odnosi na II i III bataljon, zbog čega je zaposijedanje izvršeno sa zakašnjenjem. Iz ovoga se vidi da raznorazne glasine imaju jak uticaj na štabove bataljona, a naročito onda kad su prepušteni sami sebi. II bataljon u potpunosti nije izvršio zadatak stoga što jednu svoju četvu nije postavio na položaj prema cesti između Brkljača i Grubišića, zbog čega neprijateljska kolona koja je naknadno dolazila od Otrića i zaglavljena na ovom prostoru nije bila tučena u vrijeme kada je I bataljon zadržao da bi izvukao opremu iz zadržanog kamiona. Ova četa je upotrijebljena na ovom prostoru kad se je neprijatelj već snašao. III bataljon također nije u potpunosti izvršio zadatak. Postavljanje nagaznih mina otpočelo je tek u 8.07 sati nakon prolaza dvaju luksuznih automobila od Gračaca za Otrić i obratno, u kojima su se, navodno, vozili četnički oficiri, i nakon prolaza jedne motocikle. Da su bile postavljene nagazne mine, ovi ne bi bili umakli. Jedinice I bataljona jednim malim manevrom, primicanjem streljačkog stroja bliže cesti, što im je bilo moguće izvršiti bez štetnih posljedica, mogle su također zadržati luksuzne automobile i motocikle. Odstupanje II i III bataljona nije vršeno kako treba. III bataljon vršio je povlačenje u dva pravca, razdvojeno jedan od drugoga i bez povezanosti, naime, jedna četa ovog bataljona ušla je u sastav II bataljona na padinama Mile Vode. II bataljon, povlačeći se, uzastopne položaje zauzimao je penjući se po prednjoj padini položaja. I ovom prilikom uticaj nižeg komandnog kadra bio je vrlo slab, a naročito za vrijeme povlačenja. Kod I bataljona zapaženo je slaba organizovanost pri izvlačenju materijala, tako da je skoro čitav bataljon upotrijebljen za izvlačenje materijala, iako za to nije bio potreban. Uočeno je da borci ne znaju gađati pokretljive ciljeve. Mjesto zaprečne vatre, odnosno gađanja ispred cilja, borci su gađali i nišaneći u cilj, koji je uvijek bio promašen. Veza (izvještaji) ovoga puta su zadovoljili, s tim što nije na vrijeme dobiven prvi izvještaj o posijedanju položaja. Sanitet je također zadovoljio.

Odluke Štaba brigade bile su pravilne u vezi sa dobivenim izvještajima o situaciji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za politkomesara:
Ilija⁵

Komandant — kapetan:
Ante Gvardiol

⁵ Mtigoš

BR. 144

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE IZ DRUGE POLOVINE SIJEČNJA 1944 GOD. ŠTABU OSMOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O NAPADIMA NA GALU, OBROVAC, GLJEV I HRVAČE¹

STAB
XX DIVIZIJE NOVJ

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ

P o l o ž a j

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ ZA AKCIJE NA GALI I HRVACAMA

Dana 16/1-44 jedinice ove divizije bile su raspoređene kako slijedi:

IX Brigada na položaju Potravlje—Zasiok—Satrić—Zelovo. Zadatak joj je bio da štiti mostobran preko Cetine i omogući prolaz karavanima i ostalom što ide prema moru i od mora.

X Brigada na položaju Vrdovo—Bitelić—Bajagić, sa zadatkom zatvaranja doline Cetine od eventualne intervencije neprijatelja bilo preko Vagnja, bilo preko Obrovca kao i kontrolisanja mosta kod Panja.

III batajlon VIII Brigade nalazio se je u Čačijinom Dolcu, sa zadatkom zatvaranja pravca od Bilog Briga.

Pošto je neprijatelj bio za momenat zanemario komunikaciju Sinj—Livno, i na taj način omogućio nama da oslobodimo jednu brigadu koja je dotle zatvarala pravac prema Cetini, a pošto se je ukazala povoljna mogućnost mobilizacije naroda u vojsku na sektoru Ruda—Otok, to je ovaj štab donio odluku da se jedna brigada prebaci na taj sektor.

Za uspješno mobilizovanje novih boraca kao i podizanje morala kod naroda bilo je potrebno da se iz čisto političkih razloga likvidiraju uspješno uporišta Gala—Obrovac. Zadatak i za mobilizaciju kao i za likvidiranje uporišta dat je X brigadi.² Brigada se je prebacila na sektor Gljev — Kamber u toku noći 16—17/1—44.

Linija neprijateljskih položaja Obrovac—Gala je linearna t.j. prava u odnosu prema rijeci Cetini. Cio sektor povezan je bunkerima. U Gali se je nalazilo oko 140 ustaša, 30 Nijemaca i nešto domobrana.

U Obrovcu bilo je oko 80 ustaša. Naoružanje: jedan poljski top, 3 bačaca, 8 puškomitraljeza i 3 teška mitraljeza.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnog istorijskog instituta pod reg. br. 16—1/1, k. 517 A.

² Vidi dok. br. 156 i dok. br. 2—3, k. 1032/11, u arhivi Vojnog istorijskog instituta.

Pošto je težište za uspjeh likvidiranje Gale, to se pristupilo kao osnovnom likvidiranju iste, a na Obrovac da se učini demonstracija.

Bataljon VIII Brigade dobio je zadatak da izvrši demonstraciju na Obrovac, a X Brigada da likvidira Galu na sljedeći način: jednim bataljonom da se provuče između Otoka i Gale u samu Galu, a sa dva bataljona da likvidira bunker na Glušcu i bunkere iznad popove kuće. Sam napad trebao je da otpočne 17/1-44 u 11 sati noću. Međutim, prilikom podilaženja neprijatelj je naše snage primijetio i onemogućio podilaženje na što se je otvorila borba i time bilo onemogućeno likvidiranje Gale kao cjeline, dočim je jedan bunker kod popove kuće bio očišćen od neprijatelja. Nakon duže borbe jedinice ove brigade su se povukle na polazne položaje.

Naši gubitci iznosili su 4 mrtva i 7 ranjenih drugova, a neprijatelj je imao 8 mrtvih ustaša, 4 Nijemca i 2 domobrana, dočim je bilo oko 20 ranjenih.

Potrošeno je 3800 metaka i 30 minobacačkih granata.

U ovoj akciji nije bilo drugova koji su se naročito istakli.

U samoj akciji pokazalo se je da kako borci, tako i niži rukovodioci nemaju dovoljno iskustva u podilaženju bunkerima, kao ni dovoljno inicijative u noćnoj borbi. To je prouzrokovalo da nije napravljeno iznenađenje neprijatelju koji je bio dobro utvrđen. Veza je također bila loša čemu je razlog neinicijativnost i nepredanost samih kurira.

U borbi je zaplijenjeno oko 2000 metaka, 2 puške, jedna strojnica, dijelovi „Šarca“, nešto deka, kao i ostale vojničke sprema od nevelike važnosti.

Dana 19/1-44 ista brigada je ponovo otpočela sa likvidiranjem Gljeva i Obrovca. Pokrete bataljona u toku dana kao i dva tovara municije vidio je jedan neprijateljski špijun, što je sve dostavio ustašama u Gljevu. Ustaše su mislile, kad su primijetile kretanje bataljona, da je to pridolazak nekih novih snaga na ovaj sektor, i pod dojmom toga napustile i Galu i Obrovac. Jedinice X Brigade kao i Štab ove divizije nije bio upoznat sa napuštanjem Gale dok se u istu nije ušlo. Sam napad predviđen za ovu akciju tekao je kao i prvi put samo s tom razlikom što su komandnom kadru kao i ljudstvu predočene greške i propusti prvoga napada. Po padu Gljeva i Obrovca jedinice su zauzele položaj kod Zanka i iznad Kusinca, s tim da se pokuša likvidirati i sam most kod Hana ako se ukaže zgodna prilika.

U ovoj obnovljenoj akciji nije bilo gubitaka ni u ljudstvu ni u materijalu, ni kod nas ni kod neprijatelja. Također nije bilo ni boraca ni komandnog kadra koji se je istakao, ili koji bi se ukorio radi naročite slabosti.

Dana 20/1-44 jedinice IX Brigade otpočele su sa pokušajem likvidiranja garnizona u s. Hrvače³ iz tog razloga što nam taj garnizon veže velike snage radi omogućavanja slobodnog kanala za more.

Garnizon u s. Hrvače brojao je oko 300 ustaša, 40 žandara i nekolicinu Nijemaca i domobrana. Naoružanje: 10 puškomi-traljeza, 2 teška mitraljeza, 2 bacača.

Neprijatelj se je nalazio u samom selu Hrvače i ne u nekim osobitim utvrđenjima sem u zidanim kućama, ali vrlo oprezan.

Zadatak Brigade je bio da sa dva bataljona vrši napad, a sa trećim da učini zasjedu između Sinja i Hrvača.

U 11 sati noću otpočeo je napad. Jedan batajlon išao je između Bošnjaka i Galića, a drugi između Rađana i Pletikosića, dočim je treći batajlon kod Kekeza bio u zasjedi. Prilikom podvlačenja neprijateljskim logorima naše jedinice su bile primijećene i time se onesposobile da naprave noćno iznenađenje neprijatelju. U borbi koja je trajala 5 sati uspjelo je izbaciti neprijatelja iz njegova 4 uporišta, međutim naša zasjeda, baš u momentu kad je neprijatelj htio da potpuno napusti Hrvače, **otvorila je vatru na jedan** kamion, a ustaše, misleći da su opkoljene, ponovno su se prikupile i davale otpor kojeg naše snage nisu mogle skršiti u toku cijele noćne borbe. Naše snage nisu uspjele da postignu cilj, t.j. likvidaciju Hrvača.

Mi smo imali 17 drugova ranjenih i jednog mrtvog, a neprijatelj 4 mrtva i 40 ranjenih. Utrošak municije na našoj strani bio je 7000 metaka i 40 granata. Plijena nije bilo nikakovog.

Ni u ovoj akciji kao ni u prednjim akcijama IX Brigade nije bilo pojedinaca koji su se istakli u borbi, dočim I batajlon kao cjelina ipak je najuspješnije izvršio zadatak.

Za neuspjeh ove akcije snosi najviše odgovornost Štab brigade što nije dao dovoljno uputstava zasjedi kako će se odnositi za slučaj dolaska većih ili manjih snaga kao pojačanja iz Sinja, tako da je jedinica u zasjedi, na jedan kamion kojega je mogla i propustiti, otvorila vatru, čime je neprijatelj osjetio da je blokiran i upro sve svoje snage da bi izdržao u otporu do kraja, što mu je i uspjelo. Iznenađenje nije priređeno ni ovog puta iz razloga što se ljudstvo kretalo sa bukom i predstraže neprijateljske primijetile su ih ranije nego što je trebalo. Na sve ovo ukazano je Štabu brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar:
Zivković Zivko

Komandant, p.pukovnik
Vel.⁴ M. Knežević

³ Vidi dok. br. 76.

⁴ Velimir